

פֶתַח דְּבַר יִתְבַּרַךְ הַבּוֹרָא וַיִּשְׁתַּבַּח הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר מְעוֹדֵי גִבּוֹר עָלַי חֲסִדוֹ לְשׁוּם חֶלְקִי בֵּין
חוֹבָשֵׁי בִיהַמ"ד לְהַתְחַמֵּם כְּנֶגֶד אוֹרֵן שֶׁל חֲכָמִים.

וְלִיקְנוֹת מִזֵּיו הַתּוֹרָה. וְאֲשֶׁר לֹא עָזַב חֲסִדוֹ זֶה מִמֶּנִּי עַד הַיּוֹם.

וְהִיא שְׁעַמְדָה לִי לְחַדֵּשׁ חִידוּשִׁים בְּעֵנֵינִי שׁוֹנִים בְּש"ס וּפְּוֹסְקִים. כִּי־ה' הַטּוֹבָה עָלַי.

וְת"ל כִּי בְּכָל מְקוֹם שֶׁמֵּתִי לִי לְמַטְרָה. לְבַרֵּר דֵּין וְהַלְכָה וְחִקְרָה חֲדָשָׁה.

אוֹ לְעֲמֹד עַל בִּירוֹר ד' הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל. וְלֹא לְפַלְּל בְּפִלְפוּל שֶׁל הַבַּל לְאִין קֶץ וְתַכְלִית.

כְּאֲשֶׁר עֵינַיִךְ הַקּוֹרָא תְּחַזְּינָה מִיִּשְׂרָאֵל. וּמֵה מְאֹד יָגַל לְבִי וְתַעֲלוֹנָה כְּלִיּוֹתִי בְּצִאֲתָם עִתָּה
לְאוֹר עוֹלָם.

וַיּוֹחֲקוּ בְּסִפֵּר מְלִי. זֶה הַיּוֹם שֶׁקִּוִּיתִי.

כִּי יִפּוּצוּ מְעֵינֹתֵי הַחוּצָה. כִּי אֲמַנֵּם ת"ל הַרְבֵּה מִדְּבָרֵי הַי' לְמַרְאֵה עֵינַי גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל יַחֲוִי
אֲשֶׁר נִשְׂאָתִי וְנִתְמַתִּי עִמָּהֶם בְּהַלְכָה.

וְהַרְבֵּה מֵהֶם וְאֵילֹו בְּמַדַּת טוֹבָם וְעֲנוּתָנוּתָם לְכַבְּדֵנִי בְּתִשׁוּבוֹתֵיהֶם כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַרְוָאָה
בְּפָנִים הַסִּפֵּר. וְאֲשֶׁר לְזֹאת לֹא מְצִאֲתִי לִי לְחוּבָה לְקַחַת הַסִּפְמָה עָלַי מִגְּאוּנֵי דוֹרְנוֹ הַי"ו
כִּי־אֹת לְצַעִיר יָמִים כְּמוֹנֵי הַיּוֹם.

אַחֲרֵי אֲשֶׁר הַמִּשְׁאָ וּמִתֵּן שְׁלָהֶם עֲמָדִי וְכֵן הַעֲרוֹתֵיהֶם בְּדְבָרֵי הֵן הֵם הַסִּפְמוֹתֵיהֶן. וְאַנִּי
תְּפִלָּה.

לְהַשׁוּכֵן בְּשָׁמִי מַעֲלָה. כִּי בַל יִסִּיר חֲסִדוֹ מִמֶּנִּי סְלָה.

וַיַּעֲזְרֵנִי לְשִׁבַּת תְּמִיד בְּאַהֲלָה שֶׁל תּוֹרָה וְלָלוֹן בְּעֲנוּמָקָה שֶׁל הַלְכָה. כִּי זֹאת הִיא כָּל תְּקִנָּתִי
וּמִשְׁאֵת נַפְשִׁי כָּל הַיָּמִים.

וּכְשֶׁם שֶׁעֲזָרְנִי עִתָּה לְהוֹצִיא לְאוֹר אֶת בְּכוֹרֵי יָמֵי נְעוּרַי. כֵּן יִזְכְּנִי וַיַּעֲזְרֵנִי לְהוֹסִיף אֶנְפִּי
וְלִגְבֹר חַיִּלִּים בַּתּוֹרָה.

וּלְהַפְּיץ עוֹד מְעֵינֹת רַבּוֹת חוּצָה בְּטַעַם זְקֵנִים וְחֲכָמִת יִשְׁיִשִׁים לְאַסּוּקִי. שְׁמַעְתָּא אֵלֵינוּ
דְּהַלְכָתָא.

וּלְכַוֵּן לְאַמְיָתָה שֶׁל תּוֹרָה. כִּי מֵה מְאֹד אֶתְהַבְּתִי לְצַלוֹל בְּמֵים אֲדִירִים בְּיָם הַתְּלִמוּד הַק'!

מֵהִיּוֹת נְטָרֵד בֵּין גְּלִי הַיָּם הַזּוֹעֵף כְּסִפְיָנָה הַמְּטוֹנְרָפֶת. וְקָרָאתִי אֶת שֵׁם סִפְרֵי זֶה אֶפְיָקִי יָם
כִּי שֵׁם זֶה אֲמַנֵּם יָאוֹת לְקוֹבֵץ עֵנֵינִים שׁוֹנִים בְּחֻקְרֵי יָם הַתְּלִמוּד.

וְגַם שְׁמִי בְּקִרְבּוֹ כִּי "יָם" הוּא ר"ת שְׁמִי יַחֲיִאל מִיכָל וְגַם שֵׁם כְּבוֹד אֲמוֹ"ר הַרְבֵּה הַגְּדוֹל
בְּתוֹ"י וְכו' מ' ר' מְרַרְכֵי יוֹנָה שְׁלִיט"א רֵאבִינְאוּוֹן מְסֻלּוֹצֶק בְּהַרְבֵּה הַג' הַמֵּאָה"ג ר' יַחֲיִאל
מִיכָל זִלְלָה"ה אב"ד בְּאוּרִיטְשָׁא וְשִׁינְאוּוֹקָא.

אֲשֶׁר מִיִּלְדוּתִי גְּדַלְנִי עַל בְּרַפֵּי הַתּוֹרָה. וְכָל תְּקִנָּתוֹ וּמִשְׁאֵת נַפְשׁוֹ הִיָּתָה לְרֵאוֹת אוֹתִי כְּגִפּוֹן
שְׁתוּלָה עַל פְּלָגֵי מֵי יָם הַתְּלִמוּד.

יאָרִיף ה' יָמֵינוּ וְשָׁנוֹתֵינוּ וַיָּנוּב בְּשִׁיבָה טוֹבָה או"א: וּבַחֲתִימַת דְּבָרֵי עוֹד חוֹבָה עָלַי לְבַקֵּשׁ מָטוּ מִכְּבוֹד גְּדוּלֵי הַדּוֹר הַיּוֹ אֲשֶׁר דְּבָרֵיהֶם אֵלַי בָּאוּ בְּסִפְרֵי זֶה וְלִפְעָמִים אֲנִי מוֹשִׁיב עֲלֵיהֶם וַיֵּשׁ בְּדִבְרֵי תְּשׁוּבוֹתַי דְּבָרִים שְׁעֵדִינָן לֹא הָיוּ לְמַרְאֵה עֵינֵיהֶם.

כִּי חֲלִילָה לֹא לְהַקְל בְּכְבוֹדָם עָשִׂיתִי זֹאת. רַק בְּאֲשֶׁר לֹא חִפְצָתִי לְהִטְרִיחַם יוֹתֵר מִדָּא לְבוֹא עוֹד בְּכַתּוּבִים: וְהִנְנִי חוֹתֵם מְעִין פְּתִיחָה בְּשִׁבַּח וְהוֹדָ' לְבַעַל הַגְּמוּלוֹת ב"ה.

אֲשֶׁר הִנְעִים גּוֹרְלִי לְנַחֲלָנִי עַל מִי מְנוּחוֹת הַתּוֹה"ק וְהִבִּיאֵנִי בֵּית חוֹתְנִי הָרַב הַגָּבִיר הַנּוֹכַח רַחֲמִים וּמוֹקִיר רַבְּנָן ר' אַבְרָהָם יַעֲקֹב הַפֶּהֶן שְׁלִיט"א קאַפּלאַן בְּעִיר לַעֲכָאוּוִיטְשׁ הַמְּחֻזֵּק בְּיָדֵי וּמְחַלֵּק לִי מַעֲסָקֵי הַגְּדוּלִים לְמַעַן אוֹכַל לְהַגּוֹת בַּתּוֹרָה בְּאֵין מִפְּרִיעַ וְאָתוּ בְּדוּמָה לֹא בַתּוֹ רַעֲיָתִי הַכְּבוֹדָה מ' לִיעֲבַע תַּחִּי.

אֲשֶׁר גַּם הִיא בְּכָל לְבָה מְתַאֲמָצַת לְהִסִּיר מִמֶּנִּי כָּל מִפְּרִיעַ לְמַעַן אֵהִי פְּנוּי לְתוֹרַת ה'. יאָרִיף ה' יָמֵי כְּבוֹד מֵר חוֹתְנִי שְׁלִיט"א כִּי יָנוּב בְּשִׁיבָה טוֹבָה דָּשָׁן וְרַעֲנָן לְאוֹרֵךְ יָמִים.

וּתְבוֹרֵךְ מְנַשִּׂים רַעֲיָתִי תַּחִּי. הֲלֹא פֶה דְּבָרֵי הַמְּעַתִּיר בְּעַד שְׁלוֹנָם וְטוֹבָם וְאֲשֶׁרֵם כָּל הַיָּמִים.

יַחֲיֵאל מִיכָל רַאבִּינְאוּוִיץ מְלַעֲכָאוּוִיטְשׁ. (יָלִיד סְלוֹנְצָק) לְזַכֵּר עוֹלָם יְהִי שֵׁם אֱמִי מְרַתִּי הַצְּנוּעָה מ' יַעֲנֵטָא זֵלֵלָה"ה שְׁהֶלְכָה לְעוֹלָמָה יוֹם ב' י"ז טַבַּת תַּרְנ"ה.

יְהִי זְכָרָה לְבִרְכָה לְעוֹלָמִים כְּמֵאֲמַר רז"ל (בְּרַכּוֹת דָּף י"ז) הִנֵּי נָשִׂי בְּמֵאֵי זְכָנִין בְּאַקְרוּיִי בְּנִייהוּ לְבִי כְּנִישְׁתָּא: סִימָן א בִּיאֹר דְּבָרֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּפִסְחִים דָּף ס"ט בְּהָא דְּשׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שר"ץ.

פְּסָחִים (דָּף ס"ט ע"א) תּוֹס' ד"ה וְזוֹרְקִין ז"ל. וּא"ת אֵי שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שְׂרָץ אֲמֵאֵי פֶתֶב רַחֲמָנָא טְמֵא אֵינוּ עוֹשֶׂה פֶּסַח פְּשִׁטָּא דְּהָא פְּתִיב אִישׁ לְפִי אָכְלוּ לְעַכְב דְּבַעֲיָנוּ גְּבָרָא דַּחֲזִי לְאַכִּילָה כְּדַמוּכַח בְּכִיצַד צוֹלִין.

וְנִרְאָה לְרִשְׁבִּי"א דְּאִיצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעֵינָן דְּחִיב בְּפִסַּח שְׁנִי. דְּלֹא נִימָא דְּמִיפְטֵר מִשׁוּם דְּשָׁנִי תְּשְׁלוּמִין דְּרֵאשׁוֹן הוּא דַּחֲזִי בְּרֵאשׁוֹן חֲזִי בְּשָׁנִי דְּלֹא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן לֹא חֲזִי בְּשָׁנִי כְּדָאֵמַר לְקַמָּן גְּבִי חֲגִיגָה בַּכ"צ עַכ"ל: א) וְהִנֵּה הַשֵּׁאג"א ז"ל בְּסִי"ס הַקְּשָׁה קוֹשְׁיָא עֲצוּמָה עַל תִּי הַרְשָׁב"א ז"ל.

מִש"ס עָרוּךְ בַּפ"ק דְּחֲגִיגָה (דָּף ט' ע"א) דְּאִיתָא הֵתָם מֵאֵי תְּשְׁלוּמִין ר"י אָמַר תְּשְׁלוּמִין לְרֵאשׁוֹן וּר' אוֹשְׁעֲיָא אָמַר תְּשְׁלוּמִין זֶה לְזֶה מֵאֵי בִּינִייהוּ. אָמַר ר"ז חִיגָר בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וְנִתְפָּשֵׁט בְּיוֹם שְׁנֵי אִיפָא בִּינִייהוּ.

ר"י אָמַר תְּשְׁלוּמִין לְרֵאשׁוֹן כִּינּוֹן דְּלֹא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן לֹא חֲזִי בְּשָׁנִי. וּר"א אָמַר תְּשְׁלוּמִין זֶה לְזֶה אַע"ג דְּלֹא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן חֲזִי בְּשָׁנִי.

וּמִי אָמַר ר"י הֵכִי וְהָאֵמַר חֲזַק' נְטָמָא בְּיוֹם מְבִיא בְּלִילָה אֵינוּ מְבִיא וּר"י אָמַר אַף בְּלִילָה נְמִי מְבִיא. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה שְׁאֵנִי טוֹמְאָה הוֹאִיל וַיֵּשׁ לָהּ תְּשְׁלוּמִין בְּפִסַּח שְׁנִי.

מתקיף לה רב פפא הניחא למ"ד פסח שני תשלומין דראשון הוא אלא למ"ד פסח שני רגל בפני עצמו הוא מאי איכא למימר אלא אמר ר"פ וכו'. הרי מפורש יוצא מזה דלמ"ד פסח שני תשלומין דראשון הוא.

למדין מזה לעלמא דשאני טומאה ויש לה תשלומין אף היכא דלא חזי בראשון כמו שגילה לן קרא גבי פסח: ולפי"ז לדברי הרשב"א ו"ל דמ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ. ע"כ ס"ל דשני תשלומין דראשון הוא.

ועיקר חידוש התורה הוא דעביד בשני אף דלא חזי בראשון. א"כ האיך יפרנס סוגית הש"ס לקמן (דף פ' ע"א) איתמר הי' ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים.

א"ר מטמאין אחד מהו בשרץ עולא אמר משלחין אחד מהו לדרה רחוקה. ויטמאנו בשרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

ויטמאנו במת מדחהו אתה מחגיגתו השתא נמי מדחהו אתה מפסחו אפשר דעביד בשני. במת נמי אפשר דעביד בשביעי דהו"ל שמיני שלו.

קסבר עולא כולהו תשלומין דראשון גינהו דחזי בראשון חזי בשני דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו. ולפי דברי הרשב"א ו"ל יקשה טובא.

דהלא פיון דעולא ס"ל שוחטין וזורקין על טמא שרץ. א"כ ס"ל פסח שני תשלומין דראשון הוא לתי' הרשב"א ו"ל.

וא"כ ע"כ ראי' מפסח שני לעלמא דשאני טומאה. דאף דלא חזי בראשון חזי בשני כמבואר בש"ס דחגיגה.

א"כ מאי קאמר דלא יוכל להקריב חגיגתו בשמיני משום דלא חזי בראשון. הא ע"כ שאני טומאה.

ויש לו תשלומין אף דלא חזי בראשון והקושיא חמורה למאד: (ב) והנראה לענ"ד לתרץ דברי הרשב"א ו"ל ולהשיב את הארי ו"ל, דנראה לי לחודש בדברי הש"ס דחגיגה דאמר שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני.

דזה תלוי בפלוגתא דאי שוחטין וזורקין על טמא שרץ או לא. דהנה אם הדין דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ.

וא"כ גזה"כ הוא דטומאת הבצלים בשעת עשיית הפסח. אף דלאורתא חזי למיכל. מעפבתו מלשחוט ולזרוק עלי' ושני בזה מכל הקרבנות דערל וטמא משלחין קרבנותיהם ובפסח גזה"כ הוא דאינו משלח פסחו דלאורתא חזי. כמבואר לעיל (דף ס"ב).

א"כ פיון דהמניעה היא בפסח מצד שם טומאה דגזה"כ דטומאתו מעפבתו. ואפ"ה אמרה תורה דיש לו תשלומין בפסח שני.

נוכל ללמוד מזה לטומאה דעלמא פגון לענין מאי דקיימינו התם בחגיגה לענין גזיר שנטמא ביום שמיני. דהתם נמי המניעה מצד שם טומאה וע"ש בטו"א.

וְיִלְפִינּוּ שְׁפִיר מִפֶּסֶח דְּטוֹמְאָה שְׂאֵנִי וַיֵּשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין. אַף דְּלֹא חֲזִי מִצַּד הַטּוֹמְאָה: (ג) אוֹלָם לְמַ"ד שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שְׂרָץ.

וס"ל דְּטוֹמְאָת הַבְּעָלִים בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסֶח אֵינָה מְעַכְבֶּתוּ מְעַשְׂיָן, וְהוּי בְּזָה כְּבַעְלָמָא דְעָרַל וְטְמֵא מְשַׁלְחִין קַרְבָּנוֹתֵיהֶם. וְהָא דְטְמֵא נִדְחָה לְפָסַח שְׂנִי.

הוּא דְנֹקָא בְּטְמֵא מֵת בְּשִׁשִּׁי דְלֹא חֲזִי לְמִיכַל לְאַוֶּרְתָּא וּבְעֵינָן בְּפָסַח אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ נִמְצָא דְלִדְיָדָן אֵין הַמְּנִיעָה מִצַּד שֵׁם טוֹמְאָה דְאִין הַטּוֹמְאָה מְעַכְבֶּת הָעֵשִׂי. וְרַק דְפָנְמִי הוּא דְכָאִיב לִי שְׂאֵינּוּ יָכוֹל לְאַכְלוּ.

וְהוּי פְּחוּלָה וְזָקֵן שְׂאֵין שׁוֹחֲטִין עָלֵיהֶם. וְדִין זֶה דְבְעֵינּוּ גְבָרָא דְחֲזִי לְאַכִּילָהּ.

אֵינּוּ בְּשׁוּם קָרְבָן בְּעוֹלָם רַק בְּפָסַח שְׁמַתְחַלְתּוּ לֹא בָּא אֶלָּא לְאַכִּילָהּ כְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה (דף ע"ו ע"ב). א"כ לֹא שְׂרָץ לְלִמּוּד מִפֶּסֶח דְשְׂאֵנִי טוֹמְאָה הוּאִיל וַיֵּשׁ לָהּ תַּשְׁלוּמִין בְּפָסַח שְׂנִי אַף דְּלֹא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן.

דְאִטּוּ בְּפָסַח הַטּוֹמְאָה מְעַכְבֶּת מְלַהֲקָרִיב הָרִי חֲזִינָן דְשׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שְׂרָץ וְטְמֵא מֵת בְּשִׁבְעֵי שְׁלוֹ וְאֵין הַטּוֹמְאָה מְעַכְבֶּת כָּלָל. וְרַק בְּטְמֵא מֵת בְּשִׁשִּׁי שְׁלוּ הָאֶכִּילָהּ מְעַכְבֶּתוּ מְלַהֲקָרִיב.

דְלֹא הָוָה גְּבָרָא דְחֲזִי לְאַכִּילָהּ. וְשֵׁם אַחַר הוּא דְקָגְרִים שְׂאֵינּוּ בְּכָל קָרְבָן בְּעוֹלָם.

וא"כ לֹא מְצִינָן לְמִילָף מִפֶּסֶח לְעֵלְמָא הֵיכָא דְלֹא חֲזִי מִצַּד טוֹמְאָתוֹ. דְכָף לִי בְּפָסַח טְמֵא אוֹ חוּלָה וְזָקֵן וְשֵׁם אֶחָד לָהּוּ.

דְהוּי שְׁלֹא לְאַוֶּכְלִי. וא"כ לְעוֹלָא דִס"ל שׁוֹחֲטִין וְזוֹרְקִין עַל טְמֵא שְׂרָץ.

אֵין רֵאִי מִפֶּסֶח לְטוֹמְאָה דְעֵלְמָא. וא"ש דְאָמַר לְדִידָן דְלֹא יוֹכַל לְהַקְרִיב חֲגִיגָתוֹ בְּשִׁבְעֵי מְשׁוּם דְלֹא חֲזִי בְּרֵאשׁוֹן דְהֵכָא שֵׁם טוֹמְאָה דְקָגְרִים וְאֵין רֵאִיָּה מִפֶּסֶח: (ד) וְעוֹד הִי נ"ל לְכַאוּרָה בְּזָה.

דלמ"ש עֲדִינָן יֵשׁ לְהַתְעַקֵּשׁ בְּזָה וְלוֹמַר דַּעַכ"פ אַף לְמַ"ד שׁו"ז עַל טְמֵא שְׂרָץ מ"מ טוֹמְאָתוֹ הִיא דְגָרְמָה לִי בְּטְמֵא מֵת בְּשִׁשִּׁי שְׁלוּ. שְׂאֵינּוּ יָכוֹל לְאַכְלוּ הַפֶּסֶח.

וּמְמִילָא הוּא דְחֲוֵי מְלַהֲקָרִיב וא"כ אֶפְתִּי אֵיכָּא לְמִילָף מְזָה לְעֵלְמָא הֵיכָא דְלֹא חֲזִי מִצַּד טוֹמְאָתוֹ דֵיֵשׁ לוֹ תַּשְׁלוּמִין. וע"כ נ"ל עוֹד בְּזָה.

דְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּין לְמֵאֵי דְקִי"ל דְכָל שְׁלֹא עֲשָׂה פֶסַח בְּרֵאשׁוֹן עוֹשָׂה אֶת הַשְּׂנִי. אַף אִם הִי חוּלָה וְזָקֵן בְּרֵאשׁוֹן וְהוּקַל לוֹ בְּשִׁנִּי.

וְהוּא מְשֻׁנָּה מִפְּנֵי רֵשֶׁת (דף צ"א) דְהַחוּלָה וְהַזָּקֵן שְׁשַׁחְטוּ עָלֵיהֶם וְאֵירַע בְּהֵן פְּסוּל פְּטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׂנִי. וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְבִשְׁעַת שְׁחִיטָה הִי רֵאוּיָן.

אֲבָל אִם לֹא הִי רֵאוּיָן בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה עוֹשִׂין אֶת הַשְּׂנִי. וְצָרִיף טַעְמָא לְמַ"ד שְׂנִי תַּשְׁלוּמִין דְרֵאשׁוֹן.

נִימָא כִּינּוּן דְחוּלָה אֵינּוּ רֵאוּיָ בְּרֵאשׁוֹן. לֹא חֲזִי גַם בְּשִׁנִּי.

וְהָרִי חֲנִידוּשׁ הוּא שְׁחִיטָה תוֹרָה. לְמַ"ד זָה.

בטמא דאף דלא חזי בראשון יש לו תשלומין כדאמר הש"ס בתגיגה. א"כ מנלן זה בחולה וזמן.

ואין לומר דילפינו מטומאה שיש לה תשלומין בפסח. וה"ה לשאר הנדחים מראשון ז"א. דהרי חזינו בש"ס דתגיגה. דילפינו מפסח לעלמא.

דשאני טומאה למאן דאמר שני תשלומין דראשון. ואם נאמר דבפסח יש תשלומין גם לכל שאר נדחים דלא חזי בראשון.

מהאי טעמא דילפינו מטומאה. א"כ גם בעלמא יהי דין אחד לנדחים מחמת טומאה ולנדחים אחרים.

והרי בש"ס מבואר שם דאם הי' חוגר בראשון ונתפשט בשני אין לו תשלומין ופשוט דה"ה לחולה וזמן בראשון אין להם תשלומין בראי'. ועי' ברמב"ם פ"ב מהלכות תגיגה.

והרי דלא ילפינו מטומאה א"כ גם בפסח גופי' מנלן דיש להו תשלומין לכל הנדחים חוץ מטמא. וצ"ע לכאורה (ה) ולהסביר טעמו של דבר נ"ל דאף דחולה וזמן ממעטינו מראי' בריש תגיגה ומצינו גם בפסח דאין שוחטין עליהם.

מ"מ לא דמו אהדדי. דהא דאין שוחטין הפסח עליהם, לאו משום דפטירי מפסח רק משום דאינם ראויין לאכילה.

ואין פסח בא מתחילתו אלא לאכילה דכתיב איש לפי אכלו. ונמצא דהווי פאנוסים שאינם יכולים לקיים המצוה.

אבל באמת חייבים הם בעשיית פסח. ולזה ניחא דיש להו תשלומין בפסח שני.

דלא שייך לומר פיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני. פיון דבאמת חייבים גם בראשון. ורק דהווי פאנוסים. ומה לי אנוס דחולי או אנוס אחר.

ועיקר תשלומין דשני הוא לשגג ונאנס ולא עשה את הראשון אבל לא כן הדבר בראי' דממעטינו שם זמן וחולה וחיגר וכל שאינו יכול לעלות ברגלי'. דלאו טעמא משום דהווי פאנוסים בקיום המצוה.

דהרי יכולים ללקח על משענת או לבוא בסוסים ובפרדים. רק דגזה"כ הוא למפטרניהו. ולזה אף בנתפשט החיגר ונתרפא החולה בשני. מ"מ פטורים ואין להם תשלומין.

פיון דפטורים הי' בראשון. וכל דלא חזי בראשון לא חזי בשני: (ו) ולפי"ז נראה דהא דמבואר בש"ס דחדוש הוא שחדשה תורה דטמא יש לו תשלומין בשני אף דלא חזי בראשון.

הוא דנקא למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ. והרי חזינו דרתמנא דחי' לטמא. אף שפסק בידו לעשות כמבואר (בדף צ"ג א'). א"כ שפיר מקרי לא חזי בראשון דרתמנא דחי' פל זמן שלא טבל.

משא"כ למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ. וטמא דקרא מיירי בטמא מת בששי שלו.

משום דלא חזי למיכל באורחא א"כ הוי כאונס מחמת חולי. דפומי' הוא דכאיב לי' ואין ספק בידו לעשות.

אבל לאו דדחי לי' רחמנא. ובנדאי יש לו תשלומין כחולה וזקן: ז) ונראה עוד דתליא בשני תי' תוס' ז"ל לקמן (דף פ' ע"א) בד"ה אפה מדחהו מתגיגתו שז"ל.

וא"ת השתא פשמשלחהו לדרה רחוקה נמי מדחהו מתגיגתו שאינו יכול לבוא ביו"ט מחוי' לתחום וכינון דלא חזי בראשון לא חזי בשני. וי"ל דיכול לבוא ולעשותו ביום ראשון מה"ת דתחומין דרבנן.

ועוד נהי דכשמשלחהו בדרה רחוקה עד שעת שחיטה שלא יוכל לחזור לירושלים מבעוד יום. מ"מ יכול לבוא תוה התחום ויפגס למחר.

ועוד טמא וחיגר דלא חזי בגופו בראשון לא חזי בשני. אבל הכא מחזי חזי אלא שלא יוכל לבוא וכי הוי יום ראשון בשבת אע"ג דלא חזי אמרינן באלו דברים (דף ע' ע"ב) דעביד באינהו יומי עכ"ל.

ועי' תוס' (תגיגה ד"ב ע"א) ד"ה אינהו. וע"ש בטו"א שהאריה בנה דמ"ט יש לו תשלומין פשחל יום ראשון בשבת.

ולפי"ז נראה דאם נאמר כמו דס"ל לתוס' ז"ל בתי' קמא. דגם היכא דלא חזי מחמת שהיום גורם ג"כ אין לו תשלומין ולא אמרינן דהוי כאונס והוא מחזי חזי.

א"כ גם טמא בראשון אף למ"ד שו"ז על טמא שרץ וטמא דקרא רק בלא חזי למיכל לאורחא. מ"מ בנדאי לא חזי מקרי דלא עדיף מאונס מחמת איסור יומא.

ועוד דכ"ש הוא דעכ"פ הריעותא בגופו. משא"כ אם נאמר דהיכא דמענפב מחמת היום יש לו תשלומין.

א"כ י"ל קצת דגם טמא אף דלא חזי בגופו מ"מ פנין דלא דחי' רחמנא רק משום דאונס הוא דכאיב לי' פומי'. הוי כאונס דעלמא די'ש לו תשלומין.

דמה לי אם אינו יכול לבוא לעשות מצד איסור תחומין, וכן להקריב מחמת איסור שבת. או שאינו יכול לאכול מצד איסור טומאה.

אף דקצת יש לחלק. אבל למ"ד אין שו"ז על טמא שרץ.

אף דחזי למיכל לאורחא רחמנא דחי'. וא"כ שפיר מקרי לא חזי.

ועי' בש"ס (בדס"ט ע"ב): ולפי"ז נראה דאף דהרשב"א ז"ל כתב דלמ"ד שו"ז על טמא שרץ וטמא דקרא מייירי בטמא מת בששי שלו לא אצטריה רק לאשמועינן דעביד בשני אף דלא חזי בראשון.

מ"מ אף להאמת אין ללמוד מזה לעלמא היכא דהטומאה פוטרתו לגמרי כמו בתגיגה שפטור הוא אף דיכול לשלוח חגיגתו. מ"מ פטור דילפינן מעולתראי' כמ"ש תוס' לקמן (ד"פ ע"א) ואין ללמוד בזה די'ש לו תשלומין.

מטןמאָה דפסח דיש לה תשלומין בשני. דשאני התם דבאמת חיובי מתייב בפסח רק דאנוס הוא מצד איסור טןמאָה.

וי"ל דגילה לן קרא דזה לא מקרי לא חזי בראשון. משא"כ היכא דהי' פטור לגמרי בראשון מצד טןמאָתו.

בכה"ג בנדאי אין לו תשלומין. פיון דלא חל עלי' חיובא פלל בראשון לא שייכה תשלומין.

וא"כ א"ש לענלא דס"ל שו"ז על טמא שרץ. אין ללמוד מפסח לעלמא דשאני טןמאָה כמ"ש.

ושפיר אמר דבטמא בראשון פטור מחגיגה אף כשנטהר בשני: וצ"ע לי עוד בזה דברי הרשב"א ז"ל עצמו שבתוס' ז"ל לקמן (דף צ"ג ע"א) בד"ה אלא. שפכת דלרב יהודה דס"ל דדרף רחוקה הוי פל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה.

לא איצטריף גם דרף רחוקה לגופי' פיון דלא חזי למיכל ואיש לפי אכלו כתיב. ורק דאיצטריף למיכתב דלא נימא פיון דלא חזי בראשון לא ליצבד בשני.

ולמה שביארתי צ"ע. דאף אם יש פנים לומר דטמא מקרי לא חזי משום דהאיסור מעכבו והוי כמעונב מחמת איסור תחומין ביו"ט או מהקרבה בשבת.

אבל מ"מ פשוט לכאורה דאם הוא בדרף רחוקה ואינו יכול לבוא. וגם בסוסים ובפרדים אינו יכול לבוא דבאופן זה מיירי בתוס' שם עי"ש.

א"כ הוא אנוס גמור. והיכי ס"ד בזה דמקרי לא חזי בראשון.

דאין לה אנוס גדול מזה. ועיקר תשלומין דשני בשגג ונאנס בראשון הוא.

וצ"ע: ח) עוד הקשה שם השאג"א ז"ל על תי' הרשב"א ז"ל דלא איצטריף טמא אלא לומר דעביד בשני. א"כ אותן אנשים שהי' טמאים לנפש אדם דלמ"ד שו"ז על טמא שרץ.

ע"כ דהי' ביום הששי או קודם. וא"כ אמאי נסתפק מרע"ה והקריב משפטן לפני ד' הא אפתי לא ידעו מפסח שני.

ולא מיבעיא לי' רק לענין פסח ראשון. ומאי ספק בזה הלא כבר כתיב איש לפי אכלו.

ונה יקשה גם לתי' שני בתוס' דאיצטריף טמא למימר דאין צבור נדחין. דמאי מסתפק לי' בפסח ראשון עיי"ש.

ואמר לי הרב הגאון מוהר"צ הירש שליט"א הגאב"ד דפינסק דיש לתרץ קושני' עפי"מ דאי' בספרי פ' בהעלותה דלומד ק"ו דפסח דוחה טןמאָה מפרה אדנמה שלא דחי שבת ודוחה טןמאָה. פסח שדחי שבת אינו דין שדחי טןמאָה.

רק דדחי שם פסח שני יוכיח דדוחה שבת ואינו דוחה טןמאָה. וא"כ כשלא נאמרה עוד פרשה דפסח שני שפיר הי' ק"ו מפרה דדוחה טןמאָה: ולי נראה דזה אינו.

דק"ו זה מפרה לא שנייה רק לענין עשיני' בטומאה פשהפכהנים או הבועלים טמאין. וכ"ז דוקא אי חזי למיכל לאורתא דנוכל לקיים איש לפי אכלו משא"כ בטמא מת בששי שלו דלא חזי למיכל לאורתא.

לא שנייה פלל למילף מק"ו דפרה דתדחה טומאה. דדין זה דאכילה בטומאה לא שנייה פלל בפרה.

ורק דעשיני' שלה דוחה טומאה. אבל בפסח דבעינו גברא דחזי לאכילה משום שמתחילתו לא בא אלא לאכילה.

ונה לא שנייה ללמוד מפרה. א"כ ממילא בבועלים טמאין לא תדחה טומאה מטעם דלא חזי לאכילה עכ"פ.

ולא עדיפא מבועלים חולה וזקן. ועי' בטו"א (בתגיגה ד"ט) שכתב ג"כ כה"ג דשאני פסח משאר קרבנות צבור במאי דהותרה אצלו גם האכילה בטומאה ואין ללמוד אותו מעלמא יעו"ש: ט) ופליאה גדולה ראיתי בענין זה בס' מנח"ח מצוה פ"ח שמביא דברי הטו"א ז"ל (בתגיגה ד"ט) שכתב לפרש מ"ט אמרינו פשחל יו"ט ראשון בשבת דיש תשלומין לתגיגה למחר אף דלא חזי בראשון.

ותוס' ז"ל פתבו דטעמא משום דהוא מחזי חזי ורק דיומא קגרים. והטו"א ז"ל כתב טעם אחר בזה.

דקא קיי"ל דכל קרבן הקבוע לו זמן דוחה שבת. והטעם דלא דחיא חגיגה שבת הוא משום דאין קבוע לה זמן דיש לו תשלומין למחר.

וא"כ אי נאמר דאם חל יום ראשון בשבת אין לו תשלומין גם למחר משום דלא חזי בראשון שוב הדר הו"ל קרבן הקבוע לו זמן ויש לו לדחות שבת ג"כ. וכינון דדחי שבת שוב יש לו תשלומין וחזור הדין דלא ידחה שבת דהו"ל קרבן שאין קבוע לו זמן.

והו"ל שני דברים הסותרים זה את זה. ואי אתה יכול לתפוס החבל בשני ראשין.

ולכן אמרינו כל סד קאי אדנכת' דלא דחי שבת ויש לו תשלומין. ולא כדברי תוס' ז"ל דמחלקין בין חסרון בגופו להיכא שהיום גורם: וע"ז תמה המנחת חינוך מש"ס ערוך בפסחים (דף פ' ע"א) דקאמר דלהכי לא מטמאין לי' במת משום דמדחהו מתגיגתו.

וכינון דלא חזי בראשון לא חזי בשביעי ונהרי שבת וטומאה דין אהד להם וקרפן צבור הקבוע לו זמן דוחה שבת וטומאה. א"כ פשהני' טמא בראשון ואמרינו דכינון דלא חזי בראשון לא חזי בכולהו.

וא"כ הו"ל שוב קרבן הקבוע לו זמן וזמן הדין ידחה טומאה ג"כ. ושוב חזור הדין דיהני' לו תשלומין והו"ל קרבן שאין קבוע לו זמן.

ולא ידחה טומאה. ונאמר דכ"א קאי בדנכת' דלא דחי טומאה ויש לו תשלומין כמו גבי שבת.

וע"כ דלא כטו"א ז"ל. ואף דע"י הטומאה נעשה זמנו קבוע.

מ"מ פיון דבלא שבת ובלא טומאה יש לו זמן שבועה ימים אינו דוחה שבת וטומאה מגזה"כ. ושוב כתב ש'ממצא בתוס' (דף ע"ו ע"ב) בד"ה ה"ג שכתבו בהדיא פו.

דלא מצינו למימר דטעם דאינו דוחה שבת וטומאה בתגיגה משום דיש לה תשלומין. ש'הרי איכא למ"ד ב'נטמאו בט"ו פיון דלא חזו ביום קביעת חובתן' כה"ג לית לה תשלומין.

הרי שהוכיחו ג"כ מסוגיא זו דלא הוי טעמא משום דיש לה תשלומין. וכן ראיתי בס' נחלת יהושע הקשה ג"כ על הטו"א ז"ל מסוגיא זו.

וכן בהג' הרש"ש על תוספות דדע"ו שם: י) נאני תמה אקרא על הגאונים האלה ז"ל. כי בעניי איני רואה ריח קושיא על הטו"א ז"ל מסוגיא זו.

למאי שכתבו בתוס' בד"ה אתה מדחהו מחגיגתו ז"ל. וא"ת והא קיי"ל בתמיד נשחט דערל וטמא משלחים קרבנותיהו.

ותי' ריב"א הואיל והיא חובה לבוא ברגל יש לה דין עולת ראי' דדרשינן בפ"ק דחגיגה דטמא פטור מן הראי' שנאמר ובאת שמה ובהאתם שמה וכו'. וכן איתא בירושלמי דאיפקש לעולת ראי' עכ"ל.

הרי שכתבו בהדיא דטעמא רבא אחרניא איכא בהא דליכא חגיגה בטומאת בעלים. משום דהיקישא לעולת ראי' ופטור מגזה"כ.

ולאו משום דאינה דוחה טומאה. דמאי דחי' צריך הלא יוכל לשלוח חגיגתו ורק דפטור מגזה"כ דהיקישא.

וא"כ אינו שייך כלל להקשות דנימא פיון דממילא ע"י הטומאה אין לו תשלומין תו הו"ל קרבן הקבוע לו זמן וידחה טומאה. דלאו משום דאינו דוחה הוא ורק דאיפקש לעולת ראי'.

ובעולת ראי' גופה גזה"כ דבעינן שיהי' בר ביאה. ועי' בטו"א (חגיגה ד"ד ע"ב) דאפי' כהן טמא העובד בקרבן צבור בעזרה פטור מעולת ראי' יעו"ש.

ובעל כרחינו צ"ל ה' דקאמר הש"ס (בדף ע"ו) למעוטי חגיגת חמשה עשר דלא דחי טומאה ומהדר אטעמא. ע"כ מייירי בטומאת פהגים דבזה שייך דין דחי' והתוס' ז"ל ש'הקשו אטעמא דאית לה תשלומין מסוגיא זו.

כונתם דלמ"ד ה'ם בטומאת בעלים דאין לו תשלומין משום דכולהו תשלומין דראשון. א"כ ה"ה בטומאת פהגים נמי לדידן' אין לו תשלומין בכה"ג וזהו ש'דקדקו דאיכא למ"ד דלית לה תשלומין בטומאת בעלים.

והיינו דהכא ע"כ בטומאת פהגים. וסברת הטו"א ז"ל באמת לא ס"ל לתוס' ז"ל דהרי מהדרי למצוא טעם אחר בהא דיש לו תשלומין כשחל יום ראשון בשבת (בחגיגה ד"ב ע"א) ולקמן (ד"פ ע"א).

ודברי הטו"א ז"ל אינם רק לשיטת הרמב"ם ז"ל פ"א מה"ח דס"ל לפי האמת דהטעם דלא דחי שבת וטומאה הוא משום דיש לה תשלומין ועי' בתוי"ט פ"ב דחגיגה. ומסוגיא

דר"פ אין שום תשובה להשיב את הארי ז"ל: ביום קצת צ"ע בדברי תוספות ז"ל דמדמו
טומאת פהנים לטומאת בעלים.

ופשיטא להו דגם בטומאת פהנים למ"ד פולן תשלומין דראשון אין לו תשלומין ולמ"ש
לעיל יש לחלק. דבעלים שנטמאו פינו דגזה"כ הוא דפטורין אף דיכולים לשלוח חגיגתו.
א"כ בודאי פינו דלא חל חיובא בראשון ליפא תשלומין. משא"כ בנטמאו פהנים.

דבעלים חייבים באמת ורק דאינם יכולים להקריב מצד טומאת הפהנים. א"כ הו
פאנוסין ויש להו תשלומין.

ודמי קצת לשפת שפתבו תוס' דלא מקרי לא חזי בראשון כמ"ש לעיל. וצריף עוד עיון
רחב ועמוק בזה.

ובעיקר דברי הטו"א ז"ל שחולק אסברת תוספות ז"ל דהיכא שהיום גורם לא מקרי לא
חזי. נדבר עוד בסי' שלפנינו בס"ד: סימן ב במי שהי' פשוט ביום ראשון ונעשה חגור
בשני אי חייב בעולת ראי' ושלמי חגיגה.

חגיגה (דף ט' ע"א) מאי תשלומין ר"י אמר תשלומין לראשון ור"א אמר תשלומין זה
לזה. מאי בינייהו אמר ר' זירא חגור ביום ראשון ונתפשט ביום שני איפא בינייהו רי"א
תשלומין לראשון פינו דלא חזי בראשון לא חזי בשני.

ור"א אמר תשלומין זה לזה אע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני. ובתוס' שם ד"ה פינו
דל"ח בראשון.

פתבו וז"ל וצ"ע אם הי' פשוט בראשון וחגר בשני מי אמרינן פינו דחיובא עלי' רמא
בראשון תו לא פקע מינן' אע"ג דהשתא לא חזי או דילמא פינו דתשלומין זה לזה לר"א
לא מיחייב.

ומיהו פינו דהשתא לאו בר חיובא הוא לא מצי מייתי פינו דאינו בביאה אינו בהבאה.
עכ"ל: א) והטו"א ז"ל הניח דברי התוס' ז"ל בתימה.

דלמאי דמשמע מדבריהם דלא מספקי להו רק אליבא דמ"ד פולן תשלומין זה לזה. משמע
דפשיטא להו דלמ"ד פולן תשלומין לראשון פינו דלדידן' הראשון עיקר ושאר כל הימים
טפלין לו.

אם הי' פשוט בראשון וחגר משני ואילף פינו דחיובא רמא עלי' בראשון תו לא פקע
אע"ג דהשתא לאו בר חיובא הוא. לפי"ז יקשה דברי הש"ס לעיל ד"ב דאמר הפל לאתויי
מאי לאתויי חגור ביום ראשון ונתפשט ביום שני.

ופריף הניחא למ"ד פולן תשלומין זה לזה אלא למ"ד פולן תשלומין דראשון מאי איפא
למימר. ומשום הכי הדר בי' מהאי שינויא ומוקי לה לאתויי סומא באחד מעניי'.

והשתא אמאי הדר מהאי שינויא דחגור דאיירי בי' הא למ"ד פולן תשלומין דראשון הנה
מצי למימר איפא לאתויי פשוט בראשון וחגר בשני דחייב פינו דכולן תשלומין דראשון
לא פקע חיובא דרמי עלי' בראשון.

וכ"ש אי נאמר פאותו צד שבתוס' ז"ל דאפי' למ"ד פולן תשלומין זה לזה אם הי' פשוט
בראשון וחרג בשני חייב. א"כ הו"ל לאוקמי הכי אליבא דכו"ע.

ובקו"א שם מביא בשם ספר נשב הכהן שפכת דמן כרח הוא מירושלמי בפ"ק דתגיגה
גבי הפריש תגיגתו ומת. דלמ"ד פולן תשלומין דראשון לא פקע מינה חיובא דרמי עלי'
בראשון אף דפטור עתה כמו התם שמת מ"מ מחווייבים הירשים להביאה.
עיי"ש.

וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"א מה"ת דמפריש עולת ראי' ומת חייבין יורשין להביאה. והיגו
משום דכבר נתחייב תו לא פקע.

ולפי"ז קשה טובא קושני' הטו"א ז"ל מהא דלא אמר לאתויי פשוט בראשון וחרג משני
ואילך: (ב) ולחומר הקושני' הי' נ"ל בזה. דיש לחקור בהא דקיי"ל דמצות ראיית פנים
בעזרה וכו' עולת ראי' יש להן תשלומין כל שבועה.

ועי' בטו"א בריש פרקין שפכת דמדברי הרמב"ם ז"ל משמע דרק אם בא בעזרה ביום
הראשון ולא הביא קרבן יש לו תשלומין להביא קרבן עולת ראי' כל שבועה. אבל אם
לא בא בעזרה ביום ראשון אין לו תשלומין לבוא למחר דראיית פנים עצמה אין לה
תשלומין.

ותמה עלי' הרבה מסוגיות הש"ס דמוכח בהדיא דגם ראיית פנים עצמה יש לה תשלומין,
אמנם במנח"ח מצנה תפ"ט השיג עליו והוכיח בעליל דאדרבה גם הרמב"ם ז"ל ס"ל גם
ראיית פנים עצמה יש לה תשלומין יעוי"ש.

ולפי"ז נחקורה נא לדעת במי שלא בא לעזרה בראשון. והדין דיש לו תשלומין למחר.
ובנדאי דמחוייב גם בעולת ראי' למחר. ויש להסתפק.

אם החיוב דעולת ראי' למחר יהי' ג"כ מצד תשלומין. וכמו דהרא"י עצמה למחר היא
בגדר תשלומין כמו כן נמי העולת ראי' באה מצד תשלומין או דהרא"י עצמה שביום
המחרת שבאה מכח תשלומי דראשון.

היא עצמה מחייבתו בעולת ראי'. דכיון דבאה לתשלומי ראשון כל דיני יום ראשון עלי'
וקאי עלה בלאו בלאו יראו פני ריקם.

אף דמי שפא בעזרה בתוך ימי הרגל אינו חייב להביא עולה בכל עת שנגבס. כמו שפסק
הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ת ה"ו עיי"ש.

מ"מ ראי' זו שבאה לתשלומין וראשונה היא אצלו מחייבתו בעולת ראי'. ונ"מ רבתא
מזה כמו שיבואר לפנינו בעזה"ש"י: (ג) ונראה פשוט לכאורה כהצד השני.

דהחייב דעולת ראי' למחר לא יהי' בגדר תשלומין כמו הרא"י עצמה. דהנה נחזי אנן מאי
חיובא רמי עלי' דגברא ביום הראשון.

אם חיובא דראיית פנים בעזרה לחוד. או דתרי חיובי רמו עלי'.
לבוא בעזרה. ולהביא עולת ראי'.

הלא נראה פשוט דחויבא דעולת ראי' לא שייכא דרמיא אפתפי' בפועל. רק אם בא לעזרה.

אזיש מקום לחיוב דעולת ראי'. אבל קודם שבא לעזרה לא שייך לומר דרמי עלי' חיוב קרבן.

ורק דמחויב ועומד הוא לקיים מצות ראית פנים. ואף דאם בא לעזרה ולא הביא עולה עמו עובר בלאו דל"י פני ריקם כמבואר ברמב"ם ריש הל' חגיגה.

ועיי"ש בלח"מ דהיינו אם לא הביא גם בתשלומין. ובק"ע בירושלמי כתב דנראה מלשונו ז"ל דעובר תיכף עיי"ש.

עכ"פ כל זה אינו רק בבא לעזרה ולא הביא. אבל אם לא בא כלל אין מקום בזה לעבור בלאו דל"י פני ריקם.

ורק דלא קיים המצות עשה דיראה כל זכור. אבל הלאו אינו בלא נכנס כלל.

רק דאם נכנס ליראות בלא קרבן אז עובר בו. וכל שכן דלא שייך לומר דרמי אפתפי' חיובא דעולת ראי' קודם שנגכנס.

דאין מקום לה כלל קודם שהתראה פנים. וחיובא דעולת ראי' לא חל עליו כלל רק אחר הפניסה דאז מחויב ועומד להביאה.

ואשתעבדו נכסים אז למ"ד שעבדא דאורייתא ובכ"מ בפ"א מה"ת ה"י עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם דהמפריש עולת ראי' ומת חייבים היושבים להביאה. תמה דאמאי בעינן הפרישה מחיים בירשו קרקע פיון דאשתעבדו נכסי מחיים עיי"ש.

אבל כ"ז רק בבא לעזרה מחיים שייך לומר דאשתעבדו שוב נכסי על חיובא דעולת ראי'. אבל אם לא נכנס לעזרה כלל מחיים.

האם נאמר דאשתעבדו נכסי להביא עולת ראי'. בנדאי לא שייך לומר פן וכ"כ בפשיטות בק"ע בירושלמי על הא דהפריש חגיגתו ומת דע"כ מייירי הרמב"ם ז"ל במפריש עולת ראי' ומת בנגכנס מחיים.

דאל"כ אין כאן חיוב כלל. והוא פשוט: ולפי"ז פיון דע"כ לא רמי עלי' חיובא דעולת ראי' מקודם שנגכנס לעזרה א"כ בנדאי גם תשלומין לא שייך לעולת ראי' מקודם שהתראה פנים.

דתשלומין לא שייך רק אם נתחייב כבר. והיינו בראי' עצמה שנתחייב בה בראשון שייך בה תשלומין למחר אם לא קיים חיובו בראשון.

אבל בעולת ראי' שלא נתחייב בה עוד כלל. לא שייך בה גם תשלומין דהנה כמו חזק בראשון דל"ש בי' תשלומין משום דבראשון לא חל עלי' חיובא כלל.

הכי נמי לא נתחייב עוד בעולת ראי' כלל ואין בה תשלומין. וע"כ מה דמחויב גם בעולת ראי' במשלים ראיתו ביום השני.

ע"כ לאו מדין תשלומין הוא. ורק דהרא"י עצמה מחייבתו בעולת ראי' וקאי עלה בלאו דל"י פני ריקם: ד) ועתה נחזי אנו ונחקוקרה נא לדעת.

הא דחיקר פטור מרא"י בעזרה ומעולת ראי'. אם הפטור בעולת ראי' הוא פטור מצד עצמו מגזה"כ או דהוא מגררא דרא"י עצמה.

דכינן דפטור מראיית פנים ממילא לא שייך אצלו חיובא בעולת ראי'. ונפקא מינה.

באם יצונו לנו שיהי' חייב בראיית פנים. אם יתחייב אז בעולת ראי'.

דאם אין הפטור רק מטעם דלית' בראיית פנים. א"כ אם יצונו שיתחייב בראי' יתחייב גם בעולת ראי'.

אבל אם הוא פטור מצד עצמו מגזה"כ. א"כ אף אם יחויב בראיית פנים מ"מ יפטור מראיית קרבן.

וכגונא שיצונו לפנינו בזה. והדבר מבואר בש"ס ד"ד ע"א דעיקר פטור דחיקר וחולה לפינו מקרא דרגלים דכתיב גבי חגיגה שלש רגלים תחוג.

וילפינו ראי' ועולת ראי' מחגיגה. ועי' בטו"א בד"ב שחקר בזה דמנלו באמת למילף גם ראי' עצמה מחגיגה.

דילמא לא ילפינו רק עולת ראי' דהוי קרבן דומיא דחגיגה עיי"ש. עכ"פ נמצינו למדים דפטור בעולת ראי' בחיקר הוא פטור מגזה"כ מהקישא דחגיגה.

ולאו מגררא דפטור דראי' עצמה הוא: ה) ולפי"ז למאי שהוכחנו דע"כ מאי דמחויב בעולת ראי' בבא להשלים הראיית פנים ביום השני הוא לאו מצד תשלומין דראשון. רק דהרא"י עצמה מחייבתו בקרבן ראי'.

א"כ בפשוט בראשון ונעשה חיקר מאז והלאה אף למאי דפשיטא להו לתוס' ו"ל דלמ"ד כולן תשלומין דראשון לא פקע מינ' חיובא דרמי עליו בראשון אבל מ"מ למ"ש דל"ש תשלומין רק על הראי' עצמה.

א"כ לא יתחייב זה רק בראיית פנים ולא בראיית קרבן דהניחא אם גם הפטור בעולת ראי' בחיקר לא הי' מצד עצמו רק מגררא דפטור דראי' עצמה. א"כ פינו דבכה"ג דהי' פשוט בראשון חייב בראי' עצמה הי' חייב גם בעולת ראי'.

אבל מפיון דפטור בעולת ראי' הוא מצד עצמו מגזה"כ א"כ אף בכה"ג דחייב בראי' עצמה מ"מ פטור מעולת ראי' דבשלמא בראי' עצמה מחויב מצד תשלומין דראשון אבל בעולת ראי' דל"ש בה תשלומין כמ"ש.

ומה שמחויב בעלמא בבא להשלים ראיתו הוא מצד אותה ראי' עצמה הבאה לתשלומין. היא היא המחייבתו בעולת ראי'.

א"כ כ"ז בהוא עתה בר חיובא, משא"כ פאן דעתה חיקר הוא ובר פטור. א"כ לפי"ז באמת לא יתחייב מצד תשלומין בפשוט ונעשה חיקר.

רק בראיית פנים ולא בראיית קרבו. וכמו שמוכא בתוס' לעיל ד"ב ע"א ד"ה הכל בשם הירושלמי דכל הפטורין המנויין במתני' הוא דוקא מראיית קרבו אבל בראיית פנים הכל סגיבין.

ואף דאין שיטת הש"ס שלנו פהירושלמי בזה. מ"מ בפשוט ונעשה חגור בנדאי יהי כמ"ש דיתחייב בראיית פנים ולא בראיית קרבו.

ולא משפחת שיתחייב בקרבו רק בנכנס לעזרה בראשון ולא הביא עולתו. דאז כבר נתחייב בעולת ראי' בראשון.

ושוב חייב עתה אף שנעשה חגור מצד תשלומין: ואחרי כל אלה יש לישב קצת קושני' הטו"א ז"ל מהא דלא אמר לעיל דהכל דמתני' לאתויי פשוט בראשון ונעשה חגור. למאי שפתיבו תוס' ז"ל דמתני' מיירי בין בראיית פנים ובין בראיית קרבו.

א"כ אם ניקא דבא לרבות פשוט ונעשה חגור יהי משמע דחייב מצד תשלומין בראי' ובעולה. ובאמת לא משכח"ל.

דממ"נ.

אם לא נכנס לעזרה בראשון. ולא יתחייב באמת רק בראיית פנים ולא בראיית קרבו.

ואם נכנס בראשון לעזרה. א"כ לא הוה תשלומין רק בעולת ראי' ולא בראי' עצמה.

ולהכי דחיקא לי' מילתא לאוקמי בכף. וא"ש: ו) ובזה הי' נ"ל לכאורה לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ת ה"ו שכתב מי שפא לעזרה בתוך ימי החג אינו חייב להביא עולה בידו בכל עת שיפנס.

שזה שנאמר ול"י פני ריקם אינו אלא בעיקר הרגל בלבד שהוא יום ראשון או תשלומי ראשון. ובמנח"ח פתב דדין זה מה שמבואר ברמב"ם ז"ל דיום תשלומין הוי בעיקר הרגל אינו מבואר בש"ס דבש"ס (דף ז' ע"א) גבי מחלוקת דר"י ור"ל אמתני' דהראיון אין לה שיעור ר"י אמר ראיית פנים בעזרה.

ופרש"י ז"ל כפה פעמים שהוא חפץ בא ומראה עצמו בעזרה ואין צריך להביא קרבו בכל ראי' וראי'. ור"ל אמר ראיית פנים בקרבו.

ופירש"י ז"ל וצריך להביא קרבו על כל פעם ופעם. ואמר שם בעיקר הרגל כו"ע לא פליגי דראיית פנים בקרבו.

ופרש"י ז"ל בעיקר הרגל ביו"ט ראשון. ולפי"ז אינו מבואר בש"ס רק דבעיקר הרגל דהוא יום ראשון מחויב להביא בכל פעם ופעם.

אבל מה שהוסיף הרמב"ם ז"ל דגם יום תשלומי ראשון. דהיינו שפא להשלים ראייתו שלא קיימה צדיקו.

יש לו דין ראשון לעגון זה שמחויב להביא בכל פעם שנכנס. זהו אינו מבואר בש"ס וצריך באמת להבין טעמו ונמוקו של הרמב"ם ז"ל בזה: ז) והי' נ"ל בזה עפ"י מאי דמצאתי בפי' רבינו חננאל ז"ל שכתב שם וז"ל ואמרינו בעיקר הרגל כלומר בתחלת הרגל בעת בואו להקביל פנים בעזרה דברי הכל ראיית פנים בקרבו פי פליגי וכו' עכ"ל

ונראה לי מדברי' ז"ל דאינו מפרש כפרש"י ז"ל דעיקר הרגל היינו יו"ט ראשון ולומר דביו"ט ראשון חייב להביא בכל פעם שנגנס.

וברק דעיקר הרגל היינו ביאתו בראשונה להקביל פנים. ולפי"ז לא יהי' מוכרח כלל דביום הראשון חייב להביא בכל פעם שנגנס אף אם קיים פעם אחת מצות ראני'.

ובאמת לא מצאתי מבואר כלל ברמב"ם דין זה דביום ראשון חייב להביא בכל פעם ופעם שנגנס ע"כ נ"ל דמפרש דברי הש"ס כפיר"ח ז"ל דעיקר הרגל היינו בעת בואו להקביל פנים בעזרה.

שהוא יום ראשון או תשלומי ראשון. והיינו ראית פנים הראשונה החיובית דעל"י קאי הלואו דל"י פני ריקם.

אבל מפנין שקיים פעם אחת המצוה שוב אין עלי' הלאו דנלא יראו: וא"ש מאד למ"ש לעיל דע"כ מאי דמחויב בעולת ראי' בבא להשלים הראית פנים הוא לאו מצד תשלומין כמו הראני' עצמה.

רק דאותה ראי' עצמה פנין שפאה לתשלומי ראשון. מקריא עיקר הרגל.

דהוא תחילת בואו לעזרה להקביל פנים. וע"ז הראני' הראשונה קאי הלאו דנלא יראו פני ריקם.

ונהו פוננת הש"ס דבעיקר הרגל כו"ע ל"פ דראית פנים בקרבן. דלכאורה לפר"ח ז"ל קשה מאי קמ"ל.

אכן למ"ש א"ש. דר"ל עיקר הרגל תחילת בואו לעזרה להקביל פנים.

אף אם הוא בשני רק דבאה לתשלומי ראשון וכמ"ש הרמב"ם ז"ל. והוא חידוש גדול בד' הרמב"ם ז"ל ולא אומר קבלו דעתו.

רק דנראה לענ"ד לכאורה לומר כן. וצריך עוד ישוב בנה ועי' בכ"מ פ"א ה"א: ח) אמנם למ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א ה"א מי שפא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה.

לא די שלא עשה מצות עשה אלא עובר אל"ת שפאמר ולא יראו וגו'. ועי' בטו"א על מתני' בריש פרקין שפכתב.

דמוכח דס"ל דהלאו דול"י פני ריקם הוא תנאי להעשה דיראה כל זכורה ואם ראה פנים ריקם לא קיים גם מ"ע ועיי"ש שפמה ע"ז מהאי ירושלמי שמוכא בתוס' ז"ל שם. לפי"ז נראה לי.

דמי שלא בא בעזרה כלל ביום הראשון ועל"י להשלים בפאר ימים. דכמו דהראני' עצמה הוא בגדר תשלומין.

כמו כן נמי החיוב דעולת ראי' ג"כ מצד תשלומין הוא. דל"ש לומר כמ"ש לעיל דכיון דחיובא דקרובן לא חל עליו קודם שנגנס.

א"כ ל"ש בי' תשלומין דז"א לשי' הרמב"ם ז"ל. דכיון דהלאו הוא תנאי להעשה ואם בא ריקם לא קיים המצוה כלל.

א"כ פינון שחל עליו חיובא דראיית פנים ביום הראשון. ממילא נתחייב לקיימה בכל תנאי ופרטי.

והינו בהבאת קרבן. דבלא זה אין התחלה למצוה.

א"כ ממילא חייב בתשלומין ג"כ במצות ראיית פנים ובקרבן ונדא באידך מישהו שייכי לפי"ז מסתברא דפשוט בראשון ונעשה חיגר מאז והלאה למ"ד כולן תשלומין דראשון והכי קיי"ל.

תחייב להשלים גם בהבאת עולת ראי' מצד תשלומין דראשון. דכיון דרמי עליו חיובא בראשון תו לא פקע: ט) אכן בעיקר הדבר צ"ע.

למ"ש הטו"א ו"ל עצמו בדרך זו דאפי' אם נאמר דלא הני הלאו תנאי לעשה. מ"מ אפי' אין בידו להביא קרבן אסור לו לבוא בעזרה משום הלאו ולא שייך לומר דאמי עשה ודחי ל"ת.

משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש עיי"ש. א"כ לפי"ז לכאורה אפ"ל דגם הרמב"ם ז"ל לא ס"ל דהלאו הוא תנאי להעשה אחר אפי' לא נמצא לזה ראי' משום מקום פאשר תמה הטו"א ו"ל.

וטעמי דהרמב"ם ז"ל שכתב דאם בא בלא קרבן לא קיים גם העשה. אפ"ל דהוא משום מצוה הבאה בעבירה.

וכ"כ בסי' מנח"ח דהני מהב"ע אפי' אם נאמר דלא הוי תנאי להעשה. וצריף תלמוד.

ואם נאמר כן נמצא דאף דמוכרח הוא להביא אתו הקרבן בכניסתו משום דאל"כ יהי מצוה הבאה בעבירה. אבל פינון דעכ"פ הבאת הקרבן לא הוי מתנאי המצוה וחלק ממנה ורק דמוכרח הוא להביאו מצד אחר.

א"כ עכ"פ לא רמי עליו עוד עצם חיובו. ומחוייב הוא רק בראיית פנים.

רק שלא יסתור לזה מניעת הקרבן מוכרח הוא להביאו. אבל חיוב קרבן בפועל ליכא עליו עוד ויהי' בזה כמ"ש לעיל: ומסתברא לי דלא שייך בכה"ג מצוה הבאה בעבירה דאין המצוה באה מחמת העבירה.

רק להפך דהעבירה נולדה מקיום המצוה. ומהב"ע שמענו אבל לא עבירה הבאה במצוה. דאל"כ השוחט פסח על החמץ יהי' מצוה הבאה בעבירה. וזה לא שמענו ועיין בפסחים (דס"ג ע"א בתוס').

ובסו"ק ד"ל ע"א) בתוס' שם. ודבר זה עוד צריף תלמוד: סימן ג לתרץ דברי תוס' ז"ל שכתבו דכשחל יום ראשון בשבת.

לא דמי לחיגר בראשון משום דגברא חזי והיום אינו ראוי תגיגה (דף ט' ע"א) מאי תשלומין רי"א תשלומין לראשון ור"א אמר תשלומין זל"ז מאי בינייהו אמר ר"ז חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני א"ב רי"א תשלומין לראשון פינון דלא חזי בראשון ל"ח בשני.

ורא"א תשלומין זה לזה אע"ג דלא תזי בראשון תזי בשני. ומי אמר ר"י הכי והאמר חזקני נטמא ביום מביא בלילה אינו מביא.

ור"י אמר אף בלילה נמי מביא. אמר ר"י שאני טומאה דיש לה תשלומין בפסח שני מתקיף לה ר"פ הניחא למ"ד פ"ש תשלומין דראשון הוא אלא למ"ד שני רגל בפני עצמו הוא מאי איכא למימר.

אלא אמר ר"פ קסבר ר"י לילה אינו מחוסר זמן: (א) ובטו"א שם הקשה מסוגיא זו עמ"ש תוס' ז"ל לעיל ד"ב דכשחל יום ראשון בשבת אע"ג דאין חגיגה דוחה שבת מ"מ יש לו תשלומין ולא דמי לחיגר ביום ראשון משום דגברא מחזי תזי אלא שהיום אינו ראוי.

ונ"ל וק"ל דא"כ מאי פריה דר"י אדר"י דאמר בנטמא הנזיר בליל ח' לטומאתו נמי מביא אלא אע"ג דלילה לא תזי לקרבן יש לו תשלומין והשתא מאי קאמר הא לילה דמיא לשבת דגברא תזי לפיכך יש לו תשלומין.

דקא פנין דשקמו ימי טומאה ראשונה גברא תזי לקרבן אלא שהלילה אינה ראוי לקרבן. והניחא למ"ד בפ"ג דנזיר דנזירות טהרה משמיני חנייל.

איכא למימר למאי דס"ד השתא לילה מחוסר זמן נזירות טהרה עד יום שמיני ביום לא חנייל א"כ בליל ח' גברא לא תזי. אבל למ"ד התם נזירות טהרה בשביעי חנייל.

א"כ פי מטי ליל שמיני גברא תזי אלא שהלילה מעכבתו ודמי לשבת דגברא תזי. והשתא מ"פ דילמא ר"י ס"ל כמ"ד נזירות טהרה מיום שביעי חנייל.

ועוד קא סתם לן תנא התם כמ"ד נזירות טהרה משביעי חנייל והאמר ר"י הלכה כסתם משנה. עכ"ל: (ב) ובעניי לא זכיתי להבין דברי הקדושים בזה מ"ש דלמ"ד נזירות טהרה לא חניילא עד יום שמיני.

איכא למימר דלס"ד השתא דלילה מחוסר זמן לא חניילא עד יום שמיני ביום. ובלילה לא תזי ואף דקשה מנלי' להקשות דילמא ס"ל כמ"ד דחניילא משביעי ועוד דסתם משנה פותי' ואר"י הלכה כסתם משנה.

ולא אבין דה"ק ז"ל. איך יתכן לומר פלל דר"י ס"ל כמ"ד נזירות טהרה משמיני חניילא למאי דס"ד השתא דס"ל לילה מחוסר זמן.

הלא חזקני' ור"י דפליגי בנטמא בלילה אי מביא. היינו אי מביא שתים או אינו מביא אלא אחת.

דחזקני' ס"ל פנין דנטמא בלילה אינו מביא רק אחת אטומאה ראשונה משום דלא יצא ממנה לשעה שראוי לקרבן. ור"י ס"ל דנטמא בלילה נמי מביא שתים.

וכן הכריח הטו"א ז"ל עצמו בדבור הסמוך. ואיך ס"ד לומר דס"ל לר"י פרכי דנזירות טהרה לא חניילא עד יום שמיני.

ולמאי דס"ד השתא דס"ל לילה מחוסר זמן וא"כ לא חניילא נזירות דטהרה עד שמיני ביום וכמ"ש הטו"א ז"ל בעצמו. והוא ש"ס ערוך בנזיר (דף י"ח ע"ב).

וא"כ איך יתכן דמחייב ר"י שתיים בנטמא בלילה. הלא פינו דעדיין לא חזיקו גזירות טהרה.

א"כ ליכא פאן שתי טומאות פלל רק טומאה אחת אריכתא. וכמו דאמר בש"ס דנזיר שם דהא דתנו נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד.

ע"כ דאתיא כר' יוסי ברבי יהודה דנזירות טהרה משביעי חזיקו ומשפחת לה פגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי וכינון דלא יצא לשעה הראויה להביא קרבן אינו חייב אלא קרבן אחד דאי תימא רבי היא אי דנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי פולהו, טומאה אריכתא היא ואי דנטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני הרי יצא לשעה הראויה להביא קרבן.

ואמר עוד שם דלא משכח"ל גם לרבי וכגון דנטמא בלילה של שמיני. משום דממ"נ אי לילה אינו מחוסר זמן וחזיקו מאורתא דשמיני.

א"כ יתחייב שתיים דמקרי יצא לשעה הראויה לקרבן. ואי לילה מחוסר זמן.

א"כ גם גזירות טהרה לא חזיקו עד צפרא. וא"כ טומאה אריכתא היא.

ואיך יתכן לומר לפי"ז דר"י ס"ל לילה מחוסר זמן וברבי דנזירות טהרה לא חזיקו עד שמיני דא"כ טומאה אריכתא היא: ג' וע"כ דפליגי חזק' ור"י אליבא דר' יוסי בר"י דנזירות טהרה חזיקו משביעי.

ואפ"ה אם נטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי אינו חייב אלא אחת משום דלא יצא לשעה הראויה לקרבן. ואליבין פליגי בנטמא בלילה אי מקרי שעה הראויה להביא קרבן ואף דס"ל לר"י לס"ד דלילה מחוסר זמן וא"כ בנדאי לא מקרי שעה הראויה לקרבן מ"מ מחייב שתיים.

וצ"ל משום דגלי רחמנא גבי יולדת מקרא דלבת דחייבת שתיים במפלת לאור פ"א ה"נ לפינן מיולדת. כמ"ש הטו"א ז"ל בסמוך דכן צ"ל ע"כ לס"ד.

וכמו דס"ד דר' אושעיא בכריתות ד"ח ע"א למילף מיולדת. הן אמנם דגם זה צ"ע דבעיא דר"א בכריתות אי גמרינן זב מיולדת.

היינו דמבעיא לי אי טעמא דב"ה משום הקרא דאו לבת. וא"כ דוקא יולדת דכתיבי בה קראי ולא גמרינן מינה.

או דטעמא משום דלילה אינו מחוסר זמן וה"ה בנזב פן מבואר בש"ס שם וברש"י ד"ה נחזור על הראשונות. וכ"כ בשיטה מקובצת על הגליון שם.

וא"כ לס"ד בש"ס דילן דלילה מחוסר זמן. לא שייך גם למילף מיולדת.

וצ"ע בזה. אבל עכ"פ זהו מוכרח דס"ל לס"ד כר"י בר"י וד' הטו"א ז"ל דמוכיח מהא דאר"י הלכה פסמם משנה צ"ע ולא זכיתי להבין עומק דבה"ק ז"ל: ד) ובעיקר קושיותו על התוס' ז"ל מסוגיא זו דמקשה מר"י דקאמר נטמא בלילה נמי מביא הלא לילה דמי לשבת דגברא חזי והלילה מעפכתו ודמי לשבת.

לענ"ד הי' נראָה לתרין דברי רבותינו בעלי התוס' ו"ל. דבאמת למאי דס"ד דלילה מחוסר זמן.

נמצא דאפתי לא חל עליו חיובא דקרבות עד צפרא. וכמו דאמרינן למ"ד נזירות טהרה לא חזילא עד יום שמיני.

דאי לילה מחוסר זמן לא חזילא עד צפרא. ה"נ למ"ד נזירות טהרה משביעי חזילא. אבל חיוב קרבות דהוי בשמיני. אי לילה מחוסר זמן לא חזיל עליו חיובא עד צפרא. וא"כ לא שנייך שוב תשלומין כשנטמא בלילה פניו דלא חל עליו חיובא כלל. ולא דמי לשבת דהתם גברא בר חיובא הוא ורק דשבת מעפבו ושנייך שפיר תשלומין.

ואדרבה נלענ"ד דעוד ראי' לתוס' ו"ל מסוגיא זו מהא דמשני אלא קסבר ר"י לילה אינו מחוסר זמן. ופרש"י ו"ל אין חסרון זמן במי שהגיע לילו להקריב קרבנותיו למחר הלכא מחויב הוא בקרבן אלא שהלילה מעפבו מלהביא.

אבל חזיר ביום ראשון אין עליו שום חובת ראי' לפיכך אין לו תשלומין עכ"ל. ולא עדיפא לילה אף אם אינו מחוסר זמן משבת פניו דעכ"פ הוא מעוכב מלהביא וע"כ פניו דהוא מחויב וקאי רק הלילה מעפבו ושנייך תשלומין וה"נ בשבת שנייך תשלומין.

משא"כ לס"ד דלילה מחוסר זמן. א"כ אינו מחויב כלל עדיין והוי כחזיר וא"ש קושני הש"ס.

ואף כי זה יש לדחות עוד וי"ל קצת דלילה עדיף משבת. מ"מ פירכת הש"ס א"ש כמ"ש: סימן ד בחתיכה שיש עלי' שני איסורים.

האחד יש לו מתירין והשני אין לו מתירין מהו דינה לענין ביטול ושנייך למס' ביצה (דף ג' ע"ב) א) הגרעק"א ו"ל בתשו' (סי' ס"ה) ובדו"ת מערכה ו' למס' פסחים האריה הרבה בדבר שחלקו בו גדולי האחרונים ו"ל בחתיכה שיש עלי' שני איסורים האחד יש לו מתירין.

והשני אין לו מתירין ונתערב. פגון ביצה שפולדה ביו"ט מתרנגולת טריפה.

דאיסור נולד יש לו מתירין למחר ואיסור טריפה אין לו מתירין. ונתערבה באחרות.

דעת התפל"מ ו"ל בסי' ק"ב דכיון דע"כ צריכים לביטול בזה מפח איסור טריפות דאין לו מתירין ממילא גם איסור יו"ט בטל אף דיש לו מתירין. ודעת הצ"צ ו"ל בסי' ס"ט דמ"מ מאי דאפשר לעשות בלא ביטול עושין.

ונהי דאיסור טריפות בטיל מ"מ לגבי איסור נולד אמרינן עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר עיי"ש: ב) ולכאורה הי' נפלא בעיני למאד. דנראה דדין זה הוא ש"ס ערוך בב"מ (דף נ"ג ע"א) דמיתי הש"ס ברייתא דמעשר שני בטיל ברובה.

ובאיזה מע"ש אמרו במעשר שאין בו שנה פרוטה. ושנכנס לירושלים ניצא.

והיינו דלית לי' תקנתא לא באכילה ולא בחילול. דאל"ה הו"ל דבר שיש לו מתירין ובאלף לא בטיל.

וּפְרִיָה הַשִּׁס וְשֹׁנְכַנְס לִירוּשָׁלַיִם וְיָצָא וְאָמַי וְלִיְהוָה וּנְעִיִלָהּ. וּפִירַשׁ יִי ו"ל וְלִיעֵיִלִי
עִם תַּעֲרֹבְתוֹ וַיֵּאֱכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם.

וּמִשְׁנֵי בְּשֹׁנְטָמָא. וּפְשֻׁטוֹת דְּבָרֵי הַשִּׁס מִשְׁמַע לְכַאוּרָה.

דְּכִינּוֹן שְׁנֹטָמָא תוּ לֹא הָנָה דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין ע"י שְׁיִכּוּל לְהַעֲלוֹתוֹ עִם תַּעֲרֹבְתוֹ
לִירוּשָׁלַיִם מִשּׁוּם דְּגַם בִירוּשָׁלַיִם אָסוּר הוּא מִפְּחַ טְוִמְאָתוֹ וְאִי נִימָא דְּבַחְתִּיכָה שְׁיֵישׁ עֲלֵי
שְׁנֵי אִיסוּרִים.

הָאֶחָד יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין וְהַשְּׁנַי אִין לוֹ מִתִּירִין. אַף דְּבַע"כ צְרִיכִים לְבִטּוּל לְהָאִיסוּר דְּאִין לוֹ
מִתִּירִים.

מ"מ מֵאִי דְּאֶפְשָׁר בְּלֹא בִטּוּל אֶמְרִינּוֹן עַד שְׁתֵּאֱכְלוּ בְּאִיסוּר תֵּאֱכְלוּ בְּהִתְרָה. וְלֹא בְּטִיל
הָאִיסוּר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִים.

א"כ מֵאִי מִשְׁנֵי הַשִּׁס דְּמִיָּרִי שְׁנֹטָמָא הַמַּעֲשֶׂה שְׁנֵי. הָרִי מ"מ עַל הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אִיכָּא תְּרֵי
אִיסוּרֵי לְאֶןְכְּלוּ בְּחוּץ.

מִשּׁוּם אִיסוּר חוּץ. וּמִשּׁוּם אִיסוּר טְוִמְאָה.

א"כ אַף דְּבַע"כ צְרִיכִים לְבִטּוּל לְגַבֵּי אִיסוּר טְוִמְאָה דְּאִין לוֹ מִתִּירִים בְּמָה שְׁיִכְנִיס
הַמַּעֲשֶׂה לִירוּשָׁלַיִם. אָבָל מ"מ מ"מ טְוִמְאָה אִיסוּר דְּחוּץ לְמַחֲצוֹת דְּיֵישׁ לוֹ מִתִּירִים לְהַעֲלוֹתוֹ
עִם תַּעֲרֹבְתוֹ לִירוּשָׁלַיִם וְלֶאֱכְלוּ שָׁם.

וְע"כ כְּדַעַת הַתַּפְּל"מ ו"ל דְּבַכָּה"ג בְּטִיל גַּם הָאִיסוּר דְּיֵישׁ לוֹ מִתִּירִים כִּינּוֹן דְּבַע"כ צְרִיכִים
לְבִטּוּל לְהָאִיסוּר הַשְּׁנַי דְּאֶל"מ. וְלִהְיֵי בְּטִיל שְׁפִיר בְּכָאן גַּם הָאִיסוּר דְּחוּץ לְמַחֲצוֹת
מִשּׁוּם דְּבַע"כ צְרִיכִים לְבִטּוּל לְהָאִיסוּר דְּטְוִמְאָה: ג) וְהִי נִרְאָה לְכַאוּרָה לְחַלְקַ בְּזָה.

דְּעַד כָּאן לֹא נִסְתַּפְּקוּ הָאֶחָדִים ו"ל. רַק אִם הַשְּׁנַי אִיסוּרִים שְׁיֵישׁ עַל הַחֲתִיכָה הֵם מִשְׁנֵי
שְׁמוֹת.

כְּמוֹ בְּבִיצַת טְרִיפָה שְׁנוּלְדָה בִּיו"ט דְּשְׁנֵי הָאִיסוּרִים אָסוּר טְרִיפּוֹת וְאִיסוּר נוֹלְדָה הֵם מִשְׁנֵי
שְׁמוֹת. בְּזָה דְּנֻקָּא ס"ל לְהַצ"צ דְּאֶף דְּאִיסוּר טְרִיפּוֹת בַּע"כ בְּטִיל.

מ"מ אִיסוּר נוֹלְדָה דְּהוּא שָׁם אִיסוּר אַחַר לְגַמְרֵי לֹא בְּטִיל. מִשָּׂא"כ הִיכָּא דְּשְׁנֵי הָאִיסוּרִים
הֵיוּ מִשָּׁם אַחַד.

כְּמוֹ בְּמַעֲשֶׂה שְׁנֵי שְׁנֹטָמָא חוּץ לִירוּשָׁלַיִם. דְּשָׁם אַחַד דְּמַעֲשֶׂה שְׁנֵי גָרִים לְשְׁנֵי הָאִיסוּרִים.
אִיסוּר חוּץ לְמַחֲצוֹת וְאִיסוּר טְוִמְאָה. בְּזָה יוֹדוּ כו"ע דְּכִינּוֹן דְּבִטּוּל אִיסוּר אֶכִּילָה דְּמַע"ש
בְּטְוִמְאָה שְׁיֵישׁ עַל הַתַּעֲרוּבוֹת.

בְּטִיל נְמִי מִמִּילָא אִיסוּר אֶכִּילָה דְּמַע"ש חוּץ לִירוּשָׁלַיִם. כִּינּוֹן דְּהַפְּל מִשָּׁם אַחַד דְּמַע"ש
הוּא.

אָכֵן רְאִיתִי לְהַגְרַעַק"א ו"ל שְׁמַבִּיא רְאִי לְהַצ"צ ו"ל מְחַמֵּץ בְּפִסְחָה דְּס"ל לְהַרְמַב"ם ו"ל
דְּלֹא בְּטִיל מִטַּעַם דְּבָר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין דִּיכּוּל לְהַשְׁהוֹתוֹ עַד לְאַחַר הַפִּסְחָה. וְהָרִי מֵאִי דְּמִתְרָה
לְהַשְׁהוֹתוֹ וְלֹא מִתְּיָבִינּוֹן לִי לְשׁוֹרֵף הַפֶּל מִיָּד מִשּׁוּם אִיסוּר דְּבַל יִרְאָה וְתִשְׁבִּיתוֹ.

וע"כ דאָיסור דב"י פֿינן דאָין לוי מתירין בְּטיל, הָרִי דָאָף דִּישׁ עַל תַּעֲרוּבוֹת זֶה שְׁנֵי אִיסוּרִים. אִיסוּר אַכִּילַת חֶמֶץ דִּישׁ לוי מתירין.

ואִיסוּר בֵּל יִרְאֶה וְתִשְׁבִּיתוּ דאָין לוי מתירין. וְאָף דאָיסוּר דאָין לוי מתירין בְּטיל מ"מ דאָיסוּר דִּישׁ לוי מתירין לֹא בְּטִיל וְאָמְרִינוּ עַד שְׁתֵּאכְלֵנוּ בְּאִיסוּר תֵּאכְלֵנוּ בְּהִיתָר עֵי"ש. וּלפ"ז יְהִי מְוכָרַח דְּגַם הֵיכָא שְׁשֵׁנֵי הָאִיסוּרִים הָיוּ מִשָּׁם אָחָד. כְּמוֹ בְּחֶמֶץ דאָיסוּר אַכִּילָה וְאִיסוּר שֶׁהִי הָיוּ מִשָּׁם אָחָד דְּחֶמֶץ.

מ"מ לֹא אָמְרִינוּ דְּבִגְרָא דאָיסוּר דאָין לוי מתירין. יְבָטֵל גַּם הָאִיסוּר הַשְּׁנֵי שִׁיל"מ אָף שֶׁהוּא מִשָּׁם אָחָד.

וא"כ הִדָּר תִּקְשִׁי לֵן מִש"ס דב"מ הַנ"ל דמ"ט לֹא אָמְרִינוּ כֵּן גַּם בְּמַע"ש שְׁנֵטְמָא בְּחוּץ וְנִתְעַרְבּוּ. דאָיסוּר טוֹמְאָה בְּטִיל וְאִיסוּר מְחִיצוֹת לֹא בְּטִיל: ד) שְׁבִתִּי וְרֵאִיתִי דִּישׁ לומר דאָין מִהַש"ס דב"מ שוּם רֵאִי לְדִין זֶה.

דְּמִצְאָתִי לְהִרְמַב"ם ו"ל בַּפ"ג מִהֲלָכוֹת מַעַש"ש ה"א שְׁכַתְּב. הָאוּכַל מַע"ש בְּטוֹמְאָה לֹקְהָ שְׁנֵטְמָר וּל"ב מְמַנּוּ בְּטְמָא.

בֵּין שְׁהַמְעָשֵׁר טְמָא וְהָאוּכַל טְהוֹר. בֵּין שְׁהַמְעָשֵׁר טְהוֹר וְהָאוּכַל טְמָא.

וְהוּא שְׁיֵאכְלֵנוּ בִירוּשָׁלַיִם קוֹדֵם שְׁיִפְדָּה. שְׁאִינוּ לֹקְהָ עַל אַכִּילָתוֹ בְּטוֹמְאָה אֲלֵא בְּמִקוֹם אַכִּילָתוֹ.

וע"ש בכ"מ טַעֲמִי שֶׁל הִרְמַב"ם ו"ל בְּזָה, וְלִקְמֹן נִדְבָר מְזָה בַס"ד. א"כ פֿינן דַּעַכ"פ מְבוֹאָר דאָיסוּר אַכִּילַת מַעָשֵׁר שְׁנֵי בְּטוֹמְאָה אִינוּ אֲלֵא בִירוּשָׁלַיִם.

א"כ לִיכָא רֵאִי מִש"ס דב"מ. דְּנִמְצָא דְעַל הַתַּעֲרוּבוֹת זֶה שְׁנִיתְעַרְבּוּ בּוֹ מַע"ש שְׁנֵטְמָא חוּץ לִירוּשָׁלַיִם.

אִין עֲלִי רַק אִיסוּר מְחִיצוֹת עֵתָה כְּשֶׁהוּא בְּחוּץ. וְאִיסוּר טוֹמְאָה לִיכָא.

וְכִשְׁיַעֲלֵהוּ לִירוּשָׁלַיִם אַז לֹא יְהִי אִיסוּר מְחִיצוֹת. וְיָבוֹא בְּמִקוֹמוֹ אִיסוּר טוֹמְאָה.

וְאִין זֶה שְׁיִיכּוֹת פְּלֵל לְדִינֵי דַהַצ"צ ו"ל דְּבִכָּאן לֹא הָיוּ עַל הַתַּעֲרוּבוֹת שְׁנֵי אִיסוּרִים פְּלֵל. דְּחוּץ לִירוּשָׁלַיִם אִיכָא אִיסוּר חוּץ וְלִיכָא אִיסוּר טוֹמְאָה וּבִירוּשָׁלַיִם אִיכָא אִיסוּר טוֹמְאָה וְלִיכָא אִיסוּר חוּץ.

וְהַטַּעַם דְּלֹא הָיוּ דְבָר שְׁיֵשׁ לוי מתירין לְהַעֲלוֹתוֹ לַפְּנִים. מִשּׁוּם דְּלֹא נִרוּיַח בְּזָה.

וְמָה לִי אִיסוּר חוּץ וְמָה לִי אִיסוּר טוֹמְאָה. וּל"ש עַד שְׁתֵּאכְלֵנוּ בְּאִיסוּר תֵּאכְלֵנוּ בְּהִיתָר.

וּא"ש: ה) וְזֶה לִי רַבּוֹת בְּשָׁנִים שְׁחִקְרַתִּי בְּדִין זֶה. אִם יֵשׁ לוי מתירין לְהָאִיסוּר שְׁיֵשׁ עֵתָה עַל הַחֲתִיכָה שְׁנִיתְעַרְבָה אִף בְּזָה הָאִיסוּר דְּכִשְׁיֵהִי הִיתָר לְאִיסוּר זֶה.

יְחוּל עַל זֶה הַחֲתִיכָה אִיסוּר אַחַר. אִם מְקַרִי בַכּה"ג דְּבָר שְׁיֵשׁ לוי מתירין לְעַנְנֵן בְּיִטּוּל.

וְכַגּוּנָא דְּמַעָשֵׁר שְׁנֵי טְמָא בְּחוּץ כַּמ"ש. וְאִמְרַתִּי לְפָשׁוּט מְדַבְּרֵי הָרֵא"ש ו"ל בְּפִי לְגַדְרִים (דָּרַךְ נ"ט ע"א) בְּהָא דְּפָרִיז בַּש"ס שָׁם וְהָרִי תְרוּמָה דָּאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלֵהּ וּבְטִיל בְּרוּב.

ור"ל דְּלֹא הָיָה דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין. וְכִי הָרָא שׁו"ל אַע"ג דְּאִי מִתְּשִׁיל עֲלֵה הַדְּרָא לְטַבְּלָה מ"מ מְפָלֵל תְּרוּמָה יִצְאָה ע"י שְׂאֵלָה.

הָרִי דְּמִבְּנֵי דְּבַרְיָ דְּבַכָּה"ג הו"ל דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין. וְאַף דְּמִשׁוּ"ס עֲצָמוֹ אֵין רֵאִי לְזָה.

דִּי"ל דְּכֻנְנֵת הַשׁו"ס דְּהו"ל דְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירִין מְשׁוּם דְּבִידּוֹ לְמִתְּשִׁיל עֲלֵה וְאִי דְּהַדְּרָא לְטַבְּלָה. הָרִי יוֹכֵל אַח"כ לְהַפְּרִישׁ ע"ז מְמָקוֹם אַחֵר.

וְכֻמוֹ דְּטַבְּלָה עֲצָמוֹ הו"ל דְּבַר שִׁיל"מ מְהֵאִי טַעֲמָא מְשׁוּם דְּבִידּוֹ לְהַפְּרִישׁ ע"ז מִמִּק"א וְכִמְבֻנָּאָר (בְּדַף נ"ז שְׁם). אֲבָל מִדְּבַרֵי הָרָא"ש ו"ל שְׂכַתְּבֵי דְּהַטְעָם מְשׁוּם דְּמְפָלֵל תְּרוּמָה יִצְאָה ע"י שְׂאֵלָה.

הָרִי מְבֻנָּאָר דְּמְשׁוּם זֶה לְחֻד הו"ל תְּרוּמָה דְּבַר שִׁיל"מ מְשׁוּם דַּע"כ"פ לְאִיסוּר זֶה שְׂאָנוּ דְּנִים עֲלֵי לְבַטְלוֹ יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין. וְאַח"כ מְצָאֵתִי שְׂכ"כ כְּפִשׁוּ"ת שֵׁאג"א הַחֲדָשׁוֹת ג"כ מְהַכְרֵם דְּבַרֵי הָרָא"ש ו"ל.

א"כ לִפ"ז לֹא יַעֲלֶה לְנוּ אַרוּכָה בְּמָה שְׂהַעֲלִינוּ לְתַרְזַן דְּבַרֵי הַשׁו"ס דְּב"מ דְּטַעֲמָא דְּמַעֲשֵׁר שְׁנֵי טַמָּא בְּחוּץ אֵין לוֹ מִתִּירִין בְּהַעֲלָאָה לְפָנִים מְשׁוּם דְּבִפְנֵים יְחֻל עֲלֵיו אִיסוּר טְוִמְאָה. וְלְדְּבַרֵי הָרָא"ש ו"ל גַּם בְּכַה"ג הו"ל דְּשִׁיל"מ: ו) וְרַב אֶחָד הָעֵירַנִי בְּזָה.

דִּי"ל דְּטַעֲמֵי דְּהָרָא"ש ו"ל שְׂכַתְּבֵי דַּע"ג דְּהַדְּרָא לְטִיבְלָה ע"י שְׂאֵלָה מ"מ פִּינּוֹן דְּמְפָלֵל תְּרוּמָה יִצְאָה הו"ל דְּבַר שִׁיל"מ. מְשׁוּם דְּמַצִּינוּ בְּיוֹמָא (דַּף פ"ג ע"א) מְחַלְקֵת דְּתַנְאֵי בְּמִסְוִן שְׂפָרִיף לְהַאֲכִילוֹ וְיֵישׁ לְפָנֵינוּ טַבְּלָה וְתְרוּמָה.

דַּת"ק ס"ל שְׁם דְּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ טַבְּלָה שְׂהוּא קַל לְגַבֵּי תְרוּמָה. וְכֵן תִּימָא ס"ל דְּמַאֲכִילִין תְרוּמָה דַּס"ל דְּתְרוּמָה קַל לְגַבֵּי טַבְּלָה.

וְקִי"ל כַּת"ק וְכ"פ הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפִי"ד מֵהַל' מֵאכָא"ס עִי"ש. א"כ פִּינּוֹן דְּטַבְּלָה אִיסוּרוֹ קַל לְגַבֵּי תְרוּמָה.

לְהַכִּי ס"ל לְהָרָא"ש ו"ל דְּמַאֲסוּר חֲמוּר לְאִיסוּר קַל הו"ל דְּבַר שִׁיל"מ. מִשֵּׁא"כ הֵיכָא דְּאִיסוּרִין שְׁוִיִּים אֵין שׁוּם סְבָרָא דִּיהֵי' בְּכַה"ג דִּין דְּדְּבַר שִׁיל"מ.

וְשׁוּב מְצָאֵתִי שְׂכ"כ בַּס' זְכָר יִשְׁעֵי' לְהַסְבִּיר דְּבַרֵי הָרָא"ש ו"ל: אֲמַנָּם אֲפִתִי יִקְשָׁה דְּבַרֵי הַשׁו"ס דְּב"מ. דַּנ"ל דְּלִשְׁי' הָרַמְבַּ"ם ו"ל דְּלָאוּ דְּמַעֲשֵׁר שְׁנֵי בְּטוּמְאָה אֵינוֹ אֶלָּא בִּירוּשָׁלַיִם.

א"כ בְּנוֹדָאֵי אִיסוּר טְוִמְאָה מְקַרֵי אִיסוּר קַל לְגַבֵּי אִיסוּר חוּץ. דְּהָרִי אִיסוּר טְוִמְאָה הַנּוֹתֵר מְפָלֵלוֹ חוּץ לִירוּשָׁלַיִם.

וְאִיסוּר מְחִיצוֹת לֹא הַנּוֹתֵר מְפָלֵלוֹ וּבְכָל מְקוֹם שְׂהוּא שְׁיִיף דְּהֵינּוּ חוּץ מִירוּשָׁלַיִם אִיסוּר. א"כ אִם מִתְּרוּמָה לְטַבְּלָה מְקַרֵי יֵישׁ לוֹ מִתִּירִין דְּהֵינּוּ מִחֲמוּר לְקַל.

בְּנוֹדָאֵי מַאֲסוּר מְחִיצוֹת לְאִיסוּר טְוִמְאָה מְקַרֵי יִשְׁל"מ. וּמִטַּעֲם זֶה אֵינוֹ גַּם מֵהַ שְׂהִי' נ"ל לְכַאוּרָה לֹאמַר.

דלהכי לא הוי המעשר שני טמא בחוץ דבר שיל"מ להעלותו עם תערוכתו בירושלים משום דלמ"ש הרמב"ם ז"ל דאיסור טומאה אינו רק בפנים. א"כ אם יעלהו לפנים לא יוכל לאכול התערוכות שם משום דשם ג"כ לא בטיל דהו"ל דבר שיל"מ לאוכלו בחוץ. דכמו דמאיסור חוץ לאיסור טומאה הו"ל דשיל"מ. פן נמי מאיסור טומאה לאיסור חוץ ג"כ הו"ל ישל"מ.

וא"כ ממילא נמצא דאין לו מתירין כלל. דזיל הכא קמדחי לי וזיל הכא קמדחי לי. משא"כ בתרומה אם ישאל עלי' והדרא לטבלא. באמת יש לו היתר אח"כ לאכילה ע"י הפרשה.

אכן למ"ש דאיסור טומאה הוי קל לגבי איסור חוץ א"כ שפיר ישל"מ גם במע"ש ע"י שיעלהו לפנים והוי מחמור לקל ושייך עד שתאכלנו באיסור חמור תאכלנו באיסור קל. אבל פשיה' בפנים לא נאמר דישל"מ להוציא לחוץ דהוי שוב מקל לחמור דאיסור חוץ חמיר: ז) אמנם מלבד דעיקר הדבר תמוה וקשה מצד הסברא לומר דמאיסור לאיסור מקרי דבר שיש לו מתירין אף מאיסור חמור לקל פנין דעכ"פ שניהם דאורייתא עוד קשה לי למאי דקיי"ל דטביל אוסר בכ"ש משום דהו"ל דבר שיל"מ.

ועי' בתוס' בע"ז (דף ע"ג ע"ב) שפיתבו דהא דאמר הש"ס ה"תם דהטעם הוא משום דכהיתרו פה איסורו משום דלא סגי בטעמא דדבר שיל"מ רק אם הבעלים בכאן ויכולין להפריש. משא"כ אם אינם בעיר אז לא הוי דבר שיל"מ ולהכי צריך לטעמא דכהיתרו פה איסורו.

וע"ש בר"ן ז"ל שהוסיף עוד דטעמא דדבר שיל"מ לא סגי רק פשיש לו להפריש ממקום אחר ע"ז התערוכות לפי חשבון. משא"כ אם אין לו להפריש ממק"א תו לא הו"ל דבר שיל"מ דמינ' ובי' א"א להפריש ע"ש.

א"כ פנין דטביל לא בטיל עכ"פ. א"כ באמת יקשה על ס"ד דש"ס דתרומה יהי דבר שיל"מ משום דאפשר בשאלה.

אף אם נאמר דמאיסור לאיסור ובפרט מחמור לקל הוי דבר שיל"מ מ"מ כ"ז אם פשיבוא היתר יוכל לאכול התערוכות אבל פאן ע"י היתר דהינו השאלה יהי הדרא לטיבילה. א"כ ממילא יאסור הטביל בכ"ש.

וא"כ נמצא דלא יהי לו היתר אכילה כלל. ובנדאי לא שייך בכה"ג כלל דינא דדשיל"מ וא"כ קשה דאיך יהי תרומה דבר שיל"מ: ואם נאמר דכוננת הש"ס משום דאי הדרא לטיבילה יש לו היתר להפריש ע"ז ממקום אחר.

א"כ פנין דבע"כ צריך לומר פן דע"ז סמיה הש"ס ל"ל להרא"ש ז"ל לומר משום דמכלל תרומה יצאה ע"י שאלה. ממ"נ אם מייירי בגונא דיהי' לו עצה להפריש ממק"א.

א"כ בלא"ה דבר שיל"מ הוא דישאל על התרומה ואח"כ יפריש על הטביל ממק"א ואם באופן דאין לו עצה להפריש ממק"א א"כ בנדאי לאו דבר שיל"מ הוא דלא יבוא להיתר אכילה כלל דטביל אוסר בכ"ש. ואפי' באופן דלאו דבר שיל"מ כמ"ש תוס' ור"ן ז"ל.

ובקה"רם צ"ל דגם פנונת הרא"ש ו"ל שכתב דמכלל תרומה נצאה ע"י שא"ל. ר"ל דכ"ז
שהיא תרומה אין עצה לאכלה אם לא ע"י ביטול אבל פשיטא מכלל תרומה ע"י שא"ל
אף דהדרא לטיבולה מ"מ יש לו עצה להפריש ממק"א וא"כ לפי"ז קמה וגם נצבה סברתנו
דלעיל דמאיסור לאיסור לא הוי דבר שיל"מ אף מחמור לקל.

וניחא דברי הש"ס דב"מ ה"ל: וצ"ע לי בש"ס דנדריים דלמ"ש דע"כ פנונת הש"ס
דתרומה יהי דבר שיל"מ הוא באופן דיש לו להפריש ממק"א א"כ מאי פריה שם ע"ז
ממתני' דתרומות דמוכח דלא הוי דבר שיל"מ דילמא מייירי באופן דאין לו להפריש
ממק"א כמ"ש הר"ן ו"ל בע"ז דבכה"ג לא הוי טבל דבר שיל"מ.

ומ"מ אוסר בכ"ש משום טעמא דכהיתירו כף איסורו. וא"כ לא שייך דיה' התרומה דבר
שיל"מ ע"י שא"ל.

פינו דהדרא לטיבולה ואוסר אז בכ"ש ולא יבוא לידי היתר אכילה. וצ"ע ואינו בדי עתה
ס' שאג"א הסדשות לעי' בו מה שהאריף בסוגיא דנדריים ובדברי הרא"ש ו"ל.

ועוק"ל דמאי פריה הש"ס מהא דתרומה בטיילה לימא דמייירי דאין הבועלים פאן ואין מי
ששיטאל וכמ"ש תוס' בטבל. אכן למ"ש בחת"ס בטבל שם דלמסקנא אף אם אין הבועלים
פאן לא בטיל דלא פלוג אפ"ש לישב קצת: ח) איברא דאפתי צ"ע למ"ש הרמב"ם ו"ל
כפ"ג ממע"ש דאף דאין לוקין על מע"ש בטומאה אלא בירושלים.

מ"מ גם אם אכלו בחוץ לוקין אותו מפת מרדות. הרי דאיסורא דרבנן מיהו איכא משום
טומאה גם בחוץ.

א"כ אפתי קשה מ"ט בטיל המע"ש ששנטמא ונתערב בחוץ. הלא עתה בחוץ יש עליו.
תרי איסורי איסור חוץ דאורייתא ואיסור טומאה מדרבנן. ובפנים לא יהי עליו רק
איסור טומאה בלאו.

ונרויח האיסור דרבנן. א"כ אפתי הו"ל דבר שיל"מ שיהא כל התערובות בפנים.
ועוד דנ"ל דאפי' למ"ש הצ"צ ו"ל דאם איסור אהד אין לו מתירין ובע"כ צריף לביטול.
שוב גם האיסור דיש לו מתירין בטיל.

מ"מ כ"ז בששגניהם דאורייתא. אבל הכא האיסור דאין לו מתירין הוא איסור דרבנן
דהיינו איסור טומאה בחוץ והאיסור דיש לו מתירין הוא דאורייתא דהיינו איסור מחצות
אין סברא שהאיסור דרבנן יגרוך גם האיסור דאורייתא בתרין'.

וזהאפ"ש ליישב למ"ש. דאדרבה פינו דבפנים יהי עליו איסור טומאה מדאורייתא נמצא
דהדאורייתא שיש עליו עתה אין לו מתירין דלא ירויח רק הדרבנן.

אבל מ"מ זהו קשה פינו דעכ"פ נרויח במה שיהא כל בפנים דלא יהי רק חד איסור
דאורייתא. ועתה יש גם איסור דרבנן.

א"כ לכאורה שפיר הו"ל דבר שיל"מ: ולכאורה הי' אפ"ש עוד לומר דבתני' הש"ס
ששנטמא. ר"ל דלא מייירי פאן כלל לבטל איסור דחוץ לירושלים.

דאָס איסור זױז לאַ בטייל באַמט דהו"ל דְּבַר שׁוֹל"מ לְהַעֲלוֹתוֹ בְּפָנִים. וְרַק דְּזוֹה דְּאִמְרֵינוּ בְּבִרְיֵיתָא דַּמְע"ש בְּטוֹל בְּרֵוּבָא.

מִיִּירֵי רַק לַעֲגֹנֵי בְּטוֹל אִיסוֹר טְוִמְאַה. וּמִיִּירֵי גַם בְּנִתְעָרַב בְּפָנִים.

דְּלֵא מִיִּירֵי כָּלֵל לַעֲגֹנֵי לְאוּ דְּחוּז. דְּבַאמַת לֵא בְּטוֹל דְּיֵישׁ לוֹ מִתִּירֵין.

וְאַפִּי' אִם נִתְעָרַב בְּחוּז וְנִטְמָא מ"מ נִצְרִיכְנוּ לְהַעֲלוֹת כָּל הַתְּעָרוּבוֹת לְפָנִים. דְּלֵא יֵאכֹל ע"י בְּטוֹל רַק אִיסוֹר טְוִמְאַה דְּאִין לוֹ מִתִּירֵין וְלֵא אִיסוֹר מְחִיצוֹת דִּיל"מ.

וּכְדַעַת הַצ"צ ו"ל דְּכָל מַה דְּאִפְשָׁר בְּלֵא בְּטוֹל עוֹשִׂין וְהָא דְּקִתְנֵי בְּבִרְיֵיתָא וְשִׁנְכְּנִס לִירוּשָׁלַיִם וְיָצָא דְּמִשְׁמַע דְּמִיִּירֵי מִאִיסוֹר מְחִיצוֹת. בְּלֵא"ה פְּתָבוּ שָׁם תוֹס' ו"ל דְּהו"מ לְמִפְרָה מֵאֵי אֶרְיָא יָצָא אִפִּי' לֵא יָצָא נְמִי כְּדְפָרִיף לְבִסוּף וְעִדְדִין דוּחַק קָצָת: ט) עוֹד הִי אִפ"ל לְכַאוּרָה.

דְּלֵא שְׁיִיף לומר דְּנִצְרִיכְנוּ לְהַעֲלוֹת בְּפָנִים וְלֵאכֹל שָׁם בְּבְטוֹל אִיסוֹר טְוִמְאַה דְּכִינּוּ דְּאִיסוֹר טְוִמְאַה מְדַאוּרֵייתָא לֵא יְחוּל אֶתְעָרוּבוֹת רַק ע"י שְׁיַעֲלָהוּ לְפָנִים וּבַע"כ יֵאכֹלְנוּ שָׁם בְּבְטוֹל אִיסוֹר זֶה אִפְשָׁר דְּיֵישׁ בְּזוֹה אִיסוֹר דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוֹר לְכַתְחִילָה דְּלְבְּטוֹל אִיסוֹר מְחִיצוֹת לֵא גְרַם בְּעַצְמוֹ דְּהָרֵי מְמִילָא נִתְעָרַב.

מִשָּׂא"כ לְבְּטוֹל אִיסוֹר טְוִמְאַה הָרֵי יְגָרוּם בְּעַצְמוֹ ע"י הַעֲלָאתוֹ אִפְשָׁר דְּשְׁיִיף דִּינָא דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוֹר בְּזוֹה אוּלָם לֵאחַר הָעִיוֹן ז"א. דְּהָרֵי בַּאמַת מְדַאוּרֵייתָא כְּבַר בְּטוֹל הַמַּע"ש וּמִתֵּר לְאוּכְלוֹ בְּחוּז.

וְדְּבַר שְׁיֵישׁ לוֹ מִתִּירֵין הוּא רַק מְדַרְבְּנוּ. א"כ לַעֲגֹנֵי אִיסוֹר טְוִמְאַה מְדַאוּרֵייתָא שְׁיַהֲנִי ע"י הַעֲלָתוֹ בְּפָנִים לֵא שְׁיִיף דְּהוּא גְרַם וְעֵשָׂה הַבְּטוֹל בְּיָדִים.

דְּאִף דִּיאַכֹּל הַתְּעָרוּבוֹת בְּבְטוֹל אִיסוֹר זֶה בְּפָנִים. מ"מ הַבְּטוֹל לֵא עֵשָׂה בְּיָדִים דְּהָרֵי כְּשִׁנְתְּעָרַב מֵאִלֵּי בְּחוּז.

כְּבַר חֶלֶף הֶלֶף לוֹ הָאִיסוֹר דְּאוּרֵייתָא וְאִינוּ בְּעוֹלָם כָּלֵל. וְלַעֲגֹנֵי הָאִיסוֹר דְּרַבְּנוּ הָרֵי גַם בְּחוּז אִיכָּא עכ"פ אִיסוֹר טְוִמְאַה מְדַרְבְּנוּ.

וְאִין כָּאן מְקוּם כָּלֵל לְדִינָא דְּאִין מְבַטְלִין אִיסוֹר. וְדו"ק: וְהָעִיקָר נ"ל בְּזוֹה עִפ"י מֵאֵי דְּנ"ל לְחַדְשׁ.

דְּבַמְעֵשֶׁר שְׁנֵי טְמֵא בְּחוּז מְלַבֵּד דְּלִיכָּא אִיסוֹר טְוִמְאַה כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל. גַּם אִיסוֹר מְחִיצוֹת לִיכָּא.

וְחִילָא דִּידֵי מִש"ס דְּמִכּוֹת (דִּי"ט ע"ב) א"ר אִסִּי אַר"י מַע"ש מֵאִימְתֵי חִיבִין עָלִיו מְשִׁירָאָה פְּנֵי הַחוּמָה. מ"ט אָמַר קָרָא כ"א לְפָנֵי ה"א תֵּאכְלוּ וְכִתִּיב לֵא תוּכַל לְאָכֹל בְּשַׁעֲרֵיף.

כָּל הִיכָּא בִי כ"א לְפָנֵי ה"א תֵּאכְלוּ קְרִינּוּ בִי לֵא תוּכַל לְאָכֹל בְּשַׁעֲרֵיף וְכֵל הִיכָּא דְּלֵא קְרִינּוּ בִי כ"א לְפָנֵי וְגו' לֵא קְרִינּוּ בִי ל"ת לְאָכֹל וְגו'. וְא"כ פִּינּוּ דְּגַם בְּמַע"ש טְהוֹר אִינוּ חִיבֵי מִשּׁוּם אִיסוֹר מְחִיצוֹת רַק עַד שְׁיַרְאָה פְּנֵי הַחוּמָה דְּנוּכַל לְקָרוֹת בּוֹ כ"א לְפָנֵי ה"א

תאכלנו וא"כ במע"ש טמא דגם אם נכנס לפנים לא שינה בי' אכילה ולא קרינו בי' לפני ה"א תאכלנו.

גם אם יצא לא קרינו בי' ל"ת לאכול בשעריה דל"ש לומר דראיית פני החומה יגרום איסור מחיצות במע"ש טמא דאדרבה בפנים איפא עליו לאו דלא בערתי בטמא: ואף שפתבו בתוס' ז"ל שם דגם קודם שנקנס מע"ש לירושלים אף דלאו ליפא.

מ"מ איפא איסור עשה דכתיב וצרת הפסך בידה אבל בלא פדי' לא וכ"כ הכ"מ ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל פ"ב ממע"ש ה"ו. נראה דאיסור עשה זה ל"ש רק בטהור קודם שנקנס דבי' איירי קרא פדכתיב פי ירחק ממה וגו'.

ואף דגם מע"ש טמא כתיב בהאי קרא. דהרי דרשינו מינני' דמע"ש טמא פודין אותו אפי' בירושלים.

דכתיב לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה. אכן לענין מע"ש טמא לא איירי קרא רק בירושלים ובתנתי קמשתעי קרא.

במע"ש טהור ברחוק מקום או בטמא בקרוב מקום. כמ"ש רש"י ז"ל שם ד"ה ואין שאת עיי"ש.

ואדרבה בא הכתוב ליתן היתר למע"ש טמא לפדותו אפי' בירושלים דלא פטהור שאינו נפדה בקרוב מקום ואין לנו איסור מקרא זה למע"ש טמא בחוץ. ויוכל היות דאין עליו בחוץ שום איסור לא איסור מחיצות ולא איסור טומאה.

ומה שהכריחו תוס' ז"ל דע"כ איפא איסור במע"ש קודם שנקנס דאל"כ למה הוזקק לעולם לפדות מע"ש בחוץ. אינו הכרח רק למע"ש טהור דבי' איירי קרא והצריכו פדיני' בחוץ.

אבל בטמא בחוץ לא מצינו פדיני' בקרא: (יא) ונ"ל עוד ראי' לזה. מש"ס דמכות שם דפריה שם אמתני' דחשיב בכלל הלוקין אוכל מע"ש חוץ לחומה והא תנינא חדא זימנא מע"ש והקדש שלא נפדו.

אמר ר"י בר חנינא סיפא במע"ש טהור וגברא טהור וקאכיל לי' חוץ לחומה. רישא במע"ש טמא וגברא טמא וקאכיל לי' בירושלים.

ובתוס' ז"ל פתבו דהא דאמר רישא במע"ש טמא וגברא טמא. או או קאמר דבחדא מינייהו לקי.

ובמנח"ח מצנה תר"ט כתב דמקורו של הרמב"ם ז"ל דאין לוקין אלאו דטומאה אלא בירושלים. הוא מש"ס דילן דקאמר רישא במע"ש טמא וגברא טמא וקאכיל לי' בירושלים הרי דדוקא בירושלים לוקה אטומאה לפי"ז נ"ל דמוכח גם דין זה דאיסור חוץ ג"כ ליפא בטמא.

דאל"כ קשה אמאי דחיק לומר סיפא במע"ש טהור וגברא טהור וקאכיל לי' חוץ לחומה. פינן דאיסור טומאה ליפא בחוץ.

א"כ אף אם מיירי במע"ש טמא בסיפא כמו ברישא מ"מ פיון דאכיל לי' בחוץ ליפא איסור טומאה רק איסור חוץ. ודוחק גדול לומר דכ"ז לאו דוקא.

וע"כ כמ"ש דבמע"ש טמא ליפא לאו דחוץ ג"כ. ולזה מוכרח לומר דסיפא מיירי בטהור ואיפא איסור חוץ.

ואף דהא דאמר דסיפא מיירי גם בגברא טהור לאו דוקא הוא ע"כ. דאפי' למאי שחדשונו דבטמא ליפא איסור חוץ משום דלא קרינון בי' לפני ה"א תאכלנו מ"מ לא שייך זה רק במעשר טמא.

אבל אם המעשר טהור אף דגברא טמא. מ"מ קרינון בי' שפיר לפני ה"א תאכלנו במעשר גופי' וגם בהאי גברא לכשיטהר וא"כ בודאי איפא בי' איסור חוץ.

אף למ"ש דהא דאמר סיפא במע"ש טהור דוקא הוא. תו אפ"ל דהא דאמר וגברא טהור לאו דוקא.

רק אידי דאמר במע"ש טהור אמר נמי וגברא טהור: (יב) והאיר ד' את עיני ומצאתי בירושלמי פ"ב דמע"ש ה"א דאי' אמר רבי יוסי בן חנינא אין לוקין חוץ לחומה אלא על מע"ש טהור שנקנס לירושלים ויצא.

וכתב הפ"מ ז"ל דהא דנקט טהור משום דכשנטמא א"צ להוציא דכחול לפדותו אפי' בירושלים ומסתמא להטהור הוא מוציא עיי"ש והוא דוחק גדול. אמנם הוא אשר אמרתי דלאו דחוץ אינו בטמא ואין לוקין אלא על טהור שנקנס ויצא ולא על טמא.

משום דלא קרינון בי' לפני ה"א תאכלנו וחד טעמא הוא עם מאי דבעינו ראית פני החומה ולהכי פלגן ריב"ח בהלכה אחת. דמה"ט דאין לוקין בטהור קודם שנקנס.

אין לוקין גם בטמא אף לבתר שנקנס. ואפשר דהוא ריב"ח עצמו דמשני מתני' בש"ס דילן דקאמר סיפא במע"ש טהור ואזיל לשיטתו' בזה וא"ש בעזה"ת.

ושו"מ שהרגיש בזה בתוס' הרי"ד לקמן בפ"ג ה"ה עיי"ש אבל לא ביאר הטעם בזה: (ג) אחרי כתיב כ"ז השגתי ספר ערוף לגר על מס' מכות. וראיתי שהרגיש בראייתו הנ"ל מהא דאמר סיפא במע"ש טהור וגברא טהור.

דאין בטמא לאו דחוץ. אכן מדברי' שם משמע להדיא דגם במע"ש טהור רק גברא טמא ליפא איסור חוץ.

ולמ"ש דהטעם משום דלא קרינון בי' לפני ה"א תאכלנו. א"כ ל"ש זה דוקא אם המע"ש עצמו טמא ולא אם הוא טהור דקרינון בי' שפיר לפני ה"א תאכלנו וכמ"ש לעיל: (יד) עכ"פ פיון שזכינו לזה דבמע"ש טמא ליפא איסור מדאורייתא פלג בחוץ לא מצד טומאה ולא מצד חוץ.

א"כ בפשטות ניקח סוגיא דב"מ דנ"ג הנ"ל דכוננת הש"ס שנטמא המע"ש עוד קודם שנקנס ולא קלטוהו מחיצות ואח"כ יצא ונתערב דאין עליו בחוץ רק איסור מדרבנן ואין לו מתירין להעלותו בפנים.

דבֿפנים יהי' עליו אִסור דאורייתא מצד הטומאה. ואין ראי' מכאן לדינא בענין חתיכה שיש עלי' ב' אִסורים וא"ש.

ונרויח גם לתרץ קוש' תוס' ז"ל שהקשו שם בד"ה מאי אריא יצא. דמעיקרא פדשני שנטמא הו"ל למיפרך מאי אריא יצא אפי' לא יצא נמי ולמ"ש א"ש דאם נתערב מע"ש טמא זה בפנים הו"ל דבר שיל"מ דבחויז ליפא עליו אִסור דאורייתא.

ולא בטיל ברויב דיוציאנו לחויז ויאכל בלא ביטול. וע"כ אמר שנקנס ויצא.

דהשתא תו אין לז' מתירין להעלותו בפנים וכמ"ש. אפס ז"א דאפתי קשה ל"ל שנקנס ויצא אפי' עוד לא נכנס איפא אִסור טומאה.

ועוד משכח"ל בטמא שנטמא בפנים בתר שנקנס דבשעה שנקנס טהור הי' וקלטוהו מחיצות דקרינו בי' אז לפני ה"א תאכלנו. ואח"כ שנטמא ונתערב תו אין לז' מתירין דבחויז איפא לאו בכה"ג: סימן ה' בענין הנ"ל ביאור דברי הרמב"ם ז"ל והר"ש ז"ל בפ"י למ"ב פ"ב דבכורים.

(א) בכורים פרק ב' מ"ב יש במעשר ובכורים מה שאין פן בתרומה וכו' ואוסרים פל שהן מלאכול בירושלים וגידוליהם אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה ור"ש מתיר ופי' הר"מ ז"ל דהא דאמר נאסורים כ"ש מלאכול בירושלים היינו דאם נתערבו מעשר שני ובכורים בירושלים אוסרים בכ"ש משום דהווי שם דבר שיש לו מתירין לאוכלם שם וצריך לאכול הפל בתורת מעשר ובכורים.

וקא דאמרינו אף לזרים ולבהמה ר"ל. דבכורים שנתערבו בירושלים דהוי דבר שיש לו מתירין בכהן לאכול שם.

אסורים אף לזרים אף דלזרים הנה דבר שאין לו מתירין לעולם והו"א דלזרים מותר. וכן מע"ש שנתערב בירושלים דהנה דבר שיל"מ לענין אִסור מחיצות.

אסור אף לבהמה אף דלאסור זה אין מתירין. אלא פינו דלענין פהו בבכורים ואדם במעשר הנה דבר שיש לו מתירין.

שוב אסור אף לזרים ולבהמה. וכן פי' הרע"ב ז"ל: (ב) אבל הר"ש ז"ל פי' דהא דתנו נאסורים כ"ש מלאכול בירושלים.

היינו דאוסרים תערובתן שלא לאכול אלא בירושלים ואפי' אם נתערבו חוץ לירושלים. דהוי דבר שיל"מ דאפשר להעלותו לירושלים וקא דתנו לעיל דבכורים עולין באחד ומאה במ"א שם.

מירי פשנתערבו בחולין דלענין זרים לאו דבר שיל"מ הוא. והכא בבכורים שנתערבו בתרומה דליפא אלא אִסור מחיצות ויש לאסור דיש לו מתירין בירושלים.

וקא דתנו אף לזרים ולבהמה. לא מפרש לה הר"ש ז"ל לענין תערובות רק דקאי אגידולין עיי"ש.

וחולק הר"ש ז"ל אר"מ ז"ל. דלר"מ ז"ל אם נתערבו בכורים בחולין אסורים אף לזרים.

פינון דהגוי דבר שיל"מ לכהן לעגנו איסור מחיצות אסור אף לזרים אף דלדידהו לא הוי דבר שיל"מ. והא דאמר במ"א דבכורים עולים באחד ומאה מיירי שנתערבו חוץ לירושלים.

דאז לא הוי דבר שיל"מ גם לעגנו איסור מחיצות משום דיש טורח להעלות לירושלים ולהר"ש ז"ל אין חילוק בין אם נתערב בירושלים לנתערב חוץ לירושלים רק אם נתערבו בכורים בחולין דיש פאן לבטל גם איסור זרות ואיסור זה אין לו מתירין.

שוב מותר גם איסור מחיצות לכהן אף דיש לו מתירין. ואם נתערבו בתרומה דליפא לבטל רק איסור מחיצות אז הוי דבר שיל"מ ועי' ברמב"ם פ"ד מה' בכורים ופ"ו מה' מע"ש עיי"ש: ג) והפמ"ג ז"ל ביו"ד ס"י ק"ב הקשה לפי הרמב"ם ז"ל מש"ס ערוך: יבמות (דף פ"ב ע"א) דאמרינן בפרייתא שם דחתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות וכן פרוסה של לחם הפנים טהור שנתערב במאה פרוסות של חולין טהורות לא תעלה ומפרש רב אשי דטעם הפרייתא הוא משום דהגוי דבר שיש לו מתירין ואמר שם הש"ס דהא דר"א בדותא היא.

למאן אי לכהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסור. ולפי' הרמב"ם ז"ל יקשה טובא הלא חתיכת חטאת שנתערבה בחולין הרי הוי לפהו דבר שיש לו מתירין לעגנו אכילת חוץ לעזרה משום דיכול לאכול בעזרה.

וא"כ שוב לא בטיל גם איסור זרות לזר. והגוי ממש בכורים שנתערבו בחולין להר"מ ז"ל.

דכינון דהגוי דבר שיל"מ לכהן לעגנו איסור מחיצות. שוב לא בטיל גם לזרים.

וה"נ פינון דלא בטיל איסור חוץ לכהן ממילא אסור גם לזרים. ואמאי אמר הש"ס דהא דרב אשי בדותא היא.

וכן ראיתי מביאים קושני' זו בשם הפר"ח ז"ל ליו"ד סי' ק"ב. והיא קושניא עצומה מאד: (ד) ומחומר הקושני' הי' נ"ל בזה.

דהנה למאי דקיי"ל דאסור לאכול חולין בעזרה. ועי' במ"ש תוס' במנחות (דף פ' ע"א) בד"ה וכי.

דאף דהכנסת חולין בעזרה אינו אסור אלא כשהוא דרוך הקרבה. מ"מ אכילת חולין בעזרה בפני עצמן אסור עי"ש.

ועי' מ"ש בזה המל"מ בפ"ב מהל' שחיטה. וא"כ לכאורה הי' נראה דל"ש פלל לומר בחתיכת חטאת שנתערבה בחולין.

דהגוי איסור חוץ לעזרה דבר שיש לו מתירין משום דיכול לאכול התערובות בפנים דהרי בלאו דינא דדבר שיל"מ לא בטיל אין יכול לאכול התערובות בפנים דכינון דבטלה החתיכת חטאת במאה חתיכות חולין נמצא ממילא דאין פאן חטאת בעולם פלל.

וא"כ לא מבעיא דהחולין אסורין ליהאכל בעורה ואף אי נימא בעלמא דליפא איסור באכילת חולין בעורה היכא דהוי לצורף אכילת קדשים. לרוב שי' הפוסקים ז"ל דהוא רק איסור מדרבנן.

וכמ"ש כ"ז המל"מ ז"ל שם. וה"נ הוי בזה צורף אכילת קדשים פנין דמנכרח לאכול שם החתיכת חטאת חטאת וצריף ממילא לאכול שם כל התערובות אגב אותה חתיכת חטאת. מ"מ פנין דבטלה החתיכת חטאת ממילא ליפא תו צורף אכילת קדשים בזה ולא עוד דאפי' חתיכת חטאת עצמה פנין דבטלה בחתיכות חולין. ממילא אסורה לאכול בעורה דבטל מינה שם חטאת והויא כחולין.

ובנדאי דינא בזה דיוציא כל התערובות בחוץ ויאכל שם: ולפי"ז ממילא נראה דל"ש שוב בזה דנאמר דלא בטיל לענגן איסור חוץ משום דהוי דבר שיל"מ. וכיון דלא בטיל והוי ע"ז שם חטאת.

ממילא יוכל לאכול גם כל התערובות בפנים אגב אותה חתיכה והוי כצורף אכילת קדשים דזהו אינו פנין דבלאו דינא דדבר שיל"מ לא בטיל באמת אין לזה התערובות מתירין כלל ליהאכל בפנים כמ"ש.

ואין לו מתירין רק אחרי שיהי' בזה דין דבר שיל"מ דלא ליבטול. וא"כ בנדאי ל"ש ככה"ג דין דבר שיל"מ.

פנין דטרם גדון בזה האי דינא דדבר שיל"מ. באמת אין לו מתירין.

ואיף שיהי' לדון מקודם שיהי' ע"ז דין דדבר שיל"מ. אם רק עיין ונלדו המתירין.

ואדרבה לא נימא בזה דין דבר שיל"מ וממילא לא יהי' לו מתירין באמת. ועי' במנח"ח מצוה רפ"ד מש"ש לענגן טבל ויבואר לקמן בס"ד.

והניחא אם אמרינן דטעמא דחתיכת חטאת טהורה לא תעלה. משום דהוי חתיכה הראוי' להתפבד וכמ"ש תוס' שם ד"פ ע"ב בד"ה ד"ה.

אתי שפיר דיאכל כל התערובות בפנים אגב אותה חתיכת חטאת דלא בטלה. משא"כ אם אתאן עלה מפח טעמא דדבר שיל"מ משום דיכול לאכול כל התערובות בפנים יקשה טובא דהלא באמת אין לו מתירין לתערובות זה.

דגם החתיכת חטאת בטלה מדינא. וממילא אין כאן קדשים ליהאכל בפנים.

ולא הוי דבר שיל"מ רק בטר דנימא דלא בטיל מטעם זה. וממילא ל"ש דין דבר שיל"מ כלל ואדרבה הדין דבטיל איסור חוץ גם לכהן דהוי דבר שאין לו מתירין.

וא"ש דברי הש"ס דהא דר"א בדותא היא: ה) שבתתי וראיתי דיש עוד מקום עיון בזה. דאיתא בש"ס דמפות (דף י"ז ע"ב) אמר רבא זר שאכל עולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש לר"ש.

וכפרש"י ז"ל דנדא משום חוץ לחומה דאתי בק"ו ממעשר וכו' ונדא משום חוץ לקלעים דאתי מק"ו מחטאת ואשם וכו' עיי"ש. מבואר מזה דאיכא תרי איסורי באוכל קדשי קדשים חוץ לחומה לר"ש דהכי קיי"ל א' משום חוץ לחומה ב' משום חוץ לקלעים.

וכדאמר ר"ש ביהדיא שם ע"א בקרף וצאנה זו חטאת ואשם מה בא זה ללמדנו אם לאוכלו חוץ לחומה ק"ו ממעשר וכו' הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מחטאת ואשם אפי' לאחר זריקה חוץ לקלעים שהוא לוקה: ולפי"ז אפתי יקשה טובא דברי הש"ס דיבמות הנ"ל דנראה פשוט בהאי חתיכת חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין.

אם באנו לדון לגבי פהו לענין אם מותר לאכול התערובות חוץ לחומה. בנודאי שורת הדין בזה דאסור לאכול כ"א לפני מן החומה דלענין אסור זה דחוץ לחומה בנודאי שפיר הוי דבר שיש לו מתירין לאכול בירושלים ואף דאסור דחוץ לקלעים בטיל.

דלענין זה לא הוי דבר שיש לו מתירין לאכול כל התערובות בעזרה כמ"ש. אבל מ"מ אסור זה דחוץ לחומה דהוי שפיר דבר שיש לו מתירין לא בטיל.

וא"כ לשי' הר"מ ז"ל בבכורים. דכיון דהוי דבר שיל"מ אסור חוץ לגבי פהו.

שוב לא בטיל גם אסור זרות לגבי זר. א"כ ה"א נמי כיון דהוי דבר שיל"מ אסור דחוץ לחומה גבי פהו.

ממילא לא בטיל גם לגבי זר. וכל שכן דנימא כן ממילא לגבי פהו גופי' ולענין אסור דחוץ לקלעים דלא בטיל ג"כ מהאי טעמא דהוי דבר שיל"מ לגבי' לענין אסור דחוץ לחומה ממילא לא בטיל גם אסור דחוץ לקלעים.

דאם אמרינן שם בבכורים דהוי דבר שיל"מ לכהן לענין אסור חוץ ממילא לא בטיל גם אסור זרות לזר. וא"כ דיינינן בזה מגבירא לגבירא ומאסור לאסור.

דהוי אדם אחר ואסור אחר. א"כ כ"ש דנדון בחד גבירא נרק מאסור לאסור.

ואפתי קשה טובא מ"ט בדותא היא דר"א: ו) ועוד יותר קשה לי. לפי מאי דמבואר שם במכות דזר שאכל עולה לפני זריקה חוץ לחומה לוקה חמש חזינן דגם בזר איכא אסורי דחוץ לחומה וחוץ לקלעים מלבד אסור זרות.

וא"כ מ"ט לא נאמר דה"ט דחתיכת חטאת טהורה דלא תעלה. משום דהוי דבר שיל"מ לגבי זר גופי' לענין אסור חוץ לחומה וחוץ לקלעים.

וממילא לא בטיל גם אסור זרות. דאם דיינינן מגבירא לגבירא כ"ש בחד גבירא וכמ"ש: (ז) ובמג"א (סי' שי"ח סק"ב) תמה על הרמ"א ז"ל ביו"ד (סס"י ק"ב) שפסק דהמבשל בשבת ונתערב כיון דלו אסור לעולם בטיל.

וע"ז תמה משי' הרמב"ם ז"ל והרע"ב ז"ל גבי בכורים שנתערבו בירושלים דכיון דהוי דבר שיל"מ לגבי פהו שיקול לאכול כל התערובות בירושלים. שוב לא בטיל גם לזרים אף דלדידהו לא הוי דבר שיל"מ.

וא"כ במבשל בשבת נמי כיון דלאחרים דמותר לדידהו במוצאי שבת הוי דבר שיל"מ. א"כ לא יבטול גם לדידהו עיי"ש.

(ועי' בחת"ס יו"ד סי' רכ"ג). ובחזו"ט דעת (סי' ק"ב) כתב דלא דמי פלל דהתם גבי בכורים יש לזר שני אסורים ששאוכל חוץ לירושלים אסור זרות ואסור דחוץ לירושלים ומשו"ה לא נתבטל בכורים אף לזרים לענין אכילת חוץ לירושלים.

דְּנֵהי דְאִסּוּר זְרוּת נְתַבְטַל מִחֻמַּת שְׂאִין לוֹ מִתִּירִין. אִסּוּר דְּחוּץ לִירוּשָׁלַיִם שְׂהוּא גַם לְזָרִים לֹא נְתַבְטַל כִּינּוּן שְׂאִסּוּר זֶה יל"מ דְּאִטּוּ נְבִילָה שְׂיֵשׁ עֲלֵי אִסּוּר מְקַצָּה שְׂנִתְעָרַב יְהִי מְוָתֵר לְאֹכֵל גַּם בִּיו"ט זֶה וְדַאי אֵינּוּ.

כִּינּוּן דְּאִסּוּר מְקַצָּה יל"מ. מִשְׂא"כ בְּמִבְשָׁל בְּשֶׁבֶת כִּינּוּן דְּלִדְיָה אֵין לוֹ מִתִּירִין מִפְּל נְכַל מְוָתֵר עֵי"ש.

וּלְפִי דְבָרֵי גַם הַרְמַב"ם ז"ל וְהֵרַע"ב ז"ל לֹא ס"ל דְּהִיכָא דְהוּי לְאֶחָד יֵשׁ לוֹ מִתִּירִין לֹא בְטַל גַּם לְגַבֵי הַשְּׂנִי דְאֵין לוֹ מִתִּירִין וְטַעְמֵי דְהַרְמַב"ם ז"ל מִשּׁוּם דְּאִסּוּר חוּץ לִירוּשָׁלַיִם הוּי גַם לְזָר גּוֹפֵא דְבָר שִׁיל"מ וְאִסּוּר זְרוּת גַּם כֵּן בְּטִיל: וּמִלְבַד דְּכָל גְּדוּלֵי הָאֶחָרוּנִים ז"ל לֹא הִבִּינוּ כֵּן בְּפִי הַר"מ ז"ל.

דְּהִישׁ"ש ז"ל בִּיבְמוֹת (דָּף פ"ב) הֵק' דְּאִמְאֵי לֹא מוֹקְמִינוּ הַפְּרִיָּתָא דְחֻמַּת חֻטָּאת לֹא תַעֲלֶה. שְׂנִתְעָרַב לְכַהֵן טַמָּא אוֹ טְבוּל יוֹם דְּלִדְיָה דְבָר שִׁיל"מ הוּא וְהֵינּוּ לְמֵאֵי דְמִשְׁמַע מְפִי הַר"מ ז"ל דְּהַפֵּל תְּלוּי בְּבַע"ב שְׂנִתְעָרַב לוֹ אִם לִדְיָה דְבָר שִׁיל"מ הוּא.

שׁוּב אִסּוּר לְכָל הָעוֹלָם. וְכַמ"ש הַמַּג"א ז"ל בְּסו"ד שָׁם.

וְהַתְּבוּאָת שׁוּר ז"ל הֵק' יוֹתֵר לְמֵאֵי דְאֶמְרִינוּ דְאִם לְאֶחָד דְשִׁיל"מ הוּא שׁוּב אִסּוּר לְכָל הָעוֹלָם. א"כ מִי לִיכָא בְּכָל הַשְּׁבִט פְּהָגִים טַמְאִים וְטְבוּלֵי יוֹם דְּלִדְיָהוּ דְבָר שִׁיל"מ הוּא וְשׁוּב אִסּוּר לְכו"ע וְהֵינּוּ אִם לֹא נִאֲמַר דְּתְלוּי בְּבַע"ב.

וְכ"ז מוּבָא בְּמַחְצִית הַשְּׁקָל שָׁם. וְאֵינָם בְּיָדֵי לְעִי בְּהֵם.

עַכ"פ נִרְאֶה דְּהִבִּינוּ גַּם הֵם הַפִּי בְּד' הַר"מ ז"ל כַּהַמַּג"א ז"ל. וְכֵן מְבֹאֵר מִד' הָאֶחָרוּנִים ז"ל.

וּמִלְבַד זֶה הַמְעַיִן בְּדְבָרֵי הֵרַע"ב ז"ל יִרְאֶה לְהַדְיָא דְמְבוֹרֵר בְּד' דְּגַם אִסּוּר זְרוּת לֹא נְתַבְטַל. וְכֵן מֵאֵי דְפְּשִׁטָּא לִי לְהַחוּו"ד ז"ל בְּנִבְלָה שְׂיֵשׁ עֲלֵי אִסּוּר מְקַצָּה.

דְּוַדַּאי לֹא בְטִיל אִסּוּר מְקַצָּה דְּדְבָר שִׁיל"מ הוּא. כְּבָר מוּבָא (בְּסִי ד') שְׂהוּא מְחֻלְקֵת הַתְּפִל"מ וְהַצ"צ ז"ל.

וְעִי מ"ש עוֹד לְקַמֵּן בְּזֶה בְּס"ד: ט) אֶכֶן מֵאֵי דְקָשָׁה לִי. ל"ל לְהַר"מ ז"ל וְלֵהֵרַע"ב ז"ל לְמַתְלֵי זָר בְּכַהֵן.

כִּינּוּן דְּגַם לְזָר גּוֹפֵי אִיכָא אִסּוּר חוּץ מִלְבַד אִסּוּר זְרוּת. א"כ כְּמוֹ דְלֹא בְטִיל אִסּוּר חוּץ לְגַבֵי זָר גּוֹפֵי מִשּׁוּם דְּהוּי דְבָר שִׁיל"מ.

לֹא בְטִיל נְמִי אִסּוּר זְרוּת לִדְיָה כִּינּוּן דְּדִינֵינוּ כֵּן בְּתֵרֵי גְבָרֵי כ"ש בְּחַד גְּבָרָא. וְאִף דְּלִשׁוֹן הַמְּשָׁנָה אִף לְזָרִים וְלְבַהֲמָה.

מִשְׁמַע דְּמִקּוֹדֵם מְיִירֵי לְעַנְיָן אִסּוּר חוּץ בְּכַהֵן. וְהַשְּׂתָא אֶמְרִינוּ דְאִף לְזָרִים אִסּוּר.

דְּאִל"כ הוּל"ל אִף אִסּוּר זְרוּת וְבַהֲמָה. מ"מ עַל מִשְׁנֵתֵינוּ גּוֹפֵה תְּקֻשָּׁה דְל"ל לְמַתְלֵי זָר בְּכַהֵן.

כִּינּוֹן דְּבָרָא גּוּפִי' אִיפּא אִיסוּר חוּץ. וכמ"ש החו"ד ו"ל בפשיטות: י) וּלְבָאָר כָּל חֲמִירָא בְּזָה הִי' נלע"ד לְכַאוּרָה.

עפ"י מאי דְּנַחְלֵקוּ אַבּוּת הָעוֹלָם בְּטַעְמָא דְּדָבָר שִׁיל"מ לָא בְּטִיל. דְּמַדְבְּרֵי רִש"י ו"ל בִּיצָה (דף ג' ע"ב) בד"ה אפי' בְּאַלְף לָא בְּטִיל מְבַרְרָא דְּטַעְמָא הוּא מְשׁוּם דְּאַחְמוּר רַבְּנָן הוּאִיל וְנִישׁ לֹא מַתִּירִין לָא יֵאכֹל בְּאִיסוּר ע"י בְּיָטוּל וְהִינּוּ דְּאַמְרִינּוּ לִי' עַד שְׁתַּאכְלָנָה הַיּוֹם בְּאִיסוּר ע"י בְּיָטוּל תַּאכְלָנָה לְמַחַר בְּהִיתָר בְּלֵא בְּיָטוּל.

אֲכַן הָר"ן ו"ל בפ"י לְנִדְרִים (דף נ"ב ע"א) כְּתִב טַעְמָא רַבָּא אַחְרִינָא בְּזָה וְנ"ל דְּחִזִּינָא לְהוּ לְרַבְּנָן וְלר"י דְּאִיפְלִגּוּ בְּמִין בְּמִינוּ אִי בְּטִיל אִי לָא וְאַמְרִינּוּ בִּפ' הַקּוּמִץ רַבָּה דְּשִׁנְיָהּ מְקַרָּא אֶחָד דְּרִישׁוּ דְּכִתִּיב וְלִקַּח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר שֶׁאֵע"פ שְׁדָמוּ שֶׁל פֶּר מְרֻבָּה קָרִי לִי דָם הַשְּׁעִיר אֶלְמָא לָא בְּטִיל.

וְקִסְבַּר ר"י דה"ט מְשׁוּם דְּמִין בְּמִינוּ לָא בְּטִיל לְפִי שְׁכָל דְּבָר שֶׁהוּא דוּמָה לְחֲבִירוֹ אִינוּ מְחַלִּישׁוּ וּמְבַטְלוּ אֶלְא מַעֲמִידוֹ וּמְחֻזְקוֹ וּמְשׁו"ה ס"ל לר"י בְּכוּלָּהּ אִיסוּרֵי דְּמִין בְּמִינוּ לָא בְּטִיל. וְרַבְּנָן לָא מְשַׁמְעֵי לְהוּ הִכִּי דַּמ"מ מִין בְּמִינוּ דְּאִיסוּר וְהִיתָר אִין דוּמִין זל"ז כִּינּוֹן דְּחִד אִיסוּר וְחִד שְׂרִי.

שְׂאִין רְאוּי לִילָף אַחַר דְּמִיּוֹנָא בְּעֶצֶם אֶלְא אַחַר חֲלִוּקָא בְּאִיסוּר וְהִיתָר. אֶלְא ה"ט דְּדָם הַפָּר אִינוּ מְבַטְלֵי דָם הַשְּׁעִיר מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּשִׁנְיָהּ עוֹלִין כְּלוּמַר שְׁפִשְׁרִין לְזְרִיקָה אִין מְבַטְלִין זא"ז.

דְּכִמוּ דר"י אֲזִיל אַחַר דְּמִיּוֹנָא הָעֶצֶם אֲזִלוּ רַבְּנָן אַחַר דְּמִיּוֹנָא הִתְיָתַר. וְלִפְיָךְ כָּל שְׁחִלוּקִין בְּאִיסוּר וְהִיתָר אִפִּי מִין בְּמִינוּ בְּטִיל דְּהוּ"ל כְּמִין בְּשִׂאִינוּ מִינוּ וּמְשׁו"ה אֲמַרִינּוּ בְּדָבָר שִׁיל"מ נְטוּ רַבְּנָן מְשׁוּם חוּמְרָא לְדַר"י דְּכִינּוֹן שְׂאִין ד"ז חֲלוּקָא מִן הִתְיָתַר לְגַמְרֵי בְּאִיסוּר וְהִיתָר שְׁהָרֵי אַף הוּא סוּפּוֹ לְהִיּוֹת נִיתָר כְּמוֹהוּ אֲמַרִינּוּ שְׂאִינוּ בְּטִיל בְּמִינוּ.

דְּאִי הִכִּי הָנּוּה דְּמוּ טוּבָא חֲדָא שְׁהוּ שְׁוִין בְּמִין. וְעוּד שְׂאִין חֲלוּקִין לְגַמְרֵי בְּאִיסוּר וְהִיתָר וְכו' עכ"ל ו"ל עי"ש שְׁהָאֵרִיף בְּזָה: יא) וְנ"ל דַּנְפ"מ רַבְּתָא בִּין הַטַּעְמִים לְעַנְּנָן מְאִי דְּקִיִּימִינוּ בְּזָה.

כְּבַפּוּרִים שְׁנַתְעַרְבוּ בְּחֻלּוּן. וְנָבּוּא בְּזָה לְדִין אִי בְּטִיל אִיסוּר זְרוּת לְגַבֵּי זַר אוּ לָא. וְאִיסוּר מְחִיצוֹת בְּנֻדָּאֵי לָא בְּטִיל לְכַאוּרָה מְשׁוּם דְּהוּ"ל שִׁיל"מ. רַק לְעַנְּנָן אִיסוּר זְרוּת יִשׁ לְחַקוֹר אִי בְּטִיל.

בְּזָה יְהִי' נ"מ גְּדוּלָּה מְשַׁנֵּי הַטַּעְמִים. דְּלְטַעַם רִש"י ו"ל בְּדָבָר שִׁיל"מ.

מְשׁוּם דְּאַמְרִינּוּ לִי' עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר תַּאכְלָנוּ בְּהִיתָר. שְׁפִיר יִשׁ לֹאמַר כְּזָה דְּאִיסוּר מְחִיצוֹת בְּנֻדָּאֵי יל"מ וְשִׁינְיָהּ בִּי' עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר תַּאכְלָנוּ בְּהִיתָר.

וּבְאִיסוּר זְרוּת י"ל כִּינּוֹן דְּאֶל"מ בְּנֻדָּאֵי בְּטִיל. אוּ דְּכִינּוֹן דְּלָא בְּטִיל לְגַבֵּי אִיסוּר חוּץ מְשׁוּם דְּבָר שִׁיל"מ.

מִמִּילָא לָא בְּטִיל גַּם אִיסוּר זְרוּת. מְשַׁא"כ לְטַעַם הָר"ן ו"ל בְּדָבָר שִׁיל"מ מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּסוּפּוֹ לְהִיּוֹת נִיתָר הוּ"ל כְּמִין בְּמִינוּ.

א"כ לא מבעיא דאיסור זרות נתבטל. אלא איסור מחיצות נראה ג"כ דבטיל ולא שינוי
בזה כלל דין דבר שיל"מ.

דכיון דאסורים הבכורים לזר איסור עולם. נמצא ממילא דחלוקין הנה לגמרי מההיתר
באיסור עולם שאין סופו להיות ניתר.

ונהנה מין בשאינו מינו ממש משו"ז פינו דבתר חלוקה באיסור והיתר אזלינו כמ"ש הר"ן
ז"ל. וא"כ מאי יועיל לן איסור מחיצות שסופו להיות ניתר בפנים שיקרא משום זה מין
במינו.

הלא לא עדיף משו"ז מאילו לא הי' כלל בבכורים איסור מחיצות והי' נאכל בכ"מ. מ"מ
הו"ל מין בשאינו מינו עם חולין מצד איסור זרות שזה אסור וזה מותר.

ומין בשאינו מינו הוא. וא"כ פשוט הוא דבטיל גם איסור מחיצות פינו דהו"ל מין בשאינו
מינו מצד איסור זרות.

ול"ש לומר דאחמור רבנן בזה דהו"ל כמין במינו משום דיש לו היתר בירושלים. פינו
דחלוקין לגמרי באיסור זרות ולא עדיף מאילו לא הי' בבכורים איסור מחיצות כלל
וטעמא דאדתאכלנו באיסור לית ליה להר"ן ז"ל: יב) ודאמתאן עלה אתי שפיר.

מאי דתלינו במשנתנו לפי הר"מ והרע"ב ז"ל זר בכהן. ולא תלינו איסור זרות באיסור
חוץ בזר גופי'.

די"ל דס"ל פטעמא דהר"ן ז"ל בדבר שיל"מ משום דהו"ל כמין במינו. וא"כ ל"ש לומר
דכמו דלא בטיל איסור חוץ לא בטיל נמי איסור זרות דאדרבא פינו דאסורין לזר איסורא
דלעולם.

הו"ל מין בשאינו מינו גמור. וממילא יבטול גם איסור מחיצות כמ"ש משא"כ לגבי פהו
דליכא גבי איסור זרות רק איסור מחיצות ולא איסור זה יש היתר ליאכל בירושלים.

הו"ל לגבי' כמין במינו כמו בעלמא בדבר שיל"מ. דאין סברא כלל לומר דכיון דחלוקין
הן באיסור והיתר לגבי זר ממילא שוב הו"ל מין בשאינו מינו גם לגבי פהו.

פינו דעכ"פ לגבי' דהאי גברא מין במינו הוא. וא"כ הדין לגבי פהו דלא בטיל שם בכורים
לענין איסור מחיצות.

וממילא אמרינו פינו דשם בכורים על התערבות לגבי פהו. שוב אסור גם לזרים ולא
בטיל כלל לא איסור זרות ולא איסור מחיצות.

וניחא דתלינו זר בכהן. ולא איסור זרות באיסור חוץ בזר גופי', וכ"ז דלא פאחרונים
שכתבו דגם הר"ן ז"ל ס"ל לטעמא דרש"י ז"ל אדתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

(ועי' בכת"ס יו"ד סי' צ"ו): ולפ"ז נ"ל דבבחיכת חטאת שנתערבה במאה חתיכות אין
שינוי כלל לדון בזה דנימא דלא בטיל לגבי פהו איסור דחוץ לחומה וחוץ לקלעים משום
דהו"ל דבר שיל"מ ליאכל בפנים.

לטעמין דהר"ן ז"ל בדבר שיל"מ דהו"ל כמין במינו. דהרי למאי דקיי"ל דחולין בעזרה
אסור באכילה ויש שיטת הראשונים ז"ל דהוא גם איסור דאורייתא א"כ נחזי היכי מצינו

למימר דחתיכת חטאת בתמיכות חולין לענן איסור דחויז לעזרה הו"ל כמין במינו דיש לחתיכת חטאת היתר בעזרה.

הרי החתיכות חולין אסורין בעזרה ומותרין בחויז. וחתיכת חטאת אדרבה מותרת בפנים באסורה בחויז.

ממילא הו"ל מין בפשאינו מינו גמור. דחלוקין לגמרי באיסור וקותר.

דבמקום שזו אסורה זו מותרת. ועי' בר"ן ו"ל נדרים (דף נ"ב ע"א) שכתב דלהכי אמרינן בביצה (דף ל"ט) דלא בטלי מים ומלח לגבי עיסה משום דהו"ל דבר שיל"מ.

דהיינו ששניהם מותרין במקום שרגלי שתיהו שוין בה והו"ל מין במינו. אבל בלא"ה כיון דבמקום שזו אסורה זו מותרת הו"ל מין בפשאינו מינו.

ונמצא לפי"ז ממילא כיון דחלוקין הם החתיכת חטאת עם החתיכות חולין לענן מקום אכילתן דבמקום שזו אסורה זו מותרת והו"ל מין בפשאינו מינו משו"ז. ממילא ל"ש לומר דלא בטיל עכ"פ איסור דחויז לחומה כמ"ש לעיל דיש לו מתירין ל"אכל בירושלים דזה אינו.

דעכ"פ כיון דחלוקים הם ומין בפשאינו מינו גמור הוא. ממילא בטיל לכל דבר כמין בפשאינו מינו בעלמא.

ועוד דחתיכת חטאת תיקף שיוצאת חויז לקלעים נאסרה עולמית משום איסור יוצא אף אם תחזור לפנים משום קרא דנבשר בשדה טריפה כיון שיוצא בשאר חויז למחיצתו נאסר. וכיון דאין לה שוב היתר עולמית.

שוב הו"ל מין בפשאינו מינו גמור ובטיל שפיר וא"ש הש"ס דיבמות דלא קאמר דחתיכת חטאת הו"ל דבר שיל"מ לגבי פהו לענן איסור חויז לעזרה וחויז לחומה כמ"ש: (יד) ובצעמדי בזה נתעוררתי למ"ש הר"ן ו"ל בנדרים (דף נ"ט ע"ב) דגם היתר באיסור בטיל עיי"ש ועו' בפמ"ג בפתי' לתערובות חקירה ב' דחקר בזה אם נתערבה חתיכה של היתר בשתי חתיכות של איסור אפשר דשייך בזה ג"כ דין ביטול מגזה"כ דאחרי רבים להטות ונתהפכה לאיסור ולוקה על כל אחת עיי"ש.

וא"כ לפי"ז אם נתערבה חתיכת חטאת בתמיכות חולין כיון דהחולין אסורין בעזרה. וישנן גם שיטות שהוא איסור דאורייתא.

א"כ מן הדין בטלה החתיכת חטאת ל"אסר ל"אכל בפנים דהו"ל היתר באיסור. וצ"ע רב בזה ואכ"מ: (טו) ולמ"ש לחדש בזה.

א"כ לכאורה בנגידון שחלקו בו התפל"מ והצ"צ ו"ל בביצת טריפה שנולדה ביו"ט ונתערבה שמוכא בדברינו לעיל בסי' ד'. א"כ לשי' הר"ן ו"ל בטעמא דדבר שיל"מ משום דהו"ל כמין במינו.

וכתבנו דהיכא דחלוקין באיסור וקותר אחר שוב הו"ל מין בפשאינו מינו ובטיל גם האיסור שיל"מ. א"כ ה"נ כיון דאסורה מצד איסור טריפות ואין סופה להיות היתר כ"ל.

שוב הו"ל מין בפשינו מינו ובטיל גם איסור נולד. ואף לטעמא שכ' רש"י ו"ל משום אדתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

בזה יש מקום למחלקותם. ובאמת צ"ע הרי לכאורה מבנרר דין זה במשנה דבכורים הנ"ל, דלהר"מ ו"ל בכורים שנתערבו בחולין בירושלים אסורין אף לזרים.

משום דאיסור חוץ דבר שיל"מ הוא לפהו. ולהר"ש ו"ל אמרינן להיפך דכיון דאיסור זרות לא הוי דבר שיל"מ.

שוכ בטיל גם איסור חוץ גם לגבי פהנים. ולמ"ש לעיל י"ל קצת וצ"ע בזה: טז) ועוד העירותי בזה בבבאור דברי הר"ש ו"ל שכתב דבכורים שנתערבו בחולין כיון דאיסור זרות אין לו מתירין.

בטיל גם איסור מחיצות. ויפה העירני בזה פבוד ידדי הרב הגאון מ' יהושע העשיל שליט"א מרגליות אב"ד דווישנווע.

דע"כ להר"ש ו"ל גם איסור מחיצות בטל דאל"כ הו"ל לאוקמי בין ברישא ובין בסיפא בנתערבו בחולין ורישא דבטלו בק"א מיירי לענן איסור זרות דאין לו מתירין וסיפא דלא בטיל מיירי לענן איסור מחיצות דיל"מ.

וע"כ דבנתערבו בחולין כיון דאיסור זרות אל"מ שוב בטיל גם איסור מחיצות. וכ"פ בתפא"י שם.

וכ"מ אח"כ בשו"ת שאג"א החדשות: אכן לפ"ז צ"ע לכאורה דכמו דלהר"מ ו"ל אם נתערבו בכורים ומע"ש אמרינן כיון דאיסור מחיצות יל"מ לכהן שוב אסור גם לזרים ולבהמה. ה"נ להר"ש ו"ל דאמרינן להיפך.

א"כ בנתערבו מע"ש נימא כיון דאיסור בהמה אל"מ. שוב בטיל גם איסור מחיצות.

ול"ל דמיירי גם במעשר שנתערבו בתרומה דליכא אלא איסור מחיצות. דלא משמע כן נרק בבכורים כתב כן הר"ש ו"ל.

ועוד דאמאי דחקה הברייתא בב"מ (דף נ"ג ע"א לאוקמי מתני' דמעשר בטיל ברוב בפשינו בו ש"פ ושנכנס לירושלים ויצא. הא כיון דמיירי מתני' לענן בכורים שנתערבו בחולין כמ"ש הר"ש ו"ל דאיסור זרות אל"מ וממילא בטיל גם איסור מחיצות.

א"כ בכה"ג גם מעשר בטיל משום דאיסור בהמה אל"מ. וע"כ דאין חילוק גבי מעשר בין נתערבו בחולין לנתערבו בתרומה וגם בלאו ראיות א"א כלל לומר דמיירי בנתערבו בתרומה.

דאדרבא הוי היתר באיסור לגבי זרים. וא"כ צ"ע באמת אמאי לא בטיל.

ושו"מ שהרגיש קצת בזה בס' בית מאיר הח' בחי' על משניות. ומפ"ז הדיתי אומר דבאמת ל"ש לומר דאיסור בהמה יגרוך בתר' גם איסור אדם.

וכיון דלגבי אדם הוי דבר שיל"מ לא בטיל. ומאי דאמרינן לפי' הר"מ ו"ל דאיסור בהמה נגדר אחר איסור דאדם היינו טעמא.

דממילא כיון דלא בטיל לגבי אדם והוי נשם מעשר על התערובות. ומעשר אסור לכהמה.
וה"נ אפתי בקונשתינה קאי. דהרי צריף לאכלו בירושלים בתורת מעשר.

כ"נ לכאורה ועוד צ"ע: יז) עוד רגע אדבר דיש לברר בזה שי הרמב"ם ז"ל דכבר מובא
לעיל בסי' ד' מ"ש הגאון רעק"א ז"ל להוכיח דינו של הצ"צ ז"ל בביצת טריפה שזולדה
כיו"ט. מ"ש הרמב"ם ז"ל דחמץ בפסח הוי דבר שיל"מ.

אף דאסור בל יראה ותשביתו ע"כ דבטיל דאל"מ. ואפ"ה אסור אכילה דיל"מ לא
בטיל.

וצ"ע באמת מ"ש הרמב"ם ז"ל בבכורים דכיון דאסור חוץ יל"מ שוב לא בטיל גם
אסור זרות. וגם עיקר ספיקת הצ"צ ז"ל צ"ע ממתיני' בבכורים הנ"ל וכמ"ש לעיל: יח)
ולזאת הי' נ"ל בהכרח לחלק כמ"ש לעיל בין אם השני אסורים הם משם אחד או משתי
שמות.

דמאי דפשיטא ליה להצ"צ ז"ל דהאסור טריפה דאל"מ בנדאי בטיל. והאסור נולד
דיל"מ לא בטיל היינו דוקא משום השני האסורים הנה משתי שמות.

ונוכל לחלקם לומר דחד בטיל. ואידך לא בטיל.

משא"כ אם שני האסורין הנה משם אחד כגון בבכורים דאסור זרות ואסור חוץ הוו
משם אחד. וכן בחמץ פסח דאסור ראי' ואסור אכילה הוו משם אחד.

בזה הדין נותן דאין לחלק ולומר דחד בטיל ואידך לא בטיל. וע"כ פליגי בזה הר"מ ז"ל
והר"ש ז"ל הר"מ ז"ל ס"ל דאזלינן לחומרא בכה"ג וכיון דלא בטיל האסור חוץ שיל"מ
והוי על התערובות שם בכורים לענין זה.

ממילא לא בטיל גם אסור זרות דהוי ג"כ משם זה. והר"ש ז"ל ס"ל דאזלינן לקולא
דכיון דאסור זרות אל"מ ובטיל.

שוב בטיל גם אסור מחיצות. והא דס"ל להרמב"ם ז"ל דבחמץ בפסח מחלקינן לומר
דאסור ראיה ושה"ל בטיל.

ואסור אכילה לא בטיל. היינו משום דאי נאמר דכיון דלא בטיל אסור אכילה.

לא בטיל נמי אסור שהי'. נמצא ממילא דאין לו מתירין כלל גם לאסור אכילה.

דלא מצי לשהותו עד לאחר הפסח משום אסור בל יראה ותשביתו וא"כלא נוכל לומר
בזה. דכיון דלא בטיל אסור אכילה לא בטיל נמי אסור ראיה.

דא"כ שוב נמצא מזה דגם אסור אכילה יבטל דאל"מ וכ"ש אסור ראיה. וממילא קור
הדין דשוב יל"מ.

וממילא לא בטיל. וא"א לתפוס התכל בשני ראשין וע"כ אמרינן דכל חד תיקום
אדוקתיה.

דאסור ראיה דאל"מ בטיל ואסור אכילה דיל"מ ממילא לא בטיל וכה"ג פתב הטו"א
ז"ל בהגיגה מובא לעיל בסי' א'. וא"ש: סימן ו בדבר שיש לו היתר מה"ת.

רק מדרבנן אין לו היתר אי מקרי דבר שיל"מ. א) ה"ר"ן ז"ל בפסחים (דף ל') אהא דפסק
שם רבא הלכתא דחמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור פתב.

דיש מן הראשונים ז"ל שאמרו דטעמיה דרבא הוא משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין
שהוא מותר לאחר הפסח כיון דקיי"ל כר"ש. ואע"ג דר"ש אסיר לי' לאחה"פ משום
קנסא מ"מ מודה הוא דע"י תערובות שרי.

וא"כ נמצא דתערובות זה דבר שיל"מ הוא וכל דבר שיל"מ במינו במשהו. ורבא גזר
שלא במינו אטו מינו וכתב שכן דעת הרמב"ם ז"ל וכ"כ גם הרמב"ן ז"ל במלחמות.

וה"ר"ן ז"ל הקשה ע"ז יעוי"ש שכתב וז"ל ועוד שקרוב הדבר לומר דכיון שחומרא דדבר
שיל"מ מדרבנן היא לא התמירו בה אלא פשהמין בעצמו עתיד להיות נותר. אבל פאן
שחמץ עצמו אסור אע"פ שתערובתו מותר.

אפשר שהשוו מדותיהם שלא לדונו בכלל דבר שיל"מ. ואע"פ שבפלי סברא זו אמרי
דכיון דמדאורייתא לר"ש דבר שיל"מ הוא כשאסרו ר"ש משום קנסא לא פא להקל עלי'
אלא להחמיר עלי'.

ולא נהירא לי שאילו הי' מה שאנו אומרים אפילו בא"ל לא בטיל מדאורייתא יפה הם
אומרים. אבל ודאי משמע שחומרא מדרבנן הוא שלא לבטלו מעכשין' מאחר שהוא עתיד
להיות נותר וכיון שהם אסרוהו לאח"ז אין ראוי שנתמיר עלי' חומרא זו בתוך זמנו
עכ"ל: ב) ונראה לכאורה דפליגי בסברא זו אם מדאורייתא הו"ל דבר שיל"מ רק מדרבנן
אין לו מתירין אם יש ע"ז חומרא דשיל"מ דלדעת הראשונים ז"ל כיון דמדאורייתא
דבר שיל"מ הוא.

אף דמדרבנן אין לזה היתר הו"ל דבר שיל"מ. ולדעת ה"ר"ן ז"ל כיון דדינא דדבר שיל"מ
הוא ג"כ רק חומרא דרבנן.

וכיון דמדרבנן אין לזה היתר לא מקרי דבר שיל"מ. והנה הש"ך ז"ל ביו"ד (סי' ק"ב
סק"ח) כתב בכלי שנתערב באחרים דיש להשהות פולם עד אחר מעל"ע דכיון דיש להם
היתר מה"ת הו"ל דבר שיל"מ.

ועיי"ש בכו"פ שכתב דאע"ג דגם לאחר מעל"ע אסור מדרבנן. מ"מ הו"ל דבר שיל"מ
כשי' הראשונים ז"ל בחמץ בפסח דהו"ל דשיל"מ אע"ג דאסור לאחה"פ מדרבנן: ג) וזה
זמן רב הקשיתי מש"ס ערוף ב"מ (דף נ"ג ע"א) דפריף אבריייתא דמעשר שני בטל ברוך
בשנכנס לירושלים ויצא וליהדר ולעילי'.

והיינו דאפתי הו"ל דבר שיל"מ. ומסיק מאי יצא דנפול מחיצות.

ופריף והאמר רבא מחיצה לאכול מדאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזרו רבנן היכא
דאימנהו מחיצות היכא דלימנהו לא גזרו רבנן. ומשני לא פלוג רבנן בין אימנהו
למחיצות בין לימנהו למחיצות.

הרי דלמסקנת הש"ס הא דלא הנה המע"ש דבר שיל"מ בפדיי'. משום דקלטוהו מחיצות
מדרבנן שלא לפדות עוד.

ואע"ג דמה"ת יש לו היתר. מ"מ פֿינן דְּמִדְּרַבָּנָן אין לו היתר לָא הו"ל תו דְּבַר שיל"מ. ושו"מ אַח"כ שהק' פֿן בְּשׁו"ת שאג"א הַתְּדָשׁוֹת: ד) ונ"ל בְּזֶה לְכַאוּרָה דְּאִין מְש"ס זֶה רְאִיָּה פֿלֶל לְדִין זֶה בְּעֵלְמָא. דְּנִחְזִי אֲנָן מֵאֵי הֵיטֵר יֵשׁ לוֹ לְמַע"ש זֶה שְׁנַתְּעָרַב דִּיכּוּל לְפָדוּתוֹ הֵלֵא גַם אִם יִפְדֶּה אוֹתוֹ בַּע"כ יֵאכְלָנוּ רַק ע"י בִּיטוּל.

דְּהֵלֵא פֿינן דְּבַלְאוּ דִּינָא דְּדְבַר שיל"מ לָא בְּטִיל נְמָצָא דַּמַּע"ש זֶה פְּכָר בְּטִיל וְאִינוּ בְּעוֹלָם פֿלֶל. וא"כ אפ"י אִם יִפְדֶּהוּ לָא יִתְפֹּס פְּדִיוֹנוֹ וְשִׁחֻל קַדְוִשָׁת מַע"ש עַל פְּסָף הַפְּדִיוֹן פֿינן דְּאִין פֿאן מַע"ש פֿלֶל.

וא"כ הֵיכִי שְׁיִיף בְּזֶה דִּין דְּדַשִׁיל"מ דְּאֲמַרִּינן לִיהַ עַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּאִיסוּר הַיּוֹם ע"י בִּיטוּל תַּאכְלָנוּ לְמַחַר בְּלֵא בִּיטוּל דַּכ"ז נִיחָא בְּעֵלְמָא דַּע"י מַתִּירִין שְׁיִיף לֹא יִצְטָרֵף לְבִיטוּל. מַשְׁא"כ הֵכָא שְׁהַמַּתִּירִין שְׁלוֹ הֵיא הַפְּדִי' וְכִינן דְּכָבַר בְּטִיל לִי'.

נְמָצָא דְּגַם אִם יִפְדֶּהוּ לָא יִתְפֹּס פְּדִיוֹנוֹ פֿלֶל. וּבַע"כ נְצַטְרָף לְאָכְלוֹ ע"י בִּיטוּל גַם לְאַחַר הַפְּדִי'.

וְהַפְּדִי' בְּכָאן לָא מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד. דְּכֵן הוּא לְאַחַר הַפְּדִי' כְּמוֹ קוֹדֵם הַפְּדִי'.

וּבְהַכְרַח צ"ל דְּכִינן דְּלֵמַאי דְּנִאָמַר בְּזֶה דְּלֵא בְּטִיל מְטַעַם דַּהו"ל דְּבַר שיל"מ. וּמִמִּילָא פֿינן דְּאִיכָא ע"ז שֵׁם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יִתְפִּיס גַם פְּדִיוֹנוֹ.

וּמִמִּילָא אֵית לִי מַתִּירִין: ה) עכ"פ נְמָצָא לַפ"ז דְּמִדְּאוּרִייתָא בְּאַמַּת אִין לֹא מַתִּירִין לְמַע"ש זֶה בְּפְדִי'. דְּגַם אִם נֵאמַר דְּלֵא בְּטִיל מְטַעַם דְּבַר שיל"מ הוּא רַק מְדַרְבָּנָן.

אַבֵּל מַה"ת דְּגַם דְּבַר שיל"מ בְּטִיל. א"כ בְּאַמַּת אִין לֹא מַתִּירִין לְעוֹלָם.

דְּכִינן דַּמַּה"ת פְּכָר בְּטִיל לִיהַ וְאִין פֿאן מַע"ש מַה"ת פֿלֶל אִין בְּפְדִיוֹן פְּלוּם דְּלֵא תְּפִיס לִיהַ פֿלֶל. וּמֵאֵי דִּישׁ לֹא מַתִּירִין בְּפְדִי' הוּא רַק מְדַרְבָּנָן לְבַתֵּר דְּנֵאמַר דְּלֵא בְּטִיל מְדַרְבָּנָן יִתְפֹּס גַם פְּדִיוֹנוֹ מְדַרְבָּנָן.

וא"כ פֿינן דְּכָל עֵיקַר מֵאֵי דִּישׁ לֹא מַתִּירִין בְּזֶה הוּא רַק מְדַרְבָּנָן. א"כ נִיחָא דְּלְבַתֵּר דְּגָרוּ רַבָּנן דְּמַחֲצִיחָה קוֹלְטָת לְפְדִי' שׁוּב אִין לֹא מַתִּירִין פֿלֶל.

מַשְׁא"כ בְּדִינֵי דְּהַשְׁ"ף ז"ל בְּכִלֵי אִיסוּר שְׁנַתְּעָרַב. דִּישׁ לֹא מַתִּירִין מַה"ת מִמִּילָא ע"י שְׁיִשְׁהֵם עַד לְמַחַר.

דְּלְמַחַר לָא יִצְטָרֵף לְבַטֵּל אִיסוּר הַתּוֹרָה וְרַק אִיסוּר דְּרַבָּנָן, וְשִׁפִּיר בְּזֶה דִּין דְּבַר שיל"מ לְהַמַּתִּין עַד לְמַחַר וְיִרְוִיחַ שְׁלֵא לְבַטֵּל אִיסוּר תּוֹרָה: ו) וְיִהְיֶה מְזֵה רֵא' גְּדוּלָה לְמַה שְׁחַקַּר בְּמַנְח"ח מְצֻנָה רַפ"ד בָּאֵם אָסַר עַלִי דְּבַר בְּקוֹנָם וְנִתְעָרַב כְּלוֹ בְּאִנְפוֹן דְּבַטֵּל מַה"ת.

אִם שְׁיִיף בְּזֶה דְּלֵא לְבַטֵּל מְטַעַם דַּהו"ל דְּבַר שיל"מ בְּשִׂאָלָה. לְמֵאֵי דְּקִי"ל בְּשִׂבּוּעוֹת (דַּר כ"ח) דְּאָכְלוּ כְּלוֹ אִין נְשִׂאָלִין עַלִי'.

וא"כ הַכ"נ שְׁנַתְּעָרַב וּבְטִיל מִן הַדִּין הָוֵי פְּאָכְלוֹ דְּלֵא מְהֵנִי שְׂאָלָה. וְלֹא יִהְיֶה לְזֶה מַתִּירִין בְּשִׂאָלָה רַק אִם נֵאמַר דְּלֵא בְּטִיל וְאִיתִי' לְקוֹנָם בְּעוֹלָם.

א"כ אפ"ל דבכה"ג דאין לו מתירין רק ע"י שנאמר דלא בטיל. לא אמרינן בזה דינא דדשיל"מ יעו"ש.

ומש"ס דילן דב"מ דחשיב למע"ש דבר שיל"מ בפדיל. אף דלא יתפוס פדיונו רק בתר דנאמר דלא בטיל כמ"ש לעיל.

וראיה דגם בכה"ג איתן' לדינא דדשיל"מ פיון דלא יפסיד במה דנאמר דלא בטיל דעי"ז שוב יהי' לו מתירין שוב תקנו רבנן דלא ליבטול. וכן מצאתי להגאון מוהרי"ד ו"ל בס' בית הלוי ח"ג סי' ל' וה"ר מטב"ל דהוי דשיל"מ.

והיינו משום דיכול להפריש עליה מדמאי דחייבו ג"כ מדרבנן דמדבר שחייבו מה"ת אין להפריש דהוי מחיוב על הפטור. והרי הא דיכול להפריש מדמאי הוא ג"כאף לבתר דאמרו רבנן דלא ליבטול.

דאל"כ גם מדמאי לא יוכל להפריש נאפ"ה הו"ל דשיל"מ יעו"ש. ולמ"ש יהי' ראיה גדולה מהא דמע"ש.

ועי' נדרים (דף נ"ח ע"א) דגם הקדש הו"ל דשיל"מ כמו מע"ש ועי' ברי"ן שם. ועמ"ש בחת"ס יו"ד (סי' צ"ו) לישב קוש' הג"ל מש"ס דב"מ לענין דשיל"מ מה"ת יעו"ש: סימן ז חידוש גדול בדין איסור חל על איסור וחקירה במ"ע דייבום אם הוא בגדר דחי' לאיסור דאשת אח.

או פיון דלא משכח"ל בענין אחר ומצותה בכף הוי בגדר היתר: יבמות (דף ל"ב ע"א) מתני' שני אחים נשואים שתי אחיות ומת אחד מהן. ואם"כ מתה אשתו של שני הרי זו אסורה עלי' עולמית הואיל ונאסרה עלי' שעה אחת.

ובגמ' שם ת"ר בא עלי' בחיי אשתו חייב עלי' משום אשת אח ומשום אחות אשה דברי ר"י ר"ש אומר אינו חייב עלי' משום אשת אח בלבד. והא תניא רש"א אינו חייב עלי' אלא משום אחות אשה בלבד.

ל"ק פאן בנשא חי ואם"כ נשא מת. פאן שנשא מת ואם"כ נשא חי.

ור"ש היכא דנשא מת ואם"כ נשא חי פיון דאיסור אחות אשה לא חייב תתניבם יבומי. אמר רב אשי איסור אחות אשה מתלי תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אמי איסור אחות אשה וחייל והלכך לא פקע: א) והנה מפשטות דברי רב אשי משמע דהכי קאמר דלא הפקיעה תורה האיסור דאשת אח כי אם לגבי מצנה דייבום.

והכא פיון דאם יותר איסור אשת אח יחול עלי' איסור אחות אשה ולא יהי' בה דין יבום מצד ערוה דאחות אשה. בכה"ג לא הפקיעה תורה איסור דאשת אח וכדקאי קאי.

ולפי"ז נמצא דהוי עלי' שם ערוה דאשת אח פיון דלא פקע ממנה. והוא הוא הפוטר היא וצרתה מיבום ונחליצה וכ"נ מד' תוס' בד"ה לא פקע שהקשו דלר"ש משכח"ל אשת אח מן האב דפוטר צרתה וליחשבי' בהדי' ט"ו נשים עיי"ש.

הרי מבותר ג"כ דערוה אשת אח היא היא הפוטרתה מיבום אותה וצרתה: ב) אבל פד דנייק בלשוננו של רש"י ו"ל נראה דלא מפרש פן וז"ל מתלי תלי. דאי הנה פקע איסור

אֵשֶׁת אַח וְהָיָה חֲנִינֵל אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה, דְּהָאֵי דְלֹא חֲנִינֵל מְעַיקְרָא מְשׁוּם טַעְמָא דְאִיסוֹר
אַח דְּהָיָה קָאֵי קַמִּי.

הַלְפָּף הוּאִיל וְאִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה מוֹכֵן וְעוֹמֵד לְחוּל עָלֶיהָ. פְּטוּרָה מִן הַיְבוּם וְלֹא פָקַע
אִיסוֹר אֵשֶׁת אַח וְחֲנִיב מְשׁוּם אֵשֶׁת אַח עַכ"ל ו"ל וְעִי הִגָּהַת הַב"ח ו"ל.

הָרִי מְבוֹאֵר בְּדָבָרֵי. דְּהָא דְבִאֲמַת פְּטוּרָה מִן הַיְבוּם.

הוּא מְשׁוּם אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה שְׁעוֹמֵד מוֹכֵן לְחוּל עָלֵי. וְלֹא פָקַע מִמִּילָא אִיסוֹר אֵשֶׁת אַח
וְחֲנִיב עָלֵי מְשׁוּ"ז וְהוּא ע"ד שְׁכַתְּבוּ תוֹס' ו"ל בַּפ"ק (דָּף י' ע"א) בַּד"ה לְעוֹלָם.

בְּמַגְרֵשׁ אֵת הָאִשָּׁה ע"מ שְׁלֹא תִנְשָׂאֵי לְפִלוּנֵי וְנִשְׂאֵת לְאַחֵי וּמַת דְּפְטוּרָה מִן הַיְבוּם מְטַעַם
עֲרוֹת אֵשֶׁת אִישׁ. דָּאֵם יִנְבְּמָה יְבַטֵּל גִּט לְמַפְרַע וְהוּנָא אֵשֶׁת אִישׁ.

וּמִמִּילָא פְּטוּרָה גַּם עֵתָה מְשׁוּם זֶה דְּעֲרוֹת אֵשֶׁת אִישׁ עִי"ש. וְהַכ"נ פִּינּוֹן דְּמִן הַדִּין ע"י הַיְתָר
יְבוּם.

עָלֵי לְחוּל שְׁם אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה. הַלְפָּף הוּאִיל דְּמוֹכֵן וְעוֹמֵד לְחוּל עָלֵי פְּטוּרָה מִן הַיְבוּם.
וּמִמִּילָא הוּנָא אֵשֶׁת אַח שְׁלֹא בְּמַקוֹם מְצֻנָה. כ"נ עוֹנָמְק פְּנוֹת רַש"י ו"ל לְכֹאֲרָה.

אַכֵּן לְהַבִּין מְדוּעַ לֹא פִי כַפְּשׁוּטוֹ. דְּאִיסוֹר אֵשֶׁת אַח הוּא הַפּוֹטְרָה מִיְבוּם מְשׁוּם דְּבַכָּה"ג
לֹא הוֹתֵר.

פִּינּוֹן דְּאָרְף אֵם יוֹתֵר לֹא יִקְנִים מְצֻנַת יְבוּם. וְכִינּוֹן דְּלֹא פָקַע מִמִּילָא הוּא הַפּוֹטְרָה אוֹתָהּ
וְצִרְתָּהּ מִיְבוּם.

מְטַעַם עֲרוֹת אֵשֶׁת אַח. וְכַמוֹ שְׁהַקְשׁוּ תוֹס' ו"ל דְּלִישְׁבֵּי עֲרוֹת אֵשֶׁת אַח בְּכָלֵל הַעֲרִיּוֹת.
וְצִרְיָף לְעִמּוּד עַל עוֹנָמְק דְּעֵתוֹ ו"ל בְּזוּה: ג) וְהַנְרָאָה לְכֹאֲרָה בְּזוּה. הַנְּהָה מְצִינּוֹ בְּכָל הַש"ס
נ"מ רַבְתָּא בֵּין גִּזְרֵי הַיְתָר לְגִזְרֵי דְחֵי.

וְאַבּוּהֵנוּ דְּכוּלְהוּ מְחַלְוֹקַת דְּר"י וְר"ש בְּיוֹמָא (דָּף ז' ע"ב) בְּטוֹמְאָה אֵי דְחוּנֵי בְּצַבּוּר אוֹ
הוֹתֵרָה, וְעִי בַב"י או"ח סי' שכ"ח לְעִנְיָן שְׁכַתְּבוּ אֵי דְחוּנֵי הִיא אֲצֵל חוּלָה אוֹ הוֹתֵרָה יְעוּי"ש
שְׁתַּלִּי לָהּ בְּדִין טוֹמְאָה בְּצַבּוּר וְעִי בְּשֵׁאג"א (סי' כ"ט) שְׁבִיָּאֵר מְחַלְוֹקַת הַרְמַב"ם ו"ל
וְהַרְאָב"ד ו"ל בְּהָא שְׁהוֹתֵרוּ פְּלֵאִים בְּבִגְדֵי פְּהוּנָה.

דְּהַרְמַב"ם ו"ל ס"ל דְּהָיָה בְּגִזְרֵי דְחֵי מְצִד עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת וְהַרְאָב"ד ו"ל ס"ל דְּהוּא בְּגִזְרֵי
הַיְתָר גְּמוּר יְעוּי"ש: ד) וְנִרְאָה לְחַדְשׁ דְּהָא דְקִאֲמַרִּינוּ דְּאָרְף הִיכָא דְאִין אִיסוֹר חָל עַל
אִיסוֹר. מ"מ אִיסוֹר הַשְּׁנֵי מְתַלִּי תַלִּי וְקָאֵי וְאֵי פָקַע רֵאשׁוֹן אֲתִי שְׁנֵי וְחֲנִינֵל.

הַיְיָנוּ דְּוָקָא הִיכָא דְפָקַע וְהוֹתֵר הַרֵאשׁוֹן לְגַמְרֵי. פְּגוֹן הִכָּא לְגַבֵּי מְצֻנַת יְבוּם דְּהוֹתֵר לְגַמְרֵי
אִיסוֹר דְּאֵשֶׁת אַח.

וְלֹא בְּגִזְרֵי דְחֵי הוּא מְטַעַם עֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת. דְּכֵן נִרְאָה מִפְּשׁוּטוֹת דְּבָרֵי הַש"ס בְּכַמָּה
דּוּכָתֵי.

וַיְבַנּוּ לְקַמּוֹן בַּס"ד. א"כ פִּינּוֹן דְּאִיסוֹר אֵשֶׁת אַח פָּקַע וְהוֹתֵר לְגַמְרֵי.

אָמִי אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה וְחִייל אָבֵל אִי הִי דִין יְבוּם רַק בְּגֵדֵר דְּחִי פֶּמוֹ עוֹשֶׂה דּוֹחָה ל"ת
בְּעֵלְמָא וְלֹא בְּגֵדֵר הָיִתֵּר. פִּינּוֹן דְּבִאָמֵת אִימְתִּי לְאִיסוֹר אִשָּׁת אָח וְלֹא פִקְעֵ לְגַמְרִי רַק דְּנִדְחָה
מִפְּנֵי הַמְצָנָה.

לֹא שְׂיִיף דְּאָמִי אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה וְחִייל. דְּעִדְיָן אִימְתִּי לְאִיסוֹר רֵאשׁוֹן וְכִדְקָאִי קָאִי וְלֹא
הָיִתֵּר רַק נִדְחָה.

וְלֹא אָמִי שְׂנִי וְחִייל. וְהוּא נָכוֹן בְּסִבְרָא בְּעוֹזֵה"ת.

וְשׁו"מ בִּס' אֶחָד שֶׁהֵבִיא סִבְרָא זֹו בְּשֵׁם סִפְר מְרַפְכַת הַמְשָׁנָה. וְאִינוּ בְּיָדֵי לְעִי בּוֹ.
וְסִדְדֵי בְּמֵרוֹמִים פִּי כִּנְגְתִי לְדְבָרֵי ז"ל וְכֵן מְוֹכְרַח מִד' מְהַרְשֵׁ"ל ז"ל (דָּף ל"ג ע"א) בְּד"ה
א"נ וְעִי מְהַרְשֵׁ"א ז"ל: ה) וּבְזֵה נ"ל לְהַמְתִּיק כִּנְגַת רַש"י ז"ל שֶׁהִכְרִיחוּ לְפָרֵשׁ דְּאִיסוֹר
אַחוֹת אִשָּׁה שְׁעוֹמֵד מוֹכֵן לְחוּל עֲלִי פּוֹטְרָה מִיְבוּם.
דָּאֵם נְפָרֵשׁ כִּנְגַת ר"א. מְשׁוּם דְּלֹא הִתִּירָה תוֹרָה אִיסוֹרָא דְּאִשָּׁת אָח רַק בְּמִקּוּם מְצָנָת
יְבוּם.

וְהִכָּא פִּינּוֹן דָּאֵם יִתֵּר אִיסוֹר דְּאִשָּׁת אָח יְחוּל אִיסוֹר דְּאַחוֹת אִשָּׁה. וְלֹא יִקְנִים מְצָנָת יְבוּם
הַלְפָּד לֹא פִקְעֵ וְהוּא הוּא הַפּוֹטְרָה וְצָרְתָה א"כ יִקְשָׁה דְּכִינּוֹן דְּהַתוֹרָה הִתִּירָה אִיסוֹר אִשָּׁת
אָח לְגַמְרִי לְגַבֵּי מְצָנָת יְבוּם.

וּבְכֻלָּל הָיִתֵּר דְּחִי בְּנִדְאֵי הָוִיא. א"כ פִּינּוֹן דְּמֵן הַדִּין הִי לָהּ לְהַתְּיַבֵּם בְּכָאֵן.

פְּקֻשְׁי' הַש"ס וְתַתְּיַבֵּם יְבוּמִי. וְרַק דְּכִינּוֹן דָּאֵם יִפְקַע אִיסוֹר אִשָּׁת אָח יְחוּל עֲלִי אִיסוֹר
דְּאַחוֹת אִשָּׁה וְלֹא יִקְנִים בָּהּ דִּין יְבוּם.

הַלְפָּד לֹא פִקְעֵ א"כ יִקְשָׁה דְּעכ"פ תְּדַחָה הַמְצָנָה דְּיְבוּם הָאִיסוֹר דְּאִשָּׁת אָח. פִּינּוֹן דְּמֵן הַדִּין
הִי לִי לְהִיּוֹת גִּיתֵּר לְגַמְרִי.

וְרַק מְשׁוּם דְּלֹא גְרוּיַח ע"י הִתִּירוּ לְקַיִים בָּהּ מְצָנָת יְבוּם מְמִילָא בְּכַה"ג לֹא גִילְתָה תוֹרָה
שְׂיִוִתֵּר דְּשָׁלָא בְּמִקּוּם יְבוּם לֹא הִתִּירְתוּ תוֹרָה אָבֵל עכ"פ יְדַחָה הָאִיסוֹר לְגַבֵּי הַמְצָנָה.
וְשְׂפִיר יְהִי בָּהּ מְצָנָת יְבוּם.

דְּכִינּוֹן דְּלֹא פִקְעֵ לְגַמְרִי אִיסוֹר דְּאִשָּׁת אָח. לֹא אָמִי אִיסוֹר אַחוֹת אִשָּׁה וְחִייל כַּמ"ש.

דְּהִיכָא דְּהוּא בְּגֵדֵר דְּחִי נְמָצָא דְּאִכְתִּי אִימְתִּי לְאִיסוֹרָא. וְלֹא אָמִי שְׂנִי וְחִייל.

וְכִינּוֹן דְּהַתִּירָה הַתוֹרָה אִיסוֹר דְּאִשָּׁת אָח לְגַבֵּי מְצָנָת יְבוּם. א"כ פְּשִׁיטָא דְּהִיכָא דְּאִי אָפְשָׁר
לְקַיִים הַמְצָנָה אִם יְהִי בְּגֵדֵר הָיִתֵּר אֲזִי יְהִי בְּגֵדֵר דְּחִי עכ"פ.

פִּינּוֹן דְּאֵלִימָא מְצָנָה זֹו שֶׁהָיִתֵּר לְגַבֵּהּ לְגַמְרִי הִיא אִיסוֹרָא לֹא כ"ש דְּבִיָּדָה לְדַחוּתוֹ עכ"פ.
וְלֹא דְּמִי לְאִשָּׁת אָחִי שְׁלָא הִי בְּעוֹלְמוֹ וְאַיִילוּנִית.

דְּהֵתֵם לִיכָּא בְּהוּ מְצָנָת יְבוּם כָּלֵל. אָבֵל הִכָּא הַמְצָנָה אִימָא.

וְרַק דָּאִין עֲצָה בְּמָה שְׂיִוִתֵּר הָאִיסוֹר דְּאִשָּׁת אָח יִקְשָׁה דְּעכ"פ יְנִדְחָה וִיקְנִים הַמְצָנָה. וְלָזֵה
פְּרַש"י ז"ל.

דאין פונת ר"א משום דאין עצה במה שיותר האיסור דאשת אח. והלכך לא פקע והוא הוא הפוטר מיבום.

ורק משום דכיון דאיכא ביה מצנות יבום פדת הנשים. ועי"ז ממילא מוכן ועומד לחול עלי' איסור דאחות אשה.

הלכך פטורה מן היבום משם זה דערנות אחות אשה. ולא פקע תו איסור אשת אח וחיוב משום אשת אח: והגאון מ' ירוקם יהודה ליב ו"ל "הגדול" ממיןסק פשהרצתי הדברים לקני' זה רבות בשנים.

גמגם בסברא זו שפכתתי. דארף דלא יפקע איסור אשת אח.

מ"מ נודחה לגבי המצוה דיבום. ואמר דלמאי דקיי"ל בעלמא דאין עשה דוחה ל"ת שיש ביה פרת.

וביבום התיירה התורה שמצוותו בכך. א"כ היכא דאינו יכול להיות בגדר היתר ממש.

לא שייך נמי דיהיה נדחה מפני המצוה: (ז) אכן לענ"ד אי מהא לא אריא. מלבד שהדבר בעצמו אינו מוסכם עוד ועי' בס' ד"ח לבעל השדי חמד (סי' ע"ו) שהביא ש' דגם ל"ת שיי"ב פרת דוחה עשה עיי"ש, ולא הביא שם ש' מהרש"ל ו"ל עי' מהרש"א ו"ל בדרך ג' ע"א שכ' ג"כ דלמסקנא עשה דוחה ל"ת שיב"כ.

אבל מ"ש בזה לאו מטעם פלגא דעשה דוחה ל"ת בעלמא הוא דבלא"ה הלא גזיה"כ הוא ביבום בכל עריות מקרא דעל' אף אם בעלמא דחי גם ל"ת שיי"ב פרת. ולא אמרתי רק בכה"ג דקיימינן דבאמת אית ביה מצנות יבום.

ולגבי מצנות יבום הרי התיירה תורה לגמרי איסור דאשת אח. ורק דאמרינן דבכה"ג לא התיירה משום דלא נרויח בזה לקיים המצוה.

דאם יופקע איסור אשת אח יחול איסור אחות אשה. בזה יש סברא אלימתא לומר.

כיון דמה"ד מצוה מיהא איתא. ואלמא מצוה דיבום דלגבה הותר איסור אשת אח.

בנדאי בכחה לדחות האי איסורא גופי' היכא שלא יכול להיות נותר לגמרי ול"ד לערונה אחריתא דגזיה"כ דליתא למצוה. רק בלא"ה עזן לא ברירא לי סברא זו בלא ראי' מש"ס.

וידעתי שיש אפתי מקום להתעקש בזה. דכיון דמצנות יבום לעולם בגדר היתר אפ"ל דאם לא יוכל להיות בהיתר גמור ל"ש דיהי' בתורת דחי'.

ועי' זבחים (דף ל"ב ע"ב) א"ל רבא אדרבא איפקא מסתברא מצורע היתירא הוא להא אשתיראי ולהא לא אשתיראי. טומאה דחוי' היא מה לי חד דחויא מ"ל שתי דחיות דנראה לכאורה סתירה לזה דאל"כ עכ"פ יהי' גם במצורע בתורת דחי'.

וי"ל: (ח) ונ"ל עוד דתוס' ו"ל הוה רחוי לפרש דפטור היבום בכאן הוא משום ערונה דאשת אח. דהנה (בדף כ"ו ע"ב) בתוס' ד"ה ונחליצה בתו"ד שם כתבו וז"ל.

דאע"ג דכְּשִׁיבִים לָאָה יְהִי אָסוּר בְּצַרְתָּ רְחֵל כְּמוֹ שְׂאֵסוּר בְּצַרְתָּ קְרוּבַת חֲלוּצָתוֹ. מ"מ
חֲלִיצָה מִיָּהָא בְּעֵינֵי דְאִוְרֵינִיָּה דְאִינְהָ צַרְתָּ אַחוֹת אִשָּׁה לְאַחַר שְׂיָבִים לָאָה כִּינּוּן שְׂפִכָּר לֹא
הֵיחֵת צַרְתָּ אַחוֹת אִשָּׁה מִשְׁמַת בְּעֵלָה עכ"ל.

וְלִמְדֵנוּ מִדְּבָרֵיהֶם ז"ל דְּאֵם נְעֻשִׁית עֲרֻנָה לְאַחַר מִיתָה שׁוֹב אִינְהָ פּוֹטְרַת צַרְתָּה דְּכָבֵר
אִינְהָ צַרְתָּה מִשְׁמַת בְּעֵלָה. א"כ לִפִּי"ז ע"כ אֵין לְפָרֵשׁ כִּפְרֵשׁ"י ז"ל דְּפְטוּרָה מִיָּבוּם מְשׁוּם
דְּאִסוּר אַחוֹת אִשָּׁה מוֹכֵן וְעוֹמֵד לְחוּל עֲלֵי אִם נִפְקַע אִסוּרָא דְּאִשָּׁתָא אַח.

דא"כ נִמְצָא דְהוּי עֲרֻנָה לְאַחַר מִיתַת הַבְּעַל. דְּמַחֲסִיִּים לֹא הִי מוֹכֵן וְעוֹמֵד לְחוּל עֲלֵי אִסוּר
אַחוֹת אִשָּׁה.

דְּאִין אִסוּר חָל עַל אִסוּר. וְרַק לְאַחַר מִיתָה מְשׁוּם דְּנִפְקַע אִסוּר אִשָּׁתָא אַח לְגַבֵּי יָבוּם.
עוֹמֵד אִסוּר אַחוֹת אִשָּׁה מוֹכֵן לְחוּל עֲלֵי וְכִינּוּן דְּלֹא הוּנָא עֲרֻנָה רַק לְאַחַר מִיתָה. א"כ
אִינְהָ פּוֹטְרַת צַרְתָּה וּבְנֻדָּי דִּלְר"ש גַּם צַרְתָּה אִינְהָ מִתְּיַבְבְּמַת וְרַק ב"ש מִתִּירִין הַצָּרוֹת
לְאַחִין.

וכמ"ש תוס' ז"ל בְּזָה. וע"כ מוֹכְרֵחִין לְפָרֵשׁ דְּאִסוּר אִשָּׁתָא אַח הוּא הַפּוֹטֵר מִיָּבוּם כְּאֵן.
מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּלֹא יִקְוִים מְצֻנָת יָבוּם. בכה"ג לֹא הִתִּירְתוּ תוֹרָה.

וְהוּנָא עֲרֻנַת אִשָּׁתָא אַח וְכַדְקָאֵי קָאֵי וְשׁוֹב פּוֹטְרַת גַּם צַרְתָּה כְּמוֹ צַרְתָּ אִינְלוּנִית דג"כ פְּטוּרָה
מְשׁוּם דְּהוּנָא צַרְתָּ אִשָּׁתָא אַח וְכַמ"ש הַתּוֹסֵ' ז"ל: ט) וִידִידֵי וְשְׂאָרֵי הָרַב הַגָּאוֹן מ' חֲסִיִּים
עוֹזֵר שְׁלִיט"א מ"ז בְּוִילְנָא הַעִירֵנִי בְּזָה לְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁי בְּדָף י"ג ע"ב
אֵהָא דְאָמַר רַבָּא שָׁם דְּטַעֲמִיָּהּ דב"ש דְּמִתִּירִין הַצָּרוֹת לְאַחִין מְשׁוּם דְּאֵין אִסוּר חָל עַל
אִסוּר וְז"ל שָׁם.

וְאֵי קִשְׁיָא לָךְ לְמַאי דְקָאֵמַר רַבָּא דְטַעֲמִיָּהּ דב"ש מְשׁוּם דְאֵאָחֵע"א. א"כ עֲרֻנָה גּוֹפָה
תְּשַׁתְּרִי.

הָא אִמְרִינּוּן לְקַמּוֹן בְּפָרְק ד"א אָמַר רַב אֲשֵׁי אִסוּר אַחוֹת אִשָּׁה מְתָלָא תְּלֵי וְקָאֵי אֵי פָקַע
אִסוּר אִשָּׁתָא אַח אֲתִי וְחִיָּיל. אָבֵל לְגַבֵּי צָרָה כִּינּוּן דְּמַחֲסִיִּים לֹא חָל אִסוּר אַחוֹת אִשָּׁה.
לֹא צַרְתָּ עֲרֻנָה הִיא עכ"ל. הָרִי מְבַנְאָר כַּמ"ש דְּאֵי מְטַעֵם עֲרֻנַת אַחוֹת אִשָּׁה אִינְהָ פְּטוּרָה
צַרְתָּה.

וְהוּא כְּשִׁי תוֹס' ז"ל הַנֵּ' לְדְבַעֲשִׁית עֲרֻנָה רַק לְאַחַר מִיתָה אִינְהָ פּוֹטְרַת צַרְתָּה. וּבְרוּךְ ד'
שְׁהַנְּחֵנִי בְּדָרְךָ אֵמַת בְּזָה: וְלִפְמ"ש א"ש מַאי דִּלְב"ש דס"ל אֵין אִסוּר חָל עַל אִסוּר
מִתְּיַבְבְּמַת הַצָּרָה.

וְלִר"ש דג"כ ס"ל אֵאָחֵע"א מ"מ הַצָּרָה ג"כ פְּטוּרָה וְכַמ"ש תוֹס' ז"ל. וְצָרִיךְ טַעֵם בְּזָה.
וְלִמ"ש א"ש. דב"ש ס"ל דְּסִבְרָא דְאִסוּר אַחוֹת אִשָּׁה מְתָלֵי תְּלֵי וְקָאֵי.

לֹא מְהַנְיָא רַק דְּהוּנָא מְטַעֵם זֶה כְּעֲרֻנַת אַחוֹת אִשָּׁה. הוּאִיל וְעוֹמֵד מוֹכֵן לְחוּל עֲלֵי.
וְכַמ"ש רִשְׁ"י ז"ל. וְכַמ"ש הַרְשָׁב"א ז"ל דְּעֲרֻנַת אַחוֹת אִשָּׁה הִיא.
וְלִפִּי"ז לֹא מְהַנְיָ רַק לְפְטוּר אֵת עֲצָמָה. וְלֹא אֵת צַרְתָּה דְּהוּנָא עֲרֻנָה לְאַחַר מִיתָה.

אָבֵל ר"ש ס"ל. דְּמַטְעִים זֶה דְּאִיסוּר אַחוֹת אִשָּׁה מִתְּלֵי תְּלֵי וְקָאֵי.

הָוֵינָא שׁוּב עֲרֻנֵת אִשָּׁת אַח מְשׁוּם דְּכִינּוּן דְּלֵא יְקוּיִם מְצֻנֵת יְבוּם. בְּכַה"ג לֹא הִפְקִיעָה תוֹרָה אִיסוּר אִשָּׁת אַח.

וְכַמ"ש בְּשֵׁי תוֹס' ז"ל וְכִינּוּן דְּהָוֵינָא עֲרֻנֵת אִשָּׁת אַח פּוֹטְרַת גַּם צָרְתָּהּ כְּמוֹ א"א שְׁלֵא הִי בְּעוֹלָמוֹ וְאִיִּלּוּנֵית דְּפוֹטְרַת צָרְתָּהּ וּא"ש. וְכַשֵּׁי רַשִּׁי"י ז"ל אִפ"ל אַף דְּפִי גַם בְּדַר"ש דְּרַק מְטַעֵם עֲרֻנֵת אַחוֹת אִשָּׁה פְּטוּרָה מִיְבוּם.

מ"מ אִפ"ל דְּס"ל גַּם כַּשֵּׁי תוֹס' ז"ל דְּאֵם נְעֻשִׁית עֲרֻנָּה לְאַחַר מִיתָה אִינְהָ פּוֹטְרַת צָרְתָּהּ. אָמְנָם י"ל דְּזֵהוּ דְּוָקָא הֵיכָא דְּהִתְרַהֵרָה שְׁעָה אַחַת לְאַחַר מִיתָה כְּמוֹ בְּגוּנָא דְּקִיָּמֵי תוֹס' שָׁם.

מִשָּׂא"כ בְּכָאן דְּלֵא הִתְרַהֵרָה אַף רְגַע אַחַת. א"כ אַף אִם טַעַם הַפְּטוּר בְּהָ בְּעֻצְמָה הוּא מְשִׁם עֲרֻנֵת אַחוֹת אִשָּׁה שְׁעוּמָד מוּכָן לְחוּל עֲלֵי מ"מ כִּינּוּן דְּמַמְיֵלָא פְּטוּרָה מִיְבוּם מְטַעֵם זֶה.

וּא"כ מְמִילָא הִיא עֲרֻנֵת אִשָּׁת אַח שְׁלֵא בְּמָקוּם מְצֻנָּה. וְהַדָּר הָוֵינָא כְּמוֹ אִיִּלּוּנֵת דְּפוֹטְרַת צָרְתָּהּ מְשׁוּם צָרַת אִשָּׁת אַח.

וְטַעֲמֵיהּ דְּב"ש דְּמַתִּירֵין הַצְּרוּת לְאַחִין הֵינּוּ דְּכִינּוּן דַּע"כ אֵין שָׁם צָרַת אַחוֹת אִשָּׁה עֲלֵהּ. א"כ מְמִילָא לֹא נוֹכְלִלְמַדְרַשׁ מְקַרָּא דְּלְצָרוּר לְאַסוּר צָרְתָּהּ.

דְּמַקְרָא יְהִי מְשִׁמַּע דְּגַם עַל צָרְתָּהּ אִיכָּא שָׁם צָרַת אַחוֹת אִשָּׁה. וּז"א רַק דְּשָׁם צָרַת אִשָּׁת אַח עֲלֵהּ כְּמ"ש וְכִינּוּן דַּע"כ קָרָא דְּלְצָרוּר לֹא מִיְדְרַשׁ לְאַסוּר צְרוּת, מְמִילָא אֵין לְהוּ לְב"ש יְלִפּוּתָא אַחֲרִיתָא: וְכ"כ שָׁם הַרְשָׁב"א ז"ל בְּשֵׁם הַרְאָב"ד ז"ל לְתַרְזַן מֵאֵי דְּקָשָׁה לְטַעֲמָא דְּרַבָּא מְשׁוּם דְּאִחְע"א.

תִּינַח אַחוֹת אִשָּׁתוֹ אֲלֵא בְּתוֹ וּבְתוֹ וּבְתוֹ בְּנָה דְּעֲרִיּוֹת דְּקוֹרְבָּה נִינְהוּ וְלֹא מִחֲמַת קְדוּשִׁין מִח"ל. וְכַתְּבַת הַרְאָב"ד ז"ל לְתַרְזַן דַּה"ק כִּינּוּן דְּס"ל אִחְע"א וְלֹא מִשְׁכַּח"ל בְּאַחוֹת אִשָּׁה. הִלְכָּהּ ע"כ אֵי אֲפָשֶׁר לְמַדְרַשׁ לְצָרוּר לְצָרַת אַחוֹת אִשָּׁה דְּלֵא מִיְבָמָא. וְכִינּוּן דְּבִטִיל לְצָרוּר כְּוָלְהוּ צְרוּת דְּחַמְשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים שְׁרִינּוּ.

דְּהָא כְּוָלְהוּ מְאַחוֹת אִשָּׁה יְלִפְיֵין עֵי"ש. וְעֵי בְּתוֹס' (דָּף י"ג ע"ב) בְּד"ה מ"ט דְּב"ש וּבְד"ה דְּלֵא אֲתֵי עֵי"ש.

וּבְזֵה א"ש טַעֲמֵי שְׁל ר"ש דְּהוּא דְּרִישׁ לְאַסוּר צְרוּת מְקַרָּא דְּוִלְקָחָה כְּרַבִּי לְעִיל (דָּף ח') וְע"כ הֵכִי הוּא דְּקָרָא דְּלְצָרוּר מוּקִי לְדְרַשָּׁא אַחֲרִינָא לְקַמָּן (דָּף כ"ח ע"ב). וּא"כ גַּם בְּכָאן מְמִילָא פְּטוּרָה צָרְתָּהּ עַכ"פ מְשׁוּם צָרַת אִשָּׁת אַח וּא"ש מְאָד: יֵא וְחִידוּשׁ הוּא שְׁרָאִיתִי לְהַגָּאוֹן בְּס' בֵּית מֵאִיר ז"ל בְּסִי קַנ"ט שְׁמַבִּיא שָׁם ד' הַרְשָׁב"א ז"ל בְּחִידוּשֵׁי (לְדָף ע"ט ע"ב) אֵהָא דְּפָרִיף שָׁם הַש"ס וְנִינְתִי אִיסוּר פְּצִיעָה וְנִדְחֵי עֲשָׂה דִּיבּוּם מִי לֹא תִנּוּ ר"נ אוֹמֵר אִם מִיָּאנָה מִיָּאנָה וְאִם לֹא תִמְתִּין עַד שְׁתַּמְדִּיל וְתַצֵּא הַלְזוּ מְשׁוּם אַחוֹת אִשָּׁה וְכַתְּבַת ע"ז וְז"ל קָשָׁיָא לִי שְׁאֵנִי הֵתָם מְשׁוּם דְּקַסְבַּר ר"ג אֵין זִיקָה וְהִלְכָּהּ קִילָא לָהּ וּמְדַחֲנֵיא.

אָבֵל לְדִידוֹן דְּקִי"ל יֵשׁ זִיקָה לֹא אֲתֵי אִיסוּר אַחוֹת אִשָּׁה דְּבַתֵּר זִיקָה וְדַחֲנֵיא לָהּ וְכ"ת וְכו' וְלִפְיָהּ אֲנִי אוֹמֵר דְּמַהְקָא שְׁמַעֲיֵין דְּלָכוּ ע' נְשׂוּאִין דְּלֵאחַר זִיקָה פּוֹטְרִין יְבָמָה וְהוֹלְכַת לָהּ

בלא כלום כר"ג וכו' וליפא בין ר"ג לדין אלא דלדין' אין זיקה וקילא למדחי לכתחלה ולדין לא דחי לכתחלה.

אבל בשעבר ונשא לכו"ע מידחיקא צרתה והולכת ומותרת לשוק עכ"ל. וכתב שם הגאון בעל ב"מ ז"ל להסתפק בכונתו.

אם צרה ממש קאמר. אף דלא נעשית ערוה רק לאחר מיתה וע"כ דחולק אתוס' ז"ל.

או דלהקוקה עצמה קורא צרתה מדהיא צרת אחותה שנשא בזיקה ואל' פיון שמוסרת לשוק אבל לא בצרתה ממש יעוי"ש שהנז"ח בצ"ע. וחיודוש הוא שהעלים עיני' הבדולחים מדברי הרשב"א ז"ל (בדף י"ג) הנ"ל שפכת בהדיא דערוה דלאחר מיתה אינה פוטרת צרתה.

וכשי' תוס' ז"ל. וע"כ דמ"ש (בד' ע"ט) צרתה לאו צרה ממש קאמר ורק דלוקוקה עצמה קורא פו: יב) עוד אמר דידי הרב הגאון ר' חיים עוזר שליט"א בבניאור דברי רש"י ז"ל הנ"ל שפכת בהדיא דפוטרה פאן מיבום הוא משום ערוה אחות אשה.

ולא משום ערוה אשת אח כמו שהקשיתי. דהנה לכאורה צ"ע מאי דפריד הש"ס על ר"ש דאין איסור חל על איסור פיון דלא חל איסור אחות אשה ותתייבם בומי.

למאי דאמר הש"ס לקמן דאף דאין איסור חל על איסור היינו ונקא לחייבו שתיים אבל מ"מ תרי איסורי מיהא איפא לקוברו בין רשעים גמורים. ועמ"ש בזה לקמן בסי' כ"ט וא"כ פיון דעכ"פ איסור אחות אשה מיהו איפא א"כ ערוה היא לענין יבום דאין לומר פיון דלא חל איסור אחות אשה לענין חיוב בת יבום היא.

דזהו נגד הסברא. פיון דבאמת איפא עלה איסור אחות אשה.

בנדאי לאו בת תפיסת קדושין היא. וממילא ג"כ לאו בת יבום.

ועוד קבע בזה מסמרות בראיות חזקות: וא"כ קשה מאי פריד הש"ס ותתייבם בומי. ובהכרח צ"ל דזהו באמת תי' רב אשי דאיסור אחות אשה מתלי תלי וקאי דאי פקע איסור אשת אח אתי וחייל.

היינו דהא בהא תליא. דאם נאמר דכל היכא דאין איסור חע"א.

גם תרי איסורי לקוברו בין רשעים גמורים ליתא. א"כ פיון דאיסור השני לית' בעולם ולא חל למידי.

א"כ ל"ש ג"כ דמתלי תלי וקאי. ורק משום דלענין איסור חל תיכף נמצא דאית' גם לאיסור השני וממילא אי פקע ראשון אתי וחייל לגמרי וזהו שחיידש רב אשי דאיסור השני מתלי תלי וקאי היינו דאית' בעולם.

וממילא פיון דאית' עכ"פ לענין איסור. ממילא פוטר מיבום דערוה היא ולא בת יבום ותפיסת קדושין.

וא"כ ניחא לפי"ז מאי דקשה לי בדברש"י ז"ל שפי' דערוה אחות אשה היא הפוטרת מיבום פאן דהוי כמו למ"ד דאיסור חל על איסור. דשם איסור אחות אשה עלה לכו"ע ופוטר מיבום.

והאריות בזה בד' רבא לעיל דמפרש גם טעמיהו דב"ש משום אאחע"א. עכ"ד ש"י: יג) אמנם יסוד זה יש לסתור למאי דפריה הש"ס אר' יוסי דמחייב שתיים וסבר ר"י איסור קל על איסור וקא תניא עבר עבירה שיש בה שתי מיתות נידון בזיקה הראשונה הבאה עלי'.

ותניא פיצד אמר ר"י נידון בזיקה הראשונה הבאה עלי' תמותו ונעשית אשת איש נידון בתמותו א"א ונעשית תמותו נידון בא"א. אמר רבי אשתו מודה ר"י באיסור מוסיף.

תינח היכא דנשא חי ואח"כ נשא מת וכו' עד דמסיק אלא אמר רבא מעלה אני עלי' פאילו עשה שתיים ואינו חייב אלא אחת. ופרש"י ז"ל דלעולם לית לי' לר"י איסור קל על איסור וקא דקאמר לעיל חייב משום אשת אח ומשום אחות אשה.

לאו בשוגג ולחייבו שתי חטאות אלא במזיד וליעשות רשע גמור ולקוברו בין רשעים גמורים. וא"כ לפי תי' זה דר"י ג"כ ס"ל דאינו חייב אלא אחת רק דמעלה אני עלי' פאילו עשה שתיים.

א"כ ר"ש דפליג עלי' וס"ל דאינו חייב אלא אחת. ע"כ דס"ל דגם תרי איסורי ליכא היכא דאין איסור קל על איסור.

וא"כ אם נאמר דעיקר תי' דרב אשי דאיסור אחות אשה מתלי תלי היינו משום דקל עכ"פ לענגן איסור בעלמא ולקוברו בין רשעים גמורים. א"כ לתי' זה דמשני רבא דע"כ לפי"ז ס"ל לר"ש דלא קל גם לענגן איסור.

קשה ותתייבם יבומי וע"כ דגם אי נאמר דלא קל איסור השני כלל כ"ז דאית' לאיסורא קמא. מ"מ אי פקע ראשון אתי שני וחייל וזהו תי' רב אשי.

ואדרבה נאמר קא דפריה הש"ס ותתייבם יבומי היינו משום דלפי האמת ס"ל לר"ש דאיסור השני לא קל כלל. ולהכי פריה פיון דלית' כלל לאיסור אחות אשה.

הרי שפיר בת יבום היא. וע"ז משני רב אשי.

דאף דכ"ז דאית' לאיסורא קמא ס"ל לר"ש דלא קל כלל. מ"מ מתלי תלי וקאי נאי פקע ראשון אתי שני וחייל.

והלכך לא פקע. וכמו שבארנו ברחבה שי' רש"י ז"ל ותוס' ז"ל בזה: יד) ובעיקר מצנות יבום הנני במבוכה רבה מאד.

לכאורה נראה פשוט דהוא בתורת היתר גמור ולא בתורת דחי'. ואף דאין לדון מצד דעיקר מצוותה בכך ואי אפשר לקיימה בענגן אחר.

דהרי מצינו בבגדי כהונה שהותר בהן פלאים וג"כ עיקר מצוותן בכך וא"א בענגן אחר. ואפ"ה מצינו בזה מחלוקת ידועה של הרמב"ם ז"ל והראב"ד ז"ל אם הוא בגדר היתר או בגדר דחי' בעלמא ועי' בשאג"א סי' כ"ט.

מ"מ מסתימת הש"ס בכמה מקומות נ"פ דהוא בגדר היתר דלגמרי התירה תורה איסורא דאשת אח לגבי יבום. וכן נראה להדגא מש"ס (דף ז' ע"ב) דאמר דלהכי אצטרף קרא

דעלן' משום דהו"א תיתי במה מצינו מאשת אח מה אשת אח מתניבמת אף אחות אשה
מתניבם.

ופריך מי דמי התם חד איסורא הכא תרי איסורי. מהו דתימא הואיל ואשתרי אשתרי.
ומביא ראי' ממצורע שחל שמיני שלו בע"פ וראה קרי בו ביום. דאמרינו שם הואיל
ואשתרי ביאה במקצת לצרעתו הותרה נמי לקרויו ובזבחים (ד' ל"ב ע"ב) קאמר שם
אבני מצורע היתירא הוא הואיל ואשתרי אשתרי טומאה דחוי' היא להא אידחאי ולהא
לא אידחאי ומדמדמי הש"ס דין ביום למצורע.

מוכח דגם ביבום מדין היתר הוא. ואף דרבא פליג שם בזבחים וס"ל דגם בדחי' אמרינו
הואיל ואדחי אדחי.

מ"מ משמע דאזיל אליבא דכו"ע: וכן מוכח עוד מהא דס"ל לר"י (דף י' ע"ב) בחולץ
ליבמתו דבין הוא ובין האחים חזנם חייבים לא על החלוצה ולא על צרתה פרת. ומשמע
דאיסור אשת אח הנפקע לגמרי מיבמה.

וראנ' זו י"ל משום דאפ"ל דגזה"כ דחלוצה מנתקא מפרת ללא דלא יבנה. וס"ל דאיהו
שליחותא דאחים קעביד ואיהי שליחותא דצרה קעבדה.

ועי' מ"ש הרשב"א ז"ל בחי' (דף מ"א) גבי הכונס אחות יבמה דהיבמה תצא בלא כלום.
וס"ל לרב דאם מתה אשתו מותר ביבמתו.

וכתב שם דהאי מותר לאו למימרא שתהא היבמה זקוקה לו לא לחלוץ ולא ליבם. אלא
מותרת בלבד קאמר שאם רצה לישא אותה אינה אסורה לו.

דכיין שהותרה לו שוב אינה חשוכה אשת אח אלא זקוקה לו ומיד שפנס אחותה והנפקע
הזיקה לגמרי ע"י ערונה דאחות אשה אינה אסורה לו אלא משום אחות אשה וכשמתה
נפקע איסור אחות אשה.

ממילא הותרה לו בלי שום זיקת יבום ושריא בין לו בין לעלמא יעו"ש. הרי דמבנר
מפל זה דהותר לגמרי איסור אשת אח.

דהרי עוד יותר כתב הרשב"א ז"ל דאפ"ל הנפקעה הזיקה אח"כ ע"י שנעשית ערונה. מ"מ
אין עלי' איסור דאשת אח (טו) ולעומת זה מפני ש' יוצא מדברי תוס' ז"ל באיזהו מקומן
דהוא בגדר דחי' ואבארים בזה אחד לאחד.

(א) (דף ג' ע"ב) תוד"ה ל"ת שיש בו פרת מי דחי וז"ל וא"ת ואמאי לא ילפינו דלדחי
מעשה דיבום דדחי ל"ת דכרת דאשת אח. וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן אלא אצטריך
סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח.

דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי. הא לא מפלגינן בשום
מקום וכו' וכו' ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלדחי עשה את ל"ת
שי"ב פרת.

דְּשֹׁאנֵי אֲשֶׁת אַח דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף וְאִי אֶפְשָׁר בְּעֵינָן אַחַר לְקַיֵּים מִצְוֹת יְבוּם דַּל"כ בְּטָלָה מִצְוֹת יְבוּם. אָבֵל מִכְּלָאִים בְּצִיצִית יִלְפִינוּ שְׁפִיר דְּאִי לֹא מְסַיְמָא מִצְוֹת תְּכֵלֶת בְּפִשְׁתִּים מְסַיְמָא בְּצִמְרָא וְאַפ"ה דְּחֵי וְכו' עכ"ל.

הָרִי מְפֹרָשׁ בְּדְבָרֵיהֶם דִּיבּוּם הוּא בְּגֵדֵי דְחֵי מְדַהֲקֵשׁוּ דְגִילִיף מְזַה לְעֵלְמָא דְאֲתֵי עֲשֵׂה וְדְחֵי ל"ת שִׁי"ב פְּרַת. וְאִי הָוֵי בְּגֵדֵי הָיִתֵּר גְּמֹר לֹא שְׁיִיף לְמִילָף מְזַה לְעֵלְמָא לְעֵינָן דְּחֵי: וְאִין לֹא מְרָא דְזֵהוּ בְּאַמַּת תִּי ר"י ז"ל בְּהַחֲלוּק דְּשֹׁאנֵי יְבוּם דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף.

וּר"ל דְּכִינּוּן דְּאִי אֶפְשָׁר בְּעֵינָן אַחַר לְקַיֵּים הַמִּצְוָה. ע"כ דְּהָוֵי בְּגֵדֵי הָיִתֵּר וְלֹא בְּגֵדֵי דְחֵי. מִשָּׂא"כ כְּלָאִים בְּצִיצִית פִּינוּן דְּאִין מִצְוֹתוֹ בְּכַף. וְאַפְשָׁר לְקַיֵּים הַמִּצְוָה בְּלִתֵּי עֲבִירַת הַלְּאוּ. ע"כ הָוֵי בְּגֵדֵי דְחֵי. וְכֵן מְסַתְּבַר ג"כ דְּהָא בְּהָא תְּלִיא.

וְעִי' בַּס' בֵּית הַלְלוֹי ח"א ס'י ל"ח ש"כ"כ ג"כ יְעוּי"ש. אָבֵל בְּאַמַּת אִין לֹא מְרָא בְּכֹנֶת הָר"י ז"ל דְּהִנֵּה הַתּוֹס' ז"ל לְקַמֵּן דָּף ה' ע"ב בַּד"ה פְּנִלְהוּ מִשְׁעֻטְגוּ נִפְקָא בְּתוֹ"ד כ' וְז"ל וַא"ת וְהִיכֵי יִלְפִינוּ בְּעֵלְמָא מְהִכָּא.

שֹׁאנֵי כְּלָאִים דְּהִתְרֵרוּ מְכַלְלוּ אֶצְל בְּגֵדֵי פְּהוּנָה. וְאוּמַר ר"י דְּהִתְמַם גְּמִי מִשּׁוּם דְּאֲתֵי עֲשֵׂה דְּבִגְדֵי פְּהוּנָה וְדְחֵי לֹא דְכְּלָאִים וְאִין זֵה הִתְרֵר מְכַלְלוּ וּמִיָּהוּ אִי לֹא כְּלָאִים.

מִבְּגֵדֵי פְּהוּנָה לֹא ה"מ לְמִילָף בְּעֵלְמָא. מִשּׁוּם דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף וּבְעֵינָן אַחַר א"א לְקַיֵּים מִצְוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁפִרְשֵׁי לְעִיל דְּלֹא יִלְפִינוּ מֵאֲשֶׁת אַח עכ"ל.

הָרִי ש"כ' בְּהִדְיָא דְּבִגְדֵי פְּהוּנָה הָוֵי רַק מִשְׁעֵם דְּחֵי וְלֹא בְּגֵדֵי הָיִתֵּר וְאַפ"ה א"א לְמִילָף מְזַה לְעֵלְמָא מִשּׁוּם דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף כְּמוֹ בְּאַשְׁת אַח. מְבֹאָר דְּסִבְרָא זֹו דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף שְׁיִיכָא גַם הִיכָא דְּהוּא בְּתוֹרַת דְּחֵי.

וּמְדַהֲבִיאוּ לְזֵה הָא דְּאֲשֶׁת אַח. מְבֹאָר דְּבִחְדָא מְחַתָּא מְחַתִּינְהוּ לְאֲשֶׁת אַח וְלִבְגְדֵי פְּהוּנָה דְּתַרְנוּנֵיהוּ מִשְׁעֵם דְּחֵי רַק לְעֵלְמָא אִין לְמִילָף מִשּׁוּם דְּמִצְוֹתוֹ בְּכַף: (ב) דָּף (ח' ע"ב) בְּתוֹס' ד"ה מְלַמֵּד שְׁמִגְרָשָׁה בְּגִט וּמְחַזְרָה וְז"ל ב'פ' הַחֹזֵל אֶמְרִינוּ דְּאִצְטְרִיף דְּסַד"א מִצְוָה דְּרַמִּי רַחֲמָנָא עֲלֵי עֲבֻדָה הַשְׁתָּא תִּקְוִים עֲלֵי בְּאִיסוּר אֲשֶׁת אַח.

וְתִימָא דְּמִשְׁמַע דְּלִבִּיאָה שְׁנִי לֹא צְרִיף קְרָא לְהַתִּיר. וְאַמַּי וְהָא מִצְוָה דְּרַמִּי רַחֲמָנָא עֲלֵי עֲבֻדָה מִבִּיאָה רַאשׁוֹנָה דְּהָא בִּיאָה שְׁנִי לֹא דְחֵי חֲיִיבֵי לְאוּוֹינָן פְּדָאֵר בְּפָרְק שְׁנִי.

וְי"ל דְּבִיאָה שְׁנִי לֹא צְרִיכָא קְרָא דְּסִבְרָא הוּא דְּלֹא אָמַר רַחֲמָנָא יְבֵא עֲלֵי לְגִרְשָׁה אַחַר בִּיאָה רַאשׁוֹנָה. וּמ"מ בִּיאָה שְׁנִי לֹא דְחֵי חֲיִיבֵי לְאוּוֹינָן דְּרִשׁוֹת הִיא.

וְלִיכָא עֲשֵׂה אֶלָּא בְּבִיאָה רַאשׁוֹנָה עכ"ל. וּמְדַהֲקֵשׁוּ דְּאִצְטְרִיף קְרָא לְהַתִּיר בִּיאָה שְׁנִי דְּלֹא נֶאֱסָר כְּמוֹ גְּבִי חֲיִיבֵי לְאוּוֹינָן.

ע"כ דְּס"ל דְּגַם יְבוּם בְּעֵלְמָא הָוֵי מְתוֹרַת דְּחֵי וְלֹא בְּתוֹרַת הָיִתֵּר. דַּל"כ מַאי רַאִי הִיא זֹו מְחִיבֵי לְאוּוֹינָן.

הִתְמַם הָוֵי בְּתוֹרַת דְּחֵי דְּעֲשֵׂה דוֹחָה ל"ת. ע"כ לֹא דְחֵי רַק בִּיאָה רַאשׁוֹנָה דְּהָוֵי מִצְוָה וְלֹא שְׁנִי דְּהוּא רִשׁוֹת.

משא"כ הָכָא דְבִיאָהּ רַאשׁוֹנָה הָיָי בְּהִתְרַם גְּמוּר שׁוּב אַפ"ל הוּאִיל וְאִשְׁתְּרִי רַאשׁוֹנָה אִשְׁתְּרִי גַם שְׁנִי. וְעִי בְּקִדּוּשֵׁינָא (דָּרָךְ כ"א ע"ב) גַּבְיִי יַפ"ת.

וְעִי בְּשַׁאג"א סִי כ"ט: שׁוּב רְאִיתִי בְּתוֹ"י שְׁתִּי בְּאַמְתָּ פֶּן לְקוֹשְׁיָא תוֹס' וְנ"ל וְעוּד י"ל שְׁאֵנִי הָתָם דְּבִיאָהּ רַאשׁוֹנָה לָא שְׁרִיָּא רַק ע"י דְּחִינָתָא הִלְאָו. אַבְל הָכָא דְּבִיאָהּ רַאשׁוֹנָה הִתְרַם בְּהִתְרַם גְּמוּר.

א"כ לָא צְנוּהָ הִתְרַם וְלִהְיוּצִיאָהּ מִיָּד אַחַר בִּיאָהּ. הָרִי דְּתוֹ"י דְּס"ל דְּיָבוּם הָיָי בְּתוֹרַת הִתְרַם אִיכָא בְּזָה טַעְמָא רַבָּה לְחַלְקָא מְדַחֲחִינָתָא סְיִיבִי לְאוּיָן.

וְא"כ נִרְאָה לְכָאוּ' דְּתוֹס' וְנ"ל ס"ל דְּגַם יָבוּם הָיָי רַק בְּתוֹרַת דְּחִי. וְקִצְתָּ י"ל רַאִי זו: וְבוּיֹתֵר יֵשׁ לְהַפְלִיא דְּתוֹס' וְנ"ל בְּעֶצְמָם לְקַמְן (דָּרָךְ כ' ע"ב) בְּד"ה אִטוּ בִּיאָהּ שְׁנִי.

פְּתוּבוּ וְנ"ל לָאוּ דְּנִקְא נִקְט בִּיאָהּ שְׁנִי דְּהָא אַפִּי גְּמַר בִּיאָהּ רַאשׁוֹנָה אִסוּר דְּיִבְכְּמָה נִקְנִיתָ בְּהַעֲרָא. וְהוּ"מ לְמִימַר גְּזִירָה אִטוּ גְּמַר בִּיאָהּ.

וְאִין לְהַתִּיר בִּיאָהּ שְׁנִי מְטַעַם דְּנַעֲשִׂיתָ אִשְׁתּוּ לְכָל דְּבָר. דְּאִינָה נַעֲשִׂיתָ פְּאִשְׁתּוּ אֶלְא הִיכָא דְּשְׁרִי לִי בְּלֹא דְּחִי.

אַבְל סְיִיבִי לְאוּיָן אַפִּי בִּיאָהּ רַאשׁוֹנָה לָא שְׁרִיָּא אֶלְא מְשׁוּם דְּאִתִּי עֲשֵׂה וְדְּחִי ל"ת. וְבִיאָהּ שְׁנִי דְּלִיתָ בָּהּ עֲשֵׂה לָא דְּחִיָּא.

אֵע"ג דְּבַפ' הִבָּא עַל יְבִמְתּוּ לָא מְצָרִיף קָרָא אֶלְא לְאִירָס וְאַח"כּ נִתְמַנָּה לְהִיּוֹת פְּהֵן גְּדוּל אַבְל נְשִׂאָה קוֹדָם וְנִתְמַנָּה מְשִׁמַּע דְּלֹא צְרִיף קָרָא וְשִׁיכּוּל לְקִיּוּמָה מְשׁוּם דְּנִשְׂאָה בְּהִתְרַם. הָתָם נְמִי מְשׁוּם דְּבִהִתְרַם בְּלֹא שׁוּם דְּחִינָתָא אִסוּר נְשִׂאָה.

אַבְל הָכָא בִּיאָהּ רַאשׁוֹנָה לָא שְׁרִיָּא אֶלְא מְשׁוּם דְּאִתִּי עֲשֵׂה וְדְּחִי ל"ת. בִּיאָהּ דְּמַצְנוּהָ דְּחִיָּא דְּלֹאוּ מְצָנוּהָ לָא דְּחִיָּא עַכ"ל.

מְזָה מוּכַח דְּס"ל פְּהִתּוֹס' יִשְׁיָנִים לְחַלְקָא בֵּין הִיכָא דְּהָיָי גַם בִּיאָהּ רַאשׁוֹנָה רַק בְּגִזְרָה דְּחִי. וּבֵין הִיכָא דְּהוּא בְּהִתְרַם גְּמוּר.

וְס"ל דְּיָבוּם הוּא הִתְרַם גְּמוּר. וְסוּתְרִים דְּבְרִיָּהֶם דְּלַעִיל.

וְעִי בְּגַה"ש"ס פְּאָן. רַק דְּמַתוֹ"י מְשִׁמַּע דְּמַסְבְּרָא שְׁפַחוּץ פְּשִׁיטָא דְּגַם בִּיאָהּ שְׁנִי שְׁרִיָּא.

וּמַתּוֹס' וְנ"ל שְׁבַד"כ נִרְאָה דְּהוּא רַק מְטַעַם דְּנַעֲשִׂיתָ פְּאִשְׁתּוּ לְכָל דְּבָר. וְהִינּוּ מְקָרָא דְּוִלְקָחָה דְּדַרְשִׁינוּ פִּינוּן שְׁלִקְחָה נַעֲשִׂיתָ פְּאִשְׁתּוּ לְכָל דְּבָר.

וְנִרְאָה דְּס"ל כַּמ"ש בְּדוּרְשׁ לְצִיּוֹן דְּרוּשׁ א' לְתַרְזִן קוֹשְׁיָא תוֹס' דְּד"ח הַנְּ"ל שְׁהִק' דְּמ"ט לָא צְרִיף קָרָא גַם לְבִיאָהּ שְׁנִי וְכ' שָׁם דְּבְּאַמְתָּ כ"ז הוּא בְּכָלֵל הַלְמוּד דְּוִלְקָחָה דְּנַעֲשִׂיתָ פְּאִשְׁתּוּ. וּבְלֹא קָרָא הִייתִי אוּסַר גַם בִּיאָהּ שְׁנִי.

וְזָהוּ נִרְאָה פְּנִינָתָא תוֹס' וְנ"ל הַנְּ"ל. וְל"ד לְנִשְׂאָה קוֹדָם שְׁנִתְמַנָּה לְכ"ג דְּהָתָם נְשִׂאָה בְּהִתְרַם גְּמוּר.

אַבְל הָכָא מַה שְׁהוּתְרַם ג"כ אִינוּ אֶלְא מְשׁוּם הַמְצָנוּהָ לְזֹאת בְּעֵינָן קָרָא לְבִיאָהּ שְׁנִי וְעַמ"ש בְּפִי הִרְאָב"ד וְנ"ל לְתַמִּיד פ"א יַעו"ש: (ג) וְעוּד בָּהּ שְׁלִישִׁי (בְּדָרָךְ נ"ד ע"ב) תוֹס' ד"ה

אָלאַ רָמז לִיבְמָה שְׁאַסוּרָה בְּחַיֵּי בַעֲלָה מְנַיִן וְז"ל דְּכִינּוֹן דְּשָׂרְיָא רַחֲמָנָא אַחַר מִיתָה אִין סְבָרָא לֹמַר דְּאַסִּירָא בְּחַיֵּי בַעֲלָה דְלֹא מְסַתְפֵּר שְׁהִי בָּא הַפְּתוּב לֹמַר דְּאַתִּי עֲשֵׂה וְדַחֵי ל"ת שְׁיֵשׁ בּוֹ פֶּרֶת.

אִי לָאו דְּמוּכַח קָרָא בְּהֶדְיָא, וְע"ש בְּמֶהֱרָ"ם שְׁהַסְבִּיר דְּבְרִיָּהֶם דְּקָשָׁה לְהוּ מְאִי בְּעֵי מְנַיִן לִיבְמָה שְׁאַסוּרָה בְּחַיֵּי בַעֲלָה מְהִיכִי תִּימִי לְהַתִּיר מְאַחַר שְׁאַסְרָה תּוֹרָה אֲשֶׁת אָח מְהִיכִי תִּימִי לְחַלֵּק בֵּין יֵשׁ לָהּ בְּנִים וּבֵין אִין לָהּ בְּנִים הוּאִיל וְאַסְרָה הַתּוֹרָה בְּסַתְמָא.

וְע"ז תִּי דְּהִנֵּה לָן לֹמַר דְּכִינּוֹן דְּשָׂרְיָא רַחֲמָנָא אֲשֶׁת אָח בָּאִין לֹו בְּנִים אַחַר מִיתָה. אִין סְבָרָא לֹמַר דְּבְחַיֵּי בַעֲלָה אֲסוּרָה.

מְשׁוּם דָּאֵם הִיָּתָה אֲסוּרָה בְּחַיֵּי בַעֲלָה. א"כ תַּצְטַרְף לֹמַר דְּלֹאֲחַר מִיתָה שְׂרִיָּא מְטַעַם דְּאַתִּי עֲשֵׂה וְדַחֵי ל"ת שִׁ"ב פֶּרֶת.

וְזֵה אִין סְבָרָא כָּל כְּפָה דְּלֹא מוּכַח בְּהֶדְיָא. וְהִנֵּה יוֹתֵר סְבָרָא לֹמַר דְּהָא דְּאַסְרָה רַחֲמָנָא אֲשֶׁת אָח הִיָּינוּ דְּנוֹקָא בְּשִׁישׁ לֹו בְּנִים.

אָבֵל בָּאִין לֹו בְּנִים אִפִּי' בְּחַיֵּי בַעֲלָה שְׂרִיָּא. וְלִכְפֹּד בְּעֵי רָמְזוֹ לִיבְמָה שְׁאַסוּרָה בְּחַיֵּי בַעֲלָה מְנַיִן.

וְיִלִּיף לָהּ מְנַדָּה הִיא דְּבְחַיֵּי בַעֲלָה אֲסוּרָה אִפִּי' בָּאִין לָהּ בְּנִים. א"כ ע"כ מְוַכְרַחִין לֹמַר דְּהָא דְּשָׂרְיָא לֹאֲחַר מִיתָה הוּא מְטַעַם דְּאַתִּי עֲשֵׂה וְדַחֵי ל"ת שִׁ"ב פֶּרֶת.

כֵּן הוּא תו"ד ו'ל יַעוּי"ש הָרִי מְפֹרָשׁ בְּדְבְרֵיהֶם דְּיַבּוּם הוּא רַק בְּגֵדֵר דְּחִי' וְלֹא מְדִין הִיָּתֵר: וּבִיּוֹתֵר צ"ע דְּבְרֵי הַרְשָׁב"א ו'ל בְּחִי' (דָּף ח' ע"א) גְּבִי הָא דְּאָמַר רַבָּא עָרוּה גּוֹפָה ל"צ קָרָא דְּאִין עֲשֵׂה דּוֹחָה ל"ת שִׁ"ב פֶּרֶת.

שְׁהַק' שָׁם ג"כ קְוֹשְׁיָא תוּס' ו'ל דְּאָמַאי לֹא נִילִיף מִיַּבּוּם דְּעֲשֵׂה דְּחִי ל"ת שִׁ"ב פֶּרֶת. וְכ' בְּסו"ד ו'ל ו'ל דְּשָׂאֲנִי יְבָמָה דְּאִי אֶפְשָׁר בְּלֹא"ה וְעֵיקָר מְצוּתָה בְּדַחֵי'.

מוּכַח דְּס"ל ג"כ דְּהוּא רַק בְּתוֹרַת דְּחִי. וְכ"כ שָׁם ד"ה ע"ב.

וְקָשָׁה מְד' ו'ל דְּמ"א שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל דְּנִרְאָה דְּס"ל דְּהוּא בְּתוֹרַת הִיָּתֵר גְּמוּר. וְכ"ז צ"ע ג' וְעִי' בְּרַכּוֹת (דָּף כ' ע"א) בְּרַש"י וְתוּס' שָׁם.

וּבְס' ע"ט"ח לְבַעַל בְּרוּף טַעַם ו'ל סִי' ד' מוּבָא דְּבְרֵי רַמְבַּ"ן ו'ל בְּס' תּוֹרַת אָדָם שְׁמַבְּאָר דְּכָל דֹּא"א לְקִיּוּם הַמְצָנָה בְּלִתִּי ע"י דְּחִיָּת אִיסוּר הָוִי בְּגֵדֵר הִיָּתֵר כְּגוֹן יַבּוּם וְכְדוּמָה. מְשִׂא"כ הִיכָא דְּאֶפְשָׁר לְהַמְצָנָה בְּלֹא דְּחִיָּת אִיסוּר.

אָז הָוִי רַק דְּחִי יַעוּי"ש. וּבְשִׁי' תוּס' ו'ל בְּעַנְיָן יַבּוּם צ"ע ג' כְּמ"ש: טז) וּבְסוּגְיָא זֹו דְּעַלְי'. דְּמַהֲדְרִינּוּ אַחַר יְלִפּוּתָא דְּעֲשֵׂה דּוֹחָה ל"ת שִׁ"ב פֶּרֶת. וְלִהְיֵי אִינְצִטְרִיף עֲלֵי' לְמִיסַר אַחֲוֹת אֲשֶׁה מִיַּבּוּם.

וְאִי לָאו קָרָא הו"א דְּעֲשֵׂה דְּיַבּוּם דְּחִי ל"ת דְּעַרְיוֹת. וּבְזֵה שְׁקִלִּינּוּ וְטְרִינּוּ בְּכָל הַשִּׁטָּה שָׁם.

קִשָּׁה לִי. לְמֵאֵי דְאָמַר הַש"ס לְקַמֵּן גַּבֵּי חֲזִיבֵי לְאוּיִן דְּגִזְרִינָן בִּיאָה רֵאשׁוּנָה אִטּוּ בִיאָה שְׁנִי'.

וְכַתְּבוּ תוֹס' ז"ל דַּה"ה דַּה"ו מ' לְמִימַר גְּזָרִינָן הַעֲרָאָה אִטּוּ גְמַר בִּיאָה. דְּאֵי מְטַעַם דְּחִי' לֹא שְׁרִיָא רַק הַעֲרָאָה דִּיבְמָה נְקֻמָּה בְּהַעֲרָאָה יַעוּי"ש וְעִי' בְּרִשְׁבָּ"א שָׁם.

א"כ אִם הִי גַם בְּעֲרִיּוֹת דִּין יְבוּם. וְהוּ"א אֲתִי עֲשֵׂה וְדַחֵי ל"ת שִׁי"ב כְּרַת.

לֹא הָוָה שְׁרִינָן ג"כ רַק הַעֲרָאָה לְשִׁי תוֹס' ז"ל: וְלִפִּי"ז צ"ע לְכַאוּרָה לְמֵאֵי דְקִי"ל בְּעֲלָמָא דְאִין קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחֲזִיבֵי כְּרִיתוֹת. וְאַפְּל' אִם קִנְיָן הַקִּידוּשִׁין הִי' קִנְיָן הַיִּתֵּר כְּגוֹן שְׁקִדְשׁ בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֵׁטֶר.

דְּעֲצָם הַקִּידוּשִׁין לֹא הִי' בְּאִיסוּר כְּרַת. וְעִי' תוֹס' יְבָמוֹת (דָּף י' ע"א) בַּד"ה לר"י.

וְא"כ כִּינּוּן דְּאִין תְּפִיסַת קִידוּשִׁין בְּחֲזִיבֵי כְּרִיתוֹת. א"כ מֵאֵי מְהֵנִי לָן שְׁנַאָמַר עֲשֵׂה דִיבּוּם דּוֹחָה ל"ת דְּעֲרִיּוֹת.

וְיִהְיֶה עֲצָם הַקִּנְיָן בְּהִיתֵר שְׁלֵא עֲשֵׂה אִיסוּר ע"י הַעֲרָאָתוֹ. אַבְל מ"מ כִּינּוּן דְּעֲרָנָה הִיא וְאִין כָּה קִנְיָן.

וְע' הַעֲשֵׂה לֹא הִתְרָה לְגַמְרֵי רַק דְּנִדְחָה. וְלֹא לְעוֹלָם רַק לְעֲשִׂיַת הַקִּנְיָן.

א"כ מְסַתְּבַר כִּינּוּן דְּבַעֲצָמוּתָה חֲזִיבֵי כְּרִיתוֹת הִיא לּוֹ. וְאַף שְׁלֵא עֲשֵׂה אִיסוּר בְּקִנְיָנֵנוּ לֹא עֲדִיף מִמְקַדְשׁ בְּכֶסֶף בְּעֲלָמָא.

דג"כ קִנְיָן הַיִּתֵּר הוּא וּבכ"ז לֹא תְּפִיס. וְה"נ הַסְּבָרָא נוֹחֲתָת דְּלֹא יִקְנֶה אוֹתָהּ דְּגַם בְּשַׁעַת עֲשִׂיַת הַקִּנְיָן לֹא הִתְרָה לּוֹ רַק דְּנִדְחָה הָאִיסוּר לְגַבֵּי הַמְּצוּהָ.

וּבְכַרְט בָּעַת חִלוּת הַקִּנְיָן דְּהִינּוּ לְאַחַר הַעֲרָאָה שׁוּב אֲסוּרָה לּוֹ כְּשֶׁהִי'. וְלֹא מְסַתְּבַר דִּיקְנֶה אוֹתָהּ.

וְא"כ לְכַאוּרָה כִּינּוּן דְּלֹא מְהֵנִי לְקִנּוּתָהּ. שׁוּב לֹא מְקַיְיִם הַמְּצוּהָ כִּינּוּן דְּלֹא קִנְיָ לָהּ.

וּמִמִּילָא ל"ש עֲשֵׂה דּוֹחָה ל"ת. דְּלֹא מְקַיְיִם לְעֲשֵׂה כָּלֵל.

וְלֹא מְסַתְּבַר לְחַלֵּק בֵּין יְבָמָה לְעֲלָמָא מְשׁוּם דְּזִקוּקָה לּוֹ וְעוֹמְדָת. דְּלֹא נִהִירָא כָּלֵל דְּבּוֹדָאֵי בְּעִינֵן שְׁתֵּהִי' בַּת תְּפִיסַת קִידוּשִׁין.

וְל"ד לְבִיאַת שׁוֹגֵג וְזִנּוּת וְכֵן בִּיאַת חֲרָשׁ וְחֲרָשֶׁת. דְּהֵתָם רַחֲמֵנָא רַבִּי דְּלֹא בְּעִינֵן דַּעַת.

אַבְל מ"מ מְסַתְּבַר דְּבְּעִינֵן שְׁתֵּהִי' בַּת קִנְיָן. וְעִי' בַּמִּל"מ פ"ב מ'ה' יְבוּם שְׁנִסְתַּפֵּק אֵי בְּעִינֵן עֲדִים בְּבִיאַת יְבָמָה כְּמוֹ בְּקִידוּשִׁין דְּעֲלָמָא עִי"ש: וּבְדִרְךָ חִידוּד הֵייתִי אֹמֵר.

דְּאִם נִימָא דַּע"י שְׁלֵא הִתְרָה לּוֹ רַק הַעֲרָאָה. מִמִּילָא לֹא יוֹכֵל לְקַיְיִם הַעֲשֵׂה כַּמ"ש.

מִמִּילָא שׁוּב הַדִּין נוֹתֵן דְּנִתִּיר לּוֹ גַם גַּמ"ב וְאוּלַי גַם בִּיאָה שְׁנִי'. בְּאִנְפֵּן דְּגַם לְאַחַר הַקִּנְיָן תִּהְיֶה מְוַתֵּר לּוֹ.

כְּדִי שְׁיַחוּל הַקִּנְיָן. וּבְעֵידָנָא לֹא בְּעִינֵן בַּכַּה"ג דַּא"א לְקִיּוּם הַמְּצוּהָ בְּעִנְיָן אַחַר כְּמוֹ שְׁתֵּאֲרִיכוּ הָאֲחֻרָנִים ז"ל.

ומ"ש תוס' ז"ל גבי תיבוי לאוין דגמ"ב אסורה. וכן מאי דקאמר הש"ס דביאה שני' אסורה.

היינו משום דתיבוי לאוין תפסי בהו קדושין וא"כ אף אם אסורה לו תפיס קנינו. אכן כ"ז אינו רק לחידודא ולא לקושטא דמילתא: יז) ויותר ה' מסתבר להכריח מזה.

דאין קיום העשה תלוי בקנייתה. ואף אם נאמר דלא קני לה.

מ"מ קיים לעשה דיבמה יבא עלי. וכן מסתבר.

דבלא"ה אף אם קנה לה מ"מ צריך לגרשה תיכף. א"כ מה יוסיף לנו תת פת הקנין ש'לו.

וקא דכתיב בקרא ולקחה לו לאשה. אדרבה אתי להתיר בעלמא דאין צריך לגרשה תיכף דנעשית כאשתו לכל דבר.

אבל גם באופן דלא יוכל לקנותה ג"כ מקנים המצוה. דהא נדאי דלא מצוי לקנימה בתיבוי לאוין ותיבוי פרייתות אף אם יקנה אותה.

ואפ"ה מבואר בש"ס דמקיים לעשה. א"כ ה"ה היכא דלא קני כלל דקנינו אינו מועיל פלוג רק שצריכה גט.

ולא מסתבר דבזה יהי תלוי קיום העשה. אכל מסתימת האחרונים ז"ל ל"נ פן.

וצ"ב: יח) ומה"ט הייתי אומר ג"כ להיפך דגם באופן שלא קיים המצוה פגון שהי מצוה הבאה בעבירה, מ"מ קנה אותה. בשגם דלא גרע מביאת זנות דג"כ קנאה.

אלא שראיתי להחת"ס ז"ל בחלק ששי בחי' לפרק לולב הגזול ד"ל שכתב לתרץ קוש' תוס' ז"ל ביבמות ד"כ ע"ב גבי הא דאמר רבא שם דלהכי לא דחי עשה לל"ת בח"ל משום דאפשר בחליצה ופריך הש"ס מברייתא דאם בעלו קנו.

והק' בתוס' שם ז"ל תימא דרבא גופי' מותיב מהו ברייתא והשתא איתותב מינה. וכתב החת"ס ז"ל לתרץ דלק"מ דרבא לטעמי' דלא ס"ל שם הא דמצוה הבאה בעבירה.

ולדחי אם בעלו קנו וסתם ש"ס אסיק בתיבתא. דס"ל מהב"ע דאורייתא.

יעו"ש שפאו דברי' בקצרה. הרי דפשיטא לי' דאם לא קיים המצוה לא קנה ג"כ.

ולענ"ד הי' נראה דקיום המצוה אינו תלוי בקנין. וצ"ע רב ותלמוד גדול בכ"ז אכל באין ראי' ברורה לזה בטלו דברינו נגד מה שנראה מדברי החת"ס ז"ל: סימן ח תקירה רבתא באיסור מוסף.

אי אמרינן לי' מגברא לגברא ומחתיכה לחתיכה ובגונא שיצוניר בס"ד: א) יבמות (דף ל"ג ע"ב) מתני' שנים שקידשו שתי נשים ובשעת פניסתן לחופה החליפו את של זה לזה ואת של זה לזה.

הרי אלו תיבין משום אשת איש. ואם הי' אחין משום אשת אח.

ואם הי' אחיות משום אשה אל אחותה. ואם הי' נדות משום נדה וכו' ובגמ' שם.

החליפו מידי בראשיעי עסקינן. ותו הא דתני ר' חייא הרי פאן שש עשרה חטאות.

וּפְרַשׁ י"ו חֲטָאוֹת לְכָל אֶחָד אַרְבָּעָה וְכֵן לְנָשִׁים דְּעַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר וְנִכְרְתוּ
הַנְּפֹשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת. אִי בְּמִזִּיד מִי אֵיפָא קָרְבָּן.

אָמַר ר"י תְּנִי הֶחָלְפוּ וְכוּ' וּמֵאֵן הָאֵי תַּנָּא דְּאֵית לִי אֵיסוּר כּוֹלֵל וְאֵיסוּר מוֹסִיף וְאֵיסוּר
בֵּת אַחַת. אָמַר ר"י אָמַר רב ר"מ הֵיא דְתַנּוּ יֵשׁ אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת וְחַיִּיב עַלִּי אַרְבַּע
חֲטָאוֹת וְאֵשֶׁם אֶחָד וְכוּ' וְאִי בְּעֵית אֵימָא בְּאֵיסוּר בֵּת אַחַת וְאֵלִיבָא דר"ש.

בְּשִׁלְמָא כּוֹלְהוּ מִשְׁכַּח"ל דְּשׁוּינְהוּ שְׁלִיחַ וְשׁוּוּ אֵינְהִי שְׁלִיחַ וּפְגַע שְׁלִיחַ בְּשְׁלִיחַ. אֵלָא נְדוּת
הֵיכִי מִשְׁכַּח"ל.

אָמַר רב עֲמָרָם אָמְרִי בִּי רב בְּשׁוּפְעוֹת מִתּוֹף י"ג לְאַחַר י"ג לְאַחֲיוּבֵי אֵינְהוּ מִתּוֹף י"ב
לְאַחַר י"ב לְאַחֲיוּבֵי אֵינְהִי. וְכַתֵּב רַשׁ"י וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ' וְכוּ'
לִי אֵיסוּר חָל עַל אֵיסוּר בֵּין ע"י כּוֹלֵל בֵּין בְּאֵיסוּר מוֹסִיף בֵּין ע"י בֵּת אַחַת כְּגוֹן אֵלוֹ
שְׁחֵיבִין אַרְבַּע חֲטָאוֹת.

וְכַשְׁקִידֵשׁ רְאוּבֵן אֶת רַחֵל תַּחֲלֶה נְאֻסְרָה עַל שְׁמַעוֹן מְשׁוּם אִשְׁתּוּ אַח וְאִשְׁתּוּ אֵישׁ וְהֵינּוּ
בֵּת אַחַת וְקַמְחֵיב לִי תַּנָּא דִּידֵן אַתְרֵנוּ וְכוּ'. חֲזַר שְׁמַעוֹן וְקִידֵשׁ לָאָה.

מִגּוּ דְאָסְרִי לִי הֵנּוּ קְדוּשִׁין בְּכוֹלְהוּ שְׁאָר אַחְוָנֵי מְשׁוּם אַחְוָת אִשְׁתּוּ אָסְרִי לִי נְמִי בְּאִשְׁתּוּ
אַחִי מְשׁוּם אַחְוָת אִשְׁתּוּ. וְאֵע"ג דְּאֵסוּרָה עַלִּי וְקִימָא וְהֵינּוּ אֵיסוּר כּוֹלֵל וְעַדִּינֵן רַחֵל זֹ
מִתְרַת לְרְאוּבֵן בְּעֵלָה פִּירְסָה נְדָה מִגּוּ דְּאֵתוּסְרָה אֵיסוּר עֵלָה לְגַבִּי בְּעֵלָה מְשׁוּם נְדָה.

אֵתוּסְרָה בְּהַ נְמִי אֵיסוּר לְגַבִּי שְׁמַעוֹן הָרִי אֵיסוּר מוֹסִיף עכ"ל: (ב) וְהֵנּוּ הַחֲזִילִיק בֵּין אֵיסוּר
כּוֹלֵל לְאֵיסוּר מוֹסִיף בְּעֵלְמָא הוּא. דְּכוֹלֵל הוּי בְּאֵדָם אֶחָד רַק מַחֲתִיכָה לְחַתִּיכָה.

כְּגוֹן אֵיסוּר יוה"כ עַל אֵיסוּר נְבִילָה דְּאֵיסוּר יוה"כ לֹא הוּסִיף גְּבַרִי. רַק שְׁכוֹלֵל עוֹד
חַתִּיכוֹת לְבַר מְנַבִּילָה.

וְאֵמְרִינֵן מִגּוּ דְּחִייל אִשְׁחוּטוֹת חִייל גַּם אֲנַבִּילוֹת. וְכֵן אֵיסוּר אַחְוָת אִשְׁתּוּ עַל אִשְׁתּוּ אַח
דְּקָרִינֵן כּוֹלֵל הֵינּוּ מְשׁוּם שְׁכוֹלֵל עוֹד חַתִּיכִי דְּאֵיסוּרִי.

וְאֵמְרִינֵן מִגּוּ דְּאֵתְסֵר הָאֵי גְּבַרָא בְּשְׁאָר אַחְוָנֵי. אֵתְסֵר נְמִי בְּאִשְׁתּוּ אַחִי.

אָבֵל מוֹסִיף הוּי בְּאוֹתָהּ חַתִּיכָה וְרַק מְגַבְרָא לְגַבְרָא אוּ מְאֵיסוּר לְאֵיסוּר. כְּגוֹן אֵיסוּר אִשְׁתּוּ
אַח עַל אֵיסוּר אַחְוָת אִשְׁתּוּ.

דְּאֵמְרִינֵן מִגּוּ דְּאֵתוּסְרָה אֵיסוּר עַל שְׁאָר אַחֲוִין אֵתוּסְרָה נְמִי עַלִּי. וְהֵינּוּ בְּאוֹתָהּ חַתִּיכָה עֲצָמָה.
שְׁהִיא הִיא הַנְּעֻשִׁית חַתִּיכָה דְּאֵיסוּרָא. וְרַק דְּאֵתוּסְפוּ גְּבַרִי שְׁמַקְוָדָם לֹא הֵיְתָה חַתִּיכָה זֹ
אֵסוּרָה לְהֵם וְעַכְשָׁיו אֵתוּסְרָה עֲלֵיהֶם אֵיסוּר בְּהַ.

וְדִינֵינֵן מְגַבְרָא לְגַבְרָא. מִגּוּ דְּאֵתוּסְרָה עֲלֵיהֶם אֵתוּסְרָה נְמִי עַלִּי.

וּמְצִינֵנוּ מוֹסִיף גַּם מְאֵיסוּר לְאֵיסוּר. כְּגוֹן אֵיסוּר נוֹתֵר אַחְלָב שֶׁל מוֹקֵדֵשִׁין.

דְּלֹא נְתוּסְפוּ גְּבַרִי ע"י אֵיסוּר נוֹתֵר. רַק דְּאֵתוּסְרָה אֵיסוּר לְגְבוּתָהּ.

וְהֵינּוּ אֵיסוּר חֲדָשׁ שְׁלֹא הִי עַל חַתִּיכָה זֹ מְקוּדָם. וְאֵמְרִינֵן מִגּוּ דְּחִייל אֵיסוּר גְּבוּתָהּ חִייל
נְמִי אֵיסוּר אֲכִילָה.

ועי' רש"י שבוועות (נ"ד ע"ב) בד"ה מידי דהנה עיי"ש. ותוס' תולין (נ"ד ק"א ע"א) יעו"ש: ג) וכלל גדול הוא בעריות.

דכל דלגבי דינ' הנה כולל הנה לגבה דינ' מוסר. וכל דלגבי דינ' מוסר, לגבה דינ' כולל הנה כגון אחות אשה על אשת אח דלגבי דינ' כולל הוא.

דאיסור אחות אשה כגיל לי' עוד חתיכי דאיסורי. דאתסר בשאר אחונותא.

ולגבה דינ' מוסר הנה. דאתוספו גברי דהיגו שנתוסף איסורא על האחונותא שנתוסר הוא עליהן.

דאצלו הניא היא החתיכה דאיסורא. ואצלה הנה הוא חתיכה דאיסורא.

וכן אשת אח על אחות אשה. לגבה דינ' כולל הנה.

דכגיל לאסור עלי' שאר אחין ואתרבו לגבה חתיכי דאיסורי ולגבי דינ' הנה מוסר דאתוסף איסור על האחין שנתוסרו בה. וכ"ז פשוט.

ועמ"ש בנוב"י מהדו"ת חאו"ח סי' ק"כ בשם ריב"ן ז"ל יעו"ש. והנה רש"י ז"ל פירש דינ' הנה מוסר.

מגו דאתוסף איסור עלה לגבי בעלה. ולפי"ז לגבה דינ' כולל הנה דלגבה דינ' הני בעלה החתיכה דאיסורא ומגו דנתוסרה בבעלה.

נאסרה נמי באחר. והוא כולל דהני מחתיכה לחתיכה: ד) ולפי"ז קשה לי למ"ש תוס' בסוגיא זו בד"ה אמר ר"י דאף דבאיסור מוסר חגיל בקל על חמור.

מ"מ באיסור כולל לכו"ע לא חגיל קל אחמור ועיי"ש שיקשו מסוגיא זו דחגיל איסור אחות אשה ככולל על איסור אשת איש דחמיר מינ'. ותי' די"ל דאיסור אשת איש קיל דינ' לה היתר בחיי אוסרה.

אבל עדיין קשה מה יענו בהא דחגיל איסור נדה אכל הני איסורי דאשת איש ואשת אח ואחות אשה. דאשת איש במיתת ב"ד נאפי' למ"ש תוס' דא"א קיל משום דינ' לה היתר בחיי אוסרה ועי' לקמן דנ"ד.

הא מ"מ מבואר הוא בכל מקום דאיסור נדה קיל גם מכל חייבי פרישות. דנדה תפסי בה קדושין.

והכל מודים בבא על הנדה שאין הנולד ממזר וא"כ איף חגיל איסור נדה אכל הני איסורי חמירי. ובשלא לגבי דינ' שפיר חגיל איסור נדה במוסר.

ומוסר חגיל גם בקל אחמור. משא"כ לגבה דינ' דהנה רק כולל כמ"ש ואיף חגיל ככולל בקל אחמור.

ור' חגי' תנא בפרייתא דינ' דהרי כאן שש עשרה חטאות. ויקשה הלא לגבה דינ' לא חגיל איסור נדה כלל.

ועכ"פ הו"ל לתוס' ו"ל להעיר בפסגיא דקנימי בה. והדבר צריך ברור: שו"מ בנוב"י מהדו"ת האו"ח סי' קי"ז הקשה עמ"ש תוס' ו"ל בקידושין (דף ע"ז ע"כ) דגם במוסיף אינו חל בקל אחרון ואיך חגיל איסור נדה במוסיף אכל הני דחמירי.

וכתב שם דיש חומר בנדה שמשמאה בועלה והוא כמ"ש תוס' ו"ל בפסגין שהקשו דאיך חגיל איסור נבילה אאיסור חלב בכולל דהנה קל אחרון. ות"י בת"י שני דיש חומר בנבילה שמשמאה עיי"ש, ואפתי צ"ע דלמה לא הקשו תוס' ו"ל מהא דנדה.

והו"ל לתרץ כתי' הנוב"י ו"ל. ואף דבפסגין ס"ל דמוסיף חגיל בקל אחרון.

מ"מ הו"ל להקשות מחיובה דנדה דחגיל בכולל. ואף דאין בנה מן החומר כ"כ אמינא לתרץ ברונקא בעזה"י: ה) וסדמא אמינא בנה.

דיש לחקור במוסיף דאמרינן לי' מגברא לגברא באותה חתיכה כמ"ש. אם אמרינן לי' ג"כ בשתי חתיכות.

באופן שהאיסור השני הוסיף איסורא אגברי יתירי. אבל לא באותה חתיכה רק בחתיכה אחרת.

מי אמרינן בנה מגו דאתוסף איסור אגברא באותה חתיכה. אתוסף נמי עלי' בזו החתיכה או דילמא דלא מגו רק או בתרי חתיכי ובחד גברא.

דאז הנה כולל. או בתרי גברי וחד חתיכה מדין מוסיף.

אבל בתרי גברי ותרי חתיכי לא ששמענו דאמרינן מגו באיסור חל על איסור. והנה בשבועות (דף כ"ד ע"ב) אמר רבא מ"ט דמאן דאית לי' איסור כולל מידי דהנה אאיסור מוסיף.

ומאן דפטר דלית לי' פי אמר איסור מוסיף בחדא חתיכה. בשתי חתיכות לא אמרינן.

ולכאורה מפוש' בנה דאיסור מוסיף לא הנה רק דוקא בחדא חתיכה ולא בשתי חתיכות. אבל אין זה ראי'.

דזהו דוקא למאן דלית לי' איסור כולל ס"ל דלא אמרינן מגו מחתיכה לחתיכה ואיסור מוסיף לדידי' ג"כ דוקא בחדא חתיכה אבל למאן דאית לי' כולל וס"ל דאמרינן מגו מחתיכה לחתיכה. שוב אפ"ל לדידי' דאמרינן מוסיף גם בתרי חתיכות: ו) ונראה דיש לפשוט ספק זה מש"ס ערוף בקדושין (דף ע"ז ע"ב) דמייתי הש"ס ברייתא אלמנה וגרושה ונחלה זונה בזמן שהן פסדן חייב על כל אחת ואחת.

ופריך האי תנא מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור אפי' איפכא נמי. ואי קסבר אין איסור חל על איסור אפי' פסדן נמי לא.

אמר רבא האי תנא איסור חל על איסור לית לי' איסור מוסיף אית לי'. אלמנה אסורה לכהן גדול ושריא לכהן הדיוט.

הויא לה גרושה מגו דאתוסף לה איסורא לגבי פהו הדיוט אתוסף לה איסורא לגבי פהו גדול. נעדיין שריא למיכל בתרומה.

הַיָּא לַה חֲלָלָה מְגוּ דְאַתּוֹסְרָא אִיסוּרָא לְמִיכַל בְּתְרוּמָה. אַתּוֹסְרָא אִיסוּרָא לְגַבֵּי כַה־ג.
וּפְרָשׁ"י ז"ל מְגוּ דְאַתּוֹסְרָא בְּהַ אִיסוּרָא מְשׁוּם חֲלָלָה לְמִיכַל בְּתְרוּמָה כְּדִילְפִינָן מְלֵא יַחֲלַל
דְּנִתְחַלְלָה מְקַדְוֶשְׁתָּהּ. אַתּוֹסְרָא בְּהַ אִיסוּרָא לְגַבֵּי כַה־ג לְלִקּוֹת אַף מְשׁוּם חֲלָלָה.
הַרִי חֲזִינָן מְזַה דְקָרִינָן לְאִיסוּר חֲלָלָה מוֹסִיף אֲאִיסוּר גְּרוּשָׁה לְגַבֵּי כַה־ג לְלִקּוֹת עֲלֵי אַף
מְשׁוּם חֲלָלָה. מְשׁוּם מְגוּ דְאַתּוֹסְרָא עֲלֵה אִיסוּרָא לְמִיכַל בְּתְרוּמָה.
אַף דְהוּא חֲתִיקָה אַחֲרַת לְגַמְרֵי. וְאַפ"ה מְקָרֵי מוֹסִיף וְאַמְרִינָן מְגוּ דַע"י חֲלָלוֹת אַתּוֹסְרָא
אִיסוּרָא עֲלֵי.

אַתּוֹסְרָא נְמִי לְגַבֵּי דִידָן לִיאָסֵר בְּהַ וְהוּא בְּתָרֵי גַבְרֵי וּמְחַתִּיקָה לְחֲתִיקָה. וְגַם הָוּוּ שְׁנֵי סוּגֵי
אִיסוּר דְזַהוּ אִיסוּר אֲכִילָה וְזַהוּ אִיסוּר נְשׁוּאָיִן.

מכ"ש דְאַמְרִינָן מְגוּ כְּזַה בְּעֵלְמָא: ז) וְהִנֵּה הַתּוֹס' ז"ל לְעֵיל (דָּף ל"ב ע"ב) בַּד"ה אִיסוּר
כּוֹלֵל הוּא כְּתָבוּ וְז"ל וְא"ת וְדִילְמָא ר"י אִית לִי נְמִי אִיסוּר כּוֹלֵל. וְאוֹמֵר ר"י דְקָסְבֵּר
דְאַשְׁת אִישׁ וְנִעְשִׂית חֲמוֹתוֹ נְמִי אִיסוּר כּוֹלֵל הִיא.

דְמְגוּ דְאַתְסֵר בְּשָׂאָר קְרוֹבוֹת וְקַתְנֵי דְנִידוֹן בְּאַשְׁת אִישׁ. וּמִיָּהוּ אוֹמֵר ר"י דְלַהּ הוּא לִישְׁנָא
דְלִקְמָן דְסָבֵר רַבֵּי חִיָּיא דר"י מְחַיֵּיב תְּרִתֵּי בְּאִיסוּר כּוֹלֵל צ"ל דַּא"א וְנִעְשִׂית חֲמוֹתוֹ לֹא
חֲשִׁיב אִיסוּר כּוֹלֵל אַע"ג דְאַתְסֵר בְּשָׂאָר קְרוֹבוֹת כִּינָן שְׁאִין שְׁמֵ אַחַד וְכו' וּמִיָּהוּ אִיסוּר
מוֹסִיף אוֹמֵר ר"י דְחֲשִׁיב אִישׁ כְּשִׁאִין הַשְּׁמוֹת שְׁוִין כְּדְמוֹכַח בַּפ' אֲמָרוּ לוֹ גַבֵּי הַבָּא עַל בֵּת
בְּתוֹ חֲיִיב מְשׁוּם כְּלָתוֹ עכ"ל.

נְקֻטִינָן מְזַה דְכוֹלֵל לֹא הָוִי רַק מְשֵׁם אַחַד. וּמוֹסִיף אֲמָרִינָן אִישׁ בְּשְׁנֵי שְׁמוֹת.

וְלַהּ כִּי א"א וְנִעְשִׂית חֲמוֹתוֹ לֹא הִנֵּה כּוֹלֵל. מְגוּ דְאַתְסֵר ע"י נְשׁוּאֵי אֲשֶׁתוֹ בְּאַחוּתָהּ וּבְכַתְּמָהּ
נְאָסֵר גַּם בְּאַמָּה מְשׁוּם חֲמוֹתוֹ.

כִּינָן דְלֹא הִנֵּה מְשֵׁם אַחַד. דְזַהוּ אִיסוּר אַחוּת אֲשֶׁתוֹ וּבְתָהּ.

וְזַהוּ אִיסוּר חֲמוֹתוֹ. מִשָּׂא"כ בְּכָרִיתוֹת שְׁמֵ בְּבָא עַל בֵּת בְּתוֹ וְהִיא גַּם כְּלָתוֹ שְׁנִשְׂאָה בְּנוֹ.
חִיָּיל שְׁפִיר אִיסוּר כְּלָתוֹ עַל אִיסוּר בֵּת בְּתוֹ בְּמוֹסִיף. דְמְגוּ דְאַתּוֹסְרָא אִיסוּרָא ע"י נְשׁוּאֵי
בְּנוֹ לְגַבֵּי שְׂאָר בְּנֵי מְשׁוּם אֲשֶׁת אָח.

אַתּוֹסְרָא נְמִי עֲלֵי מְשׁוּם כְּלָתוֹ. כֵּן הוּא בְּיָאוּר דְכַרְיָהֶם ז"ל וְעֵי סוּגֵיא דְכַרְיָתוֹת שְׁמֵ וּבְתוֹס' שְׁמֵ.

וְעַמ"ש בְּשִׁטָּה מְקַוְבָּצַת שְׁמֵ: ח) וּלְפִי"ז לְמֵאֵי שְׁהַכְּרַחְנוּ דְאַמְרִינָן מוֹסִיף גַּם בְּשִׁתֵּי
חֲתִיקוֹת. וְלִשְׁי' תוֹס' ז"ל דְגַם מְשִׁתֵּי שְׁמוֹת הִנֵּה מוֹסִיף.

לְכַאוּרָה צ"ע מ"ט בַּא"א וְנִעְשִׂית חֲמוֹתוֹ לֹא הִנֵּה מוֹסִיף. וְאַמָּי לֹא אֲמָרִינָן כְּזַה.

דְמְגוּ דַע"י נְשׁוּאֵי אֲשֶׁתוֹ נְתוֹסְרָא אִיסוּר עַל קְרוֹבוֹתֵי דְהִיָּינוּ עַל אַחוּתָהּ וּבְתָהּ שְׁנִיאָסֵר הוּא
עֲלֵיהֶן. נְמִי אִיסוּר עֲלֵי בְּאַמָּה מְשׁוּם חֲמוֹתָהּ.

ובזה ל"ש מ"ש על מגו דאתסר בשאר קרובות דהתם הנה רק מתתיכה לתתיכה בחד
גברא ונהה רק כוללשפיר כתבו דלא אמרינו כולל בשני שמות. אבל האי מגו דאתוסר
איסורא על קרובותי הנה מגברא לגברא ונהה מוסר ומוסר אמרינו גם בשני שמות.

א"כ יקשה מ"ט לא אמרינו בנה מוסר. ואי דנה בתרי תתיכות.

דעל קרובותי נעשה הוא תתיכה דאיסורא. ולגבי דידי' תיעשה אם אשתו תתיכה
דאיסורא.

הא כבר הוכחנו דאמרינו מוסר בתרי תתיכות: ט) אבל באמת לק"מ. דלא אמרינו מוסר
בתרי תתיכות רק היכא דשם אחד הוא דקגרים לשני האיסורין.

כגון בתללה שם דאר דנהו איסור אכילה ונהו איסור נשואין. מ"מ שם תללה דתניל עלה
גרים לתרנוייהו ואמרינו מגו דאתוסר איסור ע"י שם תללה עלי' למיכל בתרומה.

תניל נמי שם תללה לגבי כה"ג. משא"כ הכא בא"א ונעשית חמותו: דמה דאתוסר איסור
על הקרובות ליאסר בו.

לאו משם זה דחמות דבעינו לאסור אמה עלי', וכולי האי לא מצינו דאמרינו במוסר.
מגו דאתוסר איסורא לגבי אדם אחר בתתיכה אחרת ומשם אחר.

יחול נמי על האי גברא בהאי תתיכה בנה השם כולי האי לא אמרינו ומ"ש תוס' דאמרינו
מוסר בשני שמות. הוא רק בחדא תתיכה ופשוט: ולפי"ז אחרי שהוכחנו דאמרינו
מוסר גם מתתיכה לתתיכה.

יוצא לנו מזה דאיסור נדה גם לגבה דידה איסור מוסר. דלא נצטרף לדון מגו
דאיסורא בבעלה איסורא נמי בכלי עלמא.

דנהו רק כולל הנה וכולל לא דינינו בקל אחמור וכמ"ש. ורק דנקים ונדון כף.

מגו דאתוסר איסור נדה על בעלה שנאסרה זי על' ונעשית עלי' תתיכה דאיסורא משם
זה דנדה. אתוסר איסורא לגבי דידה נמי שנאסרה בכל העולם ונעשית כולי עלמא עלי'
תתיכי דאיסורי ג"כ משם זה דנדה.

ואר דנהה בתרי תתיכי. דלגבי בעלה הניא היא התתיכה דאיסורא.

ולגבי דידה הניא כולי עלמא תתיכה דאיסורא. מ"מ הא גם בכה"ג דינינו מוסר.

וכיון דנהה שפיר מוסר ניחא דחל בקל על חמור. וא"ש מאי דלא הקשו תוס' מזה: סימן
ט עוד בענין הנ"ל.

והוכחה לתקירת הגאון ר"ש איגר ז"ל אי אמרינו תרי מגו באיסור חל על איסור: א)
אחרי אשר הוכחנו ונכינו לדין דאמרינו מוסר גם בתרי תתיכות. יש לתמוה לכאורה
מש"ס ערוך לעיל (דף ל"ב ע"א) דפריד וסבר ר"י איסור חל על איסור.

והסניא עבר עבירה שיש בה שתי מיתות נידון בתמורה. ר"י אומר נידון בזיקה הראשונה
הבאה עלי'.

חמותו ונעשית אשת איש נידון בתמורתו. א"א ונעשית חמותו נידון בא"א.

אמר רבי אבהו מודה ר"י באיסור מוסיף. תינח היכא דנשוא חי ואח"כ נשוא מת.
מגו דאיתוסף איסור לגבי אחין אתוסף איסור לגבי דידי'. אלא היכא דנשוא מת ואח"כ
נשוא חי מאי איסור מוסיף איכא.

וכ"ת מגו דאיתוסר בכולהו אהנותא. האי איסור פולל הוא ע"כ: ולמאי שפכתבנו יקשה
טובא דאיך אמר הש"ס דבנשוא מת ואח"כ נשוא חי ליכא מוסיף.

וכולל הוא דהנה משום דאיתוסר בכולהו אהנותא. וכדפרש"י ז"ל וז"ל וכ"ת מיגו דבהנה
נשואין דבתרייתא מתסרא האי גברא בכולהו אהנותא משום אהות אשה דעד השתא הו
שריין לי איתוסר נמי משום האי שמה גופי' עלה דקמיייתא שהיא אשת אחי'.

האי לאו איסור מוסיף הוא דהא עלה דקמיייתא לא אתוסף איסור לגבי אהריני. אלא
איסור פולל הוא דכנייל לה לקמיייתא בשם אהות אשה מגו דחנייל על אהותה.

איסור מוסיף פשהאיסור מוסיף על חתיכה לאנסרה על מי שמתרת עלי'. איסור פולל
שאיסור חל על חתיכות אהרות ואותה גוררת לזו עמהם ע"י מגו עכ"ל: ולמאי שפכתבנו
דאמרינן מוסיף גם בתרי חתיכות.

יקשה טובא דאיסור אהות אשה על איסור אשת אח דלגבי דידי' הנה פולל מגו דאיתוסר
בכולהו אהנותא. לגבי דידי' הנה מוסיף מגו דאתוסף על כל האהנותא ליאסר בי' משום
אהות אשה אתוסף נמי עלי' שמה דאהות אשה וא"כ פיון דבדידה הנה מוסיף שפיר חנייל
לגבי דידי' דאיסור מוסיף ס"ל לר"י.

וממילא פיון דחנייל שמה דאהות אשה לגבי דידי' ליאסר בי'. שוב נדון עוד מוסיף במגו
דאתוסף לגבי דידי' ליאסר בי'.

אתוסף נמי לגבי דידי' ליאסר בה. ואף דהנה מוסיף בתרי חתיכות דלגבי דידי' נעשה
הוא חתיכה דאיסורא.

ולגבי דידי' נעשית היא חתיכה דאיסורא. מ"מ הא גם בכה"ג אמרינן מוסיף.

וכמ"ש בסי' הקודם גבי נדה דאמרינן בכה"ג מוסיף מדידה לדידי'. וקשה טובא לכאורה:
(ג) וזה לא קשה דנימא מגו דאתוסף איסורא לגבי כולהו אהנותא ליאסר בי' משום אהות
אשה.

אתוסף נמי עלי' ליאסר באשת אחי' משום אהות אשה. דז"א דכמו שחלקנו בסי' הקודם
בכה"ג, בין שם אהד לשני שמות גבי אשת איש ונעשית חמותו.

דלא אמרינן מוסיף בתרי חתיכות רק היכא דשם אהד הוא דגרם לתרנוייהו וכמו
בקידושין גבי חלה דשם חלה דחנייל עלי' גרם לשני האיסורין. לאנסרה באכילת
תרומה.

ולאנסרה לגבי כהונה. משא"כ היכא דשני שמות הן בנדאי לא נדון בנה מוסיף בתרי
חתיכות.

הכי נמי בכאן אף דגם איסור זה דאתוסף על האתנותא הוא משום שפא דאחות אשה. מ"מ לאו הוא דגרים שיהי' איסור אחות אשה באשת אחי', ונלאו חלות אהד להן כמו גבי חללה דהפל משום שחל שם חללה עלי'.

אבל הכא מה דאתוסף איסור על האתנותא. הוא משום שחל לגבייהו שם איסור דאחות אשה.

ומה שיאסר באשת אחי'. הוא משום שיחול עלה ג"כ שם איסור זה.

ול"ד לחללה. ובכה"ג לא מצינו מוסף בתרי חתיכות.

ובסמוך נדבר עוד מזה. משא"כ זהו בנדאי קשה דנימא מגו דאתוסף איסור אחות אשה לגבי דידה ליאסר בי', אתוסף נמי לגבי דידי' ליאסר בה.

ונהו דמי ממש לחללה דע"י דחייל שם איסור דאחות אשה עלי'. ממילא היא אסורה בי'.

והוא אסור בה: ד) ומהכרח נ"ל לפשוט מזה ספיקת הגאון ר"ש איגר ז"ל בתשובת הגאון רע"א ז"ל בסי' ק"ע שנסתפק שם אם אמרינן תרי ותלתא מגו בדין איסור חל על איסור. כגון שהי' מונחים לפני' תאנים וענבים שלו ואמר קונם תאנים אלו עלי וענבים אלו עלי ועל פלוני.

וחזר ואמר קונם ענבים אלו עלי. ותאנים אלו עלי ועל פלוני.

דעל התאנים לכאורה ננדאי דחייב שתיים משום דקונם שני הוי איסור מוסף. דהא אף בכולל דקיל ממוסף.

אילו אמר קונם תאנים עלי. וחזר ואמר תאנים וענבים עלי חייב שתיים.

מיהו יש לספק אם חייב גם על הענבים שתיים. דבהו ליכא מוסף בקונם שני שאמר.

אולי מ"מ חל בכולל. דאחר שחל קונם שני על התאנים מדין מוסף נשוב ונאמר.

מגו דחל על התאנים חל נמי על הענבים מדין כולל. ועיי"ש שפכת להוכיח מדברי תוס' לענין זה.

ובשפכר הימים ראיתי חקירה זו להגאון בעל פמ"ג ז"ל בס' ראש יוסף שהי' מעט לנגד עיני. ואם נימא דלא אמרינן תרי מגו באיסור חל על איסור.

א"ש דברי הש"ס דאיסור אחות אשה לא הנה מוסף על איסור אשת אח. ונלא דיינינן מגו דאתוסף עלה איסורא ע"י מוסף דאתנותא אתוסף נמי עלי דהנה תרי מגו.

דלגבי דידה לא אתוסף רק ע"י מגו דאתוסף על אתנותא. ושוב נדון לגבי דידי' במגו דאתוסף עלה ותרי מגו לא דיינינן: ח) ובבבאיור ספיקת הגאון רש"א ז"ל נמי צ"ל כמ"ש לעיל בטעמא דלא אמרינן מגו דאתוסף על האתנותא.

דלכאוו' מ"ט לא נימא מוסף בזה מגו דאתוסף איסור קונם על פלוני בתאנים. אתוסף גם עלי בענבים כיון דגם בתרי חתיכות אמרינן מוסף וצ"ל משום דאין הקונם שחל על פלוני בתאנים גורם שיחול הקונם עלי בענבים.

ול"ד כָּלֵל לְחַלְלָהּ בְּקִדּוּשֵׁינָה כַּמִּשְׁכָּן לְעֵיל. עַכְפִּי אִשׁ מֵאֵי דְאַחֹת אִשָּׁה לָא הֵנָּה מוֹסִיף מְשׁוּם דְתַרֵּי מַגּוּ לָא אֶמְרִינָן.

אָבֵל לְגַבֵּי נִדְהָ שְׁפִיר כְּתַבְנוּ דְהֵתָם מֵאֵי דְאַתּוּסַף אִסּוּר עַל בְּעֵלָה לָאוּ מִדִּין כּוֹלֵל וּמוֹסִיף הוּא דְעֵדִינָן הִיָּתָה מְוַתְרָת לּוֹ. לְכֵן אֶמְרִינָן בְּזֵה מוֹסִיף מְדִידָל לְדִידָהּ וּאִשׁ: ו) אוּלָם עֵתָה הַשְּׁגָתִי סִפְרָה רִיטְבֵּ"א ז"ל לְמַס' שְׁבוּעוֹת וְרֵאִיתִי בּוֹ (בְּדָף כ"ד ע"ב) אֶהָא דְאָמַר רַבָּא שָׁם מ"ט דְמֵאֵן דְאִית לִי אִסּוּר כּוֹלֵל מְדִידָהּ דְהֵנָּה אִסּוּר מוֹסִיף וּמֵאֵן דְפִטְרָה דְלִית לִי כִי אֶמְרִינָן אִסּוּר מוֹסִיף בְּחֻדָּא חֲתִיכָה בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת לָא אֶמְרִינָן.

וְז"ל לְשׁוֹן קָצֵר הוּא שְׁהָרִי לָא בְּאֵנוּ עֲכָשְׁי' לְחַלְקָה בֵּין אִסּוּר מוֹסִיף לְאִסּוּר מוֹסִיף וְגַם לָא תְמַצָּא לְעוֹלָם אִסּוּר מוֹסִיף בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת. אֶלָּא ה"פ דְכִי מוֹרִינָן לּוֹמַר אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר הֵינָנוּ בְּאִסּוּר שְׁהָרִי שְׁהָרִי בְּחֻדָּא חֲתִיכָה כְּגוֹן אִסּוּר מוֹסִיף שְׁהָרִי אִסּוּר הָרֵאשׁוֹן וְהָאֲחֵרוֹן בְּחֻדָּא חֲתִיכָה אֶלָּא שְׁנַתּוּסְפוּ בְּאִסּוּר הָאֲחֵרוֹן בְּגִי אָדָם אֲחֵרִים וְשִׁלָּא הִי נְאָסְרִים בְּאִסּוּר רֵאשׁוֹן כְּגוֹן חֲמוֹתוֹ וְנִעְשִׂית אִשָּׁה אִשָּׁה דְמַגּוּ דְחָל אִסּוּר אִשָּׁה אִשָּׁה עַל הֶרְחֻקִים חָל ע"ז אָבֵל בְּאִסּוּר כּוֹלֵל שְׁהָרִי חָל מְחַמַּת שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת לָא אֶמְרִינָן אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר כִּי הַכּוֹלֵל לְעוֹלָם הוּא כֵּן דְאֶמְרִינָן מַגּוּ דְחִינָל אִסּוּרָא אֶהֱיִתִּירָא חִינָל נְמִי אִסּוּרָא וְזֵה פְּשׁוּט עַכְפִּי ז"ל.

הָרִי דְפְּשִׁיטָא ל' לְהִרִיטְבֵּ"א ז"ל דְלָא אֶמְרִינָן מוֹסִיף בְּתַרֵּי חֲתִיכוֹת: ז) וּמְלַבֵּד דְלִפִּי"ז צַע"ג לְתַרְזֵן סְוִגִיית הַש"ס בְּקִדּוּשֵׁינָה גַבֵּי חֲלָלָהּ דְמַקְרִי מוֹסִיף לְכַהֵן בְּמַגּוּ דְאַתּוּסַף עֲלֵהּ אִסּוּרָא לְמִיכַל בְּתַרוּמָה אַף דְהֵנָּה מוֹסִיף בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת.

עוֹד יִקְשֶׁה טוֹבָא עַל מ"ש דְלָא תְמַצָּא לְעוֹלָם אִסּוּר מוֹסִיף בְּתַרֵּי חֲתִיכוֹת. הָרִי אִם גַּם דְלָא ס"ל דְאֶמְרִינָן כֵּן דְוָקָא בְּחֻדָּא חֲתִיכָה אֶמְרִינָן מוֹסִיף דַּה"ה גַּם בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת הִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְבָרֵי רַבָּא שָׁם כְּפִשׁוּטָן דְמֵאֵן דְלִית לִי אִסּוּר כּוֹלֵל מְשׁוּם דַּס"ל דְלָא דְיִינָנָן מַגּוּ מְחַתִּיכָה לְחֲתִיכָה וּלְדִידָהּ גַּם בְּמוֹסִיף דְוָקָא בְּחֻדָּא חֲתִיכָה אָבֵל לָא בְּשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת.

אָבֵל בְּאַמַּת לְמֵאֵן דְאִית לִי כּוֹלֵל וּלְדִידָהּ דְיִינָנָן מַגּוּ מְחַתִּיכָה לְחֲתִיכָה מַכ"ש דְיִינָנָן גַּם מוֹסִיף מְחַתִּיכָה לְחֲתִיכָה. וְסוּגִיָּא דְקִדּוּשֵׁינָה גַבֵּי חֲלָלָהּ דְאָמַר שָׁם רַבָּא בְּעֲצָמוֹ דְיִינָנָן מוֹסִיף מְחַתִּיכָה לְחֲתִיכָה י"ל דְקָאֵי לְמֵאֵן דְאִית לִי גַם כּוֹלֵל.

וְאַף דְאָמַר שָׁם אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר לִית לִי אִסּוּר מוֹסִיף אִית לִי לָאוּ לְמַעוּטֵי אִסּוּר כּוֹלֵל אֲתִי ז"א. דְבָא רַק לְתַרְזֵן מַה דְפָרִיף אֵי קְסַבְרָה אַחַע"א אִפִּי אִיפְכָּא נְמִי וְע"ז מְתַרְזֵן דְלִית לִי אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּלֵא כּוֹלֵל וּמוֹסִיף וּא"כ נִיחָא דְלָא מְשַׁכַּח"ל אִיפְכָּא בְּכוֹלֵל וּמוֹסִיף רַק בְּסֻדְרָה הֵנָּה אֶלְמַנָּה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָהּ זִנְיָה.

אָבֵל לְעוֹלָם דְגַם כּוֹלֵל אִית לִי: ח) אָכֵן גַּם לִפִּי"ז צַע"ע דְמַנְלִי לְרַבָּא דְלְמֵאֵן דְלִית לִי כּוֹלֵל יִחַלְקָה גַּם בְּאִסּוּר מוֹסִיף בֵּין חֻדָּא חֲתִיכָה לְשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת. הָא חֲזִינָן דְגַם לְמֵאֵן דַּס"ל כּוֹלֵל מ"מ בְּכַמְהָ דְבָרִים עֲדִיף מוֹסִיף מְכּוֹלֵל כַּמִּשְׁכָּן דַּל"ב ע"ב דְכוֹלֵל ל"א בְּשִׁתֵּי שְׁמוֹת וּמוֹסִיף אֶמְרִינָן.

וְכֵן כְּתַבּוּ בְּדַל"ג ע"ב דְבְּכּוֹלֵל לָא חָל בְּקַל עַל חֲמוֹר וּמוֹסִיף חָל. וּא"כ אִפ"ל דְאֶף לְמֵאֵן דְלָא ס"ל כּוֹלֵל מ"מ בְּמוֹסִיף ס"ל גַּם בְּתַרֵּי חֲתִיכוֹת וְאִי ס"ל מְסַבְּרָא דְמוֹסִיף בְּשִׁתֵּי

חתיכות לא עדיף מכולל א"כ גם למאן דאית ליי פולל לא נאמר מוסיף בְּשֵׁתֵי חתיכות בקל אַחְמוּר בִּינן דְּלֵא עֲדִיף מְכוּלָּל.

וע"כ כמ"ש הריטב"א לפרש דברי רבא. רק דצ"ע מש"ס דקדושין.

וכן מ"ש דלא משכח"ל מוסיף בב' חתיכות וְהָרִי עכ"פ משכח"ל שפיר כמ"ש וצ"ע: סימן י בְּבֵא על נַעֲרָה מְאֻנְרָה וְגַמְר בִּיאָתוּ אִי חֲיִיב שְׂתִים בְּשׁוּגְג על הערָאָה וג"כ או לא (בימי הסנהדרין): א) בְּמִנְחַת חִינוּךְ מִצְוָה ל"ה חָקַר שָׁם לְמֵאֵי דְכָתַב הַמַּל"מ ז"ל פי"ח מה' מעשה הקרבנות דקיי"ל כר"ל לגבי ר"י בְּהָא דְפְּלִיגֵי בְּסִנְהֶדְרִין (דף ס"ה ע"א) ובכריתות (דף ג' ע"ב) לענן אוֹב וְיִדְעוּנִי.

דלר"י אם עֲשָׂאן בְּהַעֲלֵם אֶחָד אֵינּוּ חֲיִיב אֲלֵא חֲטָאת אַחַת מְשׁוּם דְּשִׁנְיָהּם בְּלֵאוּ אֶחָד נֶאֱמָרוּ בְּלֵאוּ דְּעַל תְּפִנּוּ אֶל הָאֻבָּן' וְאֵל הַיְדְּעוּנִים וְאֵף דְּחִלּוּקִין הֵן בְּמִיתָה דְּכִתִּיב פִּי יְהִי בְּקֶן אוֹב אוֹ יְדְעוּנֵי מוֹת יוֹמָתוּ וְאוּ לְחֵלֶק מ"מ חֲלֻקָּה דְּמִיתָה לֹא שָׁמָּה חֲלֻקָּה.

ור"ל ס"ל דְּעַף דְּשִׁנְיָהּ בְּלֵאוּ אֶחָד נֶאֱמָרוּ מ"מ חֲלֻקָּה דְּמִיתָה שָׁמָּה חֲלֻקָּה. וְכ' הַמַּל"מ ז"ל שָׁם דְּקִי"ל בְּזָה כְּר"ל נְחֻלָּה דְּמִיתָה שָׁמָּה לְעַנְנֵי חַיִּיב תְּרַתֵּי חֲטָאוֹת אִם עֲשָׂאן בְּהַעֲלֵם אֶחָד.

ולפי"ז בְּבֵא על נַעֲרָה הַמְאֻנְרָה וְגַמְר בִּיאָתוּ בְּהַעֲלֵם אֶחָד וְתַחֲיִיב שְׂתִים דְּעַף דְּבִלְאוּ אֶחָד נֶאֱמָרוּ דְּלֵאוּ דְּלֵא תִנְאָף כּוֹלָל שְׁנֵי הֵן אֲרוּסָה וְנִשְׂוָאָה מ"מ חִלּוּקִין הֵן בְּמִיתָה דְּנַעֲרָה הַמְאֻנְרָה הֵיחָד בְּסִקִּילָה וְנִשְׂוָאָה חַיִּיב דְּנִשְׂוָאָה בְּמִזִּיד וְיִתְחַיִּיב תְּרַתֵּי בְּהַעֲלֵם אֶחָד וַיַּעֲוִי"ש שְׂפָתַי שְׁלֹא רָאָה ד"ז בְּר"מ וְהַנִּיחַ בְּצ"ע: ב) וְלְכַאוּרָה הִי נִרְאָה דִּישׁ לְפָשׁוּט ד"ז מִמְשָׁנָה עֲרוּכָה בְּכִרְיָתוֹת (דף י"ד ע"א) יֵשׁ בָּא בִּיאָה אַחַת וְחֲיִיב עֲלֵי שְׂשָׂה חֲטָאוֹת.

פִּיצַד הֵבֵא עַל בְּתוֹ חֲיִיב עֲלֵי מְשׁוּם בְּתוֹ נֶאֱחָחוּתוֹ וְאִשְׁתּוֹ אַחִי וְאִשְׁתּוֹ אַחִי אַבִּי וְאִשְׁתּוֹ אִישׁ וְנִדְּהָ. וְכִיּוֹן דְּתִנְאָ לְטְפוּי לְאוּוִין עַל בִּיאָה אַחַת אַתִּי א"כ לִיתְנֵי נַעֲרָה הַמְאֻנְרָה בְּמִקּוֹם אִשְׁתּוֹ אִישׁ וְחֲיִיב תְּרַתֵּי בְּגַמְר בִּיאָתוּ וְא"כ מִשְׁכַּח"ל דְּחֲיִיב שְׂבַע חֲטָאוֹת וַעֲיִי"ש בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת שְׂדַחְקוּ לְתַרְץ מְדוּעַ לֹא חֲשִׁיב אִם חֲמוֹתוֹ וַעֲיִי"ש בְּתוֹס' בַּע"ב בַּד"ה וְאִחָתוֹ אִשְׁתּוֹ יַעוּי"ש.

וע"כ דְּגַם בְּגַמְר בִּיאָתוּ בְּנַעֲרָה הַמְאֻנְרָה אוֹ שְׁהַעֲרָה וּפְיָרֵשׁ בְּאַבְרָ חִי אֵינּוּ חֲיִיב אֲלֵא אַחַת. אֲבָל הָא בְּנִרְכָא דְּלֵא שְׁיָיָד לְזַמְר דְּלִיתְנֵי נַעֲרָה מְאֻנְרָה וְגַמְר בִּיאָתוּ דְּכִיּוֹן דְּמַחֲיִיבִינָן לִי תְּרַתֵּי מְשׁוּם שְׂתֵי בִיאָתוֹ לָאוּ בָּא בִּיאָה אַחַת הוּא וּמִתְנִי' מִיָּרִי דְּלֵא עֲשָׂה אֲלֵא הַעֲרָאָה וּמַחֲיִיב שְׂשָׂה חֲטָאוֹת וּפְשׁוּט: ג) וְעוֹד אֲמַרְתִּי כְּדַמּוֹת רֵאִי לְזָה מְש"ס דִּיבְּמוֹת עַל מִתְנִי' דְּשָׁנִים שְׂקִידְשׁוּ שְׂתֵי נָשִׁים וּבְשַׁעַת כְּנִיסַתָּן לְחוֹפָה הַחֲלִיפוּ אֶת שְׁל זָה לְזָה.

חֲיִיבִין עֲלֵיהֶן מְשׁוּם א"א וְאִם הִי אַחִין מְשׁוּם אִשְׁתּוֹ אַח וְאִם הִי אַחִיוֹת מְשׁוּם אִשְׁתּוֹ אֵל אַחֻתָּה וְאִם הִי נְדוּת מְשׁוּם נְדָה וּמְפָרִישִׁין אוֹתָן שְׁלִשָׁה חֲדָשִׁים שְׁמָא מְעוּבְרוֹת הֵן וְאִם הִי קְטָנוֹת שְׂאִינָן רֵאוּיוֹת לִילָד מְחַזְרִין אוֹתָהּ מִיָּד וְכו'.

ובגמ' שם פריד ע"ז דמפרישין אותן שלשה חדשים והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה אמר ר"נ אמר רבה בר אבוןה שבעלו ושנו אלא הא דתנא רבי חייא הרי פאן שש עשרה חטאות תלתין ותרתין הווינן וליטעמיה וכו'.

ופי' רש"י ו"ל תלתין ותרתין הווינן דהא מתני' כרבי אליעזר אוקמינן לעיל ושמעין לי דאמר חייב על כל ביאה וביאה. והנה מלשון המשנה ובשעת פניסתן לחופה החליפו משמע דהחליפו קודם החופה ועי' בהג"ה ח"ש גרפס סוף מס' נדה מה שהביא בשם התשב"ץ ו"ל בזה ובפרט לשי' הסוברים דחופת נדה אינה קונה כלל ועי' ברמב"ם פ"י מה' אישות.

א"כ פנין דהי' גדות ולחד תי' בש"ס מייירי בשופעות מתוך י"ב לאחר י"ב ולמ"ש תוס' בשם ר"ת ו"ל שם מייירי שראתה בתוך ג' ולא טבלה עד אחר י"ב וכתבו הראשונים ו"ל דמזה פשיטא לי' לש"ס דהי' ביאה ראשונה אצלן עיי"ש.

עכ"פ פנין דהי' גדות בשעת חופה לא קנה חופה לכלום לשי' הרמב"ם ו"ל א"כ עדיין היא נערה מאורסה ודחוק לומר דוקא בבוגרות. וא"כ פנין דמייירי בגמרו ביאתן דאל"כ הו"ל לש"ס למיפרד והא אין אשה מתעברת בהעראה וא"כ היכי תני ר' חייא שש עשרה חטאות ומייירי בנערה ולא בקטנה מדמחייבה ג"כ.

וא"כ בנערה פנין דגמרו ביאתן איכא תרי חיובי על העראה וגמר ביאה לכולי עלמא ואיכא עוד ארבע חטאות לכולן ביחד והש"ס לא פריד אלא הא דתני ר"ח וכו' רק לבתר דמשני שבעלו ושנו ומשמע דמקודם ניהא.

וגם לא פריד רק למאי דמוקמינן מתני' כר"א וכדפרש"י ו"ל והלא בלא"ה קשה לכו"ע ור"ח הלא נחית למנין החטאות וא"כ הלא בנערה איכא יותר וע"כ דגם בנערה המאורסה אין מחייב רק אחת בגמר ביאתו.

ואף כי אין זו ראי' ברורה כ"כ מ"מ נלע"ד הדין פן: ד) והסברא בזה נ"ל דהנה מחלוקת ר"י ור"ל אי חלוקה דמיתה שמה חלוקה או לא הוא רק באוב וידעוני וכדומה שבעצמותם הוו דברים נפרדים רק פנין דנכללו בלאו אחד באנו לתת עליהם דין דאוכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דלא יתחייב רק חדא ולא פאוכל חלב ודם בהעלם אחד דמחויב תרתי.

ובזה פליגי ר"י ור"ל ר"י ס"ל פנין דנכללו בלאו אחד אף דחלוקין במיתה מ"מ הוי פאוכל חלב וחלב ור"ל ס"ל פנין דחלוקין במיתה אף דנכללו בלאו אחד הוי פאוכל חלב ודם לענין חיוב חטאת בהעלם אחד.

משא"כ בנערה המאורסה דשם אשת איש עלי' כמו אשת אב ואשת אח דהווי גם מן האירוסין. (ועי' תוס' יבמות ד"ב ע"ב ד"ה בתו).

ואין בה אזהרת לאו אחר רק בלאו דלא תנאף היא רק דחדשה תורה דאם יש בה באשת איש זו פרטים אלה דהיינו שהיא נערה ולא בוגרות מאורסה ולא נשואה בתולה ולא בעולה אז במזיד נידון בתמורה דהיינו בסקילה.

ואם חסר אחד מפרטים אלה לא יצאת להחמיר והרי היא בחנק דאשת איש א"כ לא שייך פאן כלל לחייב שתיים משום חלוקה דמיתה על העראה ועל גמר ביאה דהרי גם

בְּהֵעָרָא אֵשֶׁת אִישׁ הָיָא וְהָיִי מִמָּשׁ אוֹכֵל שְׁנֵי זִיתֵי חֵלֶב בְּהֵעָלַם אֶחָד דְּחַיִּיבָא דַּא"א מִיִּשְׁדָּה שִׁיבָא גַם בְּנֵעְרָה הַמְּאֹרְסָה.

רק דְּבִהֵעָרָא הָוּיָא א"א חֲמוּרָה שְׁהַחְמִירָה בָּהּ תוֹרָה וְלֹא בָּאֵנוּ לַעֲשׂוֹתָן לְאוֹכֵל שְׁנֵי זִיתֵי חֵלֶב מִשׁוּם דְּנִכְלְלוּ בְּלֹא אֶחָד כְּמוֹ בָּאוּב וְיִדְעוּנֵי דל"ש נִכְלְלוּ כְּלָל דְּנֵעְרָה הַמְּאֹרְסָה הָיָא הָיָא א"א. וְאִטּוּ מִשׁוּם דְּהַחְמִירָה תוֹרָה בְּהֵעָרָא לְחַיִּיב סְקִילָה בְּמִזִּיד נֹאמַר דְּהָוִי פְּאוֹכֵל חֵלֶב וְדָם כְּמוֹ בָּאוּב וְיִדְעוּנֵי לר"ל אֶתְמַקְהָה וּבְרוּר לַעֲנִי"ד: ה) עוֹד רְאִיתִי לְהַמְנַח"ח ו"ל בְּמִצְוָה קכ"א שְׁחַקֵּר שָׁם.

לְמֵאֵי דְקִי"ל דְּהָבָא עַל חֲמִשׁ גְּדוֹת בְּהֵעָלַם אֶחָד חַיִּיב אֶכֶל חֲדָא מִשׁוּם דְּגוּפִין מְחֻלְקִין. א"כ בְּבָא עַל אַחֲוֹתוֹ בְּתוּלָה אוֹ עַל נֵעְרָה הַמְּאֹרְסָה בְּתוּלָה וְאִח"כ בָּא עַלִּי עוֹד הַפְּעַם אֵי הָוִי כְּגוּפִין מְחֻלְקִין דְּמַעֲיָקְרָא בְּתוּלָה וְהַשְׁתַּא בְּעוּלָה וְעֵי פְתוּבוֹת דָּף מ"ה ע"א דְּמַקְרִי אֲשֶׁתַּי גּוּפָא וְאֶפְשָׁר דְּהָוִי כְּגוּפִין מְחֻלְקִין וְחַיִּיב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה וּמִשְׁכַּח"ל לְנִמִּי בְּחַד בִּיאָה דְּתִיכְרָף שְׁהֵעָרָה בָּהּ נֵעֲשִׂית בְּעוּלָה וְאֲשֶׁתַּי גּוּפָא וְחַיִּיב שׁוּב אֲגַמַר בִּיאָה ג"כ אוֹ שְׁהֵעָרָה וּפְיִרְשׁ מְמַנָּה בְּאֶבֶר חֵי דְּהָוִי כְּבִיאָה אַחֲרַת א"כ חַיִּיב שְׁתֵּי חֲטָאוֹת.

וע"ש שְׁפַתְבּ שְׁלֹא רָאָה ד"ז רק דנ"ל דְּכִינּוּ דְּהָא דְּחַיִּיב תְּרַתֵּי כְּגוּפִין מְחֻלְקִין יִלְפִינּוּ מְקַרָא בְּכָרִיתוֹת א"כ גּוּפִין מְחֻלְקִין מִמָּשׁ בְּעֵינָן. וּבְתוּלָה וְנֵעֲשִׂית בְּעוּלָה לֹא מְקַרִי גּוּפִין מְחֻלְקִין לַעֲנִין זֶה וְאֲשֶׁתַּי גּוּפָא הוּא לַעֲנִין אַחַר יַעוּי"ש: ו) וּבְדִין זֶה נ"ל שְׁהוּא ש"ס עָרוּף בִּיבְמוֹת הַנ"ל דְּמִיָּרִי שְׁהִי בְּתוּלוֹת כְּדְפָרִיף הַש"ס וְהָא אֵין אִשָּׁה מְתַעַבְרַת כְּבִיאָה רֵאשׁוּנָה וּמִיָּרִי שְׁגַמְרוּ בִּיאָתָן דַּל"כ בְּלֹא"ה אֵין אִשָּׁה מְתַעַבְרַת בְּהֵעָרָא.

א"כ לְכוּלֵי עֲלָמָא תְּקַשָּׁה דְּהִיכִי תְּנִי ר' חַיִּיא שֵׁשׁ עֲשָׂרָה חֲטָאוֹת הָרִי תְּלַתִּין וְתַרְתִּין הָוּיִין דְּאֶכֶל אַחַת מְחַיִּיב תְּרַתֵּי אֵהֵעָרָא וְגַמַר בִּיאָה אֵי נִימָא דְּמַקְרִי גּוּפִין מְחֻלְקִין וְנֶאֱפִי' נִימָא דְּבַדִּידָה לֹא שִׁינָף לּוֹמַר דְּמַקְרִי גּוּפִין מְחֻלְקִין.

דְּבַדִּין לֹא אֲשֶׁתַּי גּוּפָא כְּלָל מ"מ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע הָוּיִין דְּהַבּוֹעֲלִים חַיִּיבִים עַל כָּל אַחַת שְׁמוּנָה חֲטָאוֹת. וְזֵהוּ קִשָּׁה לְכוּ"ע וְאִמָּאֵי לֹא הַש"ס רַק לְבַתֵּר דְּמִשְׁנֵי שְׁבַעֲלוּ וְשָׁנוּ וְגַם ל"פ רַק לְמֵאֵי דְּמוֹקְמִינּוּ מְתַנִּי' בְּחַד תִּי' כר"א.

וע"כ דְּלֹא מְקַרִי אֲשֶׁתַּי גּוּפָא לַעֲנִין דִּיהָא כְּגוּפִין מְחֻלְקִין: סִימָן יֵא חֲקִירָה רְבִתָּא כְּמַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׁר קוֹדֵם מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן אֵי מְהֵנִי בְּדִיעַבְדּ אוֹ לֹא: א) יְבָמוֹת (דָּף פ"ו ע"א) גְּבִי מְחֻלְקַת דר"מ וְרַבְּנָן אֵי מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן מוֹתֵר לְזָרִים וְאֶמְרִינּוּ בַּש"ס מ"ט דר"מ אָמַר רַב אַחָא בְרִי' דְּרַבָּה מִשְׁמִי' דְּגַמְרָא כִּי אֶת מַעֲשֵׁר בְּנ"י אֲשֶׁר יְרִימוּ לֵה' תְּרוּמָה מֵה תְּרוּמָה אֲסוּרָה לְזָרִים אֶף מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן אֲסוּר לְזָרִים.

אֵי מֵה תְּרוּמָה חַיִּיבִין עַלִּי מִיְתָה וְחֻנְמִשׁ אֶף מְעַ"ר חַיִּיבִין עַלִּי מִיְתָה וְחֻנְמִשׁ אָמַר קָרָא וּמָתוּ בּוּ כִּי יִחְלְלוּ וְיִסַּף חֲמִישִׁיתוֹ עַלִּי בּוּ וְלֹא כְּמַעֲשֵׁר עַלִּי וְלֹא עַל מַעֲשֵׁר. וְרַבְּנָן מֵה תְּרוּמָה טוּבְלַת אֶף מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן נְמִי טוּבֵל וְכַדְתַּנְיָא ר"י אָמַר יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיִּיב אֲלֵא עַל טָבֵל שְׁלֹא הוֹרֵם מְמַנּוּ כָּל עֵיקָר הוֹרֵם מְמַנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָה וְלֹא הוֹרֵם מְמַנּוּ מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן מַעֲשֵׁר רֵאשׁוֹן וְלֹא מַעֲשֵׁר שְׁנֵי וְנֶאֱפִי' מַעֲשֵׁר עֲנִי מַנְיִין.

ת"ל ל"ל לאכול בשעריה ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריה וגו' מה שעריה האמור להלן מעשר עני אף שעריה האמור פאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל. ואי מהתם הו"א ללא אכל מיתה לא קמ"ל.

ובתוס' שם בד"ה מה תרומה טובלת וז"ל, פ"א בקונטרס בשלא הנפרשה סיניבין מיתה על אכילתו של טבל דהא תרומה מיתה פתיבא בי' וקשה לר"י מעשר ראשון נמי פתיבא בי' תרומת מעשר ועוד אי מטעם זה לא ליתסר טבל לכהן פנין דתרומה שריא לי', ופי' ריב"ן משום דדרשינו בפ' הנשרפין ולא יחלו א"ק בני ישראל את אשר ירימו בעתידים לתרום הפתוב מדבר וילוף חילול חילול מתרומה עכ"ל: (ב) ובשי' רש"י ז"ל ע"כ צ"ל דנדאי עיקר טעמא מקרא דולא יחלו פמבואר בש"ס סנהדרין שם רק דבא להסביר מט"ט פשיטא לן יותר טבל לתרומה גדולה מטבל למעשר ראשון שיש בו נמי קדשי בני ישראל דהיינו תרומת מעשר.

לזה כתב דתרומה פשיטא יותר משום דבו גופי' איכא מיתה לאחר הפרשה משא"כ במעשר ראשון ליכא בו גופי מיתה להכי צריף היקישא לתרומה כ"כ בס' על"נ שם: אבל עדיין הדבר צריף הספר מאי מתרץ רש"י ז"ל בזה.

פנין דתרומה טובלת מקרא דולא יחלו ומשום דסברא הוא פנין דתרומה מיתה פתיבא בי' להכי טובל בשלא הנפרש עוד ומעורב בתוכו. א"כ מעשר ראשון נמי דמעורב בי' תרומת מעשר שהוא במיתה ג"כ יטבול מהאי טעמא ויהי' בכלל קרא דולא יחלו ומה לי בזה שאין במעשר עצמו מיתה פנין דעכ"פ מעורב בי' תרומת מעשר שהוא במיתה וכמו שהק' תוס' ז"ל.

ועי' מהר"ם ז"ל וצ"ב שי' רש"י ז"ל: (ג) והנראה בזה מילתא חדתא. הנה סדר הפרשת תרומות ומעשרות הוא כן.

מתחלה תרומה גדולה אח"כ מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני ומהמעשר ראשון על הלוי להפריש תרומת מעשר ואנן קיי"ל כאבא אלעזר בן גמלא בגיטין (דף ל"א ע"א) דרשות ביד בעה"ב לתרום תרומת מעשר.

והמשנה סדר המעשרות כגון שהקדים מעשר ראשון לתרומה או מעשר שני לראשון עובר בלאו דמלאתה ודמעף לא תאחר ומ"מ מה שעשה עשוי וזלה הפרשתו וכמבואר במשנה ו' פ"ג דתרומות ופשוט הוא.

וגם מבואר בכמה דוכתי דאסור להקדים תרומת מעשר למעשר ראשון. אמנם בדיעבד אם הקדים להפריש תרומת מעשר קודם שהפריש מע"ר אינו מבואר בש"ס אם מהניא הפרשתו.

וטעמא רבא איכא לחלק בזה בין הקדמה זו דתרו"מ למע"ר לשארי הקדמות כמו שיבואר לפנינו בס"ד: (ד) והנה הרא"ה ז"ל בחינוך מצנה רפ"ד בדין טבל שביאר שם דטבל לתרומה גדולה ולתרומת מעשר הוא במיתה מקרא דולא יחלו את קדשי בני וגו' וילפינו חילול חילול מתרומה וטבל למעשרות לחוד אינו רק במלקות מקרא דלא תוכל לאכול בשעריה.

וְכַתֵּב שֵׁם עוֹד וְז"ל נִמְצָא מִפְּלֵל דְּבָרֵינוּ שֶׁהָאוֹכֵל טָבֵל קוֹדֵם שְׁנֵיטְלָה מִמֶּנּוּ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר
הוּא בְּמִיתָה וְאִם אָכַל מִמֶּנּוּ אַחֵר שְׁנֵיטְלָה מִמֶּנּוּ תְרוּמָה גְדוּלָה וְנִטְלָה מִמֶּנּוּ גַם תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר וְכַגּוֹן שֶׁהַקְּדִים לִיטּוֹל מִמֶּנּוּ תְרוּ"מ קוֹדֵם מַעֲשֵׂר אַע"פ שֶׁהוּא עֲדִינָן טָבוּל לְשָׁנֵי
הַמַּעֲשָׂרוֹת דִּהְיִינוּ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וְשָׁנֵי וּמ"ע.

אִינוּ חֲזָיִב מִיתָה אָבֵל הוּא מְחֻיָּב מִלְּקוּיָה עַכ"ל. הָרִי מְבוֹאֵר בְּדִבְרֵי ו'ל דְּבַדִּיעֵבֵד אִם
הַקְּדִים תְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן ג"כ מֵה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוּי וִיעוּי"ש בַּמְנַח"ח שֶׁהָאֲרִיף
בְּזֶה וְכַתֵּב דְּדָבָר פְּשוּט הוּא דְמַהְיֵי בְּדִיעֵבֵד.

וְהִבִּיא מ"ש הָרַמְבַּ"ם ו'ל בַּפ"ט מֵה' מַעֲשֵׂר ה"ה גְּבִי הַפְּרִשָׁת דְּמֵאֵי דְמִסִּיִּים מִקְּוֹדֵם מְקוֹם
לְהַמַּעֲשֵׂר וְאַח"כּ מִפְּרִישׁ הַתְרוּ"מ מִשּׁוּם שֶׁאִינוּ רִשָּׁאֵי לְהַפְרִישׁ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר קוֹדֵם
הַמַּעֲשֵׂר לְכַתְחֻלָּה. וּמִלְּשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע דְּרַק לְכַתְחֻלָּה אֵין לְהַקְדִים אָבֵל בְּדִיעֵבֵד מֵה שֶׁעָשָׂה
עֲשׂוּי: ה) וּבַכ"מ ו'ל בַּה"ו שֵׁם עַמ"ש הָרַמְבַּ"ם ו'ל דְּמִתְרַת לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שָׁנֵי קוֹדֵם
הָרֵאשׁוֹן בְּדִמֵּאֵי כ' ו'ל.

מִשְׁנֵה בַּפ"ק דְּדִמֵּאֵי גְּבִי דְּמֵאֵי אִם הַקְּדִים מַעֲשֵׂר שָׁנֵי לְרֵאשׁוֹן אֵין בְּכֹף פְּלוּם וּמִשְׁמַע
דְּנֻקָּא הַקְּדִים שָׁנֵי לְרֵאשׁוֹן אָבֵל תְרוּמַת מַעֲשֵׂר קוֹדֵם מַעֲשֵׂר לֹא. וְכֵן בְּדִין שֶׁהָרִי תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר הִיא מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר וְאִם אֵין הַמַּעֲשֵׂר הִיאֵף יִפְרִישׁ מַעֲשָׂרוֹ וּמִפְּנֵי כֹף בַּכ"מ
בְּמִשְׁנֵה דְמִסְכַּת דְּמֵאֵי מִקְּדִים לְסִיִּים מְקוֹם תְרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּעוֹדוֹ חֻלִּין וְאִינוּ קוֹרָא שֵׁם
עֲלֵי עַד שֶׁיִּקְרָא שֵׁם לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וּבַמְנַח"ח כ' עַמ"ש דְּכֵן בְּדִין פִּינָן שֶׁלֹּא הַפְּרִישׁ
מַעֲשֵׂר אֵיף הַפְּרִישׁ מַעֲשֵׂר הַמַּעֲשֵׂר.

דְּאֵין זֶה רֵאִי כ"כ דָּאֵם יֵשׁ לוֹ מֵאָה פּוֹרִים טָבֵל טָבוּל לְמַעֲשֵׂר יָכוֹל לְהַפְרִישׁ אַחַד וְהוּא
תְרוּמַת מַעֲשֵׂר. נִרְאֶה שֶׁהֵבִין פְּנִינַת הַכ"מ ו'ל דְּאֵינוּ יוֹדַע פְּמָה עֲלֵי לְהַפְרִישׁ תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר קוֹדֵם שֶׁהַפְּרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר.

וְהוּא תְמוּיָה דְכִמוֹ שִׁיּוֹדַע חֲשָׁבוֹן הַמַּעֲשֵׂר עֲצָמוֹ מִמִּילָא יוֹדַע ג"כ חֲשָׁבוֹן הַתְרוּ"מ. נְעוּד
קִשָּׁה טוֹבָא מ"ט דְּמִתְרַת לְהַקְדִים מַעֲשֵׂר שָׁנֵי לְרֵאשׁוֹן בְּדִמֵּאֵי וְאִסוּר לְהַקְדִים תְרוּמַת
מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וְעִי"ש מ"ש בַּמְנַח"ח שֶׁדַּעַתוֹ דָּאֵף דְּמִקְדִים מַעֲשֵׂר לְתְרוּמָה אוֹ
שָׁנֵי לְרֵאשׁוֹן בְּנֻדָּאֵי עוֹבֵר בְּלֹאוֹ מ"מ בְּמִקְדִים תְרוּ"מ לְמַע"ר לִיכָּא לֹאוֹ מְדָלָא חֲשִׁיב לֵה
בְּמִתְנֵי דְתְרוּמוֹת פ"ג רַק דְּמַצּוּהָ אֵיכָּא לְכַתְחֻלָּה לְהַפְרִישׁ מַע"ר קוֹדֵם לְתְרוּ"מ עִי"ש.

א"כ בְּאַמַּת צְרִיף לְהֵבִין מ"ט דְּבַדִּמֵּאֵי הַקִּילוֹ שָׁאֵין אִסוּר גַּם לְכַתְחֻלָּה שָׁנֵי לְרֵאשׁוֹן וְאִסוּרוֹ
לְהַקְדִים תְרוּ"מ לְמַעֲשֵׂר וּכ"ז צַע"ג: ו) וְנִלְע"ד לְהַכְרִיחַ מְדַבְרֵי הַר"ש ו'ל דָּאֵם הַקְּדִים
תְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לֹא מְהִנְיָא הַקְדָּתוֹ כָּלֵל.

דְּשָׁנֵינוּ בְּמִשְׁנֵנוֹ פ"ב דְּבַכּוֹרִים מ"ג יֵשׁ בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מִשָּׂא"כ בְּבַכּוֹרִים הַתְרוּמָה
וְהַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרִין אֶת הַגְּוֹרָן וְכו' ו'ל הַר"ש ו'ל שֵׁם אוֹסְרִין אֶת הַגְּוֹרָן מִשּׁוּם טָבֵל אָבֵל
בַּכּוֹרִים אֵינָם טוֹבְלִין.

וּבִירוּשָׁלַיִם אֲמַרִינוּ נִחְאֵתְרוּמָה אוֹסְרַת אֶת הַגְּוֹרָן הַמַּעֲשֵׂר אוֹסְרַת אֶת הַגְּוֹרָן. תִּיפְתֵּר
שֶׁהַקְּדִים בְּשִׁיבְלִים דָּאֵמַר ר"א בְּשֵׁם ר"ל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִים בְּשִׁבְלִים פְּטוּר
מִתְרוּמָה גְדוּלָה.

משמע שרופצה לפרש אוסרין את הגורן דאע"פ דלא נתמרחק קובעים אותה לאוסרה באכילת עראי פההיא דתנן בפ"ב דמעשרות ומייתי לה בפ' המביא פדי גין. פירות שתמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אוסר לאכול מהן עראי ורבנן מודו בתורם מן הפלפלה.

ולהכי קשיא לי ממעשר היכי משכח"ל דאסר שהתרומה לעולם קודמת ומשני בשקדימו בשבלין. וְלֹא מִיִּיתִי דר"א אלא לאשמועינן שחל שם מעשר פשהקדימו בשבלין ואע"ג דר"א איירי במע"ר ומתני' מיירי במע"ש ל"ש, ומיהו בסיפא דמתני' דקתני גבי תרומת מעשר שאוסרת את הגורן פתרומה לא יתכן לפרש בכה"ג שהקדימה דאי אפשר להפריש תרומת מעשר עד שיקרא שם למעשר ונמצא שפבר נאסר הגורן.

אלא דטובלת לאסור באכילה עד שיפרישנה פתרומה גדולה מה שאין פן בפכורים ובכה"ג הי' יכול לפרש פאן. הרי מפורש יוצא מדברי רבינו הר"ש ז"ל דאפ"י בדיעבד לא מהני אם הקדים תרו"מ למעשר ראשון דאל"כ הרי פמו דמפרש הירושלמי הא דמעשר אוסרת את הגורן דמיירי פשהקדים מעשר לתרומה בשבלין אף דלכתחלה אסור לעשות פן ורק דמיירי בדיעבד.

ועמ"ש לקמן בסי' מ"ד בתשו' להרב הגאון מוהר"א שליט"א מד"א דמינסק. וא"כ בתרומת מעשר נמי מצינו למימר דמיירי דעבר והקדים אותה למעשר ראשון ומ"ט מכריח הר"ש ז"ל דבסיפא לא מצינו לפרש פן שהקדימה.

וע"כ דעתו ז"ל דגם בדיעבד לא מהני בהקדים תרו"מ למעשר ראשון וחולק ארא"ה ז"ל בהצנוד: ז) ונראה דנהו מכ"ש ה"מ ז"ל שהובא לעיל בפ"ט מה' מעשר ה"ו דאינו בדין שיפריש תרו"מ קודם למעשר.

שפונתו ג"כ דאפ"י בדיעבד לא מהני ולהכי ניחא דגם בדמאי שהקילו בו להקדים שני לראשון מ"מ תרו"מ קודם למעשר א"א להקדים. דלאו מצד אסור לחוד הוא דאיפא בזה ורק דלא אהנו מעשי' פלל וכמו שיבואר לפנינו בס"ד מקלתא בטעמא רק דצ"ע מ"ש הרמב"ם ז"ל בה"ה תי' לכתחלה.

וכן מ"ש במנח"ח להכריח גם מדברי הרמב"ם ז"ל דבדיעבד מהני אם הקדים תרו"מ למעשר מדכתב בפ"י מהל' מאכלות אסורות ה"כ וז"ל אבל האוכל מטבל שנטלה ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר ועדיין לא הפריש ממנו מעשרות ואפ"י לא נשאר בו אלא מעשר עני הרי זה לוקה משום טבל ואין בו מיתה שאין עון מיתה אלא בתרו"ג ותרו"מ.

ומדכתב שנטלה ממנו תרו"ג ותרו"מ ועדיין לא הפריש ממנו מעשרות ומשמע דטבול לשני המעשרות דהיינו או מעשר ראשון ושני או מעשר ראשון ועני. ועכ"פ מבואר דהקדים תרומת מעשר למעשר ראשון מהני.

אין זה הכרע כ"כ די"ל מעשרות דעלמא קאמר דהיינו או מע"ש או מעשר עני וכדמפרש אבל מע"ר פבר הופרש: ח) אולם מצאתי תנא דמסייע להמנח"ח ז"ל. והוא הרדב"ז ז"ל שנדפס מחזק סביב הרמב"ם ז"ל שם שכ' לתרץ השגת הראב"ד ז"ל שם עמ"ש הרמב"ם ז"ל שם דטבל למעשר עני אין בו מיתה וז"ל.

פּתב הָרָאָב"ד ז"ל סְבָרָא הִיא זו וְהִיא יָפָה בְּעֵינֵי מְשׁוּם דְּכִתִּיב בְּהִנֵּה קָרָאֵי קוּדֵשׁ ע"כ. וּבַעַל מ"ע פּתב שָׁאִין זו סְבָרָא אֵלָא תַלְמוּד עָרוּף וְאִיבְרָא דְסְבָרָא הִיא לְפָרֵשׁ פֶּן בְּדַבְרֵי ר"י דְאָמַר יָכוֹל לֹא יְהִי חֲזִיב אֵלָא עַל הַטָּבֵל שְׁלֹא הוֹרֵם מִמֶּנּוּ כָּל עֵינְקָר הוֹרֵם מִמֶּנּוּ תְרוּ"ג וְלֹא הוֹרֵם מִמֶּנּוּ מַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן מַעַ"ר וְלֹא מַעְשֵׁר שְׁנֵי וְאַפְּלִי מַעְשֵׁר עָנִי מִזֵּינִן ת"ל ל"ת לְאַכּוֹל בְּשַׁעֲרֵיהּ וּלְהֵלֵן הוּא אוֹמֵר וְאַכְלוּ בְּשַׁעֲרֵיהּ וְשִׁבְעוּ.

פְּשֻׁטָה מְשַׁמַּע שְׁלֹא הִפְרִישׁ מַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן כָּלֵל אֵין בּוֹ חֵיּוֹב מִיְתָה אַע"פ שֵׁישׁ בְּתוֹכוֹ תְרוּ"מ. הוֹדִיעֵנוּ רַבֵּינוּ שָׁאִין הַדְּבָר פֶּן.

אֵלָא שְׁהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעְשֵׁר וְעַדִּינִן הַמַּעְשֵׁר בְּתוֹךְ הַכָּרִי אַע"פ שָׁאִין רְאוּי לַעֲשׂוֹת פֶּן מ"מ אִם עֵבֶר וְעָשָׂה שֵׁם תְּרוּמַת מַעְשֵׁר עֲלֵי וְנִסְתַּלַּק מִן הַכָּרִי חֵיּוֹב מִיְתָה וְזֶהוּ שֶׁפְּתַב רַבֵּינוּ וְעַדִּינִן לֹא הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מַעְשָׁרוֹת וְאַפְּלִי לֹא נִשְׁאַר בּוֹ אֵלָא מַעְשֵׁר עָנִי וְכו' מְשַׁמַּע שְׁנֵי מַעְשָׁרוֹת לְבַד מַעְשֵׁר עָנִי וְלֹא מִשְׁכַּח"ל אֵלָא שְׁהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעְשֵׁר וְלֹא מַעְשֵׁר רֵאשׁוֹן וּמְשׁו"ה קַלְסִי.

הָרִי שֶׁפְּתַב ג"כ בְּכֹנֶת הַרְמַב"ם ז"ל כַּמ"ש הַמְנַח"ח. אָף דַּע"ק בַּמִּש"ש שֶׁזֶּהוּ כְּוֹנֶת הָרָאָב"ד ז"ל יַעו"ש.

עַכ"פּ פְּשֻׁטָה לִי בְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּאִם הַקְּדִים תְּרוּ"מ לְמַעְשֵׁר מִהֵנִי. נִקְטִינֵן מִזֶּה שְׁדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל וְהָרָא"ה ז"ל וְהַרְדָּב"ז ז"ל דְּמִהֵנִי הַקְּדַמַּת תְּרוּ"מ לְמַעְשֵׁר וְדַעַת הַר"ש ז"ל וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הַכ"מ ז"ל בְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּלֹא מִהֵנִי הַקְּדַמַּתִּי.

וַצ"ע בְּאִמַּת לְהֵנִי שִׁי דְהַקְּדַמַּת תְּרוּ"מ הֵנִי כְּשֶׁאֲרֵי הַקְּדַמּוֹת דְּרַק לְכַתְּחִלָּה אֵינּוּ רְאוּי לַעֲשׂוֹת הֵן אֲבָל בְּדַעַת מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי. דַּמ"ט דְּהַקְּדִילוּ בְּדַמַּי בְּהַקְּדַמַּת שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן דְּמִן תֵּרַח לְכַתְּחִלָּה וְאַסוּר לְהַקְּדִים תְּרוּ"מ לְמַעְשֵׁר: ט) וְנִרְאֶה עוֹד טַעַם לְשִׁבְחָ דְּלֹא מִהֵנִי הַקְּדַמַּת תְּרוּ"מ לְמַעְשֵׁר דְּהָרִי חֲזִינֵן אִם מַעְשֵׁר תְּבוּאָתוֹ קוּדֵם הֵנִי שְׁאַר הַכָּרִי חוּלִין גְּמוּרִים וְאֵינָם טְבוּלִים לְתְרוּ"מ רַק לְמַעְשֵׁר שְׁנֵי אוֹ לְמַעְשֵׁר עָנִי.

וְרַק חֵלֶק הַמַּעְשֵׁר עֲצָמוֹ שְׁהִפְרִישׁ הֵנִי טָבֵל לְתְרוּמַת מַעְשֵׁר דְּזֶהוּ דִּינֵי מַעְשֵׁר מִן הַמַּעְשֵׁר, וְא"כ לֹא שִׁינֵי לְהִפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעְשֵׁר מִכָּל הַכָּרִי קוּדֵם שְׁהִפְרִישׁ מַעְשֵׁר אָף דְּלֹא יִפְרִישׁ רַק חֵלֶק אֶחָד מִמָּאָה כְּפִי חֲשׁוֹבֵן תְּרוּמַת מַעְשֵׁר כִּינּוּן דְּלֹא יְהִי לְעוֹלָם חֵיּוֹב עַל כָּל הַכָּרִי רַק עַל חֵלֶק הַמַּעְשֵׁר וְכָל הַכָּרִי לֹא תֵהִי לְעוֹלָם כְּוֹלָה טְבוּלָה לְתְרוּ"מ.

וְגַרְע מִמְּפָרִישׁ מְדָבָר שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ דְּמִהֵנִי אָף דַּעַדִּינִן לֹא בָּא לְכָלֵל חֵיּוֹב תְּרוּמּוֹת וּמַעְשָׁרוֹת דְּהֵתָם עַכ"פּ לְאַחַר מִקְרוֹת וְגַמְר מְלֹאכָה תִּתְחַיֵּיב זו הַכָּרִי בְּעֲצָמָה. וְגַזַּה"כ דְּמִהֵנִי כַּמ"ש הַר"ש ז"ל בַּפ"א דְּתְרוּמּוֹת מ"י.

מִשָּׂא"כ הֵכָא מְלַבֵּד זֶה דְּנִרְאֶה דְּחֵיּוֹב דְּתְרוּמַת מַעְשֵׁר אֵינּוּ חָל כָּלֵל מִקּוּדֵם שְׁעֵינֵשׁ דְּרַק חֵלֶק הַמַּעְשֵׁר נִתְחַיֵּיב בְּתְרוּ"מ בְּתַר שְׁהִפְרִישׁוֹ וְהֵנִי לְעַנְיָן זֶה כְּמוֹ בְּעֵלְמָא קוּדֵם גְּמַר מְלֹאכָה דְּרַק מַעְשֵׁר מִן הַמַּעְשֵׁר אֲמָרָה תּוֹרָה וְלֹא קוּדֵם וְכְמוֹ שִׁיבְנָאָר לְפָנֵינוּ.

אָף כִּינּוּן דְּכָל הַכָּרִי לֹא תֵהִי לְעוֹלָם כְּוֹלָה טְבוּלָה לְתְרוּ"מ אָף בְּתַר שְׁיִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ הַמַּעְשֵׁר. א"כ שׁוֹרֵת הַדִּין דְּלֹא חָלָה כָּלֵל הַפְּרִישׁתּוֹ מַה שֶׁמְּפָרִישׁ מִכָּל הַכָּרִי קוּדֵם שֶׁיִּבְרַר חֵלֶק הַמַּעְשֵׁר דְּרַק זֶה הַחֵלֶק יְבוֹא לְכָלֵל חֵיּוֹב תְּרוּ"מ וְלֹא כָּל הַכָּרִי.

רק דצ"ע לפי"ז ממקדים מעשך לתרומה דמהני אף דחלק התרומה ג"כ אינו פא לעולם לדין חיוב מעשך ואפ"ל דגזה"כ הוא ויש להאריך בזה ואכ"מ: י) עכ"פ זה נ"ל פרוי ראם נאמר דלא מהני פלל הקדמת תרומת מעשך למעשך א"כ קודם שהפריש מעשך ראשון לא הוי על הפרי רק דין טבל למעשך ראשון ולא טבל לתרו"מ.

ונ"מ לשי' הפוסקים ז"ל דטבל למעשך ראשון הוא רק בלאו וטבל לתרו"מ הוא במיתה. א"כ להני שי' דלא מהני גם בדיעבד אם הפריש תרו"מ קודם למעשך וגרע עוד יותר ממפריש תרומות ומעשרות קודם שנגמרה מלאכתו בנדאי דלא יהי' על הפרי לדידהו דין טבל לתרו"מ קודם שהפריש מעשך ורק טבול למעשך הוי ולא לתרו"מ.

וקא דכתב הרמב"ם ז"ל לפי הירדב"ז ז"ל וכן גם הרא"ה ז"ל דרק לאחר שניטל תרומה גדולה ותרומת מעשך אינו במיתה אבל קודם שניטלה תרו"מ אף שגם מעשך לא הפריש עוד מ"מ יש בו עון מיתה.

הרי דגם בעודו טבל למעשך ראשון מ"מ יש עלי' גם טבל לתרו"מ. היינו משום דס"ל ע"כ דחיוב דתרו"מ חל תיכף לאחר מירוח כמו פל המעשרות ורק סדר המעשרות הוא שמוקדם עלי' להפריש מעשך ואח"כ תרומת מעשך ובדיעבד מהני גם אם שינה הסדר לדידהו אבל להני שי' דלא מהני גם בדיעבד אם הקדים תרו"מ למעשך נראה נדאי דס"ל דאין החיוב דתרו"מ חל פלל רק בתר שהפריש המעשך חל החיוב דמעשך מן המעשך ואין מקום לחיוב זה פלל קודם שהפריש המעשך.

דאין תלוי במירוח רק בהפרשת מעשך ואפ"ל בדיעבד לא מהני אם תרם תרו"מ קודם מעשך: יא) והנראה עוד לכאורה בזה. דדין זה אימתי חל החיוב דתרומת מעשך אם ע"י מירוח או ע"י הפרשת המעשך.

אפ"ל דתלוי במחלוקת רש"י ז"ל והרמב"ם ז"ל בהא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף י"ג ע"א) אר"א אמר רשב"ל מעשך ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו לתרומת מעשך. וכ' רש"י ז"ל שמו טובלו שם מעשך שקרא עלי' טובלו ואוסרו באכילת עראי ובמיתה פדיו טבל עד שירים תרומת מעשך שלו ולקמ"י יהיב טעמא עכ"ל.

וס"ל דהוי טבל גמור מה"ת ובמיתה הוא ע"י שקרא עלי' שם מעשך ושם בע"ב אמרינן בש"ס מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עלי' שם מעשך וז"ל רש"י ז"ל ורחמנא אמר והרמון ממנו מעשך מן המעשך משנקרא מעשך הזקיקם לתרומתו עכ"ל.

וכיון דס"ל לרש"י ז"ל דטעם זה שנקרא עלי' שם מעשך מהני לחיבו מה"ת בתרומת מעשך מירוח משום דהתורה לא חלה החיוב במירוח ורק משנקרא מעשך הזקיקם לתרומתו. א"כ דוק מינה לאידך גיסא דקודם שנקרא שם מעשך אינו חייב בתרומת מעשך אף בתר מירוח דעיקרו של חיוב זה אינו תלוי פלל במירוח רק בהפרשת המעשך ושם מעשך הוא דטובלו מה"ת בין קודם מירוח בין לאחר מירוח: אבל שי' הרמב"ם ז"ל דלא כשי' רש"י ז"ל בזה דשם מעשך טובל מה"ת.

דז"ל בפ"ג מה' מעשך הי"ט. מעשך ראשון שהקדימו בשבלין אסור לאכול ממנו עראי שיפריש תרומתי ואם אכל מפין אותו מפת מרדות הרי דס"ל דלא הוי טבל גמור מה"ת

קונדם מירוס וְשֵׁם מַעֲשֵׂר אֵינוֹ טוֹבֵל רַק מְדַרְבְּנָן וְעַמְשׁ"ש בַּמַּל"מ וּבַפ"ג מַה' תְּרוּמוֹת וּבְרִי"ט אֶלְגָּזִי רִישׁ הַל' חֲלָה ע"ש.

וּא"כ לְשִׁי הֶרְמֵב"ם ו"ל הַחַיִּיב דְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר הָיָה כְּשֶׁאָר חַיִּיב דְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת דְּתַלְוֵי בְּמִירוֹס וְלֹא בְּהַפְרָשַׁת הַמַּעֲשֵׂר לְפִי"ז אַפ"ל דְּגַם קוֹנְדָם שֶׁהַפְרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר חָל חַיִּיבָא דְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְהָיָה עַל הַכָּרִי' דִּין טָבֵל לְתְרוּ"מ שֶׁהוּא בְּמִיתָה וְלֹא רַק טָבֵל לְמַעֲשֵׂר שֶׁהוּא בְּלֹא זֶה הִיא שִׁטְתוֹ ו"ל וְלֹא רַחוּק הַדָּבָר לְכֹאז' לֹמַר כֵּן דְּתַלְוֵי בְּשִׁפְתֵי שִׁטוֹת הַנ"ל: וּמַהֲי בְּרִינְתָא שְׁמַבִּיא הַש"ס שָׁם בְּבִיצָה.

כֵּן לֹוֹי שְׁנַתְנוּ לוֹ שְׁבָלִין בְּמַעֲשָׂרוֹת' עוֹשֶׂה אוֹתָן גְּנוּרָן עֲנָבִים עוֹשֶׂה אוֹתָן יַיִן זֵתִים עוֹשֶׂה אוֹתָן שְׁמֵן וּמִפְרִישׁ עֲלֵיהֶן תְּרוּ"מ וְנוֹתְנָן לַפְּהֶן שְׁכַשְׁמֵם שְׁתְּרוּ"ג אֵינָה נִיטְלַת אֲלֵא מִן הַגְּנוּרָן וּמִן הַיֶּקֶב כִּף תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר אֵינָה נִיטְלַת אֲלֵא מִן הַגְּנוּרָן וּמִן הַיֶּקֶב.

אֵין רֹאִי מִזֶּה דְּגַם תְּרוּ"מ עֵיקְרָהּ תְּלוּי' בְּמִירוֹס כְּתְרוּ"ג. דְּז"א דְּמַש"ס דְּהֶתֵּם גּוֹפָא מִן־כְּרַח דְּנָה דְּרִשָׁה גְּמוּרָה הִיא דְּהָרִי הָאִי קָרָא בְּלוּיִם כְּתִיב וְאֶדְרְבָה מִן הַתּוֹרָה כְּשֶׁלְּקַח כֵּן לֹוֹי שְׁבָלִין בְּמַעֲשָׂרוֹתֵי' מְלַבֵּד שְׁנַתְחַיִּיב מִיָּד בְּתְרוּ"מ וְהוּא טָבֵל גְּמוּרָ לְשִׁי רַש"י ו"ל אֲלֵא גַם לַכֶּהֵן יָכוֹל לִיתֵן הַתְּרוּ"מ קוֹנְדָם מִירוֹס.

וְרַק מִשׁוּם דְּקִנְסוּוְהוּ מִשׁוּם שְׁגָרָם לְשַׁנּוֹת סֵדֶר הַמַּעֲשָׂרוֹת. וְכ"ז הָרִי מְבֹאָר שָׁם בְּהֶדְיָא וְעִי' מ"ש הַמַּל"מ ו"ל בַּפ"ג מַה' תְּרוּמוֹת בְּזֶה: יב) וְאִם צְדָקְנוּ בְּדַבְרֵינוּ אֲלֵה מַה מְאֹד יִנְמַתֵּק לָנוּ בְּזֶה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי בַּפ"ק דְּתְרוּמוֹת בְּסוֹפּוֹ דְּאִי הֶתֵּם.

חַיִּיא בַר אֲדָא בְּשֵׁם רַשְׁב"ל מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהַקְּדִימוֹ בְּשְׁבָלִין אֲסוּר לֹוֹכַל מִמֶּנּוּ עֲרֵא וּמ"ט אֶת קַדְשֵׁי בְנֵי לֹא תַחֲלָלוּ וְגו'. מַהוֹ שְׁיִלְקוּ עַל טָבֵלוֹ ד"ת רַבִּי אֲשִׁיאֵן בְּשֵׁם ר"י מִתְּנִיתָא אֲמַרָה כֵּן אֵין לֹוֹקִין עַל טָבֵלוֹ דְּבַר תּוֹרָה דְּתַנְיִנָן תַּמָּן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁנֵה לְבַכּוּרִים בְּשַׁנֵּי דְּרַכִּים וְלַתְרוּמָה בְּשַׁנֵּי דְּרַכִּים.

נִיטְלַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא וְשֶׁלֹא מִן הַמְּנוֹקָף כְּבַכּוּרִים וְאוֹסְרַת אֶת הַגְּנוּרָן וְיֵשׁ לָהּ שִׁיעוּר כְּתְרוּמָה אֵית לָהּ מִיָּמַר אוֹסְרַת אֶת הַגְּנוּרָן אֲלֵא לְאַחַר מִירוֹס הִדָּא אֲמַרָה שְׁאֵין לֹוֹקִין עַל טָבֵלוֹ ד"ת.

וְעִי' בְּרִי"ט אֶלְגָּזִי רִישׁ הַל' חֲלָה שְׁתַּמָּה עַל הַר"ש ו"ל בַּפ"ב דְּבַכּוּרִים מ"ג וְלִשְׁוֹנוֹ ו"ל מוֹבָא לְעֵיל שְׁכַתְב דְּסִיפָא דְּמַתְנִי' שָׁם דְּתַנּוּ גַבֵּי תְרוּ"מ וְאוֹסְרַת אֶת הַגְּנוּרָן לֹא מִיָּירִי בְּהַקְּדִים בְּשְׁבָלִין א"כ אֵינוֹ מוֹבָן כָּלֵל מֵאִי רֹאִי מְבִיא בִּירוּשְׁלָמִי מִזֶּה לְמַעֲשֵׂר שֶׁהַקְּדִימוֹ בְּשְׁבָלִין יְעוּי"ש מ"ש בְּזֶה: וְלִמ"ש דְּעֵיקָר הַסְּפָק אִם מַעֲשֵׂר שֶׁהַקְּדִימוֹ בְּשְׁבָלִין הָיָה טָבֵל מַה"ת לְתְרוּ"מ אוֹ לֹא תְלוּי בְּזֶה.

אִם שָׁם מַעֲשֵׂר הוּא דְּטוֹבֵלוֹ וְאֵינוֹ תְלוּי בְּמִירוֹס אוֹ דְּתַלְוֵי בְּמִירוֹס דְּנֹקָא וְרַק מְדַרְבְּנָן שָׁם מַעֲשֵׂר טִיבֵלוֹ וְכַמ"ש לְעֵיל דְּזֶהוּ מַחֲלוּקָת רַש"י ו"ל עַם הֶרְמֵב"ם ו"ל. וְזֶהוּ דְּבַעֵי בִירוּשְׁלָמִי מַהוֹ שְׁיִלְקָה עַל טָבֵלוֹ ד"ת ר"ל אִם נֶאֱמַר דְּשָׁם מַעֲשֵׂר טוֹבֵלוֹ מַה"ת וְלֹא מִירוֹס.

וּפְשִׁיט לָהּ מִדְּתַנּוּ דְּשְׁנֵה תְרוּ"מ לְתְרוּמָה שְׁאוֹסְרַת אֶת הַגְּנוּרָן וּמִשְׁמַע דְּלַגְמָרִי דְּמִיָּא לְתְרוּמָה דְּכַמוֹ דְּבַתְרוּמָה תְלוּי בְּמִירוֹס דְּכַתִּי' רֵאשִׁית דְּגַנְגָה ה"ג תְלוּי בְּמִירוֹס מַה"ת

וממילא ע"כ דשם מעשור אינו טובל מה"ת וזהו דקאמר אית לך מימר אוסרת את הגורן
אלא לאסר מירוס ונהיגו מדאמרין דשנה לתרומה בזה ובתרומה הא דאוסרת היינו
לאסר מירוס.

הדא אמרה שאין לוקין על טבלו ד"ת ור"ל דלא אמרין דשמו טובלו מה"ת דאם נאמר
שמו טובלו בהקדימו בשבלין א"כ ה"ה במירוס בפרי לא הוי טבל לתרו"מ כ"ז שלא
עישור המעשור. נמצא דלא משכח"ל שיאסר הגורן במירוס לחוד משום תרו"מ וא"כ לא
הוי דומיא דתרומה בזה.

דבתרו"ג ע"י מירוס אוסרת הגורן ובתרו"מ דוקא שם מעשור טובל בין קודם מירוס ובין
לאסר מירוס וא"ש: נקטינן מיהא דהאי דינא אי מהניא בדיעבד הקדמת תרומת מעשור
קודם למעשור תלוי באשלי רבבכי בשתי שיטות הראשונים ו"ל פאמור לעיל ואף דלשי'
הרמב"ם ו"ל ולש' הרא"ה ו"ל דמהניא ההקדמה י"ל דגם החיוב דתרו"מ חל ג"כ אף
קודם הפרשת המעשור ולא נאמר דמעשור מן המעשור דוקא ורק מצוה איכא להקדים
מעשור לכתחלה.

מ"מ נ"פ דלשי' הר"ש ו"ל דלא מהניא הקדמתו גם בדיעבד פאשור הכרחנו לעיל בנדאי
גם עצם חיובא דתרו"מ אינו חל בעיקרו רק לאסר הפרשת המעשור ומעשור מן המעשור
דוקא הוא דזהו שטובל לתרו"מ וכמ"ש לעיל: יד) ובזה נ"ל לחרן שיטת רש"י ו"ל
ביבמות (דפ"ו) ה"ל שנותן טעם לשבוח אהא דפסיקא לן דתרומה טובלת מקרא ונלא
יסללו משום דתרומה פתיבא בי' מיתה וצריך ביאור לכאורה דמה"ט גם מעשור ראשון
טבול דאית בי' תרומת מעשור דכתיבא בי' נמי מיתה.

ומ"ט לא יהי' בכלל הקרא דול"י את קדשי בני"י. וכמו שהק' תוס' ו"ל: אמנם למ"ש
א"ש.

די"ל דס"ל לרש"י ו"ל כשי' הר"ש ו"ל דחיוב תרו"מ אינו חל פלל קודם שהופרש
המעשור דמעשור מן המעשור דוקא הוא ומקודם שהופרש המעשור הוי כמו קודם גמר
מלאכה לענין תרו"מ. וא"כ כמו דתרומה אינה טובלת קודם מירוס מקרא ונלא יסללו
משום דאפתי לא נתחייב בתרומה ול"ש אשר ירימו בעתידין לתרו"מ.

ה"ה והוא הטעם דל"ש דתרו"מ יטבול קודם שהופרש המעשור דעוד לא חל חיובא
דתרו"מ וליכא למילף מקרא דול"י את קדשי בני"י וגו' אשר ירימו. וטבל לתרו"מ לא
הוי רק בתר שהופרש המעשור אבל קודם שהופרש המעשור הוא דטובל ולא
התרו"מ וטבל למעשור לא ידעינן מלא יסללו אי לא היקישא לתרומה וא"ש.

ואדרבה דברי תוס' ו"ל צ"ע במ"ש דהא דפסיקא לי' לש"ס דתרומה טובלת הוא מקרא
דלא יסללו. וצ"ע באמת הלא גם טבל לתרו"מ הוא בכלל קרא זה דלא יסללו וגו' אשר
ירימו בעתידים לתרו"מ הפתוב מדבר.

וכמ"ש באמת הרמב"ם ו"ל והרא"ה ו"ל לחלק בין טבל לתרומה ותרומת מעשור לטבל
לשאר מעשרות דזהו במיתה וזהו אינו רק בלאו. וע"כ דגם טבל לתרו"מ ילפינן מל"י
דתרומה הוא ושייך ע"ז לישנא דאשר ירימו משא"כ טבל לשאר מעשרות אינו בכלל

קרא דל"י וְהוּי רַק בְּלָאוּ מִקְרָא דְל"ת לְאֶכּוּל בְּשַׁעֲרֵיהּ וּכ"כ בַּמְנַח"ח וְעַי' בְּרַמְבַּ"ם פ"י
מ'ה מאכא"ס ה"כ וּבְהַשְׁגַּת הָרַאב"ד שָׁם.

וְאִם כְּנֶנֶת תּוֹס' ו'ל דְּמִיָּרֵי פֶּאן שְׂפָכֵר הַנְּפָרֵשׁ הַתְּרוּמוֹת מַעֲשֵׂר וְלֹא הָיָה רַק טָבֵל לְמַעֲשֵׂר
וּכְמ"ש הָרַמְבַּ"ם ו'ל וְהַחֲנוּף ו'ל. א"כ מֵאֵי קָשָׁה לֵהוּ עַל מ"ש רַש"י ו'ל דְּטַעַם דְּתְרוּמָה
טוֹבֵל הוּא מְשׁוּם דְּמִיתָה פְּתִיב בִּי.

וְהָק' דַּא"כ גַּם מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן יִטְבֹּל מֵהָאֵי טַעְמָא דְאִית בִּי תְרוּ"מ וְהוּא בְּמִיתָה. הֲלֹא י"ל
דְּמִיָּרֵי פֶּאן שְׂפָכֵר הַנְּפָרֵשׁ תְרוּ"מ וְלֹא הָיָה טָבֵל לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן.

וְכֵן הָק' בַּמְנַח"ח בְּאֶמֶת עַל דְּבָרֵיהֶם. וְאִין לְתַרְזֵן דְּבָרֵיהֶם כְּמ"ש לְשִׁי רַש"י ו'ל דְּקִנְדָם
שְׂהַנְּפָרֵשׁ הַמַּעֲשֵׂר לֹא הָיָה טָבֵל לְתְרוּ"מ דַּא"כ גַּם קְנוֹשָׁי עַל רַש"י ו'ל לֵק"מ וּכ"ז צ"ע.

וְעַי' בְּחִינּוּף שָׁם שְׂפָתָב דְּטָבֵל לְתְרוּ"מ יִלְפִינּוּ מִקְרָא דְנֹאֵת קְדוּשֵׁי בְנ"י לֹא תִחַלְלוּ וְגו'
וּבַמְנַח"ח תָּמָה ע"ז דְּלֹא נִמְצָא לְיָמוּד זֶה בְּשׁוּם מְקוֹם יְעוּי"ש וּמִדְּבָרֵי הַיְרוּשָׁלַיִם בַּסַּפ"ק
דְּתְרוּמוֹת שְׁהוּבָא לְעֵיל יִלְיָף מִקְרָא זֶה לְמַעֲשֵׂר שְׂהַקְדִּימוּ בְּשַׁבָּלִין שְׁטוּבֵל לְתְרוּ"מ
סִייעָתָא לְהָרַא"ה ו'ל.

וּכ"כ הָרַמְבַּ"ם ו'ל בַּסַּה"מ מַל"ת קַנ"ג דְּקָרָא זֶה דְנֹאֵת קְדוּשֵׁי בְנ"י לֹא תִחַלְלוּ וְל"ת אֶתָּא
לְאִזְהָרָה לְמַעֲשֵׂר הַטְּבוּל לְתְרוּ"מ יְעוּי"ש. וּבַפ"י מֵהַל' מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת לֹא הִבִּיא רַק
קָרָא דְלֹא יִחַלְלוּ וְגו' וּמוֹכַח דְּמִזָּה יִדְעִינּוּ גַם לְטָבֵל לְתְרוּ"מ: טו) וּבְזֶה נ"ל לְפָרֵשׁ דְּרַש"י
ו'ל בְּנִדְרִים דָּף פ"ד ע"א בַּד"ה ר"א אוֹמֵר ו'ל.

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מֵעַם הָאֶרֶץ בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וּבָא לוֹ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר עֲנִי א"צ לְקָרוֹת עַל'
שָׁם מַעֲשֵׂר עֲנִי דְלְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְּלִיתִי לְוֵי רַאִי דְלֹא יִהְיֵי עִם הָאֶרֶץ וְלִיחַב
לִי וְלְתְרוּמָה לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְלֹא נִחְשָׁדוּ עֲמֵי הָאֶרֶץ עַל הַתְּרוּמָה דְאִית בָּהּ עֲוֹן מִיתָה
וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי לִיכָּא בְּשָׁנָה הַשְּׁלִישִׁית אֲבָל בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר מִיחַיִּיב דְלֹא לְמַדְנּוּ בָּהּ עֲוֹן מִיתָה
אֲלֵא מֵהִיקִישָׁא דְתְרוּמָה גְדוּלָּה וְהוּאִיל וְלֹא פְתִיב בָּהּ בְּפִירוּשׁ מִיתָה מְשׁוּ"ה לֹא צְיִית ע"ה
לְהִיקִישָׁא וְלֹא מְפָרִישׁ מִמֶּנָּה תְרוּמַת מַעֲשֵׂר עכ"ל: וּבְעֲנֵי לֹא אָבִין דְּבָרֵי ו'ל וְלְמִיעוּט
בְּקִיאוּתִי לֹא אֲדַע אִי מְקוֹם זֶה הִתְקַשַּׁח דְתְרוּ"מ לְתְרוּ"ג לְעֲנִין עֲוֹן מִיתָה שְׂפָתָב רַש"י
ו'ל.

וְהֲלֹא כְּמוֹ דִּילְפִינּוּ תְרוּ"ג דְּטוֹבֵל מִקְרָא דְלֹא יִחַלְלוּ אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּעֲתִידִים לְתְרוּ"מ הַפְּתוּב
מְדַבֵּר כְּמוֹ כֵּן יִדְעִינּוּ מִזָּה גַם תְרוּ"מ דְּנִקְרָאת בְּקָרָא תְרוּמַת ד' וְכָל דִּינֵי תְרוּמָה עַלִי
וְכַמְבֹּאֵר בַּכ"ד בְּש"ס וְעַי' בַּב"מ דַּנ"ה ע"ב בְּרַש"י בְּמַתְנֵי שָׁם וּכְמ"ש בְּאֶמֶת הָרַמְבַּ"ם
ו'ל בַּפ"י מֵמַאכָא"ס דְּטָבֵל לְתְרוּ"ג וְלְתְרוּ"מ יִדְעִינּוּ מֵלֹא יִחַלְלוּ.

וְאִי נֹאמֵר דַּס"ל כְּמ"ש הַחֲנוּף ו'ל דְּטָבֵל לְתְרוּ"מ נִפְקָא מִקְרָא דְאֵת קְדוּשֵׁי בְנ"י וְגו' א"כ
מֵאֵי זֶה הִיקִישָׁא שְׂפָתָב דְהֲלֵא קָרָא זֶה פְתִיב בְּגוֹפֵי. וְד' הָרַא"ה ו'ל ג"כ צ"ע דַּל"ל קָרָא
מִיְנוּחַד לְתְרוּ"מ הֲלֵא גַם בְּעֶלְמָא כָּל דִּינֵי תְרוּ"ג עַלִי עכ"פ דְּרַש"י ו'ל צ"ע וְלֹא רְאִיתִי
עֲדוֹן לְמִי מֵהַמְּפָרְשִׁים שְׂהַרְגִישׁוּ בְּזֶה.

וְהִרְעִיב ו'ל בַּמַּס' דְּמֵאֵי פ"ד מ"א פְּתָב בְּבִיאוֹר יוֹתֵר וְנ"ל שָׁם בַּד"ה תְרוּ"מ שֶׁל דְּמֵאֵי.
לְהִכִּי נִקַּט תְרוּמַת מַעֲשֵׂר דְעֲמֵי הָאֶרֶץ נִחְשָׁדוּ עַלִי דְסָבְרֵי אֵינָהּ בְּמִיתָה כ"ז שְׁלֵא הַנְּפָרֵשׁ

מעשר ראשון אכל תרו"ג לא נחשדו עלי' עכ"ל וכ"ז צריך באור עדיין: טז) אמנם א"ש מאד למ"ש.

דבאמת מעשר ראשון שטבול לתרו"מ ידעינן מקרא דולא יסללו פיון דכבר חל החיוב לתרו"מ הוי בכלל הקרא דאשר גרימו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל. משא"כ קודם שהופרש המעשר דאפתי לא חל עלי' חיוב לתרו"מ וכמ"ש לעיל לא ידעינן מקרא דלא יסללו ורק מהיקישא דבש"ס דיבמות הנ"ל דכתיב כי את מעשר בני אשר גרימו לד' תרומה מה תרומה טובלת אף מעשר ראשון טובל דמזה ידעינן לקודם שהופרש המעשר שהוא במיתה.

ועמי הארץ דלא צייתי להיקישא סברי דמקודם שהופרש המעשר ליכא עון מיתה לא משום טבל למעשר ולא משום טבל לתרו"מ. ולהכי לא מפרשי מעשר ראשון כדי שלא יהי' טבל לתרו"מ דזה יודע שפיר דאחר שהופרש המעשר איכא עון מיתה משום תרו"מ קמו דיודע טבל לתרו"ג וכמ"ש וא"ש מאד.

ועמ"ש הרע"ב ז"ל בריש מס' דמאי ובתוי"ט שם: ובש"ס סוטה (דמ"ח ע"א) גבי הא ששלח יוחנן כה"ג בקל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרו"ג בלבד וכו' אמר להם בני בואו ואומר לכם פשם שתרו"ג יש בזה עון מיתה כן תרו"מ וטבל יש בהן עון מיתה.

ופרש"י ז"ל וכשאתם לוקחין מעם הארץ והם לא הפרישו אלא תרומה עודנו טבל למעשרות ואתם נענשים מיתה. ולא תקשי למ"ש דקודם שהופרש המעשר אינו טבל לתרו"מ רק למעשר ובטבל למעשר פסקו הרמב"ם ז"ל והרא"ה ז"ל דליכא מיתה דלק"מ.

דאדרבה שי' הרמב"ם ז"ל והרא"ה ז"ל צ"ע מש"ס דיבמות הנ"ל דלמסקנא גם טבל למעשר ראשון במיתה ועי' במנח"ח מ"ש בזה. עכ"פ שי' רש"י ז"ל בנדאי א"ש ודאדרבה מדוניקים דברי' ז"ל שפכת דהוי טבל למעשרות מוכח דמשו"ז לחוד איכא עון מיתה.

והא דציין שם לפרק אלו הנשרפים היינו דלפי האמת מקור נאמן אחד להם דטבל למעשר מקשינן לחרו"ג לתרו"ג ובתרו"ג ילפינן שם באלו הנשרפין מולא יסללו והאדמזכיר כלל שם תרו"מ.

י"ל דעיקר הוא משום מאי דמסיק דמפריש תרו"מ ונותנה לפהו וכדפרש"י ז"ל שם דמשום דאית בי' עון מיתה אחמור עליייהו שלא לעכבו אצלו כמו מע"ר ומעשר עני עיי"ש. ועמ"ש המל"מ ז"ל פ"ט ממעשר ה"ב וד' ז"ל קצ"ע שם לכאו' במש"ש לחלק בתי' שני בין תרו"מ לספק חלה ואכ"מ.

ולהרמב"ם ז"ל וכן להרא"ה ז"ל דס"ל דטבל למעשר ראשון לא הוי רק בלאו ג"כ ל"ק מש"ס זה דסוטה דמוכח דאיכא עון מיתה קודם שהופרש המעשר. דלדידהו איכא מיתה משום תרו"מ גם קודם שהופרש המעשר וכמ"ש לעיל וא"ש: יח) והאיר ד' את עיני ומצאתי אח"פ בתשו' מהרי"ט ז"ל סי' כ"ה שפכת שם ג"כ לתרץ שי' רש"י ז"ל דיבמות (דפ"ו) הנ"ל מקוש' התוס' ז"ל כמ"ש.

ו"ל ו"ס"ל לרש"י שפשפכות מיתה בתרומה ה"ה עד שלא הוּפְרָשָׁה כִּינּוּן שְׁחִיבֵיתוּ תוֹרָה להפריש דָּל דְּלָל הַעוֹמֵד לִיגְזוּז פְּגוּזוּ דְּמִי וְה"ה בְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהוּפְרָשׁ וְעַדִּין לֹא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ כִּינּוּן שֶׁנִּפְרָשׁ חָל עָלָי חַיִּיב הַתְרוּמָה חָל עָלָי חַיִּיב מִיָּתָה.

אָבֵל טָבֵל שְׁלֹא הוּפְרָשׁ מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לֹא מְחַיֵּיב מִיָּתָה מִשּׁוּם תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁבוּ דְאִפְתִּי לֹא חָל חַיִּיבוֹ עַד שֶׁיִּפְרָשׁ הַמַּעֲשֵׂר אֲזַי חָל חַיִּיבוֹ עַל הַלְוִי לְהַפְרִישָׁה. ו"ד דְּלֹא טָבֵל עַד דְּמִיָּתִי לֵה מְהִיָּשָׂא וְדִיָּקִינוּ נְמִי מְקָרָא דְקָרָא מִיָּרִי בְּטָבֵל טָבוּל לְמַעֲשֵׂר דְכַתִּיב אֲשֶׁר יִרְמִי בְּעִתִּידִים לִיתְרוֹם הַפְתּוּב מְדַבֵּר כְּדִלְפִינוּ בְּהַנְשָׁרְפִין גַּבִּי תְרוּמָה גְדוּלָה וְסָבְרָא זֹו נְכוּנָה וְכַרוּרָה וְאָף לְדַבְרֵי הַתּוֹס' אָנוּ צָרִיכִין לֵה וְכו' עכ"ל.

ומ"ש שְׁגַם לְדַבְרֵי הַתּוֹס' ו"ל אָנוּ צָרִיכִין לְסָבְרָא זֹו אֲפָשׁר דְּכַוְנָתוֹ לְתַרְץ מַה שֶׁהַקְשִׁיתִי לְעֵיל לְתִי רִיב"ן ו"ל דְּהָא דְאָמַר מַה תְרוּמָה טוֹבֶלֶת הֵינּוּ מְקָרָא דְלֹא יִחַלְלוּ א"כ גַּם תְרוּמַת מַעֲשֵׂר יִטְבּוֹל מֵהָאֵי קָרָא וְכַמ"ש בְּאַמַּת הַרְמַב"ם ו"ל.

אָמְנָם לְסָבְרָא זֹו א"ש דְּבָלָאוּ הַקְשִׁיא לֹא יִדְעִינוּ מְקָרָא דְלֹא יִחַלְלוּ דְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר טוֹבֵל רַק לְאַחַר שֶׁהוּפְרָשׁ הַמַּעֲשֵׂר וְחָל חַיִּיבוֹ דְתְרוּ"מ וְהָיָה מְמִילָא בְּכָלֵל קָרָא דְל"י אֲשֶׁר יִרְמִי בְּעִתִּידִים לְתְרוֹם הַפְתּוּב מְדַבֵּר.

משא"כ קוֹדֵם שֶׁהוּפְרָשׁ הַמַּעֲשֵׂר לֹא חָל עַדִּין חַיִּיבוֹ דְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְלֹא הָיָה בְּכָלֵל קָרָא דְל"י אֵי לָאו הַקְשִׁיא. אָפִי לְפִי"ז צ"ע דֹא"כ גַּם קוֹשְׁיָתֶם עַל רִש"י ו"ל לְק"מ.

עכ"פ מְבוֹאָר בְּדַבְרֵי לְתַרְץ שִׁי רִש"י ו"ל עַפ"י הַדְרָף שֶׁפְתַבְתִּי בְּזֶה: וְעוֹד כָּתַב שֶׁם שְׁזוֹ הִיא דְרִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹחָנָן כִּהֵן דָּוָל בְּפ' עֶגְלָה עֲרוּפָה דְהָא דְלֹא הִי מְפָרִישִׁין אֲלֵא תְרוּמָה גְדוּלָה בְּלִבְד פִּרְש"י ו"ל בְּפ"ק דְּבַכּוֹרוֹת שֶׁהִי סְבוּרִין שֶׁתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לֹא חָל חַיִּיבוּהָ עַד שֶׁיִּפְרָשׁוּ הַמַּעֲשֵׂר וְעַל הַלּוּיִם רְמִי חַיִּיבָא יְעוּי"ש וְכוּנָתוֹ לְדְרִש"י ו"ל בְּכּוֹרוֹת דִּי"א ע"ב בְּד"ה דְמֵאֵי עֵי"ש.

וּבְאַמַּת נִרְאָה מְדַבְרֵי ו"ל דְּזֶה הִי רַק הַטְעוֹת שֶׁל עַמִּי הָאָרֶץ שֶׁהִי סְבוּרִים דְחַיִּיבָא דְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לֹא רְמִי רַק עַל הַלּוּיִם. וְהַאֲמַת הוּא דְהַחַיִּיבוֹ עַל הַפְרִי וְאָף קוֹדֵם שֶׁהוּפְרָשׁ הַמַּעֲשֵׂר וְזֶהוּ דְרִשְׁתּוֹ שֶׁל יוֹחָנָן כַּה"ג בְּסוּטָה, (דָּף מ"ח).

וְז"ל רִש"י ו"ל בְּבַכּוֹרוֹת שֶׁם מִשּׁוּם דְּסָבַר עִם הָאָרֶץ לְלוּי הוּא דְפָקִיד רַחֲמָנָא לְמִיתַב תְרוּ"מ וְלֹא לְדִידֵי עכ"ל. וְזֶהוּ סוֹתֵר לְמ"ש רִש"י ו"ל גְּדָרִים פ"ד ע"א בְּד"ה ר"א וְז"ל אָבֵל בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר מְחַיֵּיב דְלֹא לְמַדְנּוּ בְּהָ עוֹן מִיָּתָה אֲלֵא מְהִיָּקִישָׁא דְתְרוּמָה גְדוּלָה וְהוֹאִיל וְלֹא כְּתִיב בְּהָ בְּפִירוּשׁ מִיָּתָה מִשּׁו"ה לֹא צְיִיֵּת ע"ה לְהַקְשִׁיא וְלֹא מְפָרִישׁ מְמַנָּה תְרוּ"מ עכ"ל.

וְלִמ"ש לְעֵיל בְּבִיאוֹר דְרִש"י ו"ל דְּנְדָרִים וּבְבִיאוֹר דְבָרֵי הַרְע"ב ו"ל בְּרַפ"ד מְדֵמֵאֵי יֵשׁ לִיִּישׁב שְׁלֹא יִהִי דְבַר ו"ל סוֹתֵרִים וְשִׁנְיָהֶם צְדָקוֹ יַחֲדָי וְדו"ק. וְעַדִּין צ"ע קֶצֶת.

וְעַמ"ש רִש"י ו"ל בְּמַכּוֹת (דָּף י"ז ע"א) בְּד"ה אֲפָרוּשִׁי. וְעֵי"ש בְּמַהֲרִי"ט בְּסוּף תְשׁוּ"מ מ"ש לִיִּישׁב שִׁי הַרְמַב"ם ו"ל דְּטָבֵל לְמַעֲשֵׂר אֵינּוּ רַק בְּלָאוּ דַה"ט מִשּׁוּם דְעֵיקַר מֵאֵי דְדְרִשְׁיָנוּ מְקָרָא דְכִי אֵת מַעֲשֵׂר בְנִי בִיבְמוֹת שֶׁם הֵינּוּ דְכָמוּ דְתְרוּ"מ טוֹבֵל לְאַחַר

שהוֹפֵרֵשׁ הַמַּעֲשֵׂר כְּמוֹ כֵּן נִמְי טוֹבֵל גַּם קוֹדֵם הַפְּרִישַׁת הַמַּעֲשֵׂר אֲבָל לְשֹׂאֵר מַעֲשֵׂר שִׁיטְבֹּל
אֵין לָנוּ פֶּלֶל מִזֶּה.

וּבְזֶה נִזְמַתְק יוֹתֵר דְּרַשׁ"י ז"ל בְּנִדְרִים הַנִּזְ"ל וּא"ש דְּהַפֵּל הוֹלֵף אֶל מְקוֹם אֶחָד וּמִתְאַיִמִים
עִם דְּבָרֵי ז"ל בְּבִכּוּרוֹת וְקִצְרֵי כִי אֲרָכּוּ הַדְּבָרִים וְדו"ק: כ) וְרֵאִיתִי בְּסֵפֶר עַל"נ בְּמִס'
מִפּוֹת (ד"כ ע"א) אֶהָא דְּמִבֵּיא הַש"ס שָׁם בְּרֵייתָא ר"י אוֹמֵר פֶּהוּ שְׁעֵלְתָּה בְּיָדוֹ תֵּאָנָה שְׁל
טָבֵל וְאָמַר תֵּאָנָה זֹה תֵּרוּמָתָה בְּעֹקֶצָה מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן בְּצִפּוֹנָה וּמַע"ש בְּדְרוּמָה וְהִיא שְׁנַת
מַע"ש וְהוּא בִירוּשָׁלַיִם אוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי וְהוּא בְּגִבּוּלִין.

אֲכָלָה לּוֹקָה אַחַת וְזָר שְׂאֲכָלָה לּוֹקָה שְׁתֵּים שְׂאִילוֹ בְּתַחֲזִילָה אֲכָלָה אֵינּוּ לּוֹקָה אֶלָּא אַחַת.
וְהַקְּשָׁה בַעַל"נ שָׁם לְמֵאֵי דְּמִבְּנֹאֵר בְּסִנְהֶדְרִין (נ"ד פ"ג) דְּטָבֵל הַטְּבוּל לְתֵרוּמָה אֲזַנְהֵרְתִּי
מֵלֵא יִחַלְלוּ וְגו' וְטָבֵל הַטְּבוּל לְמַעֲשֵׂר מִבְּנֹאֵר בְּמִפּוֹת (דט"ז) דְּאֲזַנְהֵרְתִּי מֵלֵא תוּכַל לְאַכֹּל
וְגו' וְכ"פ גַּם הֶרְמֵב"ם ז"ל.

א"כ אִיךָ אָמַר שְׂאֵם בְּתַחֲזִילָה אֲכָלָה אֵינּוּ לּוֹקָה אֶלָּא אַחַת פִּינּוֹן דְּהִיא טְבוּלָה לְתֵרוּמָה
וּלְמַעֲשֵׂר וְיֵשׁ ע"ז שְׁנֵי לְאֵינּוֹן חֲלוּקִין יִלְקָה שְׁתֵּים. וְכ' לְתַרְזַן דִּי"ל פִּינּוֹן דְּאֶסוּר לְהַקְדִּים
מַעֲשֵׂרוֹת לְתֵרוּמָה א"כ לֹא חָל שָׁם טָבֵל לְמַעֲשֵׂרוֹת עַל הַתֵּאָנָה בְּעוֹד שְׁלֵא הַפְּרִישׁ תֵּרוּמָה
דְּהוּי פְּאִילוֹ לֹא נִגְמְרָה מֵלֵאכְתּוֹ לְעֲנִין מַעֲשֵׂר וּלְכַף אֵינָה לּוֹקָה אֶלָּא אַחַת עַל טָבֵל לְתֵרוּמָה
עִי"ש.

וּלְפִי"ז נִרְאָה דְּגַם בְּהַפְּרִישׁ תֵּרוּמָה וְעוֹד לֹא הַפְּרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר אֵינּוּ רַק טָבֵל לְמַעֲשֵׂר וְלֹא
לְתֵרוּמַת מַעֲשֵׂר דְּלְכוּ"ע אֶסוּר לְהַקְדִּים הַתְּרוּ"מ לְמַעֲשֵׂר לְכַתְּחִלָּה וְהוּי לְעֲנִין תְּרוּ"מ
פְּקוּדָם גָּמַר מֵלֵאכָה לְדְבָרֵי: וְעַפִּי"ז יִנְצַדֵּק ג"כ מ"ש רש"י ז"ל בִּיבְמוֹת בְּסוּגִינּוֹן וְלֹא
תִקְשָׁה קוֹשְׁתִּי תוֹס' ז"ל דְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן יִטְבֹּל גַּם קוֹדֵם שְׁהוֹפֵרֵשׁ מֵשׁוּם הַתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
דְּאִית בִּי דְּקוּדָם שְׁהוֹפֵרֵשׁ הַמַּעֲשֵׂר הוּי לְעֲנִין תְּרוּ"מ פְּקוּדָם גָּמַר מֵלֵאכָה.

אֲכֹן לְפִי"ז צ"ע מִשִּׁי הֶרְמֵב"ם ז"ל וְהָרֵא"ה ז"ל דְּאֵם לֹא נִטְלָה הַתְּרוּ"מ הוּא בְּמִיתָה אָף
קוֹדֵם שְׁנִטְלָה הַמַּעֲשֵׂר וְחִזְוִינּוֹ דְּלִיתָא לְסִבְרָא זֹה שִׁכ' דְּמֵשׁוּם דְּסִדֵּר הַהַפְּרִישָׁה כֵּן הוּא וְאֶסוּר
לְשַׁנּוֹתוֹ הו"ל פֶּלֵא נִגְמְרָה מֵלֵאכְתּוֹ וּבכ"ז בְּשִׁי רש"י ז"ל אפ"ל כֵּן.

וְצ"ע בְּהֶרְבֵּה מִשְׁנֵי עֲרוּכוֹת בִּס' זְרַעִים דְּנ"פ דְּגַם קוֹדֵם שְׁהוֹפֵרֵשׁ הו"ל טָבֵל
לְתְרוּ"מ וְעִי' בְּמִס' דְּמֵאֵי פ"ז מ"ז. וְע"כ כְּמ"ש הַמַּהְרִי"ט ז"ל דְּלְמִסְקָנָא טוֹבֵלְתָ גַּם קוֹדֵם
הַפְּרִישַׁת מַעֲשֵׂר וְד' יִצְיִלְנִי מִשְׁגִּיאוֹת: סִימָן יב עוֹד בְּעֲנִין דְּמִקְדִּים תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר
וּבְדִין מְרָבָה בְּמַעֲשֵׂרוֹת דְּמַעֲשֵׂרוֹתֵי מְקוּלְקֵלִין אִם הוּי טָבֵל וּמַעֲשֵׂר מְעוֹרְבִין בְּזֶה אוֹ חוּלִין
וּמַעֲשֵׂר וּיְבֹאֵר לְפָנֵינוּ בַעֲזֵה"ת א) קִי"ל הַמְרָבָה בְּמַעֲשֵׂרוֹת פִּירוֹת' מְתוּקָנִים
וּמַעֲשֵׂרוֹתֵי מְקוּלְקֵלִין וְהוּא בְּרֵייתָא בְּתוֹסְפָתָא דְּדְמֵאִיפ"ח וּמוּבָאָה בְּש"ס עִירוּבִין (נ"ד נ'
ע"א) וּבְקִידוּשֵׁין (נ"א ע"א) וּמִנְחוֹת (דנ"ד ע"ב), וְיֵשׁ לְחַקוֹר עַל כְּפָה תַחֲוֹל קְרִיאַת שָׁם
מַעֲשֵׂר כְּגוֹן שְׁהִי לוֹ חֲמֵשׁ סֵאִין שְׁל טָבֵל וְהַפְּרִישׁ אַחַת מִהֵן לְמַעֲשֵׂר.

אִם חָל שָׁם מַעֲשֵׂר עַל חֲצִי כְּשִׁיעוֹר מַעֲשֵׂר לְחֲמֵשׁ סֵאִין וְיִהְי' בְּסָאָה זֹה שְׁהַפְּרִישׁ לְמַעֲשֵׂר
חוּלִין וּמַעֲשֵׂר מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה דְּחֲצִי הוּיָא מַעֲשֵׂר עַל הַתְּשַׁע חֲצָאֵי סָאָה וְחֲצִי חוּלִין
מְתוּקָנִים.

או דכיון דעשה סאה זו למעשר על הארבע סאין ואין בכחו שלו להתפס שם מעשר על כל הסאה שוב לא תפס רק לפי שיעור שצריך לארבע סאין וארבע עשרונות המעשר. דהיינו ארבע תשיעיות סאה בדיוק ושאר חמש תשיעיות יהי טבל כמו שהי' פיון דלא חל עליהן שם מעשר: ב) והנה מדברי רש"י ו"ל בכל הני דוכתי מוכח דאינו חל שם מעשר רק לפי שיעור ארבע סאין והמותר הוא טבל גמור.

וביותר מבואר פן בדברי ו"ל בקידושין שם ו"ל המרבה במעשרות המפריש אֶחָד מתמשה שמנה ארבעה לחולין בצד זה ומדד תמישית למעשר מעשרותי מקולקליו דטבל ומעשר מעורבין זה בזה שהפרי פולו טבל הנה וכשמנה ארבעה לחולין לא הי' לו ליתול מן הפרי למעשר אלא חצי מדה תמישית והוא הפריש מדה שלימה ושם מעשר לא חל עלי' אלא כפי חשבון ונמצא השאר טבל ואסור לכל אדם עד שיתקנה עכ"ל.

הרי מבואר בדברי ו"ל דאינו חל מעשר אלא לפי חשבון של ד' סאין והשאר טבל גמור. וחצי סאה דנקט בדברי ו"ל ע"כ לאו דוקא הוא רק ארבע תשיעיות והוא חצי סאה פחות חלק י"ח.

וכ"כ בקידושי הרשב"א ו"ל שם וכ"כ תוס' עירובין שם בד"ה שאני בסוה"ד וכ"כ הרמב"ם ו"ל בפ"א מהל' מעשר הי"ד דטבל ומעשר מעורבין זה בזה: ג) וראיתי בירושלמי דמאי פ"ה ה' בדאי' שם. הנה לי' מאה תאנים חמשין רבובין וחמשין דקיקין אין נסב מן רבוביא צריך נסיב תשע.

ופי' הפ"מ ו"ל. אם יפריש המעשר מן הגדולות הי' שיעור המעשר הראוי תשע שתשע הגדולות יש בהן שיעור מעשר לאלו המאה שיש בהן חמשין קטנות.

מן דקיקתא צריך מיסב אחת עשרה. נסב עשרה מן רבוביא אית תמן חדא חולין וחש לומר שמא אותה חולין עושה אותה תרומת מעשר למקום אחר וכתוב תרומת ד' מעשר מן המעשר ולא חולין מן המעשר.

ופי' בפ"מ ו"ל דכשנטל למעשר עשרה מן הגדולות הרי יש פאן אחת עודפת וחישינון שמא יעשה אותה תרומת מעשר לזה או למקום אחר וכתוב תרומת ד' מעשר מן המעשר שצריך שתהי' מן המעשר או מן הטבול למעשר אבל לא חולין מן המעשר.

פלומר אבל לא מן החולין המתוקנים ליקח מהן למעשר כמו אם הי' נוטל מן המעשר. אי נמי שלא יקח חולין ויקרא להן שם שיהיו מן המעשר וממילא א"א לעשות חולין לתרומת מעשר ונראה לכאורה מזה דס"ל להירושלמי דהוי רק חולין ומעשר מעורבין זה בזה והא דאמרנו מעשרותי מקולקליו היינו דחישינון שמא יעשה תרומת מעשר מהחולין המתוקנים וכתוב מעשר מן המעשר ולא חולין מן המעשר והיינו שלא יעשה חולין למעשר וכפי' הפ"מ ו"ל.

ובתוס' רי"ד שם הרגיש בכ"ז וכתב דנראה שיטת הירושלמי דלא כמ"ש רש"י והרמב"ם ו"ל: ד) אולם באמת יקשה טובא על כל הראשונים ו"ל שכתבנו לעיל דס"ל דהוי טבל ומעשר מעורבין זה בזה.

איה יחלוקו על ש"ס ערוף בירושלמי בעוד אשר לא נמצא לזה סתירה בש"ס דילן דלא הוו שתקי בזה להראות מקורם בחידוש זה שהוא נגד ירושלמי מפני רש. ועוד דנפקא מינה עוד גדולה בזה דאם נאמר באמת דגם השאר יצאו מדי טבל והוו חולין מתוקנים ומקולקליו הוו משום דלא יכול להפריש תרומת מעשר מינן! ובי'.

א"כ התייחד במרבה במעשר ראשון דאיכא חשש דמעשר מן המעשר ולא חולין מן המעשר. משא"כ במרבה במעשר שני מאי איכפת לו בזה פניו דהוי מעשר וחולין מעורבין ומותרין באכילה ולא יבא לידי קלקול כלל.

וסתמא קתני המרבה במעשרות מעשרותי מקולקליו משמע בין במעשר ראשון ובין במעשר שני או מעשר עני. ובהדיא כתבו פנ התוס' ז"ל בגיטין (דף ל"א ע"א) דגם במרבה בתרומת מעשר מיירי הא דהמרבה במעשרות והוא ש"ס ערוף במנחות (דנ"ד ע"ב) שם דמוקמינן הא דתורמין תאינים על הגרוגרות במניין בתרומת מעשר ולא הוי מרבה במעשרות דאתי כאבא אלעזר בן גמלא דתרו"מ איתקש לתרו"ג ויכול להרבות במתכונן.

אבל לרבנן משמע דאסור להרבות ואף דאין שום קילקול בזה שירבה אף אם לא יחול שם תרו"מ על הכל כמו לאבא אלעזר ב"ג. מ"מ מאי איכפת לו שירבה פניו דהוי תרומת מעשר וחולין מעורבין זב"ז.

וכן כתבו תוס' במנחות שם דלאבא אלעזר הא דמרבה במעשרות מיירי במעשר שני או במעשר עני ועי' בתוס' גיטין שם בד"ה נישלת וכן במנחות שם שכתבו לתרץ הא דמוקי בירושלמי בפ"ק דתרומות הא דהמונה משנפח והמודד משנפח הימנו בתרומת מעשר וכרבנן דאבא אלעזר ב"ג שלא יקשה מהאי דהמרבה במעשרות.

מכל זה נראה פשוט דהמרבה במעשרות הוו טבל ומעשר מעורבין זב"ז ויהכי גם במעשר שני ומעשר עני וכן תרומת מעשר אסור להרבות דהשאר הוי טבל גמור לאותו דבר שפריש עתה כמו שכתבנו וכמבואר בכל דברי הראשונים ז"ל שהובאו לעיל.

ויקצת מזה הרגיש בחי' רש"ש בגיטין שם: ה) ולולא דמסתפינא הייתי אומר פי' אחר בדברי הירושלמי דדמאי הנ"ל דלעולם גם הירושלמי ס"ל דהוי טבל ומעשר מעורבין זה בזה. ורק דס"ל דאין להפריש תרומת מעשר מתבואה בעוד שלא הופרש המעשר ממנה וכמו שכתבנו בסי' הקודם להכריח שפן דעת הר"ש ז"ל.

ונהו דאמר בירושלמי דבאם הרבה במעשר ראשון מלבד זה דטבל ומעשר מעורבין זב"ז יש חשש אחר שמא יעשה אח"כ אותו העונף לתרומת מעשר כבואו להפריש תרו"מ וכתוב מעשר מן המעשר אבל לא חולין מן המעשר.

ר"ל אבל לא מן חולין הטבולין עזן למעשר ונהו פאומר אבל לא מעשר מן החולין וכמו דצ"ל ע"כ גם לפי הפ"מ ז"ל. והא דקרי להטבל חולין י"ל דלגבי מעשר קרי לה חולין ור"ל שאינו ע"ז שם מעשר.

אכן אכתי צ"ע לש"י הרמב"ם ז"ל וְהָרָא"ה ז"ל בסי' הקודם דמהני הקדמת תרומת מעשר למעשר. גם יש מהדונחם לפרש פן דברי הירושלמי ואינו סובל פי' זה: וע"כ נראה דהאמת כפי' הפ"מ ז"ל.

ומ"מ אין רא"י מזה דס"ל להירושלמי דמרבך במעשרותהו חולין ומעשר מעורבין זב"ז. דהקא לאו במרבך במעשר במתפנין מייגרי רק פינן דהי' לו חמשין תאנים רברבין וחמשין דקיקין ולא הי' יכול לכנין פראוי שיעור המעשר בצומצום דתשע וי"א דקאמר לאו דוקא וכמו שפי' הפ"מ ז"ל.

ולזה נטל עשר הגדולות ולא הי' בכוננתו כלל שייחול שם מעשר על פולן רק על השיעור הראוי למעשר יחול שם מעשר והעודף יהי' חולין ככל התשעים הנותרות. ואף אי נימא דבעלמא במרבך במתפנין כגון שמנה ארבעה לחולין ומדד חמישית למעשר פינן דאינו חל שם מעשר על כל הסאה ממילא נשארת חצי' בטבלה פשה'.

אבל בכאן שלא בא להרבות רק דכוננתו בתחלה שלא יחול שם מעשר רק על שיעור הראוי והעודף יצטרף עם החולין. בנדאי אהנו מעשי' בזה ולא הווי טבל ומעשר מעורבין בזה דעיקרו בא לפטור כל הק' תאנים להפריש מהן מעשר הראוי והמותר יהי' חולין ורק דלא יכול לכנין פראוי.

ועמ"ש תוס' ז"ל במנחות וגיטין שם לחלק בין מרבך במתפנין ובין מתפנין לאומד יפה יעוי"ש והיא סבא אחרת דאם מתפנין לאומד יפה חל שם מעשר על כל האומד עיי"ש בדבריהם. עכ"פ זהו נ"פ דאם לא בא להרבות במתפנין ורק משום דאינו יכול לכנין פראוי נוטל שיעור גדול ונדעתו שיהי' העודף חולין בנדאי יהי' בזה חולין ומעשר מעורבין זב"ז.

ונהו דברי הירושלמי דבהאי גונא מייגרי ולא הוי בזה כבעלמא טבל ומעשר מעורבין זב"ז. ואין פאן שום קילקול רק משום שלא יכול להפריש תרומת מעשר דשמא יעשה החולין לתרו"מ ולא הוי מעשר מן המעשר וזהו פונת הפ"מ ז"ל: ורא' לזה.

דבסמוך שם הובאה התוספתא דמרבך במעשרות ופי' הפ"מ ז"ל ג"כ שם כמו שפי' כל הראשונים ז"ל דהווי טבל ומעשר מעורבין זב"ז וע"כ כמו שפירשתי ודלא כתוס' רי"ד. ואין בידי יתר מפרשי הירושלמי לעינין בהם ולא באתי רק לעורר: ז) ובעמדי בזה.

נתקשיתי בהא דמרבך במעשרות דאמרי' מעשרותי מקולקלין דהווי טבל ומעשר מעורבין זב"ז. למאי שמבואר בש"ס דעירובין (ד"ג) וקידושין (דנ"א) דפריף מבריינתא זו דמרבך במעשרות לרבה דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו.

ומתריז הש"ס שאני מעשר דאיתי' לחצאין דאם אמר תתקדש פלגא דחיקטתא קדשה. וכתב רש"י ז"ל וז"ל הלכך פשהפריש בבת אחת יותר מפשיעור יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון ואיכא למימר דנתפסו פולהו לפי חשבון עכ"ל.

א"כ מאי קילקול איכא בזה דהווי טבל ומעשר מעורבין זב"ז הלא יכול להפריש ממנו עלי' מיני' ובי' פינן דבכל חטה וחטה חצי' מעשר וחצי' טבל א"כ שפיר יכול לעשר מיני' ובי' לפי חשבון כמבואר ברש"י ז"ל גיטין (מ"ז ע"ב) בישאל וכו' ואלילים שלקחו

שְׂדֵה בְּשׁוֹתְפוֹת דָּאָמַר רַבִּי דְטָבֵל וְחֻלְיִין מְעוֹרְבִין זֶה בְּזֶה וּפְרִישׁ"י ו"ל דָּאִין לָהּ כָּל חֲטָה וְחֲטָה שְׂאִין חֲצִי טָבֵל וְחֲצִי חֻלְיִין וְצָרִיף לְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּבִי וְלֹא מִמֶּנּוּ עַל טָבֵל גָּמוּר וְלֹא מִטָּבֵל גָּמוּר עֲלֵי מִפְּנֵי שְׂמִפְרִישׁ הַחַיִּיב עַל הַפְּטוּר וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחַיִּיב.

אָבֵל פִּי מְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּבִי מְעֵשֶׂר שְׁלֵם נִמְצָא מְעֵשֶׂר מִן הַחַיִּיב שָׁבוּ עַל הַחַיִּיב שָׁבוּ וּמִן הַפְּטוּר שָׁבוּ עַל הַפְּטוּר שָׁבוּ. וְא"כ הֵכָא נִמְי שְׁפִיר יָכוֹל לְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּבִי וְלִכְאוּרָה צ"ל דְּהָא דְאִמְרִינֵן מְעֵשֶׂרוֹת' מְקוֹלְקְלִין הֵינּוּ דְצָרִיף לְתַקְּנָה הַטָּבֵל שְׂמֵעוֹרְבֵי בּוּ וְקוֹדֵם הַתִּיקוֹן מְקוֹלְקְלִין הֵן: ח) אֲלֵא שְׂרָאִיתִי לְמַהֲרִי"ט ו"ל בְּסִי י"ח שְׁהוֹכִיחַ מִזֶּה דְאִמְרִינֵן דְּמַעֲשֵׂרוֹתֵי מְקוֹלְקְלִין דָּאִין בְּיָלָהּ וּמִשׁו"ה א"א לְמַעֲשֶׂר מִינֵי וּבִי דְהו"ל מִפְּרִישׁ מִפְּטוּר עַל הַחַיִּיב וּמִחַיִּיב עַל הַפְּטוּר יַעוּי"ש.

וְע"ז קָשָׁה טוֹבָא פִּינֵן דְּבָכָל חֲטָה וְחֲטָה חֲצִי טָבֵל וְחֲצִי מְעֵשֶׂר א"כ אִפִּי לְמ"ד אִין בְּיָלָהּ בְּעָלְמָא ג"כ יָכוֹל לְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּבִי וְכַמְבֹּאֵר בְּהֵדְיָא בְּרִישׁ"י ו"ל חֻלְיִין (דָּף קל"ה ע"ב) אֲבָרִינְתָא דְגִיטִין הַנ"ל וְע"כ צ"ל דְּהָא דְמְקוֹלְקְלִין הֵינּוּ קוֹדֵם שְׂתַקְּנָה וּבְאֵמַת יָכוֹל לְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּב' וְאוּלַי כְּפִנְתַּת מַהֲרִי"ט ו"ל לְמֵאֵי שְׁפִי בְּתוֹס' בְּעִירוּבִין שָׁם בְּשֵׁם הַר"י ו"ל שְׁחוּלְקֵי אַרְשׁ"י ו"ל דְּעַל כָּל גְּרָגִיר וְגְרָגִיר חָל הַמְעֵשֶׂר לְפִי חֲשָׁבוֹן רַק דְּכִינֵן דְּאִיתִי' לְחֲצָאִין שְׂאֵם אָמַר סָאָה אַחַת מִהֵן מְעֵשֶׂר כָּל חֲצִי חֲטָה וְחֲטָה וְאַח"כ אָמַר ג"כ בְּסָאָה הָאֲחֵרַת חָל מְעֵשֶׂר בְּשִׁתִּיקוֹ בְּמִקְצַת וְכִינֵן דְּאִיתִי' לְחֲצָאִין בְּזֶה אַחַר זֶה גַם בְּ"א יִשְׁנָה לְהִיּוֹת חָל מְעֵשֶׂר עַל סָאָה אַחַת וְהָאֲחֵרַת תְּהִי טָבֵל.

וּלְפִי זֶה שְׁפִיר אִין יָכוֹל לְעֵשֶׂר מִיָּנֵי וּבִי פִינֵן דְּסָאָה אַחַת כְּפִלָּה מְעֵשֶׂר וְהַשְׁנִי כְּפִלָּה טָבֵל אִי לֹא מִשׁוּם דִּישׁ בְּיָלָהּ. וְאַפְתִּי צ"ע ד' הַמַּהֲרִי"ט ו"ל: סִימֵן יג בְּיָאוּר שִׁיטַת רִישׁ"י ו"ל בְּחֻזְקַת אֲבָהֵתָא אִם מִהֲנִיא לְנִלְד וּבְיָאוּר מְחֻלְקַת ר"י וְר"א כְּתוּבוֹת דָּף י"ג ע"ב: א) כְּתוּבוֹת (דָּף כ"ו ע"א) אִמְתַּנִּי דְשָׁם ר"י אוֹמַר אִין מְעֵלִין לְכַהֲנָה עִפ"י עַד אַחַד אָמַר ר"א אִימְתִי בְּמִקוֹם שִׁישׁ עוֹרְרִין אָבֵל בְּמִקוֹם שְׂאִין עוֹרְרִין מְעֵלִין לְכַהֲנָה עִפ"י ע"א רִשְׁבִּג"א מִשׁוּם ר"ש בֵּן הַסֵּגֵן מְעֵלִין לְכַהֲנָה עִפ"י ע"א.

פְּרִיף הַש"ס רִשְׁבִּג"ג הֵינּוּ ר"א וְכ"ת עֲרַעֵר חַד א"ב דְּר"א סָבַר עֲרַעֵר חַד וְרִשְׁבִּג"ג סָבַר עֲרַעֵר תְּרִי. וְהָאֵמַר ר"י ד"ה אִין עֲרַעֵר פְּחוֹת מְשֻׁנִּים אֲלֵא הַב"ע דְּמוֹחֻזְק לֵן בְּאַבוּהַ דְּהָא דְכַהֵן הוּא וּנְפַק עֲלֵי קָלָא דְבֵן גְּרוּשָׁה אוּ ב"ח הוּא וְאַחֲתִינֵי'.

וְאַתָּא ע"א וְאָמַר יְדַעְנָא בִי דְכַהֵן הוּא וְאַסְקִינֵי' וְאַתּוּ בִי תְרִי וְאַמְרִי בֵּן גְּרוּשָׁה וּב"ח הוּא וְאַחֲתִינֵי' וְאַתָּא ע"א וְאָמַר יְדַעְנָא בִי דְכַהֵן הוּא. וְדַכּו"ע מְצַטְרְפִין לְעֵדוּת וְהֵכָא בְּמִיחָשׁ לְזִילוּתָא דְבִי דִינָא קְמִיפְלִגִי ת"ק סָבַר פִּינֵן דְּאַחֲתִינֵי' לֹא מְסַקִּינֵן לִי חֵינְשִׁינֵן לְזִילוּתָא דְב"ד וְרִשְׁבִּג"ג סָבַר אֲנִן אַחֲתִינֵן לִי וְאַנֵּן מְסַקִּינֵן לִי וְלְזִילוּתָא דְבִי דִינָא ל"ח.

וְכַתֵּב רִישׁ"י ו"ל וְ"ל נְאֻנֵן מְסַקִּינֵן לִי וְאִי קִשְׂיָא תְרִי וְתְרִי נִינְהוּ אוֹקִי תְרִי לְבַהֲדִי תְרִי וְאוֹקִמִי אַחֲזִיקִי' קְמִינְתָא דְאַסְקִינֵי' עִפ"י עַד הָרֵאשׁוֹן שְׁהוּא נְאֻנֵן דְּהָא אֲפִתִי אִין עוֹרְרִין דְּקוֹל לֹא עוֹרְרִין הוּא עכ"ל: ב) מְבֹאֵר מְדַבְּרִי ו"ל.

דַּס"ל דְּחֻזְקַת הָאָב לֹא מְהַנִּי וְלִהְכִי כְּתֵב דְּמוֹקִינֵן לִי אַחֲזִיקִי' קְמִינְתָא דְאַסְקִינֵי' עִפ"י הַעֵד וְעִי' בְּר"ן ו"ל מ"ש בְּשֵׁם הַרְמְב"ן ו"ל. וְכֵן מְבֹרָר שִׁיטְתוֹ ו"ל בְּקִינְדוּשִׁין (דָּף ס"ו ע"א) גַּבִּי יִנְאִי הַמְלִיף דְאָמַר בְּש"ס שְׁהִי אוֹמְרִים אִמּוֹ נְשִׁבִית בְּמוֹדִיעִים וּבְבוֹקֵשׁ הַדְּבָר וְלֹא

נמצא ואמרינו שם היכי דמי אילימא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי מאי תזית דסמכת אהני סמוך אהני וכתב רש"י ז"ל סמוך אהני דאמרי אשתבאי והיכי קאמר ולא נמצא.

ואי קשיא לימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא אחזקה הני מילי אי הווי היא קמן והיתה באה לב"ד להתירה. אבל בנה זה הנדון אין לו חזקה דכשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול.

הרי מבותר דס"ל דלא מהני חזקת האם לנאי ובתוס' שם וכן בסוגיין הקשו עלי' מהא דאמרינו לעיל (דף י"ג ע"ב) לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה הרי דמהניא חזקת האם לבתה וכן הקשו כל הראשונים ז"ל: ג) והנראה בבואור שיטת רש"י ז"ל בנה.

במה שנלע"ד לבאר טעם מחלוקתם של ר"א ור"י לעיל (דף י"ג) אמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אמר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. וצריך לדעת עומק סברת מחלוקתם במאי פליגי.

והנראה בזה דהנה מצינו שני מיני חזקות בש"ס. חדא שאינה מבררת לנו הספק ולא נאמרה מפח אומדנא וראי' ורק דמעמידו הדבר בחזקתו הראשונה והוא גזה"כ להעמיד הדבר בחזקתו.

ובזה האופן הווי רוב חזקות שבש"ס כמו חזקת פנוי' וא"א וחזקת חיים וכמוהו רבות שלא נאמרו מפח אומדנא וראי'. דאטו משום דהיתה עד עתה בחזקת פנוי' יש לנו אומדנא וראי' שגם עתה היא פנוי' ולא יצאת מחזקתה הראשונה.

רק דגזה"כ הוא שמשפק אין להוציאה מחזקתה הראשונה והוי בגדר אין ספק מוציא מידי ונדאי ומצינו עוד חזקה אחרת בש"ס שבאה מפח אומדנא וראי' והיא מבררת לנו עצם הספק. כגון חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו וחזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דבאו מפח אומדנא שלנו דאנו סהדי שלא פרעו בתוך זמנו וחזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

דסתמא דמילתא הכי הנה שאין אדם פורע בגו זימני' ואין עושה בעילתו בעילת זנות: (ד) והנה בבואנו לדון אם מהניא חזקת האם לבתה. נראה מצד הסברא דנ"מ בין אם תהי' חזקת האם חזקה המבררת או לא.

דאם האם היא חזקה אלימתא הבאה מפח אומדנא וראי' שמבררת לנו את הספק בזה שורת הדין דמהניא גם להבת להכשירה פיון דהוכרר לנו הספק ע"י החזקה שהי' להאם וממילא פיון דיצאנו מפלל ספק גם הבת פשירה.

משא"כ אם חזקת האם אינה חזקה המבררת לנו את הספק והיא רק בגדר אין ספק מוציא מידי ונדאי שמשפק אין להוציאה מחזקתה הראשונה. א"כ פשוט דלא מהני חזקה זו לבת.

דבשלקמא האם פשרה משום שהי' לה חזקת פשרות עד היום אין לנו לפוסלה עתה מספק ולהוציאה מחזקתה. משא"כ הבת שלא הי' לה חזקת פשרות מעולם וספק הוא על תחילת לידתה בנדאי פסולה מספק: ח) והנה בפנוי' שזינתה כמו גבי מחלוקת דר"ג ור"י שהיתה

מעןפּרֿת וָאָנוּ מְסוּפְקִים אִם זִינְתָה עִם כָּשֶׁר וְהִרִי הִיא כָּשֶׁרָה לְכַהֲנָה אוֹ שְׂזִיזְתָה עִם מִי שְׂפוּסֵל מִכַּהֲנָה כַּגּוֹן נִתִּין וּמְמֹזֵר וְנִכְרִי וְעֶבֶד וּפְסוּלָה נִרְאָה לִי לְחַדֵּשׁ דִּישׁ לָנוּ בְּזֵה שְׂמִי חֲזָקוֹת לְהַכְשִׁירָהּ.

חָדָא חֲזָקַת כָּשֶׁרוֹת שְׁלָה לְכַהֲנָה עַד הַיּוֹם וְעַלִּינוּ לְהַעֲמִידָה עַל חֲזָקָתָה זֹו. וְחֲזָקָה זֹו הִיא כָּכֵל רֹוב חֲזָקוֹת שְׁבִשׁ"ס שְׂאִינָה מְבַרְרַת לָנוּ הַסְּפֵק וְרַק דְּגוּזָה"כ הוּא שְׂמִסְפֵּק אִין לְהוֹצִיאָהּ מִחֲזָקָתָה שְׁעַד הַיּוֹם וְעוֹד יֵשׁ לָנוּ בְּזֵה חֲזָקַת צְדָקַת שְׁבִנְדָאִי לֹא עֶבְדָּה אִיסוּרָא לְזִנּוֹת עִם פְּסוּל לָהּ וְלַעֲבוֹר אַדְאוּרִייתָא וְכֹל יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים בְּחֲזָקַת כָּשֶׁרִים וְלֹא עֶבְדִי אִיסוּרִי וּבְכַמָּה דְּוִכְתִּי מְצִינּוּ לְחֲזָקָה זֹו.

וְעִי' תוּס' גִּיטִין (דָּף י"ז ע"א) בַּד"ה מְשוּם וְתוּס' חוֹלִין (דָּף י"א ע"ב) ד"ה כַּגּוֹן. וְחֲזָקָה זֹו הִיא חֲזָקָה אֲלִימָתָא שְׁבָאָה מִכַּח אֲנִמְדָּנָא וְאֲנִן סְהַדִי שְׁבִנְדָאִי לֹא עֲשִׂתָה עֲבִירָה דְּסִתְמָא דְּמִילְתָא הִכִּי הוּי.

וְהִיא מְבַרְרַת לָנוּ אֵת עֲצָם הַסְּפֵק כְּחֲזָקָה דְּאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילַת זְנוּת. וְאֲדַרְבֵּה נִרְאָה מְדַבְּרִי הַה"מ ז"ל בַּפ"א מַה"ל אִישׁוֹת ה"ד דְּטַעְמָא דְּחֲזָקָה זֹו שְׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילַת זְנוּת הוּא מְצַד דְּמִסְתְּמָא לֹא עֶבֶד אִיסוּרָא וְהִיא הִיא חֲזָקַת כָּשֶׁרוֹת וְצְדָקַת יְעוּי"ש: ו) אוֹלָם מַה שְׂיֵשׁ לְדוֹן בְּזֵה אִם שְׂיִיכָה בְּכָאן הִיא חֲזָקַת צְדָקַת.

דְּכִינּוּ דְּוִדָאִי זִינְתָה וְזְנוּת פְּנוּי' לְכוּ"ע אִיסוּר מְדַרְבְּנָן י"ל דְּאֲבָדָה בְּזֵה חֲזָקַת צְדָקַת שְׁלָה וְיִצְאָה מִכָּל סֶתֶם בְּנֵי אָדָם דְּלֹא עֲבָרִי גַם אֲדַרְבְּנָן וְלָכוּ גַם לְעַנְנָן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא כַּגּוֹן זְנוּת דְּפְסוּל לָהּ אֲבָדָה חֲזָקָתָהּ.

וּי"ל לְהִיפּוֹף דְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן קַל הוּא לְאִינְשֵׁי וְלֹא כוּ"ע זְהִירִי בִּי וְכַמ"ש הַה"מ ז"ל בַּפ"א מַה' אִישׁוֹת דְּאִי לֹא דְהִי' אִיסוּר דְּאוּרִייתָא בְּזְנוּת פְּנוּי' כְּשִׁי הֶרְמֵב"ם ז"ל לֹא הִי' דְּיִינְיָנָן חֲזָקָה שְׂאִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילַת זְנוּת דְּלֹא כוּ"ע זְהִירִי בְּדַרְבְּנָן וּמְבִיא מְזֵה רֵאִי לְשִׁי הֶרְמֵב"ם ז"ל עִי"ש.

וְא"כ לְהַנִּי שִׁי דְּזְנוּת דְּפְנוּי' הוּא רַק אִיסוּר מְדַרְבְּנָן. וְאֲפִילוּ לְשִׁי שְׁל הֶרְמֵב"ם ז"ל כְּתָבוּ הַפּוּסְקִים ז"ל דְּבַפְעַם אַחַת לִיכָא לֹא וְעִי' בַּהַה"מ ז"ל שָׁם.

א"כ י"ל אִף דְּוִדָאִי עֲבָרָה בְּזֵה אֲדַרְבְּנָן דְּוִדָאִי זִינְתָה מ"מ לְעַנְנָן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא לֹא אֲבָדָה חֲזָקַת צְדָקַת שְׁלָה וְעִי' מ"ש בְּשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים בְּשֵׁם רִיא"ז ז"ל בַּס"פ מִי שְׂאֲחָזוּ דְּבַמְגָרְשׁ אֲשֶׁתוֹ וְנִשְׂאָת לְאַחַר וְנִתְגַּרְשָׁה וְחֹזֵר הֶרְאִשׁוֹן וּבָא עֲלֵי'.

אִף דְּבַעֲלָמָא אֲמַרִּינּוּ חֲזָקָה אִין אָדָם עוֹשֶׂה בְּעִילְתוֹ בְּעִילַת זְנוּת מ"מ בְּכַה"ג לֹא חִיִּישִׁינּוּ לְקִידוּשִׁי וְאֲמַרִּינּוּ דְּבַעַל לְשֵׁם זְנוּת מְשוּם דָּאִם יְבַעוּל לְשֵׁם קִידוּשִׁין יַעֲבוֹר בְּלֹא דְלֹא יוּכַל בְּעִלָּה וְגו' וְאֲמַרִּינּוּ דַע"כ לֹא בַעַל רַק לְשֵׁם זְנוּת.

וְעַבְרַר רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן זְנוּת שְׁל פְּנוּי' וּקְצַת יֵשׁ לְחַלֵּק מִנְּד"ד. וְעִי' בְּתָשׁוּ' הַגְּרַע"א ז"ל סִי' קַפ"ב.

וְרֵאִיתִי לְהַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ז"ל בַּמַּס' גִּיטִין דִּי"ז שְׁכַתֵּב בְּפִשְׁטוֹת בְּנִידוֹן כְּזֵה. דְּכְשָׂאָנוּ מְסוּפְקִין אִם זִינְתָה בְּעוֹדָה פְּנוּי' אוֹ בְּתַר שְׁנַעֲשִׂית א"א לֹא שְׂיִיף לְהַעֲמִידָה עַל חֲזָקַת כָּשֶׁרוֹת.

כִּינּוֹן דְּבוּדָא עֲבָדָה אִיסוּרָא שׁוּב אֲבָדָה חֲזָקָת פְּשׁוּת שְׁלָה יְעוּי"ש וְעִי' בִּס' בַּה"ל ח"ב ס' א': שׁוּב מְצָאֵתִי עֵתָה בִּס' בְּרִית אֲבָרְקָה חֲאָה"ע ס' י"א שְׁפָתַב. דְּהָא דְאֲמַרִּינּוּ בְּסוּגִיָּא דְהִיָּתָה מְעוֹנְפֶרֶת דְּלִר"ג נְאֻמָּנָת לֹמַר לְכָשֶׁר גְּבַעְלֵתִי מִטַּעַם דְּבוּדָקָת וּמְזוּנָה כַּמ"ש תוּס' שָׁם.

הוּא מְסַבְרַת חֲזָקָת צְדָקָת פִּינּוֹן דְּקִי"ל בִּינ"ד ס' קי"ט דְּחָשׁוּד לְקַל אֵינּוּ חָשׁוּד לְחָמוֹר לְזֵה אַף דְּבוּדָא זִינְתָה וְעֲבָרָה אֲדַרְבֵּנּוּ מ"מ לְעֲנִינְהוּ דְדְאֲוֹרֵיָתָא לֹא אֲבָדָה חֲזָקָת צְדָקָת שְׁלָה. וְעַמְש"ש לְשִׁי זֹו שְׁל הַרְמַב"ם ז"ל דְּגַם בְּזִנּוּת פְּנוּיָא אִיכָּא לָאוּ.

וּבְסִי' י"ג הַחֲזִיק דְּבָרֵי גַם לְשִׁי הַרְמַב"ם ז"ל בִּפְט"ו מַה' אִיסוּרֵי בִּיָּאָה דְּבַחֲיָבֵי לְאוּוּיָן ג"כ אֵינּוּ לֹוְקָה בְּכַעַל וְלֹא קִיְדָשׁ יְעוּי"ש: ז) וְנִרְאָה לְהַסְבִּיר בְּזֵה טַעַם מְחַלְקוֹתֵן דְּר"י וְר"א דְּר"י ס"ל דְּאִיכָּא בְּזֵה לְהָאָם חֲזָקָת צְדָקָת שְׁלָה זִינְתָה עִם פְּסוּל לָהּ לְעַבְדָּר אֲדְאֲוֹרֵיָתָא וּבְבוּדָא זִינְתָה עִם פְּשׁוּר וְלֹא עֲבָרָה רַק אֲדַרְבֵּנּוּ דְּלָאוּ כו"ע זְהִירֵי בִי, וְכִינּוֹן דְּאִית לְהָאָם חֲזָקָת צְדָקָת הַמְבַרְרַת לָנוּ שְׁבוּדָא לֹא נִפְסְלָה מִפְּהוּנְהָ.

וְא"כ מְמִילָא דְּגַם הִבְתָּהִיא פְּשָׁרָה לְכַהֲנָה. כִּינּוֹן דְּיִצְאָנוּ ע"י הַחֲזָקָה מְכַלְל סְפָק.

וְלִהְכִי ס"ל לְר"י דְּמֵאֵן דְּמַכְשִׁיר בְּהָ מַכְשִׁיר בְּבִתָּהּ. וּבְפֶרֶט אִם נֹאמַר כַּמ"ש הַב"א ז"ל דְּזֵהוּ עֲצָמוֹ טַעַם דְּאֲמַרִּינּוּ דְּבוּדָקָת וּמְזוּנָה מִשׁוּם חֲזָקָת צְדָקָת.

מִשָּׂא"כ ר"א ס"ל דְּכִינּוֹן דְּבוּדָא זִינְתָה וְעֲבָדָה אִיסוּרָא. אַף דְּהוּא אִיסוּר דְּרַבֵּנּוּ מ"מ ע"י אִיסוּר דְּרַבֵּנּוּ ג"כ אֲבָדָה חֲזָקָת צְדָקָת שְׁלָה.

דְּכָבֵר יִצְאָה מְסַתֵּם בְּנֵי אָדָם דְּלֹא עֲבָרֵי גַם אֲדַרְבֵּנּוּ. וְכַמ"ש הַפ"י ז"ל בְּפִשְׁטוּת.

וְכִינּוֹן דְּאֲבָדָה חֲזָקָת צְדָקָת שְׁלָה. גְּמַצָּא דְּאִין לָהּ רַק חֲזָקָת פְּשׁוּת לְכַהֲנָה שְׁעַד הַיּוֹם.

וְלָאוּ חֲזָקָה הַמְבַרְרַת הִיא וְרַק מַגְזָה"כ שְׁמִסְפָּק אִין לְהוֹצִיָּאָה מְחֻזְקָתָהּ וּלְפִנְסָלָהּ. וְא"כ כִּינּוֹן דְּהַסְפָּק לֹא הוֹבָרַר לָנוּ.

וְרַק שְׂאִין לָנוּ לְפִנְסָלָהּ מְסַפָּק וְלְהוֹצִיָּאָה מְחֻזְקָתָהּ. מְמִילָא הִבְתָּ שְׁלָה הִי לָהּ חֲזָקָת פְּשׁוּת מְעוֹלָם וְסַפָּק הוּא עַל תְּחִילַת לִידְתָּהּ בְּפִסּוּל בְּבוּדָא פְּסוּלָהּ מְסַפָּק.

וְלָזֵה אֹמַר ר"א לְדַבְרֵי הַמַּכְשִׁיר בְּהָ פּוֹסֵל בְּבִתָּהּ. וְזֵהוּ דְּאֲמַר שָׁם אֲמַר רַבָּה מ"ט דְּר"א בְּשִׁלְמָא אִיהִי אִית לָהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוֹת בִּתָּהּ לִית לָהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוֹת.

וּפְרַש"י ז"ל וְז"ל אִית לָהּ חֲזָקָה דְּכַשְׁרוֹת וִי"ל אִשָּׁה זֹו בְּחֲזָקָת פְּשׁוּת עוֹמְדָת וּמְסַפָּק אִתָּהּ בָּא לְפִנְסָלָהּ אֵל תְּפִסְלִנָּה מְסַפָּק. וְהוּא כַּמ"ש דְּכִינּוֹן דְּלָאוּ חֲזָקָה הַמְבַרְרַת הִיא.

וְרַק מִשׁוּם שְׂאִין לְפִנְסָלָהּ מְסַפָּק מְמִילָא הִבְתָּ דְּלֹא עֲמָדָה מְעוֹלָם בְּחֲזָקָת פְּשׁוּת פְּסוּלָהּ: (ח) וּלְפִי"ז נִיחָא שְׁיִטַת רַש"י ז"ל. וְא"ש מ"ש גְּבִי יִנְאִי דְּלֹא מְהַנְיָא לִי חֲזָקָת הָאָם.

מִשׁוּם דְּהִתָּם דְּתָרֵי אֲמָרֵי אֲשַׁתְּבָּאֵי וְתָרֵי אֲמָרֵי לֹא אֲשַׁתְּבָּאֵי. לֹא שְׁיִיכָה פְּלָל חֲזָקָת צְדָקָת דְּתָרֵי אִין אָנוּ מְסוּפָּקִים שְׁמָא זִינְתָה בְּרִצּוֹן וְעֲבָדָה אִיסוּרָא.

וְהַסְפָּק הוּא רַק עַל מַעֲשֵׂה הַשְּׁבִי' אִם אֲשַׁתְּבָּאֵי אוּ לֹא. וְאִם אֲשַׁתְּבָּאֵי מְמִילָא פְּסוּלָהּ מִשׁוּם דְּנֻאָסָה בְּבוּדָא.

וא"כ ל"ש חזקת צדקת בזה ורק חזקת פשרות לכהונה ולאו חזקה המבררת היא רק שאין לפוסלה מספק. וחזקה כזו שאינה מבררת לנו הספק לא מהני לבן שהרי מעידים על תחלת לידתו בפסול.

ואפ"אם נאמר דשייכה בזה קצת חזקת צדקת דאילו אשתבאי ונאנסה לא היתה נשאת לכהונה. ואם נשאת מקודם לאבי של נאי בנדאי היתה יוצאת אח"כ ממנו.

ועי' פ"י בקידושין שם. מ"מ נראה דחזקת צדקת לא מהניא כלל במקום תרי ותרי.

דבתרי ותרי לא מהניא רק חזקה שאינה בגדר בירור וראי' דאז מסלקין עדותן וממילא הדבר בספק עומד. ואין להוציא מחזקה קמייתא.

משא"כ חזקה שהיא בגדר בירור ואנן סהדי לא מהניא פלום להכריע במקום תרי ותרי דלא עדיפא מעדים אחרים שמשיעים לאחת משתי כתות אלו. דלא הי' בכחן להכריע.

וכסברת תוס' ז"ל בב"ק (נ"ד ע"ב ע"ב) וב"ב (דל"א) גבי מגו במקום תרי ותרי ועי' בש"ש שמענתא ו' פכ"א דפשיטא לי' דחזקה דאין אדם פורע בתוך זמנו לא מהניא במקום תרי ותרי מטעם זה. ועי' בתשו' הגרעק"א ז"ל סי' קל"ו.

וא"כ פ"י דלא נשאר לנו לדון כאן רק מצד חזקת פשרות לכהונה. ולאו בגדר בירור היא ממילא לא מהניא פלום לנאי כמ"ש: ט) וא"ש נמי מאי דפי' רש"י ז"ל בסוגיין דמוקמינן לי' אחזקה קמייתא דאסקינ' עפ"י העד ולא פי' דמוקמינן לי' בחזקת אבי' אף דלכאורה יש לו לאב בכאן חזקה דכשרות שלא עבד איסורא לישא גרושה ונחליצה וחזקה זו מהניא להכשיר גם הבן.

אכן למ"ש נ"חא. פ"י דבתרי ותרי לא מהניא חזקה זו שהיא בגדר בירור וראי' נאי דנוקים לי' בחזקת אבי' שהי' פשר לכהונה ולאו מצד בירור דחזקת פשרות של איסור הרי חזקה כזו לא מהניא פלום להכשיר הבן וכמ"ש: י) ובעיקר דברי הראשונים ז"ל שכתבו בסוגיין דמוקמינן לי' בחזקת אבי'.

לא נכיתי לעמוד על בירורן של הדברים, דמאי שייכות בכאן חזקת אבי' שהוא פהו. הלא הספק בעיקרו אינו רק על הבן.

דאולי נשא גרושה ואחלי' לזרעו'. ולא דמי לסוגיין דלעיל דמהניא חזקת האם להכשיר גם הבת.

דהתם גם האם בכלל הספק דאולי נפסלה לכהונה. וכיון דמכשרינן אותה מטעם דמוקמינן לה בחזקתה.

ס"ל לר"י דגם הבת פשרה דנדא באידך מישף שייכי וספק אחד על שתיהן. משא"כ הקא אף לדברי העדים שנשא אבי' גרושה מ"מ לא נפסל אבי' עי"ז רק דאחלי' לבנו.

וכיון דאין הספק מעיקרו רק על הבן. מאי מסייעא לי' חזקת אבי'.

ואם פננתם דמוקמינן לאבי' בחזקת פשרות שלא נשא גרושה. חזא דכבר כתבנו דחזקה זו הויא בגדר אומדנא ואנן סהדי.

ולא מהנניא במקום תרי ותרי. ועמ"ש בפ"י ז"ל בגיטין שם דחזקת צדקת היא חזקה הבאה מטעם רוב.

ולהכי עדיפא מחזקה דעלמא דרובא וחזקה רובא עדיף. ועי' בש"ש שם שכ' בפשיטות דרוב לא מהני במקום תרי ותרי.

ועי' בתשו' הגרע"א ז"ל סי' קל"ז בזה: (יא) ועוד דנראה דחזקת פשרות ל"ש רק אם אנו מסופקין אם נשא גרושה או לא. אבל אם אנו מסופקים באשתו אם היא גרושה או לא. כגון שהי' לה בעל מקודם ותרי אמרי דנתאלמנה הימנו ותרי אמרי דנתגרשה. בזה בנדאי ל"ש חזקת פשרות שלו.

לומר ולהכריע שפנדאי לא היתה גרושה. דמנין יודע יותר מהעדים דהרי הוא ספק עתה לכל העולם.

ועי' פתובות (דכ"ב) ע"ב תוד"ה הבא. וש"ס סתמא מיירי גם בכה"ג שיודעים את אמו של זה הנידון ומחלוקת העדים רק אם היא גרושה או אלמנה.

וכמו דפרש"י ז"ל במתני' בריש מס' מכות מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה וב"ח. דהיינו שפועלים שנתגרשה אמו מקודם שנשאת לאבי' יעוי"ש.

הן אמנם דבכה"ג אף דל"ש חזקת פשרות של האב. לומר מפת זה שפנדאי לא היתה גרושה כיון דספק הוא לכל העולם.

אבל שייך אז חזקת פשרות של האם. שאילו היתה גרושה לא היתה נשאת לכהן.

אבל לא כן משמע מסתימת הפוסקים ז"ל דמשמע דרק מטעם חזקת אבי' מכשרינן לי'. ועי' לשון הרמב"ם ז"ל בפ"כ מהל' איסורי ביאה הט"ז יעוי"ש: (יב) ועוד דנ"פ כמ"ש דחזקת צדקת לא מהני במקום תרי ותרי.

ומלבד מאי דנראה בן מסבא נראה עוד דמוכרח בן ממ"ש הפוסקים ז"ל דלהכי מוקמינן לי' בכאן אחזקה אף דתרי ותרי ספיקא מדרבנן ומדאורייתא הוא דמהנניא חזקה אבל מדרבנן לא מהנניא חזקה בתרי ותרי.

משום דמיירי הכא בתרומה דרבנן. ולהכי גבי ינאי המלך דמיירי ליוחסין דהוא איסור דאורייתא החמירו באמת עי' בתוס' ז"ל בסוגיין ובקידושין.

ואם נאמר דשייכא בכאן חזקת צדקת שלהאם. נמצא דיש לנו שתי חזקות חדא חזקת צדקת ועוד, לנו פשרות של אמו לכהונה כיון דירטין אמו רק דנחלקו העדים אם נפסלה לכהונה ע"י גירושין או לא ועלינו להעמידה בחזקתה לכהונה.

וא"כ כיון דאיכא לפנינו שתי חזקות הרי מהני גם בתרי ותרי כמבואר בסוגיא דעירובין (דף ל"ה ע"ב) וכ"כ בש"ש ש"ו פי"ח ועי' מ"ש הגרע"א ז"ל בס' קל"ו והאב"מ סי' ג' סעיף ח'. וע"כ דחזקת צדקת לא מהני בתרי ותרי.

ולהכי גבי ינאי דאנו מסופקים באמו אם נפסלה לכהונה ע"י שבי'. לא שייכה חזקת צדקת שפנדאי לא היתה נשאת לכהן ולצדקה עם חזקת פשרות לכהונה.

דנתירו ע"י ב' התזקות. דמהני גם בתרי ותרי ליוחסין דתזקת צדקת אין לה מקום פלל בתרי ותרי.

ולא נשאר רק תזקת פשרות לכהונה ושפיר הוי ספיקא מדרבנן ומזה יהי גם ראי דתזקת אב לא שייכה בכה"ג. פינו דהספק מעיקרו הוא רק על הבן כמ"ש.

דאל"כ הרי אפתי איפא התם גבי ינאי שתי תזקות. תזקת האם לפהונה ותזקת אבי וע"כ דתזקת אב ל"ש פלל דאינו בכלל הספק: וע"כ צ"ע לי באמת עמ"ש הפוסקים ז"ל דמוקמינו לי בתזקת אבי דהלא בכה"ג שאנו מסופקים באמו אם נתגרשה ונפסלה לכהונה.

איפא עכ"פ תזקת פשרות של אמו לכהונה וא"כ איפא שתי תזקות ומ"ט כתבו דלא מהני רק בתרומה דרבנן. הלא ב' תזקות מהני גם בתרי ותרי ואולי באמת זהו טעמי דהרמב"ם ז"ל שסתם וכתב וישאר פהו בתזקת אבי ומשמע דאפי' לתרומה דאורייתא מיירי.

ועי' בא"מ שם. ובכלל צ"ע לי מ"ט גבי ינאי שם לא הזכירו הפוסקים ז"ל רק תזקת אם. ובסוגיין כתבו פלם רק תזקת אבי. נאפי' נאמר דלהכי ל"ש גבי ינאי תזקת אב משום דעיקר התזקה היא תזקת פשרות שבונידאי לא נשא אשה האסורה לו, והתם פינו דנחלקו העדים אם הי' שבוני' או לא וא"כ שוב ספק הוא לכל העולם וא"כ מניין יודע הוא יותר מפל העולם אם נשבית מקודם שנשאת לו או לא.

א"כ יקשה גם בסוגיין דמיירי בכל גונא אף שמחולקין העדים אם נתגרשה אמו או לא. וא"כ ג"כ ל"ש תזקת אבי לפי"ז.

דהוי ממש דומיא דהתם: יד) ואפ"ל דעיקר סברת תזקת אב הוא. משום דכינו דתרי ותרי נינהו ולא עבדינו עובדא אפומייהו.

א"כ הדין דדל עדותן מזה וכלא העידו פלל דמי. ונשאר ממילא הבן בתזקת אבי וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם דמסתמא מחזקינן בן בתזקת אבי לכהונה.

והכ"נ נשאר אחזקה זו פלפני ביאת העדים וכ"ז צ"ע ובירור. ובמ"ש לעיל לתרץ שי' רש"י ז"ל שו"מ שהרגיש לתרץ בכגון זה הגאון בעל ב"מ ז"ל בלקוטי' על ה"ש"ס.

וגם הגאון הרי"מ ז"ל דרף בדרף זה קצת אכן מפני הרבה דברים מחודשים שהעליתי בזה בעזה"י לא מנעתי מלכתוב פל הדברים: טו) וצ"ע לי בענין זה דתרי ותרי למאי דמבואר בכל דברי רבותינו האחרונים ז"ל.

בטעמם של האמוראים בש"ס יבמות (דף ל"א ע"א). דנחלקו אם תרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא או דרבנן וביארו האחרונים ז"ל דשורש פלוגתתם הוא, דמ"ד ספיקא דאורייתא ס"ל דתזקה לא עדיפא מאילו הי' עוד עדים מסייעים לאחת מהפתות דלא הי' מהני דתרי כמאה.

וחזקה לא עדיפא מעדים. ומ"ד ספיקא דרבנן ס"ל דדוקא תרי כמאה אמרינן.

משום דהכל מדין עדות. משא"כ לענין תזקה אמרינן פינו דהויא עדות מוכחשת.

הדין דמסלקין לְכָל הַעֲדוּת וּמְמִילָא נְתַקְיָמָה הַחֲזָקָה. עֵי תִשׁוּ' הַגֵּרַע"א ז"ל ס' קל"ו:
וְהִנֵּה לְעֵיל (צ"ג כ"ג ע"א) דְּפָרִיף הַש"ס אֲבַרְיָתָא שְׁנַיִם אוֹמְרִים נְתַקְדָּשָׁה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים
לֹא נְתַקְדָּשָׁה הָרִי זֶה לֹא תִנְשָׂא וְאִם נִשְׂאָת לֹא תִצָּא.

שְׁנַיִם אוֹמְרִים נְתַקְדָּשָׁה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים ל"נ הַר"ז לֹא תִנְשָׂא וּל"נ תִּצָּא וּפְרִיף מ"ש רִישָׁא
וּמ"ש סִיפָא אָמַר אֲבִי תַרְגָּמָה בְּעַד אֶחָד. ע"א אוֹמַר נְתַקְדָּשָׁה וּע"א אוֹמַר ל"נ תַרְנִייהוּ
בְּפִנּוּי קְמֻסְהֵדִי וְהֵא דְקָאֲמַר נְתַקְדָּשָׁה הו"ל חַד וְאִין דְּבָרִי שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם ע"א
אוֹמַר נְתַקְדָּשָׁה וּע"א אוֹמַר ל"נ תַרְנִייהוּ בַּא"א קְמֻסְהֵדִי וְהֵא דְקָאֲמַר נְתַקְדָּשָׁה הו"ל חַד
וְאִין דְּבָרִי שֶׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם.

וְעֵי בְּר"ן ז"ל שֶׁהַקְּשָׁה מְדַאֲמַר תַרְנִייהוּ בְּאִשְׁתַּי אִישׁ קְמֻסְהֵדִי מִשְׁמַע דְּאִינָה מְוַחֲזָקַת לְנוּ
בַּא"א רַק אֲפֻמְיָהוּ דְהֵגֵי סְהֵדִי. וּלְפִי"ז קָשָׁה הָא חַד מְהֵגֵי סְהֵדִי בְּוֹדָא פְּסוּל וּמַעֲיַד
בְּשִׁקְרָא וְהֵאִיף מְקַבְּלִין עֲדוּתָן.

וְתִי דְמִיָּרִי דְתַרְנִייהוּ מוֹדוּ בְּגִירוּשֵׁין רַק אֶחָד אוֹמַר קְרוּב לוֹ וְאִינְדָּה אוֹמַר קְרוּב לָהּ.
וּבְהֵכִי עֲבִידִי סְהֵדִי דְטַעוּ הַלְכָּף לֹא מְפָסִיל חַד מִיָּנִייהוּ וְכ"כ כָּל הָרַאשׁוֹנִים ז"ל שֶׁם וְעֵי
בש"מ: טז) וּלְפִי"ז הִי נִרְאָה.

דָּאִם תְּרִי אָמְרִי שְׁזַרְק לָהּ גִט קְרוּב לָהּ. וְתִרִי אָמְרִי קְרוּב לוֹ.

בְּוֹדָא שׁוֹרֵת הַדִּין דְמְהֵגֵי בְּזַה חֲזָקָה. דְּכָל עֵיָקֵר הַטַּעַם שֶׁל הַמ"ד דְלֹא מְהֵגֵי חֲזָקָה בְּתִרִי
וְתִרִי הוּא מְשׁוּם דְלֹא עֲדִיפָא חֲזָקָה מְעַדִּים וְכִמוּ דְאִילוּ הִי עוֹד שְׁנַיִם מְסִייעִים לְאֶחָת
מִהַכְּתוּת לֹא הִי מְהֵגֵי.

כֵּן חֲזָקָה נְמִי לֹא מְהֵגֵי וְכ"ז ל"ש רַק כְּשֶׁהַעֲדִים בְּוֹדָא מְכַחֲשִׁין אֱלוּ אֵת אֱלוּ. אִז שְׁיָיָה
לוֹמַר דְאִין שׁוּם עֲדִיפּוּת בְּחֲזָקָה נֶגְדַעֲדִים מִשָּׂא"כ הֵיכָא מְחַזְּקִין הַעֲדִים בְּמִקְלָתָא דְעֵבִידִי
דְטַעוּ וְאָמְרִינֵן דְאֶחָת מִהַכְּתוּת בְּוֹדָא אוֹמְרַת בְּדַדְמִי.

וְלֹא מְחַזְּקִין לָהּ לְשִׁקְרָנִים וְלֹא מְפָסִילִי וְלֹא חַד מִיָּנִייהוּ אִף לְעֲדוּת אֶחָת וְכַמ"ש הַר"ן
ז"ל. נְמַצָּא דְאִין אָנוּ מְסוּפָקִים עִם מִי הָאָמַת.

דְתַהֲלִי חֲזָקָה מְסִייעָה לְאֶחָת וּמְכַחֲשֶׁת לְאֶחָת. פִּינּוּ דְאָמְרִינֵן דְוֹדָא אֶחָת מְהֵן אוֹמְרַת
בְּדַדְמִי לָהּ.

וְהֵי אֲצִלְיָנוּ הַסְּפָק כְּמוֹ בְּלֹא עֲדִים. וְכַלְנוּ סְהֵדִי שְׁזַרְק לָהּ גִט וְלֹא יָדְעִינֵן אִם הִי קְרוּב
לָהּ אוּ לוֹ וְאִין חֲזָקָה מְכַחֲשֶׁת לְאֶחָת מִהַכְּתוּת וּמְסִייעָה לְאֶחָת.

דְאִינָם מְכַחֲשִׁים אֱלוּ אֵת אֱלוּ וּבְרוּר לְנוּ דְאֶחָת אוֹמְרַת בְּדַדְמִי וְלֹא יָדְעִינֵן עִם מִי הַטַּעוּת.
א"כ דַּל עֲדוּת מְזָה וְעִלְיָנוּ לְהַעֲמִידָה אֶחְזָקְתָה כְּמוֹ בְּסַפְקָא דְעֵלְמָא וְכִמוּ אִילוּ הִי רַק
שְׁנַיִ עֲדִים שְׁרָאוּ זְרִיקַת הַגִּט וְלֹא רָאוּ בְּדִיוֹק אִם קְרוּב לוֹ אוּ לָהּ דְשְׁיָיָה בְּוֹדָא חֲזָקָה בְּזָה.
כְּמוֹ כֵּן הֵכָא נְמִי אִף דְתַהֲוּהּ הַסְּפָק בֵּין תְּרִי וְתִרִי. מ"מ פִּינּוּ דְאִין הַכְּחָשָׁה בֵּינֵיהֶם רַק דְאֶחָת
טַעָה.

בְּוֹדָא דְמְהֵגֵי חֲזָקָה לְסַלְקַת הַסְּפָק. וְאִף שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּפְסָחִים (דִּי"א וִי"ב) דְלֹא תִלְיֵן
בְּטַעוּת בְּשְׁנַיִ עֲדִים יַעוּי"ש.

מ"מ מצינו לתוס' ז"ל בב"מ (נ"ב ע"ב ע"א) בד"ה שטר בסוה"ד שחולקין ע"ז ועיי"ש באור חדש בפסחים שכ"כ דתוס' דב"מ חולקין אתוס' דפסחים ועי' בפ"ה חו"מ סי' מ"ד ס"ק י"ט. א"כ לסברא זו אם נאמר דתלינן בטעות גם בשנים.

בנדאי הדין נותן דמהני בזה חזקה לכו"ע. אף למ"ד תרי ותרי ספיקא דאורייתא וכמ"ש: (זו) וא"כ יקשה ש"ס ערוף דיבמות (נ"א ע"א) שם דאי' בהדיא המחלוקת גם בתרי אמרי קרוב לה ותרי אמרי קרוב לו.

וגם בזה לרבה ור"י שם הו"ל ספיקא דאורייתא וכן מבואר בסוגיין דלעיל (דכ"ג) דדחיק לאוקמה דוקא בע"א עיי"ש בתוס' בד"ה מ"ש בתי' ראשון. וצ"ע: סימן י"ד בענין עבד שיהביא גיטו וכתוב בו עצמה ונכסי קנויין לה.

או כל נכסי קנויין לה אי שנייה בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה וכיון דלא מהימן לומר בפני נכתב לענין הנכסים לא מהימן גם אעצמו או לא: גיטין (נ"ח ע"א) ת"ר עבד, שיהביא גיטו וכתוב בו עצמה ונכסי קנויין לה עצמו קנה נכסים לא קנה.

ופרש"י ז"ל עצמו קנה דנאמן הוא על שיקרורו לומר בפני נכתב וא"צ עדים לקיימו נכסים ל"ק דבעי עדים כשאר קיום שטרות. איבעיא להו כל נכסי קנויין לה מהו.

אמר אב"י מתוך שיקנה עצמו קנה נכסים. א"ל רבא בשלמא וכו' אלא אמר רבא אהד זה ואהד זה עצמו קנה נכסים ל"ק: א) וכתב הר"ן ז"ל וז"ל וסלקא שמעתין דפלגינן דיבורא וכו' ומשמע דקרוב נמי שיהביא גט אשה בחו"ל.

וכתוב בו מתנת נכסים נאמן לומר בפני נכתב ובפני נחתם לגבי אשה. ואע"ג דאיתמר בסנהדרין עלה דהיא דאמר רבא פלוני בא על אשתי וכו' סד"א אדם קרוב אצל עצמו אמרינן אצל אשתו לא אמרינן.

פלומר ולא פלגינן דיבורא אלא בעצמו לפי שאין לגבי עצמו תורת עדות כלל. ובאשתו נמי דמסקינן דפלגינן.

היינו משום דאשתו כגופו אבל גבי קרוב אחר לא דעדות מקריא. ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה.

אפ"ה הכא אפשר דפלגינן לפי שעפ"י הגט שהוא חתום ברחוקים היא נשאת. וקרוב גלויי מלתא בעלמא הוא דמגלי דהיינו חתימת ידיהו דסהדי לאפוקי מחששא בעלמא דחיישינן בה.

אלא מיהו איכא למיזק מדגרסינן בירושלמי פתב כל נכסי לעבדו את אמר הוא גיטו הוא מתנתו. מה את עביד לה כגט הוא ועירוורו בטל או כמתנה הוא ועירוורו קיים.

יבא כהדא פתב כל נכסי לשני ב"א פאחת. והי' העדים פשרים לזה ופסולים לזה.

ר"א בשם ר' אסי איתפלגון ר"י ורשב"ל חד אמר מאחר שהם פסולים לזה ופסולים לזה. וחד אמר פשרים לזה ופסולים לזה.

אלמא דהא בקא תליא ואשכחן לי לרי"ף ו"ל שפכת בפ"ק דמפות ירושלמי פתב פל נכסי' לשני בני"א והעדים קרובין לזה ורחוקים מזה. ר"י אמר מאחר שהם פסולין לזה פסולין לזה.

וכינן דנקטינן פההיא דר"י היכי מסקינן הכא דפלגינן דיבורא וקרי בירושלמי תלצה זו בזו. ואפשר דהתם ה"ק וכו' עכ"ל: ועמ"ש בחי' הגרע"א ו"ל בבבאיור דברי' במה שהקדים לומר ומשמע דעבד לאו דוקא אלא דה"ה קרוב שהביא גט אשה.

משום דלכאורה י"ל דעבד דוקא קתני דכינן דהוא בעל דין לא מקרי עדותו ול"ש עדות שבטלה מקצתה ב"כ. אבל בקרוב פינן דשם עדות עלי' רק דהתורה פסלתו י"ל דאמרינן בי' בזה עדות שבטלה מקצתה ב"כ.

לזה הקדים הר"ן ו"ל דמשמע דעבד לאו דוקא אלא ה"ה קרוב שהביא גט. ועפי"ז שפיר הקשה דנימא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ועמ"ש במח"א הל' עדות סי' ג': (ב) והנראה להמציא בזה עצמה עמוקה שלא יהי' בכאן דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. דהנה לעיל (דף ה' ע"ב) איתמר בפני' כמה הוא נותנו לה ר"י ור"ח. חז אמר בפני' שנים וחד אמר בפני' שלשה.

ומסיק הש"ס דכו"ע ס"ל שליח נעשה עד ועד נעשה דיין ובהא קמיפלגי. דמר סבר פינן דאשה כשרה להביא את הגט זימנין דמייתא לי' איתתא וסמכי עלה.

ואינן אשה מיידע ידעי ולא סמכי עלה. וכתבו בתוס' ו"ל דה"ה דהו"מ למימר זימנין דמייתי לי' קרוב.

והר"ן פתב די"א דכינן שהזכיר חשש הבאת האשה שהוא דבר שאינו מצוי. ולא הזכיר קרוב או פסול משמע שאף הקרובים מצטרפים לשלשה.

דאע"ג דדיינים קרובים לבעל דבר פסולים בעלמא. אפ"ה הקלו להכשירן כן כמו שהקלו והאמינו הבע"ד לקיימו ולומר בפני' נכתב ובפני' נחתם.

וכדתנן האשה מביאה גיטה ובלבד שתהא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. ואעפ"כ לא הכשירו שתצטרף האשה לשלשה.

משום דאשה לאו בת דין היא כלל. מבואר דעתו דכמו שנאמן הקרוב לקיים הגט ולומר בפ"נ ובפ"נ.

כן הכשירוהו גם להצטרף לשלשה ולהיות דיין. ורק האשה לא הכשירו משום דאינה בת דין בשום מקום: ג) ועפי"ז יש לנו עצמה עמוקה להכשיר עדות הקרוב בנ"ד.

ולא יהי' בזה דין עדות שבטלה מקצתה ב"כ. דהנה אם הקרוב הביא גט זה שכתוב בו מתנת נכסים.

ונותנו בפני' שנים דהכי קי"ל דסגי בשנים. ואומר בפנייהם בפני' נכתב ובפ"נ.

והדין דנאמן בקיומו על הגט ואינו נאמן על הנכסים. והוא עצמו מצטרף להיות דיין כמ"ש הר"ן ו"ל.

לא קשה כלל דנימא בזה עדות שבטלה מקצתה ב"כ. דכינן דאין פאן דייניגים רק בצירוף הקרוב.

ולא הכשירוהו לדיין רק לענין הגט כמו שהכשירו עדותו משום עיגונא. אבל לענין הנכסים בודאי אינו מצטרף לדיין כמו שפסולה עדותו.

נמצא ממילא דלקיים הגט יש לנו דייניגים פשרים. ולקיים המתנה אין לנו ב"ד כלל דהקרוב אינו מצטרף ומבלעדו אין לנו רק שני דייניגים וקיום שטרות בשלשה.

ונמצא דעדות הקרוב שאומר בפ"נ ובפ"נ לגבי הגט הוי כמעיד בפני דייניגים. ולגבי הנכסים הנה כמעיד חוץ לב"ד.

דאין פאן דייניגים כלל לענין הנכסים ואין שם עדות ע"ז כלל. ולא שיניף כלל לומר עדות שבטלה מקצתה.

דלאו עדות שבטלה היא כלל. דמעיד אותה חוץ לב"ד.

ואיף שיניף דתבטל עדותו לגבי הגט משום דאינו נאמן לגבי הנכסים. לעדות הגט הוי בפני ב"ד ועדות נכסים שלא בפני ב"ד.

ולאו שם עדות עלה. ופשוט הוא: ד) ואף אם הביא הקרוב גט זה בפני שלשה.

דנמצא אז שיש פאן דייניגים פשרים גם מבלעדו. ג"כ א"ש.

למאי דקיי"ל בקיום שטרות דעד נעשה דיין. והמל"מ ז"ל פט"ז מה' עדות כתב בשם מוהרש"ח.

דגם בדייניגים הדין דאם נמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלו כלם. וכ"כ בכנה"ג ומוכא בקצוה"ח סי' ל"ו סק"ז.

ויעוי"ש שפכתב דבקיום שטרות דהוי נמי תורת עדים על הדייניגים שמעידים שנתקיים השטר בפניהם. בזה לכו"ע הדין דאם נמצא אחד מהן קא"פ דיינותן בטילה יעוי"ש: ולפי"ז בהביא הקרוב הגט בפני שלשה ומקיימו ואומר בפ"נ ובפ"נ.

ומן הדין נאמן אגט ולא אנכסים. רק דבאנו לפסול עדותו גם אגט משום עדות שבטלה מקצתה ב"כ.

יש לנו עצה בזה שצטרפו ג"כ להיות מן הדייניגים. דעד נעשה דין בקיום שטרות כל היכא דמצרכינן לזה.

וה"נ בלא"ה הרי נבוא לפסול עדותו משום עדות שבטלה מקצתה. אבל פשצטרפו ג"כ לדייניגים.

ולגבי הגט הרי הוא פשר לדיין. כמ"ש הר"ן ז"ל דכמו שהכשירו אותו לעדות משום טעמא דעיגונא, ה"נ פשר הוא גם להיות דיין.

ולגבי הנכסים הרי בודאי פסול הוא לדיין. וממילא יפסול גם את כלם מטעם דנמצא אחד מהן קא"פ.

ונמצא דלגבי הגט פלם פשיירים וילגבי הנכסים פסולים. ושוב נמצא דעדותו לגבי הנכסים הוי פמעיד חוץ לב"ד דאין פאן דיינים פשיירים.

וממילא שוב ל"ש דתבטל עדותו לגבי הגט משום דבטלה עדותו לגבי נכסים. והניא עדות שבטלה מקצתה וב"כ.

כיון דעדות נכסים לאו שם עדות עלה פלל דמעידה שלא בפני ב"ד. ושפיר מתקיימת עדותו לגבי הגט.

ואף דלא הקילו משום עיגונא להכשיר הקרוב לדין. רק היכא דבלאו איהו ליכא דיינים פשיירים לפנינו.

והכא הרי איכא שלשה דיינים פשיירים מבלעדו. אבל באמת הרי בלא צירופו תבטל העדות משום עדות שבטלה מקצתה.

וע"כ צריכים לצירופו לגבי הנכסים כדי שיפסול פלם. וכיון דבע"כ צריכים אנו לצרפו. ממילא שוב שיין בזה טעם עיגונא להכשירו לגבי הגט ודוק. ואף דרחוק לומר זה בתי' שי' הרי"ף והרמב"ם ז"ל.

אבל הדברים בפ"ע ראויין להאמר לכאורה: ה) אמנם כ"ז אינו רק בקרוב שהביא הגט. דלשי' ה"ר"ן ז"ל כמו שפטר לעד בגט אשה ה"נ פטר להיות דין.

משא"כ באשה ועבד שהביאו גט של אחרים ל"ש כ"ז. למ"ש ה"ר"ן ז"ל עצמו דאשה לא הכשירו לדיינות משום דאינה בתורת דין.

וכמו שמבואר בש"ס דקאמר זימנין דמייתי לי' איתתא וסמכי עלה. א"כ לכאורה יהי הדין דנאמר בזה עדות שבטלה מקצתה ב"כ.

ול"ש דנצרךם לדיינים וילגבי הגט פשיירים. וילגבי נכסים פסולים ופוסלים את פלם כמ"ש.

כיון דגם לגבי גט פסולים לדיינים. ואין עצה בזה.

ואפשר באמת יהי הדין כן. ועי' מ"ש בתנאים סוסי' ל"ו דבאשה ועבד כיון דאינם בגדר עדות.

ליתא הדין דנמצא אחד מהן אשה או עבד דבטלו פלם. א"כ ה"נ א"ש דלפי"ז ל"ש ג"כ עדות שבטלה מקצתה ב"כ בהו.

דלא הוי ע"ז שם עדות פסולה וא"ש. וכן אם הביא פסול את הגט ג"כ א"ש.

דממ"נ רשע דאורייתא הרי הוא פסול גם לעדות הגט כמבואר באה"ע סי' קמ"א. ורשע בעל עבירה דרבנן דכשר לעדות זו.

אפ"ל כיון דאינו פסול רק מדרבנן. לא גרע מקרוב דהכשירוהו גם לדין.

ואף דגרע בזה שפסול בכ"מ. מ"מ י"ל דלא הקמירו בו יותר מקרוב.

ושוב שייך כל מה שכתבנו בקרוב ועוד דבר מובא בתנאים שם בשם כנה"ג דבפסול
דרבנן ליתא הדין דפוסל בצירופו משום נמצא אחד מהן קא"פ יעוי"ש. וא"כ א"ש
דלפי"ז ל"ש גבי"ג"כ דין דעדות שבטלה מקצתה ב"כ.

וצ"ע בזה: (ו) ובעיקר דברי הירושלמי שמדמי דין דכתב כל נכסי לעבדו לכתב כל נכסי
לשני בני אדם והעדים קרובין לזה ורחוקין לזה דפליגי ר"י ורשב"ל. נראה לכאורה
בפשטות דכונת הירושלמי דכמו דפליגי ר"י ור"ל אי פסלינן העדים גם להרחוק משום
שפסולין להקרוב.

ה"נ תלי בזה האי דינא דכתב כל נכסי לעבדו. והוא מקיימו ואומר בפ"נ ובפ"ג.

אם נאמר דכמו דלא מהימן אנכסים ה"נ אגט. דעדות שבטלה מקצתה ב"כ.

דזהו טעמין דר"י כמבואר בירושלמי ועי' ברא"ש סופ"ק דמכות שכתב בשם הראב"ד
ז"ל דלהכי אמרינן דעדות שבטלה מקצתה מחמת פסול קרובה בטלה פולה. ולא אמרינן
בזה פלגינן דיבורא משום דלא פליגי בהו רחמנא דמה שנים נמצא אחד מהן קא"פ עדותן
בטילה אף שלשה וכו' אלמא, לא פלגינן עדותם.

ויעוי"ש שמביא דברי הירושלמי, ונראה ג"כ דאין שייכות מחלוקת דר"י ורשב"ל בהא
דכתב כ"נ לעבדו. למאי דתלי לה הירושלמי.

למחלוקת דאבני ורבא בש"ס דילן בהאי דינא. דהא אבני ורבא ל"פ פלל לענין עדות
הקיום אי אמרינן בזה עדות שבטלה מקצתה ב"כ ולא פלגינן דיבורא.

ולא פליגי רק מטעם דבטל השטר במקצת לגבי הנכסים. ובטל מקצת דיבור הנותן דאמר
כל נכסי.

אי אמרינן בזה פלגינן דיבורא ועצמו קנה או לא: (ז) ונ"מ רבתא בין הא דירושלמי ובין
ש"ס דילן אף דתלי לכאורה בחד דינא וטעמא דפלגינן דיבורא. דהרי בש"ס דילן מבואר
דלכו"ע בכוחב לעבדו עצמה ונכסי קנויין לה.

עצמו קנה נכסים לא קנה וה"ט משום דתרי דיבורי ניהו ולכו"ע פלגינן. ולמאי דאמר
בירושלמי דשייך בזה עדות שבטלה מקצתה ב"כ.

נראה דאפי' בעצמה ונכסי קנויין לה ג"כ שייך זה. דאף דבגט איכא תרי דיבורי עצמו
ונכסים.

אבל מ"מ עדות הקיום הוא בחד דיבורא שאומר בפ"נ ובפ"ג. וכיין דשייך בכה"ג עדות
שבטלה מקצתה ב"כ.

מה לי אם בשטר כתוב בתרי דיבורא או בחד דיבור. דעכ"פ עדות קיומו אחת היא: (ח)
ורא' לזה.

דנראה מירושלמי שם דגם בגט אשה קאי בכתוב בו מתנת נכסים יעוי"ש. וכן הר"ן ז"ל
הזכיר בד' גט אשה.

והרי בגט אשה ע"כ בתרי דיבורי מירי דבאשה ל"ש לשון מתנה. ועוד נ"מ.

דְּעֵדוֹת שֶׁבְּטָלָה מִקְצָתָהּ ל"ש רַק בְּקֶרֶב שֶׁהֵבִיא. וְלֹא בְּאִשָּׁה וְעֶבֶד עֲצָמוֹן.
דְּבַע"ד אֵינוֹ בְּגֵדָר עֵדוֹת וְכַמ"ש הֶרְאָב"ד ו"ל בְּסוֹפ"ק דְּמִכּוֹת שָׁם. וְכֵן מְבֹאֵר בְּר"ן ו"ל
כָּאן.

אָבֵל לִפְי"ז ע"כ צ"ל דִּירוּשְׁלָמִי מִיְיָרִי בְּקֶרֶב שֶׁהֵבִיא וי"ל דְּגַם ש"ס דִּילֵן מוֹדָה לְהֵאֵי
דִּירוּשְׁלָמִי. רַק פִּינּוֹן דְּמִיְיָרִי בְּעֶבֶד שֶׁהֵבִיא ל"ש עֵדוֹת שֶׁבַמ"ק דְּהָנִי בַע"ד.

וְעֵי' בַד' הֶרְאִישׁוֹנִים ו"ל סוֹפ"ק דְּמִכּוֹת. וְחִידוּשׁ הוּא שֶׁלֹּא דִיְבָרוּ מַכ"ז.

וְעֵי' מַח"א הַל' עֵדוֹת סִי' ג' דְּנִרְאָה דְּהֵבִין דְּהִירוּשְׁלָמִי לֹא קָאֵי עַל עֵדוֹת הַקִּיּוּם. רַק עַל
עֵדוֹת שֶׁבְּשִׁטְר דְּכִינּוֹן דְּבִטֵּל בְּמִקְצָת ב"כ.

וּבַכ"ז צ"ע: סִימָן טו בְּיֹאֵר דְּבָרֵי תוֹס' ו"ל בְּגִיטִין (דָּף ע"ג). וַיְבֹאֵר סָפֵק קִדּוּשִׁין.

הֵיכָא דְלִהְעֵדִים עֲצָמָם הָיָה סָפֵק בְּמַעֲשֵׂה הַקִּדּוּשִׁין. אִם הָנִי בְּנָה דִין סָפֵק קִדּוּשִׁין.

אוּ דְהָנִי כְּמִקְדָּשׁ בְּלֹא עֵדִים. א) גִּיטִין (דָּף ע"ג ע"ב) ת"ר רָאוּהָ שְׁנֵתִינִיחָהָ עִמּוֹ בְּאֶפְיֻלָּה
אוּ שִׁישְׁנָהָ עִמּוֹ תַּחַת מַרְגְּלוֹת הַמִּטָּה.

אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא נִתְעַסְקוּ בַד"א. וְחוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם זְנוּת וְאֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין.

רִיבְר"י אוֹמֵר אִף חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין. מ"ק אָמַר ר"ל אָמַר רַבב"א ה"ק רָאוּהָ
שְׁנֵבְעֵלָה חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין.

נִתְּן לָהּ כְּסָפִים חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם זְנוּת דְּאִמְרִינָן בְּאֶתְנַנְּהָ נִתְּן לָהּ. רִיבְר"י אִף בְּזוֹ חוֹשְׁשִׁין
מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין כְּמֵאן אֲזֵלָא וְכו' מִתְקִיף לָהּ אַבְיִי מִיְדֵי כְּסָפִים קְתָנִי.

אֲלֵא אָמַר אַבְיִי ה"ק רָאוּהָ שְׁנֵבְעֵלָה חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם זְנוּת וְאֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין.
רַבִּי יוֹסִי בַר"י אוֹמֵר אִף חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם קִדּוּשִׁין.

כְּמֵאן אֲזֵלָא וְכו' מִתְקִיף לָהּ רַבָּא א"כ מֵאֵי אִף אֲלֵא אָמַר רַבָּא ה"ק וְכו': וְכָתְבוּ הַתּוֹס'
ו"ל בַד"ה א"כ מֵאֵי אִף ו"ל דְּהָנִי תָרִי מְיֻלֵי סִתְרָן אֶהְדְּדִי דְּאֵי חוֹשְׁשִׁין לְזְנוּת אֵין חוֹשְׁשִׁין
לְקִדּוּשִׁין עַכ"ל. וְדַבְרֵיהֶם מְוַקְשִׁים לְכַאוּרָהּ.

דְּהָא בְּדַבּוּר הַקּוּדָם לָזָה כָּתְבוּ ו"ל פִּי' רַש"י דְּבִזְנוּת אֵין שְׁנִיף לְשׁוֹן חוֹשְׁשִׁין. דְּלִכְהֻנְהָ
כְּפָר נִפְסָלָה שְׁהָרִי הִיא גְרוּשָׁה.

וְלִתְרוּמָה לֹא מִיְפְסָלָא בַת כַּהֵן אֲלֵא בְּבִיאַת עֲבִירָה שְׁנֵבְעֵלָה לְכוּתֵי חֲלָל נִתִּין וּמִמְזוֹר. וְאַגַּב
קִדּוּשִׁין נִקְט חוֹשְׁשִׁין.

וּמִיָּהוּ לַר"א דְּאָמַר פְּנוּי הֵבֵא עַל הַפְּנוּי' שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִישׁוֹת עֲשָׂאָה זוּנָה. נִקְט נְמִי שְׁפִיר
חוֹשְׁשִׁין בְּזְנוּת עַכ"ל.

וְדַבְרֵיהֶם מְבֹאֵרִים דַּס"ל דַּלְר"א דְּפְנוּי הֵבֵא עַל הַפְּנוּי' עֲשָׂאָה זוּנָה מִיְפְסָלָא בַתְרוּמָה.
וְחֻלְקִין אֶדְבְּרֵיהֶם בִּיבְמוֹת (דָּף ס"ט ע"א) בַד"ה לֹא פּוֹסְלִין.

דְּאֶפִי' לַר"א לֹא מִיְפְסָלָא בַתְרוּמָה. עַכ"פ לְפִי דְּבְרֵיהֶם דְּהֵכָא אִיף כָּתְבוּ.

דְּהַנִּי תְּרִי מִיְלֵי סְתָרֵי אֶהְדְּדִי דְּאֵי חוֹשְׁשִׁין לְזָנוּת אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין. הָא י"ל דְּבְרֵינָא
אֲתִיָּא כּר"א דְּפָנוּי הַבָּא עֵה"פ עֲשָׂאָה זֹנְהָ.

א"כ שְׁפִיר אָמַר אֶף חוֹשְׁשִׁין מְשׁוּם קְדוּשִׁין. הֵינְנו דְּלְחוּמְרָא חֲוִישִׁין לְזָנוּת לְפָנוּסְלָה
מְתְרוּמָה.

וְחֲוִישִׁין אֶף לְקְדוּשִׁין לְהַצְרִיכָה גִט. וְלִיכָּא סְתִירָה בְּדָבָר וּכְבָר הַקְּשָׁה פִּן הַגְרַעַק"א ו"ל
בְּתִשׁוּ' סִי' קפ"ב יְעוּי"ש מ"ש בְּזָה: ב) וְהַנְרָאָה לִישָׁב דְּבְרֵיהֶם ו"ל שְׁלֵא יְהִי תְּמוּהִים
עפ"י מַה שְׁפָתַב הַב"ש ו"ל בִּאֵה"ז (סִי' ל' סְעִיף ק"ט) בְּשֵׁם הַגְּהֵת אֲשֶׁר"י ו"ל.

ובח"מ שָׁם (סק"ח) כ' ד"ז בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מְהַר"ם ו"ל. דְּהָא דְּאָמְרִין בְּזָרְק לָהּ קְדוּשִׁין
סְפֵק קְרוּב לָהּ אִו לֹו הָנִי סְפֵק וְצָרִיכָה גִט מְסַפֵּק הֵינְנו דְּנִקָּא בְּעַד אֲחָד אֲוֹמַר קְרוּב לָהּ
וּע"א אֲוֹמַר קְרוּב לֹו.

משא"כ אִם שְׁנֵי הָעֵדִים שְׁרָאוּ הַמַּעֲשֶׂה מְסוּפָקִים אִי הָנִי קְרוּב לָהּ אִו קְרוּב לֹו. אֵין פָּאן
דִּין קְדוּשִׁין כָּלֵל דְּלֵא מְקֵרוּ עֵדִים בְּכַה"ג שְׁמִסְפָּקִים בְּעֲצָמָם אִיף הִי הַדְּבָר וְהָנִי כְּמִקְדָּשׁ
בְּלֵא עֵדִים וְאֵינוּ קְדוּשִׁין.

ובח"מ ו"ל שָׁם טַעַם אַחַר בְּזָה יְעוּי"ש וְעַמ"ש בַּפ"י בְּקו"א לְמַס' קְדוּשִׁין (סִי' ט')
וּבְנוּבִי"ק חֵאֵה"ז (סִי' נ"ז): וּמַעֲתָה יְבֹאֵר הֵיטֵב עַפ"י דְּבְרֵי תוּס' ו"ל שְׁלִפְנִינוּ. וְכִנּוּתָם
בַּמ"ש דְּהַנִּי תְּרִי מִיְלֵי סְתָרֵי אֶהְדְּדִי ר"ל דְּאֵי אֶפְשָׁר לֹוֹמַר דְּהָא דְּאָמַר ר"י בַּר"י אֶף
חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין.

הֵינְנו דְּחוֹשְׁשִׁין לְשִׁנְיָהֶם לְחוּמְרָא. לְזָנוּת לְאֲוִסְרָה בְּתְרוּמָה וּלְקְדוּשִׁין לְהַצְרִיכָה גִט.
דְּזָה אֵינוּ דַּמְמ"נ פִּינּוּן דְּסַפֵּק הוּא בְּבִיאָתוֹ אֲוִלֵי לְשֵׁם זָנוּת בְּעֵלְמָא קְמִיפְנוּן. וְלֵא הִי פָּאן
מַעֲשֶׂה קְדוּשִׁין כָּלֵל.

א"כ מְמִילָא אֶף אִם פִּינּוּנוּ לְשֵׁם קְדוּשִׁין. אֵין פָּאן דִּין קְדוּשִׁין כָּלֵל דְּהָנִי כְּמִקְדָּשׁ בְּלֵא
עֵדִים.

וְזָהוּ שְׁדִיִּיקוּ הַתּוּס' ו"ל דְּהַנִּי תְּרִי מִיְלֵי סְתָרֵי אֶהְדְּדִי דְּאֵי חוֹשְׁשִׁין לְזָנוּת אֵין חוֹשְׁשִׁין
לְקְדוּשִׁין. וְהֵינְנו דְּסַפֵּק זָנוּת סוּתַר וּמְסַלֵּק לְגַמְרֵי הַסַּפֵּק קְדוּשִׁין כַּמ"ש.

וְעוֹד כ"ש הוּא בַּנ"ד מְנִידוֹן דַּהַב"ש ו"ל. דְּהֵתָם הָרִי וְדֵאֵי זָרַק לָהּ קְדוּשִׁין.
וְעַמ"ש תוּס' ו"ל בְּכִתְנֻבוֹת (דָּף כ"ג ע"א) דַּמְשׁו"ה אֵינְתֵרַע לָהּ חֲזַקַת פְּנוּי' וַיֵּשׁ שְׁפָתַבּוּ
שָׁם דַּמְה"ת הוּא וְאַפ"ה פִּינּוּן דְּסַפֵּק הוּא לְעֵדִים אִם הִגִּיעוּ הַקְדוּשִׁין לְחֲצָרָה לֵאֵו עֵדִים
מְקָרִי וְהָנִי מְקַדָּשׁ בְּלֵא עֵדִים.

לֵא כ"ש הוּא בַּנ"ד שְׁסַפֵּק הוּא עַל עֵיקַר הַמַּעֲשֶׂה אִם הִי פָּאן מַעֲשֶׂה לְשֵׁם קְדוּשִׁין כָּלֵל.
בְּוֵדֵאֵי מְקַדָּשׁ בְּלֵא עֵדִים מְקָרִי לַפִּי"ז וַא"ש, וְעִי' לְקַמְן (דָּף ע"ח ע"ב) בְּתוּס' ד"ה וְהָא.

וְעִי' בְּכַה"ל ח"ג סִי' ט"ז יְעוּי"ש. רַק דַּצ"ע מְהָא דְקִי"ל הֵן הֵן עֵינֵי יַחוּד הֵן הֵן עֵינֵי
בִּיאָה.

וּמְבוֹנָאָר בַּאֲהֵ"ע (ס"א קמ"ט ס"ב) דְּהוּי קְדוּשֵׁי סְפָק. שׁו"מ שְׁהַרְגִישׁ בְּזֶה בִישׁוּעֵ"י (בס"י ל') יְעוּי"ש: ג) וּבְעֵיקָר מ"ש תוּס' ו"ל בְּדַבּוּר הַקּוֹדֵם דְּלר"א דְּאָמַר פְּנוּי הַבָּא עַל הַפְּנוּי' עֲשֵׂאָה זוֹנָה.

שְׁיִיךְ שְׁפִיר לְשׁוֹן חוֹשְׁשִׁין בְּזִנּוּת שְׁסוֹתְרִים לְדַבְרֵיהֶם ו"ל בִּיבְמוֹת הַנָּ"ל דְּאָף לר"א מ"מ לָא מִיפְסָלָא בְּתְרוּמָה מְשׁוּם זֶה וּכמ"ש. וּכ"כ הַגְרַעַק"א ו"ל בְּתִשׁוּ' שָׁם וְעַמְש"ש בְּשָׁם הַגָּאוֹן מְלִיסָא ו"ל: וְלִי הִיא נִרְאָה בְּזֶה עַפִּי"מ דְּמְבוֹנָאָר בְּש"ס דְּתַמּוּרָה (דָּף כ"ט ב') דְּלר"א דְּפְנוּי הַבָּא עַה"פ עֲשֵׂאָה זוֹנָה.

אִם נָתַן לָהּ אֲתַנּוּן אֲסוּר בְּהַקְרָבָה. דְּאֲתַנּוּן זוֹנָה מִקְרֵי יְעוּי"ש א"כ א"ש בְּפִשׁוּט מ"ש תוּס' ו"ל אֵהָא דְּאָמַר נָתַן לָהּ פְּסָפִים בְּאֲתַנּוּנָה חוֹשְׁשִׁין מְשׁוּם זִנּוּת וְאִין חוֹשְׁשִׁין מְשׁוּם קְדוּשִׁין דְּלר"א דְּעֲשֵׂאָה זוֹנָה א"ש לִישְׁנָא דְּחוֹשְׁשִׁין.

דְּכּוֹנְתָם י"ל בְּפִשׁוּט דְּחוֹשְׁשִׁין לְהֵאֲתַנּוּן לְעַנּוּן דְּהוּי עֲלִי שָׁם אֲתַנּוּן זוֹנָה וְאֲסוּר לְמַקְדָּשׁ. וּכְמְבוֹנָאָר (בד"ל ע"ב) שָׁם נָתַן לָהּ זֶהב ר"י בְּר"י אֲוִי אֲוִי אֲוִי רִיקוּעִין אֲפִי אַחֲרֵי בֵּית הַפְּנוּרָת.

א"כ ה"נ בְּנָתַן לָהּ אֲסוּר לְעֲשׂוֹת מְפָנוּ צְפוּי לְמַנְבַּח וּכְדוּמָה. וְאָף לְאוּקִימָתָא דְּאֲבִי דְּמַתְקִיף עַלָּה מִיַּדִּי פְּסָפִים קְתַנִּי.

הֵינּוּ דְּלָא תְּלוּי בְּזֶה עֵיקָר מַחְלָקוֹתָם דִּיהֵי' הַטַּעַם דְּחוֹשְׁשִׁין לְזִנּוּת מְשׁוּם דְּנָתַן לָהּ פְּסָפִים וּמוֹכַח דְּבְאֲתַנּוּנָה נָתַן לָהּ. דָּא"כ הֵנָּה תַנִּי פְּסָפִים בְּהַדְיָא אֲבָל מ"מ מְלִישְׁנָא דְּחוֹשְׁשִׁין בְּזִנּוּת א"ש דְּהֵינּוּ אִם נָתַן לָהּ אַח"כ מָה דְּרָאוּי לְמַקְדָּשׁ.

חוֹשְׁשִׁין לְזִנּוּת וְאֲסוּר מְשׁוּם אֲתַנּוּן. כֵּן י"ל קֶצֶת לְכַאוּרָה: ד) וְהַגָּאוֹן מ' יְרוּחָם יְהוּדָה לִיב זצ"ל הַגָּדוֹל מְמִינְסָק אָמַר לִי בְּשִׁפְכָר הַיָּמִים לִישָׁב סְתִירַת דְּבָרֵי הַתּוּס' ו"ל עַפִּי"מ דְּנִסְתַּפְקוּ הַתּוּס' ו"ל בִּיבְמוֹת בְּטַעְמָא דְּזוֹנָה אֲסוּרָה בְּתְרוּמָה.

וְעִי' שָׁם (בְּדָף ל"ה ע"א) סוּד"ה אַע"פ שְׁפָתָבוּ דְּהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּכַלְלִי קָרָא בְּהַדְיָ חַלְלָה פְּסוּלָה לְתְרוּמָה כְּמוֹ חַלְלָה. (וּבְדָף מ"ד ע"ב) בְּד"ה ה"נ נִקְטוּ לְעֵיקָר הַטַּעַם מִקְרָא דְּכִי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר יְעוּי"ש וּבְזֶה תְּלוּי ד"ז אִם מִיפְסָלָא בְּתְרוּמָה לר"א בְּפְנוּי הַבָּא עַה"פ. דְּלֵהַטַּעַם דִּילְפִינּוּן מִכִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר. לָא מִיפְסָלָא כַּמ"ש (בְּדָף ס"ט ע"א שָׁם) מְשׁוּם דְּאִין זֶה לְאִישׁ זָר.

אֲבָל דְּבָרֵיהֶם בְּגִיטִין הוּא לַמ"ש דְּהַטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּכַלְלִי קָרָא בְּהַדְיָ חַלְלָה. וְא"כ גַּם בְּפְנוּי הַבָּא עַה"פ כִּינּוּ דְּהוּיָא זוֹנָה.

מִמִּילָא פְּסוּלָה גַּם לְתְרוּמָה כְּכֹל זוֹנָה דְּעֲלָמָא וְעִי' בַּמַּל"מ פִּי"ח מֵה' א"ב ה"א: סִימָן טז בְּדִין מְקַדָּשׁ בְּאִיסוּרֵי הַנָּאָה. וּבְאִין דְּלֵהֲאֲשָׁה עֲצָמָה מוֹתֵר בְּהַנָּאָה.

אִי הוּי קְדוּשִׁין: א) קְדוּשִׁין (דָּף נ"ו ע"ב) מְתַנִּי הַמְקַדָּשׁ בְּעַרְלָה בְּכִלְאֵי הַכֶּרֶם בְּשׁוּהַנ"ס וְכו' אִינָה מְקוֹדָשֶׁת מְכָרוּ וְקוֹדָשׁ בְּדַמִּיָּהוּ מְקוֹדָשֶׁת. וְכַתּוּב הָר"ו ו"ל וְזוֹל מְכָרוּ וְקוֹדָשׁ בְּדַמִּיָּהוּ מְקוֹדָשֶׁת לְפִי שְׁאִין הַדָּמִים נִתְפָּסִין בְּאִיסוּר כְּדִילְיָף בַּגְמ'.

וכתב רש"י ז"ל בפ"ק דחולין דכי אמרינו דדמי איסורי הנאה שאין תופסין דמיהו
מותרין. ה"מ לאחרים אבל למוכר עצמו אסורין.

דא"כ מציינו דמים לחמץ בפסח. ותניא בתוספתא [ט"ס הוא ב"ר"ן וצ"ל ותנו בפסחים]
האוכל תרומת חמץ בפסח פטור אפי' מדמי עצים.

ולדברי היינו טעמא דמקודשת אע"פ שהי' הדמים אסורים למקדש. משום דכיון שהיא
מותרת ליהנות בהו וקנאתו מחמתו מקודשת.

דומיא דמקדש בגזל דאחרים. למאן דאית לי' סתם גזילה יאוש בעלים היא.

דאע"ג דיאוש פדי לא קני וכ"ז שהוא בידו אינו קנוי לו. אפ"ה כיון שקנאתו היא בנתינתו
מקודשת.

וה"נ הנאה הבאה לה מחמתו היא. אבל בירושלמי גרסינו וכו' עכ"ל ז"ל.

ובמל"מ פ"ה מה' אישות למד מזה למקדש מסוכנת באיסורי הנאה דמקודשת יעוי"ש
ה"א: ב) וקשה לי מש"ס דב"ק (דף ע' ע"ב) דפריה ה"מ אמתני' גנב ומכר בשבת חייב.
והתניא פטור.

אמר רמי ב"ח כי תניא ה"היא דפטור באומר לו עקוץ תאינה מתאינתי ותקני לי גניבותיך.
אמרי וכיון דכי תבע לי קמן בדינא לא אמרינו לי זיל שלים דמיחייב בנפשי' הוא.

הא מכירה נמי לאו מכירה היא. אלא אמר ר"פ וכו' ופשוט דברי הש"ס מבואר דהכי
פריה.

כיון דמכר לי הגנבה בעד התאינים שלקט באיסור שבת ואילו תבע לי בעל התאינים
לגנב בדינא. שיחזור לו התאינים שלקט או יתן לו מה שמכר לו בדמיהו דהיינו הגניבה.

לא הוה מחייבין לי לגנב לשלומי לי אחת משתי אלה דמחייב בנפשי' הוא. ממילא אף
אם באמת נתן לי הגנבה בעד התאינים שלקט.

הוה פנותו לו מתנה בעלמא. ואין הגנבה דמי התאינים דיהי' ע"ז שם מכירה.

דאי הוה בעי גנב לא יהיב לי לא תאינים ולא הגנבה. וכף לי עקוץ תאינה מתאינתי כמו
עקוץ תאינה מתאינתיך דגם עתה לא הוה גנבה דמי התאינים.

וכן מבואר שם מפרש"י ותוס' ז"ל יעוי"ש: ולפי"ז שורת הדין לכאורה גם בקדושין אם
קידש אשה בדמים האסורין לו בהנאה. אף אם לדידה שרי.

מ"מ הדין נותן שלא יהי' קדושין מהאי טעמא גופי'. כיון דאילו תבע לה בדינא.

אחר שנתן לה הדבר שאסור לי בהנאה לשם קדושין, או החזירי לי מה שנתתי לה או
התקדשי לי בעד זה. לא מחייבין לה לשלומי לי כלום.

אף אם לא התקדש לי. משום דכיון שהוא דבר האסור לי בהנאה.

הרי אין לו דמים כלל ואין גזל בדבר האסור בהנאה. א"כ ממילא אף אם נתרצית
בקדושין.

הנה כמו נתקדשה בלא כסף כלל. ואין הכסף שנתן לה דמי הקדושין.
כיון דאילו תבע לה להחזיר לו או להתקדש לא הנה מחייבין לה כלום. וכיון דמצד
הכסף שקבלה לשם קדושין.

אין עלי' שום חיוב. ממילא אף אם נתרצית להתקדש.

הנה פנתרצית בעלמא בלא כסף קדושין כלל. וכמו דאמרינן התם בגנב דכיון דמצד
הדמים שקיבל בעד הגנבה.

אין עלי' שום חיוב לא בתורתם ולא בנתינת הגנבה. ממילא אף אם נתן לו הגנבה בעדם.
לא הויא ע"ז שם מכירה ונהו נתינה בעלמא. ה"נ ממש כן הוא דלא הוי קדושין בכסף
כלל: ואף דמסיק רבא שם דאתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו.

ואי תבעה לי קמן בדינא מי אמרינן ליה קום הב לה אתנן. אלא אע"ג דכי תבעה לי
בדינא לא אמרינן לי זיל הב לה.

כיון דנהיב לה הוי אתנן. ה"נ אע"ג דלעגנן תשלומין אי תבע בדינא קמן.

לא אמרינן זיל שלים. אפ"ה כיון דקא מקני לי בהכי הויא מכירה.

הרי נראה דלמסקנא זו גם בכה"ג דאי תבע לי לא מחייבין לי. מ"מ כיון דנהיב לי
מעצמו בתורת מכירה מקריא מכירה.

וא"כ בקדושין ג"כ כה"ג מקרי קדושין בכסף. ז"א.

דדוקא התם מסיק רבא הכי והטעם הוא. כמש"ש תוס' ז"ל.

וכן ביאר רש"י ז"ל בב"מ (דף צ"א ע"א) דהוא משום דאף דמחייבין בפנשי' הוא ולא
מחייבין לי בדינא. מ"מ מחויב הוא לשלם לצאת ידי שמים.

וכיון דבאמת רמי חיובא עלי' לצי"ש לשלם התאנים או האתנן. להכי אמרינן דאם נתן
לו הגנבה או לאמו האתנן.

הויא ע"ז שם מכירה או אתנן זונה משא"כ אילו באמת לא הי' עלי' חיובא כלל אף
לצי"ש קיימא הסברא דלא הויא מכירה כלל ולאו אתנן הוא רק מתנה בעלמא. וא"כ
הכא בקידושה בדבר האסור לו בהנאה.

דאין בזה דין דמים כלל. ואף להפוסקים ז"ל דגם איסורי הנאה מקרי ש"ל.

מ"מ פשוט לכו"ע דאין דין גזל באיסורי הנאה א"כ כיון דאין עלי' חיובא כלל בתורת
הכסף ולא להתקדש. ממילא לאו קדושי כסף ניהו: ד) ולפי"ז צריך להבין באמת לשי'
רש"י ז"ל.

דהדמים של איסורי הנאה אסורין למוכר עצמו. מ"ט מכרו וקידש בדמיהו מקודשת.

ומ"ש הר"ן ז"ל דכיון שהיא מותרת ליהנות בהו וקנאתו מחמתו מקודשת דומיא דמקדש
בגזל דאחרים למאן דאית לי סתם גזילה יאוש בעלים. דאע"ג דיאוש כדי לא קני.

וכ"ז שהוא בידו אינו קנוי לו. אפ"ה כיון שקנאתו היא בנתינתו מקודשת.

למ"ש יש לחלק הרבה, דמבואר הוא בתוס' ו"ל בב"ק (דף ס"ט ע"א) בד"ה פל שלקטו. דאע"ג דיאוש לא קני מ"מ אם בא אחר וקחזיק בגניבה.

מחויב הוא לשלם לגנב דמים. שצריכה לו הגנבה ליפטר מן הגנב יעוי"ש.

וא"כ נמצא דבקידשה בגזל לא שייך סברא דלעיל דנדאי אילו תבעה בדינא אמרינו לה זילי שלים או התקדשי לי'. ואין החסרון בגזל רק שמתקדשה בדבר שאינו שלו.

בזה אמרינו שפיר פינו דעכ"פ קנאתו מחמתו מקודשת. משא"כ במקדש באיסורי הנאה שלו.

בלא"ה אינה מקודשת דאילו תבעה בדינא אין עלי חיובא פלל דאין דין דמים וגזל באיסוה"נ. ולא הוי כמתקדשת בכסף פלל וכמ"ש.

ואף שיש להקל חומר הקושני בדמים של איסורי הנאה דאסורין רק מטעם קנסא. אבל להמל"מ שלמד מזה למקדש באיסוה"נ יקשה טובא כנ"ל: ה) ואין לומר דעיקר סברת הר"ן ו"ל בטעמי דרש"י ו"ל הוא.

משום דאף שמתקדשה בדבר האסור לו בהנאה ולא שני לי מידי. מ"מ פינו דלדידה שרי בהנאה.

הרי היא מקודשת באותה הנאה שפאה לה מחמתו. וא"כ לק"מ מה שהקשינו.

דכינן דאין עלי שום חיוב להחזיר לו הכסף אחר שפא לידה. אף אם לא תתנאה בקדושינן.

נמצא דלא נקרא קדושי כסף פלל. דכ"ז אם באנו לומר דתתקדש בהכסף שנתן לה.

משא"כ אם נאמר דמתקדשת בהיה הנאה דמטיא לה מחמתו א"ש. דעכ"פ על ידו פאה לה הוה הנאה.

ולזה העירני ח"א. אבל ז"א דלהתקדש בהיה הנאה אם שוי פרוטה.

ל"צ לראיות פלל דדבר פשוט הוא דמתקדשת דלא גרע משחוק לפני או רקוד לפני. וע"כ פנונת הר"ן ו"ל במקדשה באותו כסף שנתן לה ולא בהיה הנאה.

ובזה מצרכינו לראיה פינו שמתקדשה בדבר שאינו ממון אצלו פלל. ולא יחייב לה מידי.

ולזה מביא ראיה מגזל דאחרים דאע"ג שמתקדשה בדבר שאינו שלו. מ"מ פינו דעכ"פ הוי ממון לגבי דינה מקודשת.

ובאמת הריטב"א ו"ל חולק ארש"י ור"ן ו"ל ומחלק בין אם מקדשה בהיה הנאה דכאה לה מחמתו. ובין מקדשה באותו כסף עצמו.

וקמו שמוכא במל"מ פ"ה מהלכות אישות ה"א יעוי"ש. ועי' באב"מ (סי' כ"ח סק"ד ונ"ה).

ועוד פינו דאסור להשתפר באיסורי הנאה. א"כ גם כשמתקדשה בהיה הנאה דכאה לה מחמתו.

ג"כ יקשה כנ"ל דלא מקרי נתינת כסף כלל ודו"ק: ו) ובזה אמרתי לענין מאי דנסתפקתי
מכבר. בהא דמבואר בש"ס לקמן (דף נ"ח) דאם קידש בתרומות ובמעשרות.

תלוי במחלוקת דטובת הנאה ממון או אינה ממון. ונסתפקתי למ"ד טובת הנאה ממון
ומקודשת.

איה הדין בישראל שקידש בת פהו בתרומה. למאי דמבואר ביבמות (דף ס"ז ע"ב)
דקארוסין פוסלין מקרא דכי תהי' לאיש זר.

נמצא לפי"ז דמיד שנתקדשה נעשית זרה. אם מותרת לעכב התרומה לעצמה למפור,
לכהן.

משום דכשקיבלה עדיין פהגית היתה. ואף דאחר שקיבלה לשם קידושין ומקודשת למ"ד
טוה"נ ממון.

מיד נעשית זרה. מ"מ בשעה שקיבלה עדיין פהגית היתה.

ונזתה עכ"פ בתרומה ותמפור לכהן דבאכילה הרי היא אסורה. והמקדש יצא ידי נתינה
בנתינתו לה.

או דכיון דע"י הקבלה. כיון שמקבלתם לשם קידושין.

הרי היא נעשית זרה. ממילא לא נזתה בגוף התרומה כלל ועלי' ליתגם לכהן.

ואין לה רק טובת הנאה. כמו במקדש בת ישראל.

וכבר נדפס ד"ז משמי בקונן פנסת ח"י קונן ה' תרנו"ו סי' צ"ו: ז) והנה לפי הצד דנימא
דשפיר נזתה בגוף התרומה משום דלא נעשית זרה רק אחר שקבר נזתה בהן. א"כ י"ל
דלפי"ז אף למ"ד טובת הנאה אינה ממון.

והמקדש בתרומות ומעשרות אינה מקודשת. מ"מ אם קידש בת פהו שפיר י"ל
דמקודשת.

כיון דנזתה בגוף התרו"מ ולא רק בטובת הנאה. ושוב מצאתי במקנה בסוגיא דלקמן
מביא בשם השאילתות שכתב באמת להסתפק בישראל שקידש בת פהו בתרומה.

או שאמר לכהן מיקדשא לי ברתיה בתרומה מי הוי קידושי ובמקנה שם הקשה מהא
דקיי"ל דארוסין פוסלין. ונראה דפשיטא לי' דלא נזתה בגוף התרומה.

אמנם מפשטות דברי השאילתות נראה דנזתה בגוף התרומה. ולזה מסתפק אי הוי
קידושין.

והיינו אפי' למ"ד טוה"נ אינה ממון וכמ"ש. וכן מצאתי בשעה"מ פ"ח ה"ו מה' אישות
שכתב לדניק מד' רש"י ז"ל דאם קידש לכהנת בזרוע ולחיים דקיי"ל דאזקלת אפי'
נשואה לישראל מקודשת אפי' למ"ד טוה"נ א"מ כיון דנזתה בגוף המתנות יעו"ש ועי'
במקנה שם: ח) אכן לדברינו לעיל הי' נראה דפשוט דלמ"ד טוה"נ אינה ממון אינה
מקודשת.

אפי' קינדשה בְּרוּעַ וּלְחַיִּים וְלֹא מִיבְעֵינָא בְּתְרוּמָה. לְמַאי דְּמִבְּנֹאֵר בְּתוּס' ז"ל בב"מ (דף ו' ע"ב ד"ה וְהָא דְּכִהֵן שְׁתַּפְּס מִתְּנֻת אֵין מוֹצִיאֵין מִיָּדוּ רַק טוֹבַת הִנָּאָה לְמ"ד טוה"נ מְמוֹן.

וא"כ בְּקִינְדְּשָׁה בְּמִתְּנֻת פְּהוּנָה פִּינּוֹן דְּכִהֵנִית הִיא. אֵילוּ תְּבַעָה בְּדִינָא לְהַחְזִיר לּוֹ הַמִּתְּנֻת אוֹ לְהַתְּקַדֵּשׁ לּוֹ.

לֹא מְחַיִּיבֵינוּ לָהּ לְהַחְזִיר וְלֹא לְהַתְּקַדֵּשׁ. וּמִמִּילָא בַּכֵּה"ג לֹא הָוִי קִינְדוּשֵׁין פְּלִל.

נְאִי דְּצָרִיכָה לְהַחְזִיר טוֹבַת הִנָּאָה. הָא ז"א רַק לְמ"ד טוה"נ מְמוֹן.

וְאַנּוּן קִינְמִינוּ לְמ"ד טוה"נ אֵינָה מְמוֹן. וּמָה שְׁדִּיִּיק הַשְּׁעָה"מ ז"ל מַד' רַש"י דְּמִקְנֻדְשָׁת בַּכֵּה"ג.

הֵינּוּ מְשׁוּם דְּרַש"י ז"ל לְשִׁיטְתֵּי בְּזָה דַּס"ל גַּבֵּי מְכָרוֹן וְקִינְדֵּשׁ בְּדַמִּיהוֹן דְּמִקְנֻדְשָׁת אַף דַּג"כ לֹא יְכוּל לְתוּבְעָה בְּדִינָא לְשִׁי דְּלְמוּכָר עֲצָמוֹ אֲסוּרִין בְּהִנָּאָה. וּבְאַמַּת ק"ט מָה שְׁהַקְשִׁינוּ בְּזָה וּצ"ע: ט) וְהִגְאוּן מ' ר' דָּוִד פְּרִינְדְּמָן שְׁלִיט"א הַגַּאב"ד דְּקַאָרְלִין.

פְּשִׁהֲרָצִיתִי הַקּוֹשְׁנִי לְפָנֶי זֶה שְׁנַיִם רַבּוֹת. אָמַר לִישָׁב בְּזָה.

דִּי"ל פְּנֻנָה אַחֲרַת בַּד' הַש"ס דַּב"ק הַנְּל. וְלֹא כְּמוֹ שְׁפִי דְּפִירְכַּת הַש"ס הוּא.

פִּינּוֹן דְּאִי תְּבַע לִי הַלּוֹקֶס לְגַנְּב שְׁיִשְׁלֵם לִי בְּעַד הַתְּאַנִּים שְׁלֶקֶט. אוֹ שְׁיִתֵּן לִי הַגְּנֻבָה שְׁמִכְרָהּ לּוֹ בְּדַמִּיהוֹן.

לֹא מְחַיִּיבֵינוּ לִי לְגַנְּב מְשׁוּם דְּמַחְיִיב בְּנַפְשׁוֹ הוּא. וְנִמְצָא פִּינּוֹן דְּאֵין חַיִּיב עֲלֵי לְהַחְזִיר הַדָּמִים שְׁקִיבֵל אִפִּי אֵי לֹא יְהִיב לִי הַגְּנֻבָה.

א"כ אִפִּי יְהִיב לִי מִתְּנָה בְּעֵלְמָא הוּא דְּיְהִיב לִי וּמִכַּח סְבָרָא זֹו הַקְּשִׁי עַל שִׁי רַש"י ז"ל בְּקִינְדוּשֵׁין דְּלַעִיל. אֲבָל י"ל דְּהַכִּי פְּרִיף הַש"ס שָׁם.

פִּינּוֹן דְּקִינְדוּשֵׁין דְּאֵין אָדָם מֵת וּמְשַׁלֵּם. דְּאִי אַתָּה מְחַיִּיבוּ מְשׁוּם שְׁתִּי רַשְׁעִיוֹת.

א"כ כְּמוֹ דְּאֵינוּ מְתַחְיִיב עַל מְמוֹן שְׁהַזִּיק בְּשַׁעַת חַיִּיב מִיתָה. הַכִּי נָמִי אֵינוּ מְתַחְיִיבֵכֶלּוּם מִכִּרְתוֹ שְׁמִכְרָא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁנַתְּחַיִּיב בָּהּ מִיתָה.

דְּלֹא גְרַע מִמָּה שְׁהַזִּיק בְּיָדָיִם. וְא"כ פִּינּוֹן דַּא"ל עֲקוּזָן תְּאַיְנָה מִתְּאַיְנָתִי וְתַקְנִי לִי גְּנִיבוֹתְךָ.

וְנִמְצָא דְּבַעַת גְּמַר הַמְּכִירָה נְתַחְיִיב בְּנַפְשׁוֹ מְשׁוּם שְׁבַת. וְכִינּוֹן דְּקִימִים לִי בְּדַרְבָּא מִינְךָ וְא"א מְחַיִּיבוּ מְשׁוּם שְׁתִּי רַשְׁעִיוֹת.

לֹא נְתַחְיִיב הַגְּנֻב בְּנִתְיַנְת הַגְּנִיבָה לְלוֹקֶס. נְאִי יְהִיב לִי מִתְּנָה בְּעֵלְמָא הוּא דְּיְהִיב לִי.

נְאֻדָּא לָהּ כֹּל דְּבְרִינוּ דְּלַעִיל: י) וְשׁוֹב מְצָאִיתִי בַּש"מ לַב"ק שָׁם שְׁהַבִּיא שְׁנֵי פִּירוּשִׁים בְּפִירְכַּת הַש"ס. בַּפִּי קָמָא פְּתַב דְּהַכִּי פְּרִיף פִּינּוֹן דְּאֵילוּ תְּבַע לּוֹקֶס לְגַנְּב מָה שְׁעַקֵּץ מִתְּאַיְנִי.

אִפִּי לֹא עֲקַצְנוּ בְּתוֹרַת גְּנֻבָה אֲלֵא בְּתוֹרַת גְּזוּל. לֹא אֲמַרִּינוּ לִי זֵיל שְׁלִים מְשׁוּם דְּקַלְב"מ.

וְכָל הַיּוֹם יְכוּל לְלַקֵּט תְּאֵינִים וְלֹא מְחַיֵּיב לְשִׁלּוּמֵי א"כ לֹא מְכִירָה הִיא שְׁהָרִי לֹא נִתַּן שׁוּם דְּבָר בְּדָמֵי הַגְּנֵבָה. וְעַל פִּי זֶה סוֹבְבִים הוֹלְכִים כָּל דְּבָרֵינוּ דְלַעֲיִל.

וּבְפִי' שְׁנֵי פְתַח הַש"מ שָׁם. דְּפִירְכַת הַש"ס אֲגַנְבָה קֵאִי וְהַ"פ.

כִּינּוּן דְאֵילּוּ תְּבַע לֹקַח אֶת הַגְּנֵבָה. אִם לֹא הִיְתָה בְּרִשׁוּתוֹ.

לֹא אֲמַרִינּוּ לִי לְגַנֵּב זֵיל שְׁלִים בְּתוֹרַת מְכִירָה. מִשׁוּם דְּמִיפְטֵר בַּקְלָב"מ.

הַשְׁתָּא נָמִי לֹא מְכִירָה הִיא יַעוּי"ש וְזֶה הַפִּי נִרְאָה כְּדַעַת הַגָּאוֹן מוֹהַר"ד שְׁלִיטָא. וַיַּעוּי"ש מִה שְׁהִבִיא בְּשֵׁם חֲכָמֵי הַצָּרְפְּתִים אֶהָא דְאָמַר אֲתָנּוּ אֶסְרָה תוֹרָה אִפִּי' בָּא עַל אֲמוֹ יַעוּי"ש.

עכ"פ כָּל זֶה לֹא יַעֲלֶה אַרוּכָה לְמֵאֵי שְׁהַקְשִׁינוּ עַל דְּבָרֵי רַש"י וְ"ל בְּקִדּוּשֵׁינוּ. לְשִׁיטָתוֹ וְ"ל בַּב"ק שָׁם שְׁמַפְרָשׁ בְּהַדְיָא כְּפִי קֵמָא שַׁב"ש"מ דְּפִירְכַת הַש"ס אֲתָאנִים קֵאִי.

וְכָל מֵאֵי דְכָתוּב וּמְפֹרָשׁ לַעֲיִל בְּדְבָרֵינוּ. וְצ"ע: יא) וְשִׁאָרֵי הַגָּאוֹן ר' חַיִּים עוֹזֵר שְׁלִיטָא מוֹוִילְנָא הַעִירָנִי לִישֵׁב חוֹמֵר הַקְּנוֹשְׂיָא דְלַעֲיִל.

דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין כְּסָף מְכִירָה דְעֲלָמָא דְהוּי כְּסָף שְׁוִוִי חֲחַפְזֵי הַנְּמַכֵּר וְלִכְּוֹן בְּגוֹנָא דְלַעֲיִל לֹא מְקַרִי שְׁקִיבֵל כְּסָף תְּמוּרַת חֲחַפְזֵי וְנִתְיָנָה מְקַרִי וְלֹא מְכִירָה. מִשָּׂא"כ בְּכָסָף קִדּוּשֵׁינוּ דִּי"ל דְהוּי כְּסָף קִנְיָן וְלֹא שְׁוִוִי.

וְכַמ"ש הַסַּמ"ע וְ"ל. גַּם בְּגוֹנָא דְלַעֲיִל עכ"פ כְּסָף קִנְיָן הוּי.

וּדְפַח"ח: סִימָן יז בְּהָא דְאֵין הַבַּעַל יְכוּל לְהַפֵּר רַק בְּיוֹם שְׁמַעוֹ. וְאִם עֶבֶר הַיּוֹם שׁוֹב אֵינוֹ יְכוּל לְהַפֵּר.

אִי הוּי מְמַשׁ כְּהַקְמָה אוֹ רַק גִּזְה"כ הוּא. וְנ"מ לְדִינָא כְּמוֹ שְׁיַבְנֹאֵר בַּעֲזוּהִי"ת: א) נְדָרִים (דָּף ע"ט ע"א) קִיָּים בְּלָבוֹ קִיָּים.

הַפֵּר בְּלָבוֹ אֵינוֹ מוֹפֵר עַד שְׁיִוצִיא בְּשִׁפְתָי. וְכַתֵּב עֲלֶיהָ הַר"ן וְ"ל וְנִרְאָה בְּעֵינֵי דִילְפִינּוּ לָהּ מִשְׁתִּיקָה דְיוֹם שְׁמַעוֹ שְׁהִיא מְקַיֶּמֶת.

דְּטַעֲמָא מֵאֵי מִשׁוּם דְּכִינּוּן שְׁעֵבֶר יוֹם שְׁמִיעָה וְלֹא הַפֵּר גְּלִי אַדְעֵתִי' שְׁהוּא רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ שֶׁל נְדָר. אֲלֵמָא כָּל שְׁבָלְבוֹ לְקִיּוּמוֹ סָגִי.

אֲלֵא דִיְהִיב לִי רַחֲמָנָא כָּל הַהוּא יוֹמָא לְהַפְרָה. מִשׁוּם דְּעַד דְּעַרְבָא שְׁמִיפְשָׂא לֹא מוֹכַח מְיָדִי שְׁיָהָא רוֹצֶה לְקִיָּים.

דְּדִילְמָא בְּתַר הַכִּי מְפֵר לָהּ כִּינּוּן דְּבַתֵּר דְּעֵתִי' בְּלַחֲוֹד אֲזִלִּינוּ. וּמִיָּנָה דְּכָל שְׁקִיָּים בְּלָבוֹ קִיָּים לְאַלְתֵּר דְּהוּ"ל כְּאֵילוּ עֶבֶר יוֹם שְׁמִיעָה עכ"ל.

מְבֹנָאֵר מְדָבְרֵי וְ"ל דְּשִׁתִּיקָה דְיוֹם שְׁמַעוֹ מְקַיֶּמֶת וְהוּ"ל כְּאֵילוּ קִיָּים בְּפִירוּשׁ. מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּשִׁתִּיק כְּפִלִי יוֹמָא וְלֹא הַפֵּר אֲנִי סְהַדִּי דְנִיחָא לִי בְּנְדָרָא.

וְכ"כ עוֹד לַעֲיִל (דָּף ע"א ע"ב) בַּד"ה אֵיבְעִיָּא לְהוּ גִירוּשֵׁינוּ כְּשִׁתִּיקָה דְמִיָּין אוֹ כְּהַקְמָה דְמִיָּין וְ"ל. מִשׁוּם דְּכִינּוּן דְּיַדַּע אַרוּס דְּלִבְתֵּר גִּירוּשֵׁינוּ לֹא מְצִי מְפֵר.

וְלֹא הַפֵּר קוֹדֵם גִּירוּשֵׁינוּ כְּמֵאן דְּאֹקְמִי' לְנְדָרָא דְמִי. כִּי הִיכִי דְאֲמַרִינּוּ דְמְכִי לֹא הַפֵּר בְּיוֹם שְׁמוּעָה כְּמֵאן דְּאֹקְמִי' דְמִי עכ"ל.

חזינו בעליל דעת הר"ן ז"ל דהא דלא מפר לאחר יום שמעו לאו גזה"כ בעלמא הוא. אלא משום דהו"ל כמאן דאוקמין לנדרא: (ב) אכל בשו"ע יו"ד (סי' רל"ד סעי' כ"ג) בהג' רמ"א ז"ל מחלק לענין התרת חכם.

בין לאחר הקמה של בעל דאז אין יכול חכם להתיר. ובין אם לא הקים לה רק ששהורישי ביום שמעו דאז מהני התרת חכם.

נראה מזה לכאורה דשתיקה לא הויא פהקמה ממש. דאל"כ מה חילוק יש בין שתיקה להקמה וע"כ דלא הויא מדין הקמה.

רק דגזה"כ הוא שאינו יכול להפר לאחר יום שמעו. ועי' במרדכי ז"ל פ' השולח בגיטין בשם הר"י ז"ל דגם לאחר שתיקה דיום שמיעה אינו יכול חכם להתיר.

ועי' במרדכי ז"ל פ' המדיר סי' קצ"ז ובהגהות שם דנראה דס"ל כפסק השו"ע יעו"ש: (ג) אמנם יש מקום עיון בזה מד' הר"ן ז"ל עצמו לעיל (דף ס"ט ע"א) בד"ה בעי רבה יש שאלה בהקם וז"ל. אם קיים הנדר ונשאל בו ביום על ההקם מי מצי מיפר בו ביום או לא.

אבל למחר פשיטא דלא מצי מיפר דלא גרע משתיקה עכ"ל. ועי' בתוס' פתובות (דף ע"א ע"ב) בד"ה אבל.

עכ"פ הרי מבואר מדברי דאף דהקים לה ביום שמעו ולמחר נשאל על הקמתו. אף אם נאמר דמהניא שאלה לעקור ההקמה.

מ"מ לא יכול להפר למחר. ואי נאמר דטעמא דיום שמיעה הוא משום שהשתיקה מקיימת דאנו סהדי דמה ששתק הי' כדי לקיים.

א"כ מן הדין הי' יכול להפר בכה"ג אפי' לאחר יום שמעו. דמצד ההיקם הרי נשאל אהקמתו ואי דלא גרע משתיקה.

בנדאי גרע וגרע. דשתיקה מטעם קיום בעלמא והכא לא שייך זה ד היתה כדי לקיים. דהרי קיים בפירוש ולא הי' שוב בידו לא לקיים ולא להפר. דמה תוסיף תת פת הקמה אחר הקמה.

וכל מאי דשתק הי' מצד הקיום שקיים בפירוש וא"כ כשנשאל על ההקם מן הדין יהא בידו עתה להפר ועי' בשו"ע יו"ד סי' רל"ד סעיף מ"ט ובש"ס ס"ק ס"ג: ועו"ק ממ"ש הר"ן ז"ל לעיל (דף ע"א פעב) גבי איבעיא דש"ס בגירושין אי כשתיקה דמיין אי פהקמה דמיין.

למאי נפקא מינה פגון שנדרה ושמע בעלה וגירשה ואהדרה ביומין וכו' וכתב עלה הר"ן ז"ל להכי נקט ביומין דאי אהדרה למחר פשיטא דלא מצי מיפר פניו שעבר יומו של שמיעה.

ואע"ג דבסוף יומא ליתין ברשותי' דבעל וכו'. הרי מבואר הוא דשתיקה לאו מטעם הקמה היא.

ואע"ג דלא היתה ברשותי בסוף היום ולא הי' בידי לא לקיים ולא להפר. מ"מ פינון
שעבר היום אין בידי להפר.

ונהו לכאורה היקף ממשמדיברי' ו"ל בדין. ע"ט דנחית לטעמה משום הקמה ולטעם זה
פינון דלא הי' בידי בסוף היום לא לקיים ולא להפר א"כ ל"ש דשתיקתו מקנימת אז
וממילא יוכל להפר גם למחר: ואין לומר.

דקא דאמרינו בעלמא דעד דערבא שימשא לא מוכח מידי שפדעתו לקיים. היינו אדרבה
היכא דבידי הי' כל היום להפר.

ועד דערבא שימשא לא מוכח דאולי עוד יפר פינון דבידי הוא. משא"כ הכא דגירשה פינון
דיודע דאחר גירושין אין בידי להפר.

ממילא מוכח גם משתיקתו שעד הגירושין דעתו לקיים. זה אינו.

דהלא זהו האבעיא בש"ס אי גירושין פהקמה דמינו או כשתיקה דמינו. וכמו שפ"ה ה"ר"ן
ו"ל דכיון דידע ארוס דלקבת גירושין לא מצי מיפר ולא הפר קודם גירושין כמאן
דאוקמי' לנדרא דמי.

ולצד זה אפי' אהדרה ביומי' שוב אינו יכול להפר. וה"ר"ן ו"ל אזיל אפי' לאידך גיסא
דכשתיקה דמינו.

מ"מ אי אהדרה למחר אינו יכול להפר פינון שעבר יומו של שמיעה. א"כ באמת מוכרח
מזה דגזה"כ הוא דאינו יכול להפר רק ביום שמעו.

ולאו מטעם הקמה הוא וא"כ באמת צ"ע מ"ש (בדין ע"ט) דמטעם הקמה הוא ויילפינו
מזה דקיים בלבד קיים. והא ע"כ גזה"כ הוא כמ"ש.

ועי' בפ"ה ה"ר"א ש"ו"ל בכאן שהביא מהירושלמי דאם לא הי' בידי להפר בסוף היום יוכל
להפר למחר. ודלא כמו דמוכרח מש"ס דילן בזה מדנקט ואהדרה ביומי' יעוי"ש: ה)
והיותר קשה מסוגיית הש"ס גופא (בדין ע"ט ע"א) שם דמסקינן שם דאפי' שותק על
מנת למיקט מ"מ אינו מיפר אלא ביום שמעו.

ודלא כר"ח דאמר דשותק ע"מ למיקט. מיפר אפי' מכאן ועד עשרה ימים.

א"כ חזינו דאין הטעם דשתיקה של יום שמיעה משום דגלי אדעת' שהוא רוצה בקיומו
של נדר כמ"ש ה"ר"ן ו"ל. דא"כ בשותק ע"מ למיקט מ"מ אינו מיפר למחר.

ודןסק לומר דעיקר הטעם דהוי קיום משום דגלי אדעת' וכמ"ש ה"ר"ן ו"ל. ואף דל"ש
האי טעמא רק בשותק סתם לא פליג רחמנא בזה.

ואף שותק ע"מ למיקט אינו מיפר למחר. דדןסק הוא ועוד פינון דע"כ גם היכא דל"ש
האי טעמא מ"מ אינו מיפר למחר.

א"כ מנלן לחדש האי טעמא פלל ולמילף מיני' הדין דקיים בלבד קיים כמ"ש ה"ר"ן ו"ל.
אימא דכולי' גזה"כ הוא.

בין שותק סתם ובין שותק ע"מ למיקוט ולאו מטעם הקמה הוא ובאמת דקנים בלבן אינו קנים וכ"ז צ"ע לכאורה: ו) ולולא דמסתפינא שלא אכשל בדבר הלכה הייתי אומר לחדש בזה. דתרי דיני איכא בשתיקה דיום שמיעה.

דמעיקר הדין הוא גזה"כ שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו. ובכל אופן שיהי' אפי' שלא היתה ברשותו בסוף היום פגון שגירשה.

או שקנים לה כששמע נדרה ואח"כ כשעבר יום השמיעה נשאל על ההקם וכל כה"ג גזה"כ הוא שאינו יכול להפר למחר. אכן אחרי דגזרה התורה שאינו יכול להפר אחר יום שמעו.

ממילא הדין אם באמת הי' בידו להפר כל יום שמעו ולא הפר. דעתה גלי אדעתה' בשתיקתו שהוא רוצה בקיומו של נדר.

דהרי יודע הוא שלא יוכל להפר למחר. וא"כ אז יהי' על שתיקתו דין קיום ממש דאנן סהדי שניחא לי' בנדרא וכמ"ש הר"ן ו"ל ונ"מ לדינא לענין אם יכול אח"כ ההקם להתיר.

למ"ש בשו"ע סי' רל"ד סעיף כ"ג לחלק. דאם קנים הבעל אינו יכול חכם להתיר.

ואם לא קנים רק שהחריש לה בזה מהניא התרת חכם. ובזה יהי' נ"מ בין השתיקות.

דאם לא הי' בידו להפר בסוף היום דאז אין השתיקה מטעם קיום ממש. רק דגזה"כ הוא שאינו מיפר למחר.

שפיר יוכל חכם להתיר בזה לשי' זו. משא"כ אם באמת הי' בידו להפר כל היום ולא הפר דאז הניא השתיקה מטעם קיום ממש כמ"ש.

שוב אין יכול ההקם להתיר דמ"ש מקיום זה לקיום דעלמא. ומ"ש הר"ן ו"ל דהא דקנים בלבן קנים ילפינן משתיקה דיום שמעו.

פונתו דילפינן מהא דמצינו דאיכא גם דין קנים בשתיקה. והיינו היכא דהי' בידו להפר כל היום דאז מדין קיום הוא וכמ"ש: ז) ואם נפשך לומר מנלן באמת דיש דין קיום בשתיקה דילמא בכל ענין גזה"כ הוא ובאמת דקנים בלבן אינו קנים.

נ"ל דמוכרח הוא מדברי הפתוב. דהכי סדר הפתובים.

ושמע אישה ביום שמעו וגו' וקמו נדר' וקמו נדר' וגו' יקומו. ואם בית אישה וגו'.

ושמע אישה והחריש לה וגו' וקמו כל נדר' וגו' יקום. ואם החריש יחריש וגו' הקים אותם פי החריש לה ביום שמעו והיודע בחוקי הלשון יראה דאיכא בזה שנוי גדול בפתוב דבתחלה אמר וקמו נדר' וקמו נדר'.

ולשון זה אינו במשמע שהוא קנים ממש הנדרים. רק דממילא הן קמים שאין להם הפרה פיון שעבר יום שמיעה.

וכן בפתוב השני אמר וקמו כל נדר'. היינו ג"כ דממילא קמים ולא דהוא הקים אותם.

ובפתוב השלישי אמר הקים אותם פי החריש וגו'. ופשטות לשון זה משמע דהוא קנים אותם ע"י שהחריש לה.

ומדוע שישנה הפתוב לכתוב לשון זה והלא דבר הוא: ח) אמנם יבואר עפ"י מאי דגרסינן בפסגא דדף ע"ט שם. מתיב רב פהנא אם החרש יחריש וגו' בשותק ע"מ למקט הפתוב מדבר.

אתה אומר בשותק ע"מ למקט או אינו אלא בשותק ע"מ לקנים. פשה"א פי החריש לה הרי בשותק ע"מ לקנים הפתוב מדבר.

הא מה אני מקנים אם החרש יחריש וגו', בשותק ע"מ למקט הפתוב מדבר תיובתא. ולוקים הא בשותק ע"מ לקנים הא בשותק סתם קראי יתירי פתיבי.

מבואר מזה דקרא דכי החריש לה מיירי בשותק ע"מ לקנים. וא"כ מדוניק שפיר מאי דשינה הפתוב וכתב בזה הקים אותם.

פינן דמיירי בשותק ע"מ לקנים ובזה באמת הניא הקמה ממש אם הי' ביזו להפר כל היום. משא"כ בשותק ע"מ למקט לעולם לא הניא הקמה ממש.

דל"ש לומר דגלי אדעתך' שהוא רוצה בקיומו של נדר. פינן דלא שותק ע"מ לקנים רק ע"מ למקט.

ובזה מה שאין יכול להפר למחר אינו רק מגזה"כ. משא"כ בשותק ע"מ לקנים שינה הפתוב וכתב הקים אותם לומר דבזה הניא השתיקה כהקמה ממש.

ונ"מ דגם חכם אינו יכול להפר פינן שיקנים הבעל. ומזה הוא דילפינן דקנים בלבו קנים. וזהו מ"ש הר"ן ו"ל דילפינן משתיקה דיום שפעו ושהיא מקנימת. ולא בא לומר דכל שתיקה מקנימת.

דז"א דנדאי שותק ע"מ למקט ל"ש לומר דהוי קיום וע"כ גזה"כ הוא. ורק דילפינן משתיקה כזו ושהיא מקנימת.

דהינומשותק ע"מ לקנים דמוכח מקרא דפעמים ושהיא מקנימת. וע"כ דקנים בלבו קנים. ועי' מ"ש המלבי"ם ו"ל בפ"י הספרי בקראי ה"ל. וד' שם צ"ע לכאורה דהוא נגד מ"ש הר"ן ו"ל בד"ה פשהוא אומר ובד"ה תלתא קראי יעו"ש: והשתא א"ש נמי מ"ש הר"ן ו"ל לעיל דאין נשאלין על ההיקם רק ביום שפעו.

משום דלאחר יום שמיעה באמת לא מהני מידי מה שנסאל על הקמתו ועקרה למפרע דעכ"פ לא גרע משתיקה. ואף דשתיקה כזו ל"ש לומר דהוי קיום כמ"ש לעיל.

אבל עכ"פ לא גרע משותק ע"מ למקט. דג"כ קיום לא הוי ואפ"ה אינו יכול להפר למחר מגזה"כ.

וכן נמי א"ש מ"ש דאפי' לא היתה ברשותו בסוף היום אינו יכול להפר למחר. אף דג"כ ל"ש לומר דהוי קיום בכה"ג וכמ"ש.

אבל עכ"פ אינו יכול להפר מגזה"כ וכמ"ש דעיקר דינא גזה"כ הוא. רק דאחר שגזרה כן התוה"ק ממילא נולד מזה דהניא הקמה היכא דשייך וכמו שפיראנו.

כן נ"ל בשי' הר"ן ו"ל לישוב דברי'. והדברים גם מצד עצמם מוכרחים.

דאיך שײַנף לומר דטעם הדבֿר דשתיקה מקיימת משום דגלי אדעפֿתן' שרוֹצה בקיום הנֿדר דהרי יודע שְׁלמֿחר אינו יכול להפֿר. דכ"ז שײַנף רק לבֿתר דגזרה תורה דאינו יכול להפֿר למֿחר.

אָבל ל"ש לומר דזהו עיקר הטעם דקונֿדם שגזרה התורה שאינו יכול להפֿר למֿחר. ממילא ל"ש דגלי אדעפֿתן' שרוֹצה בקיום הנֿדר דהלא גם למֿחר יכול להפֿר.

וע"כ כמ"ש: י) ונה"ל בֿטעמא דאינו יכול ליִשְׁאֵל אשתיקה למאי דקיי"ל דנשאלין על ההיקם. א"כ אי נאמר דשתיקה הוי מדין קיום מ"ט לא יתשל גם אשתיקה.

ומסתימת פֿל הפוסקים ו"ל משמע דאין שאלה בשתיקה. וכ"כ להדאי הֿר"ן ו"ל ר"פ המדיר יעו"ש.

והרֿש"ש ו"ל בחי' לנֿדרים (דף ס"ט) הרגיש בְּזוּה. אָכן למ"ש א"ש.

דאָפֿי' אם יתשל מ"מ לא יוכל להפֿר אחר יום שְׁמִיעָה. וְלֹא מִבְּעֵינֵי לשי' הפוסקים ו"ל דאין נשאלין על ההיקם אֶלֶא בְּיוֹם שְׁמִיעוֹ.

דנדאי ה"ה נמי אם שִׁתַּק בְּיוֹם שְׁמִיעוֹ ג"כ לֹא מִהֵנִי מֵה שְׁיִשְׁאֵל למֿחר דעכ"פ כִּינּוּן שְׁעֵבֶר יום שְׁמִיעוֹ אינו יכול להפֿר. אֶלֶא דאָפֿי' לשי' הטור ו"ל סי' רל"ד דאָפֿי' לאחר יום שְׁמִיעוֹ נשאל על ההיקם ומִפֿר נֿדְרָה.

היינו דנקא בקיים בפירוש בְּיוֹם שְׁמִיעוֹ דכִּינּוּן דלא הי' בְּיָדוֹ שׁוֹב להפֿר אחר שְׁהִקִּים. הו"ל פֿאינו יודע שׁיש מִפֿירין דלא מקרי יום שְׁמִיעוֹ פֿלל כמ"ש הטור ו"ל משא"כ בשתק בְּיוֹם שְׁמִיעוֹ ל"ש האי טעמא.

דאָפֿי' שִׁתַּק ע"מ לקיים. מ"מ לא גִּמַר בְּלִבּוֹ שְׁיִהֵא קיים לאלתר דא"כ לאלתר הוי הקמה. רק שהי' בְּדַעְתּוֹ שְׁיִתְקיים פֿשְׁיִעְבוֹר יום שְׁמִיעָה כְּמוֹ שְׁבִיִּאר הֿר"ן ו"ל (דף ע"ט ע"א) בד"ה פֿשהוא. א"כ כִּינּוּן דהי' בְּיָדוֹ להפֿר פֿל היום ממילא יום שְׁמִיעָה מקרי.

ואינו יכול שׁוֹב להפֿר למֿחר לכו"ע. וְנִהוּ דו"ל בְּכֹנֶנֶת הֿר"ן ו"ל ר"פ המדיר יעו"ש ודו"ק: יא) בְּרַם דלפּימ"ש יִנְצַח דין חֵדָּשׁ.

דכְּשִׁשְׁתַּק פֿל יום שְׁמִיעָה אף דל"ש לומר שְׁיִשְׁאֵל ע"ז למֿחר ויִפֿר נֿדְרָה. כִּינּוּן דעכ"פ עֵבֶר היום שְׁמִיעָה כמ"ש.

מ"מ אם ישאל ירויח בְּזוּה לענין חֶכֶם. למ"ש בשי' הֿר"ן ו"ל דשני דינים בשתיקה ויש שתיקה דהויא קיום מִפֿש ויש שתיקה שאינה קיום מִפֿש.

ונ"מ לענין התרת חֶכֶם. א"כ פֿשְׁיִשְׁאֵל על הקמתו ע"י שתיקה.

אף דלא מהני לענין שְׁיִהֵא הוא מִפֿר עֵתָה. אָבל עכ"פ כִּינּוּן דְּעֵקֶר הַקְּמָתוֹ לִמְפֿרַע מִמִּילָא יוכל חֶכֶם להתיר דהוי למִפֿרַע שתיקה בלא הקמה.

וצ"ב בכ"ז: סימן יח בְּסוּטָה שְׁאִסוּרָה על הִבְעֵל מִקְּוֵדִים בְּאִסוּר לֹאו. אי חִייל עֲלֵה אִסוּר סוּטָה ונ"מ לִיבּוֹם: סוּטָה (דף ב' ע"א) מִתְּנִי' נִכְסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֶר וְשִׁתְּהָ עִמּוֹ פְּדִי טוֹמָאָה אִסוּרָה לְבֵיתָהּ וְאִסוּרָה לְאֶכּוֹל בְּתְרוּמָה.

ואם מת חולצת ולא מתניבמת: א) והנה התוס' ז"ל ביבמות (דף י"א ע"א) בד"ה צרת סוטה. ביארו הטעם דאיכא חילוק לעגנון יבום בין ספק סוטה לסוטה ונדאית.

דבסוטה ספק הדין דהיא חולצת ולא מתניבמת וצרתה מתניבמת ג"כ. ובסוטה נדאי הדין דהויא פערנה גמורה ופטורה היא וצרתה מן התליצה ומן היבום.

וכתבו תוס' ז"ל שם דאף דסוטה נדאי תשיבה פערנה משום דטומאה פתיב בה פעריות. מ"מ על הסוטה ספק אין דין ערנה אף דכתיב בה ג"כ ונטמאה.

דלא הויא פערנה רק היכא דכתיב טומאה בלשון לאו. משא"כ ספק סוטה אף דאסרה התורה כנדאי.

מ"מ לא פתיב בה טומאה רק בלשון עשה. להכי לא תשיבא פערנה גמורה יעוי"ש, ועי' בשו"ע אהע"ז סי' קע"ז סעיף י"א: ב) ונסתפקתי בסוטה שאסורה על בעלה מקודם ג"כ באיסור לאו או עשה דלכאורה לא חנייל עלי' לאו דסוטה דהיגנו לא יוכל בעלה וגו' משום דאין איסור חל על איסור.

ולא שייך לומר דהוי איסור מוסף מגו דאתוסף איסור על הבועל אתוסף נמי על הבעל. פינון דעל הבועל בלא"ה אסורה השתא משום אשת איש.

איה דינה לעגנון יבום אם מת בעלה זה. אם שייך בה לומר טומאה פתיב בה פעריות. פינון דבעצמותה אינה ערנה לגבי היבום. רק משום דכתיב בה טומאה לגבי בעלה בלשון לאו.

להכי הויא פערנה נמי לגבי היבום. א"כ בכה"ג דלא חל הלאו דסוטה על הבעל כלל ממילא ל"ש דתהי' ערנה ליבום דעיקר מחמת טומאה דלגבי בעל הוא והכא לא נטמאה לגבי בעלה כלל.

או דנימא דאף דלא אתוסף איסור על הבעל משום דאסורה וקיימא עלי' ואין אסור חע"א. מ"מ אתוסף בה טומאה משום סוטה ואסורה ליבום ככל סוטה דעלמא.

ומסתברא לכאורה פהצד הראשון. דל"ש טומאה פתיב בה פעריות.

רק אם נאסרה על הבעל משום לאו דטומאה ולא בכה"ג דלא חל הלאו כלל. וכבר נדפס ספק זה בשמי בקובץ פנסת חכמי ישראל ח"ו סי' קט"ו: ג) אמןם מה שהנחנו לדבר פשוט דל"ש בקאן איסור מוסף במגו דאתוסף על הבועל משום שאסורה עלי' בלא"ה עתה משום א"א.

עדיין יש לדבר מזה. די"ל דגם מאי דנתנוסף איסור לאחר זמן ג"כ מקרי מוסף משום זה.

והכא נמי עכ"פ אתוסף איסורא על הבועל לאחר גירושין ומיתה, דאז יפקע איסור א"א ויחול איסור סוטה עלי'. וממילא פינון דאתוסף איסור עי"ז על הבועל לאחר מיתה וגירושין.

מקרי איסור מוסף וחקיקל גם על הבעל איסור סוטה מייד. והאחרונים ז"ל האריכו בזה אי בכה"ג חשיב כולל ומוסף ועי' בשעה"מ פי"ז מהל' איסורי ביאה ובאב"מ סי' ט"ו בתשובתי'.

וכן י"ל בזה עוד מגו. פיון דמצד איסור דחייבי לאוינו ועשה אינה אסורה ליבם מה"ת דעשה דוחה ל"ת בחייבי לאוינו מה"ת.

ורק גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה כמבואר ביבמות (דף כ' ע"ב) ואפי' בחייבי עשה דאינה עולה ליבום מה"ת דאין עשה דוחה עשה, מ"מ כבר האריכו בזה גדולי האחרונים ז"ל ודעתם דמ"מ בדיעבד אם בא עלי' קנאה.

ועי' בנוב"י מהדו"ק בסופו ובשעה"מ פ"ו מחליצה ויבום הי"א יעו"ש. וא"כ לכאורה הוי איסור סוטה מוסף בין לגבי בועל לאחר גירושין ומיתה ובין ליבם דהויא קצרוה גמורה מה"ת.

וממילא אתוסף נמי על הבעל מחיים כמ"ש: אכן עדיין יש מקום לחקירתנו דהנה מצד המגו דאתוסף איסורא על הבועל. הלא בפשוט א"ש דמשפחת לה באופן דגם עלי' אסורה כמו לבעל כגון דהיא ממזרת והבועל וכן הבעל כשרים.

וא"כ תו ליכא מוסף מצד הבועל, ומצד מגו דאתוסף על היבם אף דזהו שייך גם כשהיא אסורה על היבם. דמ"מ עולה ליבום מה"ת מצד דעשה דוחה ל"ת לכתחלה וגם בחייבי עשה בדיעבד קנאה כמ"ש.

אכן נ"ל דזהו לא הוי מוסף מטעמים אחרים. חדא דנ"ל דאפי' אם נאמר בעלמא דכה"ג דמתוסף איסור לאחר זמן מקרי מוסף.

מ"מ זהו דוקא אם בנדאי עתיד הדבר שייבוא לאח"ז או לכה"פ מצוי הוא שייבוא. ועי' באב"מ שם לענין מ"ש הרמב"ם ז"ל בשבועה שלא אוכל כפר זו היום שבועה שלא אןכלנה יעו"ש.

משא"כ בנ"ד דלא משכח"ל רק באופן רחוק אם ימות בלא בנים ותפול ליבם. נראה דבכה"ג נדאי לא מקרי מוסף.

ועוד נראה ועיקר דל"ש לומר דהוי מוסף בזה. פיון דבאמת גם אם תפול ליבם אף דלא יהי' בה דין יבום מטעם דטומאה פתיב בה.

מ"מ עצם איסור דסוטה לא יהי' על היבם דל"ש פלל לגבי' לאו דלא יוכל בעלה וגו'. ורק דדינא הכי דאין בה מצות יבום דטומאה פתיב בה.

וא"כ פיון דעצם האיסור דסוטה לא יהי' פלל על היבם. ממילא ל"ש לומר דהוי מוסף משו"ז דבאמת לא אתוסף פלל.

ונכון.

ורק י"ל דמקרי חומר משום זה דל"ח ליבום. אבל משום חומר לחוד לא קל איסור אאיסור בלא כולל ומוסף.

וילקמן בתש"ו על דברי הגאון אב"ד דראסיין שליט"א נדבר עוד מזה: ח) וזהו שכתב לי
בנידון זה מפבר הגאון הגדול שרש"א מוהרא"מ שליט"א לפידות הגאב"ד דראסיין יצ"ו
ונ"ל: ב"ה יום ב' ו' אדר ראשון תרנ"ד ראסיין יצ"ו כבוד וכו'.

אחדשה"ט.

מכתבו הגלוי הגיעני ע"ד ששאל הספם לקבוע בדפוס את דברי יכול לעשות פרצונו
בלי שום מניעה. אדרבה הנני לתת לו ת"ח בעד זה: וע"ד חקירתו בחייבי לאוין וסוטה
דאין איסור חל על איסור.

וליכא כולל רק לאחר מיתת הבעל. אי רמיא היא וצרתה ליבום.

עוד לא עיניתי. אף לפי ההשקפה.

נדאי איסור סוטה מתלי תלי וקאי פיבמות ל"ב. וקלא אין אני קורא בה בשעת נפילה
במה יבוא עלי'.

ועוד דגם זה מקרי כולל מה שכולל לאחר זמן ועוד דמ"מ עכשין נמי איסור סוטה חמור
הוא. דטומאה כתיב בה.

את כ"ז באתי לעורר בהשקפה. וכ"ת נ"י יעניין בכ"ז נאתו הבחירה.

ואמר שלום ידידו מרחוק דו"ש אלכסנדר משה בלאאמו"ר מ' צבי זצלה"ה לפידותזאן
חופ"ק ראסיין יצ"ו: ו) וזהו מה שנלע"ד להעיר ע"ד הגאון הנ"ל שליט"א: מ"ש דאיסור
סוטה מתלי תלי וקאי פיבמות ל"ב.

וכוננתו למאי דפריף שם הש"ס לר"ש פנין דאיסור אחות אשה לא חנייל ותתייבם יבומי.
אמר ר"א איסור אחות אשה מתלי תלי וקאי.

אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחנייל הלכך לא פקע. וקאי נמי פנין
דאיסור סוטה מתלי תלי בחיי הבעל הויא פערונה לגבי יבום.

ולענ"ד ז"א. דכ"ז ל"ש רק היכא דהויא בעצמותה ערוה לגבי האחין.

ע"ז אמר ר"א שפיר דאף דמחיים לא חל על האחין האי איסור ערוה. מ"מ מתלי תלי
וקאי נאי פקע השתא לאחר מיתה איסור דאשת אח לגבי יבום.

חול האי איסור דאחות אשה והלכך לא פקע איסור דאשת אח. משא"כ בערוה דסוטה
דבעצמותה אינה ערוה לגבי יבום פלל.

דעצם איסור דסוטה ליכא עלי' פלל. והא דהויא ערוה לגבי' היינו רק מפח הבעל
שנאסרה עלי' באיסור סוטה דטומאה כתיב בה.

נדינא הוא דאין בה דין יבום פערונה גמורה וא"כ ממילא כל היכא דלא חל על הבעל פלל
איסור סוטה מחיים. ממילא ל"ש דתהי' ערוה לגבי יבום דעיקרו מפח איסור וטומאה
דבעל קאתי.

ומה שייך בזה דנאמר דאסור סוטה מתלי תלי וקאי בתיי הבעל ויחול לאחר מיתה. דלגבני מאן יחול אסורא אז לאחר שמת הבעל ואין מקום לעיקר האסור כלל.

ויבם עיקרו מפת אסורא דבעל הוא. ונכון: ומ"ש עוד דגם זה מקרי פולל מה שכולל לאח"ז וכונתו למ"ש לעיל דנימא מגו דאתוסף אסור סוטה על הבעל לאחר מיתה וגירושין אתוסף נמי על הבעל מיד.

אכן פבר פתבנו דאפי' נימא דבכה"ג מקרי פולל ומוסף. מ"מ משכח"ל באופן דגם לבעל אסורה משום אסור זה כגון שהיא מפסולי קהל ותו ל"ש לדון גם מוסף מטעם זה, הן אמנם דלקאורה למאי דמבואר בש"ס (יבמות ל"ג) דאף דאין אסור חע"א.

מ"מ היינו דוקא לענין חיוב עונשין אבל תרי אסורי יש ונ"מ לקברו בין רשעים גמורים יעוי"ש. לפי"ז נמצא דגם מחיים דבעל ואף דאסורה ועומדת לבעל משום א"א מ"מ קל עלי' אסור סוטה ג"כ לקברו בין ר"ג וא"כ ממילא תו הנה מוסף גם לבעל דעכ"פ אתוסף אסורא על הבעל.

וגם בלא"ה פנין דגם בלא מוסף מ"מ יהי' האסור סוטה על הבעל עכ"פ לענין תרי אסורי. א"כ אפשר אף דלא יחול אסור גמור גם לענין חיובא ורק אסור קלוש לאסור בעלמא.

מ"מ אפשר דעכ"פ שייך בזה תו לומר דטומאה פתיב ביה ויהי' דינה פסוטה דעלמא לענין יבום. אכן כל דברינו סובבים הולכים לשי' הפוסקים ז"ל.

דס"ל למסקנא דכל היכא דאין אסור חע"א גם תרי אסורי ליכא. ועמ"ש בסי' כ"ט: ומ"ש עוד.

דמ"מ עכשין נמי אסור חמור הוא דטומאה פתיב ביה. וכונתו דיחול אסור סוטה אאסור דחייבי לאוינן משום האי חומר דאית בי' דטומאה פתיב ביה.

לענ"ד תמוה. דכלל הוא דאין אסור חע"א אם לא באחת משלש אלה.

דהיינו פולל ומוסף ובת אחת. ומשום חומר לחוד לא מצינו דאחע"א.

וראני' עוד לזה ממ"ש תוס' ז"ל בשבועות (דף כ"ג ע"ב) דגם אסור לאו אינו חייב אאסור עשה. אף דנדאי לאו חמור מעשה פתיב ד"ז ע"א.

ועי' (בכריתות די"ד ע"ב) בריש העמוד בתוס' ד"ה נישאת ועי' בקידושין (דף ע"ז ע"ב) שם זנות פוסל בישראל ובתוס' (יבמות דפ"ה ע"ב) בסוה"ע שם וצע"ק: ז) ונסתפקתי ביותר. למאי דמבואר בתוס' יבמות (דף ג' ע"ב) בד"ה לפי דהא דאמרין בסוטה טומאה פתיב ביה פעריות אינו אלא בטומאה דלגבי בעל דכתיבא בלשון לאו.

משא"כ טומאה דלגבי בועל פנין דלא פתיבא רק בלשון עשה ונטמאה לא הניא פערונה יעוי"ש. ועי' במל"מ פ"ו מה' חליצה ויבום הי"ט שהאריף בזה.

ונמצא דלפי"ז אם נשאת הסוטה לאחי' נשל בועל אחר שמת בעלה או גירשה. ואח"כ מת הוא ונפלה ליבום לפני הבעל אף דנדאי אסורה להתניבם לו משום אסור עשה דנטמאה.

מ"מ פינון דלא הוּיָא פְּעֵרְנָה גְמוּרָה מְשׁוּם טוּמְאָה זֵו הַדִּין דְּחֻלְצָת וְצָרְתָה מִתְּיַבְמַת ג"כ וְכָל חֲיִיבֵי עֲשֵׂה דְעֵלְמָא וְכֵן יְהִי הַדִּין אִם נְשֵׂאת לְהַבּוֹעֵל וּמַת וְנִפְלָה לְפָנֵי אַחֵי הָרִי הִיא עֲצָמָה ג"כ מִתְּיַבְמַת.

דְּכִינּוֹן דְּמִצַּד טוּמְאָה דְּלַגְבֵי בּוֹעֵל אֵינָה פְּעֵרְנָה וּלְדִידֵי שְׂרָיָא וְשִׁפִּיר מִתְּיַבְמַת. וְכַמ"ש כ"ז הַמַּל"מ ז"ל שָׁם: ח) וּלְפִי"ז נִסְתַּפְקְתִי אִיךָ יְהִי הַדִּין.

אִם נְשֵׂאת לְבּוֹעֵל וְזִינְתָה תַּחְתֵּי וְאַח"כּ מַת וְנִפְלָה לְפָנֵי אַחֵי לְיַבּוּם. מִי נִימָא פִּינּוֹן דְּזִינְתָה תַּחְתֵּי הָרִי הִיא כָּל סוּטָה דְּעֵלְמָא וְהוּיָא פְּעֵרְנָה גְמוּרָה.

פִּינּוֹן דְּנִטְמָאָה לַגְבֵי בְּעֵלָה וְשִׁינְיָה שְׁפִיר דְּטוּמְאָה פְּתִיב בְּהַ פְּעֵרְיֹת. אוּ דִּי"ל בְּזָה.

דְּכִינּוֹן דְּכֶבֶר הֵיִתָּה אֲסוּרָה וְעוֹמְדָת לַגְבֵי בְּעֵלָה וְשֵׁהוּא הַבּוֹעֵל הָרֵאשׁוֹן מִצַּד אִיסוּר עֲשֵׂה דְּנִטְמָאָה, וְא"כּ פִּינּוֹן דְּטוּמְאָה וְעוֹמְדָת הִיא לֹו תּוּ לֹא יַחּוּל עֲלֵיו הֵלְאוּ דְּלֹא יוּכַל בְּעֵלָה וְגו' מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְאַפְּי' אִיסוּר לֹא אֵינּוּ חָל אַאִיסוּר עֲשֵׂה כַּמ"ש תּוּס' ז"ל בְּשִׁבּוּעוֹת (דָּף כ"ג ע"ב) וְלֹא שְׁיִיךְ לְכַאוּרָה בְּזָה לֹוּמַר כַּמ"ש לְעֵיל לַגְבֵי שְׂאָר חֲיִיבֵי לְאוּוִין וְעֲשֵׂה.

דְּנִימָא דְּלֹא חָל הֵלְאוּ דְּלֹא יוּכַל בְּעֵלָה וְגו' מ"מ עכ"פ אַתּוּסְרָה בְּהַ טוּמְאָה מְשׁוּם סוּטָה וְהוּיָא פְּעֵרְנָה. דְּזָה לֹא שְׁיִיךְ הֵכָא לְכַאוּרָה פִּינּוֹן דְּגַם טוּמְאָה אִיכָא בְּהַ מִכְּבָר לַגְבֵי וְאַף דְּטוּמְאָה דְּמִכְּבָר הוּיָא רַק בְּאִיסוּר עֲשֵׂה וְטוּמְאָה דְּהַשְׁתָּא הוּיָא בְּאִיסוּר לֹא מ"מ ל"ש לֹוּמַר דְּאַתּוּסְרָה בְּהַ טוּמְאָה.

א"כּ לְפִי"ז יְהִי הַדִּין דְּמִתְּיַבְמַת ג"כ וְכַמוֹ דְּהִי הַדִּין אִילוּ לֹא זִינְתָה תַּחְתֵּי דְּמִתְּמַת טוּמְאָה דְּמַעֲיָקְרָא הֵיִתָּה מִתְּיַבְמַת כַּמ"ש. וְגַם הַשְׁתָּא לֹא הוּסִיף בְּהַ הַזְנוֹת כָּלֵל.

וְאַף דִּי"ל דְּלֹא גְרַע מְסַפֵּק סוּטָה דְּעֵלְמָא דְּחֻלְצָת וְלֹא מִתְּיַבְמַת. וּמִטְעָמָא דְּמִכְּבָר בְּש"ס לְקַמּוֹ (דָּף ו' ע"א) אָבֵל מ"מ פְּעֵרְנָה גְמוּרָה לֹא תְהִי לְפִטוּר עֲצָמָה וְצָרְתָה מִחֻלְצָה וּמִיַּבּוּם.

וְעוֹד דְּגַם לְעִנּוֹן שְׁתֵּי יַבְיבִים בְּעֲצָמָה אֵינּוּ פְּשׁוּט כ"כ דִּי"ל שְׁפִיר דְּעַדִּיפָא מְסוּטָה סְפֵק. דְּטַעַם דְּאִמְרִינּוֹן דְּסוּטָה סְפֵק אֵינָה מִתְּיַבְמַת מִק"ו בְּמִנְתָּר לָהּ נְאֻסְרָה בְּאִיסוּר לָהּ לֹא כ"ש.

אִפ"ל דְּל"ש הֵכָא פִּינּוֹן דְּלַגְבֵי בְּעֵלָה לֹא אַתּוּסְרָה אִיסוּר כָּלֵל ע"י הַזְנוֹת כַּמ"ש. וּבְש"ס אִיכָא עוֹד טַעַם דְּר"י מְקַרָא דְּלֹא חָר וְלֹא לִיבָם.

וּלְטַעַם זֶה גַם בְּכָאן עכ"פ לֹא תִתְיַבְיבִים. פִּינּוֹן דְּאַסוּרָה לִיבָם עֲצָמוּ בְּאִיסוּר מִיּוֹחַד וּבְכ"ז צ"ע עוֹד.

עכ"פ לֹא יְהִי בְּהַ דִּין עֵרְנָה גְמוּרָה לְפִטוּר עֲצָמָה וְצָרְתָה מִחֻלְצָה וּיַבּוּם: ט) וְדַע שְׁבַכ"מ פִּי"א מַה"ל גְּיֻרֻשִׁין הִי"ד עַמ"ש הַרְמְב"ם ז"ל שָׁם. דְּאִשָּׁה שְׁזִינְתָה תַּחַת בְּעֵלָה נְאֻסְרָה עֲלֵי לְוֹקָה עֲלֵי מְשׁוּם לֹא דְּלֹא יוּכַל בְּעֵלָה וְגו'.

הַקְשָׁה שָׁם, סְתִירַת דְּבָרֵי הַרְמְב"ם ז"ל אֵהָדְדִי. דְּמִדְּבָרֵי בְּסוּף פ"א מַה' אִיסוּרֵי מְשָׁמַע דְּאֵינּוּ לְוֹקָה אֵלְאוּ זֶה.

וְכַתַּב הַכֹּהֵן ז' לְתַרְצֵן בְּשֵׁם י"מ דְּהָא דְּכַתַּב דְּלוּקָה מִיַּיְרִי בְּשִׁגְרִישָׁה וְהַחֲזִירָה וְאֵח"פ בָּא
עֲלֵי'. דְּכִי אֲמַרְיִנֵן אַחְרֵי אֲשֶׁר הִטְמְאָה לְרַבּוֹת סוּטָה שְׁנִסְתְּרָה אַרְיִשָׁא דְקָרָא וְכַתַּב לָהּ
סִפְרָא פְּרִיטוֹת וּגּו' קָאֵי.

וה"פ דקרא לא יוכל בעלה וגו' אם היתה לאיש אחר. וכן אע"פ שלא היתה לאיש אחר
אם הוטמאה תחתיו וגירשה לא יוכל לשוב לקחתה יעו"ש ולפי שיטה זו א"כ לעולם
מחיים דבעל לא חנייל עלי' הלאו דלא יוכל וגו' כ"ז שלא גירשה.

ואפ"ה הדין דאם מת הבעל אין בה דין יבום מטעם דטומאה פתיב בה. ואם נאמר גם
לשיטה זו דטעם החילוק בין סוטה ספק לסוטה נדאי הוא כמ"ש התוס' ז"ל וכן הרא"ש
ז"ל לחלק.

בין טומאה דכתיב בלשון קלא ובין טומאה דאינה אלא בלשון עשה. א"כ לפי"ז יהי'
מוכרח דאף דלא חל על הבעל מחיים כלל הלאו דלא יוכל וגו' פינון שמת בעודה תחתיו
ולא גירשה.

מ"מ אין בה דין יבום מטעם דטומאה פתיב בה ויהי' מאיזה טעם שיהי': (י) עכ"פ אין
מקום למה שנסתפקנו בזה באופן דלא חל הלאו מצד דאין איסור חל על איסור פינון דגם
בלא"ה אין מקום לאיסור הלאו קודם שגירשה אף דהוא נגד הסברא הפשוטה.

אם לא דנאמר דבע"כ לשי' זו לא תלי טעם החילוק במ"ש התוס' וקרא"ש ז"ל ורק דאף
מצד האיסור דנטמאה לחוד ג"כ אומרין דהויא כפירושה גמורה ליבום. ואיסור זה בנדאי
חנייל מחיים ואף קודם שגירשה.

ועי' במ"ש הראשונים ז"ל בסוגיא דיבמות שם לתרץ הסוגיות הסותרות מיבמות לסוטה
יעו"ש בחי' הרשב"א ז"ל ובגמרא יוסף ז"ל וספר הזכות להרמב"ן ז"ל: סימן יט בענין
הנ"ל. ועוד בכמה ענינים בש"ס שלום רב לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם.

חריף ובקי נפלא. צמ"ס וכו' כש"מ מרדכי אלי' שליט"א רבינאוויץ הגאב"ד
דוואשילקאווע: אחדשה"ט.

(א) ראיתי לכת"ה שי' שהאריך בנדון הספק בסוטה שאסורה על הבעל בחיבי לאוויין.
מהו דינה לענין יבום פינון דלא חל איסור סוטה כלל על הבעל.

והביא כת"ה ראי' לזה ממתני' דסוטה (דף כ"ג ע"ב) אלמנה לכה"ג גרושה ונחלוצה לכהן
הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר.

לא שותות ולא נוטלות פתובה. ופרש"י ז"ל משום דבעינן אשה הראויה לקיימה ונהכי
תניא בספרי כי תשטה אשתו בראויה לאישות הפתוב מדבר יעו"ש.

ואי נימא דהיכא דאסורה לו מקודם בלאו לא נתוסף שום איסור ע"י הזנות משום דאין
איסור חל על איסור. א"כ ל"ל קרא למעט דאין שותות משום דאין ראוין לקיימן

תִּפְּוֹק לִי בְּלֹא הַדָּלָא בֵּת שְׁתִּי הֵן דְּהָא תְּנִן בְּמִתְּנִי (דָּרַח י"ח ע"ב) זֶה הַכָּלָל כָּל שְׁתִּיבְעֵל
וְלֹא תְּהָא אֲסוּרָה לֹא הִיא מִתְּנָה עִמָּה.

א"כ כָּל הַגֵּי פִּינִין דְּאִינִין נְאָסְרוֹת ע"י נְנוּתָן. מִמִּילָא לֹא בֵּת שְׁתִּי הֵן.

וּל"ל לְמַעַט מִטַּעַם דְּאִינִין רְאוּיִין לְאִישׁוֹת. וְע"כ רֵא"י מְזַה דְּרַחֵף דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר
מ"מ שְׁפִיר קָרִינִין בְּהָ וְהִיא נְטֻמָּאָה וְדִינָה פְּסוּטָה דְּעֵלְמָא לְגַבֵּי הַיָּבֵם דַּע"כ"פ שֵׁם טֻמְאָה
אִיכָא עַלִּי: וְיִתְּנִישׁב בְּזֶה מְאִי דְּאִמְרִינִין (בְּדָרַח כ"ו ע"ב) ע"י כָּל עֲרִיּוֹת מְקַנִּין פְּשִׁיטָא.

מְהוּ דְּתִימָא וְנְטֻמָּאָה וְנְטֻמָּאָה שְׁתִּי פְּעַמִּים אֶחָד לְבַעַל וְאֶחָד לְבוּעֵל הִיכָא דְּקַמְיִסְרָא בְּהִיא
זְנוּת. אֲבָל הָא הוּאִיל וְאֲסוּרָה וְקַיִמָא אִימָא לֹא קַמ"ל.

וְהַקְּשׁוּ בְּתוֹס' ז"ל הָא שְׁמַעִינִין לָהּ מְאֻלְמָנָה לְכַה"ג דְּאֲסוּרָה וְקַיִמָא לְבַעַל וְאִפְ"ה אִיזְטְרִיךְ
קָרָא דְּכִי תִשְׁטָה אֲשַׁתּוֹ לְמַעוּטִי הָא לֹא"ה הִי תִּתָּה שׁוֹתָה עֵי"ש. וְלִמ"ש נִיחָא דְּמְאֻלְמָנָה
לְכַה"ג אִין רֵא"י דְּשִׁאנִי הֵתֵם דַּע"כ"פ חֲנִיָּל אִיסוּר טֻמְאָה אֶף לְגַבֵּי הַבַּעַל וְקָרִינִין בְּהָ וְהִיא
נְטֻמָּאָה וְדִינָה פְּסוּטָה לְגַבֵּי יְבוּם וְע"כ אִיזְטְרִיךְ מִיְעוּטָא דְּאֲשַׁתּוֹ.

מִשָּׂא"כ בְּהָא דְּתַנֵּן ע"י כָּל עֲרִיּוֹת מְקַנִּין דְּטֻמְאָה כְּתִיב בְּהוּ בְּעֲרִיּוֹת בְּלֹא"ה. וְאִין נַפ"מ
בְּקַיִנִּין זֶה לְגַבֵּי בּוּעֵל בְּשׁוּם דְּבָר.

וְאִפְ"ה לְפִי"מ שְׁמַבְנָאָר בִּירוּשְׁלַמִּי הוּבָא בְּתוֹס' ז"ל ר"פ כָּשֵׁם שְׁגַם לְאַחֵי הַבּוּעֵל אֲסוּרָה
לְיְבוּם. מ"מ עַכ"פ בְּעֲרִיּוֹת ל"ש כ"ז.

וְאִדְרָבָה סוּטָה נְתַלִּית בְּעֲרִיּוֹת שְׁטֻמְאָה כְּתִיב בְּהָ בְּעֲרִיּוֹת. וְע"כ אִמְרִינִין שְׁפִיר דְּה"א פִּינִין
דְּאִסְרָא וְקַיִמָא לְבוּעֵל וְלֹא נְתוּסָף גַּבֵּי מְשׁוּם טֻמְאָה.

אִימָא לֹא קַמ"ל: אֲמַנְם לְפִי"ז יְקַשָּׁה לְכֹאֲרָה מְאִי דְּאִמְרִינִין בְּש"ס (בְּדָרַח כ"ה ע"א) אֶהָא
דְּמִתְּנִי דְּאֻלְמָנָה לְכַה"ג גו"ח לְכַהֵן הַדְּיּוּט וְכו' לֹא שׁוֹתוֹת וּל"נ כְּתוּבָה מִיְשְׁתָּא הוּא דְּלֹא
שְׁתִּיָּא הָא קַנּוּיִי מְקַנֵּי לָהּ. וְלִמְאִי אִי לְאֲוִסְרָה עַלִּי הָא אִסְרָא וְקַיִמָא אֶלָּא לֹא לְהַפְסִידָהּ
כְּתוּבָתָה אָמַר ר"י מְדַסְקַרְתָּא לֹא לְאֲוִסְרָה לְבוּעֵל כְּפַעַל דְּתַנֵּן כָּשֵׁם שְׁאֲסוּרָה לְבַעַל וְכו'.

וְיִקְשָׁה דִּיּוֹתֵר הוּל"ל דְּאֶהֱגִי קִינּוּיּוֹ לְעַנְנִין יְבוּם שְׁתִּידוּן פְּסוּטָה. וְאֶף אִם לְגַבֵּי יָבֵם נְמִי
אֲסוּרָה בְּלֹא"ה.

מ"מ נַפ"מ דְּלוּלָא הַקִּינּוּי וְסִתְרָה מְוַתְרָת לְהַתִּיבָם מְדֹאֲוִרִיָּתָא בְּחִיבֵי לְאוּוּיִן דְּאֶתִּי עֲשָׂה
וְדַחֵי ל"ת וְא"כ טוּבָא מְהֵי הַקִּינּוּי וְנִרְוִיחַ בְּזֶה דְּרַחֵף כְּשִׂאֲסוּרָה לְבוּעֵל ג"כ בְּלֹא"ה מ"מ
נַפ"מ מְהַקִּינּוּי לְגַבֵּי יְבוּם.

וְהַשְׁתָּא דְּמִשְׁנֵי לְאֲוִסְרָה לְבוּעֵל ע"כ צ"ל דְּלְבוּעֵל הִי תִּתָּה מְוַתְרָת. וְא"כ לְעַנְנִין מְוַתְרָת
דְּמִתְּנִי ע"כ מִיָּרִי דְּהַבּוּעֵל ג"כ מְוַתְרָת וְהוּא דוֹסַק וְיוֹתֵר נִיחָא לֹא מְוַתְרָת לְעַנְנִין יְבוּם.

אִע"כ פִּינִין דְּאֲסוּרָה עַלִּי בְּלֹא לֹא חָל אִיסוּר סוּטָה דֹּאֲחַח ע"א וְאִינָה נִידוּנִית פְּסוּטָה פִּינִין
דְּאִין עַל הַבַּעַל מְשׁוּם אִיסוּר טֻמְאָה. וְע"כ אָמַר דַּנַּפ"מ רַק לְעַנְנִין בּוּעֵל.

וְאִפ"ל דְּלֹא אִסְיָק אֲדַעְתִּי כ"כ שְׁיָקֵנָא לָהּ לְעַנְנִין הַיְבוּם כְּשִׂמּוֹת בְּלֹא בְּנִים דְּזוֹ לְהוֹצִיאָהּ
קַיִמָא וְלִגְרָשָׁה. וְע"כ שְׁיָיָךְ שְׁפִיר לֹא מְשַׁקְנָה לָהּ לְאֲוִסְרָה לְבוּעֵל.

וְאִין לְהוֹכִיחַ מְזַה כ"כ. אֶלָּה דְּבָרֵי כַת"ה שִׁי: ב) וּנ"ל דְּאִין מַכ"ז רֵא"י לַנ"ד.

למ"ש לעיל בסי' שְלִפְנֵינוּ דָאָם הִיא מוֹתֶרֶת לְבוֹעֵל כְּגוֹן שֶׁהִיא מְמוֹרֶת וְהוּא ג"כ מְמוֹר.
אִז י"ל שְפִיר דְאִתּוֹסָף אִיסוֹר סוֹטָה גַם עַל הַבְּעֵל מִשּׁוּם אִיסוֹר מוֹסִיף דְבוֹעֵל.

דְמוֹסִיף אִיסוֹר עֲלֵי לְאַחַר מִיתָה וְגִירוּשֵׁין לְמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל דְבִכָּה ג"כ הֵנִי מוֹסִיף.
א"כ י"ל דְמִתְנִי מִיָּרֵי בִכָּה ג"כ שֶׁהִיא אִיסוֹרָה לְבַעַל וּמוֹתֶרֶת לְבוֹעֵל.

וְכַן מוֹכֵרָח בְּאַמֶּת לְמִסְקָנָא. וְא"כ אִי לָאו דְמִיעֵט קָרָא מִשְׁתִּי' מִטַּעַם דְאִינָן רְאוּיִין לְאִישׁוֹת
הִיתָה שׁוֹתָה שְפִיר.

וְלֹא תִקְשָׁה כִּינּוּן דְאִינָה נְאֻסְרָת לְבַעֲלָהּ בְּלֹא ה"ה לָאו בֵּת שְׁתִּי' הִיא דְכָל שְׁתִּיבְעֵל וְלֹא תִהִיא
אִיסוֹרָה עֲלֵי לֹא הִיא מִתְנָה עֲמָה. דְז"א כִּינּוּן דְבְּאַמֶּת נְתוּסָף עֲלֵי אִיסוֹר סוֹטָה ג"כ כְּמ"ש.

וּמִמִּילָא גִיחָא נִמִּי הָא דְאִמְרִינָן בְּש"ס דְמִקְנֵי לָהּ לְאִיסוֹרָה לְבוֹעֵל. מִשּׁוּם דְבַע"כ מִיָּרֵי
מִתְנִי' בְּאִנְפּוֹן דְמוֹתֶרֶת לֹא עַד הַשְׁתָּא.

דְאִל"כ לָאו בֵּת שְׁתִּי' הִיא בְּלֹא ה"ה דְלֹא אִתּוֹסָף אִיסוֹר עַל הַבְּעֵל וְזֶה ל"ק כִּינּוּן דְגַם עַל
הַבְּעֵל נְתוּסָף אִיסוֹר ע"י הַזְנוּת א"כ בְּפִשׁוּט גִיחָא דְמִקְנֵי לָהּ לְהוֹסִיף אִיסוֹר. דְזֶה גִרְאָה
דְחוּסָף לְש"ס כִּינּוּן דְבִלֹא ה"ה אִיסוֹרָה וְקִיָּמָא וְע"כ אָמַר רַק לְאִיסוֹרָה לְבוֹעֵל.

וְא"ש: ג) עוֹד י"ל דְהָא דְמִמְעֵטִינָן מִשְׁתִּי' כָּל הֵנִי דְאִינָן רְאוּיִין לְקִיָּמָן הוּא חַד טַעְמָא עִם
הָא דְמִתְנִי' דְכָל שְׁתִּיבְעֵל וְלֹא תִהִיא אִיסוֹרָה לֹא הִיא מִתְנָה עֲמָה. וְאִיִּדִי וְאִיִּדִי חַד טַעְמָא הוּא
מִשּׁוּם שְׁלֹא נְאֻסְרָה עֲלֵי מִצַּד הַזְנוּת וּבֵין אִם אִיסוֹרָה וְקִיָּמָא עֲלֵי מְכַבֵּר וּבֵין בְּאִנְפּוֹן
דְמוֹתֶרֶת לֹא מְכַבֵּר וְרַק דְגַם הַשְׁתָּא לֹא נְאֻסְרָה לָאו בֵּת שְׁתִּי' הִיא וְאִין שְׁתִּי' אֶלָּא בְּרִאוּי'
לְאִישׁוֹת עַד הַשְׁתָּא וְע"י הַזְנוּת נְאֻסְרָה.

וּבִלֹא ה"ה אִין רְאִי' מְסוֹטָה סָפֵק לְמֵאִי שְׁנִסְתַּפְקִיתִי בְּסוֹטָה וְדֹאִית. דְאֶפְי' אִם נֹאמַר בְּנוֹדֵאִית
דְכָל שְׁלֹא נְאֻסְרָה עַל הַבְּעֵל מִחַיִּים בְּלֹא דְלֹא יוּכַל בְּעֲלָהּ וְגו' ל"ש דְתִהִי' כְּעֲרֻנָה גְמוּרָה
לְגַבֵּי יְבוּם מִטַּעַם דְטוֹנְמָאָה כְּתִיב בָּהּ.

מ"מ בְּסוֹטָה סָפֵק בְּנוֹדֵאִי אִיסוֹרָה לְהִתְיַבֵּם עַכ"פ לְהֵאִי טַעְמָא דְאִמְרִינָן בְּש"ס (דָּף ו')
דְלֹאֲחַר וְלֹא לִיבָם וְא"כ לָאו מִצַּד טוֹנְמָאָה דְבַעַל אִיסוֹרָה לְהִתְיַבֵּם. רַק דְהוּא אִיסוֹר מִיְנוּחַד
לִיבָם וְלֹא תִלִּי בְטוֹנְמָאָה דְבַעַל.

וְאֶפְי' לְטַעְמָא דְק"ו הוּא בְּמוֹתֶרֶת לָהּ נְאֻסְרָה וְכו' אִינוּ בְּרוּר עוֹד דְבִכָּה ג"כ דְלֹא נְאֻסְרָה עַל
הַבְּעֵל מִטַּעַם דְאִין אִיסוֹר חַע"א תִּהִי' מוֹתֶרֶת לְהִתְיַבֵּם. וְכְמ"ש בְּסִי' הַקּוּדָם.

עַכ"פ בְּסוֹטָה סָפֵק לָאו מִטַּעַם טוֹנְמָאָה דְבַעַל הוּא וְל"ש לְסְפִיקוֹתֵינוּ בְּסוֹטָה וְדֹאִי: ד)
וּבְעֵיקְרָא דְמִילְתָּא מֵאִי דְפִשִּׁיטָא לִי לְכַת"ה שִׁי' דָּאָם לֹא נְתוּסָף אִיסוֹר עַל הַבְּעֵל ע"י
הַזְנוּת. לָאו בֵּת שְׁתִּי' הִיא מִפְּחַ מִתְנִי' דְכָל שְׁתִּיבְעֵל וְלֹא תִהִיא אִיסוֹרָה לֹא הִיא מִתְנָה עֲמָה.

לְדִידִי מְסָפֵקָא טוֹבָא דִּי"ל כִּינּוּן דְעַכ"פ זִנְתָה תְּחִתִּי וּמַעֲלָה בּוּ מַעַל וְנִטְמָאָה. וְתַמְעוּל מַעַל
בְּאִישָׁה קְרִינָן בָּהּ וּבֵת שְׁתִּי' הִיא.

וְכִמוֹ שְׁפָתַב סְבָרָא זֹו הַמְהִרִי"ק ז"ל מוֹבָא בְּט"ז יו"ד (סִי' צ"ט סק"ט) דְאִישָׁה שְׁזִינְתָה
וְלֹא יָדְעָה שְׁיִישׁ אִיסוֹר בְּדָבָר דְמ"מ נְאֻסְרָה דְעַכ"פ הִיא מְתַפְנוֹנָת לְמַעוּל מַעַל בְּאִישָׁה

יעו"ש. וה"נ אפ"ל בהקפוד דגם באופן דאינה נאסרת ע"י הזנות מ"מ פיון דמעלה מעל באישה בת שתי היא.

ואף דבקרא פתיב ונטמאה דדרשינו מזה שאסורה לבעל. היינו לומר דאם היתה מותרת לו עד השתא נאסרת עלי' אבל עכ"פ גם אם לא נאסרה השתא פיון דמעלה בו מעל ונטמאה דהיינו שזינתה תחת' י"ל דבת שתי הוא: ח) ורא' לזה מהא דמוקמינו בש"ס (בדף כ"ו ע"ב) קרא דשכבת זרע.

למעוטי שקינא לה דרף איברים ואף דפריצותא בעלמא היא. מהו דתימא בקפידא דבעל תלי רחמנא ובעל הא קפיד קמ"ל.

וחזינו דאי לא דמיעט דרף איברים הו"א דקינוי הוא משום קפידא דבעל אף דאינה נאסרה עלי' בק"ה. א"כ אף לבתר דמיעט קרא דרף איברים.

י"ל דהוא משום דפריצותא בעלמא הוא ולא קרינו בזה ומעלה בו מעל. משא"כ היכא דבאמת זינתה ומעלה מעל באישה י"ל דבת שתי היא.

והא דתנו דכל שתיבעל ולא תהא אסורה לא הי' מתנה עמה. היינו בזנות דאינה תחת' פגון לאחר גירושין דע"ז קאי במתני'.

או אפ"ל בזנות שמתחת' רק שלא הי' בזה קינוי. דבזה כל שאינה נאסרת ע"י הזנות וגם לא קינא לה ולא הי' בזה קפידא דבעל לא קרינו בה ומעלה מעל באישה ואינו מגלגל עלי'.

ולחכי בקא דבעי ר"י מהו שיתנה אדם על נשואין הראשונים. פשיט לה ממתני' דכל שתיבעל ולא תהא אסורה לא הי' מתנה הא אסורה ה"נ דמתני'.

דמשמע דאפי' בזנות שמתחת' מ"מ בעינו שתהא אסורה עלי'. היינו טעמא משום דעל אותו זנות לא קינא לה ולחכי אי לאו דנאסרת לא קרינו ומעלה בו מעל.

משא"כ אם קינא לה ונסתרה אף באופן דאינה נאסרת מ"מ פיון דבעל קפיד ויהיא מתפוננת למעול מעל באישה בת שתי היא. ועי' בתוס' ז"ל (דף כ"ג ע"ב) בד"ה ושומרת יכם שהקשו ארש"י ז"ל שפי' דהא דתנו במתני' ארוסה ושומרת יכם לא שותות ולא נוטלות בתובה.

דא"ש אפי' ס"ל דשומרת יכם שזינתה מותרת ליבמה דנהי דמותרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה. והקשו בתוס' ז"ל דאי ס"ל דמותרת ליבמה למאי איצטריך קרא למעט משתי' והא תנו כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא הי' מתנה עמה יעו"ש ולכאורה נראה מקוש' היפך מ"ש דכל היכא דאינה נאסרת לאו בת שתי היא.

אבל באמת אין מזה ראי' ושפיר הקשו. דל"ש ותמעול מעל באשה רק בכנוסה שזינתה.

אבל בשומרת יכם בודאי לא מעלה בו מעל במה שזינתה כ"ז שלא יבמה. ובזה אם אינה נאסרת בודאי לאו בת שתי היא: ו) והאיר ד' את עיני ומצאתי במנחת חינוך מצנה שס"ה מביא בשם ס' עצי ארזים דגם היכא שאינה נאסרת על בעלה.

מ"מ מקנא לה ושותה וכתב פן בדעת הלבוש ז"ל עיי"ש. וכן מביא בשם המל"מ ז"ל
שהעיר בסברא זו מהא דאמרין בש"ס למעוטי דרף איברים ויעו"ש במנח"ח מ"ש בזה.
וראיתי במל"מ פ"א ה"ג שם שהעיר בקושני' תוס' ז"ל ארש"י ז"ל בהא דשומרת יבם.
וכתב דצ"ע מה יענו לדברי הש"ס בהא דאמר פרט לשקינא לה דרף איברים.

ולמ"ש ז"ל דשאני שומרת יבם דלא קרינו בה ותמעול מעל באישה כמ"ש. שו"מ בס'
בית הלוי ח"ב סי' מ' שכתב ג"כ דאף בזנות דאינה נאסרת על בעלה.

מ"מ מקנין לה ושותה מהכרח סוגיא זו דדרף איברים. רק דלו שיטה אחרת בזה.

דאף בזנות דעלמא אינה נאסרת מ"מ ע"י קינוי וסתירה נאסרת ובה מתרץ ג"כ קושני'
תוס' ז"ל בשומרת יבם יעו"ש. ונראה שהבין פן גם בכוננת המל"מ ז"ל.

ושוב עיינתי בס' עצי ארזים באה"ע סי' כ' כתב בהדיא דאין חילוק ואם אינה נאסרת
ע"י זנות לחוד לא מהני גם קינוי וסתירה לאסור. רק דמ"מ בת שתי' היא משום קפינא
דבעל יעו"ש שםפנרש יוצא פן מדברי' ז"ל שם: ז) ומ"ש עוד דלכאורה אפשר לומר
דאיסור סוטה חנייל אאיסור אחר במוסיף.

מטעם דשם זנות פסול אפי' בישראל כדאמרין בש"ס דקידושין (דף ע"ז ע"ב) דמטעם
זה חנייל איסור זונה אאיסור גרושה נחלקה. בלאו מאי דדחי לה כת"ה בעצמו.

י"ל למ"ש במל"מ פ"ט מה' איסורי ביאה ה"ה דל"ש זה רק בפסולי פהונה דהוי מוסיף
משום דשם זנות פוסל אפי' בישראל משא"כ בפסולי קהל ל"ש זה דבלא"ה אסורה לכל
יעו"ש: ח) מ"ש כת"ה שי' לתרץ מה שמקשים לשיטת הברכי יוסף הובא בפתיחי תשובה
(י"ד סי' שכ"ב סק"ב) דאם הפריש חלה מעיסה ונאבדה חייב באחריותה כמו בראשית
הגז.

ומקשין העולם ממתני' דפסחים (דף מ"ו ע"א) דכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט.
דאמר ר"י לא זהו חמץ שמןזהרין עלי' בבל יראה ובבל ימצא והיינו משום דלאו דינדי'
הוא וכדפרש"י ז"ל.

ואי ס"ד דיש על הפעלים חיוב אחריות ואם נאבדה החלה חייב להפריש אחרת. א"כ מי
גרע מחמץ של אינו יהודי שקיבל עלי' אחריות דאתרבי' בבל יראה וב"י.

וכתב הד"ג יחי' דלק"מ. דדוקא אם רמי עלי' חיוב אחריות בשביל אותו החמץ שנאבד
מחשיב כשלו לענין ב"י וב"י משא"כ חיוב אחריות דחלה להברכי יוסף ז"ל אינו בשביל
חלה זו שהפריש.

רק דחייב נתינה רמי עלי' בשביל עיסתו. ופשוט שאם נאבדה העיסה אין עלי' עוד חיוב
אחריות.

וכן אם הפריש תחלה יותר מפשיעור ונאבד יוכל להפריש אח"כ פחות ממה שהפריש
בראשונה. דאין האחריות בשביל החלה שאבדה כ"א בשביל העיסה שנתחייבה בחלה.

א"כ ל"ש לחשוב החלה שנתחמצה פשלו לעבור עלי' בב"י משום חיוב אחריות פיון דאין האחריות מתמטה רק מתמת העיסה שאפאה ולא נתחמצה. עכ"ד הד"ג יחי': ואף דלקאורה צדק מאד בסברתו בזה.

בכ"ז נראה להכריח דגם בכה"ג דאין חיוב האחריות בשביל התמין עצמו מ"מ מחשיב פשלו לעננו ב"י. דהנה שם לעיל (דף ה' ע"ב) מדמי הש"ס דין זה.

דחיוב אחריות מחשיב התמין פשלו לעננו ב"י. לדין דבר הגורם לממון דאיפלגו בזה ר"ש ורבנו בעלמא.

והש"ס פריה הניחאלמ"ד דבר הגורם לממון פממון דמי אלא למ"ד לאו פממון דמי מאי איכא למימר. ומתרץ שאני הכא דאמר לא ימצא.

ואיכא דאמרי הניחא למ"ד דבר הגול"מ לאו פממון דמי היינו דאיצטריך לא ימצא. אלא למ"ד פממון דמי לא ימצא ל"ל.

איצטריך סד"א הואיל וכי איתני הדר בעיני' לאו בראשותי' קאי קמ"ל. ומשמע דקמ"ל דגם בזה דבר הגול"מ פממון דמי.

ועי' בקצוה"ח סי' שפ"ו סק"ז. עכ"פ מבואר בש"ס דחד דינא הוא עם הא דאמרינו בעלמא לר"ש דבר הגול"מ פממון דמי.

נהרי חזינו לר"ש דס"ל בקדשים שחייב באחריותו דהוי דבר הגורל"מ וכממון דמי. אף דחיוב אחריות בהן אינו בשביל הקדשים שהפריש רק מצד חיוב נדרו ששעלי' שאמר הרי עלי.

והראי' דכשהפריש שור ונגנב או נאבד. יוכל עתה להפריש ככש או עוף.

פמבואר בב"ק (דף ע"ח ע"ב). ובכ"ז אמרינו בזה דין דבר הגול"מ לר"ש.

וה"ה נמי בחמץ כה"ג נחשב פשלו לעננו ב"י וב"י: ט) עוד ראיתי לכת"ה שהביא במכתבו מ"ש התוס' רי"ד ז"ל בחי' לב"מ (דף צ"א ע"א) דהא דאמרינו כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מלקי לא לקי לאו דנפקע ממנו שם מלקות לגמרי אלא צדין חיוב מלקות עלי' וממונא הוא דלא שביק לי' שילקה.

והיכא דלא יחייב לי' ממונא כגון שהוא עני ואין לו מה ליתן מלקינן לי'. וכת"ה פתב דלפי"ז אין צריכין שוב למ"ש בתשו' ב"י בדיני קידושין סי' ב' מובא בפ"ת חו"מ סי' ל"ד סק"א.

דאם הכה את חבירו הפאה שי"ב שנה פרוטה אף דהדין דמשלם ואינו לוקה. מ"מ רשע מקרי ופסול לעדות מה"ת פיון שיש בלאו זה מלקות בהפאה שאין בה ש"פ.

ולדברי התוס' רי"ד ז"ל א"צ לזה דגם פשיש בו' ש"פ ומשלם לא נפקע לגמרי חיוב המלקות. עכ"ד: ולדידי תמוה טובא.

דאיך נוכל לומר דבחוכל בחבירו בשנה פרוטה. אם הוא עני ואין לו מה לשלם מלקינן לי' כמ"ש התורי"ד ז"ל.

דאיך נפּרנס משנה ערוכה בב"ק (דף פ"ז ע"א) העבד והאשה פּגיעתן רעה. החובל בּהן סניב והם שחבלו באחרים פטורין.

נתגרשה האשה ונשתחרר העבד סניבים לשלם. הרי מבואר דאף שהי עניינים בשעה שחבלו ולא הי להם מה לשלם מ"מ אין לוקין.

דאם לוקין אז. א"כ שוב נפטר גם ממון אף פשיהי להם לשלם אח"כ משום דקלב"מ.

ודחוק לומר דמייירי דוקא בלא התרו בהם למלקות. דכמו הו דאמרין החובל בּהן סניב מייירי גם בכה"ג דהתרו בי"ה"נ הו דאמר הם שחבלו פטורין מייירי גם בהתרו בּהן ועוד דא"כ יותר הו"ל למתני לומר דכשהתרו בּהן למלקות עוד יותר פּגיעתן רעה דאף לאחר זמן שנתגרשה האשה ונשתחרר העבד פטורין מלשלם.

וע"כ דמוכרח מזה דנפקע לגמרי חיוב המלקות בחבלה שיש בה ש"פ ואף כשהוא עני ואין לו לשלם לא מלקינן לי. וד' התורי"ד ז"ל צ"ע.

ואולי קאי למ"ד בעלמא דכל היכא דאיכא דאיקא ממון ומלקות ממונא משלם מלקי לא לקי דלא הוי גזה"כ דמשלם. ורק משום דתתמי לא עבדינן ס"ל דמשלם ואינו לוקה כדס"ל לעולא בכתובות (דף ל"ב ע"א) ולדיד' אפ"ל דכשהוא עני פיון דלא עבדינן בי"האי חיובא דממון מלקינן לי.

משא"כ החבלה דהוי גזה"כ דמשלם. בודאי גם כשהוא עני ואין לו לשלם לפי שעה מ"מ אין עלי חיוב מלקות כלל.

דנתקה התורה הלאו לתשלומין. וצ"ע עוד בזה: י) ומה שהעיר כת"ה בסוגיא דמכות (דף ח' ע"ב) דמוקי הש"ס לברייתא דישאל לוקה ע"י עבד כגון שהפיה הפאה שאין בה ש"פ דלוקה משום לא יוסיף.

וקשה לכאורה. דבעבד אף בהפאה שיש בה ש"פ ילקה דהוי מלקות לעבד ותשלומין לאדון.

וכן העיר בהגהות פורת יוסף. וכתב כת"ה יחי' לתרץ עפ"י מ"ש הקצוה"ח בסי' תכ"ד.

דעיקר תשלומי החבלה הוי לעבד אלא שחוזר הרב זזכה ממנו דמה שקנה עבד קנה רבו. ונמצא דהוי תשלומין ומלקות לעבד וא"ש.

ולי נראה בפשוט דלא ק"מ. דמבואר הוא בגיטין (דף י"ב ע"ב) בהא דפריד רפואתו דידי' היא דבעי איתפויי בי'.

דאף דתשלומי חבלה דעבד הוי לאדון. מ"מ דמי רפואה משלם לעבד.

ובתוס' שם נסתפקו איך הדין אם חבל בעבד שלו יעוי"ש. א"כ פשיש ש"פ בחבלה לא פסיקא למתני דלוקה.

דאם דמי רפואה מגיע לש"פ הוי מלקות ותשלומין לעבד ומשלם ואינו לוקה. להכי אמר דוקא בהפיה הפאה שאין בה ש"פ דבזה פסיקא לי' דלוקה.

ופשוט: יא) ואֲשֶׁר הֵעִירוּתִי עִמָּךְ הַמְרַדְכִי הוּבָא בְחוּמֵי (סי' ל"ג סעיף ט"ז) ובסמ"ע ז"ל שם. דְּהִנְרָצַח יָכוֹל לְהַעֲיֵד עַל הַרוֹצֵחַ לְהַרְגוֹ.

וְכַתְּבֵתִי דְצַע"ק לְמֵאֵי דְקִי"ל פְּשִׁמוּאֵל בְּסִנְהֶדְרִין (נ"ח מ"ה ע"ב) דְּנִקְטָעָה יַד הָעֵדִים פְּטוּר דְּבַעֲיִנֵּן קָרָא פְּדֻכְתִּיב. א"כ הָרִי כ"ז שְׁהִנְרָצַח חַי אֵינּוּ נִהְרָג הַרוֹצֵחַ.

וּלְאַחַר שְׂיָמוּת הַנְּרָצַח הוּ"ל בְּנִקְטָעָה יַד הָעֵדִים. וּמִשְׁמַע מִתּוֹס' ז"ל שֶׁם בְּסִנְהֶדְרִין בְּתִי שְׁנֵי דָגַם בְּרוֹצֵחַ הַדִּין דְּנִקְטָעָה יַד הָעֵדִים פְּטוּר וְתִי זֶה עֵינְקָר כְּמוֹ שְׁהַכְרִיחוּ הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל מִד' הַתּוֹס' בְּמִכּוֹת (ד"ב ע"א) ד"ה כָּל יַעוּי"ש.

וְכ' כַּת"ה דְּדוֹקָא בְּנִקְטָעָה יַד ב' הָעֵדִים פְּטוּר. אָבָל בְּכַה"ג יִתְקַיֵּם יַד הָעֵדִים בְּשְׁנֵי דָגַם בְּחֵד סָגִי פְּדֻתָנּוּ אֲחָד מִן הָעֵדִים דּוֹחֵפוּ כו' וְאִם מֵת בְּהַ יִצָּא וְאִם לָאוּ הַשְּׁנֵי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן.

וּלְדַעֲתִי נִרְאֶה דְּאֲדַרְבֵּה מִמִּתְנִי רֵאִי לְהִיפּוֹף דְּמִדְּחִינֵן דָּאִם לֹא מֵת ע"י הָרֵאשׁוֹן אֲזִי הָעֵד הַשְּׁנֵי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְהוּא ג"כ קוֹדֵם לְכָל הָעָם. וְכ"ז מִשּׁוּם הַקָּרָא דִּינֵד הָעֵדִים וְגו'.

א"כ כִּינּוּן דְּבַעֲיִנֵּן קָרָא פְּדֻכְתִּיב מִמִּילָא אִם נִקְטָעָה יַד שֶׁל אֶחָד מִהָעֵדִים ג"כ לֹא הָיִי קָרָא פְּדֻכְתִּיב. דָּאִם לֹא מֵת ע"י הָרֵאשׁוֹן לֹא נוֹכַח לְקַיֵּם הַקָּרָא ע"י הַשְּׁנֵי.

כֵּן נִרְאֶה לְכַאוּרָה. וּמִסְתַּבְּרָא לְכַאוּ' לֹמַר בְּזֶה דְּלִמְאֵי דְּמִבְּנֵי אֲרָ בְּש"ס דְּבַעֲיִנֵּן גִּידְמִין מַעֲיָקָרָא מְחֻיָּב.

א"כ ה"נ כִּינּוּן שְׁאֵנוּ מְקַבְּלִין מִתְּחִילָה עֵדוּת הַנְּרָצַח לְהַרְגוֹ אֶת הַרוֹצֵחַ רַק אַחַר שְׂיָמוּת הַנְּרָצַח. הוּ"ל כְּמוֹ עֵדִים גִּידְמִים מַעֲיָקָרָא.

דְּמִתְּחִילָה לְהַרְגוֹ ע"י אַחֵרִים קָאִי. וְכ"כ גַּם כַּת"ה שִׁי: יב) אֲכֹן פְּעֵת מְצַאֲתִי בְּשׁו"ת חוֹת יְאִיר ס' קס"ז חִידוּשׁ בְּזֶה.

דְּהָא דְּאֲמַרְיֵנוּ דְּעֵדִים גִּידְמִין מַעֲיָקָרָא חֵיָּב. דּוֹקָא כְּשֵׁי שֶׁלָּהֶם הָאֶבֶר הָעֵלְיוֹן מִהֵדֵן וְזוֹ הִיא יַד שְׁלָהֶם וְכַדְפְּרָשׁ"י ז"ל.

מִשָּׂא"כ בְּנִקְטָעָה יַד הָעֵדִים עִם הָאֶבֶר הָעֵלְיוֹן אִפִּי נִקְטָעָה מִקְמֵי הָכִי פְּטוּר יַעוּי"ש. וְא"כ לִפְי"ז בְּנ"ד הוּ"ל לְמִיפְטָרְיָ.

וְאִם כִּי דְּבָרֵי הַמְרַדְכִי ז"ל בְּלֹא"ה א"ש כַּמ"ש כַּת"ה דִּי"ל דַּס"ל כְּשִׁי הַרְמַב"ם ז"ל פִּי"ד מִה' סִנְהֶדְרִין דְּבְרוֹצֵחַ חֵיָּב אִפִּי בְּנִקְטָעָה יַד הָעֵדִים. פְּתַבְתִּי כ"ז מִשּׁוּם הָנִי תְּרִי מְקִילֵדְנָתָהּ דְּשׁו בְּזֶה.

לְעֵנֵן נִקְטָעָה יַד אֶחָד הָעֵדִים. וְכֵן אִם נִקְטָעָה מִקְמֵי הָכִי כָּל יַד הָעֵדִים עִם אֶבֶר הָעֵלְיוֹן אֲשֶׁר לֹא רֵאִיתִי לַע"ע לְאֶחָד מִהַפּוֹסְקִים ז"ל שְׁיִבְאָרוּ ד"ז וְצ"ע: וּבְזֶה אוּ"ש לְכַת"ה וְלְכָל אֲשֶׁר אֶתּוֹ כְּנִפְשׁ תְּדַרְשָׁנוּ לְטוֹבָה כַּה"י: יַחֲזִיאַל מִיכָּל רַאבִּינְאוּוִיץ סִימָן כַּ קִּוּשִׁיא עֲצוּמָה בְּסוּגְיָא דְּסוּטָה דִּי"ח ע"ב וְאֵגַב יְבִנְאָר אִי מִשְׁפַּחַת לָהּ סוּטָה וְדִאִי שְׁלֵא תְּהִי כְּעֵרְוָה גְּמוּרָה לִיבּוּם.

אוּ לֹא: א) סוּטָה (נ"ח ע"ב) בְּעֵי ר"י מִהוּ שְׂיָתְנָה אָדָם עַל נִשְׁוֹאִין הָרֵאשׁוֹנִים. עַל נִשְׁוֹאִי אַחִי מִהוּ.

וּפְרָשׁ"י ז"ל לְגַלְגַּל עֲלֵי נְנוּת שְׂמַחַת אַחִי. וְקִנְשָׁה לִי טוֹבָא.

למאי דמבואר בש"ס דיבמות דף י"א דסוטה ודאי הניא פערונה גמורה לגבי יבום. משום
דטומאה פתיב בה פעריות.

ולפי"ז קשה טובא. דמאי מהני שמגלגל עלי' אם לא זינתה אצל אחי'.

הא בודאי לא יבדקה המים על אותו זנות ממ"נ. דאם באמת זינתה תחת אחי'.

נמצא דכלפי שמאי גליא דלא הי' בה דין יבום כלל. והיתה ערנה גמורה ליבם ואשת אח
שלא במקום מצנה.

וא"כ אף שנעלם ממנו הדבר וכנסה לשם יבום. מ"מ כלפי שמאי גליא דאינה אשתו
כלל.

וא"כ בודאי לא תיבדק ע"י מה שמשקה אותה. דבעינן והביא האיש וגו' והוא זר אצלה
ולאו אשתו היא.

וא"כ מאי מהני הגילגול מזנות אחי'. כינן שבודאי לא תיבדק עלי' ממ"נ.

ודחוק גדול מאד לומר. דכמו שהמים בודקים תמיד אם נאסרה עלי' מכאן ולהבא או לא.
ה"נ בודקים אותה. אם נאסרה עלי' מקודם שנשאת לו.

ע"י זנות דמכבר. ויבדקה אם היא אשתו.

או דזינתה תחת אחי' ואינה אשתו כלל. דלא נראה כן עפ"י הסברא.

דבעינן והביא האיש את אשתו וגו'. משא"כ בכה"ג דאם זינתה הרי זר אצלה מעיקרא
הוא: ב) ולמאי שציידנו לעיל בסי' י"ח לומר.

דסוטה שהיא בחיבי לאוינו על בעלה. אפשר דלא שייך בה האי דינא דטומאה פתיב בה
פעריות יעו"ש.

א"כ משכח"ל הא דמגלגלין עלי' זנות שתחת אחי' בכה"ג שעל אחי' היתה אסורה ולא
חל הלאו דלא יוכל בעלה וגו' וליבם היא מותרת דאל"ה ל"ש בה השקאה דאינה ראוי'
לאישות. וא"כ לא הניא פערונה גמורה ליבום.

ומ"מ אסורה ליבם פסוטה ספק מקרא דלאחר ולא ליבם כמש"ש. ולהכי שפיר מגלגל
עלי' שלא זינתה תחת אחי'.

דאם זינתה אסורה לו ומ"מ הניא אשתו כינן דאינה פערונה גמורה. וסוטה ספק אפ"ל
דאף דאסורה לו.

מ"מ אם בא עלי' קנאה פשאר חיבי לאוינו ועשה דאם בעלו קנו. ומצאתי שנסתפק בזה
בס' ערוך לנר ביבמות דף י"א עיי"ש.

אכן כמה מהדוחק יש בזה. והקושיא חמורה למאד: ג) וידידי הרב הגאון וכו' מ' יהושע
העשיל שליט"א מרגליות הגאב"ד דווישניווע.

כתב לי מכבר לתרץ קוש' עפ"י מ"ש הרא"ש ז"ל בפ"א דיבמות סי' ד' לתרץ קוש'י'
תוס' ז"ל די"א שם בד"ה צרת סוטה דמאי מקשה הש"ס בסוטה (דף ה' ע"ב) אמתיני'

דְּסַפֵּק סוּטָה חוֹלְצָת וְלֹא מִתְּיַבֵּמַת וְתִתְיַבֵּבּ יְבוּמֵי הָא פִּינּוּן דְּסוּטָה וְדַאי חֲשִׁיב לָהּ רַב פְּעֻרָּה.

א"כ סוּטָה סָפֵק הוּ"ל לִיקְחֵשֶׁב פְּסָפֵק עֲרֻנָּה. וְכָתַב הָרָא"ש ו"ל דְּהָא דְאִמְרִינּוּ טַנְמָאָה פְּתִיב בָּהּ פְּעֻרִיּוֹת.

הִינּוּ דְּנֻקָּא בְּסוּטָה וְדַאי דְּכָתִיב בָּהּ טַנְמָאָה בְּלִשׁוֹן לָאוּ. אַבְל סוּטָה סָפֵק דְּכָתִיב טַנְמָאָה דִּינָהּ בְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה.

אע"ג דְּאִסְרִינּוּ מִשׁוּם סָפֵק טַנְמָאָה. לֹא חֲשִׁיב טַנְמָאָה דִּינָהּ אִפִּי פְּסָפֵק עֲרֻנָּה.

הִילְכִּי פְּרִיף שְׁפִיר וְתִתְיַבֵּבּ יְבוּמֵי יְעוּ"ש. וּמְבַרְרָא מְדַבְּרֵי ו"ל דְּכָל שְׂאִין עֲדִים שְׂזִינְתָּה וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ הַדְּבָר.

לֹא חֲשִׁיבָהּ פְּעֻרָּה אִפִּי אִם כְּלָפֵי שְׁמַיָּא גְּלִיָּא שְׂזִינְתָּה וּק"ו בְּכָאן דְּלִיפָּא גַם עֵידי קִינּוּי וְסִתִּירָה עַל זְנוּת שְׁתַּחַת אַחִי. בְּנֻדַּאי אִפִּי זִינְתָּה לֹא הָוִיא פְּעֻרָּה וְחִזְיָא לִיבּוּם וַא"ש דִּיכּוֹל לְגַלְגַּל עֲלֵי אוֹתוֹ זְנוּת וְשְׁפִיר תִּיבְדַק.

עכ"ד: ד) אִמְנָם לְבָבֵי לֹא כֹן יִדְמָה. דְּזַהוּ נֶגֶד הַסְּבָרָא הַפְּשׁוּטָה לּוֹמֵר.

דַּאֲרָא דְּכָלִּפִּי שְׁמַיָּא גְּלִיָּא שְׂזִינְתָּה. מ"מ פִּינּוּן דְּאִין עֲדִים בְּדַבְּרָא וְנִעְלַם מֵאֲתַנּוּ.

לֹא נֶאֱמַר בָּהּ דְּהָוִיא פְּעֻרָּה וְתַהּא חִזְיָא לִיבּוּם. וּמ"ש הָרָא"ש ו"ל אִפִּי לֹא דְּהוּא דְּנֻקָּא בְּסוּטָה סָפֵק שַׁע"י עֵידי קִינּוּי וְסִתִּירָה.

דְּכִמּוֹ דְּאִסְרָה הַתּוֹרָה הַסָּפֵק בְּנֻדַּאי דְּאִפִּי אִם כְּלָפֵי שְׁמַיָּא גְּלִיָּא שְׂלֵא זִינְתָּה וְטַהוֹרָה הִיא. מ"מ כ"ז שְׂלֵא שְׁתַּתָּה הָרִי הִיא אִסְרָה בְּאִסּוּר וְדַאי וְלֹא בְּאִסּוּר סָפֵק.

וּכְמ"ש תּוּס' ו"ל בְּסוּטָה (דָּרַךְ כ"ח ע"א) בַּד"ה מַה ת"ל יְעוּ"ש דְּגַזַּה"כ הוּא. ה"נ אִפִּי לְהִיפּוּף דְּאִפִּי אִם כְּלָפֵי שְׁמַיָּא גְּלִיָּא שְׂזִינְתָּה.

מ"מ הַתּוֹרָה נִיִּתְקָה לַעֲשֵׂה בְּכָל בְּצַד שֶׁהוּא לְפִי הָאֱמָת. וּכְמ"ש בַּק"נ שָׁם.

מִשָּׂא"כ בְּסָפֵק דְּעֻלְמָא שְׂלֵא ע"י קִינּוּי וְסִתִּירָה אִין שׁוּם סְבָרָא לּוֹמֵר דְּאִפִּי אִם וְדַאי זִינְתָּה. לֹא יְהִי בָּהּ הִלְאוּ דְּלֹא יוּכַל וּגו'.

וּבְאֲמַת גַּם דְּבָרֵי הָרָא"ש ו"ל צ"ע וּבִקְרוּר וִיעוּנֵי בְּבִיאוּרֵי הַגְּנָר"א ו"ל בַּאֲהַע"ז סִי קַע"ג ס"ק י"ג שְׁכָתַב שְׂדַבְּרֵי ו"ל קָשִׁים לְהוֹלְמָן. וְעוֹד דְּבְּסוּטָה סָפֵק מֵאִי דְּבָאֵנוּ לְאִסְרָה לִיבּוּם מְסָפֵק שְׂמָא זִינְתָּה.

אִין הַחֲשֵׁשׁ מְצִינָה. דְּהָרִי הִיא אוֹמְרַת בְּרִי שְׁטַהוֹרָה הִיא.

רַק אֲנִי חוֹשְׁשִׁין וְאִין אֲנִי מֵאֲמִינִים לְדַבְּרֵי. בְּזַהּ שְׁפִיר כָּתַב הָרָא"ש ו"ל דְּהַסָּפֵק שְׂאִצְלִינּוּ לֹא חֲשִׁיב אִפִּי פְּסָפֵק עֲרֻנָּה.

יְהִי מֵאִיזָה טַעַם וְהַסְּבָר שְׂיִהְיִי. מִשָּׂא"כ בְּכָאן אִם בְּאֲמַת זִינְתָּה.

אִיף שְׂיִיף לּוֹמֵר דְּהִי בָּהּ דִּין יְבוּם מֵאֲחַר שְׂלֵא הִי יְדוּעַ לָנוּ. הָרִי פִּינּוּן דְּלָהּ יְדוּעַ הַדְּבָר וְחָל עֲלֵי בְּנֻדַּאי הִלְאוּ דְּלֹא יוּכַל וּגו'.

דכ"מ השנה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. א"כ לא הי' בה דין יבום מצידה
שחל עלי' טומאה פעריות והניא לגבה איסור אשת אב שלא במקום מצנה.

ולא תפיס בה קנינו פלל. ודו"ק: ה) ומחומר הקושני' הי' נ"ל להכריח מפאן ראי' למ"ש
הנודע ביהודה ז"ל במהדו"ת חאה"ע סי' ק"נ בסוף תשו' שם.

שרצה לחדש דהאדאמרין בסוטה טומאה פתיב בה פעריות. אינו אלא בביאת ישראל.
משא"כ בזנות דאינו יהודי לא אמרינו פן יעיי"ש טעמו ונימוקו בזה. וכן נסתפק בזה
בעל בית מאיר ז"ל בסי' קע"ג.

ואם נאמר פן א"ש דיכול לגלגל עלי' אם לא זינתה תחת אחי' עם אינו יהודי. ושפיר
תיבדק ע"ז דאפי' אם זינתה לא הניא ערוה ליבום כמ"ש הנוב"י ז"ל.
וא"ש.

שו"מ שנתעורר בקושני' זו בס' המקנה בקידושין (דף כ"ו) ודבריו ז"ל צ"ע יעוי"ש:
סימן כא יחקור בהא דקיי"ל במזיק דבעלים מטפלין בנבלה. מי אמרינו דהנבלה היא
בתורת משלומין לניזק.

או דבכדי שיווי הנבלה לא נכנס פלל בגדר ההיזק. ונ"מ לדינא פמו שובאר בזה
בעזה"ת: א) בבא קמא (דף י' ע"ב) ילפינו מקראי דהבעלים מטפלין בנבלה.
ופחת נבילה דניזק הוי. ויש לחקור.

אם הא דאמרינו דהנבלה הניא לניזק. הוא בתורת משלומין.
דבאמת החיוב על המזיק לשלם לי כל דמי השור שהניזק. ואי לאו דגילה לן קרא דבעלים
מטפלין בנבלה.

הנה אמינא דעל המזיק לשלם לו כל מה שהי' שורו שנה. ונהבילה יקח לעצמו.
דגם בכדי שיווי הנבלה נכנס בכלל הנזק. דעלי' לשלם לו שור תחת השור וכדאמר
בש"ס אי ס"ד נבילה דמזיק הניא.

לקחתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק. ופרש"י ז"ל ולישתוק קרא מינני' דלא
איצטריך להכי.

דפשיטא לן פנין דשלם שור תחת השור נבילה שלו היא. וחסונו דאי לאו קרא דוהמת
יהי' לו דילפינו דבעלים מטפלין בנבלה הו"א שישלם המזיק שור תחת השור ונהבילה
יקח לעצמו וא"כ גם לבתר דגלי לן קרא דהבעלים מטפלין בנבלה י"ל דנשארה הסכרא
גם לפי האמת.

דגם בכדי שיווי הנבלה הניא בכלל הנזק, ורק דגלי קרא דבכדי שיווי הנבלה יגבה
מגורף הנבילה ומיז לאסר הנזק קמה לה הנבילה ברשותי' דניזק. ואם פחתה דמים משעת
מיתה עד שעת העמדה בדין.

פסידא דידי' הוי. או דהא דגלי קרא דבעלים מטפלין בנבלה היינו לומר.
דבכדי הנבילה לא נכנס בכלל הנזק. דהנזק לא הוי מעיקרו רק על הפחת שפחתה מיתה.

וּנְבִילָה דְנִינְק הָוּיָא כְּמַתְחִילָה. וְלֹא דְנוּטְלָה בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִין.
וְדִיוק לְשׁוֹן רַש"י ז"ל בַּד"ה לְנִינְק וְז"ל שְׂטֵלְנוּ "בְּדָמִים" וְעַלֵּי יִשְׁלִים הַמְזִיק. דְּמִשְׁמַע
קֶצֶת דְּהָוּיָא בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִין דְּנוּטְלָה בְּדָמִים.

וְכַן מִשְׁמַע קֶצֶת מָהָא דְאַמְרִינוּ וְצָרִיכָא. דְּאִי פִתְב רַחֲמָנָא מִכָּה בְּהֵמָה יִשְׁלַמְנָה מִשׁוּם דְּלֹא
שְׂכִיחָא.

אַבְל טְרַפָּה דְשְׂכִיחָא אֵימָא לָא צָרִיכָא. וְאִי אֲשַׁמוּעֵינוּ טְרַפָּה מִשׁוּם דְּמַמְיָלָא וְכו'.
וּפְרַש"י ז"ל מִכָּה בְּהֵמָה לָא שְׂכִיחָא שְׂיֵהָא אָדָם מְזִיק בְּהֵמָה שֶׁל חֲבִירוֹ לְפִיכָף לֹא הִחְמִיר
עַלֵּי הַפְּתוּב לְטָרוּחַ בְּמַכִּירַת הַנְּבִילָה. וְכ"כ בַּד"ה טְרִיפָה דְּמַמְיָלָא וְז"ל שְׂהַזָּאב טְרַפָּה
וְהַשׁוֹמֵר לֹא גַתְפוֹנוּן אֲמִטּוּ לְהַכִּי חָס רַחֲמָנָא עַלֵּי דְלֹא לְמִיטְרַח בְּנְבִילָה עַכ"ל.

מְזַה מוּכַח דְּהַנְּבִילָה הִיא בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִין לְנִינְק. וְשִׁינְיָה שְׁפִיר לְחַלְק בַּס"ד וְלוֹמַר.
דְּלֹא הִטְרִיחְתוּ תוֹרָה לְגַבוֹת מְגוּף הַנְּבִילָה וְלִטְפֹל בְּמַכִּירַתָּהּ. רַק בְּמַכָּה בְּהֵמָה מִשׁוּם דְּלֹא
שְׂכִיחָא אוּ בְּטְרַפָּה מִשׁוּם דְּמַמְיָלָא.

וְחָס רַחֲמָנָא עַלֵּי דְמְזִיק שְׂיִוְכַל לִיתֵּן לוֹ הַנְּבִילָה בְּדָמִים. מִשָּׂא"כ אִם נֹאמַר דְּעֵיקַר הַטַּעַם
דְּבַעֲלִים מְטַפְּלִין בְּנְבִילָה.

הוּא מִשׁוּם דְּנְבִילָה דִּידְהוּ הָוּיָא. וְאֵינָה בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִין כָּלָל.
דְּהַנְּזִק לָא הָוִי רַק הַפְּחַת שְׁפַחְתָּהּ מִיתָה. וְא"כ מַה שְׁיִינְיָה לְחַלְק בַּס"ד וְלוֹמַר דְּדִין זֶה אֵינוֹ
רַק בְּמַכָּה בְּהֵמָה מִשׁוּם דְּלֹא שְׂכִיחָא אוּ בְּטְרַפָּה דְּמַמְיָלָא.

כִּינּוּן דְּטַעֲמָא הוּא דְלֹא נִקְרָא נְזִק רַק פְּחַת הַמִּיתָה. אִטּוּ הִיכָא דְשְׂכִיחַ וּבִנְדִים הָוִי הַהִיזְק
יוֹתֵר גְּדוֹל מִשׁוּם זֶה.

בַּכ"ז רֵאִי בְּרוּרָה אֵין לְנוּ מְפָאן. וְיֵשׁ לְדַחֲוֹת בְּנִקְל: (ב) אָמְנָם מִפְּשֻׁטוֹת הַסּוּגְיָא דְלִקְמוֹן
(דָּף ל"ד) גְּבִי מַחְלֻקָת דַּר"מ וְר"י בְּשִׁבְחַת נְבִילָה.

מוּכַח בְּהַדְיָא דְאֵין הַהִיזְק נִקְרָא רַק הַפְּחַת שְׁפַחְתָּהּ מִיתָה. וּמְזַה מְשַׁלֵּם תָּם מְחַצָּה יַעוּ"ש
בְּכָל הַסּוּגְיָא.

וְלִהְיֵי קְאָמַר ר"י בְּמַתְנֵי שֶׁם דְּשׁוֹר שְׁנֵה מְאִתִּים שְׁגַגַח לְשׁוֹר שְׁנֵה מְאִתִּים וְהַנְּבִילָה יָפָה
חֲמִשִּׁים זוּז. זֶה נוּטֵל חֲצֵי חֲצֵי הַמַּת.

וְזֶה נוּטֵל חֲצֵי חֲצֵי הַמַּת. וְהֵינּוּ כִּינּוּן דְּהַנְּבִילָה יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז.
נִמְצָא דְּהַהִיזְק לֹא הִי' רַק בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים זוּז דְּזֵהוּ פְּחַת שְׁפַחְתָּהּ מִיתָה. וְעַל הַתָּם לְשַׁלֵּם
מְחַצָּה דְּהוּא ע"ה זוּז.

וּכְשֶׁנוּטֵל הַנִּינְק חֲצֵי חֲצֵי הַמַּת דְּשׁוּוּ קַכ"ה נִמְצָא דְּמִשְׁתַּלֵּם מְחַצָּה וּמְפָסִיד מְחַצָּה.
אַבְל אִי נִימָא דְּהַנְּזִק מְקַרִי גַם בְּכַדִּי שְׁיוּוִי הַנְּבִילָה.

א"כ כְּשֶׁשׁוֹר הַנִּינְק הִי' שְׁנֵה מְאִתִּים. אַף דְּהַנְּבִילָה יָפָה חֲמִשִּׁים זוּז.

מ"מ מקרי ההיזק במאמרים. ובמועד כה"ג יטול הניזק כל הנבילה בדמים דהיינו בתמשים זוז.

ומאה נתמשים ישלם לו מהעלי. ולפי"ז בתם לא הי' לו לשלם רק מתצית מזה דהיינו מאה.

וכשנוטל חצי החי וחצי המת. הרי נוטל קכ"ה.

ומאי חשבון הוא זה. הא כו"ע מודים דתם אינו משלם רק מחצה ממועד.

אלא ע"כ דלעולם לא נקרא ההיזק רק הפחת שפחתה מיתה. ומזה משלם התם מחצה והמועד משלם פולו.

והנבילה אינה בכלל ההיזק והרי היא דבעלים פדמעיקרא. וקאו בתורת תשלומין, ואחר זמן רב מצאתי מבואר פזה בדברי הנמוקי יוסף ו"ל בסוף הסוגיא שם יעוי"ש: ג) וזהו שנקראה בפשטות במאי דא"ל רב פהנא לרבא אלא טעמא דכתב רחמנא והמת יהי' לו.

הא לאו הכי הו"א נבילה דמזיק הניא. השתא אי אית לי' לדידנ' פמה טריפות יתיב לי' דידי' מיבעיא לא נצרכה אלא לפחת נבילה.

והיינו דר"כ סבר דהא דבעלים מטפלין בנבילה היינו דנוטלין אותה בדמים בתורת תשלומין. ולהכי פריף ל"ל קרא פיון דישלב לרבות שנה פסף אפי' סובין.

וא"ל רבא ל"נ אלא לפחת נבילה. ור"ל.

דלא פמו שפוכר דהוא רק בתורת תשלומין. דלפי"ז לא הי' הפחת של נבילה עד העמדה בדין על הניזק.

פיון דאינה רק בתורת גבי'. רק דבאמת הא דבעלים מטפלין בנבילה הטעם הוא משום דנבילה דידיהו הניא פמעיקרא.

ולהכי פחת נבילה דידיהו הניא. ובזה י"ל קצת מה שהקשו המפרשים ו"ל מדוע לא תקשה לי' לרב פהנא לנפשי' דגם הוא דריש לה דבעלים מטפלין בנבילה.

מקרא דאם טרף יטרף וגו', ועי' מ"ש במהר"ם ו"ל. אכן למ"ש י"ל דר"כ לנפשי' לא קשה לי'.

דמקרא דדריש עד טרפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם. מוכח בהדיא דהטרפה עצמה אינה בתורת תשלומין כלל.

ואין ההיזק מעיקרו עד הטרפה. ולא קשה ל"ל קרא.

דשפיר קמ"ל דהטרפה עצמה אינה בתורת תשלומין ופחתה ממילא דניזק הוי. וטובא קמ"ל אבל למאן דיליף מנהמת יהי' לו ס"ל לר"כ דקמ"ל קרא דהנבילה תהי' בתורת תשלומין לניזק.

דהכי משמע פשטות הקרא ישלם שור תחת השור והמת יהי' לו. היינו שגם המת ישלם לו ומעיקר החיוב עלי' לשלם לו שור שלם תחת שורו.

ולגזרה פרייה מאי קמ"ל פניו דישבי לרבות שנה פספא אפי' סובין. ומשני לי' דבאמת מיתורא דקרא דרשינו דע"כ לאו בתורת תשלומין היא ורק דשל ניזק היא פמתחילה ולגזרה גם פחת גבילה דידין היא.

ועי' בתוס' ובש"מ בזה: ד) עכ"פ זהו ודאי נראה בפשיטות. דיסוד הדין דבעלים מטפלין בגבילה.

היינו משום דעיקר ההיזק לא נחשב רק הפחת שפחתה מיתה. וזהו שנתחייב המזיק בתשלומין.

ובכדי שיווי הגבילה לא הוי בכלל ההיזק. ואף דמעיקרא הי' לו לניזק שור חי והשתא הוא בשור.

ופנים חדשות באו לכאן. מ"מ חיוב היזק אינו מעיקרו רק על הפחת שפחתה מיתה ומדברינו להלן יבואר שהוא נ"מ רבמא לדינא: ה) ולפי"ז יש לעיין טובא בסוגיית הש"ס לקמן (דף ס"ה ע"א) גבי הא דאמר רב קרן פעין שגנב תשלומי פכל ותשלומי דו"ה כשעת העמדה בדין ומסקינן פי קאמר רב לענין יוקרא וזולא הוא דקאמר.

ופרכינן היכי דמי אילימא דמעיקרא שוניה זוזא ולבסוף שוניה ד' זוזי. קרן פעין שגנב.

לימא פליגא דרב אדרבה. דאמר רבה האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחברין'.

מעיקרא שוניה זוזא ולבסוף שוניה ד' זוזי. תברה או שתיני' משלם ד' איתבר ממילא משלם זוזא.

אמרי פי קאמר רב פגון דמעיקרא שוניה ד' זוזי ולבסוף שוניה זוזא. קרן פעין שגנב תשלומי פכל ותשלומי דו"ה כשעת העמדה בדין ונראה מפשטות סוגיית הש"ס דאם מעיקרא כשגנב הבהמה שוניה זוזא.

ולבסוף כשטבחה שוניה ד' זוזי. משלם הקרן ג"כ ד' זוזי.

משום דכל כמה דאיתין בעינא ברשותא דמרא קיימא. ובההיא שעתא שטבחה קמזיק לה מיני'.

וכההיא דרבה בתברה או שתיני'. וכ"פ בטוש"ע חו"מ סי' שנ"ד סעיף ג' בסתמא דבכה"ג משלם ד': ו) ולענ"ד יש מקום עיון בזה.

דהנה הרא"ש ז"ל ר"פ הגוזל עצים סי' ג' גבי הא דאמרינן. גזל פרה מעונברת וילדה רחל טעונה וגזזה.

משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזוז. ז"ל שם.

וגם נראה אע"ג דקאמר דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזוז. דמשמע דשמן הפרה כמה היתה שנה רגע אחד קודם ללידתה והרחל סמוך לגיזתה.

והכי הנה מסתבר שהרי גזלה מעונברת וטעונה. ואין כאן שנינוי אלא הלידה והגיזתה ועד שעת השנינוי הי' ברשות הגזל וברשות הגזל השביחו.

וְדַמְיָא לְהָא דְאָמַר רַבָּה הָאֵי מֵאֵן דְּגִזְלֵי תְּבִיתָא דְּחַמְרָא מְחַבְרִי. מַעֲיַקְרָא שְׁוִיָּא זִוְזָא וּלְבַסּוּף שְׁוִיָּא ד' זִוְזִי.

תְּבַרְהַ אוּ שְׁתִּינִי מְשַׁלְּמֵ ד' וְכוּ'. מִיְהוּ אֵינּוּ מְשַׁלְּמֵ אֲלָא כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה וְכוּ'.

וְלֹא דְמִי לְתַבְרָה אוּ שְׁתִּינִי דְּהֵתֶם אֵיבְדָה מִן הָעוֹלָם. דְּבִאוּתָהּ שְׁעָה נַעֲשֶׂה גְזִילָן.

אֲבָל הֵיכָא דְּהַגְזִילָה בְּעוֹלָם אֲלָא שְׁנַשְׁתַּנִּית וּקְנָאָה בְּאוּתוֹ שְׁוִיָּי. מְשַׁלְּמֵ כְּשַׁעַת הַגְּזִילָה וְכוּ'.

וְעוֹד אֵילוּ בְּאֵת לֹמַר דְּמְשַׁלְּמֵ כְּרַגַע אֲחַד קוֹדֵם לִידָה וְגִיזָה. מְשׁוּם דְּמַדְמִי לִי לְחַבְיָתָא דְּחַמְרָא.

הַתִּינַח גְּזִיזָה דְּהוּי כְּתַבְרָה אוּ שְׁתִּינִי לִידָה דְּמַמְיָלָא מֵאֵי אֵיכָא לְמִימַר. אֲלָא וְדֵאֵי אֵין לְדַמּוּתֶם לְחַבְיָתָא דְּחַמְרָא מְטַעְמָא דְּכַרְיָשִׁית עַכ"ל.

מְבִנְיָר מְדַבְרִי ז' ל' דְּאָרְף כְּשִׁשְׁיָנָה הַגְּנָב אֵת הַגְּנָבָה בְּיָדִים. וְהוּצִיָּאָה עִי"ז מְרָשׁוֹת הַבְּעָלִים דְּעַד עַתָּה הֵיחָה שְׁלוֹ.

מ"מ לֹא מְחִיבִינּוּ לִי ע"ז מְטַעַם מְזִיק. דְּנֹאמַר שְׁיִשְׁלַם כְּמוֹ שְׁהֵיחָה שְׁנָה בְּעַת הַשְׁוִיָּי וְלִיהוּי כְּתַבְרָה אוּ שְׁתִּינִי.

רַק דְּהוּי כְּאֵימְבַר מְמִילָא וּמְשַׁלְּמֵ דְּמִים כְּמוֹ שְׁהֵיחָה שְׁנָה בְּשַׁעַת הַגְּנִיבָה. יַע"י בְּקַצוּה"ח סִי' ל"ד סק"ג וּבְנִתִיבוֹת שְׁם: ז) וְעַתָּה נִיחְזִי אֲנִן.

כְּשִׁהַגְּנָב טַבַּח הַבְּהֵמָה. וּמַעֲיַקְרָא שְׁוִיָּא זִוְזָא וּלְבַסּוּף בְּשַׁעַת טְבִיחָה שְׁוִיָּא ד' זִוְזִי.

וְאַחֲרֵי הַטְּבִיחָה הֵיא שְׁנָה ב' אוּ ג' דְּהֵרִי שְׁחִטָּה בְּשַׁחֲטָה הָרְאוּי' וְלֹא גְבִילָה הֵיא. נְמַצָּא דְּמַצָּד מְזִיק לֹא נוֹכַל לְחַיִּיבוֹ.

רַק עַל הַפְּחַת שְׁפַחְתָּה שְׁחִטָּה דְּהוּא חֲדָא זִוְזָא. אִם הַבְּשָׂר שְׁנָה עַתָּה ג'.

דְּהָא קִי"ל דְּשָׁמִין לְנִיזְקִין וְאָרְף דַּע"י הַטְּבִיחָה אֶהְנוּ מַעֲשִׂי' שְׁקַנְאוּ גַם לְהַבְּשָׂר בְּשִׁוּיָּי מַעֲשֶׂה. וְנְמַצָּא דְּבַטְבִּיחָתוֹ עוֹשֶׂה ב' דְּבָרִים.

דְּעַל הַפְּחַת שְׁפַחְתָּה שְׁחִטָּה הוּי מְזִיק, וְעַל הַבְּשָׂר בְּעַצְמוֹ הוּי מְשַׁנָּה וְהוּצִיָּאוּ בְּזָה מְרָשׁוֹת הַבְּעָלִים. מ"מ לַמ"ש הָרָא"ש ז' ל' דְּגַם מְשַׁנָּה בְּיָדִים.

לֹא מְחִיבִינּוּ לִי מְטַעַם מְזִיק וְהוּי כְּאֵימְבַר מְמִילָא. א"כ הֵרִי אֵין לְחַיִּיבוֹ בְּכָאֵן רַק עַל פַּחַת שְׁפַחְתָּה שְׁחִטָּה.

דְּזָה הוּי כְּתַבְרָה אֵי שְׁתִּינִי. מִשְׁא"כ עַל מַה שְׁעַשֶׂה שְׁוִיָּי בְּטְבִיחָתוֹ וּקְנָאוּ גַם לְהַבְּשָׂר.

ע"ז אֵין לְחַיִּיבוֹ מְטַעַם מְזִיק. וְאֵימְבַר מְמִילָא הוּא.

וְא"כ נְמַצָּא דְּבְכָל אֲנֹפֶן לֹא יִצְטָרְף לְשַׁלְּמֵ כָּל הַד' זִוְזִי. וּלְפִי"ז צ"ע דְּמַפְשָׁטוֹת דְּבָרֵי הַש"ס וְכֵן מְסַתִּימַת כָּל הַפּוֹסְקִים ז' ל' מְשַׁמַּע דְּמְשַׁלְּמֵ לוֹ כָּל הַד' זִוְזִי בְּשַׁלְּמוֹת.

וְנָהוּ קָשָׁה טוֹבָא דמ"ט נְחִיבָנוּ יוֹתֵר מְמַזִּיק דְּעֵלְמָא דקיי"ל דְּשָׁמַיִן לְנִיזְקִין וּבְעֵלִים
מְטַפְּלִין בְּנִבְיָלָה: ח) וְהַנִּיחָא אִם הָיִינוּ אוֹמְרִים דְּהָא דְּבְעֵלִים מְטַפְּלִין בְּנִבְיָלָה. הַיִּינוּ
דְּהַנְּבִיָלָה הָיִיא בְּתוֹרַת תְּשֻׁלוּמִין לְנִיזְק שְׁנוּטָלָה בְּדָמִים.

אַבְל בְּאַמַּת גַּם בְּכַדֵי שְׁוִוִי' נְחִשְׁב בְּכָלֵל הַנְּזָק. מִשׁוּם דְּפָנִים חֲדָשׁוֹת בָּאוּ לְכָאן דְּמַעֲיָקְרָא
שׁוֹר וְהַשְׁתָּא בְּשָׂר וּכְמַש"ל.

א"כ א"ש מאי דְּמַשְׁלֵם הַגְּנָב בְּכָאן כָּל שְׁוִוִי הַבְּהֵמָה. כִּיּוֹן דְּבְּאַמַּת נִקְרָא מְזִיק עַל כָּל דְּמֵי
הַבְּהֵמָה.

וְאִין לֹאִמר בְּכָאן הַדִּין דְּשָׁמַיִן לְנִיזְקִין וְשִׁטְוֹל הַנְּגָנָב אֶת הַבְּשָׂר בְּדָמִים, דְּהָרֵי הַגְּנָב קָנְאוּ
לְהַבְּשָׂר בְּשִׁינוּי מַעֲשָׂה. מִמִּילָא אִין כָּאן תְּשֻׁלוּמִין לְהַנְּגָנָב וְאִינוּ נוֹטְלָה בְּדָמִים, וְע"כ
מְשַׁלֵּם לוֹ כָּל שְׁוִוִי הַבְּהֵמָה בְּשַׁעַת טְבִיחָה דְּהַיִּינוּ ד' זִוּי מִשָּׂא"כ לְמַאי דְּהוֹכַחְנוּ דִּיסוּד
הַדִּין דְּבְעֵלִים מְטַפְּלִין בְּנִבְיָלָה.

הַיִּינוּ מִשׁוּם דְּהַיִּזְק מַעֲיָקְרוּ לֹא הָוִי רַק הַפְּחָת שְׁפַחְתָּה שְׁחִיטָה וּמִיתָה. וְא"כ כִּיּוֹן דְּאִינוּ
חֲזִיב מִטַּעַם מְזִיק כָּלֵל.

רַק עַל הַפְּחָת שְׁפַחְתָּה שְׁחִיטָה. מִמִּילָא אַף בְּנִדּוֹן דִּידוֹן שְׁגַם לְהַבְּשָׂר קָנְאוּ בְּשִׁינוּי מַעֲשָׂה,
מ"מ אִין לְחִיבּוֹ לְשַׁלֵּם מִדִּין מְזִיק.

רַק הַפְּחָת שְׁפַחְתָּה שְׁחִיטָה דִּיוֹתֵר לֹא הַיִּזְקוּ כָּלֵל. וּמִצַּד מְשֻׁנָּה ג"כ אִינוּ מְחַנְּיָב כַּמ"ש
הָרָא"ש ז"ל.

דְּמִשְׁנָה לֹא הָוִי כְּתַבְרָה אוֹ שְׁתִּינִי רַק כְּאִתְּבַר מִמִּילָא. וְאַף לְמ"ד אִין שְׁמִין לְגַנְּב וּלְגַזְלוֹן.
הַיִּינוּ דְּנִקְא מִצַּד חִיּוּבֵי גְּנִיבָה וּגְזִילָה. אַבְל הָכָא דְּבָאנוּ לְחִיבּוֹ מִצַּד מְזִיק עַל הַטְּבִיחָה.

דְּמִצַּד חִיּוּב גְּנִיבָה אִין לְחִיבּוֹ רַק זִוּיָא וְרַק מִצַּד מְזִיק בָּאנוּ לְחִיבּוֹ. א"נ שְׁפִיר שְׁמִין
כְּבַנְּזִקִין דְּעֵלְמָא וּפְשׁוּט.

וְא"כ צ"ע מ"ט מְחִיבִינָן לִי לְשַׁלֵּם כָּל שְׁוִוִי הַבְּהֵמָה. וְלֹא מְנַכְּינָן כָּלֵל שְׁוִוִי הַבְּשָׂר
שְׂאֵחַר הַטְּבִיחָה וּקְצַת י"ל בְּזָה ע"פ מ"ש תו"ס ז"ל לְקַמְן דְּצ"ח.

גְּבִי שְׁף מְטַבַּע ש"ח יְעוּ"ש. וַיֵּשׁ לְחַלְק: ט) וְהַגְּאוֹן ר' חַיִּים שְׁלִיט"א סַאלַאוּוִיִּצִיק
הַגַּאב"ד דְּבְרִיסק.

כְּשִׁהְרָצִיתִי הַדְּבָרִים לְפָנַי בְּשַׁפְּכָר הַיָּמִים. אָמַר דִּי"ל בְּזָה עֲפִי"מ דְּנַחְלָקוּ הַקְּצוּה"ח
וְהַנְּתִיבוֹת ז"ל בְּסִי' ל"ד.

כְּטַעֲמָא דְּרַבָּה דְּתַבְרָה אוֹ שְׁתִּינִי מְשַׁלֵּם ד'. דְּהַקְּצוּה"ח ז"ל כְּתַב דְּחִיּוּבּוֹ הוּא מִטַּעַם מְזִיק
דְּאִין לֹאִמר דְּהָיִיא גְּנָבָה חֲדָשָׁה.

דְּהָא קִי"ל דְּהַגְּנָב אַחַר הַגְּנָב אִינוּ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כְּפָל. וְגַם קָרָן אִינוּ מְשַׁלֵּם וְכַמוֹ
שְׁהוֹכִיחַ שָׁם.

וְע"כ מִשׁוּם דְּכָבֵר אִינוּ בְּרִשׁוּתֵי דְּבְעֵלִים וְלֹאִו גְּנָב מִבֵּית הָאִישׁ מְקָרִי. אֶלָּא טַעֲמָא
דְּמַחְנְיָב בְּתַבְרָה אוֹ שְׁתִּינִי הוּא מִשׁוּם מְזִיק יְעוּ"ש.

ובנתיבות ז"ל חלק עלי' וכתב דבתברה או שתני' הוי כגזילה חדשה. וכפשטות דברי הש"ס בב"מ דף מ"ג ע"א דאמר פיון דכי איתא הדרא למרא בעינא.

ההיא שעמא דקא שתי לי' או דתבר לה קא גזיל מיני' יעוי"ש. וא"כ לדברי הנתיבות ז"ל דבתברה או שתני' הויא גנבה חדשה.

א"ש נמי הקא דכשטובח הגנב את הבהמה הגנובה בדרף גנבה. הוי עתה גנבה חדשה. ולאו מדין מזיק הוא. וממילא צריך לשלם כל שיוויי שלה עתה.

דכגנבה עתה מבית בעלים דמי. וכה"ג כתבו הראשונים ז"ל בכתובות דף ל"ד ע"ב גבי מימרא דרבה הי' גדי גנוב לו וטבחה בשבת חייב ועיי"ש בש"מ.

ועי' בדו"ח להגרעק"א ז"ל שם, וכן העירני מכבר ידידי הרב הג' מוהר"ח העניף ברילל נ"י מפיעטקוב לתרץ פן: והביא ראי' לדברי הנתיבות ז"ל מד' הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' גניבה הי"ד דז"ל שם. הי' שנה בשעת הגניבה שנים.

ובשעת העמדה בדין ארבעה. אם שחט או מר.

או שבר הפלי או איבדו. משלם תשלומי כפל או ארבעה ונחמשה כשעת העמדה בדין.

ואם מתה הבהמה או אבד הפלי מאלי'. משלם תשלומי כפל כשעת הגניבה.

עכ"ל.

והנה הא דכתב דבתמה מאלי'. לא משלם הכפל רק שנים כשעת הגניבה אף דהדין דכפל ודו"ה כשעת העמדה בדין.

ע"כ דבכה"ג היכא דהוקרה. לא קאמר רב שישלם כפל כשעת העמדה בדין.

דק"ו הוא מקרון דלא משלם רק כשעת הגניבה פיון דמתה מאלי'. וכ"כ בדרישה בסי' שנ"ד.

והוא כשי' ר"ת ז"ל בתוס' בדרף ס"ו ע"א בד"ה טלאים. דלהחמיר על כפל ודו"ה יותר מקרון לא אומר רב.

וא"כ לפי"ז ע"כ מאי דבשחט או מר. משלם כפל ודו"ה כשעת העמדה בדין.

היינו משום דלא הוי להחמיר יותר מקרון. משום דגם קרון משלם כשעת העמדה בדין.

ואי נימא דחייב הקרון כדשפתא. הוא מטעם מזיק כדעת הקצוה"ח ז"ל א"כ אפתי הוי להחמיר אחיוב דכפל מקרון של גניבה.

דמצד הגניבה לא הי' לו לשלם קרון רק שנים ומאי דמשלם עוד שנים. הוא מטעם מזיק ולא מטעם גניבה.

וזהו אין שייכות לכפל ודו"ה. פיון דאין חייבו מצד הגניבה ורק מזיק בעלמא.

אלא ע"כ דהויא גניבה חדשה ע"י טביחה בדרף גניבה. וכמ"ש בעל הנתיבות ז"ל.

וא"כ החיוב קרון הוא כולו קרון של גניבה. ולא הוי להחמיר על כפל יותר מקרון של גניבה.

וממילא דא"ש דאין בְּנֵה דין דְּשָׁמַיִן לְנִיזְקִין. כִּינּוּ דְלֵאוּ מְדִין מְזִיק הוּא וְרַק מְדִין גְּנִיבָה חֲדָשָׁה.

וּגְנִיבָה וְטְבִיחָה בְּאִין כְּאֶחָד וּא"ש. וּלְפִי"ז צ"ל דְּאִם שְׁיִנְיָה הַגְּנֵב אֶת הַגְּנִיבָה וּקְנָאָה עִי"ז בְּשִׁינוּי מַעֲשָׂה.

ל"ש לומר דְּגַם זֶה הוּי כְּגִנֵּיבָה חֲדָשָׁה. דא"כ יְקֻשָׁה ד' הָרָא"ש ו"ל שְׁמַחְלָק בֵּין תְּבָרָה אוּ שְׁתִּינְיָ לְמַשְׁנָה.

וּע"כ כִּינּוּ דְאִינוּ עוֹשֵׂה בְּדֶרֶךְ אֵיבוּד. לֹא נַעֲשֶׂה גְנֵב מִחֲדָשׁ.

וְעִי' בְּנִתְיָבוֹת שָׁם בְּמ"ש בְּש"ס דְּתַמוּר' דָּף ה' יַעוּי"ש: יא) אוּלָם עֲדִינּוּ נִשְׂאָר לָנוּ מְקוּם עֵיוֹן בְּנֵה. דְּלְכַאוּרָה נִרְאָה דְלִמ"ש הָרָא"ש ו"ל דְּאִף כְּשֶׁעֲשֶׂה שְׁיִנוּי בְּיָדִים לֹא הוּי כְּתְבָרָה אוּ שְׁתִּינְיָ.

א"כ אִם מְכַר הַגְּנֵב הַבְּהֵמָה. אִף שְׁמַחְלָק לְאַחַר יְאוּשׁ בְּאֶפְסוֹן דְּאֵהֲנוּ מַעֲשִׂי.

שְׁקִנְאָה הַלּוֹקֵחַ בְּיְאוּשׁ וְשִׁנוּי רְשׁוּת. מ"מ לֹא יִשְׁלַם כְּשֶׁעַת הַמְכִירָה אִף אִם הוּקְרָה וְשִׁנְיָ ד'.

כְּמ"ש הָרָא"ש ו"ל בְּגִזְל רְחֵל וּגְזֵזָה. דְּאִינוּ מְשַׁלֵּם רַק כְּשֶׁעַת הַגְּזִילָה דְּהוּי כְּאִתְּבַר מְמִילָא.

וּמ"ש הוֹצִיאָה מְרֻשׁוֹת בְּעָלִים ע"י שְׁיִנוּי מַעֲשָׂה אוּ ע"י יְאוּשׁ וְשִׁנוּי רְשׁוּת. וּבְאֶמַת מְסִתִּימַת כָּל הַפּוֹסְקִים ו"ל מְשֻׁמַע דְּחַד דִּינָא הוּא לְטְבִיחָה אוּ מְכִירָה.

שְׁמֻשְׁלָם כְּשֶׁעַת הַעֲמָדָה בְּדִין דְּהוּי כְּתְבָרָה אוּ שְׁתִּינְיָ. עִי' בְּלִשׁוֹן רִש"י ו"ל בְּדָף ס"ה ע"א בְּסוּד"ה תְּבָרָה.

וּבְרַמְב"ם ו"ל פ"א ה"ד שָׁם וּבְטוֹר ס' שֵׁנ"ד. וְעו"ק דְּלִמְאִי דְּפָסְקִינּוּ כַר"נ בְּדָף ס"ח ע"א דְּגַם מוֹכֵר לְפָנֵי יְאוּשׁ חֵיִיב.

אִף דְּלֹא אֵהֲנוּ מַעֲשִׂי וְכִמוֹ שְׁפָסַק הַרְמַב"ם ו"ל בַּהֲט"ז שָׁם. א"כ בְּכַה"ג דְּלֹא אֵהֲנוּ מַעֲשִׂי בְּשֶׁעַת מְכִירָה כָּלֵל בְּנִדְאִי לֹא הוּי כְּתְבָרָה אוּ שְׁתִּינְיָ), וְא"כ אִם מֵתָה מֵאֲלִי' אַח"כ נְאִינְיָה חוֹזֵרֶת בְּעֵינָא.

לֹא יִשְׁלַם רַק כְּשֶׁעַת הַגְּנִיבָה. וְכ"ז הו"ל לְהַפּוֹסְקִים ו"ל לְבָאָר.

שִׁי"מ בְּנִשְׁטָה מְקוּבָצָת דָּף ס"ו ע"א שְׁפָתַב בְּהֶדְיָא לְחַלְק בֵּין טְבִיחָה לְמְכִירָה. דְּמְכִירָה הוּי כְּאִתְּבַר מְמִילָא יַעו"ש שְׁלֹא בְּיָאָר הַטַּעַם וְאוּלַי טַעַמִּי' כְּמ"ש הָרָא"ש ו"ל גְּבִי מַשְׁנָה כְּמ"ש.

וְאוּלַי יוֹדוּ גַם הַפּוֹסְקִים ו"ל בְּנֵה וְדִנְקָטוּ בְּלִשׁוֹנָם גַּם מְכִירָה אַגַּב גְּרָרָא דְּטְבִיחָה הוּא. וְצ"ע רב: יב) וְנִסְתַּפְקְתִי בְּנֵה אִיף יֵהִי הַדִּין בְּמַעֲיָקְרָא שְׁוִיָא זוּנָא וּלְבִסוּף שְׁוִיָא ד' זוּנִי וְטְבִיחָה ע"י שְׁלִיחַ.

לְמֵאִי דְקִי"ל דְּטוֹבַח ע"י אַחַר מַחֲיִיב דְּאִתְּרַבִּי שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבִירָה בְּטְבִיחָה. אִם יִתְחַיֵּיב גַּם עַל הַקָּרָן ד' בְּכַה"ג.

מי נימא פֿינן דאיתרבי שליחות לדבר עבירה זו. ממילא פֿינן דנחשב מעשה הטביחה פֿאילו עשאה בעצמו דשלוחו כמותו.

ממילא יתחייב נמי לשלם קרן פֿדהשתא פֿטובח בעצמו. ול"ד לעשה שליח לשחוט בשבת שפֿתב המל"מ ז"ל בפ"ג מה' גניבה.

דבזה לא הוי שלוחו כמותו. משום שנתערב עמו איסור אחר יעוי"ש.

דהתם ה"ט דלא איתרבי שליחות אלא לדבר עבירה של הטביחה דהוא מזיק ממון חבירו. אבל לא לדבר עבירה של שבת.

וע"כ מצד עבירת שבת בטלה השליחות לגמרי. משא"כ הכא דלא נתערב איסור אחר פֿלל.

ולדבר עבירה זו דמזיק ממון חבירו ע"י טביחה. הרי איתרבי שליחות.

ועל הטביחה יתחייב עכ"פ לשלם ארבעה נחמשה. ולא בטלה השליחות לענין דו"ה. ממילא פֿינן דחשבינן מעשה הטביחה פֿאילו עשה בעצמו. יתחייב גם לשלם הקרן פֿדהשתא.

או דילמא י"ל דלא איתרבי שליחות רק לחיוב דדו"ה. אבל לא לחיוב ממון אחר. אף דבא על אותו מעשה העבירה דטביחה בעצמה. ולא ישלם הקרן רק פֿשעת הגניבה.

דהוי פֿאיתבר ממילא. ומסתברא פֿהצד הראשון.

וצ"ע: סימן כב יבאר דין הזמה בעדים פֿסולים שלא נודע פֿסולם לב"ד. וגמרו הדין ע"פ ונמצאו אח"כ זוממין.

אי מקיימינן בהו פֿאשר זמם. או לא.

וגם אם עברו על לאו דלא תענה ונ"מ לכמה דברים פֿמו שייבואר בס"ד. א) בבא קמא (דף ע"ג ע"א) תנן גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהם.

ונמצאו זוממין משלמין את הפל. מאי לאו שהעידו על הגניבה וחרו והעידו על הטביחה.

והנזמו על הגניבה וחרו והנזמו על הטביחה, נאי ס"ד. עד זומם למפרע נפסל.

הני פֿינן דאיתזמו להו אגניבה. איגלאי מילתא למפרע דכי אסהדו אטביחה פֿסולין הוו אמאי משלמין אטביחה.

אמרי הכא במאי עסקינן כגון שהנזמו על הטביחה תחילה. אמרי סוף סוף פי הדרי מיתזמי אגניבה.

איגלאי מילתא דכי אסהדו אטביחה פֿסולין הוו אמאי משלמי אטביחה. והלכתא שהעידו בבת אחת והנזמו.

ע"כ.

ועי' רש"י ותוס' ז"ל. מבואר מדברי הש"ס בזה.

דעדים שהי' פסולין בשעת הגדתן. אף דב"ד לא ידעו מנה ונגמרו הדין ע"פ.
אם נמצאו זוממין אח"כ אין בהם דין עשיית כפאשר זמם. וכמו דפרידו הש"ס דאמאי
משלמי אטביחה.

הא איגלאי מילתא למפרע דפסולין הי' בשעה שיעידו. הרי דאף דבשעה שיעידו לא
נודע פסולין ונגמרו הדין על פיהם.

מ"מ אין בהם חיוב כפאשר זמם. ואינו מבואר דין זה במקום אחר בש"ס.
וכ"מ בשיטה מקוננת שכתב וז"ל ושמעיו משמעתי דעדים זוממין דחייבינהו רחמנא
תשלומין. אי איתברר דמקמי דאסהידו לה להיא סהדותא.

הו פסולי מעיקרא לא מחייבי תשלומין. פריטי הרמ"ה ז"ל עכ"ל.
אמנם צריך להבין טעמא דמילתא מ"ט אין בהם דין הזמה. והראשונים ז"ל לא ביארו
לן בזה: ב) ולכאורה נראה בטעמא דהאי דינא.

דהתורה לא חייבה את העדים בכפאשר זמם. רק אם העדים פשרים לעדות בעלמא וקרינו
בהו והנה עד שקר וגו' נעשיתם לו וגו'.

משא"כ אם העדים הם בלא"ה פסולים לעדות מגזה"כ. לא קרינו בהו והנה עד שקר
וגו'.

דלא הוי עליהו שם עדים כלל. ולא עוד עדות שקר מקרי.
וכמו דהדין בשבועות העדות דליכא בפסולין לעדות. אף במקום דמהני עדותן כגון נשים
בעדות מיתה דכשרות.

מ"מ ליתנהו בדין שבועת העדות. משום דכינון דפסולין לעלמא לא קרינו בהו והוא עד.
דמשמע עד הראוי לעדות. וכמו שביארו האחרונים ז"ל ועי' בנודע ביהודה תנינא חחו"מ
סי' ח'.

ה"נ לענין דינא דכפאשר זמם דכתיב והנה עד שקר וגו'. בעינן שיהא ראוי לעדות.
וכן משמע מדברי תשו' הגאון רע"א ז"ל בסי' קע"ט. דזהו הטעם דליכא דין הזמה בעדים
פסולין.

ומשו"ז כתב שם דאפי' קיבל עלי' קרוב או פסול ונמצאו זוממין. ליכא בהו דין הזמה.
משום דעכ"פ לאו שם עד עלי' יעוי"ש: ג) אמנם ראיתי להגאון בעל בית מאיר ז"ל בחי'
למס' ב"ק שנדפס מחדש. שכתב דנראה דהטעם בזה הוא משום דאישתכח השתא דהגמר
דין שגמרו ב"ד עפ"י עדותן הנה בטעות.

וכאילו לא נגמר הדין דמי. ואין עדים זוממין נענשין עד שיוגמר הדין על פיהם.
ואף דבלא"ה הי' טעות בגמר דין פינון דשקר העידו. גזרת הפתוב הוא.
אילו לא הי' הטעות רק מצד מה שיעידו לשקר. לחייבם בכחאי גונא.

משא"כ אם היו פסולין מקודם לא הוי בזה גזה"כ לחייבם וישפיר קיימא בזה הסברא.
דכינן דאישתכח השתא דמעיקרא הנה הפסק דין בטעות.

הו"ל פלא נגמר הדין כלל. וכן ראיתי מפבר בס' נחל יצחק שפכתב האי טעמא: (ד) ונ"מ
רבתא בין הטעמים.

נדא לענן קיבל עלי קרוב או פסול. דלטעמא דלא קרינו ביה והנה עד שקר וגו'.
אף בכה"ג אין בו דין הזמה כמ"ש הגרע"א ו"ל שם. משא"כ להטעם משום דהוי גמר
דין בטעות.

נהוי פעדים שהוזמו קודם גמ"ד. א"כ אם קיבל עלי קא"פ.

בנדאי איפא בי' דין הזמה. דלא הוי טעות כלל בפסק דין.

ועוד נ"מ לענן אם עברו העדים משום לאו דלא תענה בכה"ג. דאם נימא דהטעם משום
דלא קרינו בהו והנה עד שקר וגו'.

ה"נ לא קרינו בהו לא תענה ברעף עד שקר. ולא עברו על הלאו כלל.

ויהי' פשרים לעדות בעלמא דלא נעשו רשעים כלל. משא"כ לטעמא משום דהוי פהונומו
קודם גמר דין.

א"כ זהו שייף רק לענן חיוב הזמה דבעינו שייגמר הדין ע"פ. משא"כ על לאו דל"ת
בנדאי עברו העדים תכף בהעדאתו לשקר.

אף שנמצאו זוממין קודם שנגמר הדין. וה"נ עכ"פ עברו על ל"ת ברעף וגו' ונעשו
רשעים ונפסלו לכל עדות שבתורה: (ח) ואמינא לכאורה להביא ראי' דטעמא משום
דגמ"ד בטעות הוא.

דקשה לי לכאורה בהא דמבואר בש"ס. דלמ"ד עד זומם למפרע נפסל.

אם העידו על הגניבה וחרזו והעידו על הטביחה והונומו על הגניבה. שוב אין משלמין
קשהונומו על הטביחה.

משום דאיגלאי למפרע דכי אסהדו אטביחה פסולין היו. ואינן בדין כאשר זמם רק על
עדות הגניבה.

לשלם קרן וכפל שרצו לחייבו. אבל לא לשלם עוד ב' וג' על עדות הטביחה.

וקשה לי. למאי דקיי"ל באומר לחבירו מנה לי ביזדף.

והוא אומר אין לה בידי כלום. והעדים מעידים שלנה ופרע.

דהאומר לא לוייתי באומר לא פרעתי דמי. והיינו דמהימנינו לי' במאי שהוא לחובתו נגד
העדים.

דהיינו באומר דלא פרע. ומהימנינו לעדים שלנה ומחייבין לי'.

וכ"ז מטעם דהודאאת בע"ד כמאן עדים דמי: ולפי"ז יקשה טובא בכאן פנין דהמוזמין עומדים בפנינו וצוועקים דהאמת אתם בכל מה שעהידו שגנב וטבח. וא"כ לדבריהם הרי פשרים היו בפעוה שעהידו על הטביחה.

דגם עדות הגניבה אמת היא לדבריהם הם ואף דלא מהימנינן להו על עדות הטביחה נגד המוזמין מ"מ נהימנינהו על עדות הגניבה שהיא לחובתם. משום דנמצא ממילא שהיו פשרים בפעוה עדות טביחה.

וממילא ישלמו פאשר זמם על עדות הטביחה. דהוי שלשה בשור יותר מפאשר זמם דעדוה גניבה.

דהוי רק שנים. ומדברי הש"ס מבואר דלעולם ישלמו רק שנים על עדות הגניבה.

ולא על הזמת הטביחה. אף בשור דהזמת טביחה הוי יותר מהזמת גניבה.

ונהרי בזה שינוי שפיר דנהימנינהו ולחובתם דעדוה גניבה אמת היא. וממילא ישלמו על עדות טביחה.

דבזה מהימני המוזמין. הו אמנם דזהו לא קשה דנהימנינהו להמוזמין דעדוה הגניבה אמת היתה.

לענון זה שנסתייבם לשלם פאשר זמם על עדות טביחה. ובכ"ז נהימנינהו גם להמוזמין.

דגם עדות גניבה היתה בשקר ושישלמו גם עלי פאשר זמם. די"ל פנין דממ"נ סתרי אהדדי.

דאם מהימנינן להמוזמין דהיו פשרים בפעוה עדות טביחה. ממילא ל"ש דליהימני המוזמין לחייבם על עדות גניבה.

אבל זהו בודאי קשה. דנהימנינהו להמוזמין דהאמת אתם בעדות גניבה.

משום דהוא לחובתם דיצטרכו ממילא לשלם על עדות הטביחה. והודאאת בע"ד כמאן עדים דמי.

ועל עדות טביחה נהימנינהו להמוזמין. ולא סתרי אהדדי.

ועי' בתשו' הגרע"א ז"ל בסי' קמ"ט ובחז' לכתובות דף ק"ז יעו"ש: אמנם זהו לא קשה רק להטעם. משום דלא קרינן בהו והנה עד שקר וגו'.

ובזה שפיר קשה. דהרי לדברי עצמם פשרים היו וקרינן בהו והנה עד שקר וגו' ונהימנינהו לחובתם.

משא"כ אם נאמר דהטעם משום דהוי גמ"ד בטעות לק"מ דמאי מהני מאי דלדבריהם פשרים היו בפעוה עדות טביחה. עכ"פ לוא ידעי ב"ד מהנמתן לא היו גומרין הדין על פיהם.

ואפתי גמ"ד בטעות הנה. ויהיה מזה סייעתא לטעם זה.

דהעיקר משום דהוי גמ"ד בטעות. ולכאורה היא ראיה נפלאה: (ו) שבת' וראיתי דאין זו ראיה פלל.

דאיה נוכל לחייב להעדים לשלם פאָשר זמם מצד הודאת בעל דין דכמאה עדים דמי.
והם צועקים דהאמת אתם בעדותם.

דקרי יש לנו פנגד זה הודאת הגנב שהוא עומד וצועק דשקרנים הם ולדבריה קרי פסולים
היו בשעת עדות טביחה. משעה שהעידו לשקר עדות הגניבה ואין עליהם לשלם על
עדות הטביחה.

וא"כ איה נחייב להעדים לי' כאש"ז. פינן דלדבריה אינם מחוייבים כלל וא"כ נגד הודאתם
הוי הודאתו.

והודאה פנגד הודאה הויא ופטירי: ז) אולם לפי"ז יקשה טובא. דמדוע פריה הש"ס
ממתני' דמשלמי אטביחה לאבני דוקא.

הלא גם לרבא דס"ל עד זומם מפאן ולהבא נפסל נמי קשה. דהלא טעמיה דרבא הוא
משום דעד זומם חידוש הוא ואין לה בו אלא משעת חידוש ואילה.

ומשום דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. וכ"ז לדינן דלא נוכל לפוסלם בבירור
למפרע.

משום דתרי ותרי נינהו. וע"כ אין לה בו אלא משעת חידוש.

אבל עכ"פ יקשה מ"ט מחייבין להו לשלומי פאָשר זמם על עדות הטביחה הלא מי
שהעידו עליו עומד וצועק דשקרנים הם. ולדבריו נפסלו לכל עדות שבתורה.

מאז העידו בשקר על הגניבה. וכלפי שמיא גליא לדבריה דפסולין ולא בני עדות הם ולא
קרינו בהו והנה עד שקר וגו' לדבריה.

ואף דב"ד אינם פוסלים אותם כ"ז שלא נתברר ע"י מזימים. אין זה אלא מחסרון ידיעה.

אבל כלפי שמיא גליא דהמה פסולים ואין עדותן עדות והו לדבריה פקיבל עלי' קרוב או
פסול. דאף דמקבלין עדותו.

מ"מ פינן דאינו בר עדות. לא קרינו בי' והנה עד שקר וגו'.

כמ"ש הגרעק"א ז"ל. א"כ לפי דבריה ה"נ אף דב"ד מקבלין עדותן למפרע.

מ"מ אין עליהם חיוב פאָשר זמם. דלגבי שמיא גליא דפסולין הם ולא קרינו בהו והנה
עד שקר וגו', וא"כ יקשה טובא דאמאי מחייבין להו לשלומי לי' הלא נאמן הוא לחובתו
פמאה עדים.

ולדבריה פטירי פנ"ל אלא ע"כ צ"ל דאף לדבריה דפסולים הם למפרע. מ"מ פינן דדין
התורה הוא.

דב"ד לא יפסלו עדותן למפרע. אף שהוא מחסרון ידיעה, אבל עכ"פ ב"ד מקבלין עדותם
בכל מקום ממילא הוי עליהו שם עדים ועדותן עדות.

וקרינו בהו והנה עד שקר וגו'. ושוב חייבין בכאָשר זמם עפ"י דין.

ולא הוי פקיבל עלי' קרוב או פסול. דאינו בר עדות לעלמא כלל: ח) ואין לומר דהא
דלא פריה הש"ס גם לרבא.

היינו משום דללישנא דטעמא דרבא משום פסידא דלקוחות. א"כ תכמים הכשירוהו לעד
זומם למפרע אף דכלפי שמיא גליא וגם לדין התורה פסולים.

מ"מ תכמים הכשירוהו לעדות. ולזה אף לפי דברי דהי' פסולים למפרע מ"מ ישנם
בתורת הזמה פיון דרבנן הכשירום לעדות אבל באמת ללישנא קמא דטעמא משום
דחידוש הוא.

אף לרבא תקשי פנ"ל. דזה אינו.

דנראה ברור דלטעם דפסידא דלקוחות פיון דבאמת מן הדין פסולים למפרע ואף רבנן
שהכשירום לא הכשירום רק לעדות ממון משום פסידא דלקוחות. אבל לעדות נפשות
ולאסור אשה לבעלה ולענין גיטין וקידושין פסולים כמ"ש תוס' ו"ל בד"ה אי נמי.

א"כ נראה פשוט דלא עדיף מנשים בעדות אשה. דאף דהאמינו אותן בזה ומקבלין את
עדותן.

מ"מ לא קרינו בהו והוא עד בשבועת העדות. פיון דפסולין הן לכל עדות.

א"כ ה"נ אף שהאמינו לעד זומם בעדות ממון. מ"מ לא קרינו בי' והנה עד שקר וגו'.

וכמ"ש הגרעק"א ו"ל לענין קיבל עלי' קא"פ דדמי לדין דשבועת העדות. וא"כ ע"כ דהא
דלא פריף הש"ס לרבא היינו משום דללישנא דחידוש הוא ואין לה בו אלא משעת
חידושו.

כשרים הנה מן הדין למפרע ובני עדות מקרו וא"כ תקשה שפיר דנהימני' להנידון
לחובתו דפסולים הי' וע"כ פיון דב"ד עכ"פ מקבלין עדותם עפ"י התורה. ממילא מקרי
בני עדות.

וקרינו בהו והנה עד שקר וגו' וא"כ הדרא קושני' לזנפתה. מה שהקשינו לעיל.

דגם לאפיי לא קשה. די"ל דמאמינים אותם לחובתה ולדבריהם הרי כשרים הי'.

דאין לומר דנגד זה הרי לפנינו הודאת הנידון דפסולים הי' דהרי הוכחנו דהודאתו לאו
פלום היא פנ"ל: ט) אמנם למ"ש גם זהו לא ק"מ. דאף דלדברי העדים עצמם כשרים
הי' בשעת עדות טביחה, מ"מ פיון דדין התורה הוא שהם פסולין למפרע.

וכל עדות שהעידו בינתיים. ב"ד פוסלין אותה למפרע.

ממילא לאו בני עדות מקרו. ולא קרינו בהו והנה עד שקר וגו'.

ונמצא ממילא דאף לדבריהם אינם בתורת הזמה. וא"ש קושני' הש"ס: י) עוי"ל עפ"י
מ"ש בסוף תשו' הגרע"א ו"ל.

דבקנס לא אמרינו הודאת בע"ד כמאה עדים דמי. דכמו דאינו מתחייב בקנס עפ"י
הודאתו.

ה"נ אף דלא אמר בדרף הודאה לחייב עצמו. מ"מ לא דיינינו פלל על הודאתו.

ויעוי"ש שהוכיח פן מדברי הריטב"א ו"ל בשבועות דף ל"ג שכתב דאם אמר לא אנסתי
אשה מעולם ובאו עדים שאנס אשה בפניהם. אע"פ שהוזק כפרואינו משלם קנס.

שְׁזָהוּ בְּכָל־ל פֶּרֶט לְמַרְשִׁיעַ אֶת עֲצָמוֹ. כִּי־נִן דְּבִהוּדָאָת קִנְס מִמֶּשׁ פֶּטוּר.
ה"נ בְּהוּדָאָה הַבָּאָה מִשׁוּם כְּפִירָה ע"י"ש. ו"א"כ ל"ק"מ דְּנַחֲמִיב לְהַעֲדִים לְשִׁלְמִי כַּאֲשֶׁר
מִשׁוּם הוּדָאָת בַּע"ד וְנִהְיִמְנִינְהוּ לְחֻבְתָּם.

דְּקִנְסִי הוּא וּבְקִנְסִי לֹא מִהֲנִי אֶף הוּדָאָה הַבָּאָה מִשׁוּם כְּפִירָה ו"א"ש: י"א) וְהִרְמִיב"ם ו"ל
בפ"כ מֵהַל' עֲדוּת ה"א כ' ו"ל אֵין עֲדִים זִמְמִין נְהַרְגִין וְלֹא לֹקִין וְלֹא מִשְׁלָמִין. עַד שְׁיִהִי
שְׁנִינְהֵם רְאוּיִין לְעֲדוּת.

וְהוּזְמוּ שְׁנִינְהֵם אַחַר שְׁנַגְמַר הַדִּין. אֲבָל אִם הוּזְמוּ אֶחָד מֵהֶן בְּלִבָּד.
אוּ שְׁהוּזְמוּ שְׁנִינְהֵם קִנְדָם גְּמַר דִּין. אוּ אַחַר גְּמַר דִּין וְנִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קְרוּב אוּ פְסוּל.
אֵין נִעְנָשִׁים אַע"פ שְׁהוּזְמוּ וְנִפְסְלוּ לְכָל עֲדוּת שְׁבַתוּרָה עכ"ל. וְנוֹשְׂאֵי כְלִי ו"ל לֹא הָרְאוּ
מְקוּרוּ.

וע"כ לֹמַר דְּמְקוּרוּ ב"מ"ש דָּאָם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן ק"א"פ. אֵין בְּהֵם תּוֹרַת הַזְמָה.
הוּא מִשְׁ"ס דִּילֵן דְּבַעֲדִים פְּסוּלִים אֵין חַיִּיב הַזְמָה. וְה"ה אִם נִמְצָא אֶחָד ק"א"פ.
כִּי־נִן דְּפוּסֵל בְּצִירוּפוֹ. מִמִּילָא אֵין בְּכֻלָּם דִּין הַזְמָה.

ועכ"פ חֲזִינָן דְּעַתּוֹ דְּעֲדִים פְּסוּלִים שְׁהַעֲדִי קִנְדָם שְׁנוּדַע פְּסוּלָן ל"ב"ד וְהוּזְמוּ. עֲבָרֵי עַל
לֹא דְלֹא תַעֲנֶה עכ"פ.

מִדְּכַתְבֵּי דְנִפְסְלִין לְכָל עֲדוּת שְׁבַתוּרָה. וע"כ מִשׁוּם דְּעֲבָרוּ עַל לֹא תַעֲנֶה.
וע"כ כָּל־ל דִּין זֶה עִם הַדִּין דְּעֲדִים שְׁהוּזְמוּ קִנְדָם גְּמַר דִּין. דְּהַתָּם בְּנוֹדַי עֲבָרוּ עַל הַלְּאוּ
דְל"ת.

וע"כ ד"ס"ל ו"ל דְּגַם הַטַּעַם דָּאֵין דִּין הַזְמָה בְּפְסוּלִין הוּא מִשׁוּם דְּהוּי גמ"ד בְּטָעוּת. וְדִין
אֶחָד הוּא עִם עֲדִים שְׁהוּזְמוּ קִנְדָם גמ"ד.

דְּלֹאֲדִידֵי טַעֲמָא מִשׁוּם דְּלֹא קְרִינָן בְּהוּ וְהַנָּה עַד שְׁקַר וְגו'. א"כ גַּם בְּלֹא דְלֹא תַעֲנֶה לֹא
יַעֲבָרוּ מֵהַאי טַעֲמָא גּוּפָא.

דְּעַד שְׁקַר כְּתִיב וְכמ"ש בְּאַמַּת בְּפִשְׁטוּת הַגְרַע"א ו"ל בְּסִי קע"ט. וְאֵין לֹמַר דְּנִמְצָא
אֶחָד מֵהֶן ק"א"פ שְׁאֲנִי.

מִשׁוּם דְּבְאַמַּת הַשְּׂאָר כְּשֵׁרִים הֵמָּה. וְרַק דְּגִזָּה"כ הוּא שְׁעֲדוּתָן בְּטִיָּלָה.
ל"ש לְמַעוּטִינְהוּ מְקַרָא דְּעַד שְׁקַר. וע"כ עֲבָרוּ עַל הַלְּאוּ דְל"ת.
ז"א.

חֲדָא דֹא"כ מְנַלָן דָּאֵין בְּהֵם דִּין הַזְמָה. דְּדִין הַזְמָה וְלֹא דְל"ת אֶחָד הוּא בְּנָה לְהַאי טַעֲמָא.
וְעוֹד דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי ו"ל דְּהַקְרוּב גּוּפִי נִפְסֵל ע"ז לְעֲדוּת. וְא"כ ע"כ צ"ל כמ"ש בְּעַל
ב"מ ו"ל דְּהַטַּעַם הוּא מִשׁוּם גמ"ד בְּטָעוּת.

וְד' הַגְרַע"א ו"ל צ"ע. שו"מ בס' יִית רַעֲנָן ח"ב ס' נ"ה עֲמַד קִצָּת עַל דְּבָרֵי הַרְמְב"ם ו"ל.

ולא נחית נשם לְכָל מ"ש בְּזוּה: יב' שו"מ בב"י ז"ל סי' ל"ח עמ"ש נשם הטור ז"ל דאין
הַעֲדִים זוממין לוקין או משלמין. עד שיקי' פְּנֵלָם פְּשָׁרִים רְאוּיָם לְהַעֲדִי וכו' וז"ל פְּלוֹמֵר
דאם אין פְּנֵלָם פְּשָׁרִים עֲדוּתָן בְּטִילָה כְּדִתְנֵן פ"ק דְּמַכּוֹת נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קא"פ עֲדוּתָן
בְּטִילָה.

מַנִּין אֶפְיָלוּ ק' ת"ל עֲדִים. וְכִינֵן דְּעֲדוּתָן בְּטִילָה פְּשִׁיטָא שְׂאִין הֵדִין נִגְמָר עַל פִּיהֶם.

וְאֶפְיָלוּ אַם נִגְמָר שְׂלֵא כְּדִין הו"ל כְּאִילוּ לֹא נִגְמָר. וְתַנֵּן בְּהוּא פְּרָקָא.

אִין הַעֲדִים נַעֲשִׂים זוממין עד שיקמַר הֵדִין עכ"ל. וְהָרִי מְבֹאֵר הוּא פְּטַעְמִי דְּהַגָּאוֹן ב"מ
ז"ל מְשׁוּם דְּהָרִי גמ"ד בְּטָעוֹת.

וְחִידוּשׁ שְׂלֵא רְאִיתִי מְבִיאִים דְּבָרֵי הַב"י ז"ל. וּמְצָאתִי בְּהַפְּלָאָה פְּתוּבוֹת דָּף ל"ב ע"א עַל
תוּד"ה דְּאִין.

שְׂפָתָבוּ שְׂמָ דְּעֲדִים זוממין בְּכָל עֲנִין אִין לוקין וּמְשַׁלְּמִין בֵּין בְּמָמוֹן בֵּין בְּקִנְס. כְּגוֹן בְּשַׁעָה
שְׂהַעֲדוּ טְבַחוּ שׁוֹר שְׁלַ גְּנִיבָה עי"ש.

וְהַקְּשָׁה שְׂמָ דְּאִיָּהּ מִשְׁכַּח"ל הֵלֵא פִּינֵן דְּגַנְבִים הֵם וּפְסוּלִים לְעֲדוּת. א"כ אִין בְּהֶם דִּין
הַזְּמָה.

וְכַתֵּב דַּצ"ל אַף דְּלִיכָא דִּין הַזְּמָה. מ"מ מְלַקוֹת מְלֵא תַעֲנָה אִיכָא.

וְלֹא כְּתֵב טַעַם לְדָבָר. וְלִמ"ש אפ"ל דְּכִינֵן דְּטַעְמָא מְשׁוּם דְּהו"ל כְּאִילוּ לֹא נִגְמָר הֵדִין.

וְכָבֵר נִידְדָּנוּ לְקַמֵּן בְּסִי' מ' לומר דְּעֲדִים שְׂהוּזְמוּ קוֹדֵם גמ"ד וְלִקְי מְשׁוּם לֹא תַעֲנָה יַעוּי"ש.
וְא"ש שְׂיִטַּת תּוֹס' ז"ל: יג) וְנִסְתַּפְּקִיתִי אִיָּהּ יְהִי הֵדִין בְּעֲדוּת הַחֲוֹדֵשׁ כַּה"ג אַם הַעֲדִים
שְׂקִינְדְּשׁוּ עַל פִּיהֶם אֵת הַחֲוֹדֵשׁ.

נִמְצָאוּ שְׂהִי פְּסוּלִין לְעֲדוּת וְהוּזְמוּ ג"כ. אַם אִיכָא עֲלִיָּהּ חַיִּיב מְלַקוֹת מְלֵא תַעֲנָה.

אַם נִאֲמַר דְּעֲדִים שְׂהוּזְמוּ בְּעֲלָמָא קוֹדֵם גמ"ד אִין לוקין עַל לֹא תַעֲנָה. מִי נִימָא פִּינֵן
דְּקִי"ל בְּעֲדוּת הַחֲוֹדֵשׁ דְּאַף אַם נִמְצָאוּ הַעֲדִים זוממין מ"מ כְּבָר מְקוֹדֵשׁ הוּא הַחֲוֹדֵשׁ.

דְּאַתֵּם אִפִּי' שׁוּגְגִין אַתֵּם אִפִּי' מוֹטְעִין. כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל בַּפ"ב מֵהַל' קִידוּשׁ הַחֲוֹדֵשׁ
ה"ב.

וְעִי' בַּלַּח"מ רַפ"ג שְׂמָ. א"כ פִּינֵן דַּל"ש לומר בְּעֲדוּת הַחֲוֹדֵשׁ דְּבָטַל הַגַּמ"ד לְמַפְרַע דְּהָרִי
בְּאַמַּת אִינוּ בְּטַל מַה שְׂאַמְרוּ מְקוֹדֵשׁ מְקוֹדֵשׁ.

א"כ בְּוֹדָאֵי יִלְקוּ לְכו"ע. אִי דִי"ל דַּעַכ"פ פִּינֵן דְּהִי גמ"ד בְּטָעוֹת עַפ"י עֲדִים פְּסוּלִים.

הו"ל כְּלֵא נִגְמָר. וְהֵא דְּנִשְׂאָר הַחֲוֹדֵשׁ מְקוֹדֵשׁ.

גַּזְה"כ הוּא דְּאַפִּי' קִידְשׁוּ ב"ד בְּמִזִּיד וְשְׂלֵא עַפ"י עֲדִים מ"מ מְקוֹדֵשׁ. אֲבָל לְעֲנִין עוֹנֵשׁ
הַעֲדִים בְּעִינֵן שְׂיִגְמָר הֵדִין עַל פִּיהֶם.

וְזוּה הו"ל כְּאִילוּ לֹא נִגְמָר עַל פִּיהֶם: סִימָן כ"ג בְּעַד אֶחָד הַמַּעֲדִיד שְׂקָר בַּב"ד. בְּמָקוֹם דְּלֵא
מְהַי עֲדוּתוֹ.

אם עובר בלאו דלא תענה: א) בָּבָא קַמָּא (דף ע"ד ע"ב) מתני' גַּנַּב עפ"י שְׁנַיִם. וְטַבַּח
וּמְכַר עפ"י עַד אֶחָד או עפ"י עֶצְמוֹ.

מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל וְאִינוּ מְשַׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי דו"ה. וּבְגָמִ' שָׁם.

עפ"י עַד אֶחָד פְּשִׁיטָא. אֲמַרֵי הָא קמ"ל עפ"י עֶצְמוֹ דוּמְיָא דעפ"י עַד אֶחָד, מָה עפ"י ע"א
כִּי אֲתֵי ע"א מְצַטְרַף בְּהֶדְנָ' מִיְחִיב.

עפ"י עֶצְמוֹ נָמִי כִּי אָתוּ עֲדִים מִיְחִיב. לְאִפּוֹקֵי מִדְר"ה אָמַר רַב דֹּאֲר"ה א"ר מוֹדָה בְּקִנְס
נֶאֱחָפְּ כָּאוּ עֲדִים פְּטוּר.

וּפִירֵשׁ"י ז"ל בְּד"ה כִּי אֲתֵא ע"א מְצַטְרַף. דְּהוּא מְשׁוּם דְּהִלְכָה כַּמ"ד שׁוּמְעִין דְּבָרֵי' שָׁל
זֶה הַיּוֹם.

וּלְכַשְׁיָבּוֹא חֲבִירוֹ לְמַחַר שׁוּמְעִין דְּבָרֵי' וְהַתּוֹס' ז"ל בְּד"ה כִּי אֲתֵי ע"א מְצַטְרַף בְּהֶדְנָ' ז"ל.
לְמ"ד סְנֵהֲדָרִין דָּף ל' אֵין עֲדוּתָן מְצַטְרַפֶּת עַד שְׁיַעֲיָדוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד.

הָוִי הָכָא הַשְׁנֵי מְצַטְרַף בְּהֶדְנָ' הֵינּוּ שְׁיַעֲיָדוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד בְּב"ד עַכ"ל וּר"ל דְּכַשְׁיָבּוֹא
הַשְׁנֵי יַעֲיָד גַּם הָרֵאשׁוֹן עִמּוֹ אַז, וְצָרִיף לְהִבִּין בְּאֵמַת מ"ט דְּרִשׁ"י ז"ל. שְׁכַתֵּב דְּהַש"ס לֹא
קָאֵי רַק לְמ"ד שׁוּמְעִין דְּבָרֵי' ש"ז הַיּוֹם.

וְלֹא נִיחָא לִי כִּפִּי תוֹס' ז"ל דֹּא"ש לְכוּ"ע: ב) וְהַנְּרָאָה בְּזֵה. דְּהֵנָּה הָאֲחֵרוֹנִים ז"ל חֲקֵרוּ
בְּעַד אֶחָד שְׁמַעֲיָד שְׁקָר בְּמָקוֹם דְּלֹא מְהַנִּי עֲדוּתוֹ כְּלָל.

כְּגוֹן בְּדִינֵי נְפֻשׁוֹת וְדָבָר שְׁבַעְרָוּהָ. אִם עוֹבֵר עַל לֹא דְלֹא תַעֲנֶה.

כִּינּוּן שְׁאִין תּוֹעֲלַת בְּעֲדוּתוֹ כְּלָל. וּמוֹכִיחִים מִמ"ש הֶרֶמְב"ן ז"ל בְּפִרְשֵׁה וְאֲתַחֲנּוּ דְלִזְה
כְּתִיב בְּדִבְרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת.

ל"ת בְּרַעַף עַד שְׁוֹא. לְאֶסּוֹר עֲדוּת שְׁקָר אִפִּי בְּמָקוֹם שְׁאִין תּוֹעֲלַת בְּעֲדוּתוֹ וְשְׁוֹא הִיא
יְעוּי"ש, וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הֶר"ן ז"ל בַּפ"ב דְּכַתְּוּבוֹת.

גַּבֵּי עַד אוֹמֵר נִתְגַּרְשָׁה וְעַד אוֹמֵר לֹא נִתְגַּרְשָׁה. דְּאֲמַרִּין תְּרַנּוּיָהוּ בְּאִשְׁתֵּי אִישׁ קָא מְסַהֲדֵי.
וְהֵאֵי דְאֲמַר נִתְגַּרְשָׁה הו"ל חַד וְאִין דְּבָרֵי' שָׁל אֶחָד בְּמָקוֹם שְׁנַיִם. וְהַקְּשָׁה שָׁם.

הָא כִּינּוּן דְּחַד מִיְנֵיהוּ וְדֹאֵי פְּסוּל הוּא שְׁמַעֲיָד בְּשְׁקָר. אִיף מְקַבְּלִין עֲדוּתָן יְעוּי"ש וּמְבִנְיָן
דְּע"א שְׁמַעֲיָד בְּב"ד בְּשְׁקָר.

אִף בְּדָבָר שְׁבַעְרָוּהָ דְאִין תּוֹעֲלַת בְּעֲדוּתוֹ. מ"מ עוֹבֵר עַל ל"ת וּמְקַפְּסִיל לְעֲדוּת מְשׁוּם ש'
וְעִי' בְּהַגְהוֹת אֲמַרֵי בְּרוּף לְחוּ"מ סִי ל"א.

שְׁכַתֵּב דְּזֵהוּ בְּאֵמַת טַעְמֵי דְּהֶרֶמְב"ם ז"ל שָׁם. דְּלֹא חָשׁ לְקוּשְׁיָ' הֶר"ן ז"ל.

מְשׁוּם דְּס"ל שְׁע"א אִינוּ עוֹבֵר כְּלָל בְּל"ת בְּכַה"ג יְעוּי"ש. וְלַעֲנֻמַּת זֶה מְצַאֲתֵי בְּנוֹדַע
כִּי הוֹדָה קָמָא חֵאָה"ע סִי ע"ב.

פְּשִׁיטָא לִי שָׁם דְּאִפִּי ע"א הַפְּעִיד בְּמִזְמוֹן דְּמַהֲיָמֵן לְחִיָּיב שְׁבוּעָה. מ"מ אִינוּ עוֹבֵר בְּלֹא
תַעֲנֶה וְהִבִּיא כֵּן מְהֶרְמְב"ן ז"ל בְּמִלְחָמוֹת סְנֵהֲדָרִין גַּבֵּי גְּנִיבָה בְּנִפְשׁ יְעוּי"ש: ג) וְזֵה נ"ל
בְּטַעְמֵי דְּרִשׁ"י ז"ל דְּלֹא נִיחָא לִי לְפָרֵשׁ כִּפִּי תוֹס' ז"ל.

דָּהָא דְאָמְרִינָן בַּע"א פִּי אֲתִי ע"א מְצִטְרַף בְּהֶדְנָי. הֵינְנוּ אִפִּי לְמַ"ד דְּאִין עֲדוּתָן מְצִטְרַפְתָּ עַד שְׁיַעֲרִידוּ שְׁנֵיהֶם פְּאָחַד.

מ"מ מְצִטְרַף לְהַעֲרִיד פְּאָחַד בַּב"ד פְּשִׁיבּוּא. דְּהֵנָּה בְּאֵמֶת קָשָׁה לִי טוּבָא לְפִי תוּס' ז"ל. וְלִשְׁיטָה זֹו דְגָם ע"א הַמַּעֲרִיד שְׁקָר עוֹבֵר בַּל"ת. א"כ לְמֵאֵי דְפָרִיף הַש"ס לְעֵיל (דָּף ע"ג ע"א לְאַבְיֵי דַע"ז לְמַפְרַע נְפֹסֶל.

מִמֵּתְנִי דְגָנֵב עַפ"י שְׁנַיִם וְטָבַח וּמָכַר עַל פִּיהֶם. וְהוּזְמוּ מְשַׁלְמִין אֶת הַכֹּל.

וְאִי ס"ד לְמַפְרַע נְפֹסֶל. כִּינּוּן דְּאִיתְזַמוּ לְהוּ אַגְוִיבָה.

אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע דְּכִי אֶסְהַדּוּ אֶטְבִּיחָה פְּסוּלִין הִי אֲמֵאֵי מְשַׁלְמֵי אֶטְבִּיחָה. א"כ תְּקַשִּׁי הָכָא.

דְּהָאִיף נִקְבַּל עֲדוּת עַד הָרֵאשׁוֹן שְׁהַעֲרִיד בִּיחִידִי. עַפ"י מֵאֵי דִיעֲרִיד שְׁנִית עִם חֲבִירוֹ פְּשִׁיבּוּא. הֲלֵא אִם יוּזְמוּ אֵלּוּ הָעֲדִים. יֵהִי אִיגְלָאֵי מִקְלָתָא לְמַפְרַע.

דְּהָרֵאשׁוֹן נְפֹסֶל מְשַׁעָה שְׁהַעֲרִיד יְחִידִי. כִּינּוּן שְׁגָם ע"א עוֹבֵר בַּל"ת פְּשַׁמַּעֲרִיד שְׁקָר.

וְנִמְצָא לְמַפְרַע דְּכִשְׁהַעֲרִיד שְׁנִית בַּב"ד בְּיַחַד עִם הַשְּׁנִי. כְּכָר פְּסוּל הִי.

וּמִמִּילָא אִי אֶפְשָׁר לְחִיבּוֹ בְּכֹאשֶׁר זָמַם עַל אוֹתָהּ עֲדוּת. שְׁהִיא הָעֵיקָר שְׁהַעֲרִידָה בְּיַחַד עִם הַשְּׁנִי.

וְהָרֵאשׁוֹנָה שְׁהַעֲרִיד יְחִידִי לֹא נִתְקַבְּלָה בַּב"ד לְמַ"ד דְּבַעֲיָנָן הַגְּדָה פְּאָחַד. וְא"כ מַה דְּבָאֵנוּ לְחִיבּוֹ בְּכֹאשֶׁ"ז.

הוּא עַל עֲדוּת הַשְּׁנִי וְאִזּוּ כְּכָר פְּסוּל הִי מַעֲדוּתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה. וְאִין בּוֹ תוֹרַת הַזְּמָה.

וְא"כ מִמִּילָא אִיף מְקַבְּלִין עֲדוּתוֹ בְּתַחֲוִילָה. הֲלֵא הָנִיא עֲדוּת שְׁאֵי אַתָּה יְכוֹל לְהַזְימָה וּבִקְנָס קִיָּימִין דְּלִכּו"ע בְּעֵינָן עֲדוּת שְׁאֵתָה יְכוֹל לְהַזְימָה וְע"כ צ"ל דְּתוּס' ז"ל ס"ל דַּע"א אִינוּ עוֹבֵר בַּל"ת.

וְא"כ לֹא נְפֹסֶל מְשַׁעָה שְׁהַעֲרִיד יְחִידִי. וְהוּי שְׁפִיר כְּכָל עֲדוּת דְּעֵלְמָא.

וְא"כ א"ש שִׁי רַש"י ז"ל. דִּי"ל דַּס"ל פְּשִׁיטָה זֹו דְגָם ע"א עוֹבֵר בַּל"ת.

וּמִמִּילָא הָנִיא עֲדוּת שְׁאֵי אַתָּה יְכוֹל לְהַזְימָה. אִם נֹאמַר דְּהַגְּדָה הָרֵאשׁוֹנָה אִינָה פְּלוּם.

וְרַב שְׁיַחְזוֹר וְיַעֲרִיד שְׁנִית כַּמ"ש. וְע"כ צ"ל דְּהַש"ס קָאֵי כַּמ"ד דְּגָם עֲדוּת מִיְחֻדָּת פְּשָׁרָה.

וּמִמִּילָא הו"ל כְּעֲדוּת דְּעֵלְמָא. וְא"ש.

וְעִי' בַּקְצוּה"ח ס'י כ"ח סַק"ז וְדו"ק: ד) וְהַגְּאוֹן הַגְּדוֹל מוֹהַר"י יְהוּדָה לִיב ז"ל מַד"א דְּמִינְסָק. פְּשַׁהֲרִצִיטִי הַדְּבָרִים לְפָנָי בְּשַׁכְּבֵי הַיָּמִים.

אָמַר לִי שְׁגָם הוּא עָמַד בְּזָה עַל דְּבָרֵי תוּס' הַנָּ"ל. אִף יוֹתֵר קָשָׁה לוֹ מַש"ס סְנֵהֲדָרִין (דָּף ל' ע"א) דְּאָמְרִינָן שֶׁם אֲמַתְנִיתִין דְּכִיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֲדִים.

היא מכניסין אותן לחדר וכו' ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו כו' ואח"כ מכניסין את השני כו' גמרו את הדבר היו מכניסין אותן כו'. ואמרינו שם למאן אילימא לבעלי דינים התם קיימי.

אלא לעדים כמאן דלא כר' נתן דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת וכו' ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהם כאחד. ר"נ אומר שומעין דברי' של זה היום ולכשיבוא חבירו למחר שומעין דברי'.

וכתב רש"י ז"ל לימא דלא כר"נ דהא מתניתין קתני דלענייניהו לסהדי. משום דבתחילה כשפדקום שמעו דברי' של זה בלא זה.

וכן מסיק שם הש"ס דלר"נ היא מכניסין את העדים. שיעידו שנית ביחד, ובזה יקשה טובא.

דמאי מהני שיעידו שנית כאחד. הלא הניא עדות שאי אתה יכול להזימה.

דאם יונמו איגלאי למפרע. דמשעה שהעיד כל אחד יחידי נפסל לעדות.

וממילא אין לחייבם בהזמה על עדותן השני' שהעידו ביחד. שפכר פסולין היא אז מעדותן בראשונה ואין בהם דין הזמה.

וממילא קשה איהו מקבלין עדותן לכתחילה. הלא עדות שאי אתה יכול להזימה היא.

ע"כ קושית הגאון ז"ל: ה) ולהקל החומר י"ל בזה. עפ"י מאי דנ"ל לכאורה דאם נאמר דעדים פסולין שיעידו בב"ד לשקר.

לא עברי על לאו דלא תענה. וכמ"ש בזה בסי' הקודם.

ה"ה אם העידו עדים שאי אתה יכול להזימן פינן דדינא הוא דעדות פזו פסולה. ג"כ לא קרינן בהו עד שקר.

דליכא ע"ז שם עדות כלל. ועי' בש"מ פתובות (דף ל"ג ע"א) בדברי ר"א דעדים זוממין ל"ש בהו התראה.

שפכת שם בשם הרא"ש ז"ל. דאם עדות העדים הניא עדות שא"א יכול להזימה.

ל"ש בזה פינן שהגיד אינו חוזר ומגיד. דלאו הגדה היא כלל יעוי"ש.

וקא דגם עד אחד עובר בל"ת להני שי' שפכתבנו. היינו משום דבאמת עדותו אינה פסולה.

וראוי הוא להצטרף עם אחר ועד שקר קרינן בי'. וכמ"ש גבי שבועת העדות.

דה"ט דע"א חייב בשבועת העדות במקום דמהימן פגון עד טומאה ומיתה. ול"ד לנשים דאפי' במקום דמהימני ליתנהו דקרין שבועה.

משום דע"א פינן שבעצמותו כשר וראוי בעלמא בצירוף. קרינן בי' והוא עד.

רק במקום דלא מהימן פטור מקרבן. משום דלא אפסדיה בכפירתו ממון.

משא"כ נשים דאינן בתורת עדות. לא קרינן בהו והוא עד.

ועי' בתשובת נובי"ת (חחו"מ סי' ח') ותשובת הגרע"א ו"ל (סימן קע"ט): ולפ"ז לר"נ דאין עדותן מתקנימת בב"ד עד שיעידו שניהם כפאחד. וסדר בדיקת העדים בב"ד הוא לדיניה.

דמתחילה שומעין עדות כל אחד מהן ביחידות ואח"כ שוב מכניסין אותן ומעידין שנית כפאחד. ונמצא לפי"ז דכל עדות הבאה לפנינו.

הויא עדות שאי אתה יכול להזימה כקושית הגאון ו"ל הנ"ל. א"כ ממילא ל"ש דינעברו על עדותן לשקר בלא תענה.

כיון דעדות פסולה היא. ואינה ראויה להתקבל בשום אופן.

ואין לתפוש את החבל בשני ראשיו. דאיה נאמר דהוי עדות שא"א יכול להזימה.

משום דכשיוזמו יהי איגלאי למפרע דנפסלו מהגדה ראשונה. דהרי ממילא אם אתה אומר דנפסלו מהגדתן הראשונה.

ועי"ז נסתבב דהוי עדות שא"א יכול להזימה. ממילא שוב אינן נפסלין, והוי תרתי דסתרי.

דאם עי"ז דנפסלין. הויא עדות שאאי"ל ממילא שוב הדין דאינן נפסלין.

וע"כ באמת מקבלין עדותן בתחילה ואם יוזמו לא יהי פסולין למפרע רק מעדותן השניה. ולא מהראשונה ממ"נ כמ"ש.

וממילא הוי שפיר עדות שאתה יכול להזימה. והוא בדרך חידוד קצת לחומר הקושיא:.

(ו) ונסתפקתי בעדות זו דגניבה. אם באו שנים והעידו כפאחד שגנב.

מהו הדין לענין דרישה וחקירה. למאי דקיי"ל דדיני ממונות לא בעי דו"ס.

ודיני קנסות בעי דו"ס. א"כ בעדות זו דגניבה שיש בה קרן וכפל.

מהו דינה. אי בעינן דו"ס משום הכפל.

או דלא בעינן משום הקרן. ואולי יש לדמות ד"ז למחלוקת ר"ט ור"ע בעידי נשים סוף דיבמות.

דמ"ס פיון דאיכא פתובה למשקל פדיני ממונות דמי ומ"ס פיון דשרינן א"א לעלמא פדיני נפשות דמיא. ואולי יש לחלק.

ועמ"ש בנודע ביהודה מהדו"ק חאה"ע (סי' ע"ב) בש"ס דיבמות הנ"ל יעוי"ש. ואם נימא דבעינן בזה דו"ס משום הכפל שהיא קנס.

יש לחקור עוד בזה. למאי דקיי"ל דכ"ז שלא נחקרו העדים בדבר הצריף דו"ס.

יכולין לחזור ולהגיד. ואין בזה משום פיון שהגיד אינו חוזר ומגיד.

כמ"ש תוס' ו"ל בסנהדרין דף ל"ב ע"ב) בד"ה היכי. ובדיני ממונות דלא בעינן דו"ס.

הדין דמיד שהעידו אף שלא נחקרו עדיין אינם יכולים לחזור ולהגיד כמ"ש בתשובת הר"ן ו"ל (סי' ל"ד). ועי' בס' עטרת חכמים חחו"מ (סימן א') איה הדין בעדות גניבה.

אם עד שלא נחקרה עדותו יכולין לומר מבודין היינו ולעקור עדותו. פיון דלגבי הקרו
פבר נגמרה פל עדותו ובשפבר הימים שאלתי בזה את פבוד הגאון מוה' אלכסנדר משה
לפידות שליט"א הגאב"ד דראסיין.

ועי' מ"ש אלי בזה לקמן בסי' כ"ה דבכה"ג ודאי אם חזרו מעדותן כ"ז שלא נחקרו. ודאי
בטלה לגמרי מטעם עדות שבטלה מקצתה ב"כ יעוי"ש.

ועדיין תבעי בעיקר הדין. אם בעינן בזה פלל דו"ס פאשר נסתפקנו בזה: ז) שוב ראיתי
דד"ז מבואר לכאורה.

בתוס' מכות (דף ה' ע"א) גבי הא דאמרין שם. באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג
פלוגי את הנפש.

ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא. אלא בתרי בשבתא הרג וכו'.

נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא וכו' וכן לענין תשלומי קנס. באו
שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר.

ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר וכו'
דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא. וכתבו תוס' ז"ל בד"ה וכן לענין קנס
ז"ל.

אבל ודאי לענין ממון לא. דכשמעידים דבחד בשבת גנב ובאו שנים ואמרו דבערב שבת
גנב.

ובחד בשבתא עמנו הייתם. ודאי אין משלמין ממון דבההיא שעתא דמסהדי גנבא בר
חיובא.

אע"ג דלגבי נפשות לא תדיננו לבר חיובא פל פמה דלא נגמר דינו. בממון הוי קרוב
לודאי שיבואו עדים ויעידו.

אבל בעדות נפשות דבעינן דרישה וחקירה, אז ודאי אמרינן דקודם שנגמר דינו. לא הוי
בר חיובא עכ"ל.

הרי מבואר בדבריהם ז"ל דעדות גניבה בעצמה לא בעי דו"ס. דהרי פתבו מטעם זה
לחלק בין עדות גניבה לעדות נפשות וקנסות ופליאה בעיני שלא ראיתי עדן להאחרונים
ז"ל שיעמדו בזה.

וצ"ע: סימן כ"ד חקירה רבתא בהא דקיי"ל דבתרומה דקדשים מהניא מחשבה לחודא
בלא דבור. כמבואר בשבועות (דף כ"ו ע"ב).

אף הדין בהו במחשבת עבירה כגון מקדים תרומה לבכורים ומקדיש בעל מום למזבח.
אם גם בזה תהני המחשבה לחודא.

גם אף הדין בהו בגמר פלבו להוציא בשפתי' ולא הוציא. אי מהניא כה"ג או לא, גם
בואר סוגיא דב"מ (דף צ' ע"ב) גבי חסמה בקול דאמרין עקימת שפתיים הוי מעשה:
** (ואף דכבר נדפס זה בשמי בקונטרס "מיכל המים" הנספח לקובץ "כנסת חכמי
ישראל").

הדפסתי פֿאן שְׂלֵא יאבד. וּפְרָשָׁה שְׁנֵאמְרָה וְנִשְׁנִית לֹא נִשְׁנִית אֲלֵא בְּשִׁבִיל דְּבַר שְׁנִיתִי דְּדָשׁ בָּהּ.

הַעֲרוֹת הַרְבֵּה מֵהַגְּאוֹן מֵהוּ ר' אֶלְפִסְנֵדֶר מְשֵׁה לְפִידוֹת שְׁלִיט"א הַגַּאב"ד דְּרֵאסִיין אֲשֶׁר יְבוֹאוּ בְּסִי כ"ה:**) בְּבֵא מְצִיעָא (דָּף צ' ע"ב) אִתְמַר חֲסָמָה בְּקוּל וְהַנְהִיגָה בְּקוּל. ר"י אָמַר חֲיִיב ור"ל אָמַר פֶּטוּר ר"י אָמַר חֲיִיב עֲקִימַת פִּי הֵינָא מְעֵשָׂה.

ר"ל אָמַר פֶּטוּר עֲקִימַת פִּי לֹא הֵינָא מְעֵשָׂה: א) וְהִנֵּה הַשְּׂטֵמ"ק לְעֵיל (דָּף מ"ג) הַקְּשָׁה, בְּש"ס דְּזִבְחִים (דָּף כ"ט ע"ב). אָמַר ר' יְנָאי מִנִּין לְמַחְשָׁב בְּקִדְשִׁים שֶׁהוּא לֹקֵה שְׁנֵאמַר לֹא יִחְשָׁב.

א"ל רב אֲשִׁי וְהָא לֹא שְׂאִין בּוּ מְעֵשָׂה הוּא. וְאִין לֹקִין עֲלֵיהּ.

א"ל ר"י הִיא דְאָמַר לֹא שֵׁאב"מ לֹקִין עֲלֵי. וְהִשְׁתָּא לְשִׁטַּת הַסּוֹבְרִים דְּמַחְשָׁבָה דְּפִגּוּל הָיִי בְּדַבּוּר דְּנִקְא.

וְהוּא שִׁטַּת תּוֹס' ז"ל (בְּדָף מ"ג ע"ב) לְעֵיל. וּבְפִסְחִים (דס"ג ע"א) וּבְזִבְחִים (דָּף ד' ע"א) וּבְחֻלִּין (דָּף ל"ט ע"א).

א"כ יְקֻשָׁה מֵאֵי קֻשָׁה לִי לר"א הָא לֹא שְׂאִין בּוּ מְעֵשָׂה הוּא אָנּוּן קִי"ל כר"י בְּסוּגְיִין דְּעֲקִימַת שְׁפִתֵי הֵינָא מְעֵשָׂה הִיכָא דְּבְדִיבּוּרָא אֲתַעְבִּיד מְעֵשָׂה. וְא"כ כְּמוֹ דְּבַמְמִיר מְקַרֵי אֲתַעְבִּיד מְעֵשָׂה בְּדִיבּוּרֵי.

מֵאֵי דְּבִהַמַּת חוּלִין נְעֵשִׂית קוּדְשׁ. כְּמַבּוּרָא בְּתַמּוּרָה (דָּף ד' ע"ב).

ה"נ בְּפִיגּוּל מְקַרֵי אֲתַעְבִּיד מְעֵשָׂה בְּדִיבּוּרֵי. מֵאֵי דְּהַקְרָבֵן נְפֹסֵל עִי"ז.

וּמְקַרֵי לֹא שְׂיֵשׁ בּוּ מְעֵשָׂה. וּמֵאֵי קֻשָׁה לִי לר"ב אֲשִׁי יְעוּי"ש בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת שְׁהֲאָרִיךְ בְּזָה לְתַרְזִ: ב) וְלִכְאוּרָה הִי נ"ל לִישָׁב שִׁטַּת הַתּוֹס' ז"ל דל"ק מְש"ס דְּזִבְחִים.

עפ"י מֵאֵי דְּמַבּוּרָא בְּדַבְרֵי רש"י ז"ל בְּזִבְחִים (דָּף ב' ע"ב) בּוּד"ה וּנְדָבָה. דְּגַם בְּמַחְשָׁבַת שְׂלֵא לְשָׂמָה אִיכָא הֵלָא דְלֹא יִחְשָׁב.

אֲרַךְ דְּהַקְרָבֵן לֹא נְפֹסֵל עִי"ז דְּבְמַחְשָׁבַת שְׂלֵא לְשָׂמָה קְאֵי הֵתָם. וְעִי' בּוּד"ה בְּע"א אֲבָל בְּקוּדְשִׁיתֵיהּ קִי"מִי.

וּלְפִי"ז כִּינּוּן דְּגַם בְּמַחְשָׁבָה כְּזוֹ שְׂאִין הַקְרָבֵן נְפֹסֵל עַל יְדֵהּ אִיכָא הֵלָא א"כ שְׁפִיר פְּרִיךְ רב אֲשִׁי וְהָא לֹא שְׂאִין בּוּ מְעֵשָׂה הוּא. דְּהֵלָא ר"י סְתָמָא קְאָמַר הַמְחָשָׁב בְּקִדְשִׁים לֹקֵה.

וּמְשֻׁמַּע דְאִפִּי בְּמַחְשָׁבַת שְׂלֵא לְשָׂמָה קְאֵי. כִּינּוּן דְּגַם בְּזָה אִיכָא הֵלָא.

וּבְזָה שְׁפִיר קֻשָׁה לִי דְלֹא שְׂאִין בּוּ מְעֵשָׂה הוּא דְלִיכָא לְמִימַר בְּזָה דְחָשִׁיב לֹא שְׂיֵשׁ בּוּ מְעֵשָׂה מְשׁוּם דְּבְדִיבּוּרֵי אֲתַעְבִּיד מְעֵשָׂה. דְּהֵלָא כִּינּוּן דְּבִאָמַת אִין הַקְרָבֵן נְפֹסֵל בְּזָה.

א"כ לֹא אֲתַעְבִּיד מְעֵשָׂה כָּלֵל. וְשְׁפִיר הַקְּשָׁה רב אֲשִׁי.

וּבְדַעַת הַשְׁיִטָּה מְקוּבָצָת ז"ל אֲפֻשֶׁר לֹמַר דס"ל דְמֵאֵי דְאִינוּ עוֹלָה הַקְרָבֵן לְשֵׁם חוּבָה. ע"י מַחְשָׁבַת שְׂלֵא לְשָׂמוּ גַם זֶה מְקַרֵי פְּסוּל בְּקִרְבָן דְּנְפֹסֵל מְלַעְלוֹת לְשֵׁם חוּבָה.

וגם משו"ז מקרי אתעביד מעשה בדיבורי'. ונפיר קשה ליה להשטמ"ק ז"ל, וראי' להש"מ ז"ל מפסחים ד"ס ע"ב דאמרין דמ"ל שלא לשמו שנוהג בכל הזבחים יעוי"ש ודו"ק:ג) והנה השטה מקובצת ז"ל שם רוצה להכריח מקושא ז"ל.

דקעיקר הוא פשיטת הסוכרים דמחשבת פיגול הויא במחשבה לחוד ולא בדיבור. והוא שיטת הרמב"ם ז"ל והחינוך ז"ל ע"י במל"מ פי"ג מהלכות פסולי המוקדשין ה"א.

רק דחזר והקשה גם לשיטה זו. דאפתי קשה מאי פריה לאו שאין בו מעשה הוא. דהא אף אי נימא דמחשבה ממש מהניא לפגל הקרבן. מ"מ הא ר' ינאי ע"כ מייירי פשדיבר בפני עדים שפגל.

דאל"כ האיד לוקה על מחשבה שבלב בלא התראה דמי יודע מה בלבו ואין אדם לוקה עפ"י עצמו. וא"כ אפתי תקשי דשפיר הוי לאו שיש בו מעשה, ע"י עקימת שפתיים.

וכתב לתרץ דלעולם מייירי ר' ינאי פשדיבר שפגל בפני עדים. אף פיון דגם במחשבה ממש מתפגל הקרבן שוב אף פשדיבר לא מקרי הדבור מעשה עכתו"ד ז"ל שם.

ובכוננת תירוצו ז"ל נ"ל עפ"י מאי דאמר בסנהדרין (דף ס"ה ע"א) ורבי יוחנן מ"ש דכפיפת קומתו לרבנו הויא מעשה. ועקימת שפתיים לא הויא מעשה.

אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלב וערש"י ז"ל. ופי' הרי"ף ז"ל שם דה"ק.

דהואיל ויתכן לגדף בלבו בלא הקצת שפתיים, ולפיכך הקצת שפתיים ומחשבות לבו שאין בה הקצה אחד הן עכ"ל. וה"נ פיון שאפשר לפגל בלב.

להכי לא מחשיב גם הדבור למעשה. עוי"ל בכוננת הש"מ ז"ל עפ"י שיטת החינוך ז"ל דכל לאו דיצויר בלא מעשה אף אם עבר ע"י מעשה אין לוקין עלי' (ד) ולכאורה ק"ל טובא.

דא"כ בריש תמורה (דף ג' ע"ב) גבי הא דאמר שם. כל ל"ת שבתורה עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם.

א"ל ר"י לתנא לא תתני מימר דבדיבורו עשה מעשה. ולדברי הש"מ ז"ל יקשה טובא.

הלא קיי"ל דבקדשים מהניא מחשבה לחוד בלא דיבור. כמבואר בשבועות (דף כ"ו ע"ב) וא"כ פמו דבגמר בלבו ששור זה יהי' עולה הוי עולה במחשבתו לחודא.

ה"נ שורת הדין דאם חשב בלבו דזו תמורת זו ג"כ תהני מחשבה זו. אף שלא הוציא בשפתי' ותהני' הוא ותמורתו קודש פדין הקרא.

דמ"ש מאם חישב שתהא קדושת שלמים או עולה על הבהמה דמהניא. וא"כ למ"ש הש"מ ז"ל דכינן דפגול נקבע במחשבה לחוד.

תו אף פשפגל בדיבור לא מקרי הדבור מעשה, וא"כ יקשה ה"נ בממיר דמהניא מחשבה לחודא. ג"כ לא יהי' נחשב הדבור למעשה.

נאמאי א"ל לא תתני מימר דבדיבורי' עשה מעשה. וקשה טובא לכאורה: ה) וידידי הרב הגאון מוה' ר' יהושע העשיל שליט"א מרגליות הגאב"ד דווישניווע.

פֶּתַח לִי לְתַרְצֵן קוֹשֵׁיָא זֹה. דִּי"ל דְּכִינּוּן דְּהָא דְּמַהֲנֵיָא מִחֲשָׁבָה בְּקַדְשֵׁי שְׁמַעֲיָנוּן לָהּ מִקְרָא
דְּנִכְל נְדִיב לֵב.

כְּמַבְנֵיָא בְּשָׁבוּעוֹת שְׁמֵ א"כ אפ"ל דְּהִיָּנוּ דְּנִקְא הִיכָא דְּאִינוּ עוֹשֵׂה עֲבִירָה בְּהַקְדִּישׁוּ.
מִשָּׂא"כ בְּמִמֵּיר דְּעוֹבֵר עַל לָאו דְּלֵא יְמִיר י"ל דְּלֵא מְהַנֵּיָא בְּזֵה מִחֲשָׁבָה לְחוּד.

וְהוּי כְּמוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה בְּנִלְיָה דְּמִחֲשָׁבָה לָאו פְּלוּם הִיא. דְּבַכָּה"ג לֵא חֲדָשָׁה תּוֹרָה.

וְא"ש דְּבַמִּמֵּיר נְחָשֵׁב הַדְּיָבוֹר לְמַעֲשֵׂה. כִּינּוּן דְּבַאֲמַת לֵא מְהַנֵּיָא מִחֲשָׁבָה בְּזֵה: ו) וְלִי הִי
נִרְאָה עוֹד רְאִיָּה לְסַבְּרָתוֹ.

מְדַבְּרֵי תוֹסְפוֹת ז"ל בְּב"ק (דָּף ע"ג ע"ב) בְּד"ה תְּרִי תוֹכ"ד. שְׁפָתָבוּ שְׁמֵ דְּאֶפְי' לר' יוֹסִי
דְּס"ל בְּאוֹמֵר הָרִי זֹה תְּמוּרַת עוֹלָה.

וְחִזְר בּוּ תוֹף כְּדִי דְּבוֹר קָטָן. וְאָמַר הָרִי זֹה תְּמוּרַת שְׁלָמִים דְּבָרִים קִיָּמִין.

מ"מ אִם אָמַר הָרִי זֹה תְּמוּרַת עוֹלָה הַיּוֹם וְלִמְחַר תְּמוּרַת שְׁלָמִים. אוֹ שְׁחִזְר וְאָמַר בְּתוֹף
כְּדִי דְּבוֹר גְּדוֹל.

אִף אִם נִתְּפָנוּן מִתְּחִלָּה לְכָף אִין דְּבָרֵי קִיָּמִין. מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבָרִים שְׁבַלֵּב.

וְלִכְאוּרָה קָשָׁה. הָרִי בְּקַדְשֵׁי מְהַנֵּי מִחֲשָׁבָה וְדְּבָרִים שְׁבַלֵּב.

אֵלָא ע"כ דְּבַתְּמוּרָה שְׁאֵנִי מִשּׁוּם דְּהִנֵּיָא מִחֲשָׁבָה עֲבִירָה. וְהוּי כְּכָל הַתּוֹרָה בְּנִלְיָה דְּלֵא
מְהַנֵּי מִחֲשָׁבָה וְדְּבָרִים שְׁבַלֵּב.

וְשִׁפִּיר כְּתָבוּ דְּאִף אִם נִתְּפָנוּן מִתְּחִלָּה לְכָף. מ"מ לֵא מְהַנֵּי כִינּוּן דְּאָמַר לְאַחַר כְּדִי דְּבוֹר
גְּדוֹל: ז) שְׁבַתִּי וְרִאִיתִי דְּרִאִיָּה זֹה אִינָה.

דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּתְרוּמָה וְקַדְשֵׁי דְּמַהֲנֵיָא בְּהוּ מִחֲשָׁבָה לְחוּדָא אִיף הַדִּין בְּהוּ בְּגַמֵּר בְּלָבוּ
לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵימִים. אִם גַּם מִחֲשָׁבָה כְּזוֹ מְהַנֵּיָא.

וְנִאֲמַר דְּאִף דְּלֵא הוֹצִיא בְּשִׁפְתֵימִים לְסוּף חֲלָה הַתְּרוּמָה וְהַקְדִּישׁ. אוֹ דְּדוֹקָא בְּחוֹשֵׁב שְׁיִגְמַר
בְּלָבוּ לְחוּד מְהַנֵּיָא.

מִשָּׂא"כ בְּחֻשְׁב אִף לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵימִים וְלֵא הוֹצִיא. וּמִקּוּר הַסְּפֵק הוּא עַפ"י ש"ס דְּשָׁבוּעוֹת
(דָּף כ"ו ע"ב) דְּאִתָּא הֵתָם.

אָמַר שְׁמוּאֵל גָּמַר בְּלָבוּ צָרִיף שְׁיִוְצִיא בְּשִׁפְתֵימִים שְׁנֵאֲמַר לְבִטָּא בְּשִׁפְתֵימִים מִיִּתְיָבִי בְּשִׁפְתֵימִים
וְלֵא בְּלָב גָּמַר בְּלָבוּ מִנִּין ת"ל לְכָל אֲשֶׁר יְבִטָּא וְגו' הָא גּוּפָא קָשָׁיָא אֲמַרְתָּ בְּשִׁפְתֵימִים וְלֵא
בְּלָב.

וְהִזְר אֲמַרְתָּ גָמַר בְּלָבוּ מִנִּין. אָמַר רַב שְׁשֵׁת הָא לֵא קָשָׁיָא.

ה"ק בְּשִׁפְתֵימִים וְלֵא שְׁגָמַר בְּלָבוּ לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵימִים וְלֵא הוֹצִיא גָמַר בְּלָבוּ סְתָם מִנִּין ת"ל
לְכָל אֲשֶׁר יְבִטָּא וְגו'. אֵלָא לְשְׁמוּאֵל קָשָׁיָא.

אָמַר ר"ש תְּרִיץ וְאִימָא הָכִי וְכו'. וְחִזְיָנוּן מְהַנֵּיָא דְּלָפּוּם מֵאִי דְּס"ד דְּלֵא כְּשְׁמוּאֵל.

והיא סובר דגמר בלבו סתם מהני הנה מפרש להברייתא בפשיטות. דגמר בלבו סתם מהני, ולא שגמר בלבו להוציא בשפתים והיינו דזה גרע מגמר בלבו סתם.

א"כ ה"ה י"ל בתרומה וקדשים דמהני בהו גמר בלבו סתם. אבל גמר בלבו להוציא בשפתים לא מהני בהו.

או די"ל דלמסקנת הש"ס דמתרץ לה להברייתא באופן אחר אליבא דשמואל והכי קיי"ל, שוב לא נאמר לחלק בין גמר בלבו סתם. לגמר בלבו להוציא בשפתים.

וגם זה מהני בתרומה וקדשים. והנה הטורי אבן ז"ל בחגיגה (דף י') חקר בזה. והעלה דגם להמסקנא ע"כ אית לן חילוק זה. וגמר בלבו להוציא בשפתים ל"מ בתרומה וקדשים.

והרב הגאון מוהר"א שליט"א ראבינאוויץ הגאב"ד דסמאלעוויץ. פעת במינסק. העיר במכתבו דמד' הש"ף ז"ל מוכח דלא כהטו"א ז"ל דביו"ד (סי' רנ"ח ס"ב) פתב הרמ"א ז"ל. דאם חשב בלבו לומר על סלע זה שיהא לצדקה.

והוציא בפ"י על אחר אינו מחויב ליתן אותו סלע שאמר. וכתב הש"ף ז"ל דאותו סלע שחשב עלי' חייב ליתנו לצדקה.

והיינו משום דבבבבבב מהניא גם מחשבה לחוד כמו בהקדש עיי"ש. עכ"פ חזינו דעתו ז"ל דאף גמר בלבו להוציא בשפתים מהני.

כמו גמר בלבו סתם ודלא כטו"א ז"ל: ח) ולכאורה הדבר מבואר בשיטה מקוננת ז"ל הנ"ל דהביא שם ראיה דמחשבת פיגול הוי בדבור דנקא. מש"ס דפסחים (דף ס"ג ע"א) דמוקי ה'א דאמרי אחרים הקדים ערלים למולים פסול.

בגמר בלבו לתרנוניהו בין למולים בין לערלים. והוציא בפ"י לערלים ולא הספיק לומר למולים עד שנגמרה שחיתתו.

ואי תליא במחשבה לחוד בפגול ובכל פסולי מחשבות דקדשים. א"כ כי לא הספיק לומר למולים נמי אמא' פסול.

האגמר בלבו למולים נמי. אלא ע"כ דמחשבה לחוד לאו פלום היא ורק דיבור בעינן. וראיה זו הביאו התוס' ז"ל בפסחים שם. אכן הש"מ ז"ל שם פתב דאין זו ראיה די"ל דמירי שגמר בלבו להוציא בשפתים ולומר למולים ולערלים.

וכיון שלא אמר בשפתים בסוף כה"ג דנקא לא מהני יעוי"ש. הרי דמפורש הוא דדעתו ז"ל.

דגם לפי האמת יש חילוק בכ"מ דמהניא מחשבה. בין גמר בלבו סתם לגמר בלבו להוציא בשפתים.

וה"ה דבתרומה וקדשים ג"כ ודאי יש לחלק בזה. והיכא דגמר בלבו להוציא בשפתים לא מהני בהו.

וכמדומה לי שראיתי שהרגיש בד' הש"מ ז"ל בס' שפה"י: ט) וכינון שזכינו לזה. א"כ
אזדא לה ראיתנו מדברי תוס' דב"ק ה"ל.

דבממיר לא מהניא מחשבה משום דהויא מחשבת עבירה. דהלא פוננתם במ"ש דאף אם
נתפנין מתחלה לכה"ל.

היינו שנתפנין מתחלה להוציא בשפתים ולומר הרי זו תמורת שלמים. ולא אסקי'
לדיבורי' רק לאחר כדי דיבור גדול.

ובזה שפיר פתבו דהוי דברים שבלב. דהלא מחשבתו שגמר בלבו להוציא בשפתים לאו
כלום היא גם בהקדש דעלמא.

ודבורו ג"כ לאו כלום הוא שאסקי' לאחר כדי דיבור גדול. ולהכי אין דברי' קיימין.
דלא מהני לא מצד דיבורו. ולא מצד מחשבתו.

משא"כ בגמר בלבי סתם י"ל דגם בממיר מהני. אף דהוי מחשבת עבירה.

ונראה עוד הברח לפרש פו דבריהם וכוננתם י"ל, דהלא מחלוקת זו עצמה דר"מ ור"י
בתפוס לשון ראשון. דאיתא התם בתמורה (דף כ"ה ע"א) במתני' גבי הקדש דעלמא.

באומר היא שלמים ונלדה עולה דר"מ אומר הרי זה ולד זבחי שלמים, משום דתפוס
לשון ראשון. ור"י אומר אם לכה"ל נתפנין מתחלה הואיל וא"א לקרות שני שמות פאחד
דברי' קיימין.

ואם משאמר ה"ז שלמים נמלה ואמר ונלדה עולה. ה"ז ונלדה שלמים.

וא"כ גם בזה צריך לפרש דברי ר"י כמו שפי' תוס' ז"ל. והכא דאייירי בהקדש דעלמא.
וקשה דהלא גם מחשבה ממש ודברים שבלב מהני בזה. ומ"ט לא מהני מה שחזר ואמר
לאחר כדי דיבור גדול.

אף אם נתפנין מתחלה לכה"ל. אלא ע"כ דכינון דלא גמר בלבו סתם.

רק גמר בלבו להוציא בשפתים. ודיבורי' אסקי' לאחר כדי דיבור גדול.

לא מהני מידי לא מחשבתו ולא דיבורו. ושוב אין לנו ראיה למחשבת עבירה בקדשים:
(י) והגאון ה"ה גדול' מו' ירוחם יהודה ליב ז"ל מד"א דמינסק.

פשהרציתי הדברים לפני' בשכבר הימים. בגדון הספק אי מהני בתרומה וקדשים גמר
בלבו להוציא בשפתי'.

אמר לי אז ראי' דגם זה מהני בתרומה וקדשים. מדברי רש"י ז"ל בקידושין (דף מ"א
ע"ב) בד"ה שפן ישנן במחשבה.

וז"ל קדשים נמי איתנהו במחשבה. גמר בלבו "לומר" שור זה עולה הרי הוא עולה
פדתניא בשבועות כו' עכ"ל הרי דקדק בלשוננו הנהב.

דאף אם גמר בלבו לומר ולהוציא בשפתי' מהני ג"כ בקדשים ודלא כהטו"א ז"ל. ומה
שהק' הטו"א ז"ל ממתני' דתרומות פ"ג מ"ח.

המתכונן לומר תרומה ואמר מעשר כו' עולה ואמר שלמים כו' לא אמר פלוס עד שיהי' פ' ולבו שוין. ומשמע דגם מחשבתו בטילה ואמאי פ' דמחשבה מהניא בתרומה וקדשים.

א"כ אף דמה שאמר בפ' לא אמר פלוס. משום דהוי בטעות.

אבל מ"ט אינה מתקימת מחשבתו. ומזה הוכיח דגמר בלבו להוציא בשפת' לא מהניא גם בתרומה וקדשים ע"ש.

ועי' תוס' עירובין (דף ה' ע"א) בד"ה אדם. אמר הגאון דלק"מ.

דכבר הרגיש בזה הר"ש ז"ל במתני' שם וכתב דדוקא פ' בשפת' ולבו מכחישין זה את זה. אבל לא מכחיש זה"ז מהני בתרומה וקדשים.

כדדרשין בפ' שבועות שתיים. דמהני גומר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפת' (יא) ועוד הוסיף הגאון ז"ל לנפך משלו בזה ואמר דבזה מדוניקים דברי המשנה שם.

דאמרה המתכונן לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה עולה ואמר שלמים. שלמים ואמר עולה.

שאני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאני נהנה לזה ואמר לזה, לא אמר פלוס עד שיהו פ' ולבו שוין.

ולכאורה יש לדייק מדוע בתרומה והקדש ציירה המשנה באופן דסתר פ' ללבו. ודעולה ושלמים ותרומה ומעשר בדבר אחד לא משפחת לה.

משא"כ בקונם אמר באופן דלא סתר פ' ללבו. דמשכח"ל לאסור פניסתו לשני הבתים וכן הנאתו לשני בני אדם ומ"ט לא נקטה המשנה כולהו בחד גוונא ולומר גם בתרומה והקדש.

המתכונן לומר תרומה על זה ואמר על זה עולה או שלמים ע"ז ואמר ע"ז או דנניור גם בקונם באופן דסתר פ' ללבו כגון מתכונן לומר שאני נהנה לזה ואמר שאינו נכנס לביתי וכדומה.

אבל למ"ש הר"ש ז"ל מדוניק מאד. דבתרומה והקדש דמהניא מחשבה.

מציייר באופן שפ' ולבו מכחישין זה"ז דאל"כ הי' לכה"פ מה שבלבו קיים אבל בקונם דלא מהניא גמר בלבו עד שיוציא בשפת'. מציייר גם באופן דאין פ' ולבו מכחישין זה"ז.

דמ"מ לא אמר פלוס דמחשבתו ודבורו בטלים. וא"ש בדיוק מאד.

עכ"ד הגאון ז"ל. ולפי דבר' יהי' אדרבה ממתני' ראי' דגם גמר בלבו להוציא בשפת' מהני בתרומה וקדשים וכן מוכרח מדברי הר"ש ז"ל.

אכן כבר כתבנו דלא כן נראה שיטת תוס' ז"ל בב"ק (דף ע"ג ע"ב). והגאון מ' שלום מרדכי שליט"א מבערזאן.

השיג עלי בכנח"י סי' קנ"ג מתוספתא דתרומוות פ"ג דמוכח דלא מהני גמר בלבד להוציא בשפתיה. ובאמת לא עלי תלוניתו דכבר כתבנו דד"ז תלוי באשלי רב רבני.

וגם עיקר ראיתו יש לדחות. ואכמ"ל יותר: יב) הדרן לדין דאין לנו ראי' מתוס' ב"ק ה"ל לענין מחשבת עבירה בקדשים.

ומצאתי בעזה"י ראי' ברורה דאף מחשבת עבירה מהניא. דבש"ס תמורה דף ד' אמר ריב"ח דמקדים תרומה לבכורים אינו לוקה.

משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה. ופר"ף הש"ס מ"ש מימר דבדיבורין איתעביד מעשה. מקדים תרומה לבכורים נמי איתעביד מעשה בדבורין. ובש"ס החדש נדפס עלי הגליון דברי השיטה מקונצת ז"ל וזה לשונו.

וא"ת שאני תרומה דאיתא במחשבה. וי"ל דמ"מ ע"י מחשבה איתעביד מעשה.

הרי מבואר דגם במקדים תרומה לבכורים אף דהניא מחשבת עבירה. מ"מ מהניא מחשבתו.

וכיון שזכינו לזה. הדר תקשי לן מה שהקשיתי על דברי הש"מ ז"ל במסכתין שכתב.

דלהכי לא הוי לאו דפגול לאו שיש בו מעשה. משום דאיתא גם במחשבה.

וקשה מהא דלאו דמימר דחשבינן ללאו שיש בו מעשה. אף דאיתא גם במחשבה.

וכן תקשי גם מלאו דמקדים תרומה לבכורים דחשבינן לאו שי"ב מעשה. וג"כ איתא במחשבה.

וקמו דמבואר בדברי הש"מ ז"ל דתמורה. עוד קשה דנראה לכאורה דדברי הש"מ ז"ל, סתרי אהדדי בעיקר הסברא.

דבמסכתין כתב דאם איתא ע"י מחשבה. גם הדבור לא מחשיב מעשה.

ובתמורה כתב דגם מחשבה מקרי מעשה. ועו"ק דברי הש"מ ז"ל בתמורה שהק' על פרקת הש"ס.

דמ"ש מימר ממקדים תרומה לבכורים. דלימא שאני תרומה דאיתא במחשבה.

וקשה טובא לכאורה. הלא גם בממיר מהניא מחשבה.

דלא גרע ממקדים תרומה לבכורים. דהניא ג"כ מחשבת עבירה וכ"ז צריך עיון גדול לכאורה: יג) שוב מצאתי בס' באר יצחק סי' כ"ח.

דמתרץ דברי הרמב"ם ז"ל בריש ה' תמורה. דחשיב לאו דתמורה ללאו שאין בו מעשה.

עפ"י דברי הש"ס דסנהדרין (דס"ה ע"א) דשאני מגדף הואיל וישנו בלב. אבל אינו מתרץ שם דברי ר"י בש"ס דחשיב לי' ללאו שיש בו מעשה.

ולא הביא דברי הש"מ ז"ל שהבאתי. גם מביא שם בשם ס' ושב הפהן דבממיר לא מהניא מחשבה משום דהניא עבירה.

והוא ז"ל דחה זה וראייתו מדלג תשיב לזה במתני דתמורה (דף ט"ז ע"ב) לחומר בקדשים מתמורה. דבקדשים מהניא מחשבה משא"כ בתמורה.

וע"כ דגם בממיר מהניא מחשבה. וראי' זו תמוה.

דכיון דמאי דלא מהני מחשבה בתמורה הוא. משום דהניא מחשבת עבירה.

א"כ ל"ש למחשבי' לחומר בקדשים. דגם בקדשים כה"ג במחשבת עבירה.

פגון מקדיש בעל מום למזבח נמי לא מהניא מחשבה ולא ממיר קדשים מתמורה כלל. וגם לפימ"ש תוס' ז"ל ביומא (דף נ' ע"ב) בד"ה חומר לק"מ יעוי"ש.

אכן בעיקר דינא. פבר הוכחנו מדברי הש"מ ז"ל.

דגם מחשבת עבירה מהניא בתרומה וקדשים. שוב השגתי ס' ושב הפהו וראיתי דסברתו דלא מהניא מחשבה במימר.

משום דמחשבה בקדשים מוכל נדיב לב שמעינו לה. ומימר לאו בכלל נדיב לב הוא פיון דהניא עבירה.

ולפי"ז אפ"ל ולחלק. דאף דבקדשים לא מהניא מחשבת עבירה מטעם זה.

מ"מ בתרומה מהניא דל"ש האי טעמא דנפקא לה מקרא דונחשב. ולא שני לן בין מחשבת עבירה למחשבה דעלמא.

ואדרבה יהי' לזה סיוע מדברי הש"מ דתמורה ז"ל. דמוכח מדברי' דשאני מימר ממקדים תרומה לבכורים לענין מחשבה.

פמו שהק' לעיל. ובזה א"ש מאד: יד) אבל אחר העיון נראה להביא ראי' דאין לחלק בין תרומה לקדשים לענין מחשבה.

דהש"ס בשבועות דכ"ו ע"ב שם פריף דנגמר מתרומה וקדשים לעלמא דמהניא מחשבה לחודא ומשני משום דהו' תרומה וקדשים שני כתובים הבאים כאחד. וכ' התוס' ז"ל ואע"ג דתרומה חול אצל קדשים פדאמר בריש פ' האיש מקדש.

ולא ילפינו מקדשים. מ"מ קדשים גילפו מיני' הלכף הו' שני כתובים הבכ"א.

ואי נאמר דקדשים חלוקין מתרומה בזה דל"מ בהו מחשבת עבירה. א"כ ע"כ צריף קרא מינוחד לקדשים לומר דלא מהניא בהו מחשבה.

רק היכא דהוי בכלל נדיב לב. ומשא"כ מחשבת עבירה.

ואי הוה ילפינו קדשים מתרומה. הו"א דגם בקדשים מהניא מחשבת עבירה כבתרומה.

וע"כ דאין חלוק בזה בין קדשים לתרומה. וכיון דמוכח מדברי הש"מ ז"ל דבתרומה מהניא מחשבת עבירה.

ע"כ ה"ה בקדשים וד' הש"מ ז"ל צ"ע כמ"ש: טו) והנלע"ד לבאר פל חמירא בזה בשי' השיטה מקובצת ז"ל. דלקאורה דברי' ז"ל בתמורה צריכים ביאור.

במ"ש דמ"מ ע"י מחשבה אתעביד מעשה. וחונו דעתו ז"ל דגם אם קרא שם תרומה קודם לבכורים בלבו.

אף דנדאי אין להלקותו על לאו דלא תאחר. דאין מלקות אלא בעדים ונתראה ומי יודע אשר עם לבבו.

אבל מ"מ מחנויב הנהו. דכיון דאתעביד מעשה ע"י מחשבתו הרעה.

מקרי דעבר על הלאו במעשה. ולכאורה צ"ע הלא לא שמענו רק דעקימת שפתי הויא מעשה היכא דאתעביד מעשה וכמ"ש תוס' ז"ל.

משא"כ על מחשבה לא שמענו מלקות לעולם. אף דאתעביד ע"י מעשה.

דכיון דלא דבר כלל. הויא עברת הלאו בלא מעשה.

ואינו מחנויב מלקות כלל וע"כ נ"ל בזה עפ"י מאי דיש לבאר. מאי דבחסמה בקול קאמרינו עקימת שפתי הויא מעשה.

וכן בעדים זוממין בסנהדרין (דף ס"ה ע"ב). ובמקרא וכן במקדים תרומה לבכורים קאמרינו דבדבורי אתעביד מעשה.

ולא עקימת שפתי הויא מעשה. וצריף להבין מדוע שינה הש"ס לשונו בזה.

נהלא דבר הוא: טז) ונתראה סברא מחודשת בזה. דבמקרא ומקדים תרומה.

לא נצטרף לומר דחויב המלקות הוא רק על עקימת שפתי כמו בחסמה בקול ובעדים זוממין. דנאמר משום זה דאם ימיר או יקרא שם תרומה קודם לבכורים בלבו.

דאינו מחנויב כלל מלקות דהוי כמו שעבר על הלאו בלא מעשה. אלא דבאמת החיוב מלקות בהו על המעשה שיוצאת לפועל ע"י דבורו.

דהיינו בממיר מאי דבהמת החולין נעשית קודש. ובמקדים תרומה גמי מאי דחל שם תרומה על התבואה ונתקדשה בקדושת תרומה.

וכדפרש"י ז"ל בתמורה ד"ג ע"ב בד"ה דבדבורי. וכן בד"ד ע"ב שם ד"ה אילימא.

וכיון דמעשה זו שנעשית ע"י דבורו היא היא המחייבת. ממילא לא שני לן בין עבר על הלאו בדבור או בלב.

דעכ"פ אתעבידא מעשה גם ע"י מחשבתו נמצא דמחנויב מלקות הנהו מ"מ. רק דלא יצוייר מלקות בפועל על מחשבתו.

משום דאין מלקות אלא בעדים ונתראה. ומי יודע מה בלבו.

והוי כמו בכל חייבי מלקות היכא דלא אתרו בי: יז) ונתקרא בזה פה. דאם המעשה דאתעבידא בדבורי היא היא גוף האיסור ממש.

דאותה אסרה תורה. כגון בממיר דמאי דהבהמה נעשית קודש ונתפסת בתמורה.

זהו עצם האיסור ממש שהתורה אסרה להתפסה. וכן גם במקדים תרומה.

מאי דחל שם תרומה על התבואה עתה. זהו גוף האיסור שאסרה התורה לקרוא שם תרומה קודם גתינת בכורים.

וכיון דבהאי מעשה דאתעבידא בדבורי'. היא היא גופה של איסור.

שפיר מחויב הוא מלקות על מעשה זו דאתעבידא על ידו. וממילא לא שני לן אם אתעבידא ע"י דבור או ע"י מחשבה.

ומחויב מלקות הוא מ"מ. משא"כ אם המעשה דאתעבידא בדבורי'.

אינה גופה של איסור כגון בתסמה בקול שכתבו תוס' ו"ל בד"ה ר"י. דע"י עקימת שפתי' נעשה מעשה שהבהמה הולכת ונדשה בלא אכילה.

ולא שינוי לומר דמעשה הדישה הוא האיסור. דעצם האיסור הוא מה שגוער בה כשהיא שחה לאכול וחסמה בזה.

וכן בסנהדרין (דף ס"ה ע"ב) בתוד"ה הואיל. כתבו דהמעשה בתסימה היא.

מה שזוקפת ראשה כשגוער בה. וכ"ז אינה מעשה האיסור לחייב עלי'.

דעצם האיסור הוא התסימה דהיינו גערתו וכן בעדים זוממין כתבו תוס' ו"ל דאתעבידא מעשה בעדותו לשקר. מה שנתחייב הנידון על ידם.

ונהו ג"כ אינו גוף האיסור של תורה. דאטו אם לא נתחייב הנידון כלל.

כגון שנמצאו זוממין קודם שנגמר הדין. לא עברו על עדותו לשקר.

והרי בש"ס מפות (דף ה' ע"ב) דחיק למצוא קראי לחייבי מיתות ולחייבי מלקיות דאין העדים נענשין עד שיגמר הדין ע"פ. וע"כ דעצם האיסור הוא העדות שקר בעצמה.

ולא התחייבות הלידון וכיון דבהני אין המעשה דאתעבידא בדבורי' גופה של איסור. ממילא לא נוכל לחייבו עלי' מלקות.

ורק דמהניא עכ"פ המעשה בהו. להחשיב עי"ז עקימת פי' למעשה כמ"ש תוס' ו"ל.

ומחייבין לי' על עקימת פי' ולזה ניחא דלא קאמרינן בהו דבדבורי' אתעביד מעשה. כדקאמר הש"ס בממיר ובמקדים תרומה.

משום דאין החיוב בהו על המעשה דאתעביד בדבורי'. רק על עצם הדבור ועקימת שפתי'.

משא"כ בממיר ומקדים תרומה קאמר הש"ס דבדבורי' אתעביד מעשה. ולא דעקימת שפתי' הויא מעשה.

משום דהחיוב בהו על המעשה דאתעביד בדבורי'. ולא על עקימה שפתי'.

ונ"מ דאפי' אם הממיר או הקדים תרומה ע"י מחשבתו. ג"כ מחויב מלקות הוא.

והוי פכל חייבי מלקיות דלא אתרו בי' וכמ"ש: יח) והא דפריי' לי' ר"י לר"ל דפוטר בתסמה בקול. ממתני' דתמורה דהממיר סופג את הארבעים.

והלא לפימ"ש בשי' הש"מ ו"ל שאני מימר מתסמה בקול דבמימר מחיבינון לי' על המעשה דאתעבידא בדבורי'. ואפ"ש דר"ל מודה בזה.

ולא פטר רק בתסמה בקול משום דעקימת שפתי' לא הויא מעשה לדידן' י"ל דהנה באמת ר"י ור"ל בתרתי פליגי בתסמה בקול ונהנהיגה בקול ובהנהיגה דמי ממש למימר דמעשה זו דאתעבידא בדבורי' דהינו ההנהיגה.

זהו עצם האיסור שאסרה התורה. ונוכל לחייבו עלי' כמו בממיר.

ואפ"ה גם בזה פוטר ר"ל וא"כ שפיר פריד לי' ר"י מממיר. זהו שנ"ל בשי' הש"מ ו"ל דתמורה: יט) ואחרי שביארנו בעה"י שיטת הש"מ ו"ל דתמורה יתורץ גם דברי הש"מ ו"ל במסכתין שהקשינו עלי' לעיל.

מהא דלאני דממיר ומקדים תרומה מיחשבי לאני שיש בהן מעשה. אף דאתנהו גם במחשבה דנתרץ כתי' הש"מ ו"ל בתמורה דמ"מ גם ע"י מחשבה ג"כ אתעביד מעשה.

וא"כ אף אם המיר וקרא שם תרומה בלב. מחויב מלקות הוא.

משא"כ בפגול שפיר כתב הש"מ ו"ל דכיון דפסול הקרבן איתא גם במחשבה. להכי בפגול בדבור אינו לוקה משום דהוי כמו מגדף דינשו בלב.

לא קשה דאדרבה מדוע לא נימא בזה כמו בממיר ומקדים תרומה. דיתחייב מלקות על מעשה הפסול דאתעבידא בדבורי'.

וגם אם פיגל במחשבה נימא דמחויב מלקות הוא. די"ל דס"ל להש"מ ו"ל דאיסור הלוא דלא יחשב.

אינו על מה שמקלקל את הקדשים. דנאמר דהפסול הינצא מדבורו הוא הוא גופו של איסור הלוא ולא שני לן בין אם פיגול בדבור או בלב כיון דעכ"פ אתעבידא מעשה הפסול.

אלא דעיקר הלוא הוא על מחשבת הפגול בלבד. והמחשבה עצמה היא היא גופה של איסור ולא הפסול.

וא"כ הוי כמו בתסמה בקול ובעדים זוממין. דאין החיוב מלקות בהו רק על עקימת שפתי' וא"כ אם מפגל בלב אינו מחויב מלקות כלל דעבר הלוא בלא מעשה, ולזה שפיר כתב הש"מ ו"ל דכיון דהפסול נקבע גם במחשבה ואזי אינו מחויב כלל מלקות דלא הויא מעשה.

ולכהי אף דפיגל בדבור לא מקרי מעשה כיון דינשו בלב וכמו במגדף או כמש"ל דכונת הש"מ ו"ל עפ"י שי' החינוך ו"ל דכל לאו דיצויר בלא מעשה אף אם עברו במעשה אין לוקין עלי': כ) ואמרת ראי' לזה בדרה החידוד.

דלאו דלא יחשב אינו על המקלקל את הקדשים ע"י מחשבתו. ורק דעצם המחשבה אסורה ואף אם לא בא לידי פגול בסוף.

מש"ס דזבחים הנ"ל דמחייבין מלקות על לאו זה. ומשמע ודאי דבכל ד' עבודות של קרבן איכא מלקות.

וא"כ למאי דקיי"ל בַּזְבָּחִים (דף כ"ח ע"ב) דְּבִנְשָׁפָה הַדָּם וְלֹא נִזְרַק. לֹא הִוָּקְבַע הַפְּגוּל
שֶׁפָּגַל מִקֻּנְדָם.

א"כ אִם נֹאמַר דְּהִלָּאוּ אֵינּוּ רַק עַל קִלְקוּל הַקְּדָשִׁים. וְקִשָּׁה אֵיךְ מְחַיְבִינָן לִי מִלְקוֹת אִם
פָּגַל בְּעִבּוּדוֹת דְּלִפְנֵי זְרִיקָה.

הֲלֹא הִתְרַאֲת סָפֵק הוּא. דְּבִשְׁעַת הִתְרַאֲתָה סָפֵק הוּא אִם יָבּוּא לִיְדֵי מִלְקוֹת.

דְּאוּלֵי יִשְׁפָּה הַדָּם וְלֹא יָבּוּא לִיְדֵי זְרִיקָה וְלֹא יִקְבַּע פְּגוּלוֹ. וְאִזּוּ יִהְיֶה אֲגַלְאֵי לְמִפְרַע דְּלֹא
קִלְקַל אֶת הַקְּדָשִׁים בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כָּלֵל.

וּמִמִּילָא לֹא עָבַר עַל הִלָּאוּ דְּלֹא יִחְשַׁב כָּלֵל. וְאִפְּלִי אִם לְבִסּוּף בָּא הַדָּם לִיְדֵי זְרִיקָה וְהִוָּקְבַע
הַפְּגוּל.

מ"מ לֹא יִלְקָה דְּבִשְׁעַת הִתְרַאֲתָה סָפֵק הִי'. וְכֵּן אֵימָא בְּש"ס חֲוָלִין (דף פ"א ע"א) בְּהִדְיָא
דְּהוּי הִתְרַאֲת סָפֵק אוּלֵי יִשְׁפָּה הַדָּם.

אֲלֵא ע"כ דְּאִסּוּר הִלָּאוּ אֵינּוּ תְלוּי בְּקִלְקוּל הַקְּדָשִׁים. וְאִם פָּגַל לִפְנֵי זְרִיקָה וְאִח"כ נִשְׁפָּה
הַדָּם וְלֹא נִקְבַּע הַפְּגוּל.

אִף דְּלֹא נִתְהוּהוּ קִלְקוּל בְּקִרְבָּן יוֹתֵר ע"י פְּגוּלוֹ. מ"מ עָבַר עַל הִלָּאוּ דְּלֹא יִחְשַׁב.

דְּעֵבֶרֶת הִלָּאוּ נִגְמְרָה תִּיכְף כְּשִׁחֻזָּשׁב. וְלִהְכִי לֹא הוּי הִתְרַאֲת סָפֵק: וְכֵּן י"ל גַּם עֵינְקָר
קוֹשְׁיָא הַש"מ ז"ל.

דמ"ט לֹא אָמְרִינָן בְּזָה דְּעֵקִימַת שְׁפָתֵי הִוָּיָא מַעֲשָׂה. וְאִתְעֵבִיד מַעֲשָׂה ג"כ עֵי"ז מֵה
שְׁהִקְרָבֵן נִפְסָל.

דלמ"ש א"ש דא"כ שׁוֹב יִהְיֶה הַמִּלְקוֹת תְּלוּיִם בְּקִבְיַעַת הַפְּגוּל. דְּאִם לֹא יִקְבַּע הַפְּגוּל
לְבִסּוּף.

נִמְצָא דְּלֹא אִתְעֵבִידָא מַעֲשָׂה כָּלֵל ע"י עֵקִימַת שְׁפָתֵי וְאֵינּוּ מְחַוְבִּיב מִלְקוֹת. וְא"כ שׁוֹב הוּי
הִתְרַאֲת סָפֵק דְּאוּלֵי יִשְׁפָּה הַדָּם.

וְאִפְּלִי לְמֵאֵי דְּמוֹקְמִינָן כַּר' יְהוּדָה אֵיכָּא תַּנָּא אֲלֵיבֵי' בְּמִכּוֹת (דף ט"ז ע"א) דַּס"ל הִתְרַאֲת
סָפֵק ל"ש הִתְרַאֲתָה, וְא"כ יִקְשָׁה אִמָּאֵי לִוְקָה. וְע"כ מְוַכְרַח לְתַרְזָן דְּר"י הִיא דַּס"ל דְּלֹא
שְׂאִין בּוּ מַעֲשָׂה לִוְקִין עֲלֵי'.

וְעַתָּה אֵינּוּ תְלוּי הִלָּאוּ בְּקִבְיַעַת הַפְּגוּל. וְא"ש בְּרַם מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִי"ח מֵה' פְּסוּלֵי
הַמְּוַקְדָּשִׁין ה"ב מְבֹאָר.

דְּעֵינְקָר הָאִסּוּר דְּלֹא יִחְשַׁב אֵינּוּ רַק עַל הַמְּקַלְקַל אֶת הַקְּדָשִׁים יַעוּי"ש. וְכֹתְבֵי מְזָה
בְּמִק"א: וְעֵדִינָן נִשְׂאָר לָנוּ לְבֹאָר דְּבַרֵי הַש"מ ז"ל בְּתַמּוּרָה.

בְּמֵה שְׁנִרְאָה מְדַבְּרֵי ז"ל דְּמַחְלֵק בֵּין מְקַדִּים תְּרוּמָה לְבִכּוּרִים וּבֵין מְמִיר. דְּבְּמִקְדִּים
תְּרוּמָה מְהַנְיָא מִחְשַׁבָּה וּבְמְמִיר לֹא מְהַנְיָא.

וְצ"ע סְבָרְתוֹ בְּזָה פִּינּוּן דְּלִדְיָא גַּם מִחְשַׁבָּת עֲבִירָה מְהַנְיָא. א"כ מ"ש מְמִיר מְמִקְדִּים
תְּרוּמָה: כַּא) וְהַנְלַע"ד בְּזָה.

דהנה בתמורה (דף ט' ע"א) מבואר. דלשון זו תליפת זו סובל הפונה דתצא זו ותפנס זו. היינו דתחול על השני' קדושת הראשונה והראשונה תצא לחולין. ולשון זו תמורת זו הפונה דתתפס השני' בקדושת הראשונה והראשונה תשא גם היא בקדושתה.

והנה לפי הדין בין אם אומר לשון תליפין ובין לשון תמורה תרונהו קדישי פמבואר במתני' שם (דף כ"ו ע"ב). ואף דכנתו הי' בלשון תליפין דתפנס השני' ותצא הראשונה לחולין.

מ"מ גזה"כ הוא דשתיקו קדושות. ויש לחקור.

אינה משתיקו קדושה רק מגזה"כ. אם מהני דבורו וחקלה על השני' קדושת הראשונה. וא"כ השני' קודש מצד דבורו שהתליפה בראשונה. והי' מן הדין דהראשונה תצא לחולין. ובא הקרא וחיידש דגם הראשונה תשא הקדש מגזה"כ. או דבאמת לא מהני דבורו פלל דתחול על השני' קדושת הראשונה.

וא"כ הראשונה הרי היא קודש מצד הדין פמקדם. ומן הדין הי' שגם השני' תשא לחולין פמקדם.

ובא הקרא וחיידש דגם על השני' תחול קדושה מגזה"כ: כב) והנה (בדף ה' ע"ב) שם פריד הש"ס לרבא דס"ל כל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני. מהא דאם המיר מומר.

ומשני שאני התם דא"ק והי' הוא ותמורתו וגו'. ופריד תו לאבני ל"ל קרא ומשני. דאי לאו קרא הו"א תצא זו ותפנס זו קמ"ל. ותזינן דלאבני דגם בעלמא כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד מהני.

באמת גם הכא מהני דבורו שאמר דזו תליפת זו וחקלה על השני' קדושת הראשונה. דע"כ הש"ס אלשון זו תליפת זו קאי.

ואי לאו קרא הו"א באמת דתצא הראשונה לחולין. ובא הקרא וחיידש דגם הראשונה תשא הקדש מגזה"כ.

ונמצא דלאבני. בלשון תמורה דכנתו שיהי' שתיקו קודש.

אין שום חיידוש בקרא. ובאמת מהני דבורו והתפסתו.

ונתפסת השני' בקדושת הראשונה מצד דבורו. ובלשון תליפין מה דשני' קדושה הוא ג"כ מצד דבורו דמהני ואף מה דהראשונה קדושה זהו מגזה"כ.

אכן לרבא דבלאו הקרא הו"א דבין בלשון תליפין ובין בלשון תמורה לא מהני דבורו פלל. משום דא"ר ל"ת ואי עביד לא מהני והי' מן הדין שהראשונה תהי' קודש פמקדם והשני' חולין פמקדם.

ובא הקרא וחיידש לנו בשתי הלשונות דשתיקו קודש. ובין בתליפין ובין בתמורה הוי חיידוש לדידו'.

לכאורה יש לחקור. אם תדשה לנו התורה דהקא שאני מבכל התורה פולה,, דכ"מ דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני והקא מהני.

וממילא הני כמו לאפני. דבלשון תמורה שתיקן קודש מצד דבורו ובלשון חליפין השני קודש ג"כ מצד דבורו והראשונה קודש מגזה"כ.

או דבאמת דבורו לא מהני כלל וכמו בכל התורה פולה דל"מ היקא דא"ר ל"ת. והקרא חידש לנו דבין בתמורה אף דדבורו לא מהני כלל.

מ"מ השני נתפסת בקדושת הראשונה מגזה"כ וכמו דגזה"כ הוא בעלמא גבי שביעית דתופס דמי' ואינו יוצא לחולין: ויותר נניח לומר דלרבא בין בתמורה דבורו לא מהני כלל והראשונה קודש כמקדמ' וגזה"כ על השני דתהי' נתפסת בקדושת הראשונה.

דאם נאמר לרבא דהקרא חידש לנו דהקא מהני דבורו משא"כ בעלמא. א"כ נצטרף לומר דבלשון חליפין הניין תרי חידושי חדא דמהני דבורו וחדא על השני קדושת ראשונה.

ונהו חידוש לרבא. ועוד דגם הראשונה, תשא' קודש דגם זה חידוש.

כמו דאמרין לאפני דאי לאו קרא הו"א דתצא הראשונה לחולין. משא"כ אם נאמר באמת דדבורו לא מהני וא"כ הראשונה קודש כמקדמ'.

ולא הני חידוש וגזה"כ רק על השני שתיקן נתפסת. אבל בראשונה אין שום חידוש.

גם בלא"ה יותר נניח לומר דדבורו לא מהני הקא כמו בעלמא לרבא היקא דאמר רחמנא לא תעביד דאי עביד ל"מ. ולפי"ז יצא לנו דלאפני בין בלשון חליפין ובין בלשון תמורה.

השני קודש מצד דבורו. ולרבא בתרנוייהו השני אינה קודש רק מגזה"כ וכמו גזה"כ בשביעית דתופס דמי': כג) ונראה דנ"מ רבתי לדינא בין רבא לאפני.

באם המיר בלבד דחישב הרי זו תמורת זו. לאפני דהשני נתפסת בקדושת הראשונה מצד דמהני דבורו.

א"כ הני כבכל קדשים דעלמא דמהניא מחשבה לחוד. משא"כ לרבא דדבורו בעצמו אינו מועיל כלל.

ויקדושה השניה היא רק מצד גזה"כ. דכן גזרה התורה.

דאם המיר הנינו דאומר זו תמורת זו. אף דדבורו בטל ואינו חל על הבמה.

מ"מ היא קודש מגזה"כ. בזה ודאי לא נוכל לומר דאם המיר בלבד ג"כ יהי' נכלל בקרא דאם המיר ותיתפס השניה מגזה"כ.

דלא מצינו למילף מהקדש דעלמא לרבא. דבעלמא ההקדש בא מגוף הדבור.

דדבורו חל על דבר הנקדש. וסדית לן רחמנא דגם אם גמר בלבד להקדיש חלה מחשבתו ג"כ.

משא"כ בממיר לרבא דאין קדושת השניה בא מגוף הדבור. דדבורו בטל.

ואין דבורו פועל רק דיקרא דהמיר כדי שתחול קדושה מגזה"כ. וא"כ אם הוציא בפ"י הרי זו תמורת זו.

ע"ז קאי הקרא דאם המיר למיר לומר דחלה קדושה על השנייה. משא"כ בגמר בלבד הוי דברים שבלב ואינם דברים.

ולא נקרא דהמיר כלל דתהיה בזה קדושה מגזה"כ. ושאני מקדשים דעלמא דהדבור והמתשבה פועלים את עצם ההקדש: כד) וכו' א"ש קושית הש"מ ז"ל וסברתו דבממיר לא מהני מתשבה.

דכוננת קושיתו היא. דמאי פריף הש"ס מ"ש ממיר דבדבורי' אתעביד מעשה ממקדים תרומה לבפורים דהתם נמי בדבורי' אתעביד מעשה.

הלא י"ל דס"ל כרבא דכ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ. ולדידי' קדושת השנייה הוא רק מצד גזה"כ.

וא"כ אם ימיר בלבד לאו פלוג הוא כמ"ש. ולהכי הוי ממיר לאו שי"ב מעשה פניו דאינו בלב.

משא"כ מקדים תרומה פניו דאיתא במתשבה ממילא גם דבור לא מחשיב מעשה דהוי דומיא דמגדף דיטנו בלב. וכמש"ל בכוננת הש"מ ז"ל במסכתין.

וא"ש הפל וגם שני דבורי הש"מ ז"ל עולים בקנה אחד: כה) ואחרי כל מה שחינשונו בענין דתמורה. נוכל לתרץ בזה שיטת הרמב"ם ז"ל והרע"ב ז"ל ותוס' ז"ל מובא בפ"י ז"ל חו"מ (סי' רנ"ה) דס"ל דבהקדש לא מהני חזרה בתוך כדי דבור.

והש"י ז"ל תמה עלייהו דאשתמיטתיהו ש"ס ערוף בב"ק (דף ע"ג ע"ב) דרמי הש"ס דר"י אדר"י דלענין עדות ס"ל תוכ"ד דבבור דמי. ובאומר הרי זו תמורת עולה ונמלך בתוכ"ד נאמר הרי זו תמורת שלמים ס"ל דתכ"ד לאו דבור דמי ולא מהני חזרתו.

הרי דלא מחלק הש"ס בין הקדש לעלמא לענין תוכ"ד. ודלא כשי' הני ראשונים ז"ל, ולפי דברינו בזה א"ש.

דהנה סברת הראשונים ז"ל בזה דלא מהני חזרה בתוכ"ד בהקדש. מבואר בתוס' ז"ל מנחות דפ"א ע"א בד"ה תודה משום דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ולהכי אמירה להקדש מקרי מעשה.

ולא אחי דבור של חזרה ומבטל אמירה דהקדש דהויא מעשה והנה בבבאור דבריהם ז"ל צ"ל. דאף דבמסירה להדיוט גופי' מהני חזרה בתוכ"ד כמבואר בשו"ע חו"מ (סי' קצ"ה ס"ז).

הינו משום דגבי הדיוט המסירה וכן המשכה גרידא אינה עושה קנין. אם אינו אומר להקנות לו.

וכן אמירה גרידא לאו פלוג היא עד שיהי' קנין מסירה או משיכה. ומשו"ה פניו דלא הוי קנין במסירה או במשיכה עד שיאמר לו קני.

יכול לתזון תוכ"ד נאמירתו זו שא"ל קני, והו"ל ממילא משיכה או מסירה בלא דבור. וממילא לאו פלום היא.

משא"כ גבי אמירה דבהקדש. דהאמירה בעצמה עושה וגומר הקנין להקדש והיא מעשה ומשו"ה אינו יכול לתזון בו פן הסביר הקצוה"ח ו"ל כו) ועתה נ"ל דבאומר הרי זו תמורת זו אם יכול לתזון בו תוכ"ד.

או דהוי פהקדש דעלמא ואינו יכול לתזון בו. למאי דביארנו לעיל יהי תלוי בפלוגתא דאב"י ורבא.

דלאב"י דקדושת השני' בתמורה הוא משום דמהני דבורו והתפסותו בקדושת הראשונה. וא"כ האמירה זו תמורת זו הויא מעשה ככל אמירה דהקדש בעלמא פינו דלדידי' הקדש השני' יוצא מגוף דבורו.

וא"כ בנדאי לא מהני חזרה בזה ג"כ כמו בהקדש דעלמא להני ראשונים ו"ל. משא"כ לרבא דקדושת השני' אינה יוצאת מגוף דבורו.

ורק משום דממיר בדבורו אף דדבורו בטל. מ"מ גזה"כ הוא שתחול קדושה על השני' א"כ ל"ש למיחשב דבורו למעשה כמו בהקדש דעלמא.

דהרי אין ההקדש יוצא מגוף דבורו ואינו מוסרה בדבורו להקדש כמו בעלמא. ויכול לתזון מדבורו ולעקרו והו"ל כאילו לא דיבר.

וממילא תבטל התמורה כמו בלא דבר מעולם. דלא חזרה תורה שתחול קדושה.

וכמו דיוכל לתזון מדבורו גבי מסירה להדיוט. דהיינו משום דדבורו בעצמו אינו עושה קנין.

וממילא כשחזר מדבורו והו"ל כאילו לא דיבר והו"ל משיכה ומסירה בלא דיבור ובטיל וה"נ יכול לתזון מדבורו משום דדבורו בעצמו אינו עושה מעשה ההקדש לרבא. והוי כאילו לא דיבר וממילא בטלה התמורה ונכון.

וא"ש לפי"ז קושית הש"ס דר"י אדר"י. משום דהש"ס קאי התם גם לשי' רבא שם דע"ז מפאן ולהבא נפסל.

ולרבא בנדאי דמי תמורה לעלמא לענין חזרה בתוכ"ד. משא"כ הראשונים ו"ל שפכתבו דינם דל"מ חזרה בתוכ"ד אף בתמורה.

היינו משום דדעתם לפסוק כאב"י בהא דכ"מ דא"ר לא תעביד. וכן דעת הכ"מ ו"ל והלח"מ ו"ל בדעת הרמב"ם ו"ל.

ולאב"י שייך גם בתמורה הסברא משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי. והאמירה בעצמה מעשה היא ואינו יכול לעקרה בדבור של חזרה וכמ"ש.

וא"ש: כז) ובזה יתורץ קושיא גדולה שהקשה הפ"י ו"ל בסוגיא דב"ק שם. דאמאי מותיב הש"ס מר"י דגבי ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים.

ולא פריף מר"י דמתני' קמיינתא בתמורה שם. גבי האומר ה"ז חטאת ונלדה שלמים.

דגם שם אָמר ר"י מַמְש בְּהַאי לִישָׁנָא דְנַמְלָה אִין דְבָרֵי קַיִמִין וּמוֹקְמִינן הָתָם דְנַמְלָה
הַיִינוּ בַתּוֹכ"ד וְאַדְרָבָה אוֹקִימָתָא דר"פ דְנַמְלָה בַתּוֹכ"ד עִיקָר אִיתְאַמְרָה עַל מַתְנֵי קַמְיָתָא
שָׁם. וְהִיא פְּלִיאָה עֲצוּמָה.

וּלמ"ש א"ש. דְמַבְבָּא דְקַדְשִׁים מַמְש לֹא מַצִּי הַש"ס לְהַקְשׁוֹת פְּלִל.

דִּיל דְקַדְשִׁים שְׁאֵנִי דְלָא מְהַנִּי בְּהוּ חֲזָרָה בַתּוֹכ"ד פְּשִׁיטָת הָרְאשׁוֹנִים ו"ל. מִשָּׂא"כ מַבְבָּא
דְתַמּוּרָה מוֹתְבִינן שְׁפִיר לְשִׁי רָבָא.

דל"ש בְּזָה הַסְּבָרָא דְאַמִּירָה לְגַבּוּהַ כְּמַסִּירָה לְהַדְיוּט וּכמ"ש. וְיִהְיֶה מְזָה עוֹד סִינְעֵתָא
גְדוּלָה לְשִׁיטָת הָרְאשׁוֹנִים ו"ל דְבְּהַקְדָּשׁ לֹא מְהַנִּי חֲזָרָה בַתּוֹכ"ד.

ע"כ דְבָרֵי הַקּוֹנְטְרָס מִיכַל הַמַּיִם שְׁנַדְפָּס זֶה יוֹתֵר מְעַשְׂרָה שָׁנִים. וְעַתָּה נוֹסֵף בּוּ חֲדוּשִׁים
אַחֲדִים: סִימָן כֹּה הָעֲרוֹת עַל קוֹנְטְרָסֵי הַנְּ"ל מְהַגְּאוֹן הַגְּדוֹל מֵהוּ' אֶלְפִסְנֵדָר מְשָׁה לְפִידוֹת
שְׁלִיטָ"א וְתַשׁוּבָתִי ע"ז.

וְבָא עפ"י סֵדֶר הָאוֹתִיּוֹת כְּמוֹ שְׁנַדְפָּס בְּקוֹנְטְרָסֵי: ב"ה יוֹם א' ער"ח שְׁבַט תרנ"ד רְאִסִין
יצי"ו. לַהֲרַה"ג כו'.

מְכַתְּבוֹ הַגְּלוּי בָּא לְפָה בְּעַת שְׁלֹא הָיִיתִי בְּבֵיתִי עַתָּה בָּאתִי בַעַש"ק וּמַצָּאתִי אֶת מְכַתְּבוֹ
וְאַנִּי עֲנֵף מְהַדְרָף. עכ"ז פְּנִיתִי לְרֵאוֹת חֲד"ת וְהֵם מְחַוְּדִים פְּלוֹ מְחַמְדִים.

וְלֵאוֹת כִּי עֵינֵינִי בְּדְבָרֵי הַנְּנִי לְהַצִּיג אִיזוּ הָעֲרוֹת מֵהַ שְׁעָלָה בְּהַשְׁקָפָה. וּכ"ת נ"י יָשִׁים
עֵינוּ ע"ז וְאַתּוֹ הַבְּחִירָה: בָּאוֹת א'.

שְׁכַתְּבִי לַהַש"מ בְּשָׁלֵא לְשָׁמָּה אֲתַעְבִּיד מְעַשָּׂה דְאִינוּ עוֹלָה לְחוּבָה. א"כ בְּנִדְבָה מֵאֵי אִינְפָא
לְמִימֵר.

נְאִי אִינְרִי רַק בְּחוּבָה. הֵנּוּ מַצִּי לְמִימֵר בְּלֹא זֶה בְּפִסְחָא וְחֲטָאת דְפָסוּל: וּבָאוֹת ב'.

דַּה"ט דַּהַש"מ ע"ד מֵהַ שְׁאַמְרוּ שְׁאֵנִי מְגַדְרָף דְאִיתִי בְּלֵב. הָרִי רַש"י וְתוֹסְפוֹת שָׁם מְפָרְשִׁים
מְשׁוּם פְּנוּהַ: וּבָאוֹת ד'.

הַטּוֹרֵי אֲבָן תְּמוּהַ. דְרֵאֲזִינְתוּ מִתְרוּמָה וְאַמֵּר מְעַשֵּׂר עוֹלָה וְאַמֵּר שְׁלֵמִים וְהָרִי לְמַסְקָנָא נְמִי
בְּסוֹתֵר תּוֹכ"ד בְּטָלָה בְּפֶת חִיטִין וְאַמֵּר שְׁעוּרִים.

וְה"נ לְדִידוֹן בְּתְרוּמָה וְקַדְשִׁים. וְע"ד הַש"ף יו"ד (סִי רַנ"ח סַק"ה).

הֵנּוּ בְּשׁוּבוֹעוֹת כו' פִּרְש"י לְהוֹצִיא בְּשִׁפְתֵי, שְׁמַכְנוֹן אַחַר שְׁיּוֹצִיא בְּשִׁפְתֵי וּבַכַּה"ג גַּם
הַש"ף מוֹדָה. וְאוֹלֵי י"ל דַּמ"מ נִדָּר לְהוֹצִיא וְחֲזִיב לְקַיִם לַס"ד אֲבָל לְמַסְקָנָא י"ל לֹא מְהַנִּי
בְּתְרוּמָה וְקַדְשִׁים רַק בְּמַקְדִּישׁ וְתוֹרֵם.

אֲבָל ל"מ בְּלֵב לְנִדְוֹר לְתֵרוֹם וְלְהַקְדִּישׁ. אָף י"ל דַּלְס"ד נְמִי פְּנוּנְתוּ רַק לְהוֹצִיא בְּפִי
לְאַלְתֵּר תּוֹכ"ד.

וְהָרִי חֲזָר תּוֹכ"ד. וּמ"ש בַּש"מ ק ב"מ דְבָלְבוּ לְמוֹלִים וְלַעֲרָלִים הָתָם א"א הִי לְהוֹצִיא
בְּפֶה לְאַחַר גָּמַר שְׁחִיטָה: וּבָאוֹת ה'.

י"ל דלא כ' השמ"ק אלא בפגול דלאו שאין בו מעשה הוא. דאפקא רק בלאו דלא יחשב
א"כ העיקר הוא המחשבה.

וכן החינוך מיידי בעיקרו אין בו מעשה. ובמקור כל חלופין הרי חשב על תנאי שתצא
ראשונה לחולין: ובאות ז.

בפגול לפני זריקה. בלא זה הו"ל לאו שא"ב מעשה.

דלא אתעביד מעשה הפסול בכה"ג עי"ז: ובאות ח'. צ"ע בתמורה ט' דמנ"ל בשל אחרים.
דצריך לא ימיר דהו"א דליכא לאו רק בשאמר שתצא ראשונה לחולין. וצ"ל דאינו רק
להו"א אבל למסקנא שניהם נכללין בשניהם וכ"מ בריש חולין תוד"ה וסופג כו' וצ"ע
בזה.

ניתר כל דברי נהגיתי כי נעימים ושנונים המה מאד: ובעדות ממון שיש בה קנס. אם
כולים לתזור על הממון בלא דרישה וחקירה.

נ"ל דבכה"ג לכו"ע עדות שפטלה מקצתה בטלה פולה. והארכתי בזה במקום אחר.

ואו"ש וברכה. כ"ד הכו"ח דורש שלומו כנפשו ונפש תדרשנו לטובה.

להצלתה בגשמיות וברוחניות ולמלא כל משאלות לבבו: אלכסנדר משה בלא"א מו"ר
מ' צבי זצל"ה אכן לפידות מכונה לפידותזאן חופ"ק ראסיין יצ"ו: וזה אשר השבתי
ע"ז אשר העיר הד"ג שי' עמ"ש באות א', דס"ל להשמ"ק דגם בשלא לשמה פיון דאינו
עולה לחובה מקרי אתעביד מעשה.

וע"ז העיר. דא"כ בנדבה מא"ל.

פונתי בזה די"ל דס"ל להשמ"מ כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' פסוה"מ ה"ב דלאו דלא
יחשב עיקרו נאמר על המקלקל את הקדשים במחשבתו והוי כמטיל מום בקדשים ולפי"ז
ע"כ בנדבה דע"י מחשבה דשלא לשמה אינו מקלקל פלום.

ליכא הלאו כלל. וכ"מ שי' רש"י ז"ל בריש מנחות (ד"ב ע"ב) בד"ה ונדבה.

דבנשחט הקרבן של"ש דנפסל מלעלות לחובה. ליכא במחשבה דאח"כ בזריקה הלאו
דל"י.

והיינו ע"כ משום דאינו מקלקל יותר במחשבתו שאח"כ. אף ד' ז"ל בריש זבחים (ד"ב
ע"ב) בד"ה ונדבה סותרים לזה.

וכבר עמד בזה בס' בית הלוי ח"א סי' ל' ומ"ש באות ב' לפרש פונת השמ"ק ז"ל עפ"י
מאי דאמרינן שאני מגדף הואיל וישנו בלב. והשיג עלי הד"ג מפרש"י ותוס' ז"ל שם.

פונתי עפ"י מ"ש ברי"ף ז"ל שם דלא כרש"י ותוס' ז"ל. עוד י"ל בפונת הש"מ ז"ל.

דכיין דפסול דפגול נקבע גם במחשבה. להכי אף כשפיגל בדבור אבל עכ"פ גם בשעת
דבורו הרי חושב ג"כ.

ולוא דבורו ג"כ הי' נפגל. והדבור אינו אלא דמגלה מחשבתו.

להכי לא מקרי הדבור מעשה: ובאות ד'. מה ששטיג הד"ג על הטו"א ו"ל, תמוה דהא דחשב להוציא פת חטים והוציא פת שעורים לא אמר כלום.

היינו דוקא למסקנא דגמר בלבד לא מהני בשבועה. אבל בתרומה וקדשים דמהני מחשבה שפיר הביא הטו"א ו"ל ראיה מהיה דמתכונן לומר תרומה ואמר מעשר דלא מהני גמר בלבד להוציא בשפתיו דאל"כ למה לא אמר כלום.

עכ"פ הי' צריך להיות תרומה: ובאות ה' פתב הד"ג לישב קושיא על הש"מ מלאו דממיר. די"ל דלא כ' השטמ"ק אלא בלאו דפגול דאפקי בלא יחשב.

והעיקר הוא המחשבה משא"כ בממיר. וכן החינוך ו"ל לא מייירי רק בעיקרו אין בו מעשה עכ"ד.

אבל לפי"ז יהי' תמוה דברי השמ"ק ו"ל בתמורה שהבאתי שם. שהקשה דלימא דלהכי אינו לוקה בלאו דמקדים תרומה משום דאיתא במחשבה ומאי קושיא לפי"ז.

וע"כ כמ"ש וכל דברי' עולים בקנה אחד והעיקר משום דלפי' הרי"ף ו"ל קיימינו דאין הטעם במגדף משום דעיקרו הוא מחשבת הלב. רק משום דישנו בלב ג"כ.

וא"כ ל"ש לן בין לאו דפגול ללאו דממיר ומקדים תרומה כמ"ש: ובאות ז. מ"ש הד"ג דפגול לפני זריקה בלא"ה הו"ל לאו שאין בו מעשה.

דלא אתעביד מעשה הפסול ע"י באמת פן תי' בשטמ"ק בשם הר"ח ו"ל. וכ"כ בנודע ביהודא תנינא חיו"ד (סי' קס"ח).

דכינן דהעבודות מתירות וא"כ בפגול קודם זריקה נמצא דאינו פוסל הקרבן. רק גורם שלא יבוא לו היתר.

לזה לא מקרי אתעביד מעשה. והוסיף עוד.

דאין סברא דמשום חומר הפרת יהי' נחשב למעשה. וזה צע"ק דל"ל זה.

דהלא בחוץ למקומו ליכא פרת. והלאו דלא יחשב נדאי איכא: ובאות ח'.

מ"ש הד"ג דמנכרח לפי המסקנא דלשון חליפין ותמורה אהד הוא. דאל"כ לא איתר לא ממיר לרבות בשל אחרים.

באמת למ"ש רש"י ו"ל דלאו מיתורא מרבינן בשל אחרים. רק משום דלשון חליפין משמע שני בני אדם א"ש.

ומ"ש דכ"מ בתוס' ריש חולין. ור"ל מדהקשו דלילקי שמונים.

באמת פבר הרגיש בזה בראש יוסף שם. וכתב דכוננתם דלילקי פ' הוא רק על חליפין דתצא זו ותפנס זו.

נדא מלא יחליפנו ונדא מק"ו דתמורה. ולא שינוי בזה אין מזהירין מה"ד.

וכוננתם דליתני הפל מחליפין יעוי"ש: ובזה נ"ל דבר נכון לישב סתירת דרש"י ו"ל, דבחולין (ד"ב ע"א) פי' דלוקה מ' משום לא ימיר וכ"פ בריש תמורה. ובב"מ (נ"א ע"א) פי' דלוקה משום לא יחליפנו וקלא דבר הוא ולפמ"ש א"ש.

דהתוס' ו"ל בתמורה מתרצים לקושיתם דלילקי פ'. דלא נחית למנן המלקות.
וס"ל בת"א זה דבאמת על חליפין לוקה פ'. רק דלא נחית למתני הפל מחליפין ולילקי פ'.
וא"כ א"ש מאי דפרש"י ו"ל דלוקה משום לא ימיר. והיינו מדאינו לוקה רק מ'.
ע"כ דבממיר דוקא קאי. וליכא רק לאו דלא ימיר משא"כ בב"מ דהביא ר"י המשנה
להקשות לר"ל.

ור"י ס"ל בתמורה די"ז דמקרא דיהי' גבי תמורה מרבינן תצא זו ותפנס זו. וע"כ דס"ל
דלשון חליפין ג"כ הוי התפסה ונמצא דלדידן' בין בחליפין ובין בתמורה לוקה שמונים.
וע"כ דהא דתנן לוקה ארבעים. משום דלא נחית למתני עוד מלקות מ' בין בממיר ובין
בחליפין.

וע"כ פ"י דהא דלוקה ארבעים משום לא יחליפנו. דנקט לאו ראשון, דקרא וא"ש: זה
אשר השיב לי ע"ז: ב"ה יום ב' ט"ו שבת תרנ"ד ראסין יצ"ו לכבוד הרה"ג כו'
אחדשה"ט.

מכתבו נכון הגיעני. והסגוריא שלו לדברים נראים נכונים.
ובמה שפתבתי על הטו"א ו"ל. השתוממתי ונראה שפחפזי השמטתי איזושויות במה"ג
ששלחתי לכת"ר נ"י.

ובהטופס שנסאר ת"י שממנו העתקתי המכתב הוא כף. ואני תמה על הטו"א דבמקום
שסותר א"ע הדבור להמחשבה.

י"ל דלכו"ע בטלה כמו בעולה ואמר ה"ז שלמים דא"א לקיים שתייהן ואולם ברי"ף
ורא"ש פלל עולה ואמר ה"ז שלמים עם חטים ואמר שעורים. וי"ל דה"ט שחרי ל"צ
למימר למסקנא רק להגות דרישא בגמר בלבד.

כמו דלא מפרש לס"ד בסיפא. משמע דבעי למימר דלא נפשוט מהא מידי.
דס"ל דזה נמי מקרי סותר המחשבה להדבור ע"כ לשוני. ונא למלאות כ"ז במכתבי
הקדום שלא יהא נראה כמסוכסך.

אף בש"ף יו"ד (סי' רנ"ח סק"ה) לא משמע פן: ואו"ש וברכה הכו"ח אלכסנדר משה
בלא"א מו"ר מ' צבי זצל"ה לפידות זאן חופ"ק הנ"ל: מדי דברי הנני להציע ע"ד
שחקרו אם הפכה ע"י פאטיגראף מהני בעגונה.

נ"ל דאפ"ל לפמ"ש בקצוה"ח מ"ו ובנתה"מ דהפכה ע"י דימוי אין זה טב"ע. רק סימנין
א"כ תליא אי סד"ר.

ועכ"פ בצירוף היתר בגדים מהני ממנפ"ש כמוש"כ האחרונים וצ"ע. אף בעיקר הדבר
לכאורה נראה דדימוי הוי כט"ע.

והרבה דברים בגו. ואין לי פנאי להאריך פעת: ידידו דו"ש הנ"ל סימן כו בדין עגלה
ערופה.

אם גזה"כ היא דְּוֹקָא הַקְּרוּבָה מְבִיאָה. או דמשכ"ל לַפְעָמִים דְּגַם הַרְחֹקָה מְבִיאָה: (א) בְּבָא בְּתָרָא (דף כ"ג ע"ב) א"ר תְּנִינָא רֹב וְקָרוּב הַלֵּף אַחַר הָרֹב.

ואע"ג דְּרֹבָא דְּאוּרְיִתָא וְקוּרְבָא דְּאוּרְיִתָא אַפ"ה רֹבָא עֲדִיף. מְתִיב ר"ז וְהִי הָעִיר הַקְּרוּבָה וְגו' וְאע"ג דְּאִיפָא אַחֲרִיתִי דְּנִפְיִשָּׁא מִינָה.

בְּדִלִיפָא. וְלִיזִיל בְּתַר רֹבָא דְּעֵלְמָא בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הַהָרִים.

וְהִנֵּה לְפִי מְסַקְנַת הַש"ס. לָא מִשְׁכַּח"ל דִּינָא דְּעַגְלָה עֲרוּפָה עַל עִיר הַקְּרוּבָה.

אַלָּא בְּיוֹשְׁבַת בֵּין הַהָרִים עִם עוֹד עִיר אַחַת כְּמוֹתָהּ. רַק רְחוּקָה מִן הַחֲלָל יוֹתֵר.

דאל"כ אַלָּא דְּאִיפָא עוֹד עֲנִירוֹת בֵּין הַהָרִים. אַפְתִּי יִקְשָׁה דְּלִיזִיל בְּתַר רֹב עֲנִירוֹת.

וע"כ בְּדִלִיפָא בֵּין הַהָרִים אַלָּא זֶה הַקְּרוּבָה וְעוֹד אַחֲרָת כְּמוֹתָהּ וְכֵן פִּי' בִּשְׁטַמ"ק בְּשֵׁם הַר"י מִיגַאשׁ ז"ל: (ב) וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה לִי טוּבָא. דְּנִרְאָה מְסַבְרָא דְּרֹב עָרִים לָא הָוִי רֹב כְּלָל.

דְּנִנִּיחַ דִּישׁ כְּאֵן עֲשָׂר עֲנִירוֹת בְּסְבִיבוֹת הַחֲלָל. וְאַחַת מֵהֶן קְרוּבָה לוֹ יוֹתֵר.

א"כ בְּלֹא הַשְׁוֹרְבָא. הָוִי סְפֵק הַשְּׁקוּל עַל כָּל אַחַת מֵהָעֲנִירוֹת מְאִיזוּ מֵהֶן בָּא הַרוּצָח.

דְּפִשִׁטָּא לֹן דְּלֹא בָּא רַק מְאַחַת. רַק דְּלֹא יִדְעִינן אִיזוּ הִיא הָאֶחָת.

וְהָרֹב אִינוּ מְסִייעַ לֹא לְזוֹ וְלֹא לְזוֹ. דְּנִגְדַּד כָּל אַחַת מֵהֶן הָוִי ט' עֲנִירוֹת.

וְכָל אַחַת הָוִי בְּכָלֵל הָרֹב. וּמְמִילָא הָוִי סְפֵק הַשְּׁקוּל עַל כָּל אַחַת.

וְהָרֹב אִינוּ לֹא מְסִייעַ וְלֹא מְתַנַּגֵּד לֹא לְזוֹ וְלֹא לְזוֹ. וְא"כ מְמִילָא עֲלִינוּ לְהַכְרִיעַ אֶת הַסְּפֵק מִצַּד הַשְׁוֹרְבָא שְׁמִסִּיעָה לְאַחַת מֵהֶן.

וְאִין הָרֹב מְתַנַּגֵּד לְזֶה כְּלָל. דְּעִיר הַקְּרוּבָה הָוִי ג"כ בְּכָלֵל הָרֹב דְּאִיף תְּאֵמַר בְּזֶה דְּהָרֹב מְכָרִיעַ לֹן דְּוֹדַי לֹא בָּא הַרוּצָח רַק מְאַחַת מִתְּשַׁע עָרִים הַנּוֹתְרוֹת.

דְּהָא פְּשִׁיטָא לֹן שְׁלֹא בָּא רַק מְאַחַת. וְלֹא מִן הַתְּשַׁע בְּיַחַד.

א"כ גַּם נִגְדַּד כָּל אַחַת מֵהַתְּשַׁע. יֵשׁ לָהּ תְּשַׁע כְּנִגְדַּד עִם הָעִיר הַקְּרוּבָה עִמָּהֶן וּמְמִילָא נִמְצָא דְּאִין הָרֹב מְתַנַּגֵּד לֹן.

וְלֹא דְּמִי לִט' חֲנוּיּוֹת מוֹכְרוֹת בְּשַׁר שְׁחוּטָה וְאַחַת מוֹכְרַת בְּשַׁר נְבִילָה. דְּהֵתָם אִין הַסְּפֵק מְתַחֲלָה עַל כָּל אַחַת מֵהַחֲנוּיּוֹת מְאִיזוּ מֵהֶן בְּיַחַד בָּא הַבְּשָׂר.

דְּלֵהֲתִיר הַבְּשָׂר בְּאַכִּילָה, דִּי לָהּ שְׁתַּדַּע רַק שְׁלֹא בָּא מֵהַחֲנוּת הַמִּיּוֹחֲדָת הַמוֹכְרַת נְבִילָה. וְשׁוּב אִין נ"מ כְּלָל לְדַעַת בְּיַחַד שְׁמִחֲנוּיּוֹת הַפְּשָׁרוֹת בָּא.

וְנִמְצָא דְּלֵהֲכָרִיעַ סְפֵק זֶה יֵשׁ לָהּ ט' צְדָדִים לְהֲתִיר וְצַד אֶחָד לְאַסּוֹר וְהָוִי שְׁפִיר רֹבָא. מִשָּׂא"כ בִּנ"ד דְּעֲלִינוּ לְבָרַר בְּיַחַד מְאִיזוּ עִיר בָּא הַרוּצָח.

וְהָוִי בְּתַחֲלָה בְּלֹא הַכְּרַעַת הַשְׁוֹרְבָא. סְפֵק הַשְּׁקוּל עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

וְאִין רֹב מְסִייעַ לֹא לְזוֹ וְלֹא לְזוֹ בְּיַחַד. א"כ שְׁפִיר מְכָרִיעַ לֹן הַשְׁוֹרְבָא כִּינּוּ דְּאִין הָרֹב מְתַנַּגֵּד לָהּ כְּלָל.

וא"כ מאי פריה וליזיל בתר רובא דעלמא. וק"ט לכאורה: ג) והנראה בזה.
דהנה למאי דמוקמינן בש"ס דהא דחייבה התורה את העיר הקרובה בעגלה ערופה.
מיידי דליפא עיר אחרת נפישא מינה דליפא רוב פנגד הקרוב.
לפי"ז יש לחקור. איך יהי' הדין אם איפא עיר אחרת גדולה מזו הקרובה.
דאז הקרובה פטורה פנין דרוב מתנגד להקרוב. ויש להסתפק איך יהי' הדין של העיר
הגדולה.
אם נחייב אותה בעגלה ערופה פנין דמצד הרוב אנו אומרים ששממנה בא הרוצח. ולא
חייבה תורה את הקרובה בע"ע.
רק מטעם דע"י הקורבא מתברר ששממנה בא הרוצח. וא"כ פנין דע"י הרוב אנו מקריעין
שקרובא בא מהעיר הגדולה.
ממילא תתחייב היא בע"ע. או דגזה"כ הוא דנקא על הקרובה שתביא ע"ע בשאין רוב
פנגד אבל הרחוקה לא תתחייב בשום פעם אף באופן דנפישא מהקרובה.
וא"כ בדאיפא אחריתא דנפישא מינה. לא יהי' דין הבאת עגלה ערופה כלל.
דהקרובה פטורה משום דאיפא רוב פנגדה. והרחוקה הגדולה פטורה משום דגזה"כ הוא.
דנקא על הקרובה בשאין רוב פנגדה. והנה במנחת חינוך מצנה תק"ל מביא בזה מחלוקת
הרמב"ם ו"ל ותוס' רי"ד ו"ל.
דלהרמב"ם ו"ל הדין דעיר הגדולה מביאה. ולהתוס' רי"ד ו"ל גם הגדולה פטורה משום
דגזה"כ הוא דנקא קרובה ולא רחוקה יעוי"ש: ד) ונ"ל לכאורה.
דלשיטת התורי"ד ו"ל א"ש מאי דפריה וליזיל בתר רובא דעלמא. דכיון דגזה"כ הוא
דדנקא קרובה מביאה ע"ע ולא רחוקה בשום אופן.
אף אם ברור לנו ששממנה בא הרוצח. א"כ נמצא דכשאנו מסתפקים מתחלה מאין בא
הרוצח למען נדע איזו עיר לחייב בע"ע.
לא הוי הספק על כל אחת ואחת מהערים. דמאי נ"מ לן בערים הרחוקות לדעת מאיזו
מהן ביחוד בא.
פנין דבין כף ובין כף פטורות כולן מע"ע. אף אם בא מאחת מהן.
ואין הספק לנו מתחלה רק לעגן הקרובה אם יש לחייבה בע"ע או לא. ונמצא דספק זה
לעגן חיוב ע"ע.
דומה ממש להספק דגבי ט' חנויות. דאין הספק על כל חנות וחנויות ביחוד מהפשרות.
והספק הוא רק בחנות הטרפה לעומת יתר כל החנויות. ושוב שייך רובא בזה.
ה"נ אין הספק רק בהעיר הקרובה לעומת יתר כל הערים הרחוקות. דאם בא מהקרובה
יש בזה חיוב דע"ע עלי'.

ואם בא מאחת הרחוקות. תהי' איזו שתהי' אין בזה דין ע"ע על שום עיר בעולם כלל.

וַיֵּשׁ לָנוּ לְמִיזַל בְּתֵר רֹב צְדָדִין דָּאִין בְּזַה דִּין ע"ע כָּלֵל. מִשָּׂא"כ לְשִׁיטַת הָרִמְבַּ"ם ו"ל
דְּכָל עִיר שְׂדוּעָה לָנוּ.

עפ"י רֹב שְׂמֻמָּה בָּא הָרוּצָח חֲזִיבָת בע"ע. נִמְצָא דְהוּי הַסֵּפֶק מִתְחַלְקָה עַל כָּל עִיר וְעִיר.
אִיזוּ מִהֵן חֲזִיבָת בע"ע. וְנִגְדָּה כָּל אַחַת וְאַחַת הֵנּוּ רֹב מִתְנַגֵּד.

וּמִמִּילָא שׁוּב לֹא מִתְנַגֵּד וְלֹא מְסִייעַ לֹא לְזוּ וְלֹא לְזוּ. וְאִין לָנוּ מִצַּד הָרֹב שׁוּם בְּיָרוּר.
לֹא לְעִנְיָנוּ עֵינְקֵר הַהֲבָאָה אִם יֵשׁ בְּזַה חִיּוּב הַבָּאָה כָּלֵל. דָּאִין זֶה סֵפֶק כָּלֵל דְּנִדְאֵי הָעִיר
שְׂמֻמָּה בָּא הָרוּצָח חֲזִיבָת בע"ע.

רַק דְּלֹא יִדְעִינָן אִיזוּ הִיא. וְלֹא לְעִנְיָנוּ לְבָרֵר בְּיַחְדָּה מֵאִיזוּ בָּא.

דָּאִין הָרֹב מְסִייעַ לְשׁוּם עִיר וְכַמ"ש. וְעִדְיָיִן צ"ע רָחֵב גַּם לְשִׁי הַתּוֹרִי"ד ו"ל: ה) שׁוּב
הַשְּׂגָתִי אֵת הַס' תּוֹרִי"ד ו"ל ל"ב.

וּמִצָּאִיתִי כִּי בְּעֵינְקֵר הַקּוֹשֵׁי הַנ"ל עֲמַד גַּם הוּא. וְלֹא כ' לְתַרְזֵן כַּמ"ש בְּזַה עפ"י שְׂיִטְתּוֹ ו"ל.
וְנ"ל וְאִי קוֹשֵׁי אַע"ג דְּכָלֵן שׁוֹוֹת אַכְתִּי אִיכָּא לְמִקְפֹּשֵׁט מִינָהּ. דְּרֹב וְקָרוֹב הַלָּךְ אַחַר
הַקָּרוֹב וְלֹא עֲבָדִינָן כַּט' חֲנוּיּוֹת דְּאֲזִלְיָנוּ בְּתֵר רֹבָא אַע"ג דְּחֲנוּת דְּנִבְלָה קָרוֹבָה.

וְאִין זֶה קוֹשֵׁי שֶׁל כְּלוּם שְׂאִין אֵלּוּ ט' עֵינְרוֹת דּוּמּוֹת לְט' חֲנוּיּוֹת שֶׁהֵן מְבַטְלוֹת הָאֶחָד שֶׁל
נִבְלָה. דְּהִתָּם נוֹלַד סֵפֶק בְּבִשְׁרָה שֶׁלֹּא יִדְעִנוּ אִם שְׂחוּטָה אִם נִבְלָה.

וּלְהַתִּיר הַבִּשְׁרָה בְּאֶכִּילָה יֵשׁ ט' בִּיאוֹת הַמַּתִּירוֹת אוֹתוֹ וּבִיאָה אַחַת הָאוֹסְרָת אוֹתוֹ הַלָּכֶּךָ
אֲזִלְיָנוּ בְּתֵר רֹבָא. וְדַכּוּמָה גְּבִי ע"ע אֵילּוּ הִי ט' עֵינְרוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאַחַת שֶׁל א"י.

וְלֹא יִדְעִנוּ מִהֵיכָן בָּא הָרוּצָח הֵינּוּ אוֹמְרִים זֵיל בְּתֵר רֹבָא וּמַט' שֶׁל יִשְׂרָאֵל בָּא וְלֹא מֵאַחַת
שֶׁל א"י וְאַע"פ שֶׁהִיא קָרוֹבָה יוֹתֵר. וְהֵינּוּ מְצָרִיכִין מְדִידָה לְאוֹתָן ט' שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַקָּרוֹבָה
יוֹתֵר הֵינְתָּה מְבִיאָה.

אַבְל הֵכָּא דְכּוֹלְהוּ יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ וְכָל עִיר וְעִיר עוֹמְדָת בַּפ"ע. וְאִין לְזִמְרָה שְׂבָא הָרוּצָח אֵלּא
מֵעִיר אַחַת וּמֵאוֹתָה הָעִיר שְׂבָא צָרִיכָה לְהִבְיָא ע"ע וְלְכָל עִיר וְעִיר יֵשׁ בִּיאָה אַחַת אוּ מְזוּ
בָּא אוּ מְזוּ בָּא.

וְאִין בִּיאַת עִיר זוּ מְסִייעַת לְזוּ. וְהַלָּכֶּךָ שֶׁכָּל אַחַת וְאַחַת עוֹמְדָת בַּפ"ע וְאִין בְּאַחַת מִהֵן רֹב
שְׂכּוֹלָן הִי שְׁוֹת.

דִּין הוּא שְׂנַלְגָּה אַחַר הַקָּרוֹבָה וְלִיכָּא מֵאֵן דְּפְלִיג בְּהָא. וְדַכּוּמָה גְּבִי חֲנוּיּוֹת אֵילּוּ הִי
הַדְּבָר שֶׁהֵינּוּ צָרִיכִין לְהַשִּׁיב אֲבָדָה וְלֹא יִדְעִנוּ מִהֵיכָן יֵצֵא זֶה הַבִּשְׁרָה.

אִם הִי כּוֹלָן שְׁוֹת הֵינּוּ מִחֲזִירִין אוֹתוֹ לְחֲנוּת הַקָּרוֹב יוֹתֵר מְכּוֹלָן. וּמִקְשָׁה וְלִיזִיל בְּתֵר
רֹבָא דְעֵלְמָא.

פִּי אַע"פ שְׂכּוֹלָן אֵלּוּ הָעֵשֶׂר שְׁוֹת נֶאֱמַר שְׂאַחַת עִיר גְּדוּלָה שֶׁהִיא רְחוּקָה הַרְבֵּה. מִשָּׁם
יֵצֵא הָרוּצָח וְלֹא מְזוּ שֶׁהִיא קָרוֹבָה וְאַמַּי מְבִיאָה הַקָּרוֹבָה וְכו' עכ"ל ו"ל.

ותלי"ת שפוננתי לדעת רבינו ז"ל בעיקר הסבא דלא שינה פאן למיזל בתר רוב ערים כמ"ש: (ו) אכן לקאורה צ"ע למ"ש דלשי' התורי"ד ז"ל עצמו דגזה"כ הוא דדנקא קרובה מביאה ע"ע לק"מ משום דדמי ממש לט' חנויות.

דלגבי הדין דחייב ע"ע הוי בזה שפיר רוב ערים להכריע דאין פאן חייב ע"ע פלל. ואפי' אם נאמר דלא פסברתנו בזה.

משום דעכ"פ לא ינכרע הספק מאין בא הרוצח ע"י רוב זה. מ"מ צ"ע מ"ש התורי"ד ז"ל ואין לומר שפא הרוצח אלא מעיר אחת ומאותה העיר שפא צריכה להביא ע"ע וכו'.

נהלא שיטתו היא דדנקא קרובה מביאה ואיך כתב בכאן ומאותה שפא צריכה להביא ע"ע. ועוד צ"ע מ"ש דאם הי' פאן ט' עיירות של ישראל ואחת של אינם יהודים.

היינו מצריכין מדידה לאותן ט' של ישראל והקרובה מהן הייתה מביאה ע"ע. ואע"פ שאותה של א"י קרובה יותר.

נהלא אף דעלינו למיזל בתר רובא בזה הא מ"מ מ"ש דאם איפא עיר אחת נפישא מהקרובה. דהדין הוא לשיטתו ז"ל דגם היא פטורה.

משום דאע"ג דאזלינן בתר רובא ובנדאי ממנה בא הרוצח. מ"מ פטורה משום דגזה"כ הוא דדנקא קרובה.

א"כ ה"נ אמאי נחייב להקרובה מאלו הט' של ישראל כיון דאותה של א"י קרובה יותר. ובמקום שאין לחייב הקרובה ממש כולן פטורות לדידי' (ז) וע"כ הנה נראה עוד בזה עפ"י מאי דנ"ל לומר.

דמקור המחלוקת של הרמב"ם ז"ל והתורי"ד ז"ל אם גזה"כ הוא דנקא קרובה. נובע מש"ס דסוטה דף מ"ה ע"ב דמפרש טעמא דמתני'.

דאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין שמניחין אותה ומודדין לעיר שיש בה ב"ד. משום דמרבין לה מקרא דכתיב ולקחו זקני העיר והיא ההי' מ"מ.

וזהו המקור למחלוקתם ז"ל. דהרמב"ם ז"ל ס"ל דכמו דמרבין בזה דמודדין להערים שיש בהן ב"ד והקרובה מהן מביאה ע"ע.

אף דלאו קרובה אל החלל היא. הרי חזינו דקרובה אל החלל לאו דנקא.

ולכהי' ס"ל דבדאיפא נפישא מינה ג"כ מביאה ע"ע. אף דלאו קרובה אל החלל היא והתורי"ד ז"ל ס"ל דשאני הכא בנמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד.

כיון דגזה"כ הוא דמודדין להערים שיש בהן ב"ד. והקרובה מהן מביאה ע"ע א"כ עכ"פ מתקיים קרא דקרובה.

דקרובה היא מהערים שמודדין אליהן. אף דלאו קרובה אל החלל היא וזהו שידענו מרבוץ דזקני העיר ההיא.

דקרובה אל החלל לאו דנקא רק קרובה מהערים שמודדין אליהן. ולכהי' בדאיפא נפישא מינה.

שפיר ס"ל להתוריי"ד ז"ל דכינן דלאו קרוכה היא פלל. אין עלי חיוב דע"ע דגזה"כ הוא דוקא קרוכה מאלו שמוודין להן: ח) ועתה ניחא מ"ש התוריי"ד ז"ל.

דאם הי' ט' עירות של ישראל נאחת של א"י הי' מוודין לאלו הט' של ישראל והקרוכה מהן היתה מביאה ע"ע. אע"פ שאותה של א"י קרוכה יותר.

ול"ק הלא גזה"כ הוא קרוכה דוקא. דז"א.

דלאו דוקא קרוכה אל החלל בעינן. רק קרוכה מהערים שמוודין להן.

וא"כ ה"נ פיון דאזלינן בטר רובא ומוודין לערי ישראל. שפיר מחייבין את הקרוכה מהן להביא ע"ע.

רק דצ"ע מהא דתנו בתנאי דסוטה שם. דאם נמצא סמוך לספר או לעיר שרובה אינם יהודים לא הי' עורפין עיי"ש וצ"ע.

עכ"פ ל"ק מהא דמחייבין להקרוכה מאלו הט' כמ"ש. ומעתה נ"ל דאם היינו אומרים דשייך למיזל בטר רוב ערים.

והיינו אומרים מפח הרוב דאין לחייב הקרוכה בע"ע. משום דאיכא פנגד זה רוב ערים ורוב וקרוב רובא עדיף.

והיינו מצריכין מדידה לאותן הערים. א"כ ממילא הי' הדין דהקרוכה מהן היתה מחויבת בע"ע פיון דע"י הרוב אנו הולכין למדוד ליתר הערים.

א"כ ממילא הקרוכה מהן מחויבת בע"ע. כמו בנמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד.

דקרוכה אל החלל לאו דוקא הוא נמצא ממילא דל"ש בזה רוב פלל אף לשי' התוריי"ד ז"ל דקרוכה דוקא. ארדהספק הוא מתחלה רק על העיר הקרוכה לעומת יתר כל הערים כמ"ש.

מ"מ פיון דעכ"פ ע"י שנגדון בזה מדין רוב. שוב יוסב מזה דאיכא חיוב דע"ע על הקרוכה מיתר הערים.

וכמו באם העיר הקרוכה היא של אינם יהודים. וכשבאת לחייב אותה הקרוכה.

שוב יהי' נגדה רוב ערים ועליה לחייב הקרוכה הראשונה דכן חוזר חלילה. וממילא אין הרוב מסייע לא לזו ולא לזו.

ובאין רוב פנגד עלינו למיזל בטר קורבא ושפיר כתב התוריי"ד ז"ל דל"ש רוב ערים פלל. ואפשר דזהו שכתב "ומאותה העיר שבא צריכה להביא ע"ע" דר"ל דכל עיר שתהי' קרוכה מהערים שנגדוד להן מצד הרוב.

תהיה מחויבת בע"ע. דשם קרוכה עלה לעומת יתר הערים.

וממילא שוב הני לגבה רובא. וכן חוזר חלילה.

וממילא ל"ש רוב פלל. והדברים עודם צריכים עיון עמוק ורחב: ט) ולמ"ש א"ש מאי דבל"ז קשה טובא על התוריי"ד ז"ל.

דקרוכה דוקא ולא רחוקה אף דנפישא וְהָא כְּמוֹ דְמַרְבִּינוּ מִקְרָא דְזִקְנֵי הָעִיר. דָּאָם נִמְצָא סְמוּךְ לְעִיר שְׂאִין בְּהַ"ד.

מוֹדְדִין לְעִיר שְׂיֵשׁ בְּהַ"ד. א"כ מְמִילָא ע"כ דְקָרוּכָה לָאו דְּוִקָא.

וְעִי' בְּרַמְב"ם ז"ל פ"ט מֵהַל' רוֹצֵחַ דְּכֵן הֵדִין גַּם בְּנִמְצָא סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם. דְּמוֹדְדִים לְשְׂאָרֵי הָעָרִים.

וְהוּא תוֹסַפְתָּא מְפֻרְשֵׁת בַּפ"ט מְסוּטָה ה"ג. וְע"כ גַּם זֶה מְרַבִּינוּ מִזִּקְנֵי הָעִיר מ"מ.

דְּכָל דְהִקְרוּכָה פְּטוּרָה מוֹדְדִין לְשְׂאָרֵי הָעָרִים. א"כ לְמֵאֵי דְמוֹקְמִינוּ בְּש"ס דְקָרָא דְהָעִיר הִקְרוּכָה מִיָּגְרֵי בְּדַלִּיפָא נְפִישָׁא.

א"כ הִיכָא דְאִיכָא נְפִישָׁא. ג"כ גְּרַבֵי מִזִּקְנֵי הָעִיר דְתַתְּחִיב הַגְּדוּלָה אַע"ג דְלָאו קְרוּכָה.

וּלְמ"ש א"ש. דְבָאִין בְּהַ"ד וִירוּשָׁלַיִם.

כִּינּוּן דְבִתְחִלָּה מוֹדְדִין לְשְׂאָרֵי הָעָרִים מִתְקַנִּים קְרָא דְקָרוּכָה. וּמִשָּׂא"כ בְּאִיכָא נְפִישָׁא וְרַחוּקָה לֹא שְׂמַעְנוּ: י) וּבְמִנַח"ח מ' תַּק"ל נִסְתַּפֵּק בְּנִמְצָא חָלָל בְּתוּךְ הָעִיר אִם מְבִיאָה ע"ע יְעוּי"ש נְשִׁמְבִיא מְש"ס דְיוֹמָא דכ"ג דְמוֹכַח דְמְבִיאָה.

וּבְנֵה י"ל גְּוָשִׁי הַתּוֹס' ז"ל שֶׁהַק' בַּד"ה בְּיוֹשְׁבֵת. דַּל"ל קְרָא דְאִין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיאָה ע"ע. תִּפְּוֹק לִי דְאֲזַלִּינוּ בְּתַר רַבָּא דְעֵלְמָא יְעוּי"ש. וּלְפִי"ז נ"מ בְּנִמְצָא חָלָל בְּתוּךְ יְרוּשָׁלַיִם לְמ"ש בְּמִנַח"ח שְׁם דָּאָם נִימָא דְבְּנִמְצָא בְּתוּךְ הָעִיר מְבִיאָה ע"ע אַז אַף בְּדַאִיכָא נְפִישָׁא מִיָּגְרֵי ג"כ מְבִיאָה.

דְחִזְקָה כָּאֵן נִמְצָא וְכו' עַדִּיפָא מְרַבָּא. א"כ נ"מ בָּאָם נִמְצָא בְּתוּךְ יְרוּשָׁלַיִם דְאִי לָאו קְרָא הִיָּתָה מְבִיאָה.

דַּל"ש רַבָּא דְעֵלְמָא דְחִזְקָה כָּאֵן נִמְצָא כָּאֵן הִי' וְא"ש: סִימָן כּוֹ בְּיָאוּר דְבְרֵי תוֹס' ז"ל בַּב"ב דָּף ל"ב ע"א בַּד"ה אָנּוּ: בְּכָא בְּתָרָא (דָּף ל"ב ע"א) בַּתוּד"ה אָנּוּ. הִבִּיאוּ שְׁם מֵאֵי דְאָמַר הַש"ס בְּקִידוּשֵׁין גְּבִי יִנְאִי הַמְּלָךְ וְיִבְרַחֵשׁ הַדְּבָר וְלֹא נִמְצָא.

דְפָרִיךְ שְׁם ה"ד אֵילִימָא דְתַרֵי אָמְרֵי אֲשֶׁתְבֵאֵי וְתַרֵי אָמְרֵי לֹא אֲשֶׁתְבֵאֵי. תַרֵי וְתַרֵי נִינְהוּ מֵאֵי חֲזִית דְסַמְכַתְּ אַהֲנֵי סְמוּךְ אַהֲנֵי וְאֵמַאי לֹא נִמְצָא.

וּפִירֵשׁ"י ז"ל הֵתָם דְלֵהֲכִי לֹא אָמְרִינוּ הֵתָם אוֹקֵי תַרֵי לְבַהֲדֵי תַרֵי וְאוֹקֵי יִנְאִי בְּחִזְקַת אִמּוֹ דְלֹא אֲשֶׁתְבֵאֵי מִשׁוּם דְחִזְקַת הָאָם לֹא מְהַנְיָא לְהַכְשִׁיר אֶת יִנְאִי לְפִי שְׂאִין עֲדִים בְּאִין לְפָסוּל אֶת הָאָם לְכַהֲנֵה אֲלֵא לְהַעֲיֵד עַל יִנְאִי וְע"ז כ' וְז"ל וְאִין גְּרָאָה לְר"י דְלָמָּה לֹא יוֹעִיל חִזְקַת הָאָם לְבִן הוֹאִיל וְאִינוּ יְכוּל לְהִיּוֹת שְׂתֵהָא הָאָם כְּשֶׁרָה אִם לֹא הִי' הִבּוּן כְּשֶׁר. וְעוֹד דְהִכָּא וְכו' עכ"ל: וְיֵשׁ לְדַקְדָּק טוּבָא בְּדְבָרֵיהֶם ז"ל. דְבְּקִידוּשֵׁין דַּס"ו שְׁם כ' ג"כ לְהַקְשׁוֹת כְּנֵה אִפִּירֵשׁ"י ז"ל וְז"ל שְׁם.

וְא"ת מ"מ תַּהֲנִי לִי חִזְקָה דְאִימְנִי שְׂתֵהֲנֵה בְּחִזְקַת כְּשֵׁרוֹת דְהָא אָמְרִינוּ בַּפ"ק דְכְּתוּבוֹת לְדְבָרֵי הַמְּכַשִּׁיר בְּהַ"ד מְכַשִּׁיר בְּבִתָּה עכ"ל. הִרֵי דְלֹא הִק' מְסַבְרָא בְּעֵלְמָא רַק מְהָא דְקִי"ל כַּמ"ד לְדְבָרֵי הַמְּכַשִּׁיר בְּהַ"ד מְכַשִּׁיר בְּבִתָּה.

ומדוע הק' הָכָא מְסַבְרָא בְּעֵלְמָא. וע"ע בד' ו"ל בְּכַתְּוֹבוֹת דכ"ו ע"ב בד"ה אָנּוּ ג"כ הק' מְמ"ד לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר וכו'.

וכן הק' כָּל הָרָאוּשׁוּנִים ו"ל שָׁם מִכַּח דקיי"ל כמ"ד זָה יַעוּי"ש בְּר"ן. ועו"ק דְלִמְאֵי דהק' הָכָא מְסַבְרָא דְלָמָּה לֹא יוֹעִיל חֲזַקַת הָאָם לְבִן מְשׁוּם דְהוּי תַרְתֵּי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי.

א"כ יק' דְהִיכִי פְּלִיגֵי בְּזָה אֲמוּרָאֵי בְּכַתְּוֹבוֹת. ור"א ס"ל לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר בְּהַ פּוֹסֵל בְּבִתָּה.

אף דְהוּי תַרְתֵּי דְסִתְרֵי אֶהְדְּדִי וע"כ דְמְסַבְרָא אֵין לְהַקְשׁוֹת בְּזָה. וְלֹא הוּ"ל לְהַק' רַק מְהָא דְקִי"ל כמ"ד לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר בְּהַ מְכַשֵּׁיר בְּבִתָּה כְּמוֹ דְהַק' בְּקִיּוּשֵׁין וּבְכַתְּוֹבוֹת.

וע"כ נ"ל לְכַאוּרָה בְּזָה. דְבִאֲמַת אַחֲרַת קִשְׁיָא לְהוּ הָכָא וּמְסַבְרָא בְּעֵלְמָא וְאַפְּי' לְמ"ד לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר בְּהַ פּוֹסֵל בְּבִתָּה ג"כ יְקֻשָּׁה.

דְנִרְאָה פְּשוּט דַּע"כ לֹא פְּלִיגֵי ר"י ור"א בְּכַתְּוֹבוֹת דִּי"ג ע"ב לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר בְּהַ אֵי מְכַשֵּׁיר גַּם בְּבִתָּה. דְנוֹקָא הָתָם דְרָאוּ מְעַוְבָרַת וּמְדַבְרַת.

וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם נִבְעֵלָה לְמַמְזָר וְנִתִּין וְנִפְסְלָה הִיא מִכְּהוֹנָה מְפִנֵי שְׁנִבְעֵלָה לְפִסּוּל. וְכֵן בִּתָּה שְׁנִבְעֵלָה מְבִיאָה זֹו פְּסוּלָה כִּינּוּ דְנוֹלְדָה מִפְּסוּלֵי כְּהוֹנָה.

וְאָנוּ מְכַשֵּׁירִין הָאָם לְכְּהוֹנָה מְשׁוּם דְמוֹקְמִינוּ לָהּ אַחֲזַקְתָּה. בְּזָה פְּלִיגֵי ר"י ור"א.

ר"א לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁיר בְּהַ מְכַשֵּׁיר בְּבִתָּה. אֵף דְבִתָּה לִית לָהּ חֲזַקַת פְּשָׁרוֹת.

מ"מ כִּינּוּ דְמְכַשֵּׁירִין לְהָאָם וְאַמְרִינוּ דְנִבְעֵלָה לְכֻשֵׁר מְמִילָא גַּם הִבַּת פְּשָׁרָה. ור"א ס"ל בְּשֵׁלְמָא אֵיהִי אִית לָהּ חֲזַקַת פְּשָׁרוֹת וְלֹא נוֹכַל לְפִנּוּסְלָהּ מְסַפְקָא.

מִשָּׂא"כ בְּתָה לִית לָהּ חֲזַקַת פְּשָׁרוֹת ועמ"ש בסי' דְפְּלִיגֵי אִם הַחֲזַקָה דָּאָם הוּי בְּגִדְר בְּיָרוּר אוֹ לֹא. אָבֵל זָהוּ פְּשוּט.

דָּאָם נִשְׂאָת הָאָם לְכַהֵן בְּנִדְאֵי בְנֵי פְּשָׁרִים לכו"ע. דְכִינּוּ דַּע"כ פ' מְכַשֵּׁירִין הָאָם לְכְּהוֹנָה מְצַד חֲזַקְתָּה.

מְמִילָא כִּינּוּ דְמוֹתַרַת לְהַנְשֵׂא לְכְּהוֹנָה. בְּנִדְאֵי בְנֵי מְפָהֵן פְּשָׁרִים דְבְּהִיתַר נְשֵׂאָה.

וְרַק בִּתָּה שְׁנִבְעֵלָה מְבִיאָה זֹו שְׂאָנוּ מְסוּפְקִים עֲלֵי פּוֹסֵל ר"א מְשׁוּם דְאֵף דְהָאָם נְשֵׂאָרַת פְּשָׁרָה לְכְּהוֹנָה מְהִיוּם. מְשׁוּם דְאֵין לְפִנּוּסְלָהּ מְסַפְקָא וְלִהוּצִיאָהּ מִחֲזַקְתָּה.

אָבֵל מ"מ נְשֵׂאָר הַסְּפָק בְּלֹא בְּיָרוּר עַל הִבַּת אוֹלֵי אֲבִי נִתִּין אוֹ מְמָזָר. אָבֵל מַה שְׂתַּלְד מְהִיוּם מְפָהֵן.

בְּנִדְאֵי כָּל בְּנֵי יְהִי פְּשָׁרִים. כִּינּוּ דְבְּהִיתַר נְשֵׂאָת לְכַתְּחֵלָה מְהִיכֵי תִּתִּי לְפִסּוּל בְּנֵי אַח"כ: וְזָהוּ שְׂקֻשְׁיָא לִי לר"י ו"ל דְהָאֵיךְ פְּסִלִינוּ לִינְאֵי.

כִּינּוּ דְהִדִּין דְאָמוּ פְּשָׁרָה לְכְּהוֹנָה דְאֵיהִי אִית לָהּ חֲזַקָה. וּמְמִילָא בְּהִיתַר עַפ"י הַדִּין נְשֵׂאָה אַח"כ אֲבִי שְׁל ינְאֵי וּמְהִיכָא תִּתִּי לְפִסּוּל אֵת ינְאֵי.

דְהִלֵּא אָמוּ אֵינְנָה מְפִסּוּלוֹת לְכְּהוֹנָה כָּלְל. יְהִי מְאִיזָה טַעַם שְׂיָהֵן'.

עכ"פ כיוון דכשרה היא ממילא גם ינאי פשר כמ"ש. וזהו פנונתם במ"ש הואילואינו יכול להיות שפתהא האם כשרה אם לא יהי הבן פשר.

ור"ל דמפשרות האם ממילא מוכרח שיהי הבן הנולד אח"כ פשר. וזהו קשה לכו"ע.

וקושני חדשה ונוספת היא שלא הק' בקידושין כלל, ואפי' לא פנונו תוס' ו"ל לזה מ"מ הדברים בעצמותם נכונים. רק דצ"ע דלכאורה יש לחלק בין בנים שנולדו אחר שנולד הספק והעמדותה אחרתה.

לבנים שנולדו לפני ביאת העדים השניים שאומרים לא אשתבאי. ודו"ק: סימן כח בדין מי שנשבע שלא לאכול ז' ימים אי חלה שבועתו.

או דהוי כנשבע שלא לישן ג' ימים דהוי שבועת שוא ומלקין אותו וישן לאלתר. וביאור דברי הר"ן והרמב"ם ו"ל בזה בס"ד: א) שבועות דף כ"ה ע"א א"מ רבי יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר.

ופירש"י ו"ל דמלקין אותו משום שבועת שוא דדבר שאי אפשר הוא ומשנשבע יצתה לשקר. ובסופה דף נ"ג ע"א ברש"י ד"ה מלקין אותו עוד הוסיף מלים בזה דהוי כנשבע על העמוד של אבן שהוא של זהב שאף זה נשבע על דבר שא"א עכ"ד ו"ל.

וכתב הר"ן ו"ל בסוגיין וזה לשונו. מבטיא לי האומר שבועה שלא אטעום פלום חודש ימים מהו דינו.

אם נדמהו לשבועה שלא אישן ג' ימים ונימא שיאכל לאלתר שזה ג"כ אי אפשר לו לעמוד בשבועתו או לא. אלא יעמוד בשבועתו עד שיסתפן ואחר יאכל, ונ"ל דלא דמי לשלא אישן ג"י דהתם היינו טעמא דישן לאלתר מפני שהוא דבר שאי אפשר דבעל פרוחו ישן בתוך ג'.

והלכך לא חיילא שבועה עלי' כלל. אבל זה יכול לעמוד בשבועתו.

מאי אמרת שימות. לכשיסתפן תדחה שבועתו מפני סכנת נפשות מ"מ לא יאכל אלא שיעור שיהא יכול לעמוד עלי'.

אלא שראיתי להרמב"ם ו"ל שכתב בפ"א מהל' שבועות שבועת שוא היא כגון שנשבע שלא יישן שלשה ימים לילה ניום רצופים ונשלא יטעום פלום ז' ימים רצופין. וכ"כ בפ"ה שמלקין אותו משום שבועת שוא ויישן או יאכל בכל עת שירצה.

וזה מן התימה שאין לדמותם כמו שכתבתי. אבל נ"ל שהדין דין אמת ולא מטעמי' אלא משום דהו"ל נשבע לעבור על דברי תורה שנשבע להמית את עצמו.

הלכך הניא לה שבועת שוא דאע"ג דהנשבע לחבל בעצמו חיילא עלי' שבועה משום דלא אתי אלא מדרשא כמ"ש בחידושי. אפ"ה נשבע להמית את עצמו נשבע הוא לעבור על דברי תורה ממש דמקרא מלא דבר הכתוב ואף את דמכם לנפשתיכם אדרוש וכדאמרינן עלה בפ' החובל דצ"א ע"ב ודלמא קטלא שאני.

א"נ מהשמר לה ושמור נפשך מאד פדאמרין במקלל עצמו לקמן בפ' שבועת העדות דל"ו ע"א הלכה מלקין אותו ואוכל לאלתר ע"כ לשונו ז"ל: (ב) והכ"מ ז"ל בפ"ה מהל' שבועות ה"כ כ' לתרץ דהרמב"ם ז"ל וז"ל.

ול"נ שדעת רבינו שאע"פ שהוא יכול להעמיד עצמו מלאכול עד קרוב שיסתפן מ"מ פשאוכל אז הרי עבר על שבועתו. ונמצא שנושבע על דבר שא"א לו לקיימו והו"ל ש"ש ולא חלה עלי'.

ונה הטעם ג"כ פשלא יישן ג' ימים דכיון שנושבע על דבר שא"א לו לקיימו הו"ל ש"ש ולא חלה עלי' הלכה מלקין מיך ואוכל מיך ויישן מיך אם ירצה. דלאלתר דקאמר ר"י קאי בין למלקין אותו בין לישן.

ומיהו בירושלמי פ"ב דנדריים משמע פדברי הר"ן דגרסינו התם שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר שלא אוכל ז' ימים ממתנינים אותו עד שיאכל ומלקין אותו עכ"ל הכ"מ ז"ל.

והנה הא דכ"ה הכ"מ ז"ל דמירושלמי מוכח כד' הר"ן ז"ל. היינו כמ"ש הר"ן ז"ל בתחילת דבר' לחלק בין שבועה שלא אישן ג' ימים לשבועה שלא אוכל ז' ימים ובזה שפיר חלה שבועה עלי'.

משא"כ למאי דמסיק הר"ן ז"ל דגם בזה לא חלה שבועה עלי' רק לא מטעמי דהרמב"ם ז"ל דהויא שבועה שא"א לעמוד בה. רק מטעם דהוי נשבע לבטל המצוה.

א"כ גם לדידי' יקשה מדברי הירושלמי דקאמר דחלה שבועה עלי' וממתנינים אותו עד שיאכל ומלקין אותו. והוא באמת תמוה טובא אשר ד' הר"ן ונהרמב"ם ז"ל הנה נגד ש"ס ערוף בירושלמי הנ"ל וטרם נבוא לתרץ דבריהם ז"ל שלא יקשה עליהם מד' הירושלמי נבאר בתחלה סברת דבריהם ז"ל בעיקר מחלקותן בשבועה שלא אוכל ז' ימים דמר מדמי לה לשבועה שלא אישן ג' ימים ומר מחלק וצריף להבין עיקר סברתם ז"ל בזה: (ג) והנה בפשטות נראה בסברת הר"ן ז"ל דכ' לחלק דין זה משבועה שלא אישן ג' ימים. משום דהתם בעל כרחו ופלא לרצונו יישן מאלי' והוי שפיר דבר שא"א לעמוד בו. משא"כ בשלא אוכל ז' ימים בידו שלא לאכול ולמות ברעב.

ולא יעבור אשבועתו. א"כ הוי דבר שאפשר לעמוד בו וחלה שבועה עלי' ואסור לו לאכול עד שיסתפן ואז תדחה שבועתו מפני ספנת נפשות.

וכ"כ לפרש ד' הר"ן ז"ל בגליון רש"א ביו"ד סי' רל"ו, ובטעמי דהרמב"ם ז"ל צ"ל לפי"ז. אף דבאמת בידו שלא לאכול ולמות ברעב.

מ"מ כיון דנדאי הוא שיסתפן ואז מצוה לאכול מפני פקוח נפש. וכשאוכל אז עובר אשבועתו נמצא דאף אם מצד המציאות בידו לעמוד בשבועתו ולמות ברעב.

מ"מ מצד הדין אי אפשר לו לעמוד בשבועתו דמצוה הוא לאכול לכשיסתפן. וכיון שאינו יכול לעמוד בה מצד הדין.

גם זה מקרי א"א לעמוד והנאי שבועת שוא. ועיקר מאי דנחלקו בזה הר"ן והרמב"ם ז"ל הוא אם דבר שאי אפשר לעמוד בו מקרי.

רק אם אינו יכול כלל במציאות לעמוד בשבועתו ולקיימה. אבל מאי דאינו יכול לקיימה רק מצד הדין ואילוילי זאת היא יכול שפיר לקיימה.

משום זה לא מקרי א"א לעמוד בה ונחלה שפיר שבועתו או דגם מאי דאין ביטול לקיים מצד הדין גם זה א"א לעמוד בו מקרי ונצתה שבועה מפי' לשקר והנאי שבועת שוא. ואם באנו לפרש פן ד' הר"ן ז"ל בסברתו דשבועה שלא אוכל ז' ימים מקרי אפשר לעמוד בו משום דביטול שלא לאכול ולמות ברעב.

א"כ צ"ל בבבאור דברי' שכ' מאי אמרת שפיר. דאינו מוכן לפי"ז מאי קשה לי בזה. דאין הכי נמי ומשו"ז מקרי דבר שאפשר לעמוד בו דביטול שלא לאכול עד שפיר ברעב. וצ"ל דהכי קשה לי דאין הכי נמי דחלה שבועתו ולא מקרי א"א לעמוד בו.

אבל האיך נסייבנו בקיום שבועתו להעמיד עצמו שלא יאכל עד שפיר. ואיך יהי הדין בזה ולבאר הדין אתא.

וע"ז קאמר דלכשיסתפן תדחה שבועתו מפני ספנה. ולא ימות ברעב.

וינצונו לקיים שבועתו ולהעמיד עצמו מלאכול עד שפיר ואז יאכל כדי קיומו. וכן מראין ד' השלטי גבורים שם יעיי"ש: ד) ומאי דקשה לי לפי"ז הוא סברת הרמב"ם ז"ל דשבועה שלא אוכל ז"י אף דיכול לעמוד בשבועתו שלא לאכול ולמות ברעב.

מ"מ פיון דברור הדבר שפיר ואז נצונו לאכול מפני פק"נ. א"כ נמצא דמצד הדין א"א לו לעמוד בקיום שבועתו.

ולא חלה שבועתו. וקשה חזא דזהו נגד הסברא לכאורה.

דהסברא הפשוטה מחייבת דזהו לא מקרי א"א לעמוד בשבועתו. פיון דבמציאות אפשר לו לעמוד בה והמניעה רק מצד הדין, וע"ק למאי דפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' שבועות ה"ח דנשבוע לאכול פחות מפזית נבלה וטרופה חלה שבועתו וכ"פ בטוש"ע סי' רל"א ס"ד וכ' הש"ך ז"ל בסי' רל"ט סק"כ.

דאף דחלה שבועתו מ"מ לא נאמר לו בזה שיעבור אאסור תורה או אפי' על אסור דרבנן בקום ועשה כדי לקיים שבועתו רק דכופין אותו לישאל אשבועתי'. והכריח פן משני פסקי השו"ע עי' שם.

ועי' מ"ש המל"מ בהל' מלנה ולנה פ"ד דפשוט הוא דלכו"ע לא נאמר לו לעבור אאסור דרבנן בידיים כדי לקיים שבועתו. וכן מסיק בס' תוס' יוה"כ בריש הפרק.

א"כ תקשה פיון דמצד הדין אינו יכול לקיים שבועתו ואף אם לא ימצא לישאל על שבועתו מ"מ אסור לו לעבור בידיים אאסור תורה דחצי שיעור. או גם אאסור דרבנן כדי לקיים שבועתו ונמצא דממילא א"א לו לעמוד בשבועתו והנאי שבועת שוא לשי' הרמב"ם ז"ל ואיך אמרינו דחלה שבועתו וע"כ דא"א לעמוד בו לא מקרי רק אם אינו

במציאות לקיים הדבר כשבועה שלא אישן ג' ימים דבעל פרוח ישן מאלי' משא"כ היכא שיקול לעמוד במציאות.

והמניעה רק מצד הדין. וא"כ צ"ע טעמ' דהרמב"ם ז"ל בשבועה שלא אוכל ז"י.

וע"ע מ"ש הלחם משנה פ"ג מהל' נדרים ה"ט יעו"ש: ה) ואשר ע"כ הי' נ"ל בעונם סברת ה"ר"ן ורמב"ם ז"ל ולקיים גם ד' הכ"מ ז"ל. דלא כמ"ש בגליון רש"א דסברת ה"ר"ן ז"ל משום דיקול להרעיב עצמו עדי ימות ברעב.

דזה אינו. דאם ברור לנו דע"י קיום שבועתו יוכרח למות ברעב.

משום הא גופא מקרי דבר שאי אפשר לעמוד בו ולקיים שבועתו. דקיום השבועה לא מקרי רק אם ית' כל השבועה ימים ולא יטעום כלום משא"כ אם ימות עוד טרם יעבור הזמן שנושבע עלי' נמצא דא"א לו לעמוד בקיום השבועה דלא הוי רק אם יחי' ולא יעבור עלי'.

והמשו"ד ה"ר"ן ז"ל פ"ה הוא. דהתם בשלא אישן ג' ימים בע"כ ישן מאלי' אבל זה יכול לעמוד בשבועתו מאי אמרת שימות.

ר"ל.

פינן דבנדאי ימות א"כ משו"ז גופא תהא שבועת שא דהוי דבר שא"א לעמוד בו. ע"ז כ' דז"א.

לכשיסתפן תדחה שבועתו מפני ספנת נפשות. ור"ל א"כ הוי שפיר דבר שאפשר לעמוד בו.

דבידו שלא לאכול עד קרוב שיסתפן ואז נאכילנו כדי קיומו. ונמצא דלא ימות ברעב.

ואי דיאכל לכשיסתפן. ג"כ לא יעבור אשבועתו דאז יאכל בהיתר.

ומשו"ז לא מקרי א"א לעמוד בו דאפשר לו שפיר לעמוד בקיום שבועתו ולא לעבור עלי'. זהו סברת ה"ר"ן ז"ל וע"ז כ' הכ"מ ז"ל דטעמ' דהרמב"ם ז"ל הוא דכיון דבנדאי יאכל לכשיסתפן וכשאוכל אי עובר על שבועתו.

ור"ל אף דיאכל בהיתר מפני ספנת נפשות ולא יעבור באיסור שבועה מ"מ גם קיום שבועה לא הוי בכה"ג. דעכ"פ יאכל בנדאי בתוך הז"י.

והוא נשבע שלא לאכול. ולא תקשה דבידו שלא לאכול גם אז ולמות ברעב דז"א.

דאם יוכרח למות ברעב משו"ז גופא א"א לעמוד בו מקרי כמ"ש ונהו דלא כמ"ש בגליון רש"א ב"ו"ד. פ"ה הי' נ"ל בבבאור מחלקותם ז"ל: ו) ומצאתי בחידושי גמוקי יוסף למס' שבועות דהבית שם דינ' דה"ר"ן ז"ל.

וכ' עלי' ז"ל: תמהני על מה שתמה הרנב"ר ז"ל על הרמב"ם ז"ל כי איני רואה חילוק בדבר דבין בזה ובין חלות לשבועה דמה לי אם האונס בא מצד הגוף דהיא השנייה ואם מצד התורה דהיא האכילה עכ"ל ז"ל.

וע"ש ש"ש ט"ס ב"דב"ר. ולכאורה נראה מדב"ר ב"סב"ר מחלקותם דה"ר"ן ו"הרמב"ם ז"ל כמו שפירשנו בתחלה.

דה"ר"ן ז"ל עיקר סב"ר לחלק האי דינא דשבועה שלא אוכל ז' ימים משבועה שלא אישן ג' ימים משום דהתם אין בידו כלל במציאות לעמוד בשבועתו דהשינה תקפון עלי' ממילא ובעל פ"ח.

משא"כ ה"א דב"דו שלא לאכול ולמות ברעב. ואף דמצד הדין יוכרח לאכול לכשיסתכן משו"ז לא מקרי דבר שא"א לעמוד בו, ו"הרמב"ם ז"ל ס"ל דגם משום זה דיוכרח לאכול לכשיסתכן מצד הדין מקרי א"א לעמוד בו וע"ז תמה הנמוקי יוסף ז"ל דפשיטא לי' דאין חילוק בין אם האונס בא מצד הגוף דהיינו מה דבעל פ"ח ישן בתוך הג' ימים ובין אם בא מצד התורה דהיינו מה דיוכרח לאכול לכשיסתכן ויהי' אונס עפ"י הדבור וזהו ההפוך ממאי דפשיטא לן לעיל דאינו יכול לעמוד בו לא מקרי רק אם אינו יכול לעמוד במציאות אבל לא מה דאינו יכול לעמוד בו מצד הדין.

ואם אמנם בטלה דעתנו נגד דעת רבותינו הראשונים ז"ל: ז) אולם לפי"ז הלא יקשה טובא מה שהקשינו לעיל מהא דפסק הרמב"ם ז"ל דנשבע לאכול פחות מכזית נבלה וטרפה דחלה שבועתו וכן בנשבע לעבור אא"סור דרבנן ואף דהדין בכ"ז דלא נניחנו לעבור אא"סור דתורה דהיינו חצי שיעור ואפי' אא"סורא דרבנן בידים כדי לקיים שבועתו וכמו שפסק המל"מ ז"ל בפ"ד מה' מלנה ולנה.

וא"כ ממילא הוא דבר שאינו יכול לעמוד בו מצד הדין ואפ"ה חלה שבועתו. ומתקרא הקושיא הי' נ"ל לדחוק בכוננת הנמוקי ז"ל.

דלעולם יפרש גם הוא מחלקותם כמו שפירשנו בסוף. דכו"ע יודו דמה שאינו יכול לעמוד בו מצד הדין.

אינו מקרי א"א לעמוד בו. ורק דלא מקרי ג"כ יכול לעמוד בו דיוכל להרעיב עצמו ולמות ברעב.

דזה אינו במשמעות שבועתו דמשמע דיעמיד עצמו מלאכול כל הז' ימים. בעוד תהי' הברירה בידו אם לאכול או לא.

אבל לא כשאנו יודעים בבירור דמות בתוך הז' ימים אף דלא יאכל באמת. מ"מ קיום זה שיקיים שבועתו ולא בפועל רק בכח אינו כלל במשמעות לשונו.

ואינו יכול לעמוד בו מקרי. ומ"מ ס"ל לה"ר"ן ז"ל דחלה שבועתו משום דבאמת אינו ברור שימות דלכשיסתכן יאכל.

ואי דעכ"פ יאכל ולא יעמוד בשבועתו. ז"א.

דכשיאכל יאכל בהיתר מפני פקו"נ. ו"הרמב"ם ז"ל ס"ל דכיון דעכ"פ יאכל בתוך הז' ימים נמצא דאינו יכול לעמוד בשבועתו דהוא נשבע שלא אכל.

וע"ז תמה הנמוקי ז"ל דהרי בנשבע שלא אישן ג' ימים ג"כ כשישן בעל פ"ח קפון עלי' השינה כיון דיהי' אז אונס מצד גופו הרי ג"כ לא יעבור אשבועתו בשינה

זו. ומ"מ מקרי א"א לעמוד בו דעכ"פ הוא נשבע שלא יישן ג' ימים וברור לנו שיישן ממילא.

א"כ בשלא אוכל ז' ימים ג"כ פינון דברור לנו שייאכל לכשיסתפן. ואף דיהי' אז אנוס על פי הדבור ולא יעבור אשבועתו.

מ"מ לא יעמוד בשבועתו שנושבע שלא יאכל פן אפשר לומר בכוננת הנמוק"י יוסף ז"ל. ובסברת הר"ן ז"ל צ"ל דס"ל לחלק.

דבשינה אף דיהי' אנוס מ"מ יעבור בזה אשבועתו רק דאנוס רחמנא פטרי מעונש. משא"כ כשיאכל לכשיסתפן אף דלא נאמר דאיסורין הותרו לחולה רק הודחו ועי' בב"י סי' שכ"ח באו"ח לענין שבת אצל פק"נ מה שהביא ד' הר"ן ז"ל בביצה פ"ב דרק הודחה ולא הותרה והאחרונים האריכו בזה.

מ"מ פינון דאנוס נצונונו לאכול משום מצות פקו"נ לא יעבור פינון אאסור דשבועה: ח) רק דצ"ע לפי"ז קצת למאי דמוכיח הש"ס יבמות קכ"א ע"ב מהא דשבועה שלא אישן ג' ימים דבלא שינה ג"י מוכרח הוא למות יעוי"ש ולקמן נדבר מזה.

א"כ מאן אמר לן דבשבועה שלא אישן ג"י בנדאי יעבור אשבועתו משום דבנדאי יישן בתוך הג"י אפי' נאמר סברת הר"ן ז"ל משום דבעל פרחו יישן. מ"מ אולי יישן רק לכשיסתפן דאז השינה מותרת לו מה"ד משום פקו"נ.

ובאמת פן מוכח שי' הרמב"ם ז"ל דאין נ"מ כלל בין שלא אישן ג"י ובין שלא אוכל ז"י בין בדינא ובין בטעמא. דכ' בפ"ה מה"ש ה"כ נשבע שלא יישן ג"י או שלא יאכל כלום שבעה ימים וכיוצא בזה שהיא שבועת שוא אין אומרים יעור זה עד שיצטער ויצום עד שיצטער ולא יהי' בו פח לסבול ואח"כ יאכל או יישן אלא מלקין אותו מיד ויישן ויאכל בכל עת שירצה.

והנה השיעור ז' ימים שכ' לשלא אוכל. לא נמצא לזה מקור בש"ס [ואולי מקורו מש"ס דירושלמי פ"ב דנדריים שמביא הכ"מ.

רק דשם הלא מבוואר איפכא]: ועי' במנחת חינוך מ' ל' מ"ש בזה דמי פמוהו חכם בתכמת הטבע בנדאי ידע דא"א שיהי' ז"י בלא אכילה. וכן כ' הב"ח בטור יו"ד סי' רל"ו דצ"ע מנלי' זמן ז' ימים.

ומש"ש עוד דאין לגרס בירושלמי הנ"ל ג' ימים משום דג"י בנדאי יכול אדם להתענות והחוש מעיד ע"ז וע"כ הגירסא ז"י וט"ס הוא בכ"מ עיי"ש. פליאה גדולה על גאון פמוהו אשר עיני' פיונים על כל אפיקי הש"ס שכ' בזה מסברת עצמו ועדות החוש.

והוא ש"ס ערוף ביבמות (דף קכ"א ע"ב) וראיית הש"ס מקרא דאסתר וצומו עלי ואח"כ נאל תשתו עיי"ש. עכ"פ נראה מד' הרמב"ם ז"ל דגם בשינה בידו להעמיד עצמו ולגודל שנה מעיני' עד שיצטער ולא יהי' בו פח לסבול.

רק דכיון דהויא ש"ש אין אומרים יעור עד שיצטער, אבל מ"מ משמע דבידו הוא כמו בשלא אוכל וחד דינא וחד טעמא לתרנוניהו אליבא דהרמב"ם ז"ל וכדמשמע מהכ"מ

ז"ל. ודוּחַק לַחֲלָק דְּבִאֲכִילָה לֹא יֵאָכֵל לְכַשְׁיִסְתָּפֶן רַק כְּדֵי קִיּוּמוֹ וְזֶה לֹא שְׂיִיף בְּשִׁנְיָה דְּלֹא יִישַׁן יוֹתֵר מִכְּדֵי קִיּוּמוֹ דְּמֵאֲלִי יִישַׁן יוֹתֵר.

כ"ז הוּא דוּחַק. וּא"כ צ"ע סְבֵרַת הָר"ן ו"ל דְּכִיּוֹן דְּלִדְיָדָן מֵאֵי דִּיאֲכֵל לְכַשְׁיִסְתָּפֶן מִשּׁוּם זֶה לֹא נִקְרָא א"א לְעֲמוּד בּוּ.

א"כ גַּם בְּשִׁלְא אִישׁוֹן אֶף דְּבַע"כ יִישַׁן מ"מ מֵאֵן אָמַר לָן דְּיִישַׁן בַּע"כ עוֹד טָרַם שְׂיִסְתָּפֶן דְּאִזּוּ יַעֲבֹר אֲשׁוּבוּעָתוֹ דְּאוּלֵי יַעֲמִיד עֲצָמוֹ עַד שְׂיִצְטַעַר וְלֹא יְהִי בּוּ פֶחַ לְסַבְּלָא דְּבִידּוֹ הוּא כְּדָמוּכַח מִד' הָרַמְבַּ"ם ז"ל: ט) גַּם מֵאֵי דְּכַתְּיָבָא לְעִיל דְּלֹא מִקְרִי אֲפָשָׁר לְעֲמוּד בּוּ דְּבִידּוֹ שְׂלֵא לְאַכּוֹל וְלָמוֹת בְּרַעֲב.

מִשּׁוּם דְּכִיּוֹן דְּיָמוֹת עוֹד טָרַם יַעֲבֹרוּ הַז"י וְקִיּוּם זֶה שְׂיִקְיָיִם שְׁבוּעָתוֹ בְּכַח וְלֹא בְּפִנְעֵל אֵין זֶה בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן שְׁבוּעָתוֹ [וְעִי' גִּיטִין רַע"ו ע"ב גְּבִי אֵם לֹא בְּאֲתִי מִכָּאֵן וְעַד י"ב חוֹדֶשׁ וּמֵת בְּתוֹף י"ב חוֹדֶשׁ דְּבַעֲיָא בְּש"ס לְאַלְתֵּר הָנִי גִיטָא אוֹ לְאַחַר י"ב חוֹדֶשׁ וְעִי' רַמְבַּ"ם פ"ט מֵה' גִּירוּשָׁין דְּדוֹנָקָא לְאַחַר י"ב חוֹדֶשׁ הָנִי גַט.

וְעִי' בַּמ"מ פ"ח הַכ"ב וּבַמ"ש עֲלֵי בְּתִשּׁוֹ רַעַק"א ו"ל בְּסִי' קַכ"ו מִשּׁוּם דְּהָנִי קִיּוּם הַתְּנָאֵי בְּכַח וְלֹא בְּפִנְעֵל וְעוּי"ש] מְלַכְד שְׁהַסְבָּרָא בְּעֲצָמָה אֵינְנָה בְּרוּרָה עֲדִינָן. עוֹד צ"ע דְּמֵאֵן אָמַר לָן כ"כ בְּבִירוֹר דְּיָמוֹת קוֹדֶם שְׂיַעֲבֹרוּ הַז"י דִּילְמָא בְּכָלוֹת הַז"י יָמוֹת וְלֹא יַחֲיֵי יוֹתֵר. אָבֵל שְׁבוּעָתוֹ יִקְיָיִם בְּפִנְעֵל. וְעוֹד יוֹתֵר קֶשֶׁה.

דְּהַתְּיָנַח בְּנִשְׁבַּע שְׂלֵא אוֹכֵל ז"י דָּאֵם יָמוֹת בְּתוֹף הַז"י לֹא הָנִי בְּזֶה קִיּוּם הַשְׁבוּעָה כַּמ"ש. אָבֵל אֵם נִשְׁבַּע שְׂלֵא אֵןכֵּל לְעוֹלָם אוֹ שְׂלֵא אוֹכֵל סְתָמָא לְשִׁי' הָרַא"ש ז"ל בַּפ"ג דְּשְׁבוּעוֹת סִי' כ"א דְּסְתָמָא לְעוֹלָם מִשְׁמַע הָכָא לֹא שְׂיִיף לּוֹמַר דָּאֵם יָמוֹת ע"י שְׂיַרְעִיב עֲצָמוֹ לֹא יִקְיָיִם שְׁבוּעָתוֹ דְּנִדְאֵי קִיּוּם שְׁבוּעָתוֹ בְּפִנְעֵל דְּאֵלְעוֹלָם נִשְׁבַּע יְכוּוֹן שְׁמַת הַיָּיִנוּ לְעוֹלָם דִּידָן'.

א"כ לְמֵאֵי שְׁפִי' בְּזֶה יוֹדוּ כו"ע דְּהָנִי שְׁבוּעָה בְּדָבָר שְׂאֲפָשָׁר לְעֲמוּד בּוּ דְּאֲפָשָׁר לְהַרְעִיב עֲצָמוֹ וְלָמוֹת בְּרַעֲב. וּמִבְּנֹאֵר הוּא הַהֶפֶךְ בְּכָל הָרַאשׁוֹנִים ז"ל עִי' בְּרַא"ש הַנָּ"ל וְתוֹס' דַּכ"ה.

ד"ה אֵינִי: י) הֵן אָמְנָם דְּלַעַנ"ד הִי' נִרְאָה מְדִיוֹק לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ז"ל בַּפ"א מֵה"ש ה"ז שְׁכ' וְז"ל רְבִיעִית שְׁנִשְׁבַּע עַל דְּבָר שְׂאֵין בּוּ פֶחַ לְעֲשׂוֹת פִּיצָד. כְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע שְׂלֵא יִישַׁן ג' יָמִים לִילָה וְיִוִם רְצוּפִים אוֹ שְׂלֵא יִטְעוֹם כְּלוּם שְׁבַעָה יָמִים רְצוּפִים וְכָל כִּו"ב עַכ"ל.

מְלִשׁוֹן זֶה הִי' נִלְע"ד דְּכָל עֵיקָר הַטַּעַם דְּהָנִי שְׁבוּעָת שְׁנֵא בְּזֶה מִשּׁוּם דְּאֵין בּוּ פֶחַ לְעֲשׂוֹת וּלְקִיָּיִם שְׁבוּעָתוֹ וּמִנְכָּרַח הוּא שְׂיָמִית עֲצָמוֹ עֲלֵי' וְכָל פִּינְצָא בְּזֶה דְּבָרֵי שְׁנֵא וְתַפְּלָה הֵם וּבְטָלָה דַּעְתוֹ אֲצָל כָּל אָדָם.

וְחַד טַעְמָא הוּא בְּשִׁלְא אִישׁוֹן ג"י אוֹ שְׂלֵא אוֹכֵל שְׁבַעָה יָמִים. אָמְנָם מִד' הַכ"מ ז"ל בַּפ"ה מֵה"ש ה"כ הַמוּבָא לְעִיל בְּדְבָרֵינוּ מִשְׁמַע דְּלֹא ס"ל כֵּן בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל וְרַק הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּמוֹכָרַח לְעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ לְכַשְׁיִסְתָּפֶן: יא) וְאֲשָׁר ע"כ נ"ל לּוֹמַר דְּתַפְּסֵן לְשׁוֹן רַאשׁוֹן בְּזֶה.

כְּמוֹ שֶׁפִּי בְּתַחֲלַת דְּבָרֵינוּ מִפְּשֻׁטוֹת ד' הָרָ"ן וְהַרְמַב"ם ו"ל וְכִמוֹ שֶׁכ' בְּגִלְיוֹן רש"א בְּטַעַמֵי דְהָרָ"ן ו"ל דְּשָׁלָא אוֹכֵל ז"י מְקַרֵי דְבָר שְׁאֵפְשֵׁר לְקַיְיְמוֹ מִשּׁוּם דְּבִידּוֹ שְׁלָא לְאַכּוֹל וְלָמוֹת מִשָּׂא"כ בְּשָׁלָא אִישׁוֹן דְּבַע"כ יִישׁוֹן.

וְטַעַמֵי דְהָרַמְב"ם ו"ל כַּמ"ש הַכ"מ ו"ל דְּכִינּוֹן דְּבָרֵינוּ לְנוֹ שְׂיֵאכֵל לְכַשְׁיִסְתַּפְּנוּ וְיַעֲבֹר אֲשִׁבוּעָתוֹ הַגֵּי דְבָר שָׂא"א לְקַיְיְמוֹ. רַק דְּצָרִיךְ לְתַרְץ לִפְי"ז מֵאֵי דְהַקְשִׁינוּ לְעֵיל מִמַּאֵי דְפִסְק הַרְמַב"ם ו"ל דְּנִשְׁבַּע לְאַכּוֹל חֲצֵי שְׂעִיעוֹר מִגְּבִלָה דְחֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ.

אִם דְּמַצַּד הַדִּין אֵין בְּיָדוֹ לְקַיְיְמוֹ שְׁבוּעָתוֹ וְלַעֲבֹר אֲאִיסוֹר תּוֹרָה בְּיָדִים כְּדֵי לְקַיְיְמוֹ שְׁבוּעָתוֹ: (יב) וְהַאֲמַת לֹא אֶכְחַד פִּי הַגֵּי בְּמִבְכָּה רַבָּה בְּדִין זֶה. דְּלְכַאוּרָה נִרְאָה מְבֹאֵר דַּעַת רֹבֵהֲרָא שׁוֹנֵי ו"ל דְּכָל הֵיכָא דְאִינוּ יָכוֹל לְקַיְיְמוֹ שְׁבוּעָתוֹ מַצַּד הַדִּין לֹא חֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ.

דְּהֵנָּה הַתּוֹסֵף ו"ל שְׁבוּעוֹת (דכ"ד ע"א) ד"ה אֶלָּא כ' בְּשֵׁם ר"י ו"ל לְחַלֵּק בְּהָא דְאִתָּא בִּירוּשָׁלַיִם דְּשְׁבוּעָה חֻלָּה לְבַטֵּל הַמְצָנָה בְּכוֹלֵל וְנִשְׁבַּע שְׁלָא לְאַכּוֹל מְצָה וְאֶכֶל מְצָה בְּלִילֵי פֶסַח חֲיִיב וּמִש"ס דִּילֵן שֵׁם מִשְׁמַע דְּהַנְּשַׁבַּע לְאַכּוֹל גְּבִלוֹת וּשְׁחֻטוֹת לֹא חֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ דְּטַעַמָּא הוּא מִשּׁוּם דְּבִשְׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה דְקָאֵמַר שְׂאוּכֵל וְלֹא אֶכֶל לֹא חֲיִיב לְאַכּוֹל וְנִשְׁבַּע שְׁלָא לְאַכּוֹל וְאֶכֶל דְּהַגֵּי בְּקוּם עֲשֶׂה וְדַאי חֲיִיב לְאַכּוֹל.

וְעֵי בְּר"ן ו"ל בְּסוּף פְּרָקִין שֶׁכ' לְהַסְבִּיר הַדְּבָר דְּנִדְאֵי אֵין אוֹמְרִים לְאָדָם עֲמוּד וְחֻטָּא בְּיָדִים כְּדֵי לְקַיְיְמוֹ שְׁבוּעָתוֹ אִפִּי בְּכוֹלֵל אֶבֶל בְּשֵׁב וּא"ת חֲיִיב לְאַכּוֹל, וְעֵי בְּתַשְׁב"ץ ס' ק' עוֹד הוֹסִיף לְבָאֵר טַעַמָּא דְמִלְתָּא.

שְׁכָל שְׂיֵשׁ שְׁתֵּי שְׁבוּעוֹת לְפָנָי שְׁבוּעוֹת סִינֵי וּשְׁבוּעָתוֹ וַיֵּשׁ לְקַיְיְמוֹ הָאֲחַת וּלְבַטֵּל הָאֲחַת מְבַטְלִין אוֹתָהּ שְׁהִיא בְּבִטּוּל יָדִים וּמְקַיְיְמִין הִיא שְׁהִיא בְּשֵׁב וּא"ת וּמִשּׁוֹ"ה גְּבִי אוֹכֵל גְּבִלוֹת וּשְׁחֻטוֹת מְבַטְלִין שְׁבוּעָתוֹ מְפָנֵי שְׁבוּעַת סִינֵי וַיֵּשֶׁב וְלֹא יֵאכֵל וְגַבִּי צַל וּמְצָה מְבַטְלִין שְׁבוּעַת סִינֵי מְפָנֵי שְׁבוּעָתוֹ וַיֵּשֶׁב וְלֹא יְקַיְיְמוֹ מְצוֹתוֹ.

וְכֵן פְּסָקוֹ כְּמַעֲט כָּל הַרְאֵשׁוֹנֵי ו"ל: יג) וְחֲזִינוּ מְצָה לְכַאוּרָה דְּכִינּוֹן דְּאִינוּ יָכוֹל לְקַיְיְמוֹ שְׁבוּעָתוֹ מַצַּד הַדִּין לֹא חֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ כָּלֵל, דְּאֵין לוֹמַר דְּבַאֲמַת חֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ רַק דְּאֵין מְנִיחִין לוֹ לְקַיְיְמוֹהָ וְלַעֲבֹר בְּקוּם וְעֲשֶׂה אֲשִׁבוּעַת סִינֵי וְהוּי כְּמוֹ בְּנִשְׁבַּע לְאַכּוֹל חֲצֵי שְׂעִיעוֹר מִגְּבִלוֹת לְהַרְמַב"ם ו"ל דְּחֻלָּה שְׁבוּעָתוֹ וּמ"מ אֲמַרִּינוּ לִי שֶׁב וּא"ת עֲדִיף.

דז"א.

דְּבַע"כ בְּזָה לֹא חֲיִיב לְאַכּוֹל שְׁבוּעָתוֹ וּמְקוּמוֹ הוּא מְוַכְרַע מִש"ס שְׁלָנוּ דְכ"ד ע"א. דְּפָרִיךְ אֲמַתְנֵי דְשְׁבוּעָה שְׁלָא אוֹכֵל וְאֶכֶל גְּבִלוֹת וּטְרִיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמִשִּׁים חֲיִיב וְהָא מְוַשְׁבַּע נְעוּמָד מִה"ס הוּא.

וּמִשְׁנֵי רַב וּשְׁמוּאֵל וּר"י דְאָמְרֵי בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמְּוַתְרִים עִם דְּבָרִים הַאֲסוּרִים וּר"ל אָמַר אֵי אֲתָה מוֹצֵא אֶלָּא בְּמִפְרָשׁ ח"ש וְאֶלִיבָא דְרַבְּנָן אוֹ בְּסֵתָם וְאֶלִיבָא דְר"ע. וְע"ז פְּרִיךְ הַש"ס בְּשִׁלְמָא לְר"ל מִשְׁפַּחַת לֵה בְּלָאוּ וְהֵן אֶלָּא לְר"י בְּשִׁלְמָא לָאו מִשְׁכ"ל אֶלָּא הֵן הֵיכֵי מִשְׁפַּחַת לֵה.

וְהֵנָּה הָא דְקָאֵמַרִּינוּ דְלִר"ל אִתָּא בְּלָאוּ וְהֵן. וְהֵינּוּ דְנִשְׁבַּע לְאַכּוֹל חֲצֵי שְׂעִיעוֹר גְּבִילָה.

ע"כ אין לומר דחלה בזה שבוועתו לר"ל ויקנים באמת שבוועתו לאכול ח"ש נבילה. דז"א דאף דלר"ל ח"ש מותר מה"ת פדאי' ביומא דע"ד.

מ"מ גם בנשבע לעבור אאסור דרבנן אסור לו לעבור אאסורא גם דרבנן בידיים פדי לקנים שבוועתו. וכדמסיק המל"מ פ"ד מה' מלנה ולנה מתשו' הרמב"ם ז"ל גבי הנשבע לאכול שומן הגיד יעו"ש וכן מסיק בתוס' יוה"כ בריש הפרק.

וע"כ הא דאמרין דלר"ל איתא בהן היינו דעכ"פ חלה שבוועתו. אף דלא נניחנו לקימה דמוטב שיעבור עלי' בשב ווא"ת ולא יעבור אאסורא דרבנן בקום ועשה.

וא"כ מאי דאמרין דלר"י דמוקי לה בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים ליתא בהן. ע"כ דבנשבע לאכול נבילות ושחוטות לא חלה שבוועתו כלל.

ולמאי דאסברו לה הראשונים ז"ל דטעמא דלא חלה בכולל לעבור אל"ת משום דמוטב שיעבור אשבוועתו בשב ווא"ת משיעבור אל"ת בקום ועשה: יד) ולפי"ז באמת צריך להבין החילוק בין זה ובין נשבע לאכול ח"ש מנבילה להרמב"ם ז"ל או לעבור אאסורא דרבנן לרוב הראשונים ז"ל דחלה שבוועתו דאם באמת מה דאינו יכול לקנים מצד הדין מקרי דבר שא"א לעמוד בו א"כ גם בנשבע לעבור אאסור דח"ש או אפי' אאסורא דרבנן מן הדין לא הי' מקום לשבועה לחול.

ואם מאי דאינו יכול לקנים מצד הדין לא הוי בכלל דבר שא"א לעמוד בו. א"כ מ"ט לא חלה שבוועה בנשבע לאכול נבילות ושחוטות דהלא מצד המיעוט דלהרע או להטיב דאינה חלה שבוועה לבטל מצוה ליתא בכולל.

דהלא נשבע שלא לאכול מצוה בלילי פסח אינה חלה שבוועתו ובשלא לאכול מצוה כל השנה חלה שבוועתו ואסור לאכול גם בלילי פסח. וחזינן דבנשבע בכולל לבטל המצוה ליכא בזה המיעוט דלהרע או להטיב.

וע"כ מאי דאינה חלה שבוועה לאכול נבילות ושחוטות. לאו ממיעוטא דקרא הוא.

ורק מסברא בעלמא דאין אומרים לו לאדם עמוד וחטא בידיים פדי לקנים שבוועתה כמ"ש הר"ן ז"ל והתשב"ץ ז"ל. וצ"ל דכיון דאסור לו מן הדין לקנים שבוועתו ממילא אין פאן מקום לחלות השבועה, וא"כ מ"ש דבנשבע לאכול ח"ש נבילה או לעבור אאסורא דרבנן דג"כ אסור לו מה"ד לקנים שבוועתו ואפ"ה חלה שבוועתו.

וצריך באמת להבין טעמא דהא מילתא. ועי' בלח"מ ז"ל פ"ג מה' נדרים ה"ט דגחית שם לחלק בין נשבע להתענות בשבת ויו"ט דמה"ת אסור לו לקנים שבוועתו.

ובין נשבע להתענות בחנוכה ופורים אע"ג דגם בזה לא חלה שבוועה דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה מ"מ בזה לא לקי משום שבוועת שוא יעו"ש. וכ"ז אין שייך רק לענין נשבע לבטל מצוה.

אבל אם נאמר דמה שאינו יכול לקנים מצד הדין אז נגעו בה משום דבר שאינו יכול לעמוד בו. א"כ לכאו' גם אם מצד דינא דרבנן אין בידו לקנים שבוועתו עכ"פ דבר שאינו יכול לעמוד בו הוא.

ובפרט דח"ש אסור מה"ת ומ"מ חלה שבועתו. וצריך לעמוד בזה על עיקרו ובירורו של הדברים בכ"ז: טו) והנראה בזה דהא דכתבו הראשונים ז"ל דאינה חלה שבועה בכולל לבטל מצוה ביניים משום דאין אומרין לאדם עמוד וקטא ביניים כדי לקיים שבועתה.

ע"כ מטעם נשבע לבטל את המצוה אתו עלה ולא מטעם דדבר שא"א לעמוד בו מקרי. דכן משמע מסתימת כל הראשונים ז"ל.

ומאי דהקשינו לעיל מהא דחזינו דחלה שבועה בכולל לבטל מצוה בשב וא"ת וחזינו דמצד המיעוט דלקרע או להטיב עכ"פ חלה בכולל. וא"כ מ"ט לא חלה בכולל לבטל מצוה בקום ועשה.

בע"כ צריך לחלק ולומר דכן מסתברא להו לרבנותינו הראשונים ז"ל דהא דחזית לן בש"ס ירושלמי דמהני כולל בנשבע לבטל מצוה אינו רק בלבטל בשב ואל תעשה ולא בקא לבטל בקום ועשה דאין לה בו אלא חידושו.

ויש עוד להסביר הדברים ולתת בזה טעם לשבח. דכולל לא מהני רק באופן דנוכל לומר דתחול שבועה עלי' ויהי' מחויב ומוכרח לקיימה בפועל פגון נשבע שלא אוכל מצוה דכיון שחלה שבועה בכולל ממילא אסור לו לאכול מצוה גם בפסח ומקיים השבועה בפועל.

ושני' שפיר כולל בזה דמגו דחלה שבועה אמצוה דכל השנה חלה נמי אמצוה דפסח. משא"כ בנשבע לבטל מצוה ביניים פגון נשבע לאכול נבילות ושחוטות דאף דנדון בזה דין כולל לומר דחלה שבועתו לגמרי גם אנבילות מ"מ לא יהי' מחויב לקיים שבועתו בפועל ולאכול נבילות דאין אומרין לו לאדם עמוד וקטא ביניים כדי לקיים שבועתה.

ואדרבה אסור לו לקיימה בפועל. ולא תחול השבועה עלי' רקבכח ולא בפועל דצריך למתשל עלה.

וממילא לא שני' לדון בזה כולל דמגו דחלה אשחוטות תחול אנבילות דסוף סוף לא תחול אנבילות כמו השחוטות דיהי' חיובא עלי' לקיים שבועתו. ולהכי לא דינינו בזה כולל כלל.

וא"ש: טז) עוד יש לומר בזה בפנים מסבירות, עפ"י מאי דמצאתי בס' בית הבחירה לרבינו המאירי ז"ל על מס' נדרים ד"ח ע"א. שהאריך שם לבאר פרטי דינים אלו וכו' וז"ל ודין ענינים אלו הוא שאם נשבע לבטל מצות עשה בפרט.

פגון שלא אוכל מצוה בפסח אין שבועת בטוי חלה עלי' ולוקה משום שבועת שוא. ואם בכלל פגון שלא אוכל מצוה הנופקע מחויב המצוה וחלה עלי' שבועת בטוי.

והרי אותה מצוה אצלו כמי שלא נתחייב בה וכו' עכ"ל ז"ל. ומדהוסיף רבינו ז"ל הדברים דבנשבע בכולל הנופקע מחויב המצוה והרי המצוה אצלו כמי שלא נתחייב בה כלל.

מוכח דבא רבינו ז"ל לבאר לנו בזה טעם הדבר דחלה שבועה בכולל לבטל מצוה אף דמשועבד הוא לקיים המצוה. מ"מ פגון דנשבע בכולל הנופקע מחויבא ולא נתחייב בה כלל דכיון דיש מקום לשבועה לחול דהיינו אהתיבא ודבר הרשות.

המצנה ממילא נדחית ממנו ולא נתחייב בה כלל. ולא הוי מטעם כולל דאמרין בעלמא גבי איסור חל על איסור מגו דחל אהיתירא חל נמי אאיסורא.

רק מטעם דכיון דנשבע בכולל ויש מקום לשבועה לחול. המצנה נדחית ממילא.

ואין זה בכלל נשבע לבטל המצנה פן נ"ל בהסבר דברי רבינו ז"ל. ועי' בס' קרו אורה לנדרים דפי' פן טעמין דהירושלמי מדנפשי' עיי"ש בדט"ז.

ולדעתי הוה דברי רבינו המאירי ז"ל. ועי' בתוס' שבועות דכ"ד.

ד"ה אלא פדרבא במאי שהביאו מתוספתא מחלוקת ר"ש ורבנן בשבועה שאוכל ואכל אוכלין אסורין. ובמהרש"א שם שהביא קושני מהריב"ל לר"ל דל"ל כולל באיסור הבא מעצמו עיי"ש ואכ"מ להאריה בכ"ז.

עכ"פ לדברי המאירי ז"ל א"ש מאד מאי דמחלקים הראשונים ז"ל בין נשבע בכולל לבטל מצנה בשבועה וא"ת ובין נשבע לבטל בקום ועשה. דבנשבע לאכול נבילות ושחוטות לא שייך לומר דכיון דיש מקום לשבועה לחול אשחוטות ממילא נדחה איסור נבילות והנפקע מהאיסור לגמרי.

ולהכי לא חייילא שבועה כלל על הנבילות ולא מהני מה שנשבע בכולל וא"ש. ועי' גזיר ד"ד ע"א.

ועמ"ש לקמן סי' ל"ו אות ו' בכוננת המאירי ז"ל: יז) הדרן לדין דממה שכ' רוב הראשונים ז"ל דאינה חלה שבועה בכולל לבטל מצנה בקום ועשה אין ראי' לנ"ד דדבר שאינו יכול לעמוד בו ולקיים שבועתו מצד הדין הוי בכלל דבר שאי אפשר להיות שבועתו שוא.

דלאו מטעם זה אתו עלה רק מטעם נשבע לבטל מצנה כמ"ש. ואדרבה ראי' גדולה ממאי דפסק הרמב"ם ז"ל דנשבע לאכול חצי שיעור מנבלה חלה שבועתו אף דמצד הדין אין בידו לקיים שבועתו ולעבור אאיסור תורה בידיים כדי לקיים שבועתו.

מותר דדבר דאף דאינו יכול לקיים מצד הדין לא הוי בכלל דבר שא"א ולא הוי שבועת שוא. והא דפסק הרמב"ם ז"ל דשבועה שלא אוכל ז"י הוי ש"ש משום דיהי' מותר לאכול לכשיסתפן וכמ"ש הכ"מ ז"ל אף דבידו שלא לאכול ולמות ברעב ורק מצד הדין עלי' לאכול לכשיסתפן.

מ"מ דבר שא"א לעמוד בו מקרי. אפשר לחלק בזה.

דלא דמי לנשבע לאכול ח"ש נבלה דאף דלכתחילה אסור לו לעבור אאיסור תורה כדי לקיים שבועתו. מ"מ הדבר אינו רחוק ממציאות.

דבמציאות אפשר לו לקיים שבועתו ולאכול החצי שיעור נבילה וכשיאכלנו מלבד דיהי' קיום שבועה בידו. אדרבה עוד אפשר לומר דדיעבד לא יהי' עבירה בידו משום אכילת ח"ש.

דאף דלכתחילה אין לו לאכלו פדי לקיים השבועה דמאי אולמא איסורא דשבועה מאיסורא דח"ש גבלה. מ"מ בדיעבד אמרינן להיפך מאי אולמא איסורא דח"ש מאיסורא דשבועה דנימא שעבר עבירה ולא קיים שבועתו.

אדרבה קיום שבועה בידי ואין עבירה אצלו. ורק לכתחילה שב וא"ת עדיף.

דוגמת מ"ש הנודע ביהודה במהדו"ק בסוף הספר לענין אין עשה דוחה עשה יעו"ש. וע"כ מקרי דבר שאפשר לעמוד בו.

משא"כ בהא דיוכרח לאכול לכשיסתפן מצד הדין דפקוח נפש. דהוא רחוק פלל ממציאות שלא יאכל לכשיסתפן וימות ברעב דיהי' דמו בראשו וה"ז שופך דמים.

ולכך חשבינן לי' דבר שא"א דרחוק מאד ממציאות וא"ש: יח) עוד רגע אדבר במה שראיתי בס' מחנה אפרים הל' שבועות סי' י"ט כ' ונ"ל פשאין השבועה חז"ל מקמת שהוא מושפע פכר לא אמרינן שייקיים מקצת במה שאינו מושפע מהרח"ש נסתפק בזה ומדברי מרן בכ"מ פ"ה מה"ש גבי הנשבע שלא לאכול ז' ימים נראה דכיון דאינו יכול לקיים פלו' לא חלה פלל וע' מ"ש לעיל סי' ח' ודלא כמשמע מד' הר"ן שם ע"כ לשונו.

ובעניי לא אוכל לירד לסוף דעת הגאון ו"ל בזה. ואיני יודע מאי שייכות איפא בחקירתו לדברי הר"ן והרמב"ם ז"ל.

הלא טעמי' דהרמב"ם לד' הכ"מ הוא משום דנדאי יאכל לכשיסתפן וכשאוכל אז עבר אשבועתו והו"ל דבר שא"א לו לקיימו והו"ל ש"ש פמו בנשבע שלא אישן ג"י. ואיך נאמר בזה שייקיים מקצת שבועתו במה שייכול לקיים דכיון דשבועה אחת היא על ז' ימים ואינו יכול לקיימה בכלה ובנדאי יעבור עלי' הו"ל מעיקרה שבועת שוא בנשבע על עמוד של עץ שהוא של אבן כפרש"י בסופה דנ"ג ע"א.

וטעמי' דהר"ן אינו רק משום דבמציאות יוכל הדבר להתקיים שלא יעבור אשבועתו וכמו שהארבנו לבאר ד' ז"ל. ובשלא אישן ג"י כו"ע מודו ונש"ס ערוף הוא דאינה חלה שבועתו, ולא אמרינן דכ"ז שייכול להעמיד עצמו שלא אישן יתחייב לעמוד בשבועתו.

וע"כ משום דעיקרה שבועת שוא היא. משא"כ היכא שמקצת שבועה לא חז"ל מקמת שהוא מושפע פכר אז אפשר שמחוייב לקיים מקצת במה שאינו מושפע.

ומה שאינו יכול לקיים שבועתו מצד שהוא מושפע פכר זה לא הוי בכלל דבר שא"א לעמוד בו פמו שהכרחנו לעיל. ואולי פונתו לדמות האי דינא מאי דלא חז"ל שבועה מצד דבר שא"א לעמוד בו להיכא דלא חז"ל מצד שהוא מושפע פכר.

אבל א"כ יקשה האיך נוכל לפרש דבזה יחלוקו הר"ן והרמב"ם דלא גזפר פלל מזה בדבריהם. ועוד דיקשה לכו"ע מש"ס ערוף דשבועה שלא אישן ג"י.

ובמה נחלק בין השוים בזה סוף סוף דברי בעל מחנה אפרים ז"ל צריכים לי תלמוד ובעניי לא אוכל לרדת לסוף דעתו בכ"ז ועמ"ש לקמן (סי' ל"ב אות ה') לשי' הר"ן ז"ל דהוי נשבע להמית עצמו.

מדוע לא נאמר דעל יום השביעי לא חלה שבועה מה"ט. ועל הששה ימים ממילא תחול שבועתו דלא הוי תו להמית עצמו יעו"ש: סימן כט לדברינו בסי' הקודם יוצמח דין חדש בעזה"י.

ומזה נבוא לתרין גושני' הכ"מ ז"ל על הרמב"ם וקר"ן ז"ל מד' הירושלמי פ"ג דנדריים ה"ל: א) אחר שיהכרחנו לעיל דלא מקרי דבר שא"א לעמוד בו רק מה שהיא רחוק וא"א במציאות. אבל לא מה דאינו יכול לעמוד בו מצד הדין לפי"ז יוצמח לנו דין חדש דאם נשבע שלא לאכול ז' ימים פל דברים המותרים ושייר בשבועתו דברים האסורים שלא נשבע עליהם אף דמצד הדין אינו יכול לעמוד ולקיים שבועתו דהרי פל דברים המותרים אסורים לו מצד השבועה ולא הוציא מכללה רק דברים האסורים לו בלא"ה מדין תורה מ"מ בזה תחול שבועתו אף להרמב"ם ז"ל פיון דבמציאות יכול לעמוד בשבועתו שלא לאכול מפל דבר המותר פל הז"י וכשינכרח לאכול יאכל גבלה וטרפה וכהנה ולא יעבור אשבועתו.

ואין לומר דבלא"ה בכה"ג הוי דבר שאפשר לעמוד בו גם מצד הדין פיון דכל עיקר טעמי' דהרמב"ם ז"ל משום דנדאי יאכל לכשיסתפן וכשאוכל אז עבר אשבועתו וכמ"ש הכ"מ ז"ל וא"כ בכה"ג שיאכל גבלה וטרפה וכדומה בשעה שיסתפן דאז מותרים לו פל האסורים משום פקוח נפש ונמצא דדבר שאפשר לעמוד בו הוא גם מצד הדין.

זה אינו דכבר פתב בנוב"י מהדו"ת סי' קי"ז דלמאי דקיי"ל דמאכילין אותו הקל הקל תחילה בכה"ג הדין דנאכילנו איסור שבועה ולא איסור גבלה דאיסור שבועה קיל דישנו בשאלה עיי"ש. וא"כ כשיסתפן עפ"י הדין עלי' לאכול מדברים המותרים לו מדין תורה ואסורים לו מצד השבועה וכשאוכלן אז אף דמותרים לו ג"כ משום פקוח נפש, מ"מ קיום השבועה לא הוי' בכה"ג דהוא נשבע שלא יאכל פל הז"י והוא יאכל וכמו שמוכרחין אנו לפרש פן דברי הכ"מ ז"ל.

ועכ"פ נמצא דמצד הדין הוי בכה"ג דבר שא"א לעמוד בו. ורק מצד המציאות אפשר לעמוד בו דבידו לאכול עכ"פ גבלה וטרפה וכהנה ולא לעבור אשבועה: ב) ואף למה שהעירני ידידי הרב הגאון מ' ר' מרדכי אלי' ראבינאוויץ שליט"א אב"ד דוואשילישאק במקתבו דמה שכ' הנוב"י דאיסור שבועה קיל משום דישנו בשאלה היינו דוקא לגבי איסור לאו דגבלה וטרפה וכדומה אבל לא לגבי איסור עשה דפירות שביעית וכדומה.

וא"כ נמצא דיכול לעמוד בקיום שבועתו גם מצד הדין דלכשיסתפן יאכל דברים האסורים באיסור עשה ואז יותרו לו משום פקוח נפש וגם שבועתו יקיים. מ"מ נפקא מינה היכא דאסור עלי' בשבועתו לאכול פל הז"י מפל דברים המותרים וגם דברים האסורים באיסור עשה.

ולא הוציא מפלל השבועה רק דברים האסורים בלאו כגבלה וטרפה וכהנה דבזה לכשיסתפן קם דינא דהנוב"י דעפ"י דין תורה עלי' לאכול מה דאסור לו מאיסור שבועה וכשאוכל זה הרי אינו עומד בשבועתו עכ"פ.

ונמצא דמצד הדין א"א לו לעמוד בקיום שבועתו. ומ"מ תחול בזה שבועתו לדברינו דלעיל דכיון דבמציאות הוי דבר שאפשר לעמוד בו חלה שבועתו.

ועוד נ"ל דגם לשי' ה"ר"ן ו"ל דנשבע שלא לאכול ז"י הוי נשבע לבטל המצוה דנשבע להמית עצמו. מ"מ בכה"ג תחול שפיר שבועתו דהרי זה לא נשבע להמית עצמו פיון דשייר לעצמו נבלות וטרופות שהוציאן מכלל שבועתו ובידו לאכלן.

ומ"מ לא נשבע בפירוש שיאכל נבילות וטרופות דיהי' משום זה נשבע לבטל המצוה: ובה נבוא לתרץ קוש' הכ"מ ו"ל לשי' הרמב"ם ו"ל מהירוש'למי פ"ג דנדרים דמבואר שם דשבועה שלא אוכל ז"י הוי שבועת בטוי ולא ש"ש וגם למסקנת ה"ר"ן ו"ל ג"כ קשה מהירוש'למי דעכ"פ לדידנ' לא חלה שבועה דהוי נשבע להמית עצמו וביירוש'למי מבואר דחלה שבועתו: (ג) והנראה בזה דהנה הש"ס בשבועות (דכ"ג ע"ב) אמתני' דשבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרופות שקצים ורמשים חייב פריה וקא מושבע ועומד מה"ס הוא.

ומשני. רב ושמואל ור"י דאמרי בכלל דברים המותרים עם דברים האסורים.

ור"ל אמר אי אפה מוצא אלא אי במפרש תצי שיעור ואלקבא דרבנן או בסתם ואלקבא דר"ע. והאי אוקימתא דר"י איתא גם בירוש'למי אמתני' וכן פסקינן בטוש"ע יו"ד סי' רל"ח: ועתה נ"ל לחדש דבנשבע שלא אוכל ז"י לא יהי' בכלל שבועתו דברים האסורים מדין כולל כמו בנשבע שלא אוכל סתם או שלא אוכל היום לר"י דדיינינן בזה דין כולל ונחלה שבועתו גם אדברים האסורים.

והוא.

למאי שחדשנו לעיל דבנשבע שלא אוכל ז"י דברים המותרים לחוד לא הוי שבועת שוא ונחלה שבועתו דהוי דבר שאפשר לעמוד בו, לפי"ז נ"ל בסבא נכונה דבנשבע שלא אוכל ז"י סתם לא שיני' לדון בזה דין כולל דנימא משום זה דגם דברים האסורים הוו בכלל השבועה.

דנחזי אנו אם לא נדון בזה דין כולל ונאמר באמת דדברים האסורים אינם נכללים בשבועתו משום דמושבע ועומד מה"ס הוא. ושבועתו לא תחול רק אדברים המותרים א"כ ממילא שפיר תחול שבועתו ולא תהי' שבועת שוא דהוי דבר שאפשר לעמוד בו דבידו לאכול נבלות וטרופות.

ואם נדון גם בזה דין כולל לומר דגם דברים האסורים נכללים בשבועתו מטעם כולל. א"כ נמצא דאין שיור בשבועתו כלל וממילא הוי שבועת שוא דהוי דבר שא"א לעמוד בו.

א"כ נראה פשוט דלא שיני' לדון בזה דין כולל. דהיכי נימא מגו דחיילא אדברים המותרים חיילא נמי אדברים האסורים.

וממילא לא יחול כלל. ונמצא דהכולל עוד מגרע לנו שלא יחול כלל גם אמותרים ולא מצינו בשום דוכתא בש"ס דדיינינן כולל בכהאי גוונא דע"י הכולל עוד יוגרע לנו שלא יחול כלל.

ועפ"י הסבא הישרה נראה פשוט דכה"ג נדון דין כולל: (ד) ולפי זה אם נשבע שלא אוכל ז"י פיון דלא דיינינן דין כולל בזה ממילא לא תחול שבועה רק אכלדברים

המותרים ולא על דברים האסורים משום דמןשבע ועומד מהר סיני עליהם וגם איסור שבועה בעלמא בלא חיוב קרבן לא יהי בהם כמו שבארנו במק"א דסברת הש"ס בהא דקאמר מןשבע ועומד מה"ס הוא הוא מטעמא דאין איסור חל על איסור ולא משום דהוי נשבע לקיים המצוה דטעם זה לא מהני רק למפטר' מקרבן שבועה משום דליתא בלאו והו אכל לאו דשבועה איכא וכמבואר בר"ן ו"ל נדרים ד"ח ע"א.

ועי' במל"מ פ"ה מה"ש. וכיון דטעמא דאין איסור חל על איסור אתו עלה גם לאו דשבועה ליכא ויבואר אי"ה במק"א פל שי' הראשונים והאחרונים ו"ל בזה.

ונמצא לפי"ז דשבועתו שנשבע שלא אוכל ז"י הוי דבר שאפשר לעמוד בו ולקיים שבועתו שלא לאכול כל הז"י מפל דבר המותר שחלה השבועה ע"ז. ואין סברא לומר כיון דעצם דיבורו שנשבע שלא אוכל סתם הוי דבר שא"א לעמוד בו דכוננתו גם אדברים האסורים אף דלא חלה השבועה עליהם מטעמא דמןשבע ועומד מה"ס עליהם מ"מ הוי שבועת שוא.

דז"א כיון באמת תהי שבועתו דבר שאפשר לעמוד בו ולא דמי פלל לשלא אישן ג"י מהיכי תיתי לומר דגם בכה"ג הויא שבועת שוא. וגם אין סברא לומר דשייך שפיר לדון דין פולל בזה אף דע"י הפולל עוד ינגרע לנו שלא תחול השבועה פלל מ"מ לאו מחד דינא וחד טעמא הוא דהטעם דאינה חלה שבועה אדברים האסורים הוא משום דמןשבע ועומד מה"ס ואין איסור חל על איסור.

והטעם שלא תחול השבועה פלל ע"י שנדון דין פולל הוא מטעם דהוי דבר שא"א לעמוד בו דאין שוב סברא לומר כן דעכ"פ כיון דינגרם לנו ע"י הפולל שלא תוכל השבועה לחול פלל בנדאי אין לדון פולה דלא נמצא כמוהו בשום דוכתא: ה) וכיון שזכינו לזה דבנשבע שלא אוכל ז"י אין בפלל שבועתו דברים האסורים וממילא הוי דבר שאפשר לעמוד בו אפשר לומר דזהו באמת טעמ' דהירושלמי פ"ב דנדרים דחלה שבועתו בנשבע שלא אוכל ז"י דהוי דבר שאפשר לו לעמוד בו ולאכול גבלות וטרופות וכהנה.

וטעמ' דהרמב"ם ו"ל דס"ל דהוי דבר שח"א לעמוד בו נ"ל עפ"י מאי דמבואר אצלנו בש"ס יבמות (דף ל"ב ול"ג) דאף היכא דאין אחע"א מ"מ תרי איסורי יש לקברו בין רשעים גמורים ולא אמרינן אין איסור חל על איסור רק לענין לענשו שמים עיי"ש.

א"כ אף דלא נוכל לדון דין פולל בנשבע שלא אוכל ז"י כמ"ש מ"מ איסורא דשבועה יהי רכיב גם אדברים האסורים אף דמןשבע ועומד עליהם מה"ס. דמצד נשבע לקיים המצוה גם לאו דשבועה איכא ולא מהני רק למפטר' מקרבן משום דליתא בלאו והו כמבואר בר"ן נדרים ד"ח ע"א.

ומצד אין איסור חל על איסור ג"כ אף דלאו למלקות ליכא מ"מ תרי איסורי איכא א"כ כיון דגם על הדברים האסורים יהי איסור שבועה עכ"פ. ממילא הויא שבועתו דבר שא"א לו לעמוד בו.

דגם אם יאכל גבילות וטרופות יעבור אאיסורא דשבועה עכ"פ ונמצא דא"א לו לעמוד בקיומה וממילא הויא שבועת שוא: ו) ועוד יותר נראה דכיון דס"ל להרמב"ם ו"ל

כּמבּוֹאֵר בַּשּׁ"ס דִּילֵן הַנִּ"ל דְּכָל מְקוֹם דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מ"מ תְּרֵי אִיסוּרֵי אִיפּא א"כ בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא אוֹכֵל ז"י אַף אִם לֹא גִדּוֹן דִּין פּוֹלֵל מ"מ גַּם אֲדָבָרִים הָאִיסוּרִים תְּחוּל הַשְּׁבוּעָה לְאִיסוּרָא עכ"פ מִמֵּילָא נִמְצָא דֶּהפּוֹלֵל לֹא יִגְרַע לְנוּ פְּלֵל דְּגַם בְּלֹא פּוֹלֵל לֹא הָוִיא שְׁבוּעָתוֹ בְּדָבָר שְׁאֵפְשֵׁר לְעַמּוּד בּוֹ וּלְקַיְמוֹ וְהָוִיא שְׁבוּעָת שְׁוֹא.

א"כ מִמֵּילָא דִּינִינֵן בְּזֶה פּוֹלֵל ג"כ דִּיהֵי' חוֹמֵר שְׁבוּעָה עַל דְּבָרִים הָאִיסוּרִים כְּמוֹ עַל דְּבָרִים הַמְּוֹתָרִים וְהָוִי בּוֹדָאי דְּבָר שֵׁא"א לְעַמּוּד בּוֹ וְלֹא חָלָה שְׁבוּעָה פְּלֵל. וְהִירוּשְׁלָמִי לֹא ס"ל סְבָרָא זֹו דְּאַף הֵיכָא דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מ"מ תְּרֵי אִיסוּרֵי אִיפּא לְקַוְּרוּ בֵּין רְשָׁעִים גְּמוּרִים.

ועי' בס' בית הלוי ח"א סי' מ"ד דְּמֵבִיא דַּעַת כְּפֶה פּוֹסְקִים דס"ל עפ"י הַמְּסַקְנָא דְּגַם תְּרֵי אִיסוּרֵי לִיפּא הֵיכָא דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר. וְשִׁי' הַרְמַב"ם ז"ל הִכְרִיחַ שֶׁם דס"ל דְּאִיפּא תְּרֵי אִיסוּרֵי עכ"פ.

וא"ש הַפֵּל: ז) וְשִׁי' הַר"ן ז"ל דס"ל דְּטַעֲמָא דְּאִינָה חָלָה שְׁבוּעָה בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאָכּוֹל ז"י מִשׁוּם דְּהָוִי נִשְׁבַּע לְהַמִּית עֲצֻמוֹ ג"כ יֵשׁ לִישֵׁב בְּדַרְךָ זֶה שְׁלֵא יִקְשֶׁה מִהִירוּשְׁלָמִי הַנִּ"ל דְּכִינֵן דְּדָבָרִים הָאִיסוּרִים לֹא יִנְכָּלוּ בְּאַמַּת בְּאִיסוּר הַשְּׁבוּעָה מִשׁוּם דְּלֹא שִׁינָה דִּין פּוֹלֵל בְּזֶה לְהִירוּשְׁלָמִי כַּמ"ש א"כ נִמְצָא דְּלֹא הָוִיא שְׁבוּעָתוֹ בְּאַמַּת לְהַמִּית עֲצֻמוֹ דִּיכּוֹל לְחַיּוֹת ע"י שְׁיֵאכֵל דְּבָרִים אִיסוּרִים וְלֹא הָוִי נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצוּהָ מִהַ שְׁיִוְגְרָם ע"י הַשְּׁבוּעָה שְׁיִנְכַרַח לְאָכּוֹל גְּבֻלוֹת וּטְרִיפּוֹת לְהַחַיּוֹת נִפְשׁוֹ כִּי יִרְעַב וְיִסְתַּכֵּן.

ז"א דע"ז לֹא נִשְׁבַּע בְּפִירוּשׁ שְׁיֵאכֵל גְּבֻלוֹת וּטְרִיפּוֹת שְׁיִקְרָא נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצוּהָ מִשׁוּם זֶה: ח) נְעוּד יוֹתֵר י"ל דְּלֹא שִׁינָה לּוֹמֵר דע"י מִהַ דִּינְכַרַח לְאָכּוֹל גְּבֻלוֹת וּטְרִיפּוֹת לְכַשְׁיִסְתַּכֵּן יֵהִי מִשׁוּם זֶה נִשְׁבַּע לְבַטֵּל הַמְּצוּהָ כִּינֵן דְּבְּאַמַּת לְכַשְׁיִסְתַּכֵּן יוֹתֵרוֹ לּוֹ כֹּל הָאִיסוּרִים הַקְּלִים מֵאִיסוּר שְׁבוּעָה כְּגוֹן פִּירוֹת שְׁבִיעִית וְכְדוּמָה מִטַּעַם פְּקוּחַ נִפְשׁ א"כ בּוֹדָאי לֹא שִׁינָה לּוֹמֵר דִּיִּקְרָא מִשׁוּם זֶה נִשְׁבַּע לְבַטֵּל הַמְּצוּהָ.

וּמִהַ דִּינְכַרַח לְהַעֲמִיד עֲצֻמוֹ מִלְּאָכּוֹל עַד שְׁיִסְתַּכֵּן לֹא נִקְרָא נִשְׁבַּע לְהַמִּית עֲצֻמוֹ כִּינֵן דְּלְכַשְׁיִסְתַּכֵּן יֵאכֵל לְהַחַיּוֹת נִפְשׁוֹ גַּם בְּהִתֵּר. וְלִהְיֵי שְׁפִיר חָלָה שְׁבוּעָתוֹ.

וְהַר"ן ז"ל בְּעֲצֻמוֹ ס"ל כְּהַרְמַב"ם ז"ל בְּזֶה דְּגַם הֵיכָא דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר מ"מ תְּרֵי אִיסוּרֵי יֵשׁ. וְא"כ אִם יִקְיִים שְׁבוּעָתוֹ יְמִית עֲצֻמוֹ כִּינֵן דְּגַם דְּבָרִים הָאִיסוּרִים הָוִי בְּכָלֵל הָאִיסוּר וְלִהְיֵי הָוִי נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצוּהָ וְלֹא חָלָה פְּלֵל.

וא"ש: ט) וְהַגְּאוֹן מְאוּר הַגּוֹלָה מְהַר"י יְהוּדָה לִיב זְצוּק"ל הַנִּקְרָא הַגְּדוֹל"ל מִמֵּינְסֵק בְּהַצִּיעִי לְפָנָי דְּבָרִים הַנִּ"ל הַעִיר בְּזֶה לְהַקְשׁוֹת עַפ"י מִהַ דְּמוּכָא בְּר"ן שְׁבַת פ' ר"א דְּמִילָהּ מִחֻלּוֹקֶת הַרְז"ה וְהַרְמַב"ן ז"ל לְעַנְיֵן אִם נִשְׁתַּפְּףָה חֲמִימֵי דְּלֵאחַר הַמִּילָה קוֹדֵם הַמִּילָה אִם אַמְרִינֵן תְּדַחָה מִילָהּ כִּינֵן שְׁאִם נִימּוֹל נִצְטַרְף אַח"כ לְחַלֵּל שְׁבַת בְּמִכְשִׁירֵין אוֹ דִּילְמָא הַשְׁתָּא מֵיחַת בְּדִין מְהִלִּינֵן וְכַתֵּר הָכִי פְּקוּחַ נִפְשׁ הוּא שְׁדוּחָה אֶת הַשְּׁבַת וְשִׁי' הַרְמַב"ן ז"ל דְּשָׂרֵי לְמִימְהִלֵּי שְׁאִין לְמְצוּהָ אֶלָּא שְׁעָתָה וְאִין דּוּחִין אֶת הַמִּילָה מִפְּנֵי שְׁנִצְטַרְף אַח"כ לְחַלֵּל הַשְּׁבַת דְּכַתֵּר הַכִּי פְּקוּחַ נִפְשׁ הוּא דְּדַחֵי לִי וְלֹא מִכְשִׁירֵין וְשִׁי' הַרְז"ה ז"ל דְּכָל שְׁאֵנוּ יוֹדְעִים בְּתַחֲלִיל הַדְּבָר שְׁיִבְאוּ לִידֵי אִיסוּר מְלֵאכָה דּוּחִין הַמְּצוּהָ כְּדִי שְׁלֵא יְבוֹא בְּסוּף לִידֵי כְּהַ וְלִשִׁי זֹו נִרְאֶה דֶּהסְפִים הַרְז"ן ז"ל שָׁם.

א"כ בנדון דידן נמי פנין שברור לנו שע"י השבועה יוכרח לאכול גבלות וטריפות או פירות שביעית וכיוצא בהן. אף דלכשיסתפן תדחה מצוה פק"נ את האיסור מ"מ בנדאי אסור לו לישבע על פה ואם נשבע הויא שבועתו לבטל מצוה ולא הויא דומיא דלהרע או להטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות ובכה"ג לאו רשות מקרי.

אמנם הוא מותיב והוא מפרק לה דאף דאסור לעשות פן לכתחילה מ"מ שפיר חיילא שבועתי לשי' הר"ן ו"ל עצמו דנשבע על דבר שאינו מפורש בתורה חיילא שבועה ומובא בר"ן שם. גבי נשבע שלא לאכול ז"י.

א"כ גם בזה אף דאסור לעשות פן מ"מ לאו איסור מפורש בתורה הוא דלא תחול שבועה ע"ז: י) שבת וראיתי דלא יתכן לומר פן ולתריץ שי' הר"ן ו"ל. כמ"ש באות ח' דאם נאמר דמה דיוכרח להעמיד עצמו מלאכול עד שישתפן זהו לא נקרא נשבע להמית עצמו.

א"כ יקשה מ"ט נקרא נשבע להמית עצמו כשנשבע שלא יאכל ז"י. הלא גם שם ברור לנו דכשיסתפן יאכל משום מצות פקוח נפש.

ואלא דנאמר דעכ"פ עצם שבועתו הויא להמית עצמו שלא יאכל כל הז"י אף דבאמת יאכל לכשיסתפן מ"מ עצם שבועתו הויא להמית עצמו ומקרי נשבע לבטל את המצוה. א"כ הדר תקשי לן דמ"ט אי' בירושלמי דנשבע שלא יאכל ז"י חלה שבועתו.

דהשתא תו אין לומר דכיון דלא חלה שבועתו אדברים האסורים א"כ יוכל לאכלם ולא הוי נשבע להמית עצמו. דהא עכ"פ עצם שבועתו שנשבע שלא יאכל סתם ולא הוציא מכלל השבועה בהדיא דברים האסורים הויא נשבע להמית עצמו.

ואף דינש לחלק. דהתם לא חלה שבועה מעיקרה אדברים האסורים וע"כ מקריא שפיר שבועה דרשות ולא להמית עצמו.

משא"כ ה"א אף דנדאי יאכל לכשיסתפן. היינו דרק אז יותרו לו לאכול כל הדברים מצד פקוח נפש.

אבל מעיקרה ותחלתה הויא שבועה להמית עצמו. מ"מ לא נ"ל לחלק בכ"ז ויותר נראה פתרוץ הראשון שכ' באות ז' ודוק ולקמן בדברינו יבואר עוד אי"ה ביאור ד' הר"ן ו"ל במה שנקרא נשבע להמית עצמו אף דברור לנו דכשיסתפן יאכל עי' בתשו' להגאב"ד דיואשילקאווא ועי' בהתם סופר חאו"ח סי' קע"ו במ"ש לפרש דברי המלחמות ד' בשבועות שכתב דקונמות אינם חלים לעבור על ל"ת בקום ועשה יעוי"ש שנוגע לדברינו בזה: יא) ועוד נראה בזה בדרף יותר פשוטה להמבואר בתוס' שבועות (דכ"ד ע"ב) ד"ה מגו.

לענין הא דמתיב שם רבא למאן דאית לי' כולל באיסור הבא ע"י עצמו ממתני' דכריתות יש אוכל אכילה אחת וסגיב עלי' ארבע חטאות ואשם אחד ואלו הן וכו' ואם איתא משפחת לה חמש פגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב מגו דחיילא אתמרים חיילא נמי אחלב וכו' בתוס' ו"ל אע"ג דמאן דאית לי' איסור כולל מודה הוא דעל חמור לא חיייל כדמפרש ר"ת בפד"א גבי העברה ללא יצאתה מ"מ חיילא שבועה אאיסור

חלב דקיל הואיל והותר מפללו כדאמרין בסוף גה"נ התורה אמרה יבוא איסור נבילה ויחול אאיסור חלב עכ"ל.

הרי מפוךש יוצא מד' התוס' ז"ל דלא מהני פולל לחול אאיסור חמור א"כ בנשבע שלא אוכל סתם ז"י אף דמדין פולל נאמר בזה דחלה שבועה גם אכל דברים האסורים אבל מ"מ לא יחול רק אאיסורים דקילי מאיסור שבועה ולא אאיסורים דחמירי משבועה.

ואף דמבואר שם בש"ס דחלה שבועה בכלל אאיסור פגול ונותר וחלב דכל אלה שנוין במשנה דכריתות שם ואפ"ה פריד דליתני גם איסור שבועה. ואף דכל אלה איסורים חמורים שבתורה דאסורים בהנאה וענוש פרת ואפ"ה קים לי דחגיל עליהו איסור שבועה י"ל דכוננת רבא דמותיב ממתני' היינו דמשפחת לה בנשבע על החלב קודם שהקדיש הבהמה ולא הי' עוד עלי' איסור מוקדשין ופגול ונותר ולזה א"ש דגם התוס' ז"ל לא חתרו רק למצוא קולא בחלב שיחול עלי' שבועה ולא אשארי איסורים השנוין שם במשנה ופשוט הוא דיש כמה איסורים בתורה האסורים בהנאה וכן אלו שבכרת ומיתה בידי שמים דנדאי חמירי מאיסור שבועה דלא מצינו בשום דנכתא דאיסור שבועה הוא איסור החמור מכל איסורי מאכלות שבתורה.

וא"כ פיון דגם דיינינו פולל מ"מ איפא הרבה איסורים בתורה דנדאי חמירי מאיסור דשבועה ולא מהני דין פולל שיחול עליהם איסור שבועה. נמצא דאפתי שבועתו שנשבע שלא יאכל ז"י הויא שבועה שאפשר לעמוד בה דכשיסתפן יאכלם ולמאי שפי' לעיל דדבר שאפשר לעמוד בו במציאות ורק מצד הדין אי אפשר לעמוד בו חייילא שבועה.

א"כ פשוט דחייילא בזה שבועה דאפשר הדבר להתקיים במציאות ויאכל האסורים שלא חלה עליהם שבועה גם קודם שישתפן, ועי' בנוב"י מהדו"ת סי' קי"ז באו"ח. לפי"ז אפשר לומר דה"ט בירושלמי דקאמר דחלה שבועה בשלא אוכל ז"י דהוי שפיר דבר שאפשר לעמוד בו.

וטעמי' דהרמב"ם והר"ן ז"ל כמ"ש מקודם דס"ל דאף היכא דאין איסור חל אאיסור מ"מ איפא תרי איסורי לקוברו בין רשעים גמורים. נמצא דגם על האיסורין החמורין דלא חלה שבועה מדין פולל היינו דוקא למלקות ולקרבו אבל איסור שבועה איפא גם עליהם וממילא הוי דבר שא"א לעמוד בו ונשבע להמית עצמו.

וא"ש: יב) ובמ"ש לענין אם שבועה חלה אאיסור דפגול ונותר בכלל דהו קל על חמור. שוב מצאתי שהוא תוספתא מפוךשת בשבועות פ"ב ה"א שבועה שלא אוכל ואכל אונקלים אסורים פגול ונותר וטמא ועי' במצפה שמואל שהביא לפרש במפרש חצי שיעור ואלקבא דכו"ע דכולל לא מהני דהוי קל אחמור ועי' במנחת בפורים שם שכ' די"ל דלאו קל הוא לגבי פרייתות דחשיב בפ"ב דיומא חייבי פרייתות ולא תשא עמהן או דקמ"ל דגם בקל על חמור חגיל בכלל עיי"ש ולשני תי' אלו יקשה מד' התוס' שהבאנו שכ' בהחלט דכולל לא מהני בקל אחמור וגם דשבועה לגבי חלב מקרי קל אי לאו דחלב הותר מפללו: יג) אמנם יש עוד מקום עיון בכ"ז למאי שפסק הרמב"ם בפ"ה מה"ש ה"ה באמר שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות שקצים ורמשים פטור משום שבועת בטוי משום דהו דברים שאינם ראויים לאכילה.

וס"ל לפרש במסקנת הש"ס בשבועות דכ"ד. ג"כ דמתני' דקתני דחייב בשבועה שלא אוכל ואכל נבו"ט מייירי במפרש דוקא.

והוא דלא פשיטת רש"י ו"ל שם דלמסקנא גם בסתמא מייירי מתני' ולא מקרו דברים שאינם ראויים לאכילה רק עפר וכדומה אבל אלו ראויים רק ארי הוא דרביע עלייהו. וכן דעת הר"ף ו"ל פהרמב"ם ו"ל א"כ תקשה טובא דמ"ט בשבועה שלא אוכל ז"י הוי דבר שא"א לעמוד בו הא יכול לאכול גבלות וטריפות וכהנה דלא הוי בכלל השבועה וזהו באמת יקשה טובא ואפ"י אם נאמר פהצדשכתבנו לעיל דמה דיוכרח לאכול דברים האסורים משום קיום השבועה מקרי נשבע לבטל המצנה מ"מ יקשה הלא עיקר טעמין דהרמב"ם בשבועה שלא אוכל ז"י דהוי דבר שא"א לעמוד בו משום דנדאי יאכל לכשיסתפן כמ"ש הכ"מ ובזה בנדאי יקשה דלכשיסתפן הלא יכול לאכול דברים האסורים דאז יותרו לו וגם נשבע לבטל מצנה לא הוי והי' נראה בזה דכיון דעיקר טעמיה דהרמב"ם בשבועה שלא אוכל נבו"ט פטור הוא משום דאינם ראויים לאכילה ולא כיון עליהם.

א"כ לכשיסתפן ויותרו לו משום פקוח נפש ונמצא דאז ראויים לו ממילא ויכללו בכלל השבועה ג"כ ושפיר הויא השבועה בדבר שא"א לו לקיימו וסברא זו מצאתי גם באבני מילואים (סי' י"ב) בתשובה אכן עדיין יקשה להצד שכתבנו דמשום מאי דיוכרח לאכול דברים האסורים לא מקרי נשבע לבטל מצנה ודבר שא"א לעמוד בו ג"כ לא הוי כיון דיכול לעמוד במציאות.

א"כ אפתי יקשה דהלא יכול לאכול דברים האסורים גם קודם שישתפן ואז ליפא עלייהו איסור שבועה: יד) וידידי הרב הגאב"ד דואשילקאנא יחי' העירני בזה במקתבו לתרץ קושיא זאת די"ל דלקף דייק הרמב"ם בפ"א מה"ש בה"ז וכתב שנשבע שלא יטענם פלום שבועה ימים רצופין.

משום דבשלא אטענם הדין דאף בכ"ש חייב פמבואר בשבועות (דכ"ב ע"א) וכ"פ הרמב"ם בפ"ד ה"ב דנשבע שלא יטענם פלום ואכל כ"ש חייב. וכיון דאסר עצמו בכ"ש לא הוי דבר שאפשר לעמוד בו משום דבידו לאכול כ"ש כשיסתפן דגם ע"ז נשבע.

ומה שהוסיף תיבת "פלום" אף דבלשון טעימה לחוד נאסר בכ"ש. היינו דבא לכלול בזה גם גבלות וטריפות וכל דבר האסור ועל פולן נשבע.

ונרונים בזה דאפי' למאי שחדשנו דלא שייך בנ"ד לדון דין פולל משום דהכולל מגרע לנו שלא תחול השבועה פלל. מ"מ בזה שאסר עצמו בכ"ש ממילא חלה שבועה גם אנבלות וטריפות גם בלא פולל פמבואר בש"ס (דף כ"ג ע"ב) וכ"פ הרמב"ם בפ"ה ה"ז.

אמנם כ"ז מלבד דאינו מבואר בכוננת הרמב"ם ואפ"י אם יהיבנא ליה לדחוק פן בכוננתו ונאמר ג"כ דמ"ש בפ"ה ה"כ נשבע שלא יאכל פלום שבועה ימים ולא כתב לשון טעימה סמך עצמו אמ"ש בפ"א.

וכ"ז הוא דוחק. אמנם מה נעשה לתרץ ד' הטוש"ע יו"ד (סי' רל"ו ס"ד) שכ' נשבע שלא יאכל ז"י ולא הזכיר לא לשון טעימה ולא לשון פלום.

ובעיקר הקושיא הלא יכול ח"ש פשיספתן פבר פו הגאון רעק"א ז"ל ומובא בשמו בחי' חת"ס למס' נדרים (נ"ד ט"ו) עיי"ש: טו) והנראה בזה למ"ש הכ"מ בשם הר"ן. לפירוש טעמיה דהרמב"ם דבגושבע שלא אוכל ואכל דברים האסורים באכילה כגון נבול"ט פטור משום שבועת בטוי דהו דברים שאינם ראויים לאכילה ובגושבע שאוכל ואכל נבול"ט וכיוצא בהן פסק דינא ידי שבועה.

וכ' דלא דמי מי שגושבע שאוכל למי שגושבע שלא יאכל שגושבע שלא יאכל מסתמא לא נשבע אלא על דברים הראויים דדברים שאינם ראויים לו לא הי' צריך להשבע עליהו. ומשו"ה בגושבע שלא אוכל ואכל דברים שאינם ראויים ונבלות בכלל פטור.

אבל נשבע שיאכל מסתמא מסיק אדעתיה דבכל מה שיאכל יצא ידי חובתו ולהכי גם כשאוכל נבלות יצא. ולפי"ז י"ל כיון דעיקר הטעם דבגושבע שלא אוכל אין נבלות בכלל משום דאמרינן לדעתיה דבנדאי לא כיון לאסור עצמו בהן משום דבלא"ה ג"כ אסורים לו ולא צריך לישבע עליהו.

א"כ י"ל דכ"ז לא שייך רק אם אין נפ"מ מזה לעיקר השבועה כגון שבועה שלא אוכל היום דשבועתו חלה בכל אופן ואמרינן לדעתיה דמסתמא לא כיון לאסור עצמו גם בנבלות וטריפות.

משא"כ בגושבע שלא אוכל שבועה ימים דאז תלוי' עיקר שבועתו בזה. דאם נאמר דגם נבול"ט הו בכלל השבועה ממילא לא חלה שבועה כלל דהוי דבר שא"א לעמוד בו.

ואם נאמר דלא כיון כלל לנבול"ט ודברים האסורים ממילא הוי שבועתו בדבר שאפשר לעמוד בו ונחלה שפיר. מנלן בזה דעתיה דהאי גברא אם לשבועת בטוי קמיפנין או לשבועת שוא ויאכל לאתרי ויהא נוכח לאמוד דעתיה בכגון דא, וי"ל דבכה"ג באמת לא שייך לאמוד דעתיה וא"כ ממילא כיון דסתמא נשבע ולא הוציא דברים האסורים מפלל השבועה גם עליהם נשבע דאכילה גם בהו שייכא ולא הו כעפר ורק משום דאריא רביע עליהו אמרינן דמסתמא לא כיון להם דל"ל לאוסרם הלא בלא"ה אסורים ועומדים ובנ"ד שאין שייך לומר פו דאדרבה אולי פונתו גם עליהם כדי שתהי' שבועתו רק שבועת שוא ולא שבועת בטוי.

וא"כ אדרבה ראיה מדלא הוציאן מפלל לשונו דגם עליהם נשבע. והדבר צ"ב עוד דנימא בזה אין אדם מוציא דברים לבטלה ועי' ברא"ש פ"ג דשבועות (סי' כ"א) שכתב דאם אוסר עלי' כל פירות בסתם ולא הזכיר לעולם כיון שלא קבע זמן ממילא נאסרו עלי' לעולם.

דאיזה זמן תתן לו ולא מסתבר שלא יאסר רק רגע אחד. ולא אמרינן בזה ג"כ לדידי' דבנדאי אין אדם מוציא דברים לבטלה ומנ"ד יש לחלק.

ואכ"מ להאריף יותר. ועי' בגליון רש"א ביו"ד (סי' רל"ו סק"ד).

ועדיין צ"ע: סימן ל חקירה לדעת הרמב"ם ודעיימי' דס"ל בגושבע שלא אוכל לא הו דברים האסורים בכלל כמובא בסי' הקודם מהו הדין אם נחלה האי גברא באופן שנצטרף להאכילו משום פק"נ ולא מצאנו בעדו רק דברים האסורים אם צריך התרה לשבועה

או לא וכן אם נוכל להאכילו דברים המותרים שאסורים עלי' באיסור שבועה אם יש להאכילם לו או יותר טוב שנאכילו מדברים האסורים שאין עליהם איסור שבועה וכל פרטי דינים שישנם בזה עם כל צדדי הספיקות יבוארו לפנינו בס"ד א) והנה לכאורה נראה דלשיטת הרמב"ם ודע"מ' דס"ל דבגושבע שלא אוכל אין נבילות וטרופות וכל דברים האסורים בכלל משום דמקרו דברים שאינם ראויים לאכילה.

א"כ פשוט דאין צריך התרה לשבועתו פיון דמעולם לא פיון לישובע עליהם ולא אסר עצמו בהם.

וכן אם נמצא לפנינו להאכילו מדברים המותרים שאסורין עלי' באיסור שבועה ויש לפנינו גם מדברים האסורים שאין עליהם איסור שבועה. והדין בעלמא דמאכילין הקל הקל תחילה טוב יותר שנאכילו מדברים האסורים והקלים מאיסור שבועה כגון פירות שביעית וכיוצא בהן שאין אסורין רק באיסור עשה.

כן נראה לכאורה: ב) אמנם התושבתי בזה וראיתי דז"א. דכיון דכל טעמ' דהרמב"ם דברים האסורים לא הווי בכלל השבועה משום דמצד האיסור שרביע עליהם מקרו דברים שאינם ראויים לו לאכילה.

א"כ כ"ז דנקא באוכלם פשהוה בריא שאז אסורים לו. משא"כ בבא לאוכלם פשהוה מסופן דאז מותרים לו משום פק"נ א"כ ממילא ראויים לו אז מדין תורה ממילא הווי אז בכלל שבועתו כמו כל דבר המותר.

וא"כ בשאינו מוצא לאכילה רק מדברים האסורים יהי צריך התרה לשבועתו וכן טוב יותר שנאכילו מדברים המותרים שאסורין עלי' באיסור שבועה. ובאופן שלא נוכל בקל למצוא היתר לשבועתו משנאכילו מדברים האסורים ואפי' אסורים רק באיסור עשה.

כיון דגם הם הווי אז ממילא בכלל השבועה. וא"כ פשאכלם יעבור על שני איסורים איסור עצמם ואיסור שבועה וכשיאכל מדברים המותרים לא יעבור רק איסור שבועה לחוד.

ואף דגם לסברא זו דכשנותרים לו דברים האסורים מתמת חליו ממילא מקרו אז ראויים לאכילה ונכללים באיסור שבועה. מ"מ עדיין יש לנו לחלק בין הני תרי גוונ' וי"ל דבאמת היכא שאינו בנמצא להאכילו רק מדברים האסורים והספק רק לענין התרה לשבועתו.

בנדאי נאמר בזה דכיון דהותרו לו האסורים נאכילה ראוי' היא לו שוב חזקתו שבועתו עליהם וצריך התרה משא"כ היכא שנמצא להאכילו מדברים המותרים ומדברים האסורים. והספק הוא אם נאכילו דברים המותרים ויעבור באיסור שבועה לחוד.

או נאכילו דברים האסורים הקלים. דבזה אם נכריע לומר דיותר טוב שנאכילו מדברים המותרים דאם נאכילו מדברים האסורים שוב יחול עליהם איסור שבועה ג"כ.

אז יהי' הדין דאין להאכילו מדברים האסורים פיון דהדין דמאכילין הקל ובזה דברים המותרים קלים אצלו וממילא דברים האסורים נשארים אצלו בתוקף איסורם הראשון וממילא מקרו שוב לגביה אינם ראויים.

ועל אינם ראויים לא נשבע נמצא דע"י שנאמר שהם ראויים אצלו עתה יסובב הדבר
ש"ה"י ממילא אינם ראויים. וא"כ איך נוכל בזה לומר דיש עליהם איסור שבועה דהו
עתה ראויים לאכילה, כיון דע"ז יתהוו אינם ראויים.

אבל מ"מ פשוט דלא נוכל להאכילו מדברים האסורים דיאכלם בנדאי באיסור שבועה
דכשאוכלם אכילה ראוי' היא אצלו ועל אכילה ראוי' פזו נשבע שלא יאכל. ונכון.

ועי' מ"ש בסי' הקודם בזה: ג) וידידי הרב הגאון ר' מרדכי אלי' ראבינאוויץ הגאב"ד
דוואשילקאווע שליט"א במכתבו אלי השיג עלי בזה. וז"ל: ומה שכתב דכשיסתפן ניותר
אצלו נבילות הם בכלל אוכלים שראויים לאכילה וממילא חלה שבועתו גם ע"ז למפרע
ז"א דכיון דבשבע לא הי' דעתו לקב' לדעת הרמב"ם א"כ לא חלה שבועה ע"ז
כלל כיון דלא נתפגין לזה וכן מבואר להדיא בד' הש"ף ביו"ד (סי' רל"ח סק"ה) ע"ש.

עכ"ד: והנה אשר השיג עלי מסברא. דכיון דבשבע נשבע לא הי' דעתו לקב' א"כ לא
חלה שבועה ע"ז כלל כיון דלא נתפגין לזה.

לדעתי איפכא מסתברא. דמה דלא נתפגין לזה מתחלה משום דבלא"ה ג"כ אינם ראויים
לו ול"ל לאוסרם.

אבל עתה כשהותרו לו ממילא ראויים לו וממילא הו' בכלל שבועתו. וסברא זו נזכרת
בד"ר אגב בקצרה בתשו' אבני מילואים (בסי' י"ב) יעו"ש.

אפס לפי"ז עלינו לתרץ מה שהשיג מד' הש"ף ביו"ד (סי' רל"ח) ה"ל. ונבוא בזה לבאר
דברי'.

והנה ביו"ד שם סעיף ד' פסק דאם אמר שבועה שלא אוכל נבילות וטרקפות ואכל אינו
חייב משום שבועה שהרי מושבע ועומד מה"ס הוא, וכתב ע"ז הש"ף בסק"ה נראה דנ"מ
אף האידנא לענין חולה שמותר להאכילו נבילה שא"צ להתיר שבועתו.

ומזה השיג ידידי הרב הגאון ה"ל דמפורש יוצא מפי פהו גדול הש"ף ז"ל דכיון
דכשנשבע בהיותו פריא לא חלה שבועתו אנבילות וטרקפות שוב אין מקום לשבועה זו
לחול עליהם גם אם"כ כשנחלה והותרו לו.

וה"ה בנ"ד: ד) ולדעתי הרבה יש לחלק בזה. דשפתי פהו ברור מללו דהתם כיון דלא
נשבע רק על נבילות וטרקפות אמרינן שפיר דכיון דבשבע שהוציא שבועה מפ"ל לא
מצאה השבועה מקום לחול ויצאה לבטלה שוב אינו חוזר ונייעור דבור של שבועה גם
אם"כ כשנחלה כמ"ש הש"ף שם סקכ"ו בהא דפסק שם ביו"ד סעיף כ"א באומר שבועה
שלא אוכל כפר זה שבועה שלא אוכל כפר זה אין השנייה חלה ואם נשאל על הראשונה
חלה השני'.

וכתב הש"ף הטעם שחלה השני'. שהחכם עוקר הנדר מעיקרו וכאילו לא הי'ה השבועה
הראשונה כלל ונמצא שני' חלה למפרע ומשמע דבהפרכת הבעל דמיגז גיזו ואינו עוקר
הנדר מעיקרו אף שהפר הראשונה אין השני' חלה וכ"כ בתשובת מהר"ם מינץ (סי' מ')
עיי"ש.

חזינו מזה דאף דקיי"ל בעלמא היכא דאין איסור חל על איסור מ"מ איסור השני מתלי תלי וקאי ואי פקע הראשון חזיל כמבאר יבמות (דף ל"ב ע"א) מ"מ דבור של שבועה שאני דכיון דלא מצא מקום לחול בשעה שהוציאו מפי'.

וכיון שפטל שוב אינו חוזר וניעור. ולא אמרינו דבור דמתלי תלי וקאי.

ועי' בשעה"מ פי"ז מהלכות איסורי ביאה דהביא ראי' לזה מד' התוס' גדרים (דף צ' ע"ב). וכ"כ בתשו' רעק"א ז"ל (סי' קס"ח).

ולזה שפיר כ' הש"ך בסק"ה דכשנשבע שלא אוכל נבילות וטריפות כיון דבשעה שנשבע לא מצאה השבועה מקום לחול משום דמנשבע ועומד מה"ס הוא ואין איסור חל על איסור. שוב אינו חוזר וניעור דבור של שבועה גם כשנחלה והותרו לו נבילות וטריפות.

וכ"ז שייך דנקא בנשבע על דבר מיוחד ופרטי כמו בדיני' דהש"ך דנשבע רק על נבילות וטריפות לחוד. ולא מצא דבורו מקום לחול כלל.

משא"כ בנ"ד שנשבע סתם שלא אוכל ועל דברים המותרים חלה שבועתו בודאי. רק דדברים האסורים לא נכללו בשבועתו דלא נתפסו עליהם דלא כיון לאסור רק אוכלין הראוין.

א"כ כיון דשבועתו מצאה מקום לחול אהיתרא ולא יצאה לבטלה. ממילא כשנחלה אח"כ ונעשו גם נבילות וטריפות ראוין אצלו.

ממילא נכללין גם הן באיסור השבועה. ולא בעינן לומר בזה שיחול השתא איסור שבועה מחדש מה שפכר בטל ועומד.

רק דממילא האיסור שיש לו אהיתרא מתפשט גם עליהם ממילא דגם הם הוו לי' היתרא השתא. וחילוק זה נכון עפ"י הסברא הישרה: ומ"ש השעה"מ פי"ז מהלכות איסורי ביאה לפרש פונת התוס' ז"ל בגדרים (דף צ' ע"ב) דהקשו אמתני' דנטילה אני מן היהודים פר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים.

והקשו בתוס' הלא מתני' ר"י היא דל"ל כולל ואיך חל איסור הגדר על איסור א"א ודקדק השעה"מ מדלא תירצו דהגדר יחול אחר הגירושין דאז יפקע איסור אשת איש מזה סיוע למ"ש המהר"מ מינץ דבגדר ושבועה לא אמרינו כן דאף דלא חל השתא יחול לאח"ז.

ואף דהתם דבור הגדר לא בטל לגמרי כשהוציאנו מפי' וחדל לכה"פ אבעלה. מ"מ הקשו התוס' שפיר דל"ל דיחול אכל העולם לאחר שיגרשנה ויהי' ממילא בכלל הגדר.

דכיון דהדין דיפר חלקו נמצא דבעת הגירושין כבר בטל גדרה לגמרי ושוב אינו חוזר וניעור גם אח"כ. ושפיר דמי לדינו דהש"ך ומהר"מ מינץ.

משא"כ בנ"ד כמ"ש: ה) ולכאורה הי' נ"ל עוד בזה דלמ"ש הש"ך בסי' (רל"ח סק"ה) דאם נשבע שלא לאכול נבילות וטריפות בעת חלי' אף דאז הן מותרות לו מ"מ אינו חל שבועתו משום דהוי נשבע לבטל המצווה דפקוח נפש עי"ש א"כ לכאורה לא שייך לומר לפי"ז שיחול איסור דשבועה אדברים האסורים בעת חלי' משום דאז מותרים לו וראויים

לאכילה פינן דאז בלא"ה אין מקום לשבועה לחול משום דהוי נשבע לבטל מצוה לד' הש"ף.

אמנם ז"א. דהאמת הוא כמ"ש בתחילה דאין פאן חלות איסור שבועה מחדש רק דממילא נכללים באיסור שבועה.

וכמו דלא פקע איסור שבועה מהמותרים מטעמא דהוי עתה נשבע לבטל מצוה דפקוח נפש. פן גם מדברים האסורים לא לא יפקע האיסור דמשנעשו ראויים לאכילה ממילא נכללו באיסור דעל אכילה ראוי' כזו הרי נשבע בתחילה ועוד דגם הש"ף שם מסיק דיש להחמיר ולהתיר לו.

ולקמן (בסי' ל"ב) נבאר בארובה דברי הש"ף אלה ע"ש: ו) אמנם מה שיש עוד להעיר בזה לפמ"ש לעיל (בסי' ז') דהא דקיי"ל בעלמא היכא דאין איסור חל על איסור דהאיסור השני מתלי תלי וקאי ואי פקע הראשון אתי וחייל.

היינו דוקא היכא דפקע הראשון לגמרי אבל לא היכא דנדחה איסור הראשון ולא הותר לגמרי יעו"ש. ומבואר הוא בב"י לאו"ח (סי' שכ"ח) בד"ה הי' החולה וכו' מחלוקת הראשונים אם שבת הותרה אצל ספנת נפשות או רק הודחה.

וכתב שם דדעת הרמב"ם וכן דעת הר"ן דרק הודחה ולא הותרה. והאחרונים פתבו דגם בשאר איסורים יהי תלוי במחלוקת הראשונים לגבי שבת ועי' פרא"ש יומא פרק יוה"כ (סי' י"ד).

א"כ בנ"ד כשנחלה להאי שי' הפוסקים דרק הודחו לו איסורים ולא הותרו א"כ בלא"ה א"א לאיסור שבועה לחול עליהם מטעם דאין איסור חל על איסור דכיון דלא הותרו לו לגמרי האיסורים ועדיין אריה דאיסורא רביע עליהם.

רק דהודחו לגבי' מטעם פקו"נ אפתי שייך בזה אין איסור חל על איסור כמ"ש לקמן ואין שייך בזה לומר דאיסור שבועה חול עליהם בכלל דגם אהתיירא נשבע. דזה לא שייך רק בתחלת, חלות השבועה דאז שייך כולל מגו דחנייל השתא אהתיירא חנייל נמי אאיסורא אבל בנ"ד כשבא איסור שבועה לחול אאיסורא לא שייך כולל מגו דחנייל אהתיירא דאהתיירא חנייל כבר כשנשבע והשתא בעינן שיחול אאיסורא לבד ולא שייך מגו בכה"ג ופשוט הוא.

אבל להני שי' הפוסקים דס"ל דאיסורים הותרו לחולה א"כ שפיר חול איסור שבועה עליהם כשנחלה. נמצא לפי"ז דנ"ד תלוי במחלוקת הראשונים ז"ל אם בעינן הותרה לשבועתו כשנחלה ובא לאכול איסורים: ז) ונראה להמציא בזה נפ"מ גם לשי' רש"י ז"ל ויתר הפוסקים דעימין דס"ל דבנשבע שלא אוכל אסור גם בגבילות וטרופות וכל האסורים דכיון דרק אריא רביע עליהם לא מקרו אוכלים שאינם ראויים.

למ"ש בסי' הקודם דאף דבכולל דברים המותרים עם דברים האסורים חניילא שבועתו מצד איסור כולל מ"מ לא מהני כולל להאסורים התמורים מאיסור שבועה. א"כ כשנחלה ואין בנמצא להאכילו רק מדברים האסורים שתמורים באיסורם מאיסור

שבועה יש לחקור לדינא אם צריף התרה לשבועתו ולמ"ש יהי תלוי בהני שי הפוסקים
אם הותרו איסורים לחולה או רק הודחו.

וכן יש לחקור במי שנשבע בהדיא שלא יאכל מפל דבר המותר ואח"כ נחלה ואין בנמצא
להאכילו רק מדבר האסור דלהני שי הפוסקים דאיסורים הותרו לחולה י"ל דכיון דכל
האיסורים הותרו לו עתה ממילא נכללים עתה באיסור שבועתו.

וגם אין איסור חל על איסור ל"ש בזה דעתה פקע מעליהם לגמרי איסורם הראשון.
ולפי"ז צריף התרה לשבועתו משא"כ להני פוסקים דאיסורין הודחו לחולה ולא הותרו
אף דגם לדידהו י"ל פיון דעכ"פ שרינו לי עתה לאכול כל האיסורים ממילא נכללים
בלשון שבועתו.

אבל מ"מ שינוי בזה דינא דאין איסור חל על איסור פיון דלא פקע מהם האיסור לגמרי
כמ"ש. וכ"ז הוא רק להני פוסקים דס"ל דכל היכא דאין אחע"א גם תרי איסורי ליכא.

ועמ"ש לעיל בסי' הקודם. ועי' בכמ"ג בפתי' להל' פסח מה שהתפלא שם על הש"ך
ביו"ד סי' רל"ח סק"ה.

ועי' בנו"ב מהדו"ת או"ח סי' קי"ז יעוי"ש: סימן לא בד' ה"ר"ן ו"ל בשבועות פ"ג בענין
נשבע שלא אישן שלשה ימים. ופליאה גדולה עליו מש"ס נדרים דט"ו: נדרים (דט"ו
ע"א) תנו קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך ה"ז בלא דברו היכי דמי אילימא
כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא והתנו חוקר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש
בו ממש ועל דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא
דאמר קונם עיני בשינה ואי דלא יתיב שיעורא מי שבקינן לי עד דעבר איסור בל יחל
והאמר ר"י שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר אלא דאמר וכו':
א) וקשה לי טובא הלא מבואר הוא ביבמות (דף קכ"א ע"ב) דמדייק הש"ס מדברי ר"י
דקאמר שבועה שלא אישן ג"י מלקין אותו וישן לאלתר דבלא שינה ג"י לא יוכל אדם
לחיות ומוכרח למות.

וביאור דברי הש"ס בזה נבאר לקמן אי"ה ועכ"פ פיון דס"ל להש"ס דמוכרח אדם למות
בלא שינה ג"י. א"כ יקשה טובא בד' ה"ר"ן ו"ל בשבועות פ"ג לענין נשבע שלא אוכל
ז"י המובא לעיל בסי' ל' שחולק אהרמב"ם וס"ל דלא הוי דבר שא"א לעמוד בו ולא דמי
לשלא אישן ג"י דהתם בע"כ ישן בתוך הג"י והלכך הוי דבר שא"א לעמוד בו ולא חייילא
שבועה עלי'.

משא"כ בשלא אוכל יכול להעמיד עצמו ולכשיסתפן תדחה שבועתו ומ"מ מסיק שם דגם
בשלא אוכל ז"י לא חלה שבועה ולא מטעמי דהרמב"ם רק משום דהוי נשבע לעבור
על דברי תורה שנשבע להמית עצמו עיי"ש.

וא"כ יקשה מאד מנ"ל להש"ס בנדרים דטעמי דר"י דהוי ש"ש בנשבע שלא אישן ג"י
משום דהוי דבר שא"א לעמוד בו. וס"ל להש"ס מסברא דאף דר"י אמר לה לענין שבועה
מ"מ פיון דטעמי משום דהוי בנשבע על עמוד של עץ שהוא של אבן א"כ ה"ה בנדר
גמי נדר שוא הוא.

דילמא טעמין דר"י לאו משום דבר שא"א לעמוד בו. רק פינון דלא יוכל לחיות בלא שנינה ג"י הוי נשבע לעבור על דברי תורה להמית עצמו.

ולטעם זה לא יהי דין זה רק בשבועה דאין שבועה חלה לבטל את המצוה אבל בנדר דחל גם לבטל את המצוה כמבואר לקמן בדט"ז ע"ב גם בקונם עלי' עינו לשנינה לג"י ג"כ חניל ומאי פריה הש"ס וקאמר ר"י וכו' דילמא לא אמר ר"י רק גבי שבועה ולא גבי נדר: (ב) והנראה בזה.

דהנה עיקר החילוק שבין נדר לשבועה דשבועה אינה חלה לבטל מצוה ונדר חל מבואר בש"ס לקמן משום דשבועה הוי איסור גברא ולאו כל פמינא להפקיע עצמו מחיוב המצוה.

משא"כ נדר הוי איסור חפצא והחפץ אינו משועבד להמצוה ולהכי חל הקונם על החפץ ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו עיי"ש ב"ר"ן ולפי"ז דכל טעמא דנדר חל לבטל מצוה הוא משום דהוי איסור חפצא.

א"כ כ"ז לא שייך רק בקונם שאוסר החפץ עלי'. משא"כ למאי דבעי הש"ס השתא לאוקמי מתני' באומר קונם עיני בשנינה.

פינון דבכה"ג הוי הקונם על גוף האדם. ומה לי כל גופו או אחד מאבריו'.

וכינון דהוא משועבד להמצוה אינו חל קונם אגופו לעבור על דברי תורה להמית עצמו ובכה"ג דחניל הקונם אגופו דמי נדר לשבועה דאינו חל לבטל מצוה. ושפיר פריה הש"ס דאפי' נימא דטעמין דר"י בשבועה שלא אישן ג"י משום דהוי נשבע לעבור על דברי תורה להמית עצמו.

מ"מ גם בנדר כה"ג דקיימינן בי' דאמר קונם עיני בשנינה דחניל הקונם אגופו לא חניל לבטל מצוה ולעבור אדברי תורה דומיא דשבועה: (ג) ואמינא עוד להוכיח דין זה דבקונם כה"ג שאוסר גופו בקונם לא חל לבטל מצוה מד' רש"י בנזיר (ד"ד ע"א) גבי הא דקאמר דקרא דמיין ושכר יזיר אתא לאסור יין מצוה פנין הרשות.

ופריה מאי היא קדושא ואבדלתא הרי מושבע ועומד עלי' מהר סיני ופירש"י ז"ל וקיי"ל דנשבע לבטל את המצוה פטור וא"ת הא תנו חומר בנדרים מבשבועות שפן נדר חל על דבר מצוה כדבר הרשות דאיש פי ידור נדר לה' פתיב לא קשיא דהא לא הוי אלא פגון באומר ישיבת סנפה עלי דאוסר אותה עלי' ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו אבל אם אמר קונם שלא אשב בסנפה אין בדבריו פלוג' והכי מסקינן בנדרים עכ"ל הרי מפורש יוצא מד' רש"י ז"ל דבאיסור גופו בקונם לא חל לבטל מצוה.

וא"כ ל"ק מה שהקשינו לד' ה"ן ז"ל מש"ס דילן דמנ"ל להש"ס דטעמין דר"י גבי נשבע שלא אישן ג"י משום דהוי דבר שא"א לעמוד בו. דילמא טעמין דהוי נשבע לעבור על דברי תורה להמית עצמו וא"כ בנדר חל כה"ג.

דז"א דכינון דקיימינן באומר קונם עיני בשנינה ובכה"ג דהקונם הוי על גופו גם בנדר לא חל לעבור על דברי תורה ודמי לשבועה כמ"ש: (ד) ואחרי שנים רבות מצאתי במחנה

אפרים הל' נדרים (סי' א') שכ' להוכיח דין זה דלא חל נדר אגופו לבטל מצוה מד' רש"י ו"ל דנזיר הנ"ל.

ובשמים עדי פי פונת לד' הגאון ו"ל ומצאתי עוד בס' קהלת יעקב להרי"ט אלגאזי ו"ל בתוס' חכמים אות נ' בנשבע לבטל מצוה שהביא שם ד' המכה אפרים וראיתו מד' רש"י נזיר וכ' די"ל דאין מזה כ"כ ראי' דכונתו ו"ל דאצטריך קרא דמנין ושכר נזיר להכי דאע"ג דנדרים חלין על דבר מצוה מ"מ הו"א דוקא באוסר החפץ על עצמו אבל נדר דבענין נזיר דאסר נפש' אחרפצא לא חנייל ת"ל קרא דנזיר דגם בכה"ג חנייל על דבר מצוה וה"ה בנדר דעלמא נמי דאפי' באוסר עצמו אחרפצא חנייל דילפינן מנזיר בהקישא והביא עוד שם דברי תוס' שבועות (דף כ"ה ע"א) ד"ה חומר כ' טעם זה דאצטריך קרא בנזיר לפי שאוסר עצמו על היין והו"א דלא חנייל דנדרים גופייהו כשאוסר עצמו על הסופה לא חנייל וכ' הר"י באסאן בתשו' מהרי"ט ח"א (סי' נ"ד) דכוננת התוס' במ"ש דנדרים גופייהו לא חנייל בכלל ההו"א שכ' הוא אבל לבתר דגלי קרא בנזיר ה"ה בנדרים דחניילי אפי' באוסר עצמו על המצוה וכן נאמר בד' רש"י ו"ל.

יעו"ש: ובאמת לא ירדתי לסוף דעת הגאון ו"ל בזה דהמענין בנזיר שם יראה דאין לפרש כן לשי' רש"י ו"ל. דהרי הש"ס פריך הרי מושבע ועומד עלי' מה"ס ופרש"י ו"ל דכוננת הש"ס להקשות דמ"ט באמת חנייל לבטל מצוה וע"ז משני דקרא אתי לכדרבא דאמר שבועה שאשפה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חלה אשבועה ופירש"י ו"ל שם דיש חילוק בין מושבע מהר סיני ובין מושבע מפי עצמו וקמ"ל קרא דעל מושבע מפי עצמו חלה נזירותו לבטל שבועתו.

עיי"ש באורח מישור שפי' כן דרש"י ו"ל וכן הביא שם בשם תשו' מהר"מ אלשי"ך ו"ל דכן פוננת רש"י ו"ל, עכ"פ לפי"ז הרי גם למסקנת הש"ס לא חלה נזירות לבטל שבועת הר סיני וכשפריך הרי מושבע ועומד מה"ס הוא לא משני דבאמת להכי אתא קרא לאשמועין דגם בכה"ג חנייל ורק מוקי קרא להיכא שאמר שבועה שאשפה דהני רק נשבע מפי עצמו בזה רק גלי קרא דחנייל נזירותו אבל בנשבע מה"ס גם למסקנא לא חנייל.

וע"כ דקאי החילוק גם למסקנא בין אוסר החפץ על עצמו לאוסר עצמו אחרפץ. אבל התוס' ו"ל שיטה אחרת להם בסוגיא זו עיי"ש בד"ה מאי היא שכ' וקשה דאדרבה להכי אצטריך קרא מיותר לומר דחנייל עלי' נזירות ועו"ק וכו' וכ' בסוף דבריהם בשם ר"ת ו"ל דגרסינן בתמ' וכי מושבע ועומד מה"ס פלומר ל"ל קרא מיותר לומר לאוסר יין מצוה וכי מושבע ועומד מה"ס דנהי דקידוש היום דאורייתא על היין לאו דאורייתא דזוכרהו על היין הוא אסמכתא והשתא משני דקרא אתי להיכא שנשבע לשתות וקמ"ל קרא יתירא דחנייל עלי' אע"ג שנשבע לשתות.

והשתא לד' תוס' ו"ל שפיר ו"ל דאצטריך קרא דהו"א דלא חנייל משום דאוסר גופו אחרפצא וקמ"ל דחנייל וממילא פינן דגלי בנזירות ה"ה בנדרים כה"ג ג"כ חנייל וכמ"ש הר"י באסאן ו"ל לפרש דבריהם בשבועות אבל לשי' רש"י ו"ל בסוגיין הרי מוכרח דהאי דינא הוא גם לפי המסקנא.

וד' הקהלת יעקב צ"ע לדעתו. באופן דלדברינו מוכרח משי' רש"י ז"ל בנזיר דגם בנדריים אם אוסר עצמו אהפצא לא חזיל לבטל מצוה וכמ"ש המחנה אפרים ז"ל.

ויתורץ בזה מה שהקשינו לשי' הר"ן ז"ל מש"ס דילן בנדריים (ט"ו ע"א) די"ל דגם שיטת הר"ן ז"ל פו פשיטת רש"י ז"ל. וא"ש: ה) והגאון ה"גדול" ר' ירוחם יהודה ליב זצ"ל מד"א דמינסק פשהרציתי הדברים לפני' בשנת תרנ"ה הוסיף נוסף בזה דעפי"ז יש לתרץ מאי דלכאורה קשה בש"ס דנדריים הנ"ל לקמן דאמר רבינא אמר לעולם פדקתני ומאי בל יחל מדרבנן.

ופי' הר"ן ז"ל פלומר שאני ישן ולא קאמר עיני בשנינה דאע"ג דשנינה אין בה ממש איפא בל יחל מדרבנן. וקשה לכאורה דאם אמנם ניחא השתא מה שהקשה הש"ס מעיקרא מדבר שאין בו ממש אבל אפתי תקשה מאי דהקשה הש"ס עוד ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן לי' עד דעבר איסור בל יחל והאר"י וכו' ואי דמירי דאמר קונם שאני ישן היום מ"מ לא הו"ל לש"ס השתא בתירוץ דרבינא לסתום אלא לפרש אבל לפימ"ש א"ש דכל קושיות הש"ס מעיקרא ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן לי' הוא רק למאי דס"ד דמירי באומר קונם עיני בשנינה דבכה"ג לא חזיל נדר ג"כ לבטל מצוה פיון דחל אגופו וכמ"ש.

משא"כ למאי דמוקי רבינא דמתני' מירי באומר קונם שאני ישן ומאי בל יחל מדרבנן. פיון דלא הוי הקונם אנפשי' כה"ג באמת חזיל לבטל מצוה ג"כ כמו בנדריים דעלמא וכמו שפירש לקמן בע"ב בד' הר"ן ז"ל גבי הא דאמר האומר לאשתו קונם שאני משמשך ה"ז בבל יחל דברו ופריף הש"ס והא משתעבד לה מדאורייתא ומוקי לה באומר הנאת משמיש עלי וכו' הר"ן ז"ל וא"ת והא האי נדרא מדרבנן הוא דהנאת משמיש לית בה ממשא וליפא למימר דבאומר קונם גופף עלי משמיש עסקינן דהא דומיא דשאני ישן שאני מדבר קתני לה דאוקמא רבינא בכל יחל מדרבנן וכיון דמדרבנן בעלמא הוא היכי חזיל נדרא דילי' דליתא אלא מדרבנן בעלמא לאפקועי מצות עונה ומצות פרי' ורבי' י"ל פיון דנדרא מיהא חזיל ממילא פקעי להו הנה מצות דחקמים מתנין לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה.

א"כ הכ"נ באומר קונם שאני ישן אף דלא חזיל רק מדרבנן מ"מ חזיל לעקור דבר מה"ת בשב וא"ת וא"כ שפיר י"ל דמירי מתני' סתמא דלא יהיב שיעורא ואף דהוי לעבדור אדברי תורה להמית עצמו מ"מ חזיל זהו מה שהוסיף הגאון זצ"ל אז בזה.

הו אמנם דמדנטר הר"ן ז"ל בקושיא דאיף חזיל נדרא דרבנן לבטל מצוה דאורייתא עד התי' מוכח דבתני' רבינא לא צריכינן לכ"ז אמנם אף דלא נחית הר"ן ז"ל לזה מ"מ הדבר מצד עצמו גיפן להאמר: ו) ברם לקושטא דמילתא נ"ל דאין לתרץ בזה ד' הר"ן ז"ל ממה שהקשינו עלי' דא"כ יקשה טובא דמנלי' להר"ן ז"ל באמת דטעמי' דר"י בשבועה שלא אישן ג"י הוא משום דבע"כ ישן והוי דבר שא"א לעמוד בו ומשו"ז חילק בטעמא בין הא דשבועה שלא אישן ג"י ובין שבועה שלא אוכל ז"י דילמא באמת טעמי' דר"י הוא משום נשבע לעבדור אדברי תורה להמית עצמו וזה הטעם שייך גם בשבועה שלא אוכל ז"י כמ"ש הר"ן ז"ל דאין נחד דינא נחד טעמא יהי' לתרונןיהו הני דיני.

והדבר צריך תלמוד עוד. ועי' בתשו' להגאב"ד דוואַשילקאווא מ"ש בזה: ז) וביאור ד' הש"ס דיבמות (דף קכ"א ע"ב) דמוכח מהא דר"י דשבועה שלא אישן ג"י דבלא שינה ג"י מןכרח הוא אדם למות.

דלכאורה קשה טובא מה שהקשה ידידי הרב הגאון מוהרמ"א ראבינאוויץ שי' אב"ד דוואַשילקאווא הלא היא כתובה על ספרו "נר למאור" דמגלי' להש"ס להוכיח פן דהלא טעמין דר"י למ"ש הר"ן ז"ל בשבועות הוא משום דבע"כ ישן מאלי' ולא משום דמןכרח הוא למות: והי' נ"ל בזה דבאמת ס"ל להש"ס דבידו של אדם לעשות טענדקאות שלא יישן בע"כ פגון למברז נפשין בסילואה וכמבואר בש"ס גיטין (פ"ד ע"א) ועוד פהנה ורק משום דאם באמת לא יישן כל השלשה ימים מןכרח הוא למות לזאת הוי הדבר רחוק מאד במציאות שיעשה טענדקי לכל יישן וימות עי"ז.

וכיון דרחוק מאד במציאות דבר שא"א לעמוד בו מקרי. ועי' בנדריים (דף ל"א ע"א) במתני' בד' הר"ן ז"ל בד"ה שאיני נהנה להם והם לי והנה לנכרים וכתב בשם הר"א ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא פיון דהכי נדר א"א לו לעמוד בנדרו וה"ל פההיא דאמר לעיל שבועה שלא אישן ג"י מפין אותו וישן לאתרו וה"נ נימא דיהנה לאתרו דדבר שא"א לעמוד בו הוא קמ"ל דלא.

פיון דאיפא תקנתא דנכרים אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו עכ"ל. ואם הי' ס"ד דבכה"ג מקרי דבר שא"א לעמוד בו משום שאין לו רק תקנה רחוקה ליהנות לנכרים.

אף דבאמת לא הוי משום זה דבר שא"א לעמוד בו. מ"מ פשיטא לן דבנידון דילן שהתקנה שיש לו רחוקה מאד במציאות פיון דמןכרח הוא למות על ידה בנדאי מקרי דבר שא"א לעמוד בו.

משא"כ אם לא הי' מןכרח למות בלא שינה ג"י לא הי' אז דבר שא"א לעמוד בו פיון שיש לו תקנה ועצה שלא יישן בע"כ אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו. וכמו במתני' דנדריים הנ"ל פן נ"ל ליישב ד' הש"ס דיבמות: שוב ראיתי דזה לא ניתן להאמר.

דאם נאמר דבשלא אישן ג"י בידו שלא לישן כל הג"י בע"כ ע"י טענדקאות ורק דמ"מ מקרי דבר שא"א לעמוד בו משום דרחוק הדבר במציאות שיעשה תקנה ועצה שיימות עי"ז. א"כ יקשה לשי' הר"ן ז"ל עצמו דבשלא אוכל ז' ימים לא מקרי דבר שא"א לעמוד בו משום דבידו להעמיד עצמו שלא יאכל עד שייסתפן וכתבנו לעיל (בסי' כ"ח) דסברת הר"ן ז"ל פיון דבידו באמת שלא לאכול לעולם גם כשיסתפן ולמות ברעב להכי מקרי דבר שאפשר לעמוד בו.

משא"כ בשלא אישן ג"י. בע"כ ונשלא לרצונו יישן מאלי'.

אבל אם פאנו השתא לחדש דגם בשלא אישן בידו שלא לישן ולמות בצערו. א"כ יקשה מאי חילוק בין שלא אישן לשלא אוכל לשיטתו דרבינו הר"ן ז"ל.

הן אמנם דמדברי הרמב"ם ז"ל ומלשוננו הנהב בפ"ה מה"ש ה"כ משמע באמת דאין שום חילוק בין הגי' תרתי בין בדינא בין בטעמא ומשמע דבהגי' תרתי בידו הוא לקיים שבועתו ולהעמיד עצמו עד שימית עצמו על קיום שבועתו וכמו שהבאתי לעיל כ"ז.

אָבֵל לַד' הָרָ"ן ו"ל א"א לומר פֶּן וּמְפֹרָשׁ יִנְצָא מִדְּבָרֵי ו"ל דָּאִין לוֹ שׁוּם עֲצָה וּתְחִבּוּלָה לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ שְׁלֵא לִישׁן כָּל הַשְּׁלֵשָׁה יָמִים וּמִן־כֶּרַח הוּא עַפ"י הַטְּבַע לִישׁן מֵאֲלֵי וְאִין מְקוּם לְדְבָרֵינוּ בְּזֶה: ח) וּלְתַרְזֵן ד' הָרָ"ן ו"ל נ"ל עַפ"י מֵאֵי דְרֵאִיתִי בַס' עָרוּף לְגַר עַל מַס' יְבָמוֹת (בְּדָף קכ"א) שִׁכ' דְּלוּלָא הֶרְאִישׁוּנִים ו"ל הִי נ"ל דְּמַחְלֻקָתָא ר"מ וְרַבְּנָן בְּמַתְנֵי שָׁם דְּרַבְּנָן אָמְרֵי נָפַל לְמִים שְׁאִין לָהֶם סוּף אֲשֶׁתּוֹ אֶסוּרָה וְשִׁישׁ לָהֶם סוּף אֲשֶׁתּוֹ מְוַתֶּרֶת וּר"מ אוֹמֵר בֵּין יֵשׁ לָהֶם סוּף וּבֵין אִין לָהֶם סוּף אֲשֶׁתּוֹ אֶסוּרָה.

וְאָמַר ר"מ ע"ז מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד שְׁנַפְּל לְבוּר הַגְּדוֹל וְעָלָה לְאַחַר שְׁלֵשָׁה יָמִים. וּי"ל דְּזֶה ס"ל לְכוּ"ע דָּאִין אָדָם יָכוֹל לְחַיּוֹת בְּמִים דְּהוּא נֶגֶד הַטְּבַע.

וְלֹא כַמ"ש הֶרְאִישׁוּנִים ו"ל דַּר"מ ס"ל דְּיָכוֹל לְחַיּוֹת בְּמִים ג"י. רַק דַּר"מ מְבִיא רֵאָזָה מֵאוֹתוֹ אָדָם שְׁעָלָה לְאַחַר ג"י וְע"כ אוֹ שְׁשָׁח עַפ"י הַמִּים אוֹ שְׁהִי רֵאִישׁוֹ חוּץ לְמִים א"כ אֲנִן נְמִי נִיחֻשׁ לְהִכִּי וְע"ז הַשִּׁיבוֹ לוֹ רַבְּנָן בְּבִרְיָתָא דָּאִין מְזַפְּרִין מַעֲשֵׂה גָסִים וּמְפֹרָשׁ הַש"ס דְּהֵינּוּ שְׁלֵא יִישׁן ג"י.

וְהֵינּוּ דָּאִי הִי יִישׁן הִי נוֹפֵל בְּנוֹדָאֵי בְּתוּף הַמִּים וְנִטְבַּע וְלֹא מְשׁוּם דְּבִלָּא שְׁיָנָה ג"י מִן־כֶּרַח הוּא לְמוֹת מְשׁוּ"ז. רַק דְּכָאֵן אִי הִי יִישׁן בַּע"כ הִי נְטַבַּע, וּר"מ מְשִׁיב ע"ז דְּכִיפִין ע"ג כִּיפִין הָיוּ וְאִי אֶפְשָׁר דְּלֹא מְסַרְיָה וְנִינִים פְּנִירְתָא וְהֵינּוּ בְּהוּצָאָתָא רֵאִישׁוֹ חוּץ לְמִים יַעוּי"ש.

וְאִם נֹאמַר לְפָרֵשׁ פֶּן גַּם אֲלֵיבֵי דְהָרָ"ן ו"ל וְא"כ שׁוּב אִין רֵאָזָה כָּלֵל מְש"ס דִּילֵן דְּבִלָּא שְׁיָנָה ג"י מוֹכְרָה הוּא לְמוֹת. וְא"ש ש"ס דְּנִדְרִים דְּפִשְׁיטָא לִי דְגַם בְּקוּנָם לֹא יָחוּל כַּה"ג. דְּלִיפָּא לְמִימַר דְּטַעְמָא מְשׁוּם נְשַׁבַּע לְהַמִּית עֲצָמוֹ. דָּאִין מִן־כֶּרַח כָּלֵל שְׁיָמוֹת מְזָה וְע"כ מְשׁוּם דְּבָר שֵׁא"א לְעַמּוּד בּוֹ דַּבַּע"כ יִישׁן מֵאֲלֵי כַמ"ש הָרָ"ן ו"ל.

וְגַם ש"ס דִּיבְמוֹת א"ש כַּמ"ש: סִימָן לַב פְּלִיאָה עֲצוּמָה בַד' הַשְּׁ"ף ו"ל בִּיּו"ד סִי רַל"ח לְעַנְיָן נְשַׁבַּע שְׁלֵא לְאַכְוֹל נְבִלוֹת בְּעַת חֲלִי: א) בְּשׁוּ"ע יו"ד (סִי רַל"ח סְעִיף ד') אָמַר שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל נְבִלוֹת וְטְרִיפוֹת וְאָכַל אִינוּ חֲזִיב מְשׁוּם שְׁבוּעָה שְׁהִרִי מְשַׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי הוּא.

וְכ' הַשְּׁ"ף בַּסְק"ה נִרְאָה דְּנִפְקָא מִינָה אָף הָאִיִּדְנָא לְעַנְיָן חוּלָה שְׁמוּתָר לְהַאֲכִילוֹ נְבִילָה שְׁאִין צְרִיף לְהַתִּיר שְׁבוּעָתוֹ. מִיְהוּ הֵינּוּ בְּנִשְׁבַּע כְּשֶׁהוּא בְּרִיא דְהִי אִז אֶסוּר בְּנְבִילוֹת וְטְרִיפוֹת אָבֵל נְשַׁבַּע כְּשֶׁהוּא חוּלָה פִּינּוֹן שְׁאִז מוּתָר לוֹ לְאַכְוֹל א"כ חָלָה הַשְּׁבוּעָה וַיֵּשׁ לְהַתִּיר לוֹ.

מִיְהוּ י"ל דְּדָאֵף בַּכַּה"ג לֹא חֲזִיִּלָּא הַשְּׁבוּעָה פִּינּוֹן דְּמוּתָר לוֹ לְאַכְוֹל מְשׁוּם פְּקוּחַ נְפֶשׁ א"כ הַשְּׁבוּעָה נְמִי לֹא חָלָה דְּנִשְׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי עַל הַמְצָנָה דְּפְקוּחַ נְפֶשׁ וְהוּא נְשַׁבַּע לְבַטֵּל מְצָנָה זוֹ וְנִרְאָה דְּיֵישׁ לְהַחְמִיר וּלְהַתִּיר לוֹ.

עַכ"ל ו"ל: ב) וְלַעֲנֵ"ד לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרֵי הַשְּׁ"ף ו"ל דְּמִסְתַּפֵּק בְּהֵאֵי דִינָא אִם חָלָה שְׁבוּעָתוֹ שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכְוֹל נְבִילוֹת וְטְרִיפוֹת בְּעַת חֲלִי. מִי אָמְרִינּוּ פִּינּוֹן דָּאִז מוּתָרִין לוֹ מְשׁוּם פְּקוּחַ נְפֶשׁ א"כ שְׁפִיר חָלָה שְׁבוּעָה עֲלֵיָהּ אוֹ דְּאֶדְרַבָּה פִּינּוֹן דְּמוּתָרִים לוֹ.

מְשַׁבַּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי עֲלֵיהֶם לְאִוְכְלָם מְשׁוּם פְּקוּחַ נְפֶשׁ. וְהוּי נְשַׁבַּע לְבַטֵּל מְצָנָה וְלֹא חָלָה שְׁבוּעָתוֹ.

וע"ז מסיק דגיש להחמיר ולהתיר לו. וקשה לי טובא דמאי מסתפק כלל בזה הלא תזינן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה"ש ה"כ דנשבע שלא לאכול שבועה ימים הוי שבועת שוא כמו נשבע שלא אישן שלשה ימים.

וכן פסקינן בטוש"ע יו"ד (סי' רל"ו סעיף ד'). וטעמין דהרמב"ם ז"ל הוא כמ"ש הכ"מ ז"ל דכיון דברור לנו שישתפן ובנדאי יאכל לכשיסתפן להכי מקרי דבר שא"א לעמוד בו והארקנו בזה בסי' הקודמים א"כ פיון דפסקינן התם דהוי שבועת שוא אף דנשבע כשהוא פריא ובידו להעמיד עצמו שלא לאכול עד שישתפן אף פיון דברור לנו דנדאי יאכל לכשיסתפן להכי הוי מעיקרה שבועת שוא.

א"כ מפל שפן בנשבע ממש בעת חלי'. ובאופן דאין לו לאכול שום דבר אחר דאל"כ לא הי' הנבילות מותרים לו.

דתכף נצונונו אנו לאכול משום פקוח נפש ונעבור על שבועתו בנדאי דבר שא"א לעמוד בו מקרי. ולא חלה שבועה כלל.

ואף דבידו למתשל אשבועתו ולא נתיר לו באמת בלא שאלה. הא זהו בידו גם בנשבע שלא לאכול ז"י.

ואפ"ה אמרינן דמקרי דבר שא"א לעמוד בו דהיינו דא"א לו לעמוד בקיום השבועה אם לא יתשל אשבועתו דלא מקרי קיום שבועה מה דבידו למתשל עלי'. וכיון דאם לא תשל עלי' מוכרח הוא לעבור מקרי דבר שא"א לו לעמוד בו.

א"כ כל שפן בזה דהוי דבר שא"א לעמוד בו. דתכף אחרי השבועה יהי' מוכרח או למתשל עלי' או לעבור: ג) ועוד קשה לי טובא מאי מסתפק הש"ך ז"ל אם זה מקרי נשבע לבטל מצוה דפקוח נפש.

הלא הר"ן ז"ל בשבועות פ"ג המובא לעיל בסי' שחולק אהרמב"ם ז"ל וס"ל דנשבע שלא לאכול ז"י הוי שבועת שוא ולא מטעמין רק מטעם דהוי נשבע לבטל מצוה ולעבור אדברי תורה ולהמית עצמו ומקרא מלא דבר הכתוב ואף את דמכם וגו' א"כ מפל שפן בנשבע ממש כשהוא מסוכן דהוי נשבע להמית עצמו ולא חלה שבועה כלל.

ומאי זה מסתפק בזה הש"ך ז"ל ומסיק דגיש להחמיר ולהתיר לו. הלא אין כאן מקום ספק כלל בין לשי' הרמב"ם ז"ל ובין לשי' הר"ן ז"ל.

וראיתי בס' שושנת העמקים להגאון בעל פמ"ג ז"ל בכלל ח' מביא שם דברי הש"ך ש' שכ' דנשבע כשהוא חולה אין שבועה חלה עלי' דהוי נשבע לבטל מצוה. וכ' ע"ז לכאורה פקוח נפש אין בו לאו ועשה מפורש כ"א וחי בהם וכהאי גוונא שבועה חלה וי"ל דשמירת הנפש יש בו לאו ועשה עי' בר"מ ז"ל פי"א ה"ד מהלכות רוצח ושמירת נפש עכ"ד ותמוה מאד הלא מבואר הוא כ"ז להדיא בד' הר"ן ז"ל בשבועות פ"ג הנ"ל.

וצ"ע: ד) והרב הגאון מו"ח יוסף לעווינשטיין שליט"א הגאב"ד בסעראצק במכתבו אלי העירני בזה. די"ל דלהכי ל"ה בנדון דהש"ך ז"ל כנשבע לאכול נבילות בעת חלי' דבר שא"א לעמוד בו.

אף דתקף יהי' מוכרח או לאכול או למתשל אשבועתי'. משום דישועתד' פקדף עין ואולי
יבריא מיד ויוכל לעמוד בשבועתו ואני לא אבין.

דמלבד דאין והסברא לומר דמקרי דבר שאפשר לעמוד בו. משום דיוכל להיות דיבריא
מיד ויעמוד לו רוח והצלה ממקום אחר.

הלא עכ"פ כ"ז אינו בידו וכל שאינו בידו מקרי דבר שא"א לעמוד בו לפי הסברא. ועוד
קשה יותר הלא כל עיקרה של שבועה זו שמצא מקום לחול.

אינה רק על עת חלי' דאז מותרים לו נבילות וטרפות ולא הוי מושבע ועומד מה"ס שלא
לאוכלם. ומאי מהני לן שיבריא מיד וא"כ נמצא דאין מקום לשבועה זו אם לא יבריא
מיד.

ואז הלא מושבע ועומד מה"ס, וא"כ ממ"נ אין מקום כלל לשבועה זו לחול. דבעת תלי'
מוכרח הוא לאכול וכשיבריא מושבע ועומד מה"ס שלא לאכול נבו"ט ולא חלה שבועה:
נחתנו הרה"ג מוה' שמואל אביגדור נ"י הוסיף עוד לישב.

דמאי דאמרינו בנשבע שלא לאכול ז"י דהוי שבועת שווא משום דיאכל ליפשיסתכן ג"כ
משום מצנה דפקוח נפש הוא דאין השבועה חל ע"ז משום דהוי נשבע לבטל מצנה. רק
פינו דמ"מ מוכרח הוא אח"כ לעבור על מה שנשבע דמי לנשבע שלא אישן ג"י.

וזהו שייך רק בנשבע מקודם. אבל נשבע בעת שהי' כבר מוכרח לקיים המצנה הרי
נשבע ממש לבטל מצנה.

והוהו ד' הש"ף ז"ל. וילדעתי כ"ד תמוהים.

מ"ש דבנשבע שלא לאכול ז"י שינוכרח לאכול לכשיסתפן. היינו משום דלא חל ע"ז
השבועה דהוי נשבע לבטל מצנה תמוה דא"כ מדוע מקרי דבר שא"א לעמוד בו.

דעל מה דחלה שבועתו דהיינו שלא לאכול עד שיסתפן דבר שאפשר לעמוד בו הוא.
ועל עת שיסתפן לא חלה שבועה.

ורק מצד נדר ושבועה שבתלו מקצתו יש לחקור בזה. ועי' במחנה אפרים ה' שבועות
סי' ח' וסי' י"ט.

אבל לא מצד שבועה שא"א לעמוד בה. ועוד דהרי הכ"מ ז"ל כ' להסביר טעמין'
דהרמב"ם ז"ל משום דכשיאכל לכשיסתפן יעבור אשבועתו ונמצא שנשבע על דבר
שא"א לו לקיימו.

וחזינו בהדיא דחלה שבועתו גם אעת שיסתפן. ולהכי הוי ש"ש.

ונשבע לבטל מצנה לית מאן דכר שמה לד' הרמב"ם ז"ל: ה) ובסברא זו פשנשבע שלא
לאכול ז"י מדוע לא נימא באמת דעל עת שיסתפן לא חלה שבועתו בכדי קיום נפשו.
משום דהוי נשבע לבטל מצנה.

פינו דברור לנו בעת השבועה דשבועה זו תגרום לבטל מצנות פקוח נפש דנדאי הוא
שיסתפן. ובנדאי הוי זה בכלל נשבע לבטל מצנה דעלמא.

ארץ דהמצנה ג"כ באה ע"י שבועתו. מ"מ לאו הרעה רשות היא וכשאני לעצמי אמנם
חקרתי הרבה בזה דמדוע לא נימא פן.

ופשוט דלא שייך בזה לומר דחלה שבועתו גם על עת שיסתפן משום כולל דמגו דחלה
שבועה אששה ימים שלא יסתפן בהם מעניעת אכילה חלה גם על יום השביעי שיסתפן
בו.

נדא.

דכבר פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מה"ש דבאומר שבועה שלא אוכל כפר זה היום וחרור
ואמר שבועה שלא אנכלנה לא חלה שבועה שני. והראב"ד ז"ל השיג עלי' שמתחלה לא
נשבע אלא ליומו ולבסוף נשבע שלא יאכל אותו כפר לעולם.

ובכ"מ ז"ל כ' לתרץ ד' הרמב"ם ז"ל. ובשעה"מ פי"ז מה' איסורי ביאה כ' שם להסביר
ד' הכ"מ ז"ל בד' הרדב"ז ז"ל בתשובותי' שפתב דטעמו של רבינו דלא אמרינן איסור
מוסיף אלא היכא שהאיסור נוסף בזמן שהאיסור הראשון עדיין על החתיכה כגון חמותו
ונעשית א"א דמגו דאתוסף עלה איסור א"א לגבין' פולי עלמא אתוסף נמי לגבין' חתנה
באותו זמן.

אבל ה"א בזמן המגו דהיינו שאר הימים אין פאן איסור ראשון דמותר הי' לאכול בשאר
הימים. והלכך לא אמרינן בזה מגו להאכלה ביום עצמו יעו"ש.

והאחרונים האריכו הרבה בזה. ועי' תשו' אבני מילואים סי' ט"ו.

ועי' שם בשעה"מ שהביא ראי' לדין זה מש"ס שבועות דכ"ה ע"ב דמתיב רב המנונא לא
אכלתי היום ולא הנחתי תפילין היום חייב. בשלמא לא אכלתי איתא בלא אוכל אלא לא
הנחתי מי אית' בלא אנית'.

וקשה הא איתי שפיר בלא אנית תפילין לא בחול ולא בשבת ויו"ט דמגו דחיייל אשבת
ויו"ט חיייל נמי אחול אלא ודאי משמע דכל כה"ג לא חשיב כולל ומוסיף כיון דבזמן
המגו לית' לאיסורי' קמא כלל.

עיי"ש.

ונדון דידן נמי להא דמניא דהוי כולל בזמן וזה לא אמרינן. ועי' במחנה אפרים ה"ש סי'
י"ט שהקשה בד' הר"ן ז"ל שפתב דנשבע שלא לאכול ז"י הוי נשבע לבטל מצנה ולהמית
עצמו אמאי לא תחול שבועה בכלל מגו דחלה היום חלה עד סוף זמנה.

ועי' בקצוה"ח סי' ע"ג סק"ג. ואין חפצי להרחיב הדבור בדבר שהאריכו האחרונים: (ו)
נאפי' לדעת האחרונים דמחלקים בין כולל למוסיף בזה וס"ל דכולל אמרינן מזמן לזמן
וראיינתם מהא דקיי"ל דהאומר שבועה שלא אוכל מצה סתם הוי כולל ואסור לאכול
מצה בלילי פסח עי' בהגהות מאמר מרדכי לס' המאירי לחידושי נזיר ד"ד ע"א.

מ"מ בנ"ד נראה פשוט דלא הוי כולל. דעיקר מה דהוי זה נשבע לבטל מצנה הוא רק
מפח זה שחלה שבועתו על עת היותו בריא דעי"ז ברור לנו שיסתפן בנדאי וממילא הוי
עי"ז נשבע לבטל מצנה.

וא"כ היכי שנייה פולל בכה"ג דנימא מגו דחל על הששה ימים חל גמי איום שביעי
ש'סתפן בו. דאדרבה מגרע גרע עי"ז דהיא הנותנת.

דאי לאו שושבע על הששה ימים הי' חלה שבועה על יום השביעי. וע"י שושבע ביחד
על ז"י הוי כפאן שבועה לבטל מצנה.

וע"י בתשב"ץ ח"א סי' ק' לעגן נשבע שלא לחלוץ ושלם ליבם אם שנייה בזה פולל.
ועוד דכבר חדשנו לעיל בסי' כ"ט דכה"ג היקא דע"י הפולל יגגם לנו שלא יחול פלל
לא אמרינו פולל.

וא"כ הכ"נ ע"י שנאמר פולל יסובב לנו דהוי דבר שא"א לעמוד בו משום דודאי יאכל
לכש'סתפן וכשאוכל אז עובר אשבועתו וכמ"ש הכ"מ ז"ל בטעמי דהרמב"ם ז"ל. ואם
לא נאמר בזה פולל ונימא דעל עת ש'סתפן לא חלה פלל שבועה דהוי נשבע לבטל מצנה.
א"כ שפיר תחול שבועתו עד שעה ש'סתפן. ולא הוי דבר שא"א לעמוד בו משום
דכש'סתפן יאכל.

דהלא לא חלה שבועתו על שעה ש'סתפן והוי אפשר לעמוד בשבועתו שפיר ותחול
שבועתו עד שעה ש'סתפן. וכמו בנשבע שאוכל נבילות ושחוטות דמצינו להראשונים
ז"ל דאף דלא חלה שבועה לאכול נבילות מ"מ חלה לעגן שחוטות.

ע"י במחנה אפרים ה"ש סי' ח' מה שמביא תשו' הר"ן ז"ל בנשבע לפרוע הקרן והרבית
דעל הרבית לא חל ועל הקרן חל. ואפ"ל למאי שמביא שם שיטת הרמב"ם ז"ל דבכה"ג
לא חלה שבועה פלל פיון דלא חלה לבטל מצנה לא חלה גםאדבר הרשות.

אבל מ"מ קשה דמדוע כתב הרמב"ם ז"ל בשבועה שלא אוכל ז"י דהוי ש"ש משום דהוי
דבר שא"א לעמוד בו. דהלא פיון דלא חל אשעה ש'סתפן הוי שפיר דבר שאפשר לעמוד
בו.

ורק דהוי ש"ש משום פיון דלא חל לבטל מצנה לא חל גמי אדבר הרשות. וגם בזה עוד
יש לע"י הרבה דלכאורה יש לחלק בזה.

אבל עכ"פ דבר שא"א לעמוד בו לא הוי: ז) ובאמת רציתי לומר דזהו טעמי דהר"ן ז"ל
שחילק אהרמב"ם ז"ל וס"ל דלא מקרי דבר שא"א לעמוד בו משום דודאי יאכל
לכש'סתפן. והארנו לעיל בסי' כ"ח להסביר טעמו ונימוקו ולהב"ל י"ל דזהו טעמו
משום דס"ל דעל עת ש'סתפן לא חלה שבועתו דהוי נשבע לבטל מצנה.

וממילא הוי שבועתו דבר שאפשר לעמוד בו. והרנונו בזה לתרץ קוש' הגאון מהר"מ
שי"ק ז"ל בס' לתר"ג מצות שהקשה שם לשי' הר"ן ז"ל דטעמא דהוי ש"ש בנשבע
שלא אוכל ז"י משום דהוי נשבע להמית עצמו ולעבור אדברי תורה.

א"כ בקונם דחל לבטל מצנה הדין נותן דאם אוסר פל פירות העולם עלי' ש'חול גדרו.
ולא כן כתב הר"ן ז"ל עצמו בנדריים דנ"ה ע"ב ולקמן נדבר מזה.

ולהב"ל אדרבה בקונם פיון דחל לבטל מצנה. א"כ חל גמי אשעה ש'סתפן.

בְּזֶה יוֹדֵה הֶר"ן ז"ל דְּהוּי דְּבַר שֶׁא"א לְעִמּוּד בּוֹ. דְּכִינּוּ דְּנֻדָּאֵי יֹאכַל לְכַשְׁיִסְתַּפְּנוּ וְיַעֲבֹר אֲנָדְרוּ.

א"כ א"א לוֹ לְעִמּוּד בְּקִיּוּם נִדְרוֹ: אוּלָם כ"ז אֵינּוּ אֶלָּא עַפ"י דְּרַף הַחִידוּד אֲבָל לֹא לְקוּשְׁטָא דְּמִילְתָּא דְּהַמְעִינּוּ בְּהֶר"ן ז"ל יִרְאֶה דְּלִשְׁנוֹ אֵינּוּ סוֹבֵל פֶּן. אֲבָל הִדְרוּ לְדִידוֹן דְּקִשָּׁה לְהִבִּין לְכַאוּרָה מ"ט לֹא נִימָא דְּעַל עַת שְׁיִסְתַּפְּנוּ לֹא חָלָה שְׁבוּעָתוֹ דְּהוּי נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה.

וּמִמִּילָא תְּהִי הַשְׁבוּעָה עַד שְׁיִסְתַּפְּנוּ. דְּבַר שְׁאֲפָשֶׁר לְעִמּוּד בּוֹ.

וּבְעֵלְמָא בְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל הַיּוֹם וְנִסְתַּפְּנוּ דְּצָרִיף הִתְרַם לְשְׁבוּעָתוֹ. לֹא תִקְשָׁה פְּזָה דִּיהִנִּי מִןתְּרַם כְּשֶׁנִּסְתַּפְּנוּ בְּלֹא הַתְּרָה דְּלֹא חָל ע"ז שְׁבוּעָה דְּהוּי נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה.

דְּעִדִּיפָא מְזָה כ' הֶרְשֵׁב"ץ ז"ל בְּתִשׁוּ' ס' ק' דְּאֶפִּי' הִכָּא שְׁהִי הַשְׁבוּעָה מִמָּשׁ לְבַטֵּל מִצְוָה אַף בְּשַׁעָה שְׁנִשְׁבַּע לֹא יָדַע מִהַמִּצְוָה חָלָה שְׁבוּעָה יַעוּי"ש. א"כ מ"כ"ש בְּזָה דְּבִשְׁפָּעָה שְׁנִשְׁבַּע לֹא הִי נֻדָּאֵי שְׁיִסְתַּפְּנוּ וְיָבוֹא לִידֵי בְּטוּל מִצְוָה.

בְּזָה יוֹדוּ כו"ע דְּחָלָה הַשְׁבוּעָה גַּם כְּשֶׁנִּתְחַדַּשׁ אַח"כ וּבָא לִידֵי בְּטוּל מִצְוָה וְעִי' בַּאב"מ בְּתִשׁוּ' ס' י"ד. אֲבָל כְּשֶׁנִּשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל ז"י דְּבְּזָה בְּרוּר לְנוּ בְּעַת הַשְׁבוּעָה שְׁיִסְתַּפְּנוּ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיָבוֹא לִידֵי בְּטוּל מִצְוָה.

נִימָא בְּאַמַּת דְּלֹא חָלָה עַל עַת שְׁיִסְתַּפְּנוּ: ח) אֲמַנְם הָאֲמַת יוֹרָה דְּרַכּוּ דְּלֹא שְׁיִיף בְּזָה לֹאמַר דְּהוּי נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה עַל עַת שְׁיִסְתַּפְּנוּ. וְלֹא תַחוּל שְׁבוּעָתוֹ עַל אַז.

כְּמוֹ שְׁמִנְכְּרַחֲזִין אָנוּ לֹאמַר וּלְפָרֵשׁ בְּדַבְּרֵי הֶר"ן ז"ל שְׁפַתְּב דְּהוּי נִשְׁפָּע לְהַמִּית עֲצָמוֹ. וְצָרִיף ג"כ לְהִבִּין הִלֵּא הַשְׁבוּעָה עַל שְׁשָׁה יָמִים לֹא הוּי לְהַמִּית עֲצָמוֹ.

וְרַק מַה שְׁהוּסִיף לִישְׁבַּע גַּם עַל יוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּא שְׁגוּרָם לְהַמִּית עֲצָמוֹ א"כ מִחַמַּת דְּהוּי נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה נִימָא רַק דְּשְׁבוּעָתוֹ לֹא תַחוּל עַל יוֹם הַשְּׁבִיעִי. אֲבָל בְּכָל עַת שְׁיִכּוֹל לְעִמּוּד עַל קִיּוּם נִפְשׁוֹ שְׁפִיר תַּחוּל הַשְׁבוּעָה.

וּבַפְּרִט לִשִׁי הֶר"ן ז"ל דְּבְּנִשְׁבַּע לְפָרוּעַ הֶקְרָן עִם הֶרְבִּית אַף דְּלַעֲנִין הֶרְבִּית הוּי נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה מ"מ עַל הֶקְרָן חָלָה שְׁבוּעָתוֹ לְפָרוּעַ. א"כ ה"כ"נ נִימָא פֶּן.

וְע"כ צ"ל דְּכִינּוּ דְּלֹא נִשְׁבַּע מְעוּלָם עַל דְּבַר הֶרְשׁוּת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְאֶדְרַבָּה ע"י מַה שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל בְּשִׁשָּׁה יָמִים יוֹצֵא מְזָה דְּהֶאֱסוּר שְׁבוּעָה הַנּוֹסָף עוֹד לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי הוּי לְבַטֵּל מִצְוָה וְלְהַמִּית עֲצָמוֹ.

וְאִין שְׁיִיף לֹאמַר בְּכַה"ג לְחַלֵּק שְׁבוּעָתוֹ דְּתַחוּל מְקַצָּת וְתַבְטֵל מְקַצָּת דְּשְׁבוּעָה אַחַת הִיא שְׁעַל יָדָה יָבוֹא לִידֵי בְּטוּל מִצְוָה לְעַבְרוֹר אֶדְבְּרֵי תוֹרָה וְלְהַמִּית עֲצָמוֹ. וְה"ט ג"כ שְׁלֵא אֲמַרִּינוּ כּוֹלֵל בְּזָה דְּלֹא נִשְׁפָּע בְּהִדְיָא עַל שְׁנֵי דְּבָרִים רְשׁוּת וּמִצְוָה.

וְעִינְקָרָה שְׁל שְׁבוּעָה זוֹ לְבַטֵּל מִצְוָה. וְא"כ א"ש גַּם שִׁיטַת הֶרְמִב"ם ז"ל.

כִּינּוּ דְּבַע"כ אִין לֹאמַר בְּזָה דְּתַחוּל שְׁבוּעָה רַק עַד שְׁפָּעָה שְׁיִסְתַּפְּנוּ וְיִהְיִי מִמִּילָא דְּבַר שְׁאֲפָשֶׁר לְעִמּוּד בּוֹ כַּמ"ש. וְזָה לֹא תִקְשִׁי דְּאֵמַאי צָרִיף הֶרְמִב"ם ז"ל לֹאמַר דְּטַעֲמָא דְּלֹא חָלָה שְׁבוּעָה מִשׁוּם דְּבַר שֶׁא"א לְעִמּוּד בּוֹ.

וְלֹא קָאָמַר כַּמ"ש הֶר"ן ז"ל. מִשׁוּם נִשְׁפָּע לְבַטֵּל מִצְוָה וְלֹא חָל כָּלֵל.

דבלא"ה ע"כ צ"ל או דהרמב"ם ז"ל לא פסיקא לי דהוי לבטל מצנה הפתובה בתורה. או דנ"מ מטעמא דדבר שא"א לעמוד בו לעגנו קונם. ואי מהני כולל דבנשבע לבטל מצנה מהני כולל. ובדבר שא"א לעמוד בו לא מהני בשום דוקתא.

וא"ש: סימן לג בעגנו ה"ל. וחקירה חדשה בקונמות שחלין אדבר מצנה.

אי חלין נמי לבטל מצנת פקוח נפש: שלום רב לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם לשם ולתפארת מוהר"מ אלי' שליט"א ראבינאוויץ. הגאב"ד בואשילקאווע [כעת בואשילשאק] בעהמ"ס "נר למאור": אחדשה"ט וכו' א) בריש פל מראין ראיתי מ"ש כת"ה לתרץ מה שקשה לי בש"ס דגדרים (דט"ו ע"א) דמנלי' להש"ס דטעמא דר"י בשבועה שלא אישן ג"י דהוי ש"ש משום דהוי דבר שא"א לעמוד בו.

ופסיקא לי להש"ס דגם בקונם לא יחול כה"ג. דילמא טעמי' דר"י משום דהוי נשבע להמית עצמו ולבטל מצנה.

וא"כ בקונם דחל על דבר מצנה ג"כ יחול גם בכה"ג. וכמ"ש הר"ן ז"ל סקרא זו בפ"ג משבועות לעגנו נשבע שלא לאכול ז"י.

וע"ז פתב ידידי מעכת"ה שי' דל"ק דהר"ן ז"ל לנפשי' הא ס"ל דלא יתכן לעשות טעדיקי פלל ולעמוד עצמו בשינה ג"י. ובע"כ ושללא לרצונו בנדאי יישן מאלי' בתוך הג"י.

וע"כ פשטיות דברי ר"י לדידן' משום דבע"כ יישן: ב) ולי אינו נראה. דמה לי דעפ"י הטבע לא יתכן לעשות טעדיקי ובנדאי יישן.

מ"מ מנלן האי חידוש מדבר שא"א לו לעמוד בו. דעכ"פ הרי מפניש יוצא מש"ס יבמות (דקכ"א ע"ב) דבלא שינה ג"י מוכרח הוא למות.

א"כ אפ"ל דזהו טעמי' דר"י דהוי נשבע להמית עצמו. ואם באנו לומר דכיון דברור לנו שבנדאי יישן בתוך הג"י מאלי' ולא ימות.

א"כ ברור לנו שלא יבוא ע"י שבועתו לידי בטול מצנה. ובכה"ג לא הוי נשבע לבטל מצנה.

קשה.

נדא דפשטות הסברא מחייבת דכיון דעצם שבועתו הוי לבטל מצנה. אף דברור לנו שלא יבוא לידי פה מ"מ עצם השבועה הוי לבטל מצנה.

ולאו הרעה רשות היא. והדין נותן שלא תחול שבועתו ועוד דתקשה ע"ז מדברי הר"ן ז"ל עצמו שכתב דנשבע שלא לאכול ז"י הוי נשבע לבטל מצנה ולהמית עצמו, אף דג"כ ברור לנו שלא יבוא לידי פה.

דכשיסתכן נתיר לו פדי קיומו משום פקוח נפש. וכ"כ הש"ך ביו"ד סי' רל"ח סק"ה בנשבע שלא לאכול נבילות בעת חלי', מקרי נשבע לבטל מצנה דפק"נ אף דברור לנו שלא יבוא לזה דתכף נצונו לאכול ולא יבוא לידי בטול מצנה זו.

אם אף לא ימצא לשאול על שבועתו. וע"כ משום דעצם השבועה הוי עכ"פ לבטל מצוה. ואף דיש לחלק. דבשינה בע"כ יישן מאלי' בהכרח עפ"י הטבע.

אבל גבי אכילה רק אנו נתיר לו לאכול אם לא ימצא לשאול. מ"מ נ"ל כ"ז לדונק ונגד הסברא: ג) ונסתפקתי בזה למ"ש הש"ך ז"ל דבנשבע שלא לאכול בעת חלי' הוי נשבע לבטל מצוה דפקוח נפש.

איה' הדין בקונם כה"ג. אם אסר עלי' כל מיני מאכל פשהוא מסוכן.

אם יחול הקונם דבקונם קיי"ל דחגיל גם לבטל מצוה ואיה' יהי' הדין בזה. וצדדי הספק בזה הוא.

עפ"י מאי דמבאר בש"ס נדרים (דט"ז ע"ב) דקאמר מנין שאין נשבעין לעבור על המצוה ת"ל לא יחל דברו דברו אינו מיחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מ"ש נדר דכתיב איש כי ידור וגו' לד' לא יחל דברו שבועה נמי היא כתיב או השבע שבוע' לד' ל"י דברו.

ומסיק אמר רבא היא דאמר ישיבת סוכה עלי' והיא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה. וכפי מה שהסבירו הראשונים ז"ל שם דבשבועה דאוסר על נפשי' לאו כל פמיני' להפקיע עצמו מחיוב המצוה.

אבל נדר איסור חפצא הוא והחפץ אינו משועבד להמצוה. ומוכח מהש"ס דאי לאו קרא דלד' דגלי לן דאפי' יש בנדרו בטול מצות השם לא יחל דברו.

הו"א דאף דנדרים איסור חפצא הוא. מ"מ לאו כל פמיני' לאסור החפץ עלי' בקונם במקום בטול מצות השם.

ועיקר הוא מגזה"כ. רק דבא רבא לתרץ דמנלן דגזה"כ הוא על קונם, וקרא דנדרו דגלי' לן דנדרו אינו מיחל אבל מיחל לחפצי שמים קאי על שבועה דילמא להיפך.

ע"ז מתרץ רבא דמסתברא דקרא דלד' דחל לבטל מצוה אתי לנדרים משום דהוי איסור חפצא. וקרא דנדרו אתי לשבועה דהוי איסור גברא אבל עכ"פ גם בנדרים היא דחלים אדבר מצוה.

העיקר הוא מגזה"כ. ועי' בראשונים ז"ל שהקשו באומר קונם סוכה עלי' מ"ט אסור לישוב בסוכה לימי עשה דסוכה ותדחה ל"ת ועשה מנדרים דישנן בשאלה.

ועי' בס' שעה"מ פ"ג מה' נדרים שמביא דברי הראשונים ז"ל בזה ומפלפל הרבה בהם. ומסקנת הדברים פתב שם בשם דבנדרים גזה"כ הוא מקרא דלד' דחגיל לבטל מצוה.

וגזה"כ הוא דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה אף דישנן בשאלה עיי"ש שמבאר דברי החנוכה ז"ל: ד) עכ"פ מדברי פלם גלמד דגזרת הפתוב דלד' הוא מלבד על עיקר חלות הגדר דאי לאו קרא לא הי' עיקר הגדר חל כמו בשבועה.

ורק עוד חדשה לנו התורה דהגדר בעצמותו אלים לבטל המצוה דאף דשורת הדין דגם פשחל הגדר יבוא עשה וידחה ל"ת ועשה כה"ג דישנן בשאלה. מ"מ גזרת הפתוב גם בזה דהמצוה תבטל באמת ע"י הגדר.

ועי' בשאג"א ו"ל סי' ס"א שפתיב דגם בשבועה היכא דחלה לבטל מצנה כגון ע"י פולל.
ג"כ לא אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה משום דישנן בשאלה.

דכינן דהשבועה חלה בכה"ג. שוב הוי בכלל גזרת הפתוב דלד' דקאי נמי על שבועה
היכא דחלה והוי גזה"כ דלא דחי ל"ת ועשה דשבועה עיי"ש.

ואחרי כל אלה הייתי דן לכאורה דגם בטר דגלי לן קרא דלד' דנדר חל לבטל מצנה תמיד
מ"מ מצנה דפקוח נפש שאני פנין דע"כ לא תהי' מצנה זו בכלל קרא דלד' לענין זה
דנימא דהנדר באמת אלים לבטלה.

ובנדאי לא נימא דהוא בלא יחל נדרו ולבטל מצנה דהפקוח נפש, דאלימא מצנה זו נגד
כל המצוות שבתורה. וחי בהם ולא שימיות בהם.

א"כ פנין דבנדאי לא הוי בכלל הקרא דלד' לענין זה אפשר לומר דגם על עיקר חלות
הנדר לא הויא בכלל הקרא. ואינו חל קונם מעיקרו לבטל, מצנה דפקוח נפש דגזה"כ
לא הוי רק במצנה פזו דאם באמת יחול נדרו תבטל המצנה.

בזה גילה לן הקרא דאלים הנדר לבטלה. אבל במצנה דפקוח נפש דחלוקה מכל מצוות
שבתורה לענין זה.

דלא נוכל לומר דתבטל באמת ע"י הנדר. אפ"ל דלגבה לא יחול הנדר כלל.

דבכה"ג לא קאי קרא לומר דייחול גם לחצאין. זהו חילא דידי להסתפק בזה: ה) ואם
נאמר כן הי' אפשר לישוב בזה מה שהקשה כת"ה שי' במקתבו.

וכן הקשה גם ידידי הרב הגאון מוה' בנימין בישקא נ"י אב"ד דטרעסטינא בתשו' אלי.
למ"ש הר"ן ו"ל דטעמא דלא חל שבועתו בנשבע שלא אוכל ז"י משום דהוי נשבע לבטל
מצנה ולהמית עצמו.

א"כ הדין נותן דבנדר כה"ג יחול נדרו. פנין דנדר חל לבטל מצנה.

וא"כ תקשה טובא מ"ש הר"ן ו"ל עצמו בנדרים (דנ"ה ע"ב) בהא דאי' שם דהאומר
גידולי שנה עלי אסור בכולן וכ' הר"ן ו"ל מיהו דוקא בשלא אסרן עלי' אלא זמן שהיא
יכול לעמוד בו אבל לעולם לא הוי נדרא כלל שאי אפשר לו לקיימו.

והרי מפורש יוצא מדברי' דגם בנדר כה"ג לא חיייל. וקשה טובא דידי' אדידי': ו) וכן
קשה מ"ש הר"ן ו"ל בגיטין (דף ל"ה ע"א) על הגמ' דאי' ונודרת ואוסרת כל פירות
שבעולם עליה.

וכ' ו"ל וכל פירות לאו דוקא דכינן שהוא דבר שא"א לקיימו הו"ל, כאומר שבועה שלא
אישן ג"י דמלקין אותו וישן לאלטר כדאי' בפ' שבועות שתיים בתרא. אלא צריכה
שתשייר דבר שתוכל לחיות בו הרי דכ' בפירוש דגם בנדר אינו חל בכה"ג.

ועי' עוד בד' בנדרים ל"א ע"א, והוא באמת קושיא עצומה. ומצאתי שהקשה פן הגאון
מהר"מ שיק בספרו לתרני"ג מצוות.

ואם נאמר כצד הספק דגם בנדר דחל לבטל מצנה. מ"מ אינו חל לבטל מצנה דפקוח נפש
הי' אפשר לישוב קצת ולהקל חומר הקושיא.

דמ"ש הָר"ן ו"ל דגם בְּנֶדֶר אינו חל משום האי טעמא הוא דְּהוּי נוֹדֵר לְהַמִּית עֲצָמוֹ וּלְבַטֵּל מַצְוֵה דְּפִקּוּחַ נַפְשׁ. וכה"ג גם בְּנֶדֶר אינו חל וא"ש.

אָפֶס לְשׁוֹן הָר"ן ו"ל בְּגִיטִין אינו סוֹבֵל פִּי זֶה דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרִי דְּחַד טַעְמָא עִם נִשְׁבַּע שְׁלֵאֵאִישׁן ג"י. וְהֵתָם מְשׁוּם דְּבָר שֵׁא"א לְעַמּוּד בּוֹ הוּא ז' וּמ"ש כ"ת לְתַרְזַן קוֹשְׁיָא בְּד' הֶרְמֵב"ם ו"ל שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל ז"י הוּי דְּבָר שֵׁא"א לְעַמּוּד בּוֹ.

מְשִׁי הֶרְמֵב"ם ו"ל עֲצָמוֹ דְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא אוֹכֵל אֵין גְּבִלוֹת וּטְרִיפוֹת בְּכֻלָּל. וע"ז כ' לְתַרְזַן דְּזֵה פִּינּוֹן הֶרְמֵב"ם בְּמ"ש נִשְׁבַּע שְׁלֵא אוֹכֵל כְּלוּם.

וְהִינּוּ דְפִי בְּהִדְיָא שְׁאוּסָר עֲלֵי גַם נְבו"ט. מְלַבֵּד דְּהוּא דוֹחֵק.

יְקֻשָּׁה ד' הַכ"מ ו"ל שֵׁהֵק' מִד' הִירוּשְׁלָמִי. וְלֵהֲנָ"ל לֵק"מ: יְדִידוֹ הַדּוּש"ת וּמְכַבְּדוֹ יְחִיאֵל מִיכָל רַאבִּינְאוּוִיץ ב"ה ר"ח פֶּסְלִיו תְּרַנֵּד סְלוּצְק, סִימָן לִד תִּירוּץ עַל קוֹשְׁיָא תּוֹס' ו"ל שְׁבוּעוֹת (דכ"ד ע"א) בְּעַנְיָן אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר בְּאִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ: א) שְׁבוּעוֹת (דכ"ג ע"ב) אֲמַתְנִי דְשְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל וְאָכַל גְּבִילוֹת וּטְרִיפוֹת שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים חֲזִיב.

פְּרִיָּה.

אֲמַאי מְנִשְׁבַּע וְעוֹמֵד מֵה"ס הוּא. רַב וּשְׁמוּאֵל ור"י דְּאָמְרִי בְּכוֹלָל דְּבָרִים הַמְּוַתְרִים עִם דְּבָרִים הַאִיסוּרִים.

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר אֵי אַתָּה מוֹצֵא אֵלָא אֵי בְּמִפְרָשׁ חֲצִי שְׁיַעוּר וְאֵלִיבָא דְרַבְּנָן אוֹ בְּסִתָּם וְאֵלִיבָא דְר"ע דְּאָמַר אָדָם אוֹסֵר עֲצָמוֹ בְּכ"ש. בְּשִׁלְמָא ר"י לֹא אָמַר כְּר"ל דְּמוֹקִיָּם לָהּ לְמַתְנִי פְּדַבְּרִי הַפֵּל אֵלָא ר"ל מ"ט לֹא אָמַר כְּר"י אָמַר לָהּ פִּי אֲמַרִינָן אִיסוּר פּוֹלֵל בְּאִיסוּר הַבָּא מֵאֵלִי בְּאִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ לֹא אֲמַרִינָן.

וּבְתוֹס' שָׁם הִקְשׁוּ מִמַּתְנִי דְּכַרִּיתוֹת הַמוּבָא שָׁם בְּע"ב דִּישׁ אוֹכֵל אֵכִילָהּ אַחַת וְחֲזִיב עֲלֵי ד' חֲטָאוֹת וְאָשָׁם אֶחָד וְקַחְשִׁיב מְוַקְדָּשִׁים אַע"ג דְּאִיסוּר הַבָּא מֵעֲצָמוֹ הוּא יַעוּי"ש שְׁתִּי לְחַלֵּק בֵּין אִיסוּר הַבָּא מֵעֲצָמוֹ עַל עֲצָמוֹ לְאִיסוּר שֵׁהוּא עַל כָּל הָעוֹלָם כְּמוֹ מְוַקְדָּשִׁים: ב) וּנ"ל דִּישׁ לִישָׁב קוֹשְׁיָא הַתּוֹס' ו"ל עַפ"י מֵה דְּמִבְּאָר בְּדַבְּרֵי הָר"ן ו"ל בְּנֶדְרִים (דִּי"א ע"ב) גְּבִי הָא דְבַע' רְמִי בַר חֲמָא הָאוּמֵר הָרִי עָלֵי כְּבִשָׁר זְבָחֵי שְׁלָמִים לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים וּמִסִּיק הַש"ס כְּגוֹן דְּמַחֲזִית בְּשָׂר זְבָחֵי שְׁלָמִים וּמַחֲזִית דְּהִתִּירָא גְבִי וְאָמַר זֶה כְּזֵה מֵאֵי בְּעִיקְרוֹ קָא מִתְּפִיס אוֹ בְּהִתִּירָא קְמַתְפִּיס.

וְכַתֵּב ע"ז הָר"ן ו"ל וְאִיכָא דְקֻשְׁיָא לִי אֲפִי אֵם תִּינְמָצָא לוֹמַר דְּבִהִתִּירָא קָא מִתְּפִיס כְּלוּמַר שְׁיָהּ כְּזֵה מִמֶּשׁ דְּמַחֲזִית קְמִי אֲכַתִּי לִיתְסַר דְּהָא אִיסוּר לְטַמְאִים מְחַמַּת גְּדָרוֹ תוֹ אֲקֻשִׁי וְהָא אִיכָא נְמִי חֲזָה וְשׁוֹק שְׁאִיסוּר לְזָרִים מְחַמַּת גְּדָרוֹ.

וּלְדִידֵי לֹא קֻשָּׁה דְּאֵי מְחַמַּת גְּדָרוֹ רְאוּי הִי שְׁיָהּ אִיסוּר לְכָל דְּהָא הוּא אֲקֻדְשִׁי וְאֲסֻרִי אֲפּוֹלְגִי עֲלָמָא אֵלָא דְלִבְתַּר זְרִיקַת דָּמִים פִּקַּע לִי גְּדָרָא וְאִיסוּרָא דְטַמְאִים וְדִחְזָה וְשׁוֹק לְזָרִים לֹא מְשׁוּם גְּדָרָא הוּא דְאֵי הָכִי הִי אִיסוּר לְכָל אֵלָא אִיסוּרָא הוּא דְרְמִי רַחֲמָנָא עֲלֵי וְה"ט נְמִי דְמַתְּפִיס בְּתַרוּמַת לְחִמִּי תוֹזְדָה לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים וּמִתְּפִיס בְּכָבוֹר לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים לֹא מִתְּסַר כְּדְמוּכַח סוּגְיָין בְּסִמוּחָא אַע"ג דְּאִיסוּרֵי לְזָרִים מְשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּשָׂרוּ לְכַהֲנָיִם

איסוריה לאו מחמת נדרה הוא שאילו פן הי' איסור לכל אלא איסורא הוא דרמי רחמנא עלי' וכי מתפיס ביה בנדבר אסור קמתפיס.

עכ"ל: ג) ולפי דברי הר"ן ו"ל נ"ל לכאורה פשוט דמאי דקיי"ל דבקדשים קלים לית בהו מעילה מחיים רק באימורין לאחר זריקת הדם. וכן בקדשי קדשים לאחר זריקת הדם עדיין אית בהו מעילה באימורין כמבואר בכ"ד ע"כ לאו מטעם נדרה הוא ולא איסור עצמו הוא דאי מצד נדרו ואיסור עצמו הי' ראוי שיהפיל יהי' אסור דהלא הוא אסור בסתם ולא חילק בין אימורין לבשר ובין קודם זריקה לאחר זריקה כמו שהסביר הר"ן ו"ל לענין הבשר דכיון דאינו אסור לכל ולאחר זריקת דמים ע"כ דפקע לי' נדרא ואינו רק איסורא דרמי רחמנא עלי' דאי מחמת נדרו ראוי הי' שיהא אסור לכל כמו בפשקרא על הפקר שם קרבן סתם שאסור לפל.

ועי' במהרי"ט ח"א סי' נ"ד. אגון נמי נאמר פן לענין האימורין דע"כ איסור זרות וחיוב מעילה דאיכא עלייהו עדיין לאו מפח נדרו הוא דאי מפח נדרו ראוי הי' שיהא אסור גם הבשר דהלא הוא אסור בסתם ולא חילק בין בשר לאימורין ובין קודם זריקה לאחר זריקה.

וע"כ דאיסור נדרו שפא ע"י פי' כפר פקע לי' מפל וכל בין מבשר ובין מאימורין ואיסור מעילה דנשאר עדיין על האימורין בקדשי קדשים. או שנתחדש השתא לאחר זריקת דמים לגמרי בקדשים קלים אינו אלא מצד גזה"כ.

ואיסור חדש דתורה הוא. ולאו איסור פי' ונדרו דהוא כפר פקע לגמרי לאחר זריקת דמים: ד) וא"כ א"ש המשנה דיש אוכל אכילה אחת וחיוב עלי' ד' סטאות ואשם אחד.

דהתם הרי אכל מאימורין דהיינו חלב ולאחר זריקת דמים דהי' גם נותר ונותר לאחר זריקת דמים הוא. וא"כ שפיר חז"ל איסור מוקדשין על החלב לאחר זריקת דמים אף לריש לקיש דלית לי' איסור כולל באיסור הבא מעצמו מ"מ מוקדשים לאחר זריקת דמים לאו איסור הבא ע"י עצמו הוא.

רק בא מאלי' ע"י גזירת הכתוב ולא ע"י עצמו. ושנייה גם כולל בזה.

אף דעל הבשר ליכא איסור מוקדשים. מ"מ באימורין גופניהו שנייה כולל דמגו דחז"ל איסור מוקדשים על יתר האימורין דאינו חלב כגון פליות ויותרת הכבד ולא פל הקרב לגבוה אף דמקרו חלבים אסור משום חלב כמבואר ברמב"ם פ"ז מה' מאכלות אסורות ה"ה עיי"ש.

ומגו דחז"ל אהני חז"ל איסור מוקדשים גם אחלב גמור ככולל. וא"ש.

[ועי' לקמן בתשו' להגאב"ד דוואשלאווע עוד בזה:] ה) וראיתי בס' אבני מילואים בתשובותי סי' י"ב שכתב ליטב קושני' תוס' הג"ל עפ"י מאי דאיתא בתמורה די"א האומר רגלה של זו עולה כולה עולה משום דפשטה קדושה בכולה.

ואיתא שם דאם הקדיש דבר שהנשמה תלוי' בו ד"ה דפשטה קדושה בכולה וכיון דעל הבשר חז"ל ההקדש ממילא פשטה קדושה בכולה גם על החלב ואפי' לא הקדישו. ואי משום דאין איסור חל על איסור ולא מצי פשטה קדושה בחלב מידי דהנה אשור של שני

שנותפים והקדיש אחד מהו חלקו דלא פשטה קדושה בכולה דחלק חבירו מעפב הכי נמי פינו דאין אחע"א גפי חלב לא חזילא קדושה ז"א דכיון דמאי דפשטה קדושה בכולה הוי ממילא ובאיסור הבא מאלי' אמרינן כולל.

וא"כ מגו דחזיל אבשר חזיל נמי אחלב ממילא דפשטה קדושה בכולה ואין ההקדש שעל החלב איסור הבא ע"י עצמו אלא איסור הבא מאלי' יעוי"ש: ו) ובעניי לא אוכל לירד לסוף דעתו הגדולה של הגאון ז"ל בזה דהנה פשוט הדבר דאף דלריש לקיש בהקדש בהמה אין על החלב איסור מוקדשין.

מ"מ זהו דוקא לענין איסור וחייב מעילה דלא יהי' על החלב משום דאין איסור חל על איסור. אבל פשוט דגם על החלב חזיל עצם ההקדש.

דאטו משום דאיסור באכילה אין ביזו' שוב להקדישו לקרבן ביחוד עם כל הבשר וכיון דחזיל ההקדש על כל הבשר והחלב משום דבורו. תו אין מקום בכאן דנימא פשטה קדושה בכולה דלא הי' כלל שיוור בהקדש זה.

ואיך שייך לדון בזה כולל על החלב מצד דפשטה קדושה בכולה ולומר דנוקים למתני' כגון שלא הקדיש רק הבשר ולא החלב ובזה שפיר פשטה קדושה בכולה גם על החלב מאלי' ושייך שפיר כולל זהו דוחק גדול.

וגם הגאון ז"ל לא פינו לזה. סוף דבר דברי האבני מילואים צריכים תלמוד: ודע כי יש לי בכאן מקום עיון חדש.

הנה במעילה (די"ח ע"ב) ובתוס' שם מבואר דביסוד דין המעילה איכא תרי גוונני. חדא באינו מכונין להוציא החפץ מרשות הקדש ורק נהנה ממנו בלא שינוי רשות.

ובזה יש חילוק במתניתין שם בין נהנה מדבר שיש בו פגם לנהנה מדבר שאין בו פגם. דבדבר שיש בו פגם לא מעל עד שיהנה שנה פרוטה ויפגום בשנה פרוטה.

ובדבר שאין בו פגם מעל בהנאה לחוד. ועוד יש דין במעילה שהוא בלא הנאה רק בשינוי רשות שמוציא מרשות הקדש ומכניס לרשות הדיוט כגון מכירה או גתילה או שאילה ומיד שנסתפנה לרשות הדיוט דהיינו שעשה בה ההדיוט מעשה שחשוב זכי' וקנין מהדיוט להדיוט אע"פ שלא נהנה מעל.

עיי"ש שמבואר הדבר בתוס' ד"ה ואומר. ועי' בקידושין דנ"ה ע"א בתוס' ד"ה אין מועל אחר מועל.

ג"כ מבואר שם יסוד זה. ועי' במל"מ פ"ק ו' מהלכות מעילה הלכה ד.

ועי' בשעה"מ פ"ו ה"ה שם. וא"כ פינו דאיכא חיובא דמעילה על שינוי רשות לחוד אף בלא הנאה ורק מכנין להוציא מרשות הקדש לחוד ועושה קנין וזכי' אשר פמוהו בהדיוט קונה מעל.

א"כ במעילה כזו בודאי אין מקום שנאמר דחייב מעילה זה אינו חל על איסור אחר הקודם לו כגון על חלב. דאין ענין זה לזה כלל.

דָּהוּ אִסוּר אֲכִילָה וְנָהוּ אִסוּר הוֹצָאָה וְשִׁינוּי רְשׁוּת וּמֵאֵי שְׂיִיכוּת בְּכָאן לְאִסוּר חָל עַל אִסוּר: ח) וּכְזָה מִמֶּשׁ פְּתָבוּ הַתּוֹס' ז"ל בִּיבְמוֹת (דל"ד ע"א) ד"ה וְהוֹצִיאֻוּ וְז"ל פִּי בַּקּוּנְטָרְס דְּאִיפָּא הֶכָּא אִסוּר בֵּת אַחַת דְּכִשְׁקִידָשׁ הַיּוֹם חָל עֲלֵי אִסוּר אֲכִילַת יוֹם הַכַּפּוּרִים וְאִסוּר הוֹצָאָת שַׁבָּת וְקִשְׂיָא לְר"י דְּמָה עֲנִין זֶה לְאִסוּר חָל עַל אִסוּר דְּאַפְּי' לְמ"ד אֵין אִסוּר חָל עַל אִסוּר אִפִּי בְּבֵת אַחַת מ"מ הֶכָּא חָל לְכוּ"ע אִפִּי בְּזָה אַחַר זֶה וְאַפִּי יַעֲשֶׂה אֲכִילָה וְהוֹצָאָה בְּזָה אַחַר זֶה וְאַפִּי חָלוּ שַׁבָּת וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים בְּזָה אַחַר זֶה שְׁבֻשְׁבִיל אִסוּר מְלַאכֶת שַׁבָּת אִם הוּא תַּחֲלָה לֹא יִמְנַע אִסוּר אֲכִילַת יוֹה"כ לְחוּל אַחֲרֵי שְׁעֲדִין לֹא נֶאֱסַר זֶה מִחֲמַת הַשַּׁבָּת וְכֵן אִיפְּכָא עכ"ל.

וּא"כ פְּשׁוּט דְּהַכִּי נִמְי בְּחִיּוּב מְעִילָה שֶׁהוּא עַל הוֹצָאָה מְרִשׁוּת הַקֶּדֶשׁ בְּלֹא הִנָּאָה. דְּאִינוּ עֲנִין, בְּזָה לְאִסוּר חָל עַל אִסוּר.

דְּאִטוּ מִשׁוּם דְּהַחֲלָב אִסוּר בְּאֲכִילָה לֹא יָחוּל עֲלֵי אִסוּר הוֹצָאָה מְרִשׁוּת הַקֶּדֶשׁ דְּהַיּוֹם כְּמוֹ עֲנִין גְּזִילָה מְרִשׁוּת הַדִּיּוּט. אַתְּמָהָה.

וּא"כ לְכַאֲוָרָה צָרִיף לְהַבִּין ל"ל לְהַש"ס בְּכִרְיָתוֹת (ד"ד ע"א) אַמְתַּנִּי זֶה דִּישׁ אוֹכַל לֹמַר דְּטַעֲמָא דְּאִיפָּא חִיּוּב מְעִילוֹת אַחֲלָב מִשׁוּם כּוֹלָל דְּאַקְדָּשִׁי מִגּוֹ דְּאַתּוֹסָף אִסוּר הִנָּאָה אַתּוֹסָף נִמְי אִסוּר אֲכִילָה.

וְהִינּוּ דְּהַיּוֹם כּוֹלָל כַּמ"ש תּוֹס' בְּחֻלִּין (דק"א ע"א) הֵלֵא בְּלֹא כּוֹלָל ג"כ א"ש דְּמַחֲזִיב בְּכָאן. מִשׁוּם דְּמִשְׁעָה דְּאַגְבִּי' קִנִּי כְּמוֹ דְּאִי בַּש"ס בְּכַתּוּבוֹת (ד"ל ע"ב) גְּבִי אוֹכַל חָלְבוֹ שֶׁל חֲבָרוֹ.

לְעֲנִין קִים לִי בְּדַרְבָּא מִינִי וְעִי בְּצַל"ח פְּסָחִים (דכ"ט ע"א) גְּבִי אוֹכַל חֲמִץ שֶׁל הַקֶּדֶשׁ וְעִי בַּחֲזִי רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגְר ז"ל בְּמַעֲרָכָה ה' לְמַס' פְּסָחִים שֶׁהַקֶּשֶׁה כֵּן אַבְרַיִיתָא דְּפוּטָר בְּאוֹכַל חֲמִץ שֶׁל הַקֶּדֶשׁ מְמַעִילָה מִטַּעַם קִלְב"ם.

וְהֵלֵא אֵינִן בְּאִין כְּאַחַד דְּחִיּוּב מְעִילָה מְעִידָנָא דְּאַגְבִּי' קִנִּי עִי"ש שֶׁמְפַלְפֵּל הַרְבֵּה בְּזָה: ט) וּלְפִי"ז בְּנִידוֹן דִּיזֵן לְעֲנִין אִסוּר חָל עַל אִסוּר ג"כ יִקְשָׁה. חָדָא.

דְּאִין שְׁנֵי הָאִסוּרִין בְּאִין כְּאַחַד דְּחִיּוּב מְעִילָה בָּא מְעִידָנָא דְּאַגְבִּי'. וְעוּד.

דְּבִלֵּא"ה אֵינוּ עֲנִין כָּלֵל בְּכָאן לְאִסוּר חָל עַל אִסוּר דְּהוּוּ אִסוּרִים נְפָרְדִּים דְּזָהוּ אִסוּר אֲכִילָה וְזָהוּ אִסוּר הוֹצָאָה מְרִשׁוּת הַקֶּדֶשׁ וְהַיּוֹם עֲנִין אַחַר לְגַמְרֵי וְעִי בְּהַגְהוֹת הַרְש"ש לְמַס' יְבָמוֹת (דל"ד ע"א) בְּתוֹס' הַנָּ"ל.

וְאִם נֶאֱמַר דְּהַש"ס דְּקֶאֱמַר מִשׁוּם אִסוּר כּוֹלָל הוּא מִשׁוּם דְּבַעֲי לְאוּקְמָה לְמַתְנִי בְּכָל גְּוִנֵי וְהִינּוּ אִפִּי בְּגִזְבָּר שְׁאֲכַל. דְּהוּא אֵינוּ חֲזִיב מִשׁוּם שִׁינוּי רְשׁוּת וְהוֹצָאָה כְּמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר בְּמַעִילָה (ד"כ ע"א).

וְכַמ"ש תּוֹס' בְּקִידוּשֵׁין (דנ"ה ע"א) בְּד"ה אֵין מוֹעֵל. וּבב"ק (ד"כ ע"ב) ד"ה נִתְּנָה לְחֻבְרֵי דְּהַטַּעַם הוּא פִּינּוֹן דְּסַבּוּר הוּא שֶׁהוּא שְׁלוֹ וְנוֹטֵל לְעַצְמוֹ בְּלֹא כּוֹנֵת גְּזִילָה אֵינוּ מוֹעֵל בְּנִטְלָתוֹ עַד שְׂיִהְיָה.

וא"כ פִּינּוֹן דְּבוּ הָיוּ הַחַיִּיב רַק אֶהְנֶאָה וְהִינּוּ מַה שְּׁאַכְלוּ בְּכָאן וְנִהְנֶה בְּאַכִּילְתּוֹ וּפְגָעָם ש"פ. וּבְזֶה פִּינּוֹן דְּהַחַיִּיב מְעִילָה הוּא רַק אֶאְכִּילָה שְׁיִיךְ שְׁפִיר אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וּע"ז קָאָמַר הַש"ס דְּהָיוּ כּוֹלֵל.

אַבְל אִם פִּן לֹא יִקְשָׁה כָּלֵל קְוָשְׁתָּא תּוּס' בְּשִׁבּוּעוֹת דְּכ"ד הַנ"ל לר"ל דְּלִית לִי אִיסוּר כּוֹלֵל בְּאִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ מֵהָאֵי מִתְנִי' דְּחִינְיָל אִיסוּר מְעִילָה ע"י כּוֹלֵל. הָא לר"ל יֵשׁ לוֹמַר בְּפִשׁוּט דְּלֹא מִיָּרִי בְּגִזְבָּר.

וְחַיִּיב מְעִילָה הָיוּ בְּכָאן עַל הַשְּׁיִנּוּי רְשׁוּת וְהוֹצָאָה מְרִשׁוּת הַקְּדוֹשׁ. וְזֶהוּ אֵין עֲנָן כָּלֵל לְאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

וּלְק"מ קְוָשְׁתָּא תּוּס': י) וּעו"ק לִי לְמֵאֵי שְׁהַקְשָׁה הַצַּל"ח בְּפִסְחִים (דְּכ"ט ע"א) לְמ"ש תּוּס' שָׁם בְּד"ה רַבִּי נְחוּנְיָא. דְּקָרְבָן שָׁל אֲשֶׁם מְעִילוֹת תְּלוּנִי בְּהַקְרָן וְחִנְמֵשׁ שְׁאֵין אֲשֶׁם מְעִילוֹת בָּא אֶלָּא כְּשֵׁישׁ קָרְבָן וְחִנְמֵשׁ.

וּע"ז הַקְשָׁה הַצַּל"ח דְּלִפִּי זֶה אֵיךְ שְׁיִנּוּי בְּמִשְׁנֵה דֵישׁ אוֹכַל אֶכִּילָה אַחַת וְחַיִּיב ד' חֲטָאוֹת וְאֲשֶׁם אֶחָד ר"מ אוֹמַר אִם הִתְהַוְּתָה שְׁבֵת וְהוֹצִיאֻ אוּ בְּפִי חַיִּיב וְהֵלָא מִתּוֹ וּמְשַׁלֵּם לִית לִי לר"מ א"כ פִּינּוֹן דְּחַיִּיב מִחֲמַת הוֹצָאת שְׁבֵת מִמִּילָא פְטוּר מִלְשַׁלֵּם קָרְבָן וְחִנְמֵשׁ שָׁל הַקְּדוֹשׁ מִטַּעַם קִים לִי בְּדִרְבָּא מִיָּנִי.

וּמִמִּילָא פְטוּר גַּם מֵאֲשֶׁם מִשִּׁית שְׁאֵינוּ בָּא אֶלָּא כְּשֵׁישׁ קָרְבָן וְחִנְמֵשׁ. וּמֵאֵי מְרוּיַח ר"מ בְּמֵאֵי שְׁמוּסִיף שְׁבֵת דְּע"ז יִנְפֹטֵר מֵאֲשֶׁם.

וּעִי"ש בְּצַל"ח שְׁכ' לְתַרְץ מִשׁוּם דְּחַיִּיב מְעִילָה בָּא מִשְׁעָה דְּלַעֲסִי וְכִדְאָמַר בְּכַתְּוִבוֹת (ד"ל ע"ב) מְעִידְנָא דְּלַעֲסִי קִנִּי, וְחַיִּיב שְׁבֵת לֹא בָּא רַק עַד שְׁבָלְעוּ וְאֵינוּ בָּאִין כְּאֶחָד. עִי"ש וצ"ל בְּכַוְנָתוֹ דְּלֹא ק אָמַר דְּמְעִידְנָא דְּאֶגְבִּי קִנִּי.

מִשׁוּם דְּמִשְׁמַע מִתְנִי' דְּכָל הַחַיִּיבִים הָווּ בְּשַׁעַת הַאֶכִּילָה. וְהִינּוּ דְּנִימָא דְּמִיָּרִי בְּגִזְבָּן וְאֹכַל דְּלֹא הִי הַגְּבָהָה וְכִדְאָמַר בְּכַתְּוִבוֹת שָׁם.

וְרַק מְדַלְעִסִי עַכ"פ קִנִּי וְעִי' בְּתוּס' רַבִּינוּ עֶקִיבָא אִיגְר ו"ל עַל מִשְׁנֵה דְּכְרִיתוֹת שְׁטַרְחָא שָׁם אַחֵי הַגָּאוֹן ר' בּוּנֵם ו"ל לִישָׁב לְפִי"ז דְּבְרֵי הַש"ס דְּקָאָמַר אַקְדָּשִׁי מְגוּ דְּאֶתוּסְרָא. דְּלִכְאוּ' פִּינּוֹן דְּחַיִּיב מְעִילָה בָּא מְעִידְנָא דְּלַעֲסִי וְהוּא קוּדָם חַיִּיבָא דְּחִלָּב א"כ לֹא שְׁיִיךְ אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר פִּינּוֹן דְּאֵינוּ בָּאִין כְּאֶחָד עִי"ש שְׁמִסִּיק דְּגַם בְּכַה"ג שְׁיִיךְ אֵין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְא"ש ד' הַש"ס: יא) אַבְל לְדִידֵי אַחֲרֵת תִּקְשָׁה דְּכִינּוֹן דְּלְדְּבְרֵי הַצַּל"ח הַחַיִּיב מְעִילָה בְּכָאן מִיָּרִי ע"י שְׁיִנּוּי רְשׁוּת וּמְעִידְנָא דְּלַעֲסִי קִנִּי שְׁאֵין לָהּ שְׁיִנּוּי גְּדוֹל מְזָה.

א"כ קְוָשָׁה טוּבָא דְּחַיִּיב מְעִילָה זֶה הוּא עֲנָן אַחַר לְגַמְרֵי וְאֵינוּ מְסוּג אִיסוּר אֶכִּילָה כָּלֵל וְאֵינוּ עֲנָן כָּלֵל לְאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וּמֵאֵי זֶה קָאָמַר הַש"ס אַקְדָּשִׁי מְגוּ דְּאֶתוּסְרָא. וְעִי' בְּעָרוּף לְגַר עַל מִס' כְּרִיתוֹת שְׁהִבִּיא ג"כ דְּבְרֵי הַצַּל"ח וְתַמָּה עֲלֵי' חֲדָא דְּנִרְאָה דְּעַל לְעִיסָה לְחוּד אֵינוּ חַיִּיב מְעִילָה דְּלִיכָא הַנָּאָה עֲדִינּוּ עַד שְׁיָבִלַע וְאֶפְי' לְשִׁי הַרְאָב"ד ו"ל דְּבַגְוִיב מִהַקְדָּשׁ חַיִּיב אַע"ג דְּלִיכָא הַנָּאָה.

מ"מ יִקְשָׁה לְשִׁי הַרְמָב"ם ו"ל דְּבַהוֹצָאָה מְרִשׁוּת הַקְּדוֹשׁ לֹא חַיִּיב עַד שְׁיִהְנֶה וּבִלְעִיסָה לִיכָא הַנָּאָה. עִי"ש.

וּלְדִידֵי קִשָּׁה טוֹבָא עַל הַגְּאוּנִים הַנִּי"ל דְּאִיךְ נּוּכַל לֹאמַר דְּהַחֲיִיב מְעִילָה בְּכָאן עַל הַהוּצָאָה מְרֻשּׁוֹת הַקִּדְּשׁ. דא"כ אֵינּוּ עֲנִינְן כָּלֵל לְאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְאִיךְ נְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַש"ס: (יב) וְהַאֲמַת נ"ל דְּהַש"ס מְנַכְרַח לְפָרֵשׁ טַעְמֵי דְּמַתְנֵי מִשּׁוּם אִיסוּר כּוֹלֵל.

דְּהֵנָּה אֲמַה שְׁהוֹסִיף ר"מ בְּמַתְנֵי וְאֹמַר דְּאִם הִיְתָה שְׁבֵת וְהוּצִיאָוּ בְּפִי חֲזִיב אָמְרוּ לִי רַבְּנָן אֵינּוּ מִן הַשָּׁם. וּפְרַש"י ז"ל דְּאִין חֲיִיב זֶה מִשּׁוּם אֲכִילָה.

וּא"כ פִּינּוּן דְּלֹא נִיחָא לְהוּ לְרַבְּנָן לְמַתְנֵי חֲיִיב הוּצָאת שְׁבֵת מִשּׁוּם דְּאֵינּוּ מִשָּׁם אִיסוּר אֲכִילָה. וְע"כ דְּהַחֲיִיב מְעִילָה דְּאִיךְ בִּי רַבְּנָן מְיִירֵי בְּאִנּוּן דְּאֵינּוּ עַל הַשִּׁנּוּי רְשׁוֹת וְהַהוּצָאָה מְרֻשּׁוֹת הַקִּדְּשׁ.

דא"כ יִקְשָׁה גַם לְדִידְהוּ דְּאֵינּוּ מִן הַשָּׁם פִּינּוּן דְּלֹא מִשּׁוּם אִיסוּר אֲכִילָה. וְע"כ דְּמִיירֵי בְּאִנּוּן דְּלִיכָא לְחֲזִיבּוֹ עַל הַהוּצָאָה מְרֻשּׁוֹת הַקִּדְּשׁ וּכְגוֹן בְּגִזְבָּר.

וְהַחֲיִיב רַק עַל הָאֲכִילָה וְהַנְּאָה. וּא"כ שְׁפִיר שְׁיִיךְ בְּזֶה אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

וּצ"ל דְּטַעְמָא מִשּׁוּם דְּהָיִי כּוֹלֵל. וּא"כ א"ש גַם דְּבָרֵי תוֹס' דְּשְׁבוּעוֹת שְׁהַקְּשׁוּ לר"ל מְהָא מַתְנֵי'.

דְּלִיכָא לְמִימַר כְּמוֹ שְׁהַקְּשִׁינוּ דר"ל יְפָרֵשׁ מְשַׁנְתִּינוּ בְּאִנּוּן דְּהַמְעִילָה הִיא עַל הַשִּׁנּוּי רְשׁוֹת וְהַהוּצָאָה. וְאֵינּוּ שְׁיִיכּוֹת כָּלֵל לְאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר דּו"א דע"כ מְשַׁנְתִּינוּ מְיִירֵי בְּאִנּוּן דְּלִיכָא לְחֲזִיבּוֹ עַל הַהוּצָאָה וְשִׁנּוּי רְשׁוֹת רַק עַל הָאֲכִילָה.

וּכַמ"ש וּא"ש. וְגַם מַה שְׁהַקְּשִׁינוּ עַל הַצ"ח יֵשׁ לְתַרְץ קֶצֶת בְּאִנּוּן זֶה.

דְּהוּא ז"ל קָאִי לְתַרְץ דְּבָרֵי ר"מ שְׁהוֹסִיף חֲיִיב הוּצָאת שְׁבֵת. וְע"ז הַקְּשָׁה דא"כ לִיכָא, אֲשֶׁם מְעִילוֹת מִשּׁוּם דְּקַלְב"ם, וְע"ז תִּי שְׁפִיר דִּי"ל לְדִידְנִי דְּהַחֲיִיב מְעִילוֹת יְהִי עַל הַלְעִיסָה מְעִידְנִי דְּקַנְנִי'.

וְלֹא תִקְשָׁה דְּהֵלֵא א"כ אֵינּוּ שְׁיִיכּוֹת כָּלֵל לְאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר דְּבְּאֲמַת אֲלִיבִי דר"מ לֹא נְפָרֵשׁ דְּטַעְמָא מִשּׁוּם אִיסוּר כּוֹלֵל. וְרַק מִשּׁוּם דְּבִלֵא"ה הוּא אִיסוּר אַחַר לְגַמְרֵי.

וְאִיךְ דְּאֵינּוּ מִן הַשָּׁם דְּלֹא אִיסוּר אֲכִילָה הוּא. לְזֶה ג"כ לֹא חָזַר ר"מ דְּהֵלֵא הוֹסִיף גַם הוּצָאת שְׁבֵת.

וּא"ש.

וְעִי' בְּקִצּוֹת הַחֲוִשָׁן בַּחו"מ ס' כ"ח וּבְנִתִּיבוֹת הַמְשַׁפֵּט שָׁם וְעִי' בְּתוֹס' יִשְׁנִים בְּכַרִּיתוֹת שָׁם. וְעִי' בִּיבְמוֹת (דל"ד ע"א) בְּתוֹס' ד"ה אִם הִיְתָה שְׁבֵת שְׁפָתְבוּ שָׁם לְתַרְץ אֲלִיכָא דר"מ מֵאִי שְׁיִיכּוֹת אִיכָא לְמַתְנֵי הוּצָאָה בְּהַדִּי חֲיִיבֵי אֲכִילָה יְעוּי"ש: (יג) וְעִידְיִן יֵשׁ לָנוּ מְקוֹם עֵינּוּן בְּזֶה בַּש"ס דְּכַרִּיתוֹת (דכ"ג ע"ב) דְּקָאֵמַר הַש"ס שָׁם דְּאִפִּי' מֵאֵן דְּלִית לִי בְּעִלְמָא אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר כְּגוֹן ר"ש, מ"מ בְּקִדְּשִׁים מוֹדָה.

דְּגַלִּי בְּהוּ קָרָא דַּאחַע"א מְקָרָא דְּכָל חֲלָב לַד' דְּבָא לְרַבּוֹת אִימוּרֵי קִדְּשִׁים קְלִים לְמְעִילָה וְקָאֵמַי אִיסוּר מְעִילָה וְחִייל אִיסוּר חֲלָב. וְקִשָּׁה דְּקָלְמָא קָרָא קָאִי בְּאִנּוּן מְעִילָה שְׁהוּא ע"י שִׁנּוּי רְשׁוֹת וְהוּצָאָה מְהַקְּדֵשׁ וְאִין שְׁיִיכּוֹת בְּזֶה כָּלֵל לַאחַע"א דְּלֹא מִשָּׁם אִיסוּר אֲכִילָה הוּא.

וא"ל דא"כ קרא ל"ל דז"א דהלא בלא"ה איצטריף לרבויי האומורין מקדשים קלים למעילה דיהי' בכלל קדשי ד' אף דאין ביהם מעילה בחיייהו כמבואר בחולין (דקי"ז ע"א) וברש"י שם עיי"ש. א"כ קשה דמגלן דקרא גלי לן דאיסור חל על איסור בקדשים.

דילמא רק למעילה שפאה ע"י שינוי רשות בא. אמנם שוב מצאתי בס' ערוף לגר על מס' פרייתות בדכ"ג ע"ב שהקשה בלא"ה מגלן דקרא אתי לגלות דאיסור חע"א דילמא קאי קרא בנהגה בלא אכילה ובזה בודאי חייב במעילה אף אם אין איסור חע"א.

כיון דחלב לא אסרה תורה רק באכילה. וזה בודאי קשה גם בלא דברינו דלעיל.

ומהכרח הקושני' צ"ל כיון דגלי קרא דאימורין הווי בכלל קרא דכי תמעול מעל מקדשי ד' א"כ ממילא אתרבו לכל דיני ופרטי מעילה וכן ראיתי להאחרונים על קושני' הערוף לגר.

וא"ש: יד) עוד נ"ל לתרץ קושני' העל"נ פאשר נדייק בד' הש"ס דכריתות שם דקאמר בקדשים גלי רחמנא דאתי איסור חל על איסור דתניא אשר לד' לרבות אימורי קדשים ואימורין קאי עלייהו באיסור עולין וחלב קאי עלי' באיסור פרת וקאתי איסור טומאה וחייל עלי' תדע שפן הוא דהא רבי ס"ל איסור חל על איסור וה"מ איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל על איסור חמור לא ובקדשים שמעינן לי' דאמר איסור קל על איסור חמור נמי חיייל.

דהא איסור מעילה קל הוא מיתה ואיסור חלב איסור חמור פרת ואתי איסור מיתה חיייל על איסור פרת דתניא רבי אומר כל חלב לד' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה ומעילה איסור מיתה וחייל אחלב דאיסור פרת ש"מ בקדשים גלי קרא.

ויש לדקדק לכאורה. דמעיקרא מ"ט לא מיייתי הש"ס האי קרא דכל חלב לדייק מיני' דבקדשים גלי קרא דאחע"א וכי כעורה זו ששנה רבי.

כמו דפריף ר"ח לרבי ינאי בחולין (דקי"ז ע"א) דיליף דיש מעילה באימורי קדשים קלים מקרא דכאשר יורם וגו' פריף לי' ר"ח וכי כעורה זו ששנה רבי כל חלב לד' וכו'. וה"נ מ"ט לא מיייתי הש"ס מעיקרא האי קרא.

ועוד דהתם בסמוך דקאמר הש"ס דלר"ש אית לי' אפי' בקדשים אאחע"א פריף הש"ס ע"ז לר"ש האי קרא דכל חלב לד' מאי עביד לי'. ופרש"י ז"ל דמקרא דאשר לד' לא קשיא לי' די"ל דלית לי' דרשה דמרבי אימורין לעגנן טומאת הגוף ומוקי לי' לדרשה אחרנא בתורת פהגים לרבות הלן והיוצא.

ולכהי פריף רק מקרא דכל חלב. א"כ תקשה נמי דמעיקרא מ"ט לא מיייתי האי קרא דכל חלב:טו) ולזאת נ"ל דבאמת ניחא לי' להש"ס מעיקרא למילף מקרא דאשר לד' ולא מקרא דכל חלב משום דמקרא דכל חלב איפא למדחי דמייירי בנהגה ולא אכל.

או כמ"ש לעיל במעילה שפאה ע"י שינוי הרשות לן ראי' מזה בהכרח לאיסור חע"א. לכו מיייתי מעיקרא ללמוד מקרא דאשר לד' דמייירי לעגנן טומאת הגוף שחייל על האומורין.

וע"כ משום דבקדושים גזוה"כ דאחע"א. ורק דהש"ם מביא לסייע מרבי דגם הוא ס"ל דקדושים שאני מדקאמר סתם לרבות אימורי קדושים קלים למעילה.

ומשמע דבכל ענין מעילה קאמר דאף דמקרא אין הכרח די"ל דמיירי בנהנה או במעילה שפא ע"י שינוי רשות. מ"מ רבי מדלא מפרש דברי' משמע דבכל ענין קאמר.

וע"כ משום דקדושים שאני ופיקר הלימוד גם לרבי הוא מקרא דאשר לד'. ולבסוף דפריד' לריש האי קרא דכל חלב מאי עביד לי'.

באחת הנה מצי לתרוצי דמיירי בנהנה או ע"י שינוי רשות רק דעדיפא מיני' מתרין. ומצינו הרבה פנה בסוגיות הש"ס.

ועוד יותר י"ל דלקף לא יליף מעיקרא מקרא דכל חלב. משום דכיון דקיי"ל דאיסור חל על חצי שיעור א"כ פינו דדין מעילה פפרוטה למ"ד אף דליפא כזית.

ועי' פסחים דל"ב ע"ב. א"כ י"ל דקרא דמעילה מיירי באופן דאיפא פרוטה וליפא וית ולא הנה מחלב רק ת"ש וכאשר באמת הקשו פן האחרונים עי' בערוף לגר ולזה יליף מקרא דטומאה.

ולר"ש פריד' שפיר דהוא סובר כ"ש למכות. וא"ש: טז) ובדברי התוס' דשבועות דכ"ד שהקשו לר"ל דלית לי' איסור כולל באיסור הבא ע"י עצחו ממתני' דיש אוכל אכילה אחת דתייל איסור מוקדשים על איסור חלב לכאורה הי' קשת לי טובא א דקאמר הש"ס בפרישות דבקדושים גלי קרא דאחע"א וא"נ לק"מ לר"ל.

ומצאתי שהק' פן הגאון בעל משפיל לאיתן ז"ל ואחרי התבוננות מעט ראיתי דדברי התוס' א"ש. דהנה לר"ל ליפא למילף בקדושים דאחע"א מקרא דאשר לד' דאיירי גבי טומאת הגוף דמזה אין ללמוד עדיין לאיסור הבא ע"י פצמו דטומאה איסור הבא מאלי' הוא.

ובנה גם בעלמא איסור חל באיסור בכולל וטומאת הגוף נמי כולל הוא. ומקרא דכל חלב נמי ליפא למילף למסקנת הש"ס שם דמוקי לי' לר"ש בנולדות קדושים.

וא"כ ג"כ שוב איסור הקא מאלי' הוא עתה. וכן איפא לאוקמי בבכור דג"כ איסור הבא מאלי' הוא.

ועכ"פ אין הכרח דנקושים אחע"א גם באיסור הבא ע"י עצמו ונפיר מקשים החוס' ז"ל ועי' ברשב"א ז"ל שמתרין גם קוש' תוס' ז"ל די"ל דמיירי בבכור. ומי' בא"מ סי' י"ב (י) שו"מ במצפה לאיתן של מס' פרישות שם שהקשה איד' דייק הש"ם דבקדושים איסור חפ"א.

מקרא דכל חלב דחל מעילה אחלב הלא לגבו האדה שטובר על האיסורין קדם הוא לעבור תחלה על איסור קמא יי' על איסור חלב א מפי אגבה ק' ומעל משום שנוי רשות מתקדש להדיוט.

ומשום חלב לא תחייב עד אל א פיון שעובר בתחלה במעילה דין הוא שיתחייב פה ולא
פטר ממנה שפדי שאל בכדי משום איסור חלב שנתחייב אח"כ באכל. הינא סשני
האיסורים באין כאחת בשפת האכילה.

ועיי"ש מה טמח"ץ. ובמחלח חכח"ח הדברים מתמיהים דבעילה שפאה ע"י שינוי רשות.
בלא"ה אינו ענין כלל לאיסור חל על איסור דהוי סוג איסור אחר לגמרי. וכמבואר
הרבה בדברינו לעיל ועי' בקידושין דמ"ג ע"א תוד"ה שלא מצינו יעוי"ש: יח) ובצמדי
בזה נתקשיתי בדברי תוס' ז"ל (פסחים דכ"ט ע"א) גבי הא דקאמר בשם ר' יוחנן דהא דתניא
האוכל חמץ של הקדש במועד לא מעל רבי נחוניא בן הקנה היא.

דהי' עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין ופטר מטעם דקים לי' בדרכא חגיגי.
ובחוס' שם ד"ה מאן יש אומרים כתבו וז"ל תימא לר"י דמאן דיליף אסון אסון בריש
אלו נערוות ואית לי' דמיחה בידי שמים פטר מחלומין לר' נחוניא.

א"כ לרבי דאמר לקמן הזיד במעילה במיתה א"כ אמאי פטר פרת מתשלומין והא ע"ג
דבעלמא פטר מיתה מחשונמין הכא לא פטר דגלי לן קרא דבשוגג חייב וה"ה פרת
ואע"ג דבכרת הוא במזיד בשוגג יתחייב ואור"י דבמיתה דגלי לן קיל דלא פטרה הכא
מתשלומין גלי בכרת דלא גלי לא גלי עכ"ל ועי' בתוס' פתובות ד"ל ע"ב בד"ה זר שאכל
תרומה יעוי"ש.

ועי' במ"ש הר"ש ז"ל בתרומות ש"ז מ"א ע"ש: וקשה לי טובא דמה יענו רבותינו ז"ל
להיא סוגיא דכריתות (דכ"ג ע"ב) דמרבינו שם מקרא דכל חלב לרבות אימורי קדשים
קלים למעילה ומכריח מזה הש"ס דבקדשים גלי רחמנא דאיסור חל על איסור מדחל
איסור מעילה על איסור חלב.

וכריף שם למ"ד אף בקדשים אין איסור חל על איסור האי קרא מאי עביד לי'. ומשני
דמוקי לה בנולדות קדשים וקסבר נולדות קדשים בהנניתו הו קדושין דבהדי הדדי קאתו
עכ"פ הרי מפורש יוצא לנו מהש"ס דאין שום דרשה לדרוש מקרא דכל חלב וע"כ בא
לרבות אימורי קדשים קלים למעילה.

א"כ הרי גילה לן קרא בהדיא דגם פרת דחלב אינו פטר ממעילה מטעם דקים לי' בדרכא
איני' וכו"ע מודים בהאי קרא דלרבות אימורים למעילה בא כמבואר בהדיא בש"ס.
והשתא יקשה טובא דאיך אמר הכא דהאוכל חמץ של ח לא קעל לרבי נחוניא בן הקנה
דהפרת פוטר.

נהלא גלי לן קרא דגם פרא אינו פטר ממפילה. ומה לי פרת דחלב או דחמץ: יט) אמנם
למ"ש א"ש דהנה מה שהכריחו התוס' ז"ל דגלי לן קרא במעילה דמיתה לא פטרה
מתשלומין לרבי דאמר הזיד במעילה במיתה.

והיינו דאל"כ אין לה אדם שמועל בהקדש. וכמו שכתבו ודייקו בלשונם ז"ל בכתובות
(ד"ל ע"ב) וקשה לכאורה הא במעילה בלא"ה לא שייך דיפטר מטעם דקלב"מ.

דהרי מדאגב' קני' ומתה לא מחייב עד דאכיל לי' וכמו שאומר שם בגונב חלבו של
חבירו ואכלו. ומצאתי שפספס הפלאה באמת מתרץ בזה קוש' תוס'.

ולִי נִרְאָה דְדַבְרֵי תוֹס' ז"ל מְוַכְרְחִים לְהַמְבַּנֵּא בְּמַס' מְעִילָה (ד"י"ח ע"א) וּבְתוֹס' שָׁם דְקָרָא דְכִי תִמְעַל מְעַל מִיַּיְרֵי בְּשַׁנֵּי, פְּנִים אוֹ בְּנִהְגָה בְּלֹא שְׁנוּי רְשׁוּת כְּדִמְצִינוּ לְשׁוֹן מְעִילָה עַל זֶה בְּסוּטָה וּמְעִילָה בּוֹ מְעַל.

אוֹ בְּמוֹצֵיא מְרִשׁוּת הַקְדָּשׁ וּמְכַנֵּס לְרְשׁוּת הַדְּיוּט אַף בְּלֹא נִהְגָה וְכִדְמְצִינוּ לִישְׁנָא דְמְעִילָה עַל זֶה עֲבוּדָה זְרָה, וְע"ז מִיַּיְתֵי הַש"ס הֵנִי תְרֵי קָרְאֵי שָׁם דְסוּטָה וְדע"ז. א"כ פִּינּוֹן קָאָמַר בְּהַדְיָא דְמְעַל בְּנִהְגָה בְּלֹא שְׁנוּי רְשׁוּת.

וְהִינּוּ ע"כ בְּאִנְפּוֹן דְלֹא שְׁיִיף מְדַאגְבֵּי קְנִי. דַּא"כ, הֵרִי שְׁנוּי רְשׁוּת הִיא עי"ז.

וְא"כ מְמַעִילָה זֶה שְׁפָאָה עַל הַהֲנָאָה וְאֲכִילָה וּבְאִנְפּוֹן דְלֹא קָנָה ע"י הַגְבָּהָה וּלְעִיסָה. וְיִקְשָׁה הִלָּא יִפְטֹר מִטַּעַם דְקַלְב"ם.

דְהִלָּא הַמִּיתָה וְחַיּוּב מְמוֹן דְמְעִילָה בְּאִין פְּאָחַד וְע"כ דְגִלִי לֶן קָרָא דְהַמִּיתָה לֹא פְטָרָה. וְשְׁפִיר דִּיִּיקוּ הַתוֹס' ז"ל וְדוֹחַק לֹמַר וּלְאִוְקָמִי קָרָא דְמְעַל.

בְּנִהְגָה לְחֹד בְּלֹא אֲכִילָה וְהַזִּיד בְּמְעִילָה דְבְּמִיתָה לְרַבִּי פְתַבּוּ תוֹס' בְּפִסְחִים (דל"ג ע"א) ד"ה וּמִינָה דְהוּא דְנִקָּא בְּאֲכִילָה וְלֹא בְּשַׁאֲרֵי הַנְּאוּת. כ"ז דוֹחַק.

וְעִי' בְּרַמְב"ם פ"א מֵהַלְכוֹת מְעִילָה ה"ג דְעֵיקַר אֲזַהְרַת מְעִילָה מְקָרָא דְלֹא תוּכַל לְאָכּוֹל בְּשַׁעֲרֵי הוּא. וְעִי' בְּמִשְׁנָה לְמִלְךָ שָׁם דְבָאָה מִפִּי הַשְּׁמוּעָה דְהוּא לֹא מִיְנוּחַד בְּכָל אִנְפּוֹן דְמְעַל בְּשׁוּגַג יֵשׁ לֹא בְּמִזִּיד.

וְעוֹד דְעֵיקַר דִּינֵי דְמְעִילָה לְעַנְנֵן פְּגָם וְנִהְגָה דְבְּדַבְרֵי דִישׁ בּוֹ פְּגָם לֹא מְעַל עַד שְׁיִפְגְּוּם הוּא מְשׁוּם דִּילְפִינּוֹן חֲטָא חֲטָא מְתָרוּמָה מֵהַ תְּרוּמָה פּוּגָם וְנִהְגָה וְהִינּוּ מְשׁוּם דְכִי יֵאָכַל כְּתִיב וְאִין לְאֲכִילָה בְּלֹא פְגִימָה וְכַמְבַּנֵּא בְּמְעִילָה שָׁם וּבְתוֹס'.

א"כ ע"כ דְבְּמְעִילָה הַדִּין דְמְעַל ע"י אֲכִילָה. וְאִי אֶפְשָׁר לְאִוְקָמִי קָרָא דְמְעִילָה בְּנִהְגָה לְחֹד.

וּבְמְעִילָה ע"י אֲכִילָה יִפְטֹר מִטַּעַם קַלְב"ם. וְשְׁפִיר הַכְּרִיחוּ הַתוֹס' ז"ל דְכִינּוֹן דַּע"כ אִיפָּא מְעִילָה בְּאוּכַל הַקְדָּשׁ.

וּבְאִנְפּוֹן דְלֹא קְנִי בְּהַגְבָּהָה וּלְעִיסָה כְּגוֹן בְּגִזְבָּר אוֹ בְּאִינְשׁ דְעַלְמָא וְסָבוּר שְׁהוּא שְׁלוֹ. וְלֹא נִתְפַּוֵּן לְהוֹצִיא מְרִשׁוּת לְרְשׁוּת.

וְע"כ דְגוּזָה"כ הוּא דְהַמִּיתָה לֹא פְטָרָה מִטַּעַם דְקַלְב"ם: וְכַל זֶה מְעִיקַר דִּין מְעִילָה שְׁפִיר הַכְּרִיחוּ הַתוֹס' ז"ל אֲבָל אִין לְהַכְרִיחַ מְקָרָא דְכָל חֲלָב דְגַם בְּכַרְת גְּלִי לֶן קָרָא דְאִינוּ פּוּטֵר מִטַּעַם דְקַלְב"ם. דְבָזָה שְׁפִיר י"ל דְהָא דְמַרְבִּינּוֹן מְקָרָא דְכָל חֲלָב מִיַּיְרֵי בְּאִנְפּוֹן דְשְׁיִיף לֹמַר מְדַאגְבֵּי קְנִי וּמְדַלְעִסִי קְנִיָּא וְאִין הַחַיּוּב מְעִילָה וְחַיּוּב כְּרַת בְּאִין פְּאָחַד.

אוֹ דְמִיַּיְרֵי בְּנִהְגָה לְחֹד דְלִיפָּא כְּרַת מְשׁוּם חֲלָב. וְדִיוֹק הַש"ס דְגוּזָה"כ הוּא דְאִסּוּר חָל עַל אִסּוּר בְּקָדָשִׁים לֹא מְקָרָא דְכָל חֲלָב הוּא וְעֵיקַר אֲקָרָא דְאֶשְׁרֵר לַד' דְמַרְבֵּי אִימּוּרִין לְטוּמְאָת הַגּוֹף סְמִיף.

וְכַמ"ש לְעִיל. וְא"ש וְעוֹד יוֹתֵר י"ל עִפְיִמ"ש.

דְּקָא דְּפָרִיף לְמַ"ד בְּקַדְשִׁים נְמִי אֵין אִיסוּר חַל עַל אִיסוּר הַאי קָרָא דְּכָל חֶלֶב מֵאֵי עֶבֶיד
לִי, הֵינְנוּ מְשׁוּם דְּקָאֵי לַר"ש וְלַדִּידָן לִיכָא לְאִוּקְמִי קָרָא בְּיַשׁ שְׁנֵה פְרוּטָה וְלִיכָא פְזִית
דְּלִיכָא אִיסוּר חֶלֶב פִּינּוֹן דַּס"ל כ"ש לְמַכּוֹת.

וּכְמ"ש בַּס' עַל"נ. אָבָל לְמֵאֵי דְקִי"ל דְּלָא פְר"ש וַח"ש רַק אִיסוּר מַה"ת.

אִיכָא לְאִוּקְמִי קָרָא בַּכַּה"ג. וְעֵי בְּפִסְחִים דַּל"ג ע"א לְרַבִּי דְאָמַר הַזִּיד בְּמַעֲיֵלָה בְּמִיתָה.

אִי בְּעִינּוּ דְוָקָא פְזִית. אוּ גַם בְּש"ס אָף דְּלִיכָא פְזִית יַעוּי"ש.

וּא"ש לְמֵאֵי דְמַסִּיק שְׁם ר"פ דְּגַם לְרַבִּי סְגִי בְּפְרוּטָה אָף דְּלִיכָא פְזִית: (כ) וְהַעֲיָקֵר נ"ל
בְּזָה עַפ"י מ"ש בְּנִתְיָבוֹת (בַּחוּ"מ ס' כ"ח ס"ב) לְתַרְזַן קִוְשָׁנִי הָעוֹלָם בְּהָא מַתְנִי דִּישׁ
אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת דְּלְרַבִּי מְאִיר דְמוֹסִיף אַם הֵיטָה שְׁבֵת וְהוֹצִיאוּ בְּפִי חֲזִיב.

הֲלֵא עִי"ז יִפְטֹר מִחַיּוּב דְאַשְׁמֵם מְעִילוֹת פִּינּוֹן דְקִים לִי בְּדַרְבָּא מִינְיָ מְשׁוּם שְׁבֵת מְמִילָא
פְטוּר מְלַשְׁלֵם קָרוֹן שְׁל הַקְדָּשׁ וּבְאִין קָרוֹן אֵין אֲשָׁם כְּמוֹ שְׁהַבְּאִיתִי לְעִיל וְע"ז פְּתַב הַנְּתִיבוֹת
דִּישׁ חֲזִילוֹק בֵּין קַדְוֹשָׁת דְמִים לְקַדְוֹשָׁת הַגּוֹף.

דְּבַקְוֹשָׁת דְמִים מַה שְׁמַשְׁלֵם קָרוֹן וְחֻנְמֵשׁ אֵינוֹ כְּפָרָה אֲלָא מְשַׁעַת גְּזִילַת הַקְדָּשׁ כְּמ"ש
תוּס' ז"ל בְּכַתְּוּבוֹת (דָּף ל' ע"ב) וְלִהְכִי הַדִּין בְּקַדְוֹשָׁת דְמִים דְאֵם אֵינוֹ בַּר דְמִים וְלֵא שְׁנֵה
מִיָּדִי פְגוֹן חֲמִץ שְׁל הַקְדָּשׁ אֵין בּוֹ קָרוֹן וְחֻנְמֵשׁ.

אָבָל בְּקַדְוֹשָׁת הַגּוֹף תְּשַׁלוּמִין דִּידְהוּ הוּא מְשׁוּם כְּפָרָה וְאָף בְּנוֹתֵר דְלָא שְׁנֵה מִיָּדִי מְעַל.
וְכִינּוֹן דְמַשְׁלוּמִין בְּהוּ הוּוּ כְּפָרָה לֵא שְׁיָיָף דִּיִּפְטֹר מְטַעַם קַלְב"מ דְּבַתְּשַׁלוּמִי כְּפָרָה אֵינוֹ
פְטוּר מֵאֲד קַלְב"מ כְּמ"ש תוּס' בְּכַתְּוּבוֹת שְׁם גְּבִי תְשַׁלוּמִי תְרוּמָה בְּשׁוּגָג.

עִי"ש וּבְהַגְהוֹת אָמְרִי בְרוּךְ שְׁם דְּכַדְבְּרִי מְבִנְאָר בְּדַבְּרֵי תוּס' יְשִׁינִים בְּכַרִּיתוֹת שְׁם.
וּלְפִי"ז יִתְרַבֵּץ שְׁפִיר מַה שְׁהַקְשִׁינוּ מְהָא דְגַלִּי קָרָא דְגַם פְּרַת אֵינוֹ פּוֹטֵר מִמְּעִילָה מְקָרָא
דְּכָל חֶלֶב.

דְּכִינּוֹן דְּבַקְוֹשָׁת הַגּוֹף קָאֵי קָרָא כְּגוֹן אִימּוּרִין. וְתְשַׁלוּמִין דְּקַדְוֹשָׁת הַגּוֹף הוּוּ מְשׁוּם כְּפָרָה.
לֵא שְׁיָיָף דִּיִּפְטֹר מְטַעַם קִים לִי בְּדַרְבָּא מִינְיָ. וְאֵין רְאָיָה מְזָה לְקַדְוֹשָׁת דְמִים דְהַתְּשַׁלוּמִין
הוּוּ מְשׁוּם גְּזִילַת הַקְדָּשׁ וְשְׁיָיָף בְּזָה קַלְב"מ.

וּא"ש מְאָד: סִימָן לָהּ יְצוֹ ד' אֶת הַבְּרָכָה לְכַבּוֹד מֵר דִּידִי הֵרַב הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָס מוֹהַר"ם
אַלִּי שְׁלִיט"א רַאבִּינְאוּוִיץ הַגַּאב"ד דּוּוֹאֲשִׁילְקָאוּא שׁוּכְטו"ס: אַחֲרֵי דָרָךְ מְבוֹא הַשְּׁלוֹם
(א) יִקְרַת תְּשׁוּבָתוֹ הָאֲרוֹנָה הַגִּיעֵנִי.

וְרֵאִיתִי מ"ש מַעֲכ"ת לְתַרְזַן מַה שְׁהַק' בְּסַתִּירַת, דְּבַרִּי הֲר"ן ז"ל דְּלְדַבְּרֵי בְּשַׁבּוּעוֹת פ"ג
דְּנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל ז' יָמִים לֵא הוּי דְבָר שֵׁא"א לְעַמּוּד בּוֹ. וְרַק דְהוּי שְׁבֻעַת שְׁנָא מְשׁוּם
דְּנִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצָנָה לְהַמִּית עֲצָמוֹ.

א"כ הַדִּין נוֹתֵן דְּבַנְדָּר כַּה"ג יַחּוּל נְדָרוֹ דְנָדָר חַל לְבַטֵּל מְצָנָה. וְקִשָּׁה מְדַבְּרֵי עֲצָמוֹ בְּנְדָרִים
(דָּף נ"ה ע"ב) וְאֵם אָסֵר עַלִּי פֶל פִּירוֹת דְעַלְמָא לְעוֹלָם הוּי נְדָר שֵׁא"א לְקִיִּימוּ וְאֵינוֹ חַל,
וּכ"כ עוֹד (בְּדָף ל"א ע"א) שְׁם וּבְגִיטִין דַּל"ה וְכַתְּבַת כַּת"ה ע"ז דִּישׁ לְחַלְקֵי בֵּין נְדָר

לשבועה דמה שמחלק הר"ן בשבועות בין אכילה לשינה הוא רק לענין שבועה דקאי התם.

דאף בשבועות הבאי ובדבר שא"א לקיים כלל עובר מיהת בלאו דלא תשא. ע"כ פל מה שאפשר לנו לקיים שבועתו שלא תצא מפיל לשון בשעה שנושבע מקיימיו.

אבל בנדר שוא אינו עובר כלל וכמ"ש הר"ן בנדרים (י"ד ע"ב וכו"ד ע"ב) דנדר שוא לא אשפחן. בזה י"ל דמודה הר"ן דכל שא"א לו לקיים הנדר יהי מאיזה טעם שיהי שאין זה נדר כלל והוי בנדר הבאי משא"כ בשבועה דכשנבטל שבועתו מעיקרו אפתי עובר משום ש"ש ולוקה א"כ מהיכי תיתי לומר פן ולבטל שבועתו מעיקרה ולהתיר לו לאכול מיד אדרבה יש לנו לקיים שבועתו שלא יצאה לשון ולא יאכל עד שישתפן, וכיו"ב פתב הר"ן (בנדרים כ"ה ע"א) בד"ה א"א רבא וז"ל דסד"א נהי דבנדרים אמרינן דהפירות מותרין התם הוא משום שאף כשלא נתפנון לאסור פירות לא לקי משום שוא דנדר שוא לא אשפחן משו"ה בדין הוא שנאמר שלא נתפנון לאסור פירות בשבועה.

דאי לא נתפנון לאסור פירות לקי משום ש"ש סד"א ודאי לאסור פירות נתפנון כו' עכ"ל. והוא ע"ד שכתבתי.

ולפי"ז אין סתירה מדברי הר"ן נדרים וגיטין דבכל הנה דוכתי בנדר קמיירי ובזה מודה עכ"ל בקיצור: ב) נאני תמה. אטו נדר הבאי דינא הוא דלא חנייל הטעם רק משום דעצם הנדר מוכיח דלא נתפנון באמת לאסור עלי' כלל.

ואם באמת מעמיד דברי' ואומר שפנון לשם נדר הוי נדר. פמבואר ביו"ד (סי' רל"ב סעיף ד' בהג"ה).

וכ"כ תוס' ז"ל בשבועות (דף כ"ט ע"א) בד"ה באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי וכו' וז"ל ונדר הבאי דשרו לא הוי טעמא לפי שאסור עצמו בדבר שאינו יכול לקיים דאפי' יכול לקיים שלא אסר עלי' אלא חד פירא שרי בנדר הבאי וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש פקורת בית הבד וכו' עכ"ל וכן הוא שיטת הר"ן ז"ל בנדרים שם ויעני' ברא"ש בשבועות פ"ג (סי' כ"א) ובנדרים פ"ג (סי' ו') ויעני' בב"י (סי' רל"ו) בד"ה ומ"ש או שנושבע שלא לאכול מפל פירות שבעולם שכתב דמ"ש הטור בנדרים האי דינא (בסי' רל"ב) לענין נדר הבאי.

אפשר שלא כתבה שם אלא לומר שגם נדר זה מותר בלא התרה אבל אה"נ שאע"פ שאינו לוקה על נדר הבאי לוקה ע"ז. הרי דחילק בהדיא בין האי דינא לנדר הבאי.

וכן מבואר בכל הראשונים ז"ל דבנדר הבאי הטעם רק שלא נתפנון לנדר. ובגידון דינו אין אנו מסופקים כלל בכוננתו.

ורק לענין דינא מסתפקין אם יש פח בהאי נדר לחול. אם מקרי דבר שא"א לעמוד בו. או לא: ג) ואשר האריך כת"ה לפלפל במה שנסתפקתי לענין נדרים שחלין לבטל מצוה. איך הדין לענין מצות פקוח נפש.

דאלימא מפל מצוות שבתורה. אולי לא מרבינן מקרא דלד' דיחול הנדר לבטל מצוה זו ומראש פתב לסייעני מהא דתניא בתענית (דף י"ב ע"א) יחיד שקיבל עלי' תענית כל

השנה כולה ופגעו בו יו"ט הפתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזירתנו תדחה גזירתנו מפני נדרו ואם גזירתנו קדמה לנדרו ידחה נדרו מפני גזירתנו.

והקשו הראשונים ז"ל הא תנו בנדרים (ס"ו ע"א) דפותחין בשבתות ויו"ט מבואר דהנדר דוחה גם שבת ויו"ט. ותי' הר"ן שם וקרא"ש בפ"ט דנדרים (סי' ה') בשם יש מפרישים דאע"ג דנדרים חלים ע"ד מצנה מ"מ בימים אלו של דבריהם עשו בהם חיזוק יותר משל תורה.

ונ"פ דהכונה שם דאם גזירתנו קודמת לנדרו אז אין הנדר חל כלל לגבי ימים אלו. דא"ל דהכונה שהנדר חל רק דאלים מצנה דדבריהם ומתירים לו לבטל נדרו.

דעשאו חיזוק לדבריהם יותר מש"ת. דא"כ נמצא בכה"ג מתנים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה.

וע"כ דהאלימו מצוותן כ"כ שלא יחול הנדר ואף שנתרבה מלד' שנדר חל ע"ד מצנה מ"מ במצנה חמורה כזו לא אתרבי ואין חל הנדר כלל ממילא ואין פאן עקירה. ולפי"ז נראה דגם במקום פקו"נ לא גרע עכ"פ ממצנות חכמים אף שעשו חיזוק יותר משל תורה מ"מ בנדאי לא אלים יותר מצוותן ממצנות פקו"נ שהיא המצנה היותר גדולה וכמו כן לא חל הנדר במקום פקו"נ ולא נתרבי בכה"ג מלד': והנה אף פי בא לסייעני בזה.

מ"מ לדעתי אינו שייכות לנ"ד. כיון דכל עיקר דאלמויה לדבריהם הוא רק לענין זה שלא יכול הנדר לבטלן ולא דאלמויה לדבריהם וממילא בטיל הנדר דהוי מצנה חמורה.

דלא משמע לומר כן. וגם בעיקר הסברא אני חוכך לומר.

דאף אם לא חל הנדר מעיקרו מ"מ מקרי עקירה בקום ועשה לשל תורה כיון דאסר עלי' בקום. ואנן מתירין לו לאכול ואמרינן דלא חל נדרו.

וע"כ צ"ל כמ"ש הב"י באו"ח סי' תי"ח ובכ"מ פ"ג מנדרים ה"ט דאף דהדין דאין פח בידי חכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה מ"מ אין נדרים חלים על חנוכה ופורים משום דאמרינן ה"תם דבמגדר מילתא מצו עקרי מידי דאורייתא אפי' בקו"ע וכמו שהביא גם כת"ה.

וא"כ שוב אין ראיה כלל לנ"ד: ד) ומ"ש לענין מ"ש לתרץ קושני' תוספות בשבועות (דכ"ד ע"א). וז"ל ומ"ש מע"כ לישב קושני' התוס' בשבועות שהקשו לר"ל דל"ל כולל באיסור הבא ע"י עצמו ממתני' דיש אוכל אכילה אחת וסייב ד' סטאות ואשם אחד וחייל איסור מוקדשין על חלב משום דהוי כולל.

וע"ז תי' עפי"מ דמבואר בנדרים (דף י"ב) בר"ן דכשזרק פקע איסור נדרו דמצד נדרו ראוי הי' שיהא אסור לכל דהא אקדשי' סתם ואסרי' אכו"ע. וע"כ דנדרו פקע לי' ואיסורא בעלמא רכיב ע"ז מגזה"כ ולהכי לא הוי מתפיס בדבר הנדור.

וא"כ גם לענין מעילה לא מחמת נדרו כ"א מצד גזה"כ דנתחדש על האימורין ושפיר שייך כולל אף לר"ל. הנה אדרבה במקום שפא מוכח להיפך.

דְּדַבְּרֵי הָרִ"ן נֶאֱמָרִים רַק לְעַנְּנוּ הַבֶּשֶׁר. אֲבָל בְּהֵיבָא דִּישׁ אוֹכַל וְכוּ' דְקִיָּמִינוּ לְעַנְּנוּ הָאֵימורִין בְּזָה לֹא נִפְקַע גְּדָרוֹ פְּמִבְּנָאָר שָׁם בְּגְדָרִים דְּרַק בְּבֶשֶׁר זְבַחֵי שְׁלָמִים לְאַחַר זְרִיקָה לֹא מְקָרִי מִתְּפִיס בְּדָבָר הַגְּדוֹר.

אֲבָל הָאֵימורִין מְקָרוּ דְבָר הַגְּדוֹר. וְלִהְיֵי אֲמָרִינוּ שָׁם רַק דְּמַחֲזִית בֶּשֶׁר זְבַחֵי שְׁלָמִים וְהִ"ה בֶּשֶׁר חֲטָאת לְאַחַר זְרִיקָה לְפִי"ד הָרִ"ן וְכַדְמוּכַח ג"כ מִהַגְּמ' שָׁם דְּמוּקֵי לָהּ בְּבֶשֶׁר עוֹלָה] אֲבָל הָאֵימורִין דְּלִגְבוּהַ סְלָקֵי אַף לְאַחַר זְרִיקָה הַמִּתְּפִיס בְּהוּ כְּמִתְּפִיס בְּדָבָר הַגְּדוֹר דְּלֹא נִפְקַע גְּדָרוֹ עַדָּן.

וְכ"ז שְׁלֹא נַעֲשֶׂה מִצְוֹתָו עַדִּינָן אִיסוּרוֹ מִחֲמַת הַקֹּדֶשׁ הַבְּעָלִים הֵן. וְאַף שַׁע"י זְרִיקַת הַכֹּהֵן נַעֲלָה קְדוּשַׁת הָאֵימורִין מ"מ נִמְשָׁךְ הַכֹּל מִהַקֹּדֶשׁ הַבְּעָלִים וְאִיסוּר הַבָּא מֵעֲצָמוֹ הוּא.

וּמ"מ בְּעֵיקָר קוּשְׁנֵי הַתּוֹס' הַנִּזְכָּר קָרוֹב לְשִׁמּוֹעַ וְלוֹמַר כִּינּוּן דַּע"פ עֵיקָר הַמַּעֲלָה בָּאָה ע"י הַזְרִיקָה וְהַכֶּשֶׁר עֲבוּדָה וְגוֹה"כ שְׁזָה מְבִיא לִידֵי מַעֲלָה. ע"כ אַף שְׁעֵיקָרוּ נִמְשָׁךְ מִהַקֹּדֶשׁ אִין זֶה בְּכָלל אִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ דְּכַח אַחַר מְעוֹרָב בּוֹ לְהַבִּיאוֹ אַח"כ לִידֵי מַעֲלָה וְל"ד לְשִׁבּוּעָה.

וְכִי"ב כְּתִבַּת הַא"מ בְּתִשׁוֹ' (ס' ט"ו) דְּאִיסוּר לְנִזְיָר לֹא מְקָרִי אִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ כִּינּוּן שְׁהוּא לֹא אָסַר עַלִי יֵין בְּפִירוּשׁ אֱלָא שְׁהַתּוֹרָה גְּזָרָה עַל הַנִּזְיָר שְׁיִאָסַר בֵּינָן וְתַגְלַחַת ע"כ הָיִי כְּאִיסוּר הַבָּא מֵאֱלִי'.

וְה"נ כִּי"ב כִּינּוּן שְׁאִין אִיסוּר מַעֲלָה בָּא ע"י הַקֹּדֶשׁ כ"א בְּזְרִיקָה. אֱלָא דְלִפִּי"ז יִהְיֵי קְדָשִׁים קָלִים חֲמִירֵי מִקַּד"ד, דְּבִקְדָשֵׁי קְדָשִׁים דְּמוּעֲלִין תִּיכְף מִשְׁהַקֹּדֶשׁ הָיִי אִיסוּר הַבָּא ע"י עֲצָמוֹ וְאִינוּ חָל בְּכּוֹלָל לר"ל וְאַף לְאַחַר זְרִיקָה וְכַמ"ש.

וּבִקְדָשִׁים קָלִים הָאִיסוּר מַעֲלָה בָּא מֵאֱלִי' וְחָל בְּכּוֹלָל. מִיָּהָא לְתִי הַתּוֹס' גַּם בִּקְדָשׁ חָל לר"ל כִּינּוּן שְׁאָסַר עַל כָּל הָעוֹלָם מוֹדָה גַּם ר"ל וְלִפִּי"ז כִּינּוּן דְּבַמְשַׁנָּה סְתָמָא קְתַנִּי וּמִיָּירֵי אַף בִּקְדָשׁ חָל.

לְפִי הַס"ד דְּלֹא מִיָּירֵי בְּכּוֹר יַעוּי"ש בְּמַהֲרָש"א עַל דַּה"ח הַנִּזְכָּר. וּבִקְדָשׁ חָל בְּנִזְיָר מְקָרִי ע"י עֲצָמוֹ דְּהָא מוּעֲלִין תִּיכְף ע"י קְדוּשַׁת פִּי' וְא"כ הַקֹּשׁוֹ הַתּוֹס' שְׁפִיר.

וּלְקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא אַף בְּקַד"ל אַף דְּעֵיקָר הַמַּעֲלָה הוּא אַחַר זְרִיקָה מ"מ מֵאֵי דְּאֲמָרִינוּ דְּאִיסוּר קוּדָשׁ חָל בְּכּוֹלָל הֵינּוּ בְּשַׁעָה שְׁמַקְדִּישׁ כַּמ"ש רַש"י אֲקַדְשֵׁי מַגוּ דְּחָל אִיסוּר מוּקְדָשִׁין עַל בֶּשֶׁר וְעוֹר כּוּ' דְּאַף דְּאִין מַעֲלָה רַק אַחַר זְרִיקָה.

מ"מ אִיסוּרָא אִיכָּא. וְכ"כ לְהַדִּיאַ תּוֹס' בְּכָרִיתוֹת שָׁם כ"ג ע"ב וְא"כ בְּשַׁעָה שְׁאָנוּ בְּאִין לּוֹמַר אִיסוּר כּוֹלָל מִשּׁוּם מוּקְדָשִׁים הָא אִיסוּר זֶה הוּא רַק ע"י עֲצָמוֹ וּמ"מ אֲמָרִינוּ דְּחָל בְּכּוֹלָל אַז.

וְע"כ הַקֹּשׁוֹ הַתּוֹס' שְׁפִיר. עַכ"ל כַּת"ה הַנּוֹגַע לְעַנְיָנוּ: ח) וְאֵנָּה אֲמִינָא דְּלַדְעָתִי אִין מְכַל זֶה סְתִירָה לַמ"ש.

דְּמַה שְׁהַכְרִיחַ מְדָלָא אֲמַר הַש"ס רַק דְּמַחֲזִית בֶּשֶׁר זְבַחֵי שְׁלָמִים וְלֹא קְאָמַר אִיסוּרִין. מִשְׁמַע דְּאִיסוּרִין הוּוּ דְּבָר הַגְּדוֹר אַף לְאַחַר זְרִיקָה דְּלֹא נִפְקַע גְּדָרוֹ עַדִּינָן.

אין זה הכרח. דהכ"נ הנה מצי למימר בשר חטאת.

וכמ"ש כת"ה בעצמו דגם בשר חטאת לאחר זריקה אינו מצד נדרו לפי"ד הר"ן. וא"כ אין ראיה נמי מדלא אמר רק בשר ולא לאפוקי אימורין קאמר.

כמו דלא בא לאפוקי חטאת ואדרבה נ"ל ראי' מדמוקי אח"כ הא דתנן נותר בנותר של עולה. ויעוין שם בר"ן דעיקר קושל' הש"ס מנותר.

וכיון דבשלמים קנימינן מעיקרא הו"ל לאוקמי ולומר בנותר דאימורין. ולעולם של שלמים דהווי דבר הנדור לפי"ד מעכת"ה.

וע"כ דגם אימורין לא הווי דבר הנדור וכמ"ש. עוד הי' נראה לה"ר ממה שראיתי בירושלמי שם ה"ג דבצי האומר הרי עלי כנותר של זבחי שלמים מהו.

וע"כ מוכח מזה דאין שום נותר בשלמים שיהי' דבר הנדור השתא. אף נותר דאימורין. דהא בעיא רק אם בעקרו קמתפיס או בהשתא קמתפיס. כמו שפי' המפרשים ז"ל שם.

ועי' בלח"מ פ"א מנדרים הי"ב. וצריך בירור עוד בזה.

עכ"פ מדברי הש"ס שלנו בנודאי אין הכרח: ומ"ש כת"ג עוד דלר"ל יהי' קדשים קלים חמורים מקדשי קדשים. דק"ד בנודאי הווי האימורין איסור הבא מאלי' כיון דבא המעילה בהם תיכף ע"י קדושת פי' לדידי אף בק"ד אמינא דתכף לאחר זריקה נפקע איסור נדרו מכל הנבחר.

דהוא סתם אקדיש ולא חילק בין בשר לאימורין ובין קודם זריקה לאחר זריקה א"כ מדמסתלקינן בין אימורין לבשר לאחר זריקה. ע"כ דנדרי' פקע לי' לגמרי בין מהבשר ובין מהאימורין.

ורק מדין גזה"כ יש על האימורין איסור וחיוב מעילה לאחר זריקה. ואין שום חילוק בין ק"ד לק"ל לאחר זריקה.

לבד מעולה דבה הוי לעולם מצד נדרו והקדשו ולהכי קאמר הש"ס בנדרים בנותר של עולה. ואין ראי' ג"כ ממאי דקאמר הש"ס אקדשי' מגו דאתוסף.

והרי דננינן הכולל על שעת ההקדש ולא אחר זריקה דהש"ס קאי למאי דקיי"ל כר"י בשבועות דאמרינן כולל גם באיסור הבא ע"י עצמו. וא"כ יש לומר דמתני' דיש אוכל דקתני סתמא אף בעולה מיירי.

ובעולה הוי לעולם מצד נדרי'. וצריך לדון כולל גם בתחילת הקדש.

ולר"ל י"ל דמיירי בכל הקדשים לבד מעולה דהוי איסור הבא ע"י עצמו. ויעוין בתוס' (חולין דף קי"ז ע"א) ד"ה אומר ר"י בס"ד שם.

שו"מ בא"מ (סי' י"ב) שחקשה שם לשי' הסוברים דנדרים חילי על האיסורים. מש"ס דכריתות (דף כ"ג ע"ב) דמייתי מקרא דבקדשים איסור חע"א דכתיב כל חלב לד' לרבות אימורי קדשים למעילה.

ותיפוק לי' דאָימורין הו"ל איסור תפצא ותנייל על האיסורין ואע"ג דבשר קדשים קלים לאחר זריקה תו לא, מקרי דבר הנדור היינו הבשר פנין שיש להם היתר לפניהם או לבועלים אבל אימורין דלגבוה סלקי לעולם הו"ל דבר הנדור פמבואר בנדרים פ"ב דכאמורין הו"ל נדר יעוי"ש ומבואר מזה דעת הא"מ כמ"ש כת"ה שיתחז'.

אמנם בעניי לא ידעתי מאי קמיפנין במ"ש דמבואר בנדרים פ"ב דכאמורין הו"ל נדר. ולא ידעתי למיעוט בקיאותי היכן מבואר הדבר בש"ס.

ולמאי שחדשתי באמת הי' מתורץ קושיתו הנ"ל וכן מה שהקשה שם עוד ממתני' דיש אוכל יעוי"ש: (ו) מ"ש כת"ה בדברי התוס' ז"ל (שבועות כ"ג ע"ב) בד"ה דמוקי לה כד"ה כו' שהקשו ולוקמי במפרש וד"ה.

וי"ל דאי במפרש לא מתוקמא מתני' כר"ע דמשמע הא בסתם פטור. וקשה לכאורה הא אף פשמוקי לה בכולל לא מתוקמא כר"ע דמשמע דבלא כולל פטור ולר"ע פנין דדעתו אכל שהוא.

בלא כולל נמי מחייב דשבועה חל אח"ש כמ"ש תוס'. וכ' כת"ה לתרץ בזה עפימ"ש בתשו' רעק"א ז"ל (בסי' קנ"ד) דאף דשבועה חלה אח"ש.

לא מחייב משום שבועה רק אם אכל ח"ש גבילה אבל אם אכל שיעור שלם מנבילה פטור אשבועה ודייק לה מדברי רש"י ז"ל ביומא (דף ע"ג ע"ב) בד"ה או בסתם. שכתב ומיהו פשאכל לא אכל רק חצי שיעור שאינו מושבע עלי' מסיני.

וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה"ש יעוי"ש. וא"כ מתני' דאמרה ואכל גבילות וטריות וסתם אכילה בעלמא פזית משמע.

וא"כ בזה אף לר"ע פטור פנין דאכל שיעור פזית מנבילה וע"כ גם לר"ע ניחא דמוקי לה בכולל כדי שיתחייב גם באכל שיעור שלם מנבילה וטריות עכ"ד כת"ה שי'. ותמוה לדעתי דא"כ ל"ל להש"ס למימר דלהכי לא מוקי ר"י כר"ל משום דמוקי לה בדברי הפל.

וע"ז קשה קושני' תוס' לוקמי במפרש וד"ה. וצ"ל פתירוץ דלא מתוקמא כר"ע דמשמע בסתם פטור.

וקשה דהשתא נמי לר"ע ל"ל כולל. וצ"ל משום דמייירי באכל פזית שלם.

הו"ל להש"ס למימר בפשטות יותר דלהכי לא מוקי לה כר"ל משום דר"ל דמוקי לה במפרש ח"ש ואלויבא דרבנן או בסתם ואלויבא דר"ע. ע"כ לומר לדידני' דמתני' מייירי דלא אכל רק חצי שיעור מנבילה דבאוקל שיעור שלם פטור.

וכמ"ש רש"י ז"ל להדיא אליב' ביומא שם. ואף דבעלמא סתם אכילה בכזית.

מ"מ מתני' ע"כ מייירי באכילה דח"ש לר"ל. ולהכי מוקי לה ר"י בכולל כדי דמתוקמא גם באכל פזית שלם כמו שמוכח לשון אכילה סתם.

וגם השתא דקאמר הש"ס דמוקי לה כד"ה. ע"כ צריך גם לזה הטעם משום דמשמע ליה אכילה דמשנתנו בסתם אכילה דהוא בכזית וכמ"ש כת"ה.

ואדרבה מסוגיא זו יהי קשה קצת לדברי רש"י ו"ל. דמדלא קאמר האי טעמא מוכח קצת דגם לר"ל מייגרי מתני' גם באוכל שיעור שלם: ז) ובהאי ענינא אמרתי להסתפק לר"ע דס"ל בנשבע שלא אוכל דאסור בכ"ש.

איה הדין לדידן' בנשבע שאוכל ואכל כ"ש אם יצא ידי חובת נשבעה. והי' נ"ל דתלוי במתלוקת רש"י ותוס' ו"ל בפירושא דמתני' בהא דאמר ר"ע היכן מצינו במדבר ומביא קרבן וזה מדבר ומביא קרבן.

וכתב רש"י ו"ל מדבר ומביא קרבן משום ביטול דיבורו וכיון דמשום ביטול דיבורו הוא אף זה ביטול דיבורו שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכ"שולפי"ז פיון דטעם דר"ע משום דדעתו בלשון אכילה גם אכ"ש.

א"כ גם כשנשבע שאוכל דעתו אכ"ש. אבל התוס' ו"ל (בדף כ"א ע"ב) בד"ה היכן מצינו במדבר ומביא קרבן כו' ו"ל הלכך פיון דחמיר דעתו אכ"ש.

וכיון דלדידהו טעמין דר"ע משום חנוך דנשבעה. א"כ כ"ז רק באם נשבע שלא לאכול. אבל לא בנשבע שאוכל דאדרבה קולא הוא לגבי' אם יצא ידי חובתו בכ"ש. ולהכי בזה גם לר"ע דעתו אכזיית.

אולם עוד מסתפקנא לרבנן דבנשבע שאוכל בנודאי דדעתו אכזיית. איה הדין באם אין לו רק חצי זית אם מחויב לאכלו עכ"פ.

או דכיון דדעתו אכזיית. אינו מחויב פלל לאכול כשאין לו רק חצי זית.

ויותר מסתבר לומר פיון דפחות מפזית לרבנן לא מקרי אכילה בלשון בני אדם. א"כ בנודאי אין מחויב לאכול כשאין לו רק חצי זית.

דלא מקרי אכילה. וע"ז לא נשבע.

ולפי"ז שוב אפשר לומר דאף לפי תוס' ו"ל דטעמין דר"ע משום חנוך הוא. מ"מ גם אם נשבע שאוכל איכא חנוך.

אם נאמר דדעתו אכ"ש. דאף אם אין לו רק חצי זית מחויב לאכלו ולקיים נשבעתו ושוב אפ"ל דגם בזה נימא לר"ע דדעתו אכ"ש.

וראיתי לכת"ה שי' בתשו' השני' האריף מאד בכל מה שנסתפקתי בזה ודין הננין לי פי הספיים לדברי. רק דצ"ע עוד לישוב מ"ש שם דברי הירושלמי דמוכח בהדיא דטעמין דר"ע לאו מטעם חנוך הוא וגם בלהקל אמר וכפירש"י ו"ל ודלא פתוס' ו"ל וצ"ע בזה.

ובזה אשים קנצי למלין הפעם. ואומר שלום להד"ג יחי' ולכ"א כנפש ידידו דוש"ת יחיאל מיכל ראבינאוויץ.

סלוצק.

ברח שבט. תרנ"ג] סימן לו ראיתי ונתתי אל לבי לבאר פל שיטות הראשונים ו"ל בדיני נשבעות ונדרים על דבר מצנה פי רבו מאד השיטות והדעות בין הרבנותא ו"ל בזה.

ואמרת לברר טעמו ונמוקו של כל חד מרבתינו ו"ל ואין בהמ"ד בלא חידוש בס"ד. והמה י' פ'טים (א) נשבע לקיים מ"ע (ב) נשבע לקיים מל"ת (ג) נשבע לבטל מ"ע (ד) נשבע לבטל מל"ת (ה) נשבע לקיים מ"ע בכולל (ו) נשבע לקיים מל"ת (ז) נשבע לבטל מ"ע בכולל (ח) נשבע לבטל מל"ת בכולל (ט) פ'ל הני פ'רטי בקונמות (י) הני דיני במצנה דרבנו.

והרבה דברים מן דברים בזה בעזה"י. א נשבע לקיים מצות עשה שבועות (דף כ"ז ע"א) מתני' נשבע לבטל את המצנה ולא ביטל פטור.

לקיים ולא קיים פטור שהי' בדין שיהא חייב בדברי ריב"ב שהי' ריב"ב אומר מה אם הרשות שאינו מןשבע עלי' מה"ס הרי הוא חייב עלי' מצנה שהוא מןשבע עלי' מה"ס אינו דין שיהא חייב עלי' אמרו לו לא אם אמרת בשבועת הרשות שפן עשה בה לאו פהו תאמר בשבועת מצנה שלא עשה בה לאו פהו שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור.

ובש"ס שם מפלפל הרבה בד' הפרויקטא דמייתי דממעט דבר מצנה מדאיתקש הרעה להטבה עד דמסיק אלא מדאצטריף או לרבות הטבת אחרים ש"מ בדבר הרשות פתיבי דאי ס"ד בדבר מצנה פתיבי השתא הרעת אחרים אתרבי הטבת אחרים מבעיא.

וכ' בתוס' בד"ה מדאצטריף תימא א"כ ל"ל לרבנו למימר במתני' תאמר בשבועת מצנה שלא עשה בה לאו פהו תיפוק לי' דלהרע לא מיירי בדבר מצנה מדאצטריף או לרבות הטבת אחרים ובעינו הטבה דומיא דהרעה דבדבר הרשות ולא פירכא היא דנהי דקיום מצנה לא פתיב הקא מ"מ גילף מק"ו עכ"ל: (א) והנה לכאורה נראה מכ"ז לדבר פשוט דעיקר טעמא דפטור בנשבע לקיים ולא קיים הוא משום טעמא דקאמרי רבנו במתני' משום דליתא בלאו והו' שאם נשבע לבטל פטור.

וכמ"ש התוס' ז"ל. ולפי"ז הדין פשוט דדוקא קרבן אינו בנשבע לקיים ולא קיים אכל מלקות איכא.

דטעמא דבעינו איתא בלאו והו' אינו רק לקרבן ולא למלקות כמו שמבואר בד' תוס' כ"ד ע"א ד"ה אלא פדרבא. וכן מבואר בדרש"י ז"ל שם בד"ה בשלמא לר"ל עיי"ש.

וכן פתב להדיא הר"ן ז"ל (בגדרים דף ח' ע"א) בד"ה והלא. וכן מבואר בדברי הר"ן ז"ל בסוגיין דמילתא דליתא בלאו והו' לא אימעטא רק מקרבן ולא ממלקות יעוי"ש.

ועי' במל"מ פ"ד מה"ש ובא"מ בתשו' (סי' י"ד). א"כ פשוט דלפי"ז בנשבע לקיים מצנה ולא קיים פטור רק מקרבן אכל חייב במלקות.

ובדברי תוס' ז"ל מבואר גם שיטת הר"ן ז"ל (בגדרים ד"ח ע"א) גבי ה' דקאמר שם רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים המצנה שנאמר נשבעתי ואקימה לשמור משפטי וגו' ופריף הש"ס והלא מןשבע ועומד מה"ס הוא ומשני אלא ה' קמ"ל דשרי לי' לאינש לזרוזי נפש' וכתב הר"ן ז"ל דמעיקרא קס"ד דר"ג אתא לאשמעין שנשבעה חלה ע"ד מצנה פדבר הרשות ומוכח לה מדכתיב נשבעתי ואקימה ומשו"ה פריף והלא מןשבע ועומד הוא דה' מוכחין בפ' שבועות שתיים בתרא דה' דכתיב להרע או להטיב בדבר הרשות פתיב קרא ולא בדבר מצנה וכי תימא ה"מ לקרבן דלהרע או להטיב גבי קרבן

פתיבא אָבֿל בֿל יחל איפא אפי' בְּדָבָר מְצֻנָה א"כ מאי נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה הָכִי הו"ל לְמִימַר דְּנִהַי דְּאִמְעִיטָא מְצֻנָה מְקַרְבָּן לָא אִמְעִיטָא מִבְּל יחל פְּדִחְזִינָא הָתָם בֿפ' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים בְּתָרָא (דכ"ה ע"ב) דְּמִילְתָא דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהָן אִי נָמִי בִּלְהַבָּא דְּאִמְעִיטָא מְקַרְבָּן מְלַהֲרַע אוֹ לְהַטִּיב וְלָא אִמְעִיטָא מִמְּלָקוֹת וְלָהּ ל"צ קָרָא א"כ מאי קָאָמַר שְׁנַאָמַר נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה וּמְתַרְצִינֵן אֵלָא הָא קמ"ל דְּשָׁרִי לִי לְזָרוּזֵי נִפְשֵׁי' פְּלוּמַר וְדָאִי לָא אֶצְטְרִיף הָאִי קָרָא לֹמַר שְׁהִיא חָלָה לְגַבִּי בֿל יחל אֵלָא ה"ק מִנְּוֵן שְׁדָבָר הֶגּוֹן הוּא לְהַשְׁבַּע לְקַיָּים אֵת הַמְצֻנָה וְכו' עכ"ל הָרִי מְבֹנָאָר שִׁיטָתוֹ דְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים הַמְצֻנָה חָלָה שְׁבוּעָתוֹ לְגַבִּי בֿל יחל.

וְכֵן הוּא שִׁיטַת הַרְזָ"ה ו"ל בְּפִרְקִין דְּחִילּוּק יֵשׁ בֿינן נִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ע וּבִין נִשְׁבַּע לְקַיָּים מל"ת דְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ע אֵינָה חָלָה מִטַּעְמָא דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהָן וְלָא אִמְעִיטָא רַק מְקַרְבָּן וְלָא מִמְּלָקוֹת דְּלִמְלָקוֹת לָא בְּעִינְוֹלָאוּ וְהָן.

אָבֿל נִשְׁבַּע לְקַיָּים מל"ת פְּגוֹן נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל נְבִילוֹת בְּזָה טַעְמָא רַבָּא אַחְרֵינָא אִיפָא דְּלָא חָלָה שְׁבוּעָתוֹ גַּם לְמִלְקוֹת מִשּׁוּם דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר עֵי"ש עכ"פ בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ע ס"ל ג"כ פְּשִׁיטַת תּוֹס' וְהָר"ן ו"ל דְּמִלְקוֹת אִיפָא.

הָן אָמְנָם דְּבַמ"ש דְּשִׁי תּוֹס' ו"ל, ג"כ פְּהָר"ן וְהָרְזָ"ה ו"ל עוֹד יֵשׁ לְעִי' בְּזָה וִיבֹנָאָר לְקַמֵּן בַּס"ד: ב) אָבֿל שִׁיטַת הַרְמַב"ן ו"ל בְּמִלְחָמוֹת בְּסוּף פְּרָקִין אֵינּוּ פֵּן שְׁפַתְבּ וְז"ל וְאִילוּ בְּשְׁבוּעוֹת אֵינּוּ פֵּן שְׁאָפִי' לְקַיָּים מ"ע אֵינּוּ חָלוֹת לָא לְקַרְבָּן וְלָא לְמִלְקוֹת דְּלָא יחל דְּבָרוּ פְּתִיב וְחִפְצֵי שְׁמִים אֵינּוּ בְּכָלֵל לְמַעוֹטִינְהוּ מְלָאוּ דְּשְׁבוּעָה שְׁלֵא כְּדָבָרִי בַּעַל הַמְּאֹר ו"ל וְלָא אָמְרוּ נִשְׁבַּעִין לְקַיָּים הַמְצֻנָה אֵלָא לֹמַר דְּלָא מְקַרִי מוֹצִיא שֵׁם שְׁמִים לְבַטְלָה אֵלָא זָרִיו וְנִזְכָּר הָוִי דְּקָא אַחִיל שֵׁם שְׁמִים עֲלֵי' דְּמִילְתָא לְזָרוּזֵי בְּהַ נִפְשֵׁי' וְהֵינּוּ דְּאָמְרִי' וְהָא מְוִשְׁבַּע וְעוֹמֵד מַה"ס הוּא.

וְלָא מוֹקִיָּים לָהּ לְעַנְנֵן מְלָקוֹת אֵלָא אָמַר קמ"ל דְּשָׁרִי לְזָרוּזֵי נִפְשֵׁי'. וְכָף הֵם דְּבָרֵי רַב אַחָא מִשְׁבַּחָא בְּסֻדָּר וְיִשְׁמַע יִתְרוֹ וְכ"כ בַּה"ג וְזָהוּ דַּעַת פֵּל הַגְּאוּנִים ו"ל עכ"ל וְהָרִי מְפֹרְשׁ יִנְצָא מְדָבָרִי ו"ל דְּאָפִי' נִשְׁבַּע לְקַיָּים הַמְצֻנָה אֵינּוּ שְׁבוּעָה חָלָה פֵּלֵל לָא לְקַרְבָּן וְלָא לְמִלְקוֹת וְטַעְמּוֹ וְנִמְוָקוּ בְּזָה הוּא דַּס"ל דְּהָא דְּמַמְעִטִּינֵן (בְּנִדְרִים דְּפ ט"ז ע"ב) דְּשְׁבוּעוֹת אֵינּוּ חָלוֹת ע"ד מְצֻנָה מְקַרָּא דְּלָא יחל דְּבָרוּ אָבֿל מִיחַל לְחִפְצֵי שְׁמִים.

לָאוּ דְּוָקָא בְּנִשְׁבַּע לְבַטְלָה הוּא דְּמַמְעִטִּינֵן מַהֵאִי קָרָא. פְּגוֹן שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לִיטּוֹל לִוְלָב וְשְׁלֵא לַעֲשׂוֹת סוּפָה דַּע"ז מִיִּיתִי לָהּ הַש"ס הָתָם.

דְּאֵינָה חָלָה שְׁבוּעָתוֹ לְבַטְלָה הַמְצֻנָה. רַק דְּאָפִי' נִשְׁבַּע לְקַיָּים הַמְצֻנָה ג"כ מְמַעִטִּינֵן מַהֵאִי קָרָא דְּאָבֿל מִיחַל הוּא לְחִפְצֵי שְׁמִים.

דְּהֵינּוּ דְּחִפְצֵי שְׁמִים בֿינן נִשְׁבַּע לְבַטְלָה וּבִין לְקַיָּים. אֵינּוּ בְּכָלְלָא דְּהֵאִי קָרָא דְּלָא יחל פֵּלֵל: רַק דְּצָרִיף לְהַבִּין לְכְּאוּרָה לְפִי שִׁיטָתוֹ ו"ל.

דַּמ"ט קָאָמְרִי רַבְּנָן דְּרִיב"ב בְּמִתְנֵי' טַעְמָא דְּלָא חָלָה שְׁבוּעָה בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים. מִשּׁוּם דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהָן וְלָזָה הַטַּעַם בְּאַמַּת חָלָה שְׁבוּעָתוֹ לְמִלְקוֹת.

וּמ"ט לָא קָאָמְרִי מְקַרָּא דְּאָבֿל מִיחַל הוּא לְחִפְצֵי שְׁמִים. וְגַם מְלָקוֹת לָא יְהִי כַּמ"ש הַרְמַב"ן ו"ל.

וכן קשה מ"ט דריב"ב דמחייב בנשבע לקיים ולא קיים ומאי מהני ק"ו פיו דקרא בהדיא מעטינהו בין נשבע לקיים ובין נשבע לבטל. וצ"ל דבאמת עיקר טעמין דריב"ב לאו מק"ו הוא נרק כמ"ש התוספות ז"ל בד"ה לקיים המצנה דטעמין פדאמר בנדריים מנין שנושבעין לקיים המצנה שנאמר נשבעתי ואקימה, וס"ל לריב"ב מהאי קרא דחלה שבועתו לגמרי.

וקרא דאבל מיחל לתפצי שמים ע"כ רק בנשבע לבטל קאי. ורפנן נמי אי לאו טעמא דבעינו איתא בלאו והו הוי גלפינו מהאי קרא דנשבעתי דחלה שבועתו בלקיים לגמרי.

רק פיו דבעינו איתא בלאו והו וא"כ קרפן בנדאי ליכא. לא משמע להו קרא דנשבעתי דלאו גרידא אתא לומר שחלה עלי' שבועה למלקות.

רק או לשבועה גמורה אף לקרפן או לזירוז בעלמא. וכיון דבעינו איתא בלאו והו.

וליכא למדרש לשבועה גמורה. ע"כ דלזירוז בעלמא אתי.

וכן פי' הגאון רעק"א ז"ל בתשו' אחת בסוף ספר דו"ח אליבניהו דתוס' ז"ל ונאמר פן גם להרמב"ן ז"ל. וא"ש.

עו"ל דלהכי נקטי רפנן במתני' טעמא משום דליתא בלאו והו לאשמועין גם באופן דחיילא שבועתו פגון בכולל דבזה לא ממעטינו מקרא דלא יחל. ושפיר חלה שבועתו.

ומ"מ פטור מקרפן וכשי' הרמב"ן ז"ל שם במלקמות דאפילו בכולל שחלה שבועה מ"מ קרפן ליכא. ולזה קאמרי טעמא דליתא בלאו והו.

ועי' בהגרש"ש במתני' דפי' בלא"ה מדיוקא דמתני' דמייירי היכא שחלה שבועה וכגון בכולל ולשי' הרמב"ן ז"ל ועם מ"ש א"ש: ג) ושיטת התוס' ז"ל. אף שפכתתי לעיל בפשיטות דנראה דשיטתם פשיטת הר"ן והר"ז"ה ז"ל דמלקות איכא בנשבע לקיים מ"ע.

התבוננתי בזה וראיתי דמדבריהם בשבועות דכ"ז אין הכרח כ"כ. ולעומת זה מבואר להדיא ההיפוך בדבריהם ז"ל (בנדריים ד"ח ע') שכתבו ובפני' הר"ח פירש הא דפריד' מןשבע ועומד מה"ס היינו פלומר אם בא להשמיענו שמונתר לישבע לקיים מצנה ולא חיישינו שפא יעבור על שבועתו ולא יקיים אי נמי לא מקיים לא עבר על שבועתו דמןשבע ועומד מה"ס ואין שבועה חלה על שבועה ומשני הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפש' ולא מיתסר משום הוצאת ש"ש לבטלה עכ"ל.

הרי מבואר בדבריהם דנשבע לקיים מצנה אין שבועה חלה פלל ואף אם לא יקיים לא עבר על שבועתו. והוא פשיטת הרמב"ן ז"ל בדיני' ולא מטעמין דלהרמב"ן הוא ממנועט מקרא דל"י דברו.

והתוס' פתבו הטעם דאין שבועה חלה על שבועה. ועי' בתוס' שבועות דכ"ג ע"ב בד"ה דמוקי.

שכתבו להוכיח דאין איסור לאו חיייל על איסור עשה מהא דפריד' הנש"ס בדכ"ה ע"א שם איילמא מתנה לעני מןשבע ועומד מה"ס הוא דכתיב נתן תתן לו. ומזה הוכיח הגאון רעק"א ז"ל בתשו' הנ"ל דשיטתם היא דגם בלקיים מ"ע שייך אין איסור חל על איסור.

ורק דריב"ב יליף מקרא דנשבבתי נאקנימה דבמ"ע חלה שבועה ולא כפי גמ לאו ונהו.
ורבנן דידן פיון דס"ל דבעינו איתא בלאו ונהו.

וא"כ תו ליכא למימר דקרא דנשבבתי לשבועה גמורה אמי. ע"כ דהוא רק לזרוזי
בעלמא.

וממילא קנימא הסברא דאין איסור חל על איסור גמ בלקנימ מ"ע עיי"ש. וזכינו עכ"פ
דגם שיטת התוס' ו"ל פהרמב"ן ו"ל רק דמחולקים בטעמא דמילתא.

וכן ראיתי לרבינו המאירי ו"ל בחידושי' לנדרים ד"ח פתב בהדיא שאם נשבב לקנימ
מ"ע אין שבועת בטוי חלה עלי' כלל. וכ"ז כשי' הרמב"ן ו"ל בעיקר דיני'.

ועי' בגליון הש"ס בנדרים שם בדברי הר"ן ו"ל שכתב דנשבב לקנימ מ"ע שבועה חלה
למלקות. וצ"י הגרע"א ו"ל בשם הרמב"ן ו"ל בפ' מטות שכתב דאפי' נשבב לקנימ מ"ע
אין שבועה חלה עלי' כלל לא לקרבן ולא למלקות ולפלא שלא הביא דברי המלקמות
הנ"ל: ד) וראיתי בספר קצות החושן סי' ע"ג סק"ה שהביא שם דברי הרמב"ן ו"ל
במלקמות וכתב ו"ל ועוד נראה, דאפי' להרמב"ן דס"ל דגם ממלקות אימעוט משום
דליכא בלאו ונהו מ"מ מידי דאיסורא מיהא איכא בעובר על השבועה דאי ליכא שום
איסור שבועה לקנימ המצנה איך אמר דוד נשבבתי נאקנימה ומנה אמרו בפ"ס דנשבבין
לקנימ המצנה לזרוזי נפש' ומאי זרוזי בשבועה פיון דהשבועה לא תנסוף תת פחה כלל
וע"כ צ"ל דאיסור שבועה מיהא איכא אלא דאימעוט ממלקות לדעת הרמב"ן מלהרע או
להטיב ואינו בלאו ונהו וכן משמע מדברי הטור ביו"ד סי' רל"ו ו"ל ויש דברים שאפי'
שיקר בשבועתו אינו חייב קרבן כגון שנשבב לקנימ המצנה ולא קנימ או נשבב להרע
לפלוני וכו' וזהו שוא אבל עבירה איכא בכל דבר שמשקר בשבועתו ע"כ וע"ש
הרימבואר דגם נשבב לקנימ המצנה מ"מ עבירה איכא כשמשקר עכ"ל הקצות: ולדעתי
העני' כל דברי' מוקשים.

ראשונה מ"ש דאף דגם מלקות ליכא להרמב"ן ו"ל מ"מ איסורא מיהו איכא. אינו מוכן.
דמאין יהי' לנו האיסור פיון דטעמ' דהרמב"ן ו"ל דגם לאו ליכא משום דממעטין מקרא
דל"י דברו אבל מיחל לחפצי שמים. דחפצי שמים אינו בכלל דלא יחל בין לבטל ובין
לקנימ.

וחד דינא וחד טעמא לתרונייהו. א"כ מנין לנו שיהא איסור בנשבב לקנימ.

ואי' אפוא המקור לאיסור זה. ומה שהכריח מהא דאמרינו דנשבבין לזרוזי נפש' וע"כ
דאיכא איסורא דשבועה עכ"פ דאל"כ מאי זרוזי איכא פיון דהשבועה לא תנסוף תת פחה
כלל.

לא ידעתי מה יענה ביום שינדובר בשיטת התוס' ו"ל שהוכח לעיל שכתבו בהדיא דקוש'י'
הש"ס בנדרים ונהלא מנשבב נעומד הוא. היינו דאין לומר דבא להשמיענו שמוטר לישבב
ול"ח שפא לא קנימ ויעבור אשבועתו הא א"נ לא קנימ לא עבר אשבועתו ומשני
דקמ"ל דנשבבין לזרוזי נפש' ולא מיתסר משום הוצאת ש"ש לבטלה.

הרי ברור מללו דאי נמי לא קנימ לא עבר אשבועה. הרי דליכא איסור לדידהו כלל.

ובלא דר"ג הו"א דאסור ליִשְׁבַע מִשׁוּם הוֹצָאת שֵׁם שְׁמַיִם לְבִטּוּלָה. וְהִינּוּ דֵּהֲשַׁבּוּעָה אֵינָה מוֹסֶפֶת אִיסוּר כָּלֵל וְכ"כ בְּפִי הָרֵא"ש ו"ל שֵׁם דִּקְמ"ל ר"ג דְּלֹא הָיָה מְזַכֵּיר שֵׁם שְׁמַיִם לְבִטּוּלָה.

וְכ"ה בְּרִיטְב"א ו"ל סְבִיב הָרֵי"ף ו"ל וְכ"כ בְּהִדְיָא בְּחֵי הַמְּאִירֵי ו"ל דְּאָף אֵי לֹא מְקַיְיֵם לֹא עֵבֶר כָּלֵל בְּשַׁבּוּעַת בְּטוּי וְאָף שַׁבּוּעַת שְׁנָא וְהַזְכָּרַת ש"ש לְבִטּוּלָה אֵינן פֶּאן אַחַר שְׁקִימָה אֶלָּא שְׂאֵם לֹא קִימָה לִוְקָה עֲלֵי מִשׁוּם שַׁבּוּעַת שְׁנָא, הָרֵי מְבֹאָר דְּאֵינן פֶּאן הוֹסֶפֶת אִיסוּר מִצַּד הַשַּׁבּוּעָה כָּלֵל.

וְאִפ"ה אִם נִשְׁבַּע דְּרָךְ זִירוּז אֵינן פֶּאן הוֹצָאת ש"ש לְבִטּוּלָה. וְלִמ"ש הַמְּאִירֵי ו"ל דְּאֵם לֹא קִימָה אַח"כ לִוְקָה לְמַפְרַע מִשׁוּם שַׁבּוּעַת שְׁנָא.

א"ש מְאֹד דֵּהָיָה זִירוּז בְּשַׁבּוּעַתוֹ כִּינּוּן דְּאֵם לֹא יִקְיִים הַמְּצֻנָה לִוְקָה עַל לְמַפְרַע. וְלִקְמֹן נִדְבָר מְזִיד.

עכ"פ הָרֵי מְפֹרָשׁ יִוצֵא מִדְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ו"ל אֶלָּה דְּאֵם נִשְׁבַּע לְקִימָה אֵינן פֶּאן אִיסוּר מִצַּד הַשַּׁבּוּעָה כָּלֵל. וְדִלָּא פְּאֶשֶׁר הַכָּרִיחַ הַקְּצוּה"ח ו"ל: וּמ"ש עוֹד לְסִייעַ מִדְּבָרֵי הַטּוֹר שְׁפָתַב אֶבֶל עֲבִירָה אֵיפֹא כָּל דְּבָר שְׁיִשְׁקֹר בְּשַׁבּוּעַתוֹ.

ג"כ תְּמוּהָ דְּמוּכַח שֵׁם בְּהִדְיָא דֵּהִטּוֹר קֵאֵי גַם בְּנִשְׁבַּע לְבִטּוּלָה הַמְּצֻנָה וּבְזִידָה בְּנִדְאֵי לֹא חָלָה כָּלֵל שַׁבּוּעָה. וְז"ל הַב"י וּמ"ש אֶבֶל עֲבִירָה אֵיפֹא וְכו' כְּלוּמַר אַע"ג דְּאֵינן סְיָיב קֶרְבָּן בְּנִשְׁבַּע לְקִימָה אוֹ לְבִטּוּלָה אֶת הַמְּצֻנָה מ"מ עֲבִירָה הִיא בְּיָדוֹ וְזִהוּ פְּשׁוּט וְאָף מְלַקּוֹת סְיָיב הַנִּשְׁבַּע לְבִטּוּלָה הַמְּצֻנָה מִשׁוּם ש"ש עכ"ל.

הָרֵי דְּכַתֵּב בְּהִדְיָא דְּכַנּוּנַת הַטּוֹר בֵּינן אֶלְקִימָה וּבֵינן אֶלְבִטּוּלָה. וְעֲבִירָה הִיא מִשׁוּם שְׁנָא. וְאָף דְּבִנְשַׁבַּע לְקִימָה לְכָל הַדְּעוּת לִיפֹא עֲבִירָה מִשׁוּם שְׁנָא כִּינּוּן דְּנִשְׁבַּעֵין לְזִירוּז. אִפ"ל דַּס"ל לְהַטּוֹר ו"ל דַּמ"מ אִם מְשַׁקֵּר אַח"כ וְאֵינן מְקַיְיֵם עֵבֶר לְמַפְרַע מִשׁוּם שְׁנָא.

וְכַמ"ש בְּהִדְיָא הַמְּאִירֵי ו"ל. וְלִצְדָדִין קַתְנֵי דְּבִנְשַׁבַּע לְבִטּוּלָה תְּכַף הָוִיָּא שְׁנָא. וּבְנִשְׁבַּע לְקִימָה הָוִיָּא שְׁנָא פְּשִׁמְשַׁקֵּר בְּשַׁבּוּעַתוֹ. וְיִהְיֶה מְדוּקָה לְשׁוֹן הַטּוֹר ו"ל.

אֶבֶל עכ"פ אֵינן הַכָּרַע מִדְּבָרֵי דַּס"ל דְּאִיסוּרָא אֵיפֹא בְּנִשְׁבַּע לְקִימָה מִצַּד הַשַּׁבּוּעָה וּבְכָרַט דְּמִסְתְּמָא לֹא יַחְלֹק עַל א"א הָרֵא"ש ו"ל: וּבִלְא"ה צ"ע דְּבָרֵי הַקְּצוּה"ח בַּמ"ש דְּטַעְמֵי דְּהַרְמְב"ן ו"ל מִשׁוּם לָאוּ וְהֵן.

וְהִלָּא כָּל מַעְיָיִן בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ן ו"ל יִרְאֶה בְּרוּר דְּטַעְמֵי מִשׁוּם קָרָא דְּלֹא יַחַל דְּדַרְשֵׁינן אֶבֶל מִיַּחַל לְחַפְצֵי שְׁמַיִם. וְלֹא נִזְכָּר כָּלֵל בְּדְבָרֵי טַעְמָא דְּבַעֲיָנן אֵיחָא בְּלָאוּ וְהֵן.

וְלוּמַר דְּמֵאֵי דְּכַתֵּב דְּמַמְעֻטֵינן מְקָרָא דַּל"י וְלִמְעוּטֵינָהוּ מְלָאוּ דְּשַׁבּוּעָה אֶתִּי כְּמוֹ שְׁהוּבָא לְשׁוֹנוֹ ו"ל לְעֵיל. כִּינּוּן דְּקָרָא מְמַעַט מְלָא יַחַל נִשְׁבַּע לְבִטּוּלָה הַמְּצֻנָה.

מִמִּילָא גַם נִשְׁבַּע לְקִימָה אֵינן חָל מְדִלִיתָא בְּלָאוּ. וְס"ל ג"כ דְּמִשׁוּם טַעְמָא דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהֵן גַּם מְלַקּוֹת לִיפֹא.

וְעֵי בַּא"מ סִי"ד שְׁמִסְתַּפֵּק שֵׁם בִּלְא"ה בְּשִׁי הַרְמְב"ן ו"ל לְעַנְיָן לָאוּ וְהֵן. כ"ז אֵינן סוֹבֵל לְשׁוֹן הַרְמְב"ן ו"ל.

ועוד דבמלחמות. שם הקשה במתני' דאמרי רבנן תאמר בשבועות מצוה שלא עשה בה לאו פהו.

והא איתא בלאו פגון שנשבע לבטל מצוה ככולל דחיילה שבועה וכן אמה דאי בש"ס בדכ"ה ע"ב אלא לא הנחתי תפילין מי איתא בלא אנית. והא איתא בלא אנית שום דבר על ראשי.

וע"ז תירץ הוא ז"ל דאפי' שנשבע ככולל לבטל המצוה מ"מ ליפא קרבן שבועה דקראי בדבר הרשות פתיבי. הלכך לעגנן חיוב קרבן ליתא בלאו עיי"ש, ונהרי חזינון דבאמת בכל נשבע לקיים המצוה.

איתא בלאו לדידנ' לעגנן הלאו ומלקות רק דקרבן ליפא בלאו. א"כ תו ליפא למימר דטעמא דאינה חלה שבועה פלל בנשבע לקיים.

משום דליתא בלאו. דהרי למלקות שפיר איתא בלאו.

וע"כ כפשוטו לישנ' דהרמב"ן ז"ל. דטעמ' משום דממעטינו מקרא דלא יחל אכל מיחל לחפצי שמים בין לקיים ובין לבטל.

סוף דבר דברי הקצוה"ח ז"ל שגבו ממני וצריכין אצלי תלמוד: ה) והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ה מה"ש הלכה ט"ז) נשבע לקיים המצוה ולא קיים פטור משום שבועת בטוי. כיצד פגון שנשבע שיעשה לולב או סוכה או שיסתן צדקה לעני או שיעיד לו עדות ולא עשה ולא נתן ולא העיד ה"ז פטור משום שבועת בטוי וכו' לפיכך כל הנשבע להרע לאחרים פטור משבועת בטוי וכו' ויראה לי שהוא לוקה משום שבועת שוא עכ"ל.

והנה אף דמשמעות דברי' ז"ל דגם בנשבע לקיים המצוה לוקה משום שבועת שוא. מ"מ בודאי אי אפשר לומר כן.

דליפא למ"ד דילקה בנשבע לקיים המצוה משום ש"ש דהלא נשבעין לקיים המצוה לזרוזי נפשי'. והי' נ"ל לכאורה לפרש דברי' עפימ"ש המאירי ז"ל דבנשבע לקיים המצוה ולא קיים אח"כ.

לוקה על שבועתו למפרע משום ש"ש כמ"ש לעיל. ואחרי.

שכתב הרמב"ם ז"ל דאם נשבע לקיים המצוה ולא קיים פטור משבועת בטוי כתב ע"ז ויראה לי שהוא לוקה משום ש"ש. ושייך ע"ז שפיר לשון ויראה לי.

שהוא באמת דין מחודש דליתא בש"ס. ולפי"ז ע"כ לומר דס"ל להרמב"ם ז"ל כשיטת הני ראשונים ז"ל שכתבנו לעיל דנשבע לקיים המצוה גם מלקות משום לאו דשבועה ליפא.

נאפ"ה לא הניא ש"ש דנשבעין לזרוזי נפשי'. אבל אם לא קיים המצוה אח"כ הניא שבועתו למפרע ש"ש ולוקה וכמ"ש בהדניא המאירי ז"ל.

אמנם ברדב"ז שם הכריח דע"כ מ"ש הרמב"ם ז"ל דלוקה משום ש"ש אסוף דברי' קאי אנשבע לבטל המצוה אבל נשבע לקיים המצוה פטור משבועת שוא ג"כ דבשעה שנשבע שפיר נשבע דכתיב נשבעתי ואקיימה ואם לא קיים המצוה עבר על עשה אבל לא יתחייב

על ש"ש למפרע עיי"ש ופשיטא לי' דאין שייך לחיבו למפרע על מה שנשבע ודלא
פהמאירי ז"ל עכ"פ מוכרח מפשטות דברי הרמב"ם ז"ל דבנשבע לקיים המצוה ולא
קיים גם מלקות ליפא.

ודלא כשי' הר"ן והר"ה ז"ל. מדסתם וכתב פטור משום שבועת בטוי.

משמע בהדיא דאפי' ממלקות פטור וכן מדכ' נראה לי שיהא לוקה משום ש"ש בנשבע
לבטל. ולא כתב דאיפא מלקות גם בלקיים ש"מ דס"ל דגם מלקות ליפא: (ו) ובתשב"ץ
סי' ק' והיא תשובה המיוחסת להריב"ש ז"ל ראייתי דבר פלא דכתב שם לענן נשבע
לקיים המצוה וז"ל ולא עוד אלא אפי' בלא פולל איפא מ"ד דחיילא שבועה במ"ע
מדאמרינו בנדרים מנין שנשבעין לקיים המצוה וכו' וס"ל להאי מפרש ז"ל דאפי' לקרבן
חיילא עלי' שבועה מדאמרינו התם לזרוזי נפשי' ואי לא חיילא עלי' מאי זרוזי נפשי'
איפא.

ועוד מדאמרינו התם האומר אשנה פרק זה נדר גדול נדר וכו' אלא שרש"י ז"ל לא פי'
כן וקאמר דלא חיילא עלי' כלל לא לקרבן ולא למלקות וזרוזי נפשי' בלחוד היא דלא
הויא שבועת חנם וזהו הנכון וכ"כ הרמב"ן ז"ל בפ' מטות והכי משמע מדפרכינן בגמ'
גבי שבועה שאתן מאי אתן אילימא לעני מושבע ועומד הוא כדאי' פ"ג דשבועות ותנן
נמי התם נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור עכ"ל.

והדברים מתמיהים מאד. מ"ש דאיפא מפרש דס"ל דנשבע לקיים מ"ע חיילא שבועה
אר לקרבן.

ותמוה דלא שמענו לאחד מן הפוסקים ז"ל שיאמר כן. דהלא מתני' מפורשת היא
בשבועות דכ"ז דפטור.

ועד כאן לא נחלקו הפוסקים רק אם חיילא עכ"פ למלקות.

אבל שיחול אף לקרבן זהו דעת ריב"ב במתני' ופליגי רבנן עלי'. ובלא"ה דברים
מעופבים קחזינא בי' בזה.

וע"כ דט"ס בדברי' ז"ל וצע"ג: (ז) נקטינן מקל האמור בזה דבנשבע לקיים המצוה שיטת
הר"ה, והר"ן ז"ל דחיילא שבועה עכ"פ למלקות. וכן נראה שי' הרשב"א ז"ל בשבועות
דכ"ז שהביא שם פל דברי הר"ה ז"ל להספיק לדברי' ושיטת התוס' ז"ל והרא"ש ז"ל
והרמב"ן ז"ל והריטב"א ז"ל והמאירי ז"ל דלא חיילא עלי' כלל אף למלקות.

וכן נראה שי' הרמב"ם ז"ל. וכו"ע מודים דבשעיה שנשבע לא לקי משום ש"ש דנשבעין
לזרוזי נפשי'.

רק אם לא קיים המצוה אח"כ בזה דעת המאירי ז"ל דלוקה משום שוא. ולא כן דעת
הרדב"ן ז"ל: ב נשבע לקיים מצות לית א) והנה הנשבע לקיים מל"ת פגון שנשבע שלא
לאכול נבילות.

בזה אין מחלוקת בין הראשונים ז"ל וכו"ע מודים דאינה חלה שבועה כלל אף למלקות.
ולאו הוי כנשבע לקיים מ"ע.

דבֿלאו טעמא דליתא בֿלאו והן איכא טעמא רבא אחרֿינא בֿהא. משום דאין איסור חל על איסור.

ומבואר הוא להדיא בֿרז"ה ז"ל בסוף פ"ג וז"ל וכן בנשבע לקיים מל"ת אין עלי שום עונש שבועה בין פשעינה בין פשביטלה שאין עלי בבטול המצוות מחמת השבועה לא קרבן ולא מלקות והיינו דאמרינן בסוף מכות ונחשוב נמי שבועה שלא אחרוש ביו"ט הֿתם מי קחֿיילא שבועה עלי מןשבע ועומד מה"ס הוא.

פלומר ואין איסור השבועה חל על איסור המצוה לפי שאין איסור חל על איסור. עכ"ל.

וכ"כ תוס' ז"ל בדכ"ז ע"א ד"ה לקיים המצוה. דאפי' ריב"ב דמחייב בנשבע לקיים ולא קיים היינו דוקא לקיים מ"ע פגון לישב בסנפה או לאכול מצה מחייב ר"י ב"ב אכל בנשבע שלא לאכול נבילות מודה שאפי' אכל דפטור דאין איסור חל על איסור מדפריד לעיל גבי נבילה מןשבע ועומד מה"ס הוא משמע דליכא מאן דפליג עיי"ש.

ועי' בד"כ ע"ב בתוד"ה דכי בסוה"ד ובגליון הש"ס שם. ולפי"ז הוה דפריד בקל דוכתי מןשבע ועומד מה"ס הוא לעיל (דכ"ב ע"ב וכ"ג ע"ב) ובמכות כ"ג ע"א היינו מפח פללא דאין איסור חל על איסור.

דליכא מאן דפליג: (ב) ומצינו בזה מחלוקת בין האחרונים ז"ל לענין אי חייילא עכ"פ השבועה לאיסור בעלמא. דהנה הש"ך ז"ל ביו"ד סי' רל"ח סק"ה פתב דנשבע שלא לאכול נבילות ואח"כ נחלה שהותרו לו הנבילות משום פקוח נפש.

שאין צריך התרה לשבועתו ועי' מ"ש לעיל בזה. הרי דס"ל להש"ך ז"ל דאין שבועה חלה עלי פלל אף לאיסור בעלמא.

מצד דמןשבע ועומד מה"ס הוא. אכן הפמ"ג ז"ל באו"ח בפת"י להל' פסח התפלא עלי וז"ל ואגב גררא ראיתי להזכיר בכאן דבר אחד והוא לדעתי נקודה נפלאה.

פי הנה פבר ביארנו פעמים רבות דנהי דקיי"ל אין איסור חל על איסור היינו לחייב שתיים אכל מ"מ תרי איסורי רביע עלי וביבמות דף ל"ג נ"מ לקוברו בין רשעים גמורים ועפ"א מה' א"ב בהשגות הר"א ז"ל ונ"מ טובא כמ"ש בפמ"ג ליו"ד סי' כ"ח והשתא למ"ש הש"ך ביו"ד רל"ח דנ"מ למי שנשבע על הנבילה דאינו חל וכשהוא חולה אח"כ אין צריך להתיר דאין השבועה חלה ש"מ דסובר דאין איסור חע"א ואף תרין איסורין לא רביע עלי פלל.

והוא פלא בעיני וצ"ע לדינא טובא עכ"ל. ובירור דברי' הוא דכיון דמבואר בש"ס יבמות דל"ג דאף היכא דאין אחע"א.

מ"מ תרי איסורי איכא עלי פדאמר הֿתם לקוברו בין רשעים גמורים. א"כ בנשבע שלא לאכול נבילות.

אף דלא חלה שבועה משום דאין איסור חל על איסור. מ"מ איסור שבועה עכ"פ איכא עלי.

וא"כ פְּשֻׁנְחָלָה יהי צָרִיף הַתְּרָה לְשִׁבּוּעָתוֹ. ועי' בס' בֵּית הַלְוִי ח"א סי' מ"ד שְׁהָאָרִיף הַרְבֵּה בְּדִין זֶה אִם כָּל הַיָּכָא דָּאִין אַחַע"א.

איפא עכ"פ תְּרֵי אִיסוּרֵי עֵי"ש: ג) וְרֵאִיתִי בְּאַבְנֵי מְלֻוָּאִים בְּתִשּׁוּ' סו' י"ב דְּכָתַב לְהַצְדִּיק דְּבָרֵי הַשִּׁי"ף ו"ל. דְּהָא דְּפָרִיף מְוָשְׁבַע וְעוֹמֵד מַה"ס.

לְאוּ מִפְּחֵ דִּינָא דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר פְּרִיף. רַק מְשׁוּם דְּלֹא מְצִי לְמִיסַר אַנְפְּשִׁי' כָּלֵל בְּשִׁבּוּעָה כָּל שְׁמֻשְׁבַע וְעוֹמֵד וְהִינּוּ דָּאִיפָא בֵּין טַעְמָא דְּמוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד לְטַעְמָא דָּאִין אִיסוּר חַע"א.

דְּלִטְעַם דָּאִין אִיסוּר חַע"א עכ"פ תְּרֵי אִיסוּרֵי אִיפָא, וְטַעְמָא דְּמִילְתָא כְּגוֹן בְּאַשְׁתֵּי אַח וְנִעֲשִׂית אַחֻת אִשָּׁה וְדָאִי אִיסוּרָא דְּרָמִי רַחֲמָנָא עַל אַחֻת אִשָּׁה לֹא פִקַּע בְּמָה שְׁהִיא א"א דְּהָרִי אַפְתִּי הִיא גַם אַחֻת אִשָּׁה אֲלֵא דָּאִין עוֹנְשִׁין עַל אַחֻת אִשָּׁה מְשׁוּם דָּאִין אַחַע"א אֲבָל אִיסוּרָא רַבִּיעַ עֲלֵי'.

וְכִמּוֹ כֵּן בְּנִתְנַבְּלָה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים אִיסוּר גְּבִילָה בְּנֻדָּאִי לֹא פִקַּע בְּשִׁבִּיל שְׁהִיּוּם יוֹם כְּפוּר אֲלֵא דָּאִין עוֹנְשִׁין עַל הַגְּבִילָה אֲבָל עכ"פ תְּרֵי אִיסוּרֵי רַבִּיעֵי עֲלֵי'. אֲבָל שְׁבּוּעָה הוּא אִיסוּרָא דְּרָמִי אִיהוּ עַל נְפִשִׁי' וְכָל שְׁמֻשְׁבַע וְעוֹמֵד אִין בְּיָדוֹ לְאַסְוֹר עַל נְפִשִׁי' וְא"כ מְעוֹלָם לֹא חָלָה עֲלֵי' שְׁבּוּעָה שְׁנִי' כָּלֵל.

וְצָדְקוֹ דְּבָרֵי הַשִּׁי"ף ו"ל דָּאִין צָרִיף הַתְּרָה עֵי"ש שְׁהָאָרִיף: וְאֹדָה וְלֹא אַבוּשׁ כִּי לֹא אוֹכַל לְהִבִּין עֲנֻמָּה סְבָרְתוֹ בְּזָה. דָּאִם בְּאַמְתָּ בְּאִנּוּ לְחַלְקָא בֵּין טַעְמָא דָּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר לְטַעְמָא דְּמוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד.

וְאִין הוֹרָאָה אַחַת לְשִׁנְיָהֶם. בְּאַמְתָּ מִנ"ל לְחַדְשׁ זֹאת בְּלֹא רֵאִי מְקָרָא.

דְּכִינּוּ דְּמוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד אִין בְּיָדוֹ לְאַסְוֹר עַל נְפִשׁוֹ. וְיִמָּה סְבָרָא יֵשׁ בְּזָה.

וְעוֹד הָלֹא חֲזִינּוּ דְּבְנֻשְׁבַע לְקַיָּים מ"ע פְּלִיג רִיב"ב וְלֹא בְּלְקַיָּים מַל"ת כַּמ"ש תוֹס' ו"ל וְטַעְמָא דָּאִין אִיסוּר חַע"א. וְכֵן רַבְּנֵי דְּפְלִיגֵי עֲלֵי' דְּרִיב"ב הוּא מְטַעְמָא דְּלִיתָא בְּלֹאוֹ וְהֵן.

אֲשֶׁר לְהַרְבֵּה מְהֵרָא שׁוֹנִים ו"ל הוּא עֵינָר הַטַּעַם. וְחָלָה בְּאַמְתָּ שְׁבּוּעָתוֹ לְמַלְקוֹת.

וְכִמּוֹ שְׁהוּבָא לְעִיל. וְלְסְבָרְתוֹ.

לֹא יִדְעָתִי מֵאִי חִילּוּק יֵשׁ בֵּין נְשִׁבַע לְקַיָּים מ"ע אוֹ ל"ת. אִידי וְאִידי מְוָשְׁבַע עֲלִיהֶן מַה"ס.

וְאִין בְּיָדוֹ לְאַסְוֹר אוֹ לְחִיבֵי עֲצָמוֹ שְׁנִית. וְעוֹד תְּמוּהָ.

מְדַבְּרֵי הַרְזוּ"ה ו"ל בְּסוּף פְּרָקִין שְׁהוּבָא לְשׁוֹנוֹ לְעִיל שְׁפַתְבָּ בְּהַדְּיָא דְּהָא דְּאַמְרִינּוּ בְּסוּף מַכּוֹת גְּבִי שְׁבּוּעָה שְׁלֹא אַחֲרוֹשׁ בִּיו"ט מִי קְאֻחֲזִילָא שְׁבּוּעָה מְוָשְׁבַע וְעוֹמֵד מַה"ס הוּא. הִינּוּ כְּלוּמַר וְאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר.

הָרִי אַדְרַבָּה בָּא לְהַטְעִים ד' הַש"ס בְּדִינָא דָּאִין אַחַע"א. וְאִם בְּדִינָא דָּאִין אַחַע"א גּוּפָא בְּאִנּוּ לְחַלְקָא בֵּין אִיסוּר הַבָּא מֵאֲלֵי' לְאִיסוּר דְּרָמִי אַנְפְּשִׁי'.

מְנַלֵּן זֶה. וְלֹא מְצִינּוּ בְּש"ס חִילּוּק זֶה רַק לר"ל לְעַנְנֵן אִיסוּר כּוֹלָל אֲשֶׁר ע"כ דְּבָרֵי הַאב"מ קוֹשִׁים אֲצִילֵי לְהַבִּינָם.

נדברי הש"ך ז"ל בלא"ה אפ"ש לנישב מהשגת הפמ"ג ז"ל. לפי"מ שפירנו לעיל כ"מ שיטות הראשונים ז"ל דאפי' בנשבע לקיים מ"ע ס"ל דאין שום איסור עלי' כ"ל.

וע"כ או מטעמא דהרמב"ן ז"ל דממעטינו מלאו דל"י דברו אפי' נשבע לקיים. או מטעמא דס"ל גם בעלמא היכא דאין אחע"א גם תרי איסורי ליכא.

ועי' בנוב"י מהדו"ק חאו"ח סי' ל"ו דכ"ג"כ דמנשבע ועומד ואחע"א ח"ד היא: ד) ושי' רש"י ז"ל יש לנו לברר בכ"ז. דלקאורה נראה דשיטה חדשה לו בדין זה.

דהנה בדברי ז"ל (בדכ"א ע"ב) בד"ה ור"ש פוטר פתב וז"ל שהרי מנשבע ועומד מה"ס על הנבילות ותנו שבועה חלה על מצוה פדלקמן. וכ"כ עוד בדכ"ב ע"ב בסוף מתני' ע"ש וכ"כ עוד (ביומא דע"ג ע"ב) עיי"ש.

ועוד יותר מבורר פתב (בשבועות ד"ד ע"א) אמתני' דמיתמי שם שבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה אינו חייב אלא אחת. וכתב וז"ל דמאחר שנשבע עלי' שבועה ראשונה נאסרת עלי' וכי הדר אישתבע הו"ל נשבע לקיים את המצוה ותנו לקמן נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משבועת קרבן.

ומזה הוכיח הגאון רעק"א ז"ל בגהש"ס בד"כ ע"ב דס"ל לרש"י ז"ל דגם נשבע לקיים מל"ת הוי בכלל מתני' דנשבע לקיים המצוה דפליגי ריב"ב ורבנן. ודלא כמ"ש תוס' ז"ל דפליגי רק בלקיים מ"ע.

אבל בלקיים מל"ת גם ריב"ב מודה דלא חלה שבועה דאין אחע"א. וע"ז הקשה שם מסוגיא דמכות דכ"ב ע"א דפרי"ך הש"ס ונחשוב נמי שבועה שלא אחרוש ביו"ט.

ומשני דמנשבע ועומד מה"ס הוא. ואי נימא דגם נשבע לקיים מל"ת הוי בכלל נשבע לקיים המצוה.

פינו דרבנן פליגי עלה רק מטעם דליתא בלאו והו. וזה הטעם אינו רק לקרבן ולא למלקות פדאי' בדכ"ה ע"ב.

וא"כ ה"תם במכות דלמלקות איירי. מאי משני דמנשבע ועומד הוא אלא ע"כ דמתני' מיירי רק בלקיים מ"ע ובזה באמת לרבנן אם נשבע לישב בסוכה ועבר חייב מלקות.

אבל נשבע לקיים מל"ת אינו נוגע כ"ל למחלוקת ריב"ב ורבנן והוי כמו כ"ל התורה דאין אחע"א. ע"כ קוש'י: ה) והנה מ"ש למילתא דפשיטא דמילתא דליתא בלאו והו עכ"פ חייב מלקות.

עי' במל"מ פ"ד מה"ש דכתב דמדברי תוס' ז"ל מכות דכ"ב ע"א נראה דס"ל דגם מלקות ליכא. ובאב"מ סי' י"ד ג"כ הארי"ך בזה.

אמנם דהמל"מ שם פתב דבדברי רש"י מבואר בדרך כ"ד דס"ל דמלקות איכא, ונראה שפינו לדברי' בד"ה בשלמא לר"ל שכתב דקיי"ל אין קרבן שבועה בא אלא א"כ אתה מוצא בה לאו והו עיי"ש. ומשמע מזה דמלקות איכא.

אָבֵל לְדִידֵי אַחֲרֵת קָשָׁה לִי לִפְיִמ"ש בַּתִּשְׁב"ץ הוּבָא לְשׁוֹנוֹ לְעֵיל דְרַשׁ"י ז"ל ס"ל דְנִשְׁבַּע לְקַיִים מ"ע אֵינָה חֲלָה שְׁבוּעָה כָּלֵל לֹא לְקַרְבָּן וְלֹא לְמִלְקוֹת. אַף דַּלְע"ע נְעֵלִם מְמַנִּי אִי כָּתַב רַש"י ז"ל כּוּן.

(וְעֵי' בַחֲוֵי רַעֲק"א בִּיּוֹד סִי רַל"ח שִׁכ' דְּמִשְׁמַע מַד' רַשׁ"י ז"ל מִפּוֹת דַּכ"ב דְּמִלְקָרַע אִו לְהַטִּיב מְמַעֲטִינֵן גַּם לְעַנְיָן לָאוּ עֵי"ש). עַכ"פ כ"כ בְּשָׁמוֹ.

וְאִין נוֹכַל לֹמַר בְּדַעַת רַשׁ"י ז"ל דְּגַם בְּנִשְׁבַּע לְקַיִים מַל"ת ס"ל דְּמִלְקוֹת אִיכָּא כַּמ"ש הַגְרַע"א ז"ל. וְעוֹד קָשָׁה לִי דְהַאִידָּה נְפָרַשׁ סְגוּגִית הַש"ס בַּדַּכ"ג ע"ב דְּפָרִיף אַמְתַּנְי' דְּשׁוּבָעָה שְׁלֹא אוֹכַל נְבִילוֹת.

וְהָא מְוִשְׁבַּע וְעוֹמֵד מַה"ס הוּא. רַב וְשָׁמוּאֵל וּר"י דְאַמְרֵי בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמְּוִתְרִים עִם דְּבָרִים הָאֶסוּרִים.

וּר"ל אָמַר אִי אַתָּה מוֹצֵא אֶלְא אִי בְּמִפְרָשׁ חֲצִי שְׁיַעוּר וְאֶלְיָכָא דְרַבְּנָן אוּ בְּסַתָּם וְאֶלְיָכָא דַּר"ע בְּשִׁלְמָא ר"י לֹא אָמַר כַּר"ל כּוּ' בְּשִׁלְמָא לַר"ל מִשּׁוּם הִכִּי קָפְטַר ר"ש וְכו' עַד דְּפָרִיף בְּשִׁלְמָא לַר"ל הִינְנוּ דְאִיתָא בְּלָאוּ וְהֵן אֶלְא לַר"י וְכו' אֶלְא כְּדַרְבָּא וְכו' וְע"ש פַּרְש"י ז"ל דְּחֹזֵר בּוֹ עֲתָה לְגַמְרֵי מִמָּה דְאִוְקִים בְּרִישָׁא.

וְאִם נִימָא דְהָא דְפָרִיף בְּרִישָׁא וְהָא מְוִשְׁבַּע וְעוֹמֵד מַה"ס הוּא. הִינְנוּ מִפְּחַ דִּינָא הַנִּשְׁבַּע לְקַיִים הַמְּצוּהָ וּמִפְּחַ טַעֲמָא דְלִיתָא בְּלָאוּ וְהֵן כַּמ"ש הַגְרַע"א ז"ל בְּשִׁי' רַשׁ"י ז"ל.

א"כ מִיָּד כְּשִׁתְּרִץ בְּכוֹלֵל דְּבָרִים הַמְּוִתְרִים עִם דְּבָרִים הָאֶסוּרִים. הוּ"ל לְמִפְרָף דְאַפְתִּי לִיכָּא בְּלָאוּ וְהֵן.

וּמִפְּחַ זֶה הִי' קוֹנְשֵׁי' הַמְּקַשָּׁן. וְלֹא תִי' לוֹ כְּלוּם וְאִידָּה נָטַר לִי' עַד לְבַסּוּף וְאִין זֶה סְגוּגִית הַש"ס כָּלֵל דְּעִיקַר בָּא לְתַרְזֵן שְׁיָהֵי' בְּלָאוּ וְהֵן וְע"ז לֹא מְשַׁנֵּי כְּלוּם וְהַמְּקַשָּׁן נָטַר לִי' עַד לְבַסּוּף.

וּמִפְּחַ זֶה הַזֶּר בִּי' בְּמִסְקָנָא לְגַמְרֵי: ו) אֲשֶׁר ע"כ נִרְאָה בְּרוּר בְּשִׁטַּת רַשׁ"י ז"ל דְּלֹא כַּמ"ש בַּגַּהַש"ס. וְאוּלֵי אֵיזָה תַלְמִיד טוֹעָה כ"כ בְּשֵׁם הַגְרַע"א ז"ל.

וְהַאֲמַת דְרַשׁ"י ז"ל ס"ל כַּמ"ש הַתִּשְׁב"ץ בְּשָׁמוֹ דְאַפִּי' נִשְׁבַּע לְקַיִים מ"ע אִין שְׁבוּעָה חֲלָה כָּלֵל לֹא לְקַרְבָּן וְלֹא לְמִלְקוֹת. וְאִינוּ אֶלְא זְרִיזוּ בְּעִלְמָא דְלֹא הוּ' שְׁבוּעַת חֲנָם.

וְאוּלֵי מְזָה עֲצָמוֹ הַכְּרִיחַ הַתִּשְׁב"ץ ז"ל מְדַכְּתַב רַשׁ"י ז"ל בְּכָל הַנִּי' דְּוִכְתִּי שְׁהוּבָא לְעֵיל דְאַפִּי' נִשְׁבַּע לְקַיִים מַל"ת. הֵנִי בְּכָלֵל נִשְׁבַּע לְקַיִים הַמְּצוּהָ.

וּבְרוּר דְנִשְׁבַּע לְקַיִים ל"ת אִין שְׁבוּעָה חֲלָה כָּלֵל מִש"ס דְּמִפּוֹת הַנֶּז"ל וְע"כ דַּס"ל לְרַשׁ"י ז"ל דְּעִיקַר טַעֲמָא דְנִשְׁבַּע לְקַיִים הַמְּצוּהָ. לָאוּ מִטַּעַם דְּלִיתָא בְּלָאוּ וְהֵן וְרַק כַּשִּׁי' תוּס' ז"ל שְׁכַתְּבָנוּ לְעֵיל דְּמִטַּעַם אִין אִיסוּר חַע"א אֶתּוּ עֲלָהּ.

אַף בְּלַקַּיִים מ"ע. כַּמ"ש לְעֵיל בְּשֵׁם הַגְרַע"א ז"ל.

אוּ כַּמ"ש הַרְמַב"ן ז"ל דְּגַם בְּלַקַּיִים מ"ע מְמַעֲטִינֵן מְקַרָּא דַּל"י דְּבָרוּ אֶבֶל מִנְחַל לְחַפְצֵי שְׁמִיִם. וְכַמוֹ שְׁהִבִּיא הַתִּשְׁב"ץ ז"ל דַּעַת רַשׁ"י ז"ל עִם דַּעַת הַרְמַב"ן ז"ל בְּיַחַד.

וא"ש סוגית הש"ס בדכ"ג הנ"ל דמעיקרא פריה וקא מןשבע ועומד מה"ס הוא. והיגנו דהוי נשבעלקינים המצנה וכדפרש"י ו"ל והטעם משום דאחע"א או מקרא דאתה מנחל לקפצי שמים.

וע"ז משגי בכולל. ונפיר קא משגי לפי"ז.

ואח"כ מקשי' לי וקא ליתא בלאו והו. וא"ש.

ועי' בתמורה (ד"ג ע"ב) ברש"י ד"ה לקינים המצנה. שפכת דלא יוכל לחזור בו שפאמר נשבעתי וגו' ומשמע מדבר'י ו"ל דהשבועה הוסיפה איסור בדבר.

וגם למ"ש א"ש. אם נאמר דטעם רש"י ו"ל בלקינים המצנה משום אאחע"א אפ"ל דס"ל דתרי איסורי איכא עלי' כמ"ש הפמ"ג ו"ל.

רק דצ"ע מ"ש התשב"ץ ו"ל בשמו דזירוז נפשי' בלחוד היא דלא הויא שבועת חנם ומשמע דהשבועה אינה מוספת איסור קלל: ז) וצ"ע בזה שיטת הרא"ש ו"ל שפכת (בנדרים די"ז ע"א) במתני' דיש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כו' שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת.

וכתב בפירושו ו"ל דאין שבועה חלה על שבועה דאין נשבעין לקינים המצנה דליתא בלאו והו. והנה ברור הוא דאף דכתב טעמא דליתא בלאו והו.

מ"מ ס"ל דאין שבועה חלה קלל אף למלקות ולאסור בעלמא. מדכתב לעיל בד"ח ע"א בד"ה אלא הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפשי'.

ו"ל ולא הוי מזכיר שם שמים לבטלה אם נשבע בשם. והרי מוכרח מדבר'י דאינה חלה שבועה קלל מדהו"א דהוא מוציא ש"ש לבטלה ועי' בתמורה (ד"ג ע"ב).

וע"כ דס"ל דמטעם דליתא בלאו והו. ג"כ אפי' לאו ומלקות אינו.

וכמו שפראה מד' תוס' ו"ל מכות (דכ"ב ע"א) רק מה שצ"ע אליב'י הוא לפרש סוגית הש"ס דשבועות (דכ"ג ע"ב) הנ"ל דמנכרח דבנשבע לקינים מל"ת גם בלאו טעמא משום דליתא בלאו והו אינה חלה שבועתו.

וכמ"ש לעיל וצ"ע: ח) והרמב"ם ו"ל בפ"ה מה"ש הי"א כתב אכל אם נשבע שלא יאכל גבלה וטרפה וכיו"ב בין אכל בין לא אכל אין כאן חיוב שבועה קלל לא שבועת בטוי ולא ש"ש. ונראה פשוט דהא דאין כאן גם שבועת שוא.

אף דלא חלה שבועה קלל. מ"מ פינו דנשבעין לזרוזי נפשי'.

וס"ל דלא דוקא במ"ע שייך לזרוזי נפשי' אלא אף בל"ת. ומצאתי פן בחידושי המאירי ו"ל בנדרים ד"ח שפכת נשבע לקינים מצנות ל"ת אין כאן שבועת בטוי קלל ואף ש"ש אין כאן אם הוא רואה שיצרו מתגבר עלי' לעבור העבירה וכו' אלא שאם עבר עלי' לוקה משום ש"ש.

ואף דבמאי דמסיק דאם עבר לוקה משום ש"ש לא ס"ל הרמב"ם ו"ל פן. דהלא כתב בהדיא בין אכל בין לא אכל אין כאן לא שבועת בטוי ולא ש"ש.

וע"כ בזה כמ"ש הרדב"ז ו"ל לקמן בהט"ז דאין סברא שילקה על שושבע למפרע. אבל
עכ"פ בזה מודה ששייך זירוז אף במל"ת.

ועי' בחי' הרשב"א ו"ל (בשבועות דכ"ז ע"א) שהביא שם דברי בעל המאור ו"ל שכתב
ו"ל ונפיר דמי למיעבד הכי לזרו עצמו להתרחק מן האיסור בין בנדר ובין בשבועה
ולקיומי מאי דאמר התם מננו שושבעין לקנים המצנה שואמר נשבועתי ואקימה ע"כ
ובירושלמי דפרקין זה נראה דאף במצנת ל"ת שפיר למעבד הכי לזרו עצמו להתרחק
מן האיסור דגרסינן התם שבועה שלא אוכל כפר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום
ואכלה ע"ד דר"ל אינו חייב אלא אחת.

אף ר"ל מודה שאינו אלא כמזרו עצמו מן האיסורין עכ"ל: ט) וראיתי בס' בית הלוי
ח"א סי' מ"ד שהקשה שם אמה שכתב הרמב"ם ו"ל דנשבוע שלא אוכל גבלות אין פאן
לא שבועת בטוי ולא שבועת שוא ונחלא בהט"ז פתב דנשבוע לעשות סופה או לולב לוקה
משום ש"ש ומ"ש בין זה לשלא אוכל גבלות.

ומזה הכריח דס"ל להרמב"ם ו"ל דכל היכא דאין איסור חל איסור מ"מ תרי איסורי
איכא. וא"כ גם בנשבוע שלא לאכול גבלות אע"ג דלא חלה השבועה לענין חיוב מ"מ
חלה עכ"פ לענין איסור ועונש בידי שמים ומשו"ה ליכא ש"ש עיי"ש: ומאד נפלאים
דברי בעיני.

דהלא אם נפרש דמ"ש הרמב"ם ו"ל בהט"ז דלוקה משום ש"ש קאי גם על נשבוע לקנים
מ"ע לישב בסופה וליטול לולב וע"כ מדלוקה ע"ז משום שוא ס"ל להרמב"ם ו"ל דאינה
חלה שבועה פלל לא לקרבן ולא ללא ומלקות.

וע"כ או כטעם הרמב"ן ו"ל דאפי' לקנים מ"ע ממעטינן מהאי קרא דלא יחל דברו אבל
אתה מיחל לחפצי שמים. והיגו דחפצי שמים אינן בכלל הלאו.

או דס"ל כשי' תוס' ו"ל דגם בלקנים מ"ע שייך הא דאין איסור חע"א. אבל עכ"פ מוכרח
הדבר דאינה חלה שבועה פלל בלקנים מ"ע.

ואיך שייך לומר דבלקנים מל"ת יחול יותר מבלקנים מ"ע ומה סברא יש בזה. וגם לא
שמענו פן לאחד מהפוסקים ו"ל ועוד פינו דנשבועין לזרוזי נפש' איך שייך דילקה
בנשבוע לקנים מ"ע.

אף אם יספור דבלקנים מל"ת לא שייך זירוז. אבל בלקנים מ"ע.

הלא ש"ס ערוף בנדרים דנשבועין. וכן בתמורה ד"ג ע"ב.

וע"כ צ"ל כמ"ש הרדב"ז ו"ל דמ"ש הרמב"ם ו"ל בהט"ז דלוקה משום ש"ש אנשבוע
לבטל המצנה קאי. ומ"ש בהי"א דבשלא אוכל גבלות אין פאן ש"ש.

אף די"ל משום דס"ל דעכ"פ איסור שבועה רמי עלי' כמ"ש בבית הלוי. אבל אין הכרח
לזה די"ל בפשוט משום דאיכא זירוז גם בל"ת.

הן אמנם דמדויק לשון המאירי ו"ל משמע דהא דמותר לישבע מטעם זירוז הוא דוקא
כשרואה שיצרו מתגבר עלי'. ועי' ברמב"ם פי"א מה"ש ה"ג.

ולא כן משמע מהרדב"ז הנ"ל עיי"ש. עכ"פ דברי הגאון בס' בית הלוי צ"ע: י) ומדברי הרשב"א ז"ל שהביא מהירושלמי דגם בנשבע לקיים ל"ת איכא זירוז.

צ"ע לי דברי הריטב"א ז"ל סביב הרי"ף ז"ל בנדדים די"ח גבי ה' דאמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת. ואמר רבא שאם נשאל על הראשונה שני' חלה עלי'.

וכתב שם הריטב"א ז"ל דאף דבידו למתשל אראשונה מ"מ לוקה אשני' משום ש"ש דבשעת שבועה יצאה שבועה מפ"י לשוא [וט"ס שם בדברי' שפ"תוב מיהו מסתברא דאפ"י דקא אתשיל אראשונה לוקה על שני' משום ש"ש.

דזהו בנדאי אינו דב"ת דאתשיל אראשונה וחיילא שני' למפרע מ"ט ילקה. וכן מוכרח מהא שהק' שם דלגוי התראת ספק משום דאפשר דאתשיל אקמיתא ע"ש הרי דבלא אתשיל קאי.

וע"כ דט"ס נפל בדברי' ופליאה לי על ידידי הרב הגאון אב"ד דוואזשילקאווא בס' נר למאור בסי' ל"ט הקשה שם דברי הריטב"א ז"ל אהדדי ממ"ש בפ"ק בד"ח שהאומר שבועה שאוכל כפר זו שבועה שאוכלנה אין השני' חלה עלי' לשעתה אלא שאם נשאל על הראשונה שני' חלה אבל אם לא נשאל על הראשונה לוקה על השני' משום ש"ש.

הרי דב"ת דנשאל אינו לוקה משום ש"ש אשני' עיי"ש. ותמוה דדברי הריטב"א ז"ל מוכחין מתוכן דבלא אתשיל קאי כמ"ש [אף קשה לי דלפימ"ש הרשב"א ז"ל מדברי הירושלמי דבשבועה שלא אוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה אינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין.

א"כ קשה דמ"ט ילקה משום שבועת שוא בכאן ולא יהי' כמזרז עצמו. ואין בידי הירושלמי לעי' בו.

וצ"ע: יא) העולה לנו מפל האמור לעיל. דבנשבע לקיים מל"ת ליכא למ"ד שיחול שבועה למלקות ואם איכא תרי איסורי עלי'.

לשי' הפוסקים דהוא מטעם אין איסור חל על איסור. תלוי במחלוקת הראשונים בעלמא פל היכא דאין אחזע"א אם איכא עלי' תרי איסורי.

ואם לוקה על מה שנשבע משום ש"ש. בזה שיטת הרמב"ם ז"ל והרשב"א ז"ל והמאירי ז"ל דאין לוקין.

רק שיטת הריטב"א ז"ל דבשבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל. לוקה אשני' משום שוא פל כמה דלא אתשיל אראשונה: יב) ונסתפקתי בזה.

בנשבע לקיים מל"ת שהיא בקום ועשה. כגון שבועה שאוכל כפר זו שבועה שאוכל.

לשי' הר"ן ז"ל והר"ן ז"ל דבנשבע לקיים מ"ע ל"ש טעמא דאין איסור חז"א. ורק טעמא דליתא בלאו והו' וילכך מלקות איכא.

אם בכה"ג שנשבע לקיים מל"ת שהיא בקום ועשה. אם שייך בזה הא דאין איסור חל על איסור.

וגם מלקות ליפא פמו בנשבע שלא לאכול גבילות לדידהו דמודו בנה או. דכל שהו לקיים בקום ועשה.

ל"ש בנה הא דאין איסור חל על איסור לדידהו. ושייך רק טעמא דליתא בלאו והו. ואיפא מלקות. ומד הריטב"א ז"ל שכתב בפ"ק דהאומר שבועה שאוכל שבועה שאוכלנה לוקה אשני משום ש"ש.

אין ראי' דהוא ס"ל דגם בנשבע לקיים מ"ע אין שבועה חלה כלל וכמ"ש לעיל. וקצת משמע מדברי הגרעק"א ז"ל בתשו' שבסוף ספר דו"ח דגם בכה"ג ל"ש אין איסור חע"א עיי"ש לענין צדקה דאיפא לאו לא תקפנין ע"ש: יג) שוב ראיתי שדין זה שהובא בריתב"א ז"ל בשבועה שאוכל שבועה שאוכלנה הוא גמ' ערוכה בש"ס ירושלמי שבועות פ"ג סוף הלכה ט' ואיתא שם הכי שבועה שאוכל כפר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה ר"י אמר קיים לשתייהו ור"ל אמר קיים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת.

ועי' שם בפני משה ז"ל שהג' דר"י אמר קיים לראשונה וכו' ור"ל אמר קיים את שתייהו. ועי' שם מה שפי' הוא ז"ל בנה. ולכאורה הי' אפ"ל דפליגי בנה דמ"ד קיים את שתייהו משום דס"ל דגם השני' חלה עלי' למלקות עכ"פ.

פמו בנשבע לקיים מ"ע להרז"ה והר"ן ז"ל. וטעמא רק משום דליתא בלאו והו ול"ש בנה טעמא דאין איסור חל על איסור דכל שהו לקיים ל"ש אאחע"א.

ומ"ד קיים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת. והנינו דאין לה מקום בכאן פמו שפי' בפ"מ ז"ל.

הנינו משום דס"ל דשייך בכאן טעמא דאין איסור חע"א ואפשר ס"ל פן גם בלקיים מ"ע פשיטת התוס' ז"ל ורוב הראשונים ז"ל: יד) והנה בירושלמי שם אח"ז איתא הכי. שבועה שלא אכל כפר זו היום שבועה שלא אכלנה היום ואכלה ע"ד דר"י אינו חייב אלא אחת ע"ד דר"ל חייב שמים אוף ר"ל מודה שאינו אלא כמזרז עצמו מן האיסורין וע"ש בפ"מ ז"ל שהג' פן.

ופי' דלר"י דס"ל דשלא אוכל כפר זו היום דעת' אפי' בכזית כדלעיל שם א"כ פשיטא דשבועה שני' תו לא חייב. רק ע"ד דר"ל חייב שמים פלומר דרף בעיא היא דלר"ל דס"ל שם לחלק בין אמר היום או לא.

א"כ הכא שאמר היום אפשר דשבועה ראשונה לא הי' רק על כזית ובשבועה שני' הוא דמוסיף דאם יאכלנה פולה יתחייב עוד עלי'. או דילמא פיון דנאסר משום שבועה ראשונה אפי' בכזית כ"ש בכולה ותו לא חייבא השני' ופשיט לי' הש"ס הכי דבאמת שבועה שני' לא הי' אלא כמזרז עצמו מן האסור לו כפר ואין שבועה חלה על שבועה.

וקשה מאד להבין לפי"ז מה הי' דעתו בהא בעיא איף ס"ד לומר דלר"ל תחול שבועה שני'. הא פיון דנאסר משום ראשונה בכזית ראשון.

א"כ מה בא להוסיף בשני' שלא יאכלנה לכולה. ופשיטא דהוי שבועה על שבועה: טו) ולולא דמסתפינא הייתי אומר לפרש סוגית הירושלמי בנה בדרף אחר לגמרי.

והוא עפ"י מ' שהובא לעיל בשם הרשב"א ו"ל שלמד מזה הירושלמי שהביאו בשבועות
לשון וט"ס קצת. דשינה זירוז גם להתרחק מן האיסור.

ואף בשבועה על שבועה שינה זירוז לפי"ז. דהלא בכאן שבועה על שבועה היא.

וכן פתב המאירי ו"ל דגם בנשבע לקיים ל"ת הוי זירוז כמ"ש בזה לעיל. וכבר הבאתי
דעת המאירי ו"ל שפתב דבנשבע לזירוז לקיים מ"ע או ל"ת אם עבר אח"כ ולא ולא
קיים המצוה לוקה על שבועתו משום ש'וא למפרע ולא כן דעת הרדב"ז ו"ל דס"ל דל"ש
שינה' למפרע ש"ש דבשעה שנשבע שפיר נשבע: ועפ"י"ז נ"ל לפרש מחלוקת ר"י ור"ל
בשבועה שאוכל כפר זו היום שבועה שאוכלנה ואכלה דר"י אמר קיים את שתינה.

היינו אף דהוי שבועה על שבועה בודאי. ואין על השני' דין שבועת בטוי.

דגם בלקיים מ"ע ס"ל לרוב הפוסקים דלא חלה שבועה כלל. מ"מ גם שבועת ש'וא לא
הויא פיון דנשבע לזירוזי נפש'.

ומעיקרא היא תלוני' ועומדת דאם יקיים לראשונה אז לא תהי' גם היא ש"ש. ואם יעבור
על הראשונה אז תהי' השני' למפרע ש"ש כשי' המאירי ו"ל.

ולזה אמר ר"י דכשאכל אח"כ קיים את שתינה. דר"ל.

דראשונה קיים שלא יעבור עלי' משום שבועת בטוי. ולשני' קיים ג"כ שלא תהי' שבועת
ש'וא למפרע.

ור"ל אמר קיים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת. והיינו די"ל דס"ל
לר"ל דלא שינה זירוז בל"ת.

ובפרט בשבועה על שבועה. וא"כ השני' אין לה מקום בכאן כלל לשבועת בטוי ולא
לזירוז והוי מעיקרא שבועת ש'וא וע"ז אומר עוד.

שבועה שלא אוכל כפר זו היום שבועה שלא אוכלנה ואכלה ע"ד דר"י אינו חייב אלא
אחת. והיינו פיון דס"ל לר"י דשינה זירוז בשבועה.

א"כ מעיקרא בנשבע שלא אוכלנה לא הי' בה דין שבועת ש'וא דילקה עלי' תיכף משום
ש"ש. דעל ש"ש כו"ע מודו דלוקין פמבואר בשבועות (דכ"א ע"א).

פיון דנשבע לזירוזי נפש'. ואף דעתה שעבר על הראשונה ואכל לכפר.

א"כ נעשה שבועה שני' ש'וא למפרע. מ"מ לא לקי עלי'.

דבאמת קשה למ"ש המאירי ו"ל דאם אינו מקיים המצוה אח"כ נעשה שבועתו ש'וא
למפרע ולוקה. הא הוי התראת ספק.

דספק הי' בשעת התראה אולי יקיים לראשונה ולא תהא שני' ש'וא. אמנם בריטב"א ו"ל
בגדרים די"ח גבי שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל דאמר רבא דאי מתשיל על
הראשונה שני' חיילא.

וכ' הריטב"א דכ"ז שלא אתשיל לוקה על השני' משום ש'וא. ואע"ג דהוי התראת ספק
חדא דקיי"ל נשמה התראה.

ותו דְּכָל כַּה"ג שְׁמַעְנוּכֶם מַעֲשֵׂה שְׁהוּא בְּיַד אֲחֵרִים לַעֲשׂוֹת לָא חֲשִׁיבָא הִתְרָאָת סְפָק דְּמִי
זִימַר דְּמַזְדַּקְקִי לִי ב"ד עֵי"ש: טז) וְהִנֵּה בְּנֵה שְׁנִשְׁבַּע לְזִרְוִי נַפְשִׁי וְשִׁבְעָתוּ תְלוּנִי אִם
יִקְרְיִים לְרֵאשׁוֹנָה לָא תְהִי שְׁנִי ש"ש.

כִּינֵן דְּבִידוּ לַעֲשׂוֹת שְׁלֵא תְהִי ש"ש בְּנִדְאֵי הֵוִי הִתְרָאָת סְפָק דְּל"ש תִּי ב' שְׁתִּי הֶרִיטְב"א
ז"ל, וְע"כ צ"ל דְּמָה שְׁפִתְב הַמְאִירִי ז"ל שְׁלֹקָה מְשׁוּם דְּס"ל לְהִלְכָה כְּתִירוּץ א' דְּקִי"ל
הִתְרָאָת סְפָק שְׁמָה הִתְרָאָה. וְהִנֵּה בְּשִׁבְעוֹת (דכ"א ע"א) אִתְּא שְׁבֻעָה שְׁאוּכַל כְּפָר זֹ
הַיּוֹם וְעֵבֶר הַיּוֹם וְלֹא אֲכָלָה ר"י ור"ל דְּאֲמַרִי תְרַנְוִיָּהוּ אִינוּ לֹקָה.

רִי"א אִינוּ לֹקָה מְשׁוּם דְּהוּ"ל לָאו שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה וְכָל לָאו שְׁאִין בּוּ מַעֲשֵׂה אִין לֹקִין
עֲלֵי. ור"ל אָמַר אִינוּ לֹקָה מְשׁוּם דְּהוּ"ל הִתְרָאָת סְפָק וְהִתְר"ס ל"ש הִתְרָאָה.

וּמִוּבָא מְחֻלְקָת זֹ בִירוּשְׁלָמִי בְּפִרְקִין ה"ז וּבְהִיפּוּף דְּר"י ס"ל דְּטַעְמָא מְשׁוּם הִתְר"ס.
וְלִרְיִש לְקִיש מְשׁוּם דְּהִנֵּה לָאו שֵׁאב"מ.

וְעֵי"ש בְּמִרְאָה הַפְּנִים מ"ש דְּמִוּכְרַח הוּא דְּר"ל ס"ל ג"כ טַעְמָא דְּהִתְר"ס אָף לְגִינְסָת
הִירוּשְׁלָמִי וְרַק דְּקִאָמַר דְּבִלֵּא"ה אִיכָא טַעְמָא דְּלָאו שֵׁאב"מ עֵי"ש: וְעֵפִי"ז נִיחָא לְפָרִש
סוּגִית הִירוּשְׁלָמִי זֹ דְּע"ד דְּר"י אִינוּ חֲזִיב אֲלָא אַחַת.

דְּכִינֵן דְּס"ל לְר"י בְּחֻלְקָה הִרְאִישׁוֹנָה דְּיִש זִירוּז לְשִׁבְעָה. א"כ בְּשַׁעָה שְׁנִשְׁבַּע לְשִׁבְעָה
שְׁנִי שְׁלֵא אֲנִיכְלָנָה לָא הִי בָּהּ דִּין שְׁנָא דְּנִשְׁבַּע לְזִרְוִי נַפְשִׁי.

וְאָף דְּעַתָּה שְׁעֵבֶר עַל הִרְאִישׁוֹנָה נַעֲשִׂית הַשְּׁנִי שְׁנָא לְמַפְרַע מ"מ לָא לְקִי רַק אַחַת. דְּעַל
הַשְּׁנִי לָא לְקִי מְשׁוּם שְׁנָא.

דְּהִרִי הִתְרָאָת פְּסָק הִיא וְל"ש הִתְרָאָה. וְלְקִי אַחַת אִרְאִישׁוֹנָה מְשׁוּם בְּטוּי.

רַק ע"ד דְּר"ל יִש לְהִסְתַּפֵּק, דְּאִם טַעְמָא דְּר"ל בְּחֻלְקָה הִרְאִישׁוֹנָה דְּלָא ס"ל כְּר"י דְּקִאָמַר
קִיָּים לְשִׁתִּיהֵן. הוּא מְשׁוּם דְּלִית לִי זִירוּז לְשִׁבְעָה אַחַר שְׁבֻעָה וּמִיד שְׁנִשְׁבַּע שְׁנִי שְׁלֵא
אֲנִיכְלָנָה הֵוִי ש"ש מִיד וְחֲזִיב מְלִקוֹת תְּכַרְפֵּי.

א"כ בְּכָאן שְׁאֲכַל אַח"כ לְהַכְפֵּר וְעֵבֶר גַּם עַל רֵאשׁוֹנָה שְׁהִיא שְׁבֻעַת בְּטוּי. לֹקָה שְׁתִּים.
אַחַת אֲשׁוּא בֵּין אֲכַל לְהַכְפֵּר וּבֵין לָא אֲכַל. וְלֹא נִקַּט אֲכַל רַק מְשׁוּם ר"י דְּאָף דְּנַעֲשִׂית
הַשְּׁנִי עֵי"ז שְׁנָא מ"מ אִינוּ חֲזִיב רַק אַחַת.

וְאַחַת אֲבִטוּי מְשׁוּם רֵאשׁוֹנָה: וְאֲפִשֵׁר לֹמַר טַעְמָא אַחְרִינָא בְּהָא דְּפְלִיג ר"ל אר"י בְּחֻלְקָה
הִרְאִישׁוֹנָה וְלֹא אָמַר דְּקִיָּים לְשִׁתִּיהֵן, וְלַעוֹלָם לָא פְּלִיג בְּהָא דְּס"ל לְר"י דְּיִש זִירוּז בְּשִׁבְעָה
עַל שְׁבֻעָה, וְהוּא.

עֵפִי"י מֵאִי דְּמַצְאִתִּי בְּחִידוּשֵׁי הַנִּימוּקִי יוֹסֵף ז"ל לְשִׁבְעוֹת (דכ"ז ע"ב) בְּהָא דְּאָמַר רְבָא
שְׁבֻעָה שְׁלֵא אֲכַל שְׁבֻעָה שְׁלֵא אֲכַל אִי נִשְׁאָל עַל הִרְאִישׁוֹנָה חֲזִינָא שְׁנִי. וְכַתְּבָ שְׁם דְּאָף
שְׁהַשְּׁנִי מְקִיָּמַת לְרֵאשׁוֹנָה מ"מ אִי לָאו טַעְמָא דְּכִי מִשְׁכַּח רְוּחָא חֲזִינָא הֵוִי שְׁבֻעָה
לְבַטְלָה וְלֹא אֲמַרִינֵן דְּשִׁבְעָה הֵוִי זִירוּז לְשִׁבְעָה עֵי"ש וּיְבֹאֵר לְקַמְן בְּס"ד.

וְעַכ"פ מְוַכְרַח דְּס"ל דְּכִינֵן דְּכִי מִשְׁכַּח רְוּחָא חֲזִינָא. תוּ לָא הֵוִי שְׁבֻעָה לְבַטְלָה.

ולא הוי ש"ש,, ודלא פהריטב"א ז"ל שהובא לעיל. א"כ אפ"ל דלהכי לא אמר ר"ל
בחלקה הראשונה דשבועה שאוכל שבועה שאוכלנה ואכלה.

דקניינים לשתיקה. משום דכל פוננת ר"י דקניינים גם לשני'.

היינו כמו שפירשנו. שקניימה דלא תהי' שוא: ואילולי קיומו לראשונה היתה השני' שוא
למפרע.

אבל ר"ל ס"ל דהשני' בלא"ה אין עלי' דין שוא. משום דכי משפחא רווחא חזילא ולא
יצאה לבטלה.

וכמו שכתב הנמוקי יוסף ז"ל וא"כ נמצא דע"י שאכל קניינים לראשונה לא קניינים לשני'
כלל. דשוא בלא"ה לא הויא.

ואדרבה מגרע גרע עתה דאם לא קניינים לראשונה. הי' ביכולתו למתשל עלי'.

והשני' היתה חלה להיות שבועת בטוי דאף בתוך היום קניימין ובנדאי יכול לישאל
אשבועתני' ואף פשעבר היום יכול לישאל לפי מאי דקיי"ל פאמימר דאכלה פולה נשאלין
עלי' ועי' ביו"ד סי' רל"ח סעיף כ' ועי' בשעה"מ ה"ש פ"ו הי"ח.

ואף דיש לחקור עוד בנ"ד בשבועה שאוכל פכר זו היום ועבר היום ולא אכלה אי מהני
שאלה. פינו דאינו מחוסר כלל.

דמלקות לא נתחייב משום דלאו שאב"מ הוא. וגם התר"ס.

גם בכה"ג דקניימין אף אם ישאל אראשונה בטר שיעבר היום. ג"כ לא תחול השני'
למפרע להיות בטוי.

ויעבור למפרע אבטוי עלי'. כמבואר פריטב"א ז"ל (שבועות דכ"ז ע"ב) גבי שבועה
שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכלה.

דלא מצי למתשל רק לעקור הראשונה לאמימר. אבל לא שתחול למפרע השני' על מה
שאכל בהיתר, אבל מ"מ קודם שיעבר היום בנדאי יכול למתשל אראשונה ולקניינים השני'
כפועל.

ועתה שקניינים לראשונה דבנדאי תו ליתא בשאלה. דאינו מחוסר כלל עוד.

א"כ שוב לא מצי לקיימי השני' בפועל. וא"כ אדרבה עוד מגרע גרע לענין השני' במה
שקניינים לראשונה.

ולנה אמר ר"ל דקניינים לראשונה ושני' אומרים לו שיקיימנה בכפר אחרת. היינו דבכאן
שוב אין לה מקום כלל לקיימה בפועל ושוא בלא"ה לא הויא.

אף אי לא הי' מקניינים לראשונה. ולהכי לא קאמר דקניינים לשתיקה.

ולעולם ס"ל ג"כ זירוז כמו ר"י: ועוי"ל דלהכי לא אמר דקניינים לשתיקה. משום דס"ל
דשבועת הזירוז אינה תלויה בקיום המצוה.

ואפ"י אי לא מקניינים המצוה לא נעשית למפרע שוא כמ"ש הרדב"ז ז"ל ודלא כמאירי
ז"ל. א"כ ל"ש לומר דקניינים עתה גם לשני' משום דאל"כ נעשית שוא למפרע.

דבלא"ה ג"כ לא הוּיָא שְׁנָא. וּלְזָה אָמַר דְּמַיְנִים לְרֵאשׁוֹנָה.

וּשְׁנֵי אֲמָרִים שְׂיִקְיָמְנָה בְּכַפֵּר אַחֲרָתָּהּ, וְהֵינּוּ דְּפָה אֵין מְקוּם לֹא לְקִיּוּמָה וְלֹא לְבִיטוּלָה. וְשְׁנָא בְּלֹא"ה לֹא הוּיָא. וְלְקִיּוּמֵי בְּפוּעַל ג"כ אֵין לָהּ בְּכָאן מְקוּם אַבְל בְּעֵיקָר דִּין זְיָרוּז לֹא פְּלִיג אר"י.

וְכִינּוּ שְׁפֹן בְּחֵלְקָהּ זֹו שְׁאָמַר שְׁבוּעָה שְׁלֹא אִוְכַל שְׁבוּעָה שְׁלֹא אִוְכַלְנָה וְאַכְלָהּ. כְּמוֹ דְּלר"י דס"ל זְיָרוּז אֵינוּ חֲזִיב רַק אַחַת.

דְּלֹא הוּיָא שְׁנֵי מִיַּד שְׁנָא. כֹּן גַּם לר"ל דְּגַם הוּא ס"ל זְיָרוּז.

וּבְפֻרְט אֵי נִימָא דְּכִינּוּ דְּאֵי מִשְׁפַּח רוּחָא חֲזִינְיָא לֹא הוּיָא ש"ש. וְלְזָה אָמַר.

עַל דְּעֵתֵי דר"ל חֲזִיב שְׁתִּימִים. וְהֵינּוּ בְּדֶרֶךְ בְּעֵינָא כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַפ"מ ז"ל וּפְשִׁיט לִי דְּאוּף ר"ל מוֹדָה שְׁאֵינוּ אֵלָא כְּמִזְרוּ עֲצָמוֹ מִן הָאִסְוִירִין וְהֵינּוּ דְּבְעֵיקָר דִּין זְיָרוּז לֹא פְּלִיג אר"י.

וּמֵאֵי דְּפְלִיג עֲלֵי בְּחֵלְקָהּ רֵאשׁוֹנָה טַעְמֵי אַחֲרֵינֵי אֵית לִי וּכְמ"ש כֹּן הִי נִלְע"ד לְפֻרְשׁ סוּגֵית הִירוּשְׁלַמִי (בְּזֵהִיז) וּבְעֵיקָר הִדִּין בְּשְׁבוּעָה עַל שְׁבוּעָה אֵי לִוְקָה אֲשֶׁנֵּי מְשׁוּם שְׁנָא. וְאֵימַתֵּי אֲמָרִינּוּ דְּאֵי מִתְשִׁיל אַרְאשׁוֹנָה חֲזִינְיָא שְׁנֵי.

אֲנִכֵי הַרְוָאָה בְּזֵה שְׁתֵּי שְׁיטוֹת לְהֵרֵאשׁוֹנִים ז"ל. שְׁיטַת הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף ז"ל בְּחִידוּשֵׁי לְשְׁבוּעוֹת (דכ"ז ע"ב) וְז"ל וְהָא דְּאֲמָרִינּוּ הֵכָא דְּכִינּוּ שְׁנִשְׁאָל עַל הֵרֵאשׁוֹנָה חֲזִינְיָא הַשְּׁנֵי נְדָאֵי לֹא אֲמָרִינּוּ הֵכִי אֵלָא בְּאוּמַר שְׁלֹא אִוְכַלְנָה שְׁהֵשְׁנֵי מְקִימַת הֵרֵאשׁוֹנָה אֵלָא שְׁלֹא הֵיִתָּה צְרִיכָה.

אַבְל אִם אַחַר שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא אִוְכַלְנָה הִדֵּר וְאָמַר שְׁבוּעָה שְׁאִוְכַלְנָה לְאַתְרַת הוּיָא שְׁבוּעַת שְׁנָא כְּדִתְנִן בְּמִתְנֵי לְקַמְן וּא"כ אֵין לָהּ מְקוּם לְחוּל כְּלָל. הֵרִי דס"ל לְחֵלְקַת בֵּין הֵיכָא שְׁשְׁבוּעָה שְׁנֵי מְקִימַת לְרֵאשׁוֹנָה.

וּבֵין שְׁהִיא הֵיכָפֵד הֵרֵאשׁוֹנָה. וּבְחִידוּשֵׁי הַרִיטְבֵּי א"א ז"ל בְּדכ"ז שְׁם הַקְּשָׁה אֲמַתְנֵי שְׁבוּעָה שְׁלֹא אִוְכַל שְׁבוּעָה שְׁלֹא אִוְכַלְנָה אֵינוּ חֲזִיב אֵלָא אַחַת.

אֲמֵאֵי לֹא תְנֵי הֵכָא וְהַשְּׁנֵי שְׁבוּעַת שְׁנָא כְּדִתְנִן לְקַמְן גְּבֵי שְׁבוּעָה שְׁאִוְכַל שְׁבוּעָה שְׁלֹא אִוְכַלְנָה דְּהֵתָם נָמִי אֵי אֲתִשְׁיִל אֲקַמְיָתָא שְׁנֵי חֵלְקָה עֲלֵי עֵי"ש הֵרִי דְּכַתְּבַת בְּהַדְיָא דְּגַם כְּשֶׁהַשְּׁבוּעָה שְׁנֵי הוּי הֵיכָפֵד רֵאשׁוֹנָה.

מ"מ אֵי מִתְשִׁיל אַרְאשׁוֹנָה חֲזִינְיָא שְׁנֵי. דְּלֹא כְּנְמוּקֵי יוֹסֵף ז"ל: (יח) וּבְדִין אִם אֵיכָא מְלָקוֹת אֲשְׁבוּעָה שְׁנֵי קוֹדֵם דְּאֲתִשְׁלֵל אַרְאשׁוֹנָה.

ג"כ אֲנִי רוּאָה שְׁיטוֹת חֵלְוִקוֹת בֵּין רַבּוּתֵינוּ ז"ל אֵלָהּ. דְּהַרִיטְבֵּי א"א ז"ל בְּנִדְרִים (ד"ח) כְּתִב דְּאָף כְּשֶׁמִּתְשִׁיל אַרְאשׁוֹנָה חֲזִינְיָא שְׁנֵי.

מ"מ כֹּל כְּמָה דְּלֹא אֲתִשְׁיִל לִוְקָה אֲשֶׁנֵּי מְשׁוּם שְׁנָא. וְכֹן נִרְאָה דְּעֵתוֹ ז"ל מִמֵּאֵי שְׁהַקְּשָׁה בְּשְׁבוּעוֹת (בְּדכ"ז) אֲמֵאֵי לֹא תְנִן בְּמִתְנֵי דְּהַשְּׁנֵי ש"ש.

הֵרִי דס"ל דְּתַכְּף הוּי שְׁנָא אָף דְּבִידוֹ לְמִתְשִׁיל עַל הֵרֵאשׁוֹנָה. וּבְזֵה אֲזִינֵל לְטַעְמֵי שְׁאָף בְּנִשְׁבַּע בְּשְׁנֵי הֵיכָפֵד רֵאשׁוֹנָה.

מ"מ אי מתשיל אראשונה תיילא שני' וכנ"ל. ואפ"ה תנו במתני' לקמן בדכ"ט דהשני' ש"ש.

וע"כ דכל כמה דלא אתשיל הוי ש"ש. ובחידושי הנמוקי יוסף ז"ל שם מצאתי שכתב גבי שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל.

דאע"פ שהשני' קיום לראשונה מ"מ אי לאו משום דכי משפח רוחא תיילא היתה שבועה לבטלה משעה שהוציאה מפי' ולא אמרינן שבועה זירוז לשבועה עיי"ש. הרי דס"ל דכינן דכי משפח רוחא תיילא לא הוי שבועה לבטלה.

וא"כ בנדאי אינו לוקה משום שוא גם קודם דאתשל אשבועה ראשונה. ודלא פהריטב"א ז"ל.

ולפי"ז בשבועה שלא אוכל שבועה שאוכלנה. דאז גם אי מתשיל אראשונה לא תיילא שני' להנמוקי יוסף ז"ל, גם לדידנ' לוקה מיד משום שוא.

וא"ש לדידנ' מאד מאי דמתני' דהכא לא קתני והשני' שבועת שוא. ולקמן בדכ"ט תנו והשני' שבועת שוא.

משום דחלוקין הן באמת וכמ"ש. וביו"ד סי' רל"ח סעיף י"ז פתב מי שגשבע על דבר ונזר ונשבע לבטל שבועה ראשונה ונשאל על שבועה ראשונה יש להסתפק אי אמרינן שגפטר מידי שבועת שוא ותחזור שבועה שני' משבועת שוא להיות שבועת בטוי פיון שמצאה מקום לחול.

וכתב הש"ך ז"ל בס"ק כ"ב דבתשו' הרשב"א מסתפק בזה ומדמי דין זה לשבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אלא דמסתפק בזה גופא אי תיילא שני' או לא. משום שגראה מדברי הרי"ף ז"ל שדחה להו דרבא מהלכה.

וא"כ יש לתמוה דלקמן סעיף כ"א פסק פהו דרבא וכן לעיל בסי' רכ"ט וכאן פתב דיש להסתפק בדבר. ואפשר דעת המחבר לחלק דשאני הכא שהשבועה השני' היא נגד הראשונה וצ"ע.

עכ"ל בקצרה ועי' שם בבבאורי הגר"א ז"ל. ובאמת בנמוקי יוסף ז"ל מחלק בהדיא בזה וא"ש דברי המחבר שמסתפק בזה דהוא מחלוקת הריטב"א ז"ל עם הנמוקי יוסף ז"ל: (ט) והנה הגאון מהרי"ד ז"ל בס' בית הלוי ח"א סי' מ"ד יצא לידון בדבר חדש.

דאף לשי' הפוסקים ז"ל בעלמא גבי אין איסור חע"א דהוא דוקא לעגנן לחייבו שמים. אבל תרי איסורי איכא עלי'.

מ"מ בשבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל כו"ע מודו דגם איסור ליכא משום שני'. ועיי"ש שהכריח פן מד' הריטב"א ז"ל.

וטעם הדבר פתב. דהא דאמרינן דאיכא תרי איסורי הוי רק בשני מיני איסורים נפרדים וכמו אשת אח ואחות אשה אבל הכא דשניהם מאיסור אחד דנשבע ב' פעמים לא חלה השני' כלל גם לעגנן איסור וה"ז דומה ממש לאשה שראתה דם ופקקה ולא טבלה ושוב

חזרה ורצתה ופסקה כן כמה פעמים דאין עלי' רק איסור אחת מנדה ולא הרבה איסורים
כיון דאין הגופין ולא השמות מחולקין ליכא ב' איסורים עיי"ש.

ועי' בגליון רש"א ז"ל ביו"ד סי' רל"ט סעיף י"ג הביא בשם תשו' מהר"ל בן חביב סי'
ק"מ שכ' לדייק מדברי הרמב"ם ז"ל דאף דאין שבועה חלה אשבועה היינו דוקא לחיובא
אבל איסורא איכא עיי"ש.

והרי להדיא דלא כמו שהכריח בס' בה"ל: כ) ובאמת מה שדיקמה דין זה דנשבע ב' פעמים
על כפר אחד לאשה שראתה ופסקה ולא טבלה ושוב ראתה שנית דאין בה ב' איסורים.
לדעתי יש לחלק הרבה.

דבנשבע ב' פעמים ישנו באמת לאיסור השני. דכיון שנשבע שתי פעמים.

שייך בזה שתי פעמים דין דלא יחל דברו. ודברי דבר ב' פעמים.

ועל כל חד קאי בלא יחל. רק דשבועה ראשונה מונעת את השני' מלחול לחיובו ב' משום
שאין איסור חל על איסור.

ועכ"פ תרי איסורי איכא משא"כ בנדה שראתה ופסקה ולא טבלה ושוב ראתה שנית
דחתם על ראי' שני' אין כלל שם ראית נדה. דראית נדה לא הויא.

רק אם היא טהורה וראתה. דע"י הראי' נטמאה ונחלה עלי' שם נדה.

משא"כ כשהיא נדה כ"ז שלא טבלה. וראתה אין על ראי' זו שם ראית נדה כלל.

דטמאה ועומדת היא. ולא יהא אלא שופעת מתחלת ראיתה.

דכ"ז שלא טבלה והרי היא נדה. הרי ראיתה אינה מוסיפה פלום וכד' לי אם ראתה או
לא ראתה.

ול"ש בזה דיהי' עלי' ב' איסורים. דהוי פראתה פעם אחת ועי' בקידושין (דע"ז ע"ב).

ומה שמכריח ד"ז שם מש"ס דנדריים (די"ח ע"א) דמביא סייעתא לרבא דאם נשאל על
הראשונה שני' חלה עלי' ממתני' דקתני אינו חייב אלא אחת ולא קתני אינו אלא אחת.
נאי גימא דאיסורא בנדאי איכא משום השני'.

א"כ ליכא סייעתא לרבא. דלא מצי למתני אינו אלא אחת.

כיון דבאמת איכא עלי' תרי איסורי. ולעולם גם כשנשאל על הראשונה לא חייילא שני'
לקרבן.

עיי"ש.

אפ"ל לדברי מהר"ל בן חביב ז"ל. דבאמת זהו גופא טעמא דרבא דכי מתשיל אראשונה
חייילא שני'.

משום דשני' לא יצאה מפ' לשון כיון דאיסורא איכא גם מחמתה. ולהכי חייילא אח"כ
למפרע.

אָבֵל בְּשִׁבְעָה שָׁלֹא אוֹכֵל שְׁבֻעָה שְׁאוּכְלָנָה כִּינּוּן דְּבִשְׁעָה שְׁנִשְׁבַּע לְשָׁנִי יִצְאָה מִפִּי לְשׁוֹא אַף כְּשִׁמְתָשִׁיל אַרְאֵשׁוֹנָה. וְכִמּוֹ שְׁבַּאֲמַת פֶּן דַּעַת הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף ו'ל.

וּא"כ א"ש דְּזָהוּ גּוֹפָא תְּלֵי בְּדִינָא דְּרָבָא וְזָהוּ טַעְמִי. וְע"ז מְבִיא הַש"ס סִינְעֵתָא מִמְתְּנִי. וְהָא דְלָא אֲשַׁמְעִינוּן רָבָא בְּפִירוּשׁ גַּם קוֹדֵם שְׁמִתָּשִׁיל אַרְאֵשׁוֹנָה דְּאִיפָא עֲלֵי תְּרִיאֲסוּרֵי. מִשׁוּם דְּאִין נ"מ גְּדוּלָה מְזָה.

כִּינּוּן דְּאָסוּר מִחֻמַּת הָרְאֵשׁוֹנָה גַּם בְּחִיּוּב קַרְבָּן. וְלָזָה בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּאִי אֲתִשְׁלִיל אַרְאֵשׁוֹנָה חֲזִילָא שְׁנִי גַם לְקַרְבָּן.

מִשׁוּם דְּלֹא יִצְאָה מִפִּי לְבִטְלָה דְּתַרֵּי אִיִּסוּרֵי אִיפָא עֲלֵי: כֵּא) אַחֲרֵי כְּתָבִי כ"ז רְאִיתִי דַּמ"ש לְעִיל לְעִנְיָן שְׁבֻעָה עַל שְׁבֻעָה. דְּאִיתָא בְּזָה תּוֹסְפָתָא מְפֻרְשֵׁת בַּפ"ב דְּשְׁבֻעוֹת ה"ב שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְחֹזֵר וְאָמַר שְׁבֻעָה שְׁאוּכֵל עַל הָאֲחֵרוֹנָה לֹקְהָ מִיָּד וְכו' שְׁבֻעָה שְׁלֹא אוֹכֵל וְשְׁלֹא אוֹכֵל וְאִינוּ חֲזִיב אֶלָּא אַחַת שְׁלֹא אָמַר אֶת הָאֲחֵרוֹנוֹת אֶלָּא לְזָרוּ אֶת הָרְאֵשׁוֹנוֹת.

שְׁבֻעָה שְׁאוּכֵל שְׁאוּכֵל וְלֹא אִינוּ חֲזִיב אֶלָּא אַחַת שְׁלֹא אָמַר אֶת הָאֲחֵרוֹנוֹת אֶלָּא לְזָרוּ אֶת הָרְאֵשׁוֹנוֹת. ע"כ.

וְלֹא יִדְעָתִי אִיךָ נִתְרַץ דְּבַרֵּי הַחֻסְפָּתָא אֲלִיבֵי דְּהֵרִיטְב"א ו"ל שְׁכַתְּבָא בְּהִדְיָא דְּבִשְׁלֹא אוֹכֵל שְׁלֹא אוֹכֵל לֹקְהָ אֲשָׁנִי מִשׁוּם שְׁוֹא. וְגַם לְהַמְאִירֵי ו"ל יְקֻשָּׁה מִד' הַתּוֹסְפָתָא דְּהֵרִי כְּתָב דְּכְשִׁנְשַׁבַּע לְזָרוּז וְאִח"פ לֹא קִיָּים הַמְצָנָה נַעֲשִׂית שְׁבֻעָתוֹ שְׁוֹא לְמַפְרַע וְלֹקְהָ.

וְלֹא כֵּן אָמַר בְּתוֹסְפָתָא. וצ"ע: ג נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצָנוֹת עֲשֵׂה א) מְבוֹאָר בַּש"ס שְׁבֻעוֹת (דכ"ז ע"א ודכ"ט ע"א) וּבְנִדְרִים (דט"ז ע"ב) דְּנִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצָנוֹת עֲשֵׂה כְּגוֹן שְׁלֹא לִישַׁב בְּסוּפָה וְשְׁלֹא לְאַכְוֵל מְצָה דְּאִינָה חָלָה שְׁבֻעָה כָּלֵל וּמְצִינוּ בְּזוּ מַחְלוּקַת בֵּין הָרְאֵשׁוֹנִים ו"ל.

שִׁיטַת רַש"י ו"ל מוּבָא בְּר"ן ו"ל בַּפ"ג דְּשְׁבֻעוֹת (בדכ"ה ע"א). וְכֵן שִׁיטַת הַרְז"ה ו"ל בְּסוּף פ"ג דְּשְׁבֻעוֹת.

וְכֵן מִטֵּינ דְּבַרֵּי הַתּוֹס' ו"ל (בדכ"ה ע"א) בַּד"ה מִשְׁא"כ בְּתִי קָמָא. דָּאִם אָמַר יְשִׁיבַת סוּפָה עָלֵי שְׁבֻעָה חָלָה שְׁבֻעָתוֹ לְבַטֵּל הַמְצָנָה.

וְהַסְבִּיר הַרְז"ן ו"ל שֶׁם טַעְמָם. דְּשְׁבֻעָה אִיתָא בְּכָל גּוֹנוֹי בֵּין כְּשִׁאוּסֵר נִפְשֵׁי מַחְפָּצָא. וּבֵין כְּשִׁאוּסֵר חֲפָצָא אֲנַפְשֵׁי. וְאִם אָמַר יְשִׁיבַת סוּפָה עָלֵי שְׁבֻעָה עֲנִינּוּ שְׁאִיִּסוּר יְשִׁיבַת סוּפָה מְקוּיָים עָלֵי בְּשְׁבֻעָה.

וְהִנֵּיא שְׁבֻעָה גְּמוּרָה וְלֹא מִדִּין יָד. וּא"כ בְּנִדְאֵי חָלָה בְּכֵהֵא גּוֹנָא לְבַטֵּל מְצָנָה.

כְּמוֹ בְּנִדְרֵי כִּינּוּן דְּאוּסֵר חֲפָצָא אֲנַפְשֵׁי וְאִין מְאָכִילִין לְאָדָם דְּבָר הָאָסוּר לוֹ. וּמָה דְּאִיתָא הֵתָם חוֹמֵר בְּנִדְרִים מִבְּשְׁבֻעוֹת שְׁהַנְּדָרִים חָלִים ע"ד מְצָנָה כְּדָבָר הַרְשׁוֹת מִשְׁא"כ בְּשְׁבֻעוֹת הִינּוּ דְּנִדְרִים בְּכָל צַד שֶׁהֵם חָלִים ע"ד הַרְשׁוֹת דְּהִינּוּ כְּשִׁאוּסֵר חֲפָצָא אֲנַפְשֵׁי חָלִין ע"ד מְצָנָה.

דְּכְשִׁאוּסֵר נִפְשֵׁי אַחְפָּצָא לֹא מְצִינוּ בְּנִדְרִים. מִשְׁא"כ בְּשְׁבֻעָה דְּלֹא בְּכָל עֲנִין שֶׁהֵם חָלִים אֲדָבָר הַרְשׁוֹת חָלִין ע"ד מְצָנָה.

עיי"ש ב"ר"ן ז"ל וברא"ש ז"ל פ"ג סי' י' ונראה שפן גם דעת הר"ן ז"ל שם. אבל הרמב"ן ז"ל חולק ע"ז במלחמות וס"ל דאפי' אמר ישיבת סופה עלי שבועה ג"כ לא מהני משום דאפי' אמר שבועה בלשון נדר ג"כ איסור נפשי' הוא.

וכן הוא בתוס' בדכ"ה בשם ר"י ז"ל. ועיין ברא"ש ז"ל.

וכ"ה בחידושי ריטב"א ז"ל בשבועות. ובנדרים (דט"ז ע"א).

וכן פסק בטויו"ד סי' רל"ט: ב) ונ"ל דאפי' לשי' רש"י וקרו"ה ז"ל דבאומר ישיבת סופה עלי שבועה חיילא שבועה לבטל מצוה. מ"מ היינו דוקא ללא ומלקות.

אבל קרפן ליפא. דהרי לימא בלאו והו.

דנשבע לקיים ולישב בסופה. לכו"ע לא חלה שבועה לחיוב קרפן.

וא"כ לימא בהו לקרפן. ואף דשבועה חלה גם בהו למלקות פשיטת קרו"ה ז"ל מ"מ בעינו דמשפחת לה בהו גם לקרפן.

וכיון דבזה בהו ליפא קרפן גם בלאו לא יהי, ועי' באב"מ סי' י"ד שכתב ג"כ דבעינו לאו דומיא להו לגמרי ואם בלאו ליפא קרפן גם בהו ליפא עיי"ש. וא"כ ה"ה בנ"ד להיפך כ"נ לכאורה.

ועי' במלחמות שם שהקשה ארז"ה ז"ל ממתיני' בדכ"ז תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו פהו שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור. והלא משכח"ל גם בלאו באומר ישיבת סופה עלי שבועה עיי"ש.

ועי' בשעה"מ פ"ג מה' נדרים ה"י מה שהניח בצ"ע עיי"ש: ד נשבע לבטל מצות ל"ת א) דין זה פשוט ומבואר בש"ס דאפי' לבטל מ"ע בשב ואל תעשה אינו חל. וכ"ש לבטל מל"ת בקום ועשה דלא חל.

ובמתיני' (דכ"ט ע"א) שבועה שאוכל כפר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת פטוי והשני' ש"ש. והיינו דנשבע לבטל המצוה: ב) ונראה דלשיטת קרו"ה ז"ל דבאומר ישיבת סופה עלי שבועה חלה שבועה.

א"כ משפחת לה שבועה לבטל מצות ל"ת. כגון בגונא דמתיני' באומר שבועה שאוכל כפר זו.

ואח"כ אמר אכילת כפר זו עלי שבועה. בכה"ג שפיר חלה שבועתו.

וכמו דאם אסר עלי הכפר בקונם אחר שנשבע לאכול. דנדאי חיייל.

ואין חולק בזה. עי' ב"ר"ן נדרים (די"ח) ד"ה הלכך.

הכי נמי באוסרו עלי בשבועה שהיא דומיא דנדר חיייל. ואף דלא מצאתי מבואר ד"ז.

מ"מ כן נראה מסברא ואין נ"מ בין לבטל מ"ע ובין לבטל מל"ת בשב ואל תעשה ובכה"ג לשי' רש"י וקרו"ה ז"ל: ה הנשבע נשבע לקיים מצות עשה בכולל א) הנשבע לקיים מ"ע בכולל כגון שנשבע לאכול מצוה סתם.

או לישב בסופה סתם. אי חייילא שבועתו גם אמצוה וסופה דמצוה.

דין זה אינו מונזפר בש"ס. ומצאתי בתשב"ץ סי' ק' שזה זכירו.

וכתב שם דאע"ג שאינו מונזפר דין זה בשום מקום שאם נשבע שאוכל מצה שיהא חלה שבוועה על מצה בלילי פסחים ואם לא אכל יהי בחיוב קרבן. מ"מ הדין דין אמת.

ועיי"ש ששהכריח מדברי הירושלמי הביאו הרי"ף ו"ל בפ"ג דשבועות שאם נשבע שלא לאכול מצה בכלל חלה שבוועתו לבטל מצוה. וע"כ דאיתא בהן ג"כ ע"י פולל.

דאל"כ היכי איתן בלאו. דשמעתין מוכחא דכל דליתן בהן ליתן בלאו.

אלא ע"כ דגם בהן איתן בכלל עיי"ש. והנה לשי' הר"ן ו"ל וק"ו ו"ל דמה דלא חלה שבוועה לקיים מ"ע הוא דוקא לחיוב קרבן משום דליתא בלאו ומה"ט מלקות איכא.

משום דמלקות לא בעינן איתן בלאו והן פמבואר לעיל. א"כ פשוט דבנשבע בכלל פינון דבהאי גונא איתא גם בלאו פמבואר בירושלמי א"כ חלה שבוועתו בודאי דמאיזה טעם נימא דלא חלה.

וכן לשי' הרמב"ן ו"ל דנשבע לקיים ג"כ ממעטינן מקרא דלא יחל דברו דאתה מיחל לחפצי שמים. והיינו דחפצי שמים אינן בכלל הקרא לא לבטל ולא לקיים.

ג"כ פשוט הוא דמהני פולל בלקיים מ"ע. פינון דגם בלבטל מהני פולל מכ"ש בלקיים.

דמחז קרא ממעטינן להו לדידן. וכן פשוט גם לשי' תוס' ו"ל שכתבנו לעיל דטעם דלא חלה בנשבע לקיים הוא מצד אין איסור חל על איסור.

א"כ פינון דחזינו בש"ס דגם בנשבע שלא לאכול נבילות ושחוטות דחלה שבוועתו בכלל לר' יוחנן (בדכ"ג ע"ב). א"כ בודאי גם בנשבע לקיים מהני פולל: (ב) ונ"ל דלשי' הרמב"ן ו"ל במלקחות דבשבוועה שלא אוכל מצה סתם אף דחלה שבוועה לבטל מ"ע מ"מ אם עבר ואכל אינו חייב קרבן דקראי דלהרע או להטיב בדבר הרשות פתיבי.

א"כ גם בנשבע לקיים מ"ע בכלל אם עבר על שבוועתו אינו חייב קרבן. ואף דהאי טעמא שכתב הרמב"ן ו"ל בנשבע לבטל משום דקראי בדבר הרשות פתיבי לא שייכי הקא בנשבע לקיים.

דהרי חזינו בש"ס דבנשבע לקיים מל"ת חיילא שבוועה אף לקרבן מהא דפריי' שם (בדף כ"ד ע"ב) לרבא ממתני' דיש אוכל אכילה אחת וחייב עלי' ד' חטאות. ואם איתא משפחת לה חמש כגון שאמר שבוועה שלא אוכל תמרים וחלב הרי בהדיא דבנשבע לקיים מל"ת בכלל חלה שבוועה אף לקרבן.

וע"כ צ"ל להרמב"ן ו"ל אף דבנשבע לבטל בכלל לא חל לקרבן משום דקראי לא פתיבי אלא בדבר הרשות. מ"מ בנשבע לקיים איכא גם קרבן מק"ו דריב"ב במתני' (בד' כ"ז).

ואף דרבנן פליגי עלי' היינו רק בנשבע בפרט דליתא בלאו והן אכל אם נשבע בכלל שלא אוכל נבילות ושחוטות דאיתא בלאו והן. כמ"ש הר"ן ו"ל (בדף כ"ד ע"א) בתי' הש"ס אלא פדרבא דמשפחת לה בהן בנשבע שאוכל סתמא דנבילות בכלל לענין שאם אכל נבילות פטור.

ויבואר לקמן בס"ד. א"כ פינו דאי' בְּהוֹן לְהַכִּי חֲלָה שְׁבוּעָה לְגַמְרֵי אַף לְקַרְבָּן מִק"ו אַף דְקָרְאֵי לָא פְתִיבֵי רַק בְּדַבְרֵי הֶרְשׁוּת.

ועי' באב"מ (סי' י"ד) בהגה"ה עיי"ש, מ"מ בְּנִדּוֹן דִּינָן בְּנִשְׁבַּע שְׁאוּכַל מִצָּה נִרְאָה דְבִנְדָא לָא תַחֲוִיל שְׁבוּעָה לְקַרְבָּן. דְהָרֵי לִיתָא בְּלָאוּ לְשִׁי הֶרְמַב"ן ו"ל דְגַם אִם נִשְׁבַּע שְׁלֵא לְאַכּוֹל מִצָּה בְּכוֹלָל וְעָבַר וְאָכַל אִינוּ חֲזִיב קַרְבָּן.

א"כ לִיתָא בְּלָאוּ לְקַרְבָּן וְלִיתָנִי נְמִי בְהוֹן. וְכִמוּ שְׁפַתְבִּי הֶרְמַב"ן ו"ל בְּמִלְחָמוֹת שָׁם לְפָרֵשׁ מֵאֵי דְאָמְרֵי רַבְּנָן דְרִיב"ב בְּמַתְנֵי תֵאמֵר בְּשְׁבוּעַת מִצְוָה דְלִיתָא בְּלָאוּ וְהוּן שְׁאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל פְּטוּר.

ואף דְאִיתָא בְּלָאוּ ע"י כּוֹלָל כֶּהֵיִא דִירוּשְׁלָמִי. מ"מ לְעַנְנֵי קַרְבָּן לִיתָא בְּלָאוּ, א"כ הוּא הֵדִין וְהוּא הִטְעַם גַּם בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ע כְּכוֹלָל.

דְלִיתָא בְּלָאוּ לְעַנְנֵי קַרְבָּן. וְלֹא דְמִי לְנִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ל כְּכוֹלָל כְּגוֹן שְׁלֵא אוֹכַל גְּבִילוֹת וְשִׁחֻטוֹת דְהֵתָם אִיתָא בְּהוֹן בְּנִשְׁבַּע שְׁאוּכַל סְתָמָא דְגְבִילוֹת בְּכוֹלָל לְעַנְנֵי שְׁאִם אָכְלוּ יֵצֵא יְדֵי שְׁבוּעָה.

משא"כ בְּזָה לִיתָא בְּלָאוּ בְשׁוּם אַנְפָּן. דְכְּשֶׁנִּשְׁבַּע סְתָם שְׁלֵא אוֹכַל מִצָּה וְאָכַל בְּלִילֵי פְסָחִים פְּטוּר מִקַּרְבָּן כִּמ"ש הֶרְמַב"ן ו"ל.

ואף שְׁיֵשׁ לְחַלְקֵי בְּזָה קֶצֶת. מ"מ אַחַר הָעִיוֹן נ"ל כֹּן נִכּוֹן מִסְבָּרָא: ג) עוֹד נִרְאָה לוֹמַר.

דְלִישִׁי הֶרְז"ה ו"ל בְּסוּף פְּרָקִין דְדְחֵי דְבָרֵי הֶרְז"ה מְהֻלְכָה. וס"ל וְלֹא מְהֻלְכָה כּוֹלָל לְבַטֵּל מִצְוָה א"כ פְּשׁוּט דְגַם בְּנִשְׁבַּע שְׁאוּכַל מִצָּה.

לֹא חֲלָה שְׁבוּעָה לְקַרְבָּן אִמְצָה דְמִצְוָה. דְהָרֵי אִפְתִּי לִיתָא בְּלָאוּ וְהוּן וְלֹא מְהֻלְכָה לֵן הָאֵי כּוֹלָל בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים מִיְדֵי הֶרְז"ה ו"ל.

דְהָרֵי לְמִלְקוֹת גַּם בְּלֹא כּוֹלָל חַל לְשִׁטְתוֹ בְּנִשְׁבַּע לְקַיָּים מ"ע. וְלְקַרְבָּן גַּם ע"י כּוֹלָל לֹא יִחַוֵּל וּכ"ז פְּשׁוּט אֵלָּא שְׁלִפִּי"ז צ"ע לִי דְבָרֵי הַתְּשַׁב"ץ ו"ל שְׁהִבְאִתִּי בְּזָה דְמִפְּרָשׁ בְּדְבָרֵי דְנִשְׁבַּע שְׁאוּכַל מִצָּה וְלֹא אָכַל בְּלִילֵי פְסָחִים דְחֲזִיב קַרְבָּן.

ולפִּימ"ש לְכַאוּרָה לִיכָּא לְמ"ד דְחֲלָה אַף לְקַרְבָּן. דְהָרֵי נִרְאָה מִד' כֹּל הֶרְאִשׁוּנִים ו"ל לְכַאוּרָה דְהוֹקְשׁוּ בְּנִלְמָה וס"ל לְסִבְרַת הֶרְמַב"ן ו"ל דְאִף דְחֲזִיבֵיִלָּא שְׁבוּעָה לְבַטֵּל עֲשֵׂה כְּכוֹלָל.

מ"מ אִם עָבַר וְעֲשֵׂה אִינוּ חֲזִיב קַרְבָּן. וְא"כ לְדִידֵי גַם בְּנִשְׁבַּע שְׁאוּכַל מִצָּה לֹא חֲלָה לְקַרְבָּן דְלִיתָא בְּלָאוּ כִּמ"ש.

וְלֹא רְאִיתִי עוֹד בְּהִדְאָ לְאַחַד מִן הַפּוֹסְקִים ו"ל שְׁיִחְלוּק אִסְבְּרַת הֶרְמַב"ן ו"ל: שו"מ בְּמִרְאָה הַפְּנִים בְּהֻלְכָה ה' בְּפְרָקִין שְׁפַתְבִּי לְדִיִּיק מִד' הֶרְמַב"ם ו"ל וְהַסְמ"ג ו"ל שְׁחוֹלְקִין אֶהְרַמְב"ן ו"ל וס"ל דְאִם נִשְׁבַּע לְבַטֵּל מ"ע כְּכוֹלָל וְעָבַר וְעֲשֵׂה חֲזִיב גַּם קַרְבָּן.

ועי' באב"מ (סי' י"ד) שְׁפַתְבִּי דְהַתוֹס' ו"ל ע"כ דְחוֹלְקִין אִסְבְּרַת הֶרְמַב"ן ו"ל מִד' תוֹס' ו"ל (בְּדָף כ"ד ע"א) בְּד"ה אֵלָּא. וְלְקַמְן גְּדַבְרֵי מְזָה.

עכ"פ דברי התשב"ץ ז"ל א"ש להני פוסקים דפליגי ארמב"ן ז"ל: ד) העולה לנו בזה. דלשי הר"ן ז"ל לא חלה שבועה לקרבו בנשבע לקיים מ"ע בכולל.

ואין שום נ"מ לדידן בין נשבע בכולל או לא דאידי ואידי חלה עלי' שבועה למלקות ולא לקרבו משום דליתא בלא ולשי הרמב"ן ז"ל חלה שבועה למלקות ולא לקרבו. ומהני כולל דבלא כולל אינה חלה קלל לדידן.

ולשי הרמב"ם ז"ל וסמ"ג ז"ל דפליגי ארמב"ן ז"ל וס"ל דלבטל מ"ע חל אפי' לקרבו. וא"כ מכ"ש בלקיים דחייל אף לקרבו: ו נשבע לבטל מצות עשה בכולל א) מקור דין זה הוא בירושלמי בפרקין הלכה ד שבועה שלא אוכל מצה אסור לאכול מצה בלילי פסח. שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח לוקה ואוכל מצה. ונהביאווהו הפוסקים ז"ל להלכה בטואו"ח (סי' תפ"ה) ונאמרו בזה שלש שי'.

(א) שיטת הריצב"א ז"ל בתוס' (דף כ"ד ע"א) ד"ה אלא. שפתיב לחלק בהאי דינא בין אם הזכיר לילי פסח בשבועתו ללא הזכיר.

ואם אמר והזכיר לילי פסח בשבועתו לא מהני אף בכולל שאר לילות ג"כ. (ב) שיטת הריז"ל בתוס' שם דנ"מ בין אם מבטל המצנה בשב ואל תעשה כמו בההיא דירושלמי ובין מבטלה בקום ועשה כגון נשבע לאכול נבילות ושחוטות.

דבזה בנדאי לא נאמר דחלה שבועתו לאכול נבילות ולעבור אאסורא בקום ועשה וכן כתב גם הרמב"ן ז"ל במלקמות. וכ"כ הר"ן ז"ל והריטב"א ז"ל והרשב"א ז"ל בחי'.

וחילוק זה מוסכם מרוב הפוסקים ז"ל. (ג) שיטת הראב"ד ז"ל בס' תמים דעים ומוכא בח"י באו"ח (סי' תפ"ה) ובקצוה"ח (סי' ע"ג).

ובתנאים שם מביא ג"כ בשם תנמת ישרים, דנ"מ בין אם כפר חל עלי' חובת המצנה כשנשבע או לא. ועד כאן לא אמר בירושלמי דחלה שבועה אלא כשנשבע קודם הפסח. אבל כשנשבע בלילי פסח דכבר חלה עלי' חובת מצה. לא מהני כולל עיי"ש.

ועי' בשערי תשובה באו"ח שם. ואולי זהו פנונת המאירי ז"ל שיהובא לעיל (בסי' כ"ח) שכתב ז"ל ואם נשבע בכלל שלא אוכל מצה הנפקע מחיוב המצנה וחלה עלי' שבועת בטוי ונהרי אותה מצנה אצלו כמי שלא נתחייב בה.

ואינו מוכן לכאורה מאי בעי בזה. ובדף ט"ז גבי הא דנדריים חלין ע"ד מצנה כתב שם פינן דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ונהרי זה כמי שאין לו בליל פסח אלא מצת טבל או הקדש שאינו יכול לאכלה שהיא מצנה הבאה בעבירה עיי"ש.

וצריך להבין ולדעת עומק פנונתו בזה ופי' שם בפ' המשנה להרמב"ם ז"ל. ואם נאמר דס"ל כסברת הראב"ד ז"ל דלא חלה בכולל רק קודם שחל עלי' חיוב המצנה.

אפ"ל דזהו פנונתו דכיון שנשבע בכולל קודם שחל החיוב מהמצנה עלי'. ושבועתו חלה עלי' אז בנדאי אז אמרינן דמהני לבטל מצנה.

ונהרי זה כמי שלא נתחייב באותה מצנה. משא"כ בנדריים דנדאי חלין אפי' אם כפר נתחייב בהמצנה.

לזה כתב דהרי זה כמי שאין לו רק מצת טבל. היינו שמחוייב במצוה ואין בינו לקיימה: (ב) ושיטה יחידית בזה היא שיטת הר"ה ז"ל בפרקין דדחה להאי ירושלמי מהלכה עיי"ש ולא נמצא לו חבר בין הפוסקים ז"ל, ולכל הפוסקים שחלה שבועה בכולל לבטל מצוה אם מהני שיחול לגמרי גם לענין קרבן דעת הרמב"ן ז"ל במלחמות דאף דחלה שבועה מ"מ אם עבר ועשה אינו חייב קרבן דקראי דלהרע או להטיב בדבר הרשות פתיבי.

ובמראה הפנים בה"ה בפרקין פתב לדייק מדברי הרמב"ם ז"ל וסמ"ג ז"ל שחולקין ע"ז. וס"ל דחלה שבועה לגמרי אף לחיוב קרבן: ז נשבע לקיים מצות לא תעשה בכולל הגה בנשבע לקיים מל"ת בכולל.

כגון שנשבע סתם שלא לאכול כו"ע מודו דחלה שבועה לגמרי אנבילות אף לחיוב קרבן. דאיתא נמי בהן בנשבע שאוכל סתם שחלה אנבילות ג"כ שאם אכלן פטור.

או שפיון שנשבע סתם שאוכל מקיים שבועתו בדברים המותרים ועי' רש"י ז"ל (בד"כ"ד ע"א) בד"ה ה"ג. אבל אם נשבע בהדיא שלא אוכל נבילות ושחוטות.

בזה שיטת רש"י ז"ל דאינו חלה שבועה אנבילות. משום דליתא בהן.

ומשמע נמי מדברי ז"ל דלמלקות חל עיי"ש בד"ה בשלמא. וכן דייק במל"מ פ"ד מה"ש דדעת רש"י ז"ל דלמלקות לא בעי לאו והו.

אבל שיטת רוב הפוסקים ז"ל דאפי' נשבע בהדיא שלא אוכל נבילות ושחוטות חייב לא שבועה לגמרי אף לקרבן דאיתא בהן בנשבע שאוכל לענין שאם אכל נבילות יצא ידי שבועה.

עי' בר"ן. וכ"כ ברשב"א בשם הר"ח ז"ל והר"י הלוי ז"ל.

וכ"כ בעל המאור ז"ל. ולדברי אלה הפוסקים ז"ל הדין מוכרח בפסוגיא שם.

דאם נשבע סתם שלא אוכל ואכל נבילות פטור. ולא משום דאין פח בשבועה לחול.

זה אינו. רק דמסתמא אמרינן דלא פינוג לדברים האסורים דהו פמו אוכלים שאינם ראויים כעפר וכדומה.

ולשי' רש"י ז"ל הוא להיפך. דאם נשבע סתם שלא אוכל ואכל נבילות חייב דמקרו ראויין לאכילה ורק אריא רביע עליהו.

ואיתא נמי בהן באוכל סתם כמ"ש. ואם נשבע בהדיא שלא אוכל נבילות ושחוטות לא חלה שבועה לגמרי אנבילות משום דליתא בהן בכה"ג.

ע"ש בפסוגיא וברש"י ותוס' ז"ל: ח נשבע לבטל מל"ת בכולל אם נשבע לבטל מל"ת בכולל כגון שנשבע לאכול נבילות ושחוטות. בזה לכו"ע לא חלה שבועה אנבילות דנדאי אין אומרים לו לעבור איסורא בידיים כדי לקיים שבועתו.

ואפי' להריצב"א ז"ל דלא מחלק בין קום ועשה לשב וא"ת. מ"מ גם לדידך אינה חלה שבועה אנבילות.

פינוג דהזכיר נבילה בהדיא ובכה"ג לא מהני כולל לדידך. ועי' בתוס' בד"ה אלא פדרבא.

שְׁהִיאוֹ ראי' להריצב"א ו"ל מתוספתא שבועה שאוכל ואכל אוכלים אסורים פגון פגול
נותר וטמא פטור ור"ש מחייב. ומשמע דטעמא דרבנן משום דחלה שבועתו אדבריהם
האסורין בכולל וע"כ משום שנשבע סתם ולא הזכיר נבילה עיי"ש.

אבל כל הפוסקים ו"ל פסקו דאם נשבע סתם שאוכל ואכל נבילות פטור ונצא ידי שבועה.
אף שרנבם ס"ל חילוק הר"י ו"ל בתוס'.

דנ"מ רק בין מבטל המצנה בקום ועשה למבטלה בשוב וא"ת. וע"כ דס"ל לחלק
דכשנשבע בהדיא לאכול נבילות ושחוטות.

פינן דודאי לא נאמר לו לעבור אא"סור נבילות בידיים כדי לקיים שבועתו אין מקום
לשבועה שתחול לכל אנבילות. משא"כ בנשבע סתם שאוכל.

אף דקשלא יהי' לי היתירא ג"כ לא נאמר לו ש"אכל נבילות כדי לקיים שבועתו. מ"מ
אם עבר ואכלן קיים שבועתו.

דעכ"פ אכל ונצא ידי שבועה בהן. וכ"כ התשב"ץ ו"ל בסי' ק' עיי"ש.

ומשפחת לה שיחול שבועה בנשבע לבטל מל"ת שהוא בקום ועשה. ונשבע לבטלה בשוב
וא"ת.

פגון שנשבע שאוכל פכר זו היום ואח"כ נשבע שלא יאכל היום פלום. דהני שבועתו
השני' בכולל לבטל מל"ת בשוב וא"ת.

ובנה לכו"ע ח"ל. דלהריצב"א ו"ל הרי לא הזכיר בהדיא הפכר שנשבע עלי' ונשבע
סתמא שלא אוכל היום.

ולהר"י ו"ל פינן דהני שבועתו בשוב וא"ת מהני כולל. כן נראה מסברא.

ועי' במחנה אפרים ה"ש סי' ח' לענין נשבע שאוכל נבילות ושחוטות. אי חלה שבועה
אשחוטות עיי"ש שכתב שהוא מחלוקת הראשונים ו"ל: ט קונמות (י) קונם לקיים מ"ע
דין זה לא משפחת לה כלל בקונמות.

דנדר לא הני רק באוסר החפץ עלי' וזה לא משפחת לה בקיום עשה. כן כתב המאירי
ו"ל בנדרים ד"ח ודט"ז עיי"ש.

וכן (ב) קונם לבטל מל"ת ג"כ לא משפחת לה מהאי טעמא. וכ"כ המאירי ו"ל שם.

ובאמת לכאורה משפחת לה קיום מ"ע ובטול מל"ת בקונם. פגון שאסר עלי' בקונם
פירות שביעית.

שאסורין באיסור עשה עלי'. ויהי' תלוי באמת אם נדרים חלין על האסורין.

כאשר נבאר מיד וכן בטול מל"ת משכח"ל פגון שנשבע על הפכר לאכול. ואח"כ אסרו
עלי' בקונם.

ולכו"ע ח"ל הקונם. עי' בר"ן בד' י"ח ע"א בד"ה הלכה.

וצ"ל דכונת המאירי דלא משכח"ל בקיום בפועל. שהוא רוב פעמים בקיום מ"ע ובטול
מל"ת.

ועי' בבעל המאור ו"ל ספ"ג דשבועות ובמלקמות שם, ועי' בחת"ס חאו"ח סי' קע"ו.
אבל נדר משכח"ל ג) בקונם לבטל מ"ע.

כגון קונם סנפה שאני עושה ומבואר דין זה בש"ס נדרים (דט"ז ע"ב) דנדר חל על דבר
מצוה לבטל. משום דאיסור חפצא הוא ואין החפץ משועבד להמצוה.

ואין מאכילין דבר האסור לו ועי' לעיל בזה שחקרנו היכא שהנדר חל על גופו. כמו קונם
עיני בשינה אי חיייל כה"ג לבטל מצוה.

ועי' עוד לעיל בזה דחקרנו אם מהני נדר לבטל מצוות פקוח נפש. ועיי"ש צדדי הספיקות
בזה.

וכן משכח"ל (ד) בקונם לקנים מל"ת כגון אכילת נבילה עלי קונם. ושיטת רש"י ו"ל
בשבועות ד"כ ע"ב ומבואר יותר ב"ר"ן שם.

דכשם שחל נדר לבטל מ"ע חל ג"כ לקנים מל"ת. וכן שיטת הרמב"ן ו"ל במלקמות שם.
ואף דאין איסור חל על איסור. ה"מ בכל איסורין דעלמא.

אבל נדרים איסור חפצא הוא וכל שאר איסורין איסורי גברא אינהו. ולהכי שפיר חיייל
אאיסורין.

וכן ביאר בנמוקי יוסף ו"ל לעל הרי"ף בנדרים דט"ז. ושיטת תוס' ו"ל שם בשבועות וכ"ה
שי' ה"ר"ן ו"ל שם דכי אמרינן דנדרים חלין ע"ד מצוה ה"מ לבטל אבל לא לקנים דאין
איסור חל על איסור וכ"כ המאירי ו"ל בנדרים דט"ז.

ועי' באב"מ סי' י"ב הקשה לשי' הסוברים דנדרים חלים על איסורין משום דמתוסף
איסור חפצא. א"כ ל"ל להש"ס בכריתות אמתני' דיש אוכל אכילה אחת.

לומר דה"ט דחל איסור הקדש אחלב משום מגו דאתוסף איסור הנאה, ובתוס' חולין
(ק"א ע"א) כתבו דהעיקר משום דהוי כולל. הלא הקדש בודאי הוי איסור חפצא דעיקר
קונם הוא שמתפיס בהקדש.

וא"כ בלא"ה חיייל אאיסורין. וכן קשה טובא מהא דמצריף בכריתות דכ"ג ע"ב קרא דכל
חלב לרבות אימורין למעילה.

וגלי קרא דבקדשים איסור חל אאיסור תיפוק לי' דאיסור חפצא הוא וחייל אבל איסורין
דהווי איסורי גברא. לשי' רש"י ו"ל והרמב"ן ו"ל וה"ר"ן ו"ל.

והי' נראה לכאורה לומר בזה לחלק. דשאני איסור חפצא דקונמות.

דעיקר מה דחייל נדר וקדושה על החפץ בקונם אינו רק על האיסור שהטיל עלי'. ויכול
להטיל הקונם על הכפר.

אם לאסרו באכילה. או שיאסר זריקתו לים ומה שמפרש בנדרו.

ע"ז חל קדושה על החפץ ליאסר בזה שפירש. אבל מבלעדי האיסור אין שום קדושה
על החפץ ולהכי דייגינן בזה לומר מגו דמתוסף ע"י הקונם קדושה בחפץ אתוסף נמי
איסור אגברא.

משא"כ בַּהֲקֵדֵשׁ דְּעֵלְמָא דְקַדְוֵשׁת הַחֲפֵץ אֵינּוּ מְשׁוּם הָאִסּוּר שֶׁהֵטִיל עָלָיו וְגַם בְּלֹא הָאִסּוּר הַגִּי עֲצָם הַחֲפֵץ מִן הַחֲפֵץ לְשִׁמּוּשׁוֹ. וְרַק דְּהַתּוֹרָה הֵטִילָה עַל חֲפֵץ שֶׁל הַקֵּדֵשׁ אִסּוּר זְרוּת וּמְעִילָה וּמ"מ מְקַרְי דְּבַר הַנְּדוּר פִּינּוּ דְעֵיקְרוּ בָּא ע"י פִּי שֶׁהִקְדִּישׁ.

אָבֵל מ"מ אֵין שִׁיכּוּת לְהָאִסּוּר בְּקַדְוֵשׁת הַחֲפֵץ. דְּנִימָא דע"י הָאִסּוּר אַתּוּסַף קַדְוֵשׁת בְּחֲפֵץ.

וְהַעֲיָקֵר דְּבַנְדָרִים הָאִסּוּר הוּא שֶׁמְטִיל הַקַּדְוֵשׁת עַל הַחֲפֵץ. וּבְהִקְדֵשׁ הַקַּדְוֵשׁת לְאוּ מִפְּחַ הָאִסּוּר.

וְאִפְּלֵ אִם לֹא יַחּוּל אִסּוּר זְרוּת וּמְעִילָה עַל הַחֵלֶב. מ"מ עֲצָם הַהֲקֵדֵשׁ בְּנֹדָאֵי יְהִי גַם עָלָיו. רַק דְּאִסּוּר אַנְבְּרָא לֹא יְהִי. וְא"כ פִּינּוּ דְדִינֵינּוּ בְּזַה רַק אֲאִסּוּרָא דְגַבְרָא לֹא שִׁיָּיָהּ מִגּוּ דְאַתּוּסַף אִסּוּר חֲפֵצָא.

דְּאִין שִׁיכּוּת זֶה לְזֶה. וְרֵאָלִי לְחִילּוּק זֶה, דְּפִשׁוּט הוּא.

דְּלִשִׁי הַפּוֹסְקִים ז"ל דְּאִין נְדָרִים חֲלִים עַל הָאִסּוּרִים. אִם אָמַר קוֹנֵם נְבִילָה זֶה עָלָיו.

פִּינּוּ דְאִין אִסּוּר חע"א. לֹא יַחּוּל שׁוּם קַדְוֵשׁת אַנְבְּרָא.

וְאִפְּלֵ לְמ"ד יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנְמוֹת. וְאִם הִקְדִּישׁ נְבִילָה אוּ שֵׁם בְּכַרִּיתוֹת דְּקִיָּיִמִין לְעַנְיָן הַחֵלֶב.

בְּרוּר הוּא דְאִף אֵי נִימָא אֵין אִסּוּר זְרוּת וּמְעִילָה חַל אֲאִסּוּר חֵלֶב. מ"מ יְהִי הַחֵלֶב קְדוּשׁת פְּשׁוּרָא.

וע"כ כמ"ש וְצָרִיף עוֹד יֵשׁוּב בְּזַה. וְכ"ז דְּנֹקָא בְּקוֹנֵם פְּרִטֵי אָבֵל (ה) בְּקוֹנֵם עָלֵי שְׁחוּטוֹת וְנִבְלוֹת כו"ע מוֹדוּ דְמַהֲנֵי כּוֹלָל לְחוּל עַל אִסּוּרִין.

וְהִיא מְשַׁנָּה מִפּוֹרְשֵׁת נְדָרִים (ד"צ ע"ב). נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְהוּדִים עֵי"ש בְּתוֹס' ז"ל.

וְהַאֲחַרּוֹנִים הָאֲרִיכוּ בְּזַה: י מִיָּלִי דְרַבְּנָן בְּזַה יֵשׁ שְׁמֵי חֲלוּקוֹת (א) מְצַנָּה דְרַבְּנָן. פְּגוּן נְשַׁבַּע לְהַדְלִיק גַּר חֲנוּפָה אוּ שְׁלֵא לְהַדְלִיק.

וְדִין זֶה מִן מִסְכָּם מִפְּלֵ הַפּוֹסְקִים ז"ל לְדִנְשַׁבַּע לְקִיָּים אוּ לְבַטֵּל מְצַנָּה דְרַבְּנָן חֲלָה שְׁבוּעָתוֹ. עֵי תוֹס' נְזִיר (ד"ד ע"א) ד"ה מֵאֵי הִיא.

ועי' בב"י בְּטוּר יו"ד סי' רל"ט מְבִיא ג"כ בְּשֵׁם תַּשׁוּ הָרֵא"ש ז"ל. ועי' ר"ן נְדָרִים (ד"ח ע"א) ד"ה הָא קמ"ל עֵי"ש.

וּמִדְבָרֵי פְּלֵם נְלַמֵּד דְחֲלָה שְׁבוּעָתוֹ לְגַמְרֵי וְהוּא שְׁבוּעַת בְּטוּי. וע"כ אִם נְשַׁבַּע גַּם לְבַטֵּל מְחַוֵּב הוּא לְבַטֵּל בְּשַׁב וְא"ת הַמְצַנָּה דְרַבְּנָן וְלֹא לְעַבּוֹר אֲשַׁבּוּעָתוֹ (ב) אִסּוּרִין דְרַבְּנָן.

פְּגוּן לְאַכּוֹל שְׁוֶמֶן הַגִּיד. אוּ לְתַת רַבִּית דְרַבְּנָן.

וְאִף דְגַם בְּזַה הַדִּין מִן מִסְכָּם דְחֲלָה שְׁבוּעָתוֹ עֵי בְּב"ח בְּסִי רל"ט בְּיו"ד שְׁכ' דְאִף דְכו"ע מוֹדוּ דְחִיָּילָא שְׁבוּעָה עַל אִסּוּר דְרַבְּנָן. וְהוּא ש"ס עָרוּף בְּיוֹמָא ע"ג דְחִיָּילָא שְׁבוּעָה עַל חֲצִי שְׁעוֹר לר"ל דְאֵינּוּ אִסּוּר מֵה"ת.

מ"מ פשוט הדבר דאם נשבע לעבור על איסור דרבנן לא מניחין אותו לעבור בידים עלי
פדי לקיים שבועתו ועי' בשו"ע יו"ד סי' רל"ט סק"כ בפ"א שם. וכן כתב המל"מ פ"ד
מה' מלנה ולנה עיי"ש.

אמנם מצאתי בפ"י הרדב"ז להרמב"ם פ"ה מה"ש ה"ח שכתב בנשבע שאוכל פחות
מפזית נבילה מוטב שיאכל אותו ולא יעבור אשבועתו ע"ש. ועי' מה שהביא ב"י ו"ל
בסי' רל"ט שם תשו' הר"ן ו"ל בנשבע לפרוע רבית עם הקרן אם חזיר לא שבועה ככולל.

ועי' במל"מ שם שהביא בשם תשו' מבי"ט דלא שייך בזה כולל דכמו דלא חלה שבועה
על הרבית דהוי נשבע לבטל מצנה. כן לא חלה גם על הקרן דהוי נשבע לקיים מצנה
עיי"ש.

אמנם הר"ן ו"ל לשיטתו דנשבע לקיים מצנה חלה שבועה ללא ומלקות ורק לקרן
אינו חל משום דליתא בלאו והו. וא"כ שייך כולל שפיר.

ובעיקר הדברים כבר האריכו האחרונים ו"ל ודרכי לקצר במקום שאמרו להאריך: סימן
לז שלמא רבא לכבוד ידידי הרב הגאון חריף ובקי נפלא כש"ת מ' בנימין בישקא
שליט"א לאדזמאן הגאב"ד בטרעסטינא.

שוכטו"ס למר ולכא"א אחר דרישת שלומו הטוב וכו' יקרת קונטרסו לנכון הגיעני.
והנני להעירו בזה את אשר מצאה ידי די השיג על דברי: (א) בריש פל מראין אנכי
הרואה את אשר כתב"ה יחי' דנשבע שלא לאכול נבילות וטרפות ע"כ דמתנסף עלי'
איסורא מחמת השבועה אף דאין איסור חל על איסור.

ונ"מ לדינא דאם נחלה והותרו לו נבילות נצריכו היתר לשבועתו. ודלא כמ"ש בא"מ
להשיג על הפמ"ג.

והכריח כת"ה ד"ז. מהא דקיי"ל דנשבעין לזרוזי נפש' לקיים המצנה בנדרים ד"ח וכו'
הרא"ש שם דאפי' על מצנות ל"ת כן הוא וכ"ה בטושו"ע יו"ד סי' ר"ג.

ויעני' בתו"ח בשבועות דכ"ז דפשוט לוי לפי"ז דלריב"ב דיליף מקרא דנשבעתי דחלה
שבועה גמורה בנשבע לקיים המצנה כמ"ש תוס' שם. ה"ה דגם בנשבע שלא לאכול
נבילות ג"כ מחייב ודלא כמ"ש תוס' שם בזה.

ובאמת הדבר מוכרח פהרא"ש דבאמת תמוה דל"ל לר"ג למילף דנשבעין לקיים המצנה
מקרא דדוד. תיפוקלי' מקרא דבשמו תשבע דע"כ אתי לנשבעין לקיים המצנה כמבואר
בתמורה (ד"ג ע"א).

אע"כ דהו"א דוקא בנשבע לקיים מ"ע שייך זרוז. קמ"ל קרא דדוד דאפי' על ל"ת
נשבעין.

ודייק לה מדכתיב נשבעתי ואקיימה לשמור וגו' והשמר פן ואל אינו אלא ל"ת ומוכח
דגם על ל"ת נשבעין. וא"כ מוכרח דעכ"פ איסורא איכא בנשבע לקיים מל"ת שלא
לאכול נבילות וכהנה.

דאל"כ מאי זירוז איפא פיון דהשבועה לא תוסף תת פחה פלל. ולפי"ז תמוהין באמת דברי הש"ף בסי' רל"ח סק"ה במ"ש דאם נשבע שלא לאכול גבילות ונחלה א"צ היתר לשבועה כמו שתמה הפמ"ג.

אולם י"ל בסברת הש"ף דאנמנדא הוא דאנו סהדי דמסתמא לא רצה להחמיר עלי' יותר מאיסורי תורה וסברא פזו כתב המל"מ בפ"ד מה"ש ולענ"ד היא סברת הג"מ בנדריים ל"ט דלא אדרין' מן סיותי' ופי' הר"ן שם דא"צ שייאמר פן בפירוש אלא סתמא דמילתא הכי.

ע"כ תוכן דברי כת"ה שי' בקצרה: (ב) והנה בעיקר הדבר אי שייך זירוז במל"ת. אפ"ש לומר דאין פאן מחלוקת פלל בין הפוסקים ז"ל.

ומודו בזה גם תוס' ז"ל ובפרט דהרשב"א ז"ל כ"כ בשבועות בשם הירושלמי. וכ"ה בתוספתא רפ"ב.

ומ"ש תוס' בשבועות (דכ"ז ע"א) לחלק לריב"ב בין מ"ע למל"ת. היינו משום דתוס' ז"ל באותו דבור ע"כ ס"ל פסברת הר"ן ז"ל והר"ן ז"ל נדריים ד"ח דבלקנים מ"ע ל"ש אין איסור חל על איסור כמ"ש שם בהדיא.

ולזה כתבו לריב"ב דיליף מקרא דנשבועתי. אין הכרח רק בלקנים מ"ע דס"ל קרא דנשבועתי לשבועה גמורה ולא לזירוז.

אבל לקנים מל"ת דשייך בזה אאחע"א. אין ראי' מקרא דנשבועתי וס' תו"ח אינו בידי לעי' במש"ש אכן מה שהכריח כת"ה דמדאיפא זירוז בל"ת.

ע"כ דחלה שבועה לאיסור עכ"פ. דאל"כ מאי זירוז איפא.

לא ידעתי מה יענה ביום שידובר בשי' הרמב"ן ז"ל במלחמות ספ"ג דשבועות שכתב בהדיא דגם לאו ליפא גם בנשבע לקנים מ"ע משום דמעטינן לה מלא יחל דברו אבל אהה מניחל לחפצי שמים דחפצי שמים אינו פלל בלאו לא לקנים ולא לבטל.

וכתב בהדיא דאינו אלא זירוז בעלמא דלא הוי שבועה לבטלה וכלשון זה כתב גם הרא"ש ז"ל בפ' לנדריים. ומ"ש בקצוה"ח סי' ע"ג דגם להרמב"ן ז"ל ע"כ דאיסור איפא.

וג"כ מיסוד זה דאל"כ מאי זירוז איפא. פבר הקשיתי עלי' במק"א דכל דברי' תמוהין שם: (ג) ומ"ש לתרץ ד' הש"ף ז"ל דמשו"ה בנשבע שלא לאכול גבילות א"צ היתר פשנחלה משום דמסתמא לא החמיר על עצמו יותר משאר איסורי תורה דמותרין לחולה שיי"ב ספנה.

וכמ"ש סברא זו במל"מ. תמוה מאד.

דא"כ אפי' באוסר דבר היתר נמי נימא דכשנחלה א"צ היתר לשבועה. ומ"ש.

וע"כ פיון דגם באיסורי תורה הדין דאין מותרין לו רק אם בלתי אפ"ש הוא להמציא לו היתרא. וכשבידו להשיג היתרא אסורין לו האיסורין.

דמאכילין הקל הקל. א"כ גם בזה פיון דיכול ליתשל אשבועתי', אסור לו לאכול בלא התרה.

וּכְשֶׁאֵין בְּיָדוֹ לִיתְשֵׁל. הֲלֹא בְּלֹא"ה אֵין דְּבַר שְׁעוּמַד בְּפָנָי פְּקוּחַ נֶפֶשׁ.
וְזֶה בְּרוּר. וּבִמְקַ"א פְּתַבְתִּי דִּי"ל דְּהַשְׁ"ף ס"ל לְהִלְכָה אוֹ כְשִׁי הֶרְמַבְ"ן ו"ל דְּגַם בְּלִקְנִים
מ"ע אֵין אִיסוּר כְּלָל מְשׁוּם דְּמַמְעֻטִּינָן לָהּ לְגַמְרֵי מְלָאוּ דְלֹא יַחַל.

אוֹ כְשִׁי תוּס' ו"ל דְּמִן כְּרַח מְדַבְרֵיהֶם סוּף גְּדָרִים גְּבִי גְטוּלָה אָנִי מִן הִיְהוּדִים דַּס"ל דְּכָל
הִיכָא דְאֵין אֲחַח"ע"א גַּם תְּרֵי אִיסוּרֵי לִיכָא. וְהֶאָרִיף בְּזֶה בַּס' בַּה"ל ח"א סִי' מ"ד.

אָכֵן צ"ע עוֹד לְמֵאֵי שְׁהִבִּיא בְּגִלְיוֹן רַש"א בִּיּו"ד סִי' רַל"ט ס"ק י"ג דְּבַרֵי מְהַר"ל בֶּן חֲבִיב
ו"ל דְּבִשְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל כֶּפֶר זֶה שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל כֶּפֶר זֶה הֵינּוּ טַעְמָא דִּיכּוֹל לְמַתְשֵׁל
אֲשַׁנְי' גַּם קוֹדֵם שְׁנִשְׁאֵל עַל רֵאשׁוּנָה.

מְשׁוּם דְּלִאִיסוּר בְּעֻלְמָא חָלָה שְׁנִי אַרְאֵשׁוּנָה רַק דְּחִיּוּבָא לִיכָא. וְעֵי' בְּמַחְנֵה אֶפְרַיִם ה"ש
סִי' ז'.

א"כ הֲרֵי הַשְׁ"ף ו"ל בַּסִּי' רַכ"ט בְּנַה"כ שֵׁם שְׁהַשְׁיַג עַל הַט"ז ו"ל בַּסִּי' ו"ל כְּפִתְרֵי
בֶּן חֲבִיב ו"ל. מוֹכַח דְּגַם בְּשְׁבוּעָה עַל שְׁבוּעָה אִיכָא תְּרֵי אִיסוּרֵי.

מכ"ש בְּשְׁבוּעָה עַל אִיסוּרֵין וס' מְהַר"ל אֵינוֹ בְּיָדֵי: ד) וְאָגַב רְאִיתִי עֲתָה לְהַגְאֹן רַעַק"א
ו"ל בְּמַשְׁנֵה ז' פ"ג דְּשְׁבוּעוֹת שְׁהַקְשָׁה שֵׁם עַל הַשְׁ"ף ו"ל בַּסִּי' רַל"ח ס"ק כ"ב שְׁפַתְב
לְחַלֵּק לְסִבְרַת הַמְּחַבֵּר ו"ל בֵּין אִם שְׁבוּעָה שְׁנִי הִיְתָה פְּרֵאשׁוּנָה כְּמוֹ שְׁלֹא אוֹכֵל שְׁלֹא
אוֹכֵל דְּאָז אֲמַרִּינָן בְּזֶה דָּאם נִשְׁאֵל אַרְאֵשׁוּנָה חָלָה שְׁנִי.

וּבֵין אִם בְּשַׁנְי' נִשְׁבַּע הִיכָף רֵאשׁוּנָה כְּגוֹן שְׁלֹא אוֹכֵל כֶּפֶר זֶה שְׁבוּעָה שְׁאֵןכְּלָנָה דְּבִזָּה אֵין
לְשַׁנְי' מְקוּם לְחוּל כְּלָל אַף אִם נִשְׁאֵל אַרְאֵשׁוּנָה. וְע"ז פְּתַב רַבִּינוּ עֲקִיבָא אִיגָר ו"ל דַּז"א.

דַּא"כ אִיף אֲמַרִּינָן בְּשְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל דָּאם נִשְׁאֵל עַל רֵאשׁוּנָה שְׁנִי
חָלָה. וּמַשְׁמַע דְּחָלָה שְׁנִי אַף לְקַרְבָּן.

וְהָא לִיתָא בְּהוֹן דָּאם הִי' נִשְׁבַּע שְׁיֵאכְלָנָה לֹא הִי' לָהּ מְקוּם לְחוּל כְּלָל אַף כְּשִׁנְשָׁאֵל
אַרְאֵשׁוּנָה. וְע"כ דְּגַם בְּנִשְׁבַּע הִיכָף רֵאשׁוּנָה חָלָה שְׁנִי כְּשִׁנְשָׁאֵל אַרְאֵשׁוּנָה עֵי"ש: וְאַחֲרֵי
הַמְּחִילָה מַכְתָּה"ג הִנֵּה בַחִי' נִמוּקֵי יוֹסֵף לְשְׁבוּעוֹת דַּכ"ז מְבוֹאֵר בְּהַדְיָא לְחַלֵּק בְּזֶה כַּמ"ש
הַשְׁ"ף ו"ל.

הֵן אֲמַנָּם דְּגַם הַשְׁ"ף ו"ל לֹא רָאָה ד' הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף ו"ל מְדַהֲנִים דְּבַרֵי הַשׁו"ע בַּצ"ע. וְאוּלַי
עוֹד לֹא נִדְפַס בִּימֵיהֶם.

אָבֵל עַכ"פ יִתְד תְּקוּעַ הוּא דִּין זֶה בְּמְקוּם נְאֻמָּן. וְע"כ צ"ל לְהַנְמוּק"י ו"ל דְּהָא דְּחָלָה שְׁנִי
הוּא רַק לְמַלְקוֹת דְּלֹא בְּעֵינָן לָאוּ וְהוּן.

וּמָה שְׁתִּי' שֵׁם בְּתַפְאָרַת יְרוּשָׁלַיִם מְשׁוּם דְּאִיתָא בְּהוֹן סְתָמָא שְׁאוּכֵל כַּמ"ש הֶרֶאשׁוּנִים ו"ל
בְּנִשְׁבַּע שְׁלֹא אוֹכֵל נְבִילוֹת וּשְׁחוּטוֹת. זֶהוּ ל"ש רַק בְּנִשְׁבַּע מְקוֹדֵם עַל כֶּפֶר מִיְנוּחַד שְׁלֹא
יֵאכְלָנוּ.

בְּזֶה אִיתָא בְּשְׁבוּעָה סְתָם שְׁאוּכֵל דְּחִיּוּבָא שְׁבוּעָה לְעַנְנָן זֶה שְׁאָם יֵאכֵל לְכַפֵּר זֶה יֵצֵא יְדֵי,
שְׁבוּעָה. וְכַמ"ש לְעַנְנָן נְבִילוֹת.

משא"כ בנשבע בראשונה סתם שלא אוכל וחרור ואמר שבועה שלא אוכל בזה אם הי' נשבע שיאכל אין חלות לשבועה כלל. וא"כ ליטא בהן.

ואף דבשו"ע מביא דינא דרבא דאם נשאל על הראשונה שני' חלה גבי שלא אוכל כפר זו. אבל מקורו בנדרים די"ח אמתני' שם דמיירי בנשבע סתם: ח) שוב הקשה כת"ה במ"ש הרמב"ם ז"ל דנשבע שלא לאכול ז"י הוי דבר שא"א לעמוד בו והוי שבועת שווא. וע"ז הקשה הלא יכול לעמוד בשבועתו ולאכול פחות מפשיעור שלא יהי' זית בכדי אכילת פרס. ולא יעבור אשבועתו.

וידידנו הרב הגאון המפורסם מ' מרדכי אלי ראבינאוויץ שליט"א הגאב"ד דוואזשילקאווא עוד הוסיף מלים והקשה לשאל בזה. למ"ש הר"ן להאלפסי פ"ג דשבועות בטעמא דהרמב"ם דנשבע שלא יאכל נאסר גם בח"ש.

אף דאיסור הבא ע"י עצמו הוא והוא לא אסר עצמו בפחות מפזיית וכתב הר"ן דנהידיהוא לא אסר עצמו רק בפזיית מ"מ גזה"כ הוא דאסור ח"ש כמו בכל שאר האיסורין מטעמא דחזי לאיצטרופי ויענין במל"מ רפ"ד מה"ש.

ולפי"ז פנין דמאי דנאסר בח"ש אינו מטעם עצם שבועתו דהוא לא נתפנין כלל לפחות מפזיית. ורק דממילא רכיב ע"ז איסורא דאורייתא א"כ ל"ש לומר דמשום מה דינכרח לאכול פחות פחות מפזיית.

יהי' נקרא דבר שא"א לעמוד בו. דהלא שפיר יעמוד בקיום השבועה ורק יוגרם שיעבור איסור אחר שאינו מעצם השבועה.

ובאמת הדבר תמוה מאד. ומצאתי שהקשה פן הגאון רעק"א ז"ל מוכא בחת"ס לנדרים דט"ז: ו) והי' נ"ל בזה.

למ"ש הרא"ם מוכא במל"מ שם. דלשון אכילה בכ"מ בכל שהוא.

וכ' המל"מ דלפ"ז הא דבנשבע שלא יאכל אינו נאסר רק בפזיית. היינו טעמא משום דנדאי לא נתפנין להחמיר על עצמו יותר מאיסורי תורה.

והיינו דאם באמת נאסר עצמו גם בפחות מפזיית תחייב ג"כ קרפן ומלקות ע"ז יעוי"ש וכ"ז שיידו בעלמא היכא דבאמת חלה עלי' שבועת בטוי. משא"כ בזה שנשבע שלא יאכל ז' ימים.

דאדרבה אם נאמר דאסר עצמו אף בכל שהוא. יצמח מזה קולא לעצם האיסור.

דממילא תהי' שבועתו דבר שא"א לעמוד בו באמת פנין דנאסר מחמת השבועה גם בח"ש. וא"כ הדין דלא חלה שבועה לאסור כלל.

והוי רק ש"ש ומלקין אותו ויאכל מיד. א"כ אפ"ל דבזה ל"ש האומדנא נגד סתימת לשונו דמשמע בכ"ש.

משום דנדאי לא רצה להחמיר ע"ע יותר מאיסורי תורה. אדרבה אולי האי גברא רק לש"ש נתפנין ואוסר עצמו בכל שהוא כדי שלא יאסר בשבועת בטוי כלל.

ורא' גם מדנחית לאסור עצמו לשבעה ימים דבר שא"א לעמוד בו. וא"כ דלא שינה בזה
האומדנא דאיכא בעלמא ממילא ראי' מסתימת לשונו דסתם אכילה בכ"ש.

דאסר עצמו גם בתצי וית. ולזה הוי שפיר ש"ש.

ובזה נרונים לתרץ מה שהקשיתי לשי' הרמב"ם ו"ל בפ"ה מה"ש דנשבע שלא יאכל
סתם אינו אסור בנבילות וכל דברים האסורים. א"כ מדוע הוי ש"ש בנשבע לז"י הלא
יוכל לעמוד בשבועתו ויאכל נו"ט.

ובפרט למ"ש הכ"מ ו"ל בטעמי דהרמב"ם ו"ל משום דברור ש"אכל לנשיסתפן. א"כ
כשיאכל נו"ט לנשיסתפן הרי יאכל בהיתר.

ולמ"ש בזה דכיון דאסר עצמו בכ"ש א"כ חלה שבועה גם אנבילות. אכן ז"א.

דטעמי דהרמב"ם ו"ל דאינו נאסר בנו"ט בנשבע סתם משום דהוי כמו עפר שאינו ראוי
לאכילה. א"כ גם באסר עצמו בכ"ש.

כיון דח"ש לדין אסור מה"ת אפתי דברים שאינם ראויין מקרו. גם בעיקר הסברא יש
עוד לעי' דנראה סתירה לזה מד' הפוסקים ו"ל.

יעני' ברא"ש ורשב"א ו"ל (בדכ"ה ע"א) גבי נשבע סתם שלא אישן אם משמע לעולם
או לא יעו"ש. ועי' מ"ש לעיל בזה: ז) ומ"ש לישב מה שתמוהים לי דברי הגאון בבה"ל
סי' מ"ד שכ' לישב דעת הרמב"ם דנשבע שלא לאכול נבו"ט לא לקי משום ש"ש.

משום דס"ל דאין דאין אסור חע"א מ"מ תרי איסורי איכא. ולא הוי ש"ש.

וע"ז נפלאתי ממה שפסק בלקיים מ"ע שלוקה משום ש"ש. וע"כ דס"ל פרמב"ן ו"ל
דלא חל פלל משום דממעטינן מקרא דאתה מיחל לחפצי שמים.

א"כ בלקיים מל"ת בנדאי לא חל פלל ג"כ וכת"ה שי' פתב לתרץ דברי'. די"ל דאף
להרמב"ן ו"ל אין למעט מקרא לנשבע לקיים מל"ת.

דהאיך נאמר דאתה מיחל לחפצי שמים ויאכל נבו"ט. ובלקיים מל"ת הוא רק מטעם
דאין אסור חע"א.

וכל זה איננו שנה לי דכמו דממעטינן מהאי קרא נשבע לקיים מ"ע כמו כן נמעט גם
לקיים מל"ת ופי' הקרא דחפצי שמים אינן בכלל לא יחל לא לקיים ולא לבטל. וכמ"ש
הרמב"ן ו"ל בהד"א.

ואין שוב סברא לחלק בזה בין לקיים מ"ע ובין לקיים מל"ת: ח) ומ"ש עוד וז"ל עוד
ראיתי בדברי כתר"ה שי' שכ' לישב קוש' התוס' בשבועות (דכ"ד ע"א) שהק' לר"ל
דל"ל פולל באיסור הבא ע"י עצמו ממתני' דכריתות דיש אוכל אכילה אחת דחיייל
מוקדשין אהלב.

עפ"י דברי הר"ן נדרים י"א דהא דאסור לזרים ולטמאים בותר זריקה אין זה מצד נדרו
דפקע לי' בזריקת דמים ואיסורו רק מגזה"כ. ועפ"י חידוש רופ"מ דהחיוב מעילה
באימורין לאחר זריקה אינו מתמת נדרו ורק מגזה"כ.

ואף באימורי קדושי קדושים שהי' בהם מקודם חיוב מעילה נפקע ע"י הוריקה וחייל
איסור חדש מגזה"כ. וא"כ לא הוי תו איסור הבא ע"י עצמו עכתו"ד ודפח"ח.

והדברים משמחים לב. אבל אינו אמת לענ"ד.

דבנדורים שם מוקי בנותר של עולה. ולדברי' גם בזה אינו מצד נדרו.

דנדרו פקע ע"י זריקה גם לענין האימורין וא"כ אינו דבר הנדור וכו' ובפרט למ"ש
הרמב"ן ז"ל בב"ב דע"ט בהקדוש בור דמועלין בו ואין מועלין במה שבתוכו דאף
הקדוש קונה מטעם חצר מ"מ אין מעילה אלא בהקדוש שע"י קדושת פי'.

וא"כ בנדאי אין לומר דאחר שגזרק כבר נפקע הקדושה שפאה ע"י פי', דע"כ אנו
מוכרחין לבוא לקדושת פי' לענין אשם מעילות עכתו"ד הד"ג שי' : ואני איני רואה בכ"ז
השגה על דברי. מה שמבואר בש"ס דנותר של עולה מקרי דבר הנדור.

דוקא בעולה הדין פו. דכל סברת הר"ן דאינו דבר הנדור אחר זריקה.

משום דהוא לא חילק בין חזה ושוק לשאר הבשר. וכן מדשרי לפהנים גם חזה ושוק
והוא אסרי' אפול' עלמא וע"כ דפקע נדרו.

ואינו רק מגזה"כ וכ"ז דוקא בכל הקדושים דיש בהן חילוק בין קודם זריקות דמן לבתר
זריקה ובין בשר לשאר אימורין. משא"כ בעולה דאין שום חילוק בה בין בשר לאימורין
באפי' לאחר זריקה.

א"כ אדרבה מהיכי פיתי לומר דפקע נדרו בתר זריקה. ואדרבה נ"ל ראי' מהא דלא מוקי
שם בנותר דאימורין ובשלים.

וכן מצאתי בירושלמי שם דהאומר נותר של שלמים בנדאי מותר, ואי נימא דהאימורין
הוו לעולם דבר הנדור א"כ גם בשלמים משכח"ל דבר הנדור. ובאפי' אמר סתם.

הלא סתם נדרים להחמיר. ועי' בתוס' שם.

וע"כ דגם האימורין בשלמים בתר זריקה הוו רק דבר האסור ולא דבר הנדור. ומה
שהשיג מד' הרמב"ן ז"ל ג"כ לא אבין השגתו בזה.

דכינן דעיקרה ותחלתה של ההקדוש הי' ע"י מקדוש. בנדאי שינוי בזה דין מעילה גם
לדידי' ועוד אטו אם נפקע נדרו בתר זריקה.

נפקע עיקר ההקדוש ויצא לחולין הלא רק איסור נדרו פקע לי' וחייל איסור על הקדוש
מגזה"כ. (וא"ש:ט) ומ"ש עוד על מ"ש במה שחידש בשו"ת שיבת ציון סי' פ"ח דסוטה
שנאסרה ע"י קנוי וסתירה ואסרה התורה הספק בנדאי.

אין האיסור רק על הבעל דלדידי' ספק הוא. אבל לא על האשה דלדידה אין ספק פלל.

ואמרתי ראי' לזה מסוגיא דיבמות (דס"א ע"ב) דאמר רבי מתניא בן חרש אפי' הלה בעלה
להשקותה ובא עלי' בדרה עשאה זונה. ופרש"י הואיל ונבעלה לפסול לה ואם מת אסורה
לכהן.

נתמה הגרע"א ו"ל בדו"ח הלא בלא"ה אסורה לכהן מפת עשה דונטמא. ואסורה עד שתשתה.

וכיון שפא עלי בדרה ואינו מנוקה מעון שוב אין המים בודקים וממילא נשארת באסורה. ונ"ל מזה ראי' למ"ש השבת ציון דלגבי האשה כיון דלדידה ליפא ספק פלל אין עלי האיסור דונטמא.

וא"כ נ"מ גדולה בהא דנעשית זונה דיהי' גם עלי אסורה. משא"כ מקודם לא הי' עלי שום איסור.

ושוב אמרתי דנ"ל אדרבה מזה סתירה לדברי הש"צ. דנראה פשוט לכאורה דמה דדרשינו מוכי תהי' לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה.

הוא דוקא אם הוא זר אצלה דיש עלי' ג"כ איסור כבכל פסולים דעלמא. אבל אם אין זר אצלה דעלי' אין שום איסור פלל.

לא שיהי' בזה קרא זה דנבעלה לפסול לה. ולא שיהי' דנעשית זונה בביאת התירא לגבה. וא"כ מדנעשית זונה בזה. ע"כ דגם עלי' איפא אסורה דונטמא וזר אצלה הוא.

ע"כ דברי וקבר נדפס ד"ז בשמי בקובץ פנסת חכמי ישראל בסי' קט"ו: וכת"ה פתב דפשוט דאף אם אין עלי' איסור פלל. מ"מ לא גרע מנאנסה דחשיבה זונה ללישנא קמא לעיל דנ"ו ע"ב ואפ"י ללישנא בתרא שם דבאונס לא הויא זונה אינו אלא בא"א ולא בשאר עריות לענין פסולי פהונה כמ"ש תוס' שם ד"ה מאי.

וא"כ גם לר' מתניא פשיטא דגם באונס עשא זונה. ולק"מ להש"צ מהא דר' מתניא.

עכ"ד כת"ה שי' י) נאני הנני עוד פמסתפק בזה די"ל דהיכא דאין עלי' איסור פלל דדיפא מנאנסה. דבנאסה עכ"פ נבעלה לפסול לה ולזר אצלה.

משא"כ כשאין עלי' איסור פלל. לאו זר אצלה מקרי.

ושפיר קשה לי אחידושא דחידוש לן בש"צ דממ"נ אם זינתה בסתירתה מקודם. בלא"ה אסורה לכהן.

ואם לא זינתה. א"כ לדברי דהש"צ לא הי' עלי' העשה דונטמא ג"כ.

וא"כ גם עתה לא נעשית זונה דלאו זר אצלה הוא. ולא מהני לן מידי מה שמתרץ בדו"ח דנ"מ לענין מלקות כיון דנעשית זונה ונדאית.

ולמ"ש לדברי הש"צ ז"א דאכתי ספק הוא כמ"ש. ואף דטעמא דר' מתניא בן חרש שנעשית זונה בביאה פסולה.

ע"כ לאו מקרא דכי תהי' לאיש זר הוא. ורק דס"ל דזהו זונה דקרא האמורה בפסולי פהונה כדמוכח בש"ס דאזונה דקרא קיימי התם.

ועי' בזה דושי הרשב"א ו"ל (בד' ס"ח). ובמל"מ רפי"ח מאסורי ביאה יעוי"ש מ"מ לא מסתבר לומר דאם נבעלה בעילת היתר לגבה לגמרי שתהי' זונה בזה.

וע"כ דלא כמו שחידש הגאון השואל שם בס' ש"צ ורק דגם היא אסורה מחמת העשה דונטמאך אף דאומרת פרי לי. ושפיר אמר ר' מתניא בן חרש שפיון שנבעלה בעילה אסורה הרי היא בכלל זונה דקרא.

ונ"מ לענין מלקות דעתה זונה ונדאית היא. וכמ"ש הגרעק"א ז"ל.

ואפ"י למש"ש בש"צ דגם אי נימא דליכא לגבה האיסור דונטמאך. מ"מ בנדאי עוברת על לאו דלפני ענר.

כיון דלדידן אסורה. מ"מ פשוט דל"ש איסור זה דלפני ענר שתעשה זונה משו"ז דאין זה איסור בעילה.

והבעילה בעצמה מותרת היא: (יא) ועוד נ"ל ראי' דגם היא אסורה בעשה דונטמאך מדברי התוס' ז"ל (בד' פ"ה ע"ב) בד"ה ולר' מתניא ב"ח. שכתבו דלרבנן ניקח דלאו בת שתי' היא כיון שגירשה אבל לר"מ ב"ח שנעשית זונה לא מרגלא לי' אע"ג דבלא"ה היתה פסולה לכהונה מונטמאך וכו' יעו"ש.

ואי נימא דאין עלי' האיסור דונטמאך. ואפ"ה לרמב"ח נעשית זונה.

א"כ מאי זה שכתבו דבלא"ה אסורה מונטמאך. הלא איסור זה רק עלי' ולא לגבה.

ואם נעשית זונה הלא תאסר גם היא דכל היכא נשהו מונהר היא מונהרת. וא"כ לא מרגלא לי'.

וע"כ דגם עשה דונטמאך איכא גם עלי': (יב) וראיתי לכת"ה שי' בקונטרסו שכתב דדברי השואל בתשו' שיבת ציון מובאים ג"כ בחז"ס חאהע"ז סי' ק"נ והוא הגאון מהר"ם מינץ ז"ל מאוכן ישן וכסי' קנ"ב שם היא תשו' הגאון רעק"א ז"ל למהר"ם מינץ ז"ל.

ודחה שם סברתו מהא דאסורה לבועל ולתרומה כ"ז שלא שתתה אף אם צנוחא טהורה אני כמ"ש בב"ש סי' י"א ס"ק י"ב ובמל"ש פ"ב מה"ס הי"ב. וע"ז פתב כת"ה דמהא דאסורה לבועל אף דהוא טוען פרי.

אין ראי' כ"כ די"ל דעיקר מה דנאסרת לבועל הוא משום שנאסרת לבעל דהא אנוסה שריא לבועל כמבואר בכתובות ד"ט יעו"ש ובמל"ש שם ובב"ש שם. אמנם מתרומה לכאורה צדקו מאד דברי רבינו הגרע"א ז"ל דמנכרח דגם היא קיימא באיסור דונטמאך אף דברי לה שטהורה היא.

ולפי"ז קשה מש"ס דסוטה (דכ"ח ע"ב) דקאמר וכת"ה כהונה ל"צ קרא שיהי עשה בה ספק זונה כזונה תרומה נמי לא תבעי קרא שיהי עשה בה ספק זונה כזונה. וקשה אמאי לא אמר דאי לאו קרא הו"א דוקא לבעל ולכהונה אסורה משום דספק אצלם.

אבל לתרומה דאין נפ"מ אלא לדידה לחוד סד"א דמהני פרי שלה. ומשו"ה גלי קרא דטמאה בהחלט אף שטהורה היא ול"מ פרי דידה.

אע"כ דגם השתא דגלי קרא שריא לאכול תרומה בצנינעא. ושפיר פריה הש"ס ומוכח כמהר"ם מינץ.

עכ"ד: ולא אבין איך נוכל לומר פנה לחלק באיסור אכילת תרומה בין בצניעה לפרהסיא ואם באמת מהני פרי דילה וכמו שהביא כת"ה מפתנבות (דכ"ב ע"ב) גבי ניסת לאחד מעידי. א"כ אמאי אסורה בתרומה.

וע"כ דבכאן גזה"כ הוא שאסרה התורה את הספק ואף היא בכלל האיסור. ומה שהקשה מהא דאמר תרומה נמי לא תבעיא קרא.

י"ל דכוננת הש"ס דאי נימא דעיקר מה דמצרכינן לקרא לאיסור תרומה. הוא משום דלגבה לא ידעינן שגם היא בכלל האיסור א"כ אפתי פהונה גופה בעי קרא משום דיגדה.

דגם היא מוזהרת. וע"כ מקרא דונטמאה דינעינן דאסורה לבעל.

והפתוב אסר את הספק פנדאי וקרי לה טמאה ידעינן דגם היא בכלל האיסור. פיון דגם אם כלפי שמיא גלי דטהורה היא מ"מ עובר הבעל באיסור עשה.

וכמ"ש תוס' שם (דכ"ח ע"א). א"כ ממילא גם תרומה ל"צ קרא.

וכן צ"ל באמת לדברי הירושלמי שמוכא בתוס' שם שא דכ"ט ד"ה שפנדלא מצריף באמת קרא לכהונה ולתרומה ויליף מהא שטימא אותה הפתוב לבעלה. ויקשה באמת איך ילפינן איסור לגבה מהא שאסורה לבעלה.

וע"כ או דינעינן מאיסורא דבועל כמ"ש הגרעק"א ו"ל או דמהא דעשאה הפתוב לנדאי טמאה ידעינן גם זה דגם היא בכלל האיסור. וא"ש: ובזה אומר שלום לו בנפש תדרשנו לטובה ולברכה פל הימים: חיאל מיכל ראבינאוויץ סימן לח שלום וכל טוב סלה לכבוד דידי הרב הגאון צמ"ס וכו' כש"מ הושע העשיל שליט"א מרגליות הגאב"ד בווישנווע: אחדשה"ט וכו' א) ראיתי מ"ש מעכת"ה לתרץ מה שקשה לי בריש מס' מכות.

בהא דאמר שם הש"ס הטעם דעדים שמעידין באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה ונמצאו זוממין אין אומרים יעשו בן גרושה או בן חלוצה תחתיה אלא לוקה. אךבעים.

ובעי בגמ' מנה"מ אמר רבי הושע בן לוי דאמר קרא ונעשיתם לו כאש"ז לעשות לאחי לו ולא לזרעו. וליפסלוה לדידי' ולא לפסלוה לזרעי'.

בעינן פאשר זמם לעשות וליכא. וע"ז הקשיתי לר' דוסתאי ב"ר ינאי בקדושין דע"ז פשם שבני ישראל מקנה טהרה לחללות בנות ישראל מקנה טהרה לחללים.

ולדידי' אין חללות רק מחלל שנשא חללה כמבואר שם. ונמצא דלדידי' אם העידו עדים באחד שהוא בן גרושה או בן חלוצה אינם באים רק לפוסלו ולא לפסול זרעו.

דהא ממ"נ אם ישא חללה. פיון דכהן הוא.

בלאו הכי בני חללים דלא חלל זרעו פתיב. ואם ישא פשרה.

גם עתה דיהי' חלל עפ"י עדותן. מ"מ בני מפשרה אינם חללים דבנות ישראל מקנה טהרה לחללים וא"כ פיון דלא באים לפסול זרעו ול"ש תי' דריב"ל.

א"כ יעשו העדים בני גרושה ובני חלוצה. וממתני' משמע דמילתא פסיקא הוא.

וקְשָׁה טוֹבָא וּכ' כַּת"ה לְתַרְזַן דְּלִק"מ. דְּאָפִי לְרַבֵּי דוֹסְתַאי בַּר"י דְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל מְקוּנָה
טְהָרָה לְחַלְלִים וּבִתּוֹ פְּשָׁרָה לְכַהֲנָה דְּאִין עֲלָה פְּסוּל חַלְלוֹת.

מ"מ בְּנֵי בְּוֹדָא אֵינָם פְּהֻגִים פִּינּוֹן דְּהוּא חָלָל. א"כ גַּם לְדִידָן בָּאוּ הָעֵדִים לְפָסוּל וְרַעוּ
הֵינּוּ בְּנֵי שְׂלָא יְהִי פְּהֻגִים וּמְלַבֵּד שְׂפָשׁוּט הוּא מְבֹאָר פֶּן לְהִדְיָא בְּתוֹס' יְבָמוֹת פ"ה ע"ב.
עכ"ד וְלְכַאוּרָה צְדָקוֹ דְּבָרֵי בְּזָה: (ב) וְאִמִּינָא אֲנָא דִּישׁ מְקוּם לְקוֹשְׁי' עפ"י מֵאֵי שְׂאֲמַרְתִּי
מְפָרַב לְבָאָר דְּבָרֵי רִיב"ל דְּאָמַר קָרָא וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאש"ז. לוֹ וְלֹא לְזַרְעוֹ.
וְהֵינּוּ פִּינּוֹן שְׂאִין אֲנוּ יְכוּלִים לְפָסוּל גַּם זַרְעֵ הָעֵדִים. וְהֵם בָּאוּ לְפָסוּל אֶת הַנְּיָדוֹן וְאֶת
זַרְעוֹ.

וְלֹא מִתְקַיְמָא דִּין דְּכַאֲשֶׁר זָמַם נֶגֶד זַרְעוֹ. וּבְעֵינָן כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת וְלִיכָא.
וְכַדְמִסִּיק. וְקָשָׁה לְכַאוּרָה.

הֲלֵא בְּרוּר הוּא דְּאֵם הָעֵדִים יְעִידוּ עַל מְשֻׁפְחָה אַחַת שְׁלֵמָה. שְׁהֵם כְּלָם חַלְלִים.
בְּוֹדָא לְפִי הַס"ד דְּש"ס בְּלָאוּ טַעְמָא דְּלוֹ וְלֹא לְזַרְעוֹ. יַעֲשׂוּ הָעֵדִים בְּנֵי גְרוּשָׁה וּבְנֵי חַלּוּצָה.
וְהִי מִתְקַיְמִים בְּזָה שְׁפִיר כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת. נֶגֶד כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

א"כ מַה לִּי שְׂבָאוֹ לְפָסוּל זַרְעוֹ. אוֹ כַּמָּה אֲנָשִׁים אַחֲרִים עִמּוֹ.
שְׁפָסוּל אֶחָד גָּרַם לָהֶם לַעֲשׂוֹתָם כְּלָם חַלְלִים. וּמִתְקַיְמִים שְׁפִיר כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת בְּמַה
שְׁנַפְסוּל לְהָעֵדִים.
גַּם נֶגֶד זַרְעוֹ אִף אֵם לֹא נִפְסוּל זַרְעֵ הָעֵדִים. וְאֵם נֹאמַר פִּינּוֹן דְּהֵם לֹא הָעִידוּ רַק עֲלֵי וְלֹא
עַל זַרְעוֹ.

וְזַרְעוֹ רַק בְּגֵרָא דִּידָן מִפְּסָלִי. בְּעֵינָן נְמִי לְקַיְמִים כַּאֲשֶׁר זָמַם בְּזַרְעֵ הָעֵדִים דְּוָקָא.
צָרִיף לְהַבִּין עוֹמֵק הַסְּבָרָא בְּזָה. גַּם צָרִיף לְהַסְבִּיר מֵאֵי דְּאָמַר דְּכִינּוֹן דְּלֹא נוּכַל לְקַיְמִים
כַּאֲשֶׁר זָמַם בְּזַרְעֵ הָעֵדִים.

לֹא מְקַיְמִינָן גַּם בְּעֵדִים גּוֹפִיָּהוּ כַּאש"ז. מְשׁוּם דְּבְּעֵינָן כַּאש"ז לַעֲשׂוֹת.
הָרִי דַס"ל דְּמֵאֵי דְּנִפְסָלִין זַרְעֵ הַנְּיָדוֹן ע"י עֲדוּתָן עַל הַנְּיָדוֹן עֲצָמוֹ מְקַרֵי חֲדָא עֲשִׂינָן וּבְעֵינָן
לְקַיְמִים בְּכּוֹלָה כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת. וְכִינּוֹן דְּלֹא פְּסָלִין זַרְעֵ הָעֵדִים.
לֹא מִתְקַיְמִים כַּאש"ז לַעֲשׂוֹת. א"כ הֵיכִי מְמַעְטִינָן מְקַרָא דְּוַעֲשִׂיתֶם לוֹ וְלֹא לְזַרְעוֹ דְּלֹא
פְּסָלִין זַרְעֵ הָעֵדִים.

הֲלֵא פִּינּוֹן דְּנִפְסוּל לְהָעֵדִים מִמִּילָא יְנִפְסְלוּ זַרְעֵם בְּגֵרָא דִּידָהוּ. וְהוּנָא הָעֲשִׂינָן דַּכַּאש"ז
בְּדִידָהוּ לְחוּד.

דְּעֲשִׂינָן אַחַת הִיא וּמְקַרֵיא שְׁפִיר וְעֲשִׂיתֶם לוֹ. וְאִין לֹאמַר מְשׁוּם זַרְעֵ הָעֵדִים דְּנולְדוּ מִקּוֹדֵם
דְּלֹא יְנִפְסְלוּ מִמִּילָא ע"י הָעֵדִים שְׁנַפְסָלִין רַק מֵהַיּוֹם.

וּלְפָסוּלָן בְּיַחְדוּד מְשׁוּם כַּאֲשֶׁר זָמַם. לֹא נוּכַל דְּלוֹ וְלֹא לְזַרְעוֹ.
ז"א.

דלעוּלם לאַ מקיימינן כאש"ז רק מיום שְהזמנו הַעֲדִים וְלא לְמַפְרַע. וא"כ בְּבָנִים שְנוּלְדוּ
מְקוֹדֵם.

בלא"ה לא בְּעֵינָן לַעֲשׂוֹת בְּהוּ כאש"ז. דְּהוּ עֲשִׂינָי לְמַפְרַע: וְעוֹד צָרִיף לְהַבִּין מַאי דְאָמַר
וְעֲשִׂיתֶם לוֹ וְלא לְזַרְעוֹ וְהֵינּוּ דָאָם תַּעֲשֶׂהוּ חָלָל פְּסֻלָּתָ אֶת זַרְעוֹ לְעוֹלָם כְּפִירֵשׁ"י ו"ל.

וּמִשְׁמַע נְמִי דלס"ד דְּנַעֲשֵׂם חָלָלִים לְהַעֲדִים בְּאַמַּת יְהִי חָלָלִים גְּמוּרִים מְהִיּוֹם מְדִינָא
דְּכַאש"ז. וְלא דִּיהֵינָי פְּהֵגִים וְרַק פְּסוּל חָלָלוֹת יְהִי עֲלֵיהֶם מְדִינָא דְכַאש"ז הֵינּוּ דְלֹא יֵאָכְלוּ
בְּתְרוּמָה מְדִינָא דְכַאש"ז.

דְּלֹא מִשְׁמַע פֶּן. וְרַק דְּעֲצָם גּוּפָם יִתְהַפֵּף מְהִיּוֹם לְחָלָלִים גְּמוּרִים וְכַדְמוּכַח מְמַאי דְּבַר פְּדָא
עוֹשֶׂה ק"ו וְמָה הַמְחַלֵּל אֵינּוּ מְתַחַלֵּל בְּאֵ חָלָל וְלא חֵילֵל אֵינּוּ דִּין שְׁלֹא יִתְחַלֵּל.

וּמִשְׁמַע דְּלַעֲנָן חָלָלוֹת גְּמוּרָה אֵינְרִינּוּ. א"כ קִשָּׁה מַאי דְּפָרִיף הַש"ס וְלִיפְסוּלוֹהּ לְדִידִין
וְלא לִיפְסוּלוֹ לְזַרְעֵי.

דְּהֵאִיף נוּכַל לְחַלֵּק וְלוֹמַר דְּהָאָב יְהִי חָלָל גְּמוּר. וּבְנוֹ יְהִי כְּשֶׁר וְכֵהֵן גְּמוּר.

אַף בְּנוֹ שְנוּלְד לֹו מְהִיּוֹם. וְכ"ז צָרִיף הַבְּנָה וְהַסְבֵּר.

[וְרֵאִיתִי קוֹשֵׁי בְּשֵׁם הַרִיטְבָּ"א ו"ל דְּמַדּוּעַ בְּאַמַּת לֹא נִפְסוּל לְהַעֲדִים לְחוּד וְלא לְזַרְעָם.
וְאִף דְּהֵם רְצוּ לְפְסוּל גַּם זַרְע הַנְּיָדוֹן.

מ"מ הָא קָרָא לֹא קִפִּיד לְקַיָּים רַק כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִי. וְלא כַאש"ז לַעֲשׂוֹת לְזַרְעוֹ
וְא"כ מ"ט לֹא מְקַיָּימִין בְּהוּ כַאש"ז]: ג) עוֹד הַקִּשָּׁה הַרִיטְבָּ"א ו"ל מוּבָא בְּתוֹס' רַעַק"א
ו"ל עַל מ"ש הַתוֹס' בְּד"ה בְּעֵינָן כַאש"ז לַעֲשׂוֹת וְלִיכָא וְ"ל קִשָּׁא הֵיכָא שְׁמַעֲדִין שְׁהוּא
מְצָרִי שְׁנֵי דְאֵינּוּ בְּאֵין לְפְסוּל זַרְעוֹ כִּי אִם לְפְסוּלוֹ אִם פֶּן נִפְסוּל.

וּי"ל דְּמ"מ אֲשֶׁתוֹ נִפְסָלָת דְּפְסָלָה בְּבִיאָתוֹ וְכַתִּיב וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַאש"ז לוֹ וְלא לְאַשְׁתוֹ עַכ"ל.
וְע"ז פְּתַב הַרִיטְבָּ"א ו"ל דְּלֹא מְחַנּוֹר דְּזוֹנָא בְּבָנוּ דְּכַרְעֵי דְאַבְנָה הוּא.

שְׁיָיף לֹוֹמַר בְּעֵינָן כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת וְלִיכָא. אָבָל בְּאַשְׁתוֹ דל"ש זָה.

כִּינּוּ דְבְּדִידִין מְקַיָּיִם שְׁפִיר כַאש"ז. קָרִינּוּ בְּזָה כְּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאַחִי.

וְלר"ל כִּינּוּ דְנִגְדוּ נוּכַל לְקַיָּיִם כַאש"ז אִף דְלֹא נוּכַל לְקַיָּיִם נִגְד אֲשֶׁתוֹ קָרִינּוּ שְׁפִיר כַאש"ז
לַעֲשׂוֹת לְאַחִי. וְצָרִיף לְקַיָּיִם בְּהוּ כַאש"ז.

וְעִי בְּתוֹס' פְּתוּבּוֹת דל"א ע"א ד"ה זָר. וּבְגִלְיוֹן רַש"א שְׁם בְּשֵׁם הַר"ן עֵי"ש.

וְצָרִיף לְהַבִּין בְּאַמַּת דַּעַת תוֹס' ו"ל. דְּהֵאִיף מְדַמֵּי זַרְעוֹ לְאַשְׁתוֹ.

וּבְתוֹס' רַעַק"א שְׁם ה"ר לְהַרִיטְבָּ"א מְדָלָא קְאָמַר הַש"ס הָאֵי טַעְמָא דְלוֹ וְלא לְאַשְׁתוֹ גַּם
גְּבִי בְּן גְרוּשָׁה דְהִי מְסַפִּיק גַּם לְמְצָרֵי שְׁנֵי. וְע"כ דְלֹא דְמִיָּא אֲשֶׁתוֹ לְזַרְעוֹ בְּזָה.

יְעוּי"ש: ד) וְנ"ל בְּבִיאָוֹר הַש"ס בְּזָה. דְלֹא הוּי טַעְמָא מְשׁוּם דְלֹא נוּכַל לְקַיָּיִם כְּאֲשֶׁר זָמַם
נִגְד זַרְעוֹ שְׁל הַנְּיָדוֹן.

דְּנִגְדֵם מְקַיָּיִם שְׁפִיר כְּאֲשֶׁר זָמַם בְּמַאי דְנִפְסוּל לְעֲדִים גּוּפִיָּהוּ. וְלא עֲדִיפֵי מְאִילוֹ הַעֲדוֹ
עַל מְאָה אֲנָשִׁים בְּיַחַד לַעֲשׂוֹתָם חָלָלִים.

דנגד כל אַחד וְאַחד מֵהַנְּדוּנָיִם מְקִימָא כּאשׁ"ז בְּמָה שְׁפוֹסְלִין לְהַעֲדִים. וּכמ"ש.
וְרַק פְּנֹת רִיב"ל דְּכִינּוֹן דַּע"י עֲדוּתָן שְׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַנְּדוּנָא לְחַלְלֵי. הִיא נְפֹסְלִים גַּם וְרַעוּ.
נִמְצָא דְהֵם רָצוּ לְפֹסְלוֹ בְּפֹסוּל גְּדוֹל כְּזֶה שְׂוִיתְפִּשְׁט גַּם עַל וְרַעוּ. וּפְסוּל חֲמוּר הוּא שְׁפוֹסְלֵי
גַם וְרַעוּ.

וְאִם בְּאֵנוּ לְקַיָּים פְּאָשֶׁר זְמַם בְּהַעֲדִים. עֲלִינוּ לְפֹסְלֵם ג"כ בְּפֹסוּל גְּדוֹל כְּזֶה שְׂוִיתְפִּשְׁט פְּסוּלִים
לְפֹסוּל גַּם וְרַעַם.

וְזֶה אֵין בְּיַדְנוּ מִדִּין דְּכֹאֲשֶׁר זְמַם לְפֹסוּל גַּם וְרַע הַעֲדִים דְּלוּ וְלֹא לְוִרְעוּ. וְאֵין לוֹמַר דְּכִינּוֹן
דַּע"י דְּנַעֲשֶׂה הַעֲדִים לְחַלְלֵים.

מִמִּילָא וְנִפְסְלוּ וְרַעַם ג"כ מֵהַיּוֹם. וְשִׁפִּיר קָרִינּוֹן כְּזֶה וְנַעֲשִׂיתֶם לוּ.

מִשׁוּם דַּעֲשִׂינִי אַחַת הִיא בְּהַעֲדִים גּוֹפִיָּהוּ וְוִרְעַם מִמִּילָא נְפֹסְלִים דּו"א. דְּהַנְּהַ הַש"ס
(בִּיבְמוֹת דַּע"ז ע"א) בְּעֵי לְמִילָף דְּבַת גַּר עֲמוּנֵי פְּסוּלָה לְכַהֲנֹנָה.

וְקֹאֲמַר הַש"ס מְנָא לִי דִּילְקָף מְכַהֵן גְּדוֹל בְּאַלְמָנָה מַה לְכ"ג בְּאַלְמָנָה שְׁפֹן בִּיאָתוּ בַּעֲבִירָה
חָלַל יוֹכִיחַ. מַה לְחַלְלֵי שְׁפֹן יִצִּירְתוּ בַּעֲבִירָה כ"ג יוֹכִיחַ.

וּפִירְכָא זֶה דִּיצִירְתוּ בַּעֲבִירָה אִיתָא נְמִי בְּקִידוּשִׁין דַּע"ז ע"א. וְא"כ נְחֲזִי אֲנִן בְּהַעֲדִים
שַׁע"י דִּין דְּכֹאֲשֶׁר זְמַם נֹאמַר דְּנַעֲשִׂים חָלְלִים מֵהַיּוֹם.

אִם וְנִפְסְלוּ וְרַעַם מִמִּילָא מֵהַיּוֹם עִי"ז שְׁנַעֲשׂוּ חָלְלִים אוּ לֹא. בְּנֹדְאֵי לֹא וְנִפְסְלוּ דְאָף דְּנֹאמַר
דְּנִתְהַפֵּף גּוֹפֵם לְחַלְלֵים.

מ"מ אֵין לָנוּ שְׁחַלְלֵי פּוֹסְלֵי וְרַעוּ. רַק חָלַל שְׂוִיצִירְתוּ בַּעֲבִירָה.

וְהֵם גַּם אִם נַעֲשִׂים מֵהַיּוֹם חָלְלִים גְּמוּרִים. אָבַל לֹא הִיָּתָה יִצִּירְתֶּם בַּעֲבִירָה.

וְחָלַל כְּזֶה אֵין לָנוּ כָּלֵל שְׁפוֹסְלֵי וְרַעוּ וְנִמְצָא דְכְּזֶה לְחוּד שְׁנַפְסוּל לְהַעֲדִים מֵהַיּוֹם לֹא וְנִפְסְלוּ
מִמִּילָא וְרַעַם מֵהַיּוֹם. וְאִם נְבּוֹא לְפֹסוּל וְרַעַם ג"כ.

אִז עֲלִינוּ לְתַת עֲלֵיהֶם דִּין חָלַל שְׂוִיצִירְתוּ בַּעֲבִירָה מִצַּד כּאשׁ"ז. לְמַעַן יִפְסְלוּ גַם וְרַעַם אוּ
לְפֹסוּל וְרַעַם בְּיַחְדוּד מִשׁוּם כּאשׁ"ז.

וְנִמְצָא דְנַעֲשֶׂה כְּזֶה דִּין כּאשׁ"ז בְּוִרְעַם. לְבַד מֵאֵי דְנַעֲשֶׂה בְּעֲדִים גּוֹפִיָּהוּ דַּע"י עֲשִׂיתִי
כּאשׁ"ז בְּהַעֲדִים עֲצָמָם.

עוֹד לֹא יִפְסְלוּ וְרַעַם, וְעַל פְּסוּל וְרַעַם נִצְרָף עוֹד עֲשִׂינִי אַחֲרַת שְׁנוּגַעַת לְוִרְעוּ בְּיַחְדוּד. וְזֶה
אִי אֶפְשֶׁר דְּכַתִּיב וְעֲשִׂיתֶם לוֹ וְלֹא לְוִרְעוּ: וְזֶהוּ דְאָמַר רִיב"ל דְאָמַר קָרָא וְעֲשִׂיתֶם לוֹ וְלֹא
לְוִרְעוּ הִיָּנּוּ דְלַעֲשׂוֹת עוֹד עֲשִׂינִי כּאשׁ"ז בְּוִרְעוּ לְבַד מַה שְׁנַעֲשֶׂה בְּהַעֲדִים א"א.

וְלִיִּפְסְלוּהָ לְדִידִין וְלֹא לִיִּפְסְלוּ לְוִרְעִין. דְּשִׁפִּיר יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂוִיתְפִּשְׁט הַעֲדִים חָלְלִים גְּמוּרִים
מֵהַיּוֹם וְוִרְעַם לֹא וְנִפְסְלוּ מִמִּילָא מִשׁוּם דְּהוּוּ חָלְלִים שְׂוִיתְפִּשְׁט יִצִּירְתֶּם בַּעֲבִירָה.

בְּעִינֵן כּאשׁ"ז לַעֲשׂוֹת וְלִיכָא. דְּהֵם רָצוּ לְפֹסְלוֹ בְּפֹסוּל חֲמוּר שְׂוִיתְפִּשְׁט גַּם עַל וְרַעוּ.

ובדיקהו לא נוכל לקיים לפסול בפסול גדול כזה. נמצא דנגדו גופא לא מתקיימא פאשר זמם לעשות.

דהם רצו לפסולו בפסול חמור. והם ינפסלו בפסול קל.

וא"ש פל מה שדייקנו לעיל: ח) וא"ש דברי התוס'. מה שתיקרו דלהכי לא נפסול להעדים במעידין שהוא מצרי שני.

משום דאשתו נפסלת. דר"ל ג"כ דלא מתקיימא כאש"ז בהפסול שנפסול להעדים.

דאת הנידון רצו לפסול בפסול חמור שיפסול אשתו בביאתו. וזה א"א לקיים בהו דלו ולא לאשתו.

ואי דנפסול להעדים שיהי עליהם דין דמצרי שני חמור. וממילא יפסלו בביאתם ג"כ.

ולא נצטרך לעשיית פאשר זמם ביחוד לענין פסול אשתו. ז"א דהא דמצרי שני פוסל בביאתו ילפינו ביבמות דס"ח מקרא דוכי תהי לאיש זר פינן שנבעלה לפסול לה פסלה.

ומבואר בש"ס שם דמתזיר גרושתו אינו פוסל משום דזר אצלה מעיקרא בעינו ויעני' ברמב"ם רפי"ח מה' איסורי ביאה. וכן בחדושי הרשב"א ר"פ הערל.

וא"כ נמצא דגם אם ינפסלו העדים מהיום. מ"מ אין להם מצד זה לפסול אשה בביאתם פינן דלא הוי זרים מעיקרא.

ואם באנו לומר שיפסלו גם אשה בביאתם. נצטרך כזה לעשיית כאש"ז אחרת ביחוד לענין זה גופא.

דיפסלו אותה מדין כאש"ז וזה א"א דלו ולא לאשתו. וכינן דלא נוכל לפסול להעדים בפסול חמור שרצו לפסול להנידון.

נמצא דלא נוכל לקיים כזה כאש"ז לעשות. והוי שפיר דומיא דבן גרושה וב"ח מפ"ש.

וא"ש קוש' הריטב"א ז"ל. [וגם קוש' שני' שהק' הריטב"א ז"ל בד' הש"ס שהבאתי לעיל בפוסק א"ש]: ולפי"ז נ"ל דכ"ז לא שייך רק לענין פסול הבנות שנפסלות מכהונה.

כזה שייך לומר נעשייתם לו ולא לזרעו כמ"ש דבמה דנעשה דין דכאש"ז לו. לא ינמשך מזה ממילא פסול הבנות.

משום דאין יצירתו בעבירה. ורק עלינו לומר שיפסול אותן מדין דכאש"ז וזה א"א לעשות דין הזמה בזרעו.

משא"כ לר' דוסתאי בר"י דהבנות פשרות לכהונה רק דהבנים אינם פהנים. כזה אם רק נקיים דין הזמה בהעדים ונעשם חללים מהיום ממילא הבנים שילדו להם מהיום יגאלו מן הכהונה.

ולא נצטרך כזה לעשיית דין הזמה ביחוד לענין פסול הבנים. ושפיר קרינו כזה נעשייתם לו.

מסתבר דבכה"ג שפיר נוכל לקיים דין הזמה בעדים. ויש מקום לקוש'.

ובכ"ז לא אתעקש לומר קבלו סברתי: ו) עוד האריף כת"ה במכתבו לפרש פונת התוס' שהקשו דבמעידין עליי שהוא מצרי שני דלא באו לפסול זרעו נפסול להעדים. והקשה המהרש"א ו"ל מנ"ל לתוס' ו"ל דלא יהי' פן לקושטא דמילתא.

וכ' כת"ה דהתוס' הכריחו דין זה דאין בהם דין הזמה מש"ס דגיטין דנ"ט ע"ב דאמר ר"י פהן אחר פהן לא יקרא משום פגמו של ראשון לוי אחר לוי לא יקרא משום פגם שניהם. ופריף מ"ש לוי אחר לוי דאיפא פגם שניהם דאמרי חד מינייהו לאו לוי הוא.

פהן אחר פהן נמי אמרי חד מינייהו לאו פהן הוא. פגון דמחזק לן באבוי דהאי שני דכהווא.

הכא נמי דמחזק לן באבוי דהאי שני דלוי הוא אלא אמרי ממזרת או נתינה נסיב ופסליה לזרע' הכ"נ אמרי גרושה או חלוצה נסיב ואחלי' לזרע'. סוף סוף לוי מי הנה.

וקשה לכאורה מאי נ"מ מזה לדינא אי איפא פגם ראשון לחוד או פגם שניהם. וי"ל דנ"מ בן אחר האב.

דבכהן אחר פהן דליפא רק פגם ראשון. א"כ בן אחר האב מותר לקרות.

דליפא בנה פגם ראשון. דאם אבי' אינו פהן.

א"כ הבן ג"כ אינו פהן. משא"כ בלוי אחר לוי דאיפא גם פגם שני.

גם בן אחר האב אסור לקרות. דעכ"פ איפא פגם שני.

די"ל ממזרת או נתינה נסיב ופסלי' לזרע'. נאי נימא דעדים שמעידין באחד שהוא מצרי שני והוזמו.

יעשו מצריים שניים. א"כ גם בכהן אחר פהן יהי' אסור לקרות בן אחר האב דמשפחת לה שפיר שהאב נפסל מכהונה והבן יהי' פהן.

פגון שצטרף האב עם עוד אחד להעיד באחד שהוא מצרי שני ונעשו זוממין. ונעשה האב מצרי שני.

והבן נשאר בכהונתו. ואפתי גם בן אחר האב איפא פגמו של ראשון ומוכרח מזה דגם במעידין שהוא מצרי שני לא נפסול להעדים.

עכ"ד כת"ה: ז) ואתפלא מאד עליי. דלא משפחת לה להאי מילתא פלל.

ומדניל ידי' משתלים. דממה נפשך מה טיבו של איש זה שהעידו עליי לעשות למצרי שני והוזמו.

אם פהן הוא הרי באו גם לפסול לזרעו. דאף שבתו פשרה לכהונה.

מ"מ בני' אינם פהנים. כיון דהוא מצרי שני.

וכתיב ונעשיתם לו ולא לזרעו. ושייף בזה תי' הש"ס גבי ב"ג וב"ח.

וע"כ מה דהקשו בתוס' דכשמעידין על מצרי שני יפסלו. ע"כ פונתם במעידין על ישראל ולא על פהן.

דלא בתו לפסול זרעו דבלא"ה זרים הם. ובנ"ד גם זה לא משפחת לה.

דנראה פשוט. דאם פהנים יעידו בזר שיהוא מצרי שני.

ארף לס"ד דתוס' אבל בזה דין הזמה לפסול להעדים מלבוא לקהל. אבל מ"מ לא יתחללו מקדושת פהונתם אפי' אם נאמר דעצם גופם נתהפך למצריים שניים מדין דכאש"ז.

אבל מ"מ לא נוכל בהם לעשות יותר מאשר נממו לעשות. והם פשהעידו על זר שיהוא מצרי שני.

לא באו רק לפסולו מלבוא בקהל. וזה נקיים גם בהם אבל לא יגאלו מן הפהונה.

ועי' במנחת חינוך מ' רס"ו דמשכח"ל פהן והוא ממזר. ולא מבעיא אם נאמר דל"ש דמדין דכאשר נמם יתהפך גוף העדים לחללים ולמצריים שניים.

ורק דס"ד לפסולו ולאנסרו בכל מה שרצו ונממו לאסור ולפסול את הנזידון מדין כאש"ז. ופשוט הוא דמה דלא נממו כלל לעשות להנזידון.

לא יעשה בהם. וא"כ פשוט דבכה"ג ששהעידו על זר לעשותו למצרי שני אם הוזמו לא יתחללו מן הפהונה.

ורק יפסלו מלבוא בקהל מצד כאש"ז וכל קדושת פהונה לפתוח ראשון ולברך ראשון אפתי עליהם. ולא משכח"ל להאי מילתא כלל אמנם התבוננתי דיש מקום לזה עפ"י מאי דמסתפק במנח"ח שם בכהן שפא על מצרית ראשונה והוליד מביאה ראשונה.

דאפשר יהי' הבן פהן ומצרי שני ואסור לבוא בקהל ומ"מ הוא פהן גמור. א"כ משכח"ל קוש' תוס' גם בהעידו על פהן לעשותו מצרי שני ויהי' גם פהן.

ולא באו לפסול זרעו. אבל מ"מ מ"ש כת"ה אין לצייר כלל דבכה"ג אפתי לא יפסלו העדים ולא יתחללו מן הפהונה עכ"פ: ח) וראיתי בס' בר"י מביא בשם הח"צ שפתיב דהתוס' הכריחו דין זה דגם במעידין שיהוא מצרי שני לא נפסול לעדים מש"ס דלקמן דט"ז ע"א דמהדר לאשכוחי חיוב מלקות באונס שגירש ע"י שביטל לעשה.

והא משפחת לה. שהמגרש ואחר עמו העידו באחד שיהוא מצרי שני והוזמו.

ונאסר עליהם לבוא בקהל ואינו יכול להחזירה. נמצא דע"י עדותו לשקר ביטל להעשה דולו תהי' לאשה.

ולוקה שפיר. וע"כ דגם בזה אין נפסלין העדים.

והנה מלבד דנראה דלא הוי בכה"ג בטלו דארף דהעיד לשקר. מ"מ לא הי' לו לדעת שיוזם בעמנו הייתם שיגויים בו דין הזמה: אכן לדעתי לא אדע איך לצייר ד"ז.

דממ"נ.

אם העיד והוזם קודם שגירש אנוסתו. א"כ לא חל עלי' חיוב עשה כלל בפעם שגירש.

דכבר הרי היא אסורה עלי'. ואם העיד קודם שגירש.

והוזם אחר שגירש. לא מקרי בודאי בטל לעשה.

דְּבַשְׁעָה שְׁהַעִיד עוֹד לֹא נִתְחַיֵּיב בַּעֲשֵׂהָ. וְאַחַר הַגִּירוּשִׁין שְׁנִתְחַיֵּיב בַּעֲשֵׂהָ שׁוּב לֹא עָשָׂה מְאוּמָה.

וְאִם הָעֵיד ג"כ אַחַר הַגִּירוּשִׁין. הָרִי מִשְׁעָה שְׁגִירָשָׁה וְעֵבֶר אֶלְאוּ דְלֹא יוּכַל לְשַׁלְחָה נְפֹסֶל לְעֵדוֹת דְּהוּי רְשָׁע.

וְקִי"ל דְּלֹא בְּעֵינֵי רְשָׁע דְּחָמָס. וְאַף דְּבְעֵינֵי לָאוּ שְׂיֵשׁ בּוֹ מִלְקוֹת.

מ"מ גַּם בְּלֹאוּ זֶה אִיכָּא מִלְקוֹת בְּבִיטְלוֹ לְעֵשָׂה. וְהָרִי בָּאֵנוּ עִתָּה לְחִיבּוֹ מִלְקוֹת מִטַּעַם דְּמִקְרִי בְטָלוּ.

וְנִמְצָא דְּפִסּוּל לְעֵדוֹת מִשְׁעָה שְׁגִירָשָׁה. וְאַף אִם לֹא נוֹדַע פְּסוּלוֹ לְב"ד בְּשַׁעָה שְׁהַעִיד עַד אַחַר שְׁהוּזָם.

מ"מ מְבִנְיָא בְּב"ק דַּע"ג ע"א דְּבְעֵדִים פְּסוּלִים אֵין דִּין הַזְּמָה. וְא"כ לֹא מִשְׁכַּח"ל לְהָאִי דִּינָא פְּלִל לְעַנ"ד: ט) וְעַפ"י דְּרַף חִידוּד קִצָּת אֲמַרְתִּי.

דְּדִין זֶה דְּלֹא נְפִסּוּל לְהַעֲדִים בְּהַעֲדוֹ עַל אֲחַד שְׁהוּא מְצָרִי שְׁנִי. יֵשׁ לְהַכְרִיחַ מְש"ס יְבָמוֹת דַּע"ח דַּאֲר"י אִי לָאוּ דְּאָמַר ר"י הַכְּתוּב תְּלָאָן בְּלִידָה לֹא מְצָא יְדִי וְרַגְלֵי בְּבַהֲמ"ד פִּינּוֹן דְּאָמַר מֶר קַהֲל גָּרִים אִיקְרִי קַהֲל מְצָרִי שְׁנִי בְּמֵאִי יְטַהֵר.

דִּיקְלָמָא דְּאִי עֵבֶר וְנִסְיָב. דְּאִי לֹא כְּתַב קְרָא.

הָרִי מְזוּר דְּאִי וְכְתַבִּי קְרָא. דְּאִי לֹאִסּוּרָא כְּתַב דְּאִי לְהִתְיָרָא לֹא כְּתַב.

וְאִי נִימָא דְּכְמִצְרִי שְׁנִי פִּינּוֹן דְּאִין בָּאִין הַעֲדִים לְפִסּוּל וְרַעוּ. אִם הוּזָמוּ נְפִסְלִין מְלָבוֹא בְּקַהֲל נְמִצָּא דְּדִינָא דְּמְצָרִי שְׁלִישִׁי יְבוֹא בְּקַהֲל.

הוּי מְזָה נ"מ לֹאִסּוּרָא לְעַנְיָן הַעֲדִים. דְּאִי הֵנָּה גַּם דוֹר שְׁלִישִׁי אָסוּר.

לֹא הִי הַעֲדִים נְפִסְלִין. וְא"כ הוּי דְּאִי לֹאִסּוּרָא לְעַנְיָן הַעֲדִים וְכְתַבִּי קְרָא וּמֵאִי פְּרִיף.

וְע"כ דְּגַם בְּמִצְרִי שְׁנִי אֵין נְפִסְלִין הַעֲדִים. וְשְׁפִיר הַקָּשׁוּ הַתּוֹס' ז"ל.

וְא"ש: וּבְזָה אֲסִיִּים בְּבִרְכַּת הַשְּׁלוֹם לְכַת"ה וְלִכְא"א כְּנִפְשׁ יְדִידוֹ דוֹרָשׁ שְׁלוֹמוֹ וְטוֹבוֹ כַּה"י יְחִיאֵל מִיכָל רַאבִּינְאוּוִיץ. סִימָן לֹט שְׁלָמָא רְבָא וְחִי אֲרִיכִי לְכַבּוֹד אָבָא מְאָרִי הָרַב הַגָּדוֹל בְּתוֹ"י מ' מְרַדְכִי יוֹנָה שְׁלִיט"א רַאבִּינְאוּוִיץ אַחַדְשָׁה"ט וְכו' א) אֲשֶׁר הַקְּשִׁית לְשִׂאוֹל בְּמִכְתָּבָךְ לְשִׁיטַת רַש"י ז"ל בְּמִכּוֹת ד"ו ע"א בְּפִרְכַּת הַש"ס הָרוּג יִצִּיל דְּהוּא מִטַּעַם דְּאָדָם קָרוֹב אֶצֶל עֲצָמוֹ.

וְלֹא כְּפִי תוֹס' ז"ל מִטַּעַם שׁוֹנָא אוּ מִשׁוּם דְּהוּא טְרִיפָה. וְקִנְשָׁה טוֹבָא לְפִי"ז אִיף אֲמַרִּינּוּ בְּפִלוֹנֵי רְבַעֲנֵי לְאוֹנְסֵי דְּהוּא וְאַחַר מְצַטְרָפִים לְהוֹרְגוּ.

וְלֹא פְּסִלִינּוּ לִי לְגַרְבָּע מִטַּעַם קוֹרְבָה כְּמוֹ הָרוּג. לְשִׁי רַש"י ז"ל.

עַכ"ד מֶר אָבָא שִׁי: ב) קוֹשֵׁי זֶה מְבִנְיָרַת בְּדַבְרֵי הַמְּרַדְכִי בְּסִנְהֶדְרִין בְּפ' ז"ב סִי תַרְצ"ה וְז"ל. מְפָאן דְּקִדְקִי רַבִּי דְּקָרוֹבֵי הַנְּרָצָח יְכוּלִין לְהַעֲדִי עַל הָרוֹצֵחַ וְאֶפִּילוּ הַנְּרָצָח עֲצָמוֹ כ"ז שְׁהוּא חֵי וְאִינוּ טְרִיפָה יְכוּל לְהַעֲדִי כְּדִמְשַׁמְעַ מְפִלוֹנֵי רְבַעֲנֵי לְאוֹנְסֵי וְכו' וְסִבְרָא הוּא דְּנִמְנִין לְהַעֲדִי פִּינּוֹן דְּכְבָר מֵת אַחִי וְלֹא נ"מ אֶלָּא לְיִוְרָשִׁים.

וְקָשָׁה מִמֶּס' מְכוּת פ"ק דְּפָרְיָה הָרוּג יִצִּיל פּי' דְּהוּא קְרוּב וּפְסוּל לְהַעֲיֵד וּפּוֹסֵל לְשֹׁאֵר הַעֲדִים וְשָׂאוּ עִמּוֹ וּמִשְׁנֵי פְּשֵׁהוֹרְגוּ מֵאַחֲרֵי' מִשְׁמַע דְּהַנְרָצָח אֵינוּ יָכוֹל לְהַעֲיֵד וּמִצְאָתִי בְּתוֹס' רַבִּינוּ מִשֵּׁה שְׁפִי' רִיב"א הָרוּג יִצִּיל לָאוּ מִשּׁוּם קְוִרְבָּה אֱלָא מִשּׁוּם שֶׁהוּא טְרִיפָה פְּסוּל לְהַעֲיֵד וְכו' עכ"ל וְדִינֵי דְהַמְרָדְכִי מוּבָא בְּחו"מ ס'י' ל"ג סְעִיף ט"ז בְּרַמ"א.

עכ"פ מְבוֹנָאָר בּד' דְּמִנְקָרְח מְהָא דְּפְלוּנֵי רַבְעֵנִי לְאַוּנְסִי. דְּאִין עַל הַהָרוּג פְּסוּל קְוִרְבָּה פְּלִל פְּמוֹ עַל הַנְרָצָע.

וְקָשָׁה בְּאַמֶּת לְשִׁי' רַש"י ז"ל דְּהָרוּג פְּסוּל מִטַּעַם קְרוּב. מְפְלוּנֵי רַבְעֵנִי לְאַוּנְסִי.

וּבְפִשׁוּט הִי' נִרְאָה לְחֻלְק בֵּין הַנּוֹשְׂאִים דְּהָרוּג מְקַרֵי נּוֹגַע בְּדָבָר וְקְרוּב לְעֵדוּת זֹו. פִּי יָחַם לְבָבוֹ לְנִקְוִם נִקְמָתוֹ מִן הָרוֹצֵחַ.

כְּאַשֶׁר בְּאַמֶּת הַקָּשָׁה הַרְדָּב"ז ז"ל בְּסִי' רַל"א דְּאִיף יִתְכּוֹן לְהַכְשִׁיר קְרוּבֵי הַנְרָצָח דְּהֵם הֵם גּוֹאֲלֵי הַדָּם הַתְּפָצִים לְנִקְוִם בּוֹ נִקְמָתָם יַעוּי"ש. אֲבָל בְּנִרְבַּע אַפ"ל דְּלֹא שִׁינְיָה בִּי' כ"כ תַּאֲנוֹת נִקְוִם בְּהַרְיָגָה עַל שֶׁרַבְעוּ לְאַוּנְסִי.

וְלֹא מְקַרֵי כ"כ נּוֹגַע בְּדָבָר דְּנִפְסְלוֹנוּ מִשּׁוֹ"ז. וְלִהְיֵי מְכַשְׂרֵינוּ לִי'.

וְכֵן מִסְתַּבֵּר לְכַאוּרָה: אֲמַנָּם כִּד דִּינִיקֵינוּ שְׁפִיר נִרְאָה שׁז"א. דְּעֵינְקֵר דִּינֵי' דְּהַמְרָדְכִי תְלוּי בְּזָה.

אִם הָא דְּפְסְלֵינוּ נּוֹגַע בְּכ"מ. אִם הוּא דְּוִקָא בְּשִׁישׁ לוֹ לְהַעֲד נְגִיעַת מְמוֹן אוּ דְּגַם שֹׁאֵר נְגִיעָה פּוֹסְלָת.

וּמְבוֹנָאָר הַדָּבָר בְּמַהֲרִי"ט חו"מ ס'י' פ' שֶׁהָאֲרִיף בְּזָה. וְהִבִּיא רַאִי' מְהָא דְּאָמַר רַבָּא בְּסִנְהֶדְרִין ד"י ע"א פְּלוּנֵי בָּא עַל אֲשִׁתִּי הוּא וְאַחַר מְצַטְרַפִּין לְהוֹרְגוּ אֲבָל לֹא לְהַרְגָּה דְּאָדָם קְרוּב אֲצֵל אֲשִׁתּוֹ וְלֹא פְּסְלֵינוּ לִי' לְגַבִּי נּוֹאֲף אַע"ג דְּאֲנִי סְהִדִי שֶׁהוּא שׁוֹנְאוֹ שׁוֹנְאָת נִפְשׁ דְּכִתִּי' פִּי קִנְאָה חֲמַת גָּבֵר וְגו' וְתוֹ אָמְרוּ פְּלוּנֵי רַבְעֵנִי לְאַוּנְסִי הוּא וְאַחַר מְצַטְרַפִּין לְהוֹרְגוּ אַע"ג דְּאִין לֵה נְגִיעָה גְּדוּלָה מְזוֹ שֶׁהָרִי רּוֹדֵף הוּא וְנִיִּתְוֹן לְהַצִּילוֹ בְּנִפְשׁוֹ.

וְע"כ דְּכָל דְּלִיפָא נְגִיעַת מְמוֹן אַע"ג דְּזִכּוּתוֹ הוּא פְּשֵׁר לְהַעֲיֵד. וְכַתְּבַ עוֹד דְּזָהוּ טַעְמֵי' וְנִיִּמּוּקוֹ שֶׁל רַבִּינוּ יוֹאֵל ז"ל בְּמְרָדְכִי דְּקְרוּבֵי נְרָצָח פְּשֵׁרִין לְהַעֲיֵד עַל הָרוֹצֵחַ וְנִפְלִי' הוּא עֲצָמוֹ כ"ז שֶׁאֵינוּ טְרִיפָה יָכוֹל לְהַעֲיֵד וְקָשָׁה מְדַאֲמְרֵינוּ בְּפ' אֶחָד דִּינֵי מְמוֹנוֹת.

מְחִזְרִין לְזִכּוּת וְאִין מְחִזְרִין לְזִכּוּת שֶׁהִיא חוֹבָה וּפְרָכֵינוּ חוֹבָתֵי' דְּמֵאֵן חוֹבָתֵי' דְּגוֹאֵל הַדָּם. וּפְרַש"י ז"ל שֶׁקָּשָׁה בְּעֵינֵי' שֶׁזָּה נִיִּצוּל.

וְאִי חֲשְׁבֵינוּ זְכוּתוֹ שֶׁל רוֹצֵחַ חוֹבָה אֲצֵל גּוֹאֵל הַדָּם אֲמַאי מְכַשְׂרֵינוּ לִי' לְעֵדוּת הָא נּוֹגַע בְּעֵדוּת הוּא. אֱלָא ע"כ דְּכֵינוּ דְּנְגִיעַת מְמוֹן לִיפָא אַע"ג דְּזִכּוּתוֹ הוּא פְּשֵׁר לְהַעֲיֵד יַעוּי"ש.

וְא"כ אִם נִיִּמָא בְּדַעַת רַש"י ז"ל דַּס"ל דְּהַנְרָצָח מְקַרֵי נּוֹגַע לְעֵדוּת אַע"ג דְּלִית לִי' הַנְּאָת מְמוֹן מ"מ מְקַרֵי נּוֹגַע. וְקְרוּב הוּא לְעֵדוּת זֹו.

וְעִי' בְּסִי' ל"ז בְּקִצּוּה"ח ס"ק ט' יַעוּי"ש. א"כ גַּם נְרַבַּע מִן הַדִּין יֵהִי פְּסוּל לְעֵדוּת רוֹבַע.

דְּגַם הוּא נּוֹגַע עכ"פ שֶׁיְהִיֵּרְג הָרוֹבַע וְכַמ"ש מַהֲרִי"ט ז"ל. וְמִי יִהִיב לָן סְפִינָא חֲרִיפָא לְחֻלְק בֵּין הַדְּבָקִים.

לחלק בין הגניעות ולומר דנרבע לאו נוגע פלל. ועוד דמוכח ממהרי"ט ו"ל שם דרוצה להשוות גם דעת רש"י ו"ל לדעת זו של רבינו יואל ו"ל בעיקר דינן דבעינו דוקא גניעת קמון.

וצ"ע באמת לישוב שי' רש"י ו"ל: ד) ונלענ"ד בזה. ומקודם נבאר טעמו ונמוקו של המרדכי.

דלכאורה צריך ביאור דהסמ"ע ו"ל בס"ק כ"ה כתב אמ"ש במרדכי דהנרצח עצמו כ"ז שהוא חי ואינו טריפה פשר להעיד. דדקדק לומר הנרצח ללמדנו דמיירי שבשעה שבאין לדון להרוצח כבר מת המנפה אלא שמעיקרא בשעה שהעיד הנה חי ולא הני טריפה ואח"כ מת ומקבלין עדותו להמיתו או לחייבו גלות ע"פ ובכה"ג דוקא מותר משום דאין הנאה גם לנרצח בהמיתו או בהגלותו אבל אם נשאר חי פשיטא דלא מקבלין עדותו לענוש המנפה ע"פ בשבת נרפוי ואינך עיי"ש.

ולפי"ז צריך להבין איך באמת מקבלין עדותו להרוג הרוצח. הא בשעת העדות עודנו חי.

ואם באמת ישאר בחיים יתחייב ליתן לו שבת נרפוי. והו"ל נוגע ובעל דין בעדות זו. ומצאתי שהקשה פן התנאים ו"ל ויעוי"ש שמתרץ דפלגינן דיבורא לגבין רוצח מהני עדותו ולגבי עצמו לא. ולא שייך כאן עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. דבע"ד אינו בגדר עדות פלל. ועיי"ש שהוליד מזה.

דבקרובי נרצח שיעידו פלוני הרג את אחינו. אף דמעידין פשכבר מת הנרצח. ואין כאן שוב תשלומי קמון דשבת נרפוי. מ"מ בשעת ראי' לא ידעו דאולי יחי' ויתרפא. והו"ל נוגעים ממש, ובעינו תחלתו וסופו בכשרות. ויהי' תלוי בזה.

אם אמרינן בעדות קרובים עדות שבטלה מקצתה ב"כ. ולא פלגינן דיבורא או לא דאף בעדות קרובים פלגינן דיבורא עיי"ש שמביא מחלוקת הראשונים ו"ל בזה: ח) ואודה ולא אבוש פי בעניי לא אוכל לירד לסוף דעתו של הגאון רבינו בעל התנאים ו"ל בזה.

במ"ש דעיקר יסודו וטעמו של המרדכי ו"ל הוא מטעם דפלגינן דיבורא ומהימנינן לי' על הרוצח ולא על נפשי'. וקשה טובא.

דמאי חידושא דחדית לן בזה. והלא קיי"ל בכ"מ דפלגינן דיבורא. ובזה י"ל למאי שמבואר בסי' ל"ד סעיף כ"ו ובש"ס"ק ל"ח דהיכא דהוי נוגע בדבר לא אמרינן פלגינן דיבורא. דחושדין אותו וחישינן דילמא בשביל עצמו מעיד פן.

יעוי"ש ובתנאים שם. א"כ י"ל דעיקר מאי דאתא לאשמועין הוא דלא תשבין לי' לנרצח לנוגע בעדות בשביל שנאת נקם.

ואולי לא התרה בו פראוי ורוצה להפכותו נפש. ואז לא הוי אמרינן דפלגינן דיבורא. וכאשר פן צ"ל בכוננת המהרי"ט ו"ל שהביא ראי' מפלוני בא על אשתי כמ"ש לעיל. ונהרי התיב בנדאי פלגינן דיבורא כמבואר בש"ס.

ומאי ראי' היא זו דלא הני נוגע. וע"כ דאי הנה חשבינן לי' לנוגע לא הני אמרינן פלגינן דיבורא וכן הי' אפ"ל בכוננת המרדכי ז"ל.

אמנם במהרי"ט ז"ל שם לא משמע פן. ורק דגם מהמרדכי ז"ל נסתיע לסברתו אבל מוכח דאין זה עיקר יסודו של המרדכי ז"ל.

אבל עוד יותר קשה לי דהלא המרדכי ז"ל מביא ראי' לסברתו מפלוני רבעני לאונסי. ומשמע דחד דינא לתרונניהו ונהלא בפלוני רבעני לאונסי אין זה מטעם דפלגינן דיבורא דהלא אפי' רב יוסף דפליג בפלוני רבעני לרצוני.

ולית לי' פלגינן דיבורא מ"מ מודה בפלוני רבעני לאונסי ודוח"ל דאינו מביא ראי' רק דאיננו נוגע בעדות וכמו שהביא גם במהרי"ט ז"ל מזה. דא"כ לא חזית לן המהרי"ט ז"ל פלום.

וקל דברי' יהי דברי המרדכי ז"ל: י) ועוד בה שלישי'. דנראה ברור דלא שייך בכאן פלל הא דפלגינן דיבורא בעדות הנרצח.

דפלגינן דיבורא לא אמרינן רק בפלוני רבעני לרצוני. דגם אם מסלקינן העדות שעל עצמו ולא מהימנינן לי' ע"ז.

יש פאן עדות שלמה על אותו פלוני שרבע לאיש ומחויב מיתה. דאין נ"מ לנו פלל את מי רבע.

ולחכי פלגינן דיבורא ומהימנינן לי' על פלוני שרבע דהויא עדות בפני עצמה. ולא מהימנינן לי' אנפשי' שרבע לרצונו ונעשה רשע.

דאדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע. ועי' תוס' סנהדרין (ד"ט ע"ב) וכתובות (די"ח, ע"ב) בד"ה ואין.

וכן פתובות שם. וכנוב"י מהדו"ק חאהע"ז סי' ע"ב והדברים עתיקים.

וכן בפלוני בא על אשתי. דיש פאן שתי עדיות על פלוני ועל אשתו ואף דלא מהימנינן לי' על אשתו.

יש פאן עדות שלמה על פלוני שבא על א"א. משא"כ בעדות הנרצח.

כשמעיד ראובן בב"ד ששמעון הרגו. וראובן עדיין חי ואינו טריפה.

א"כ לפי עדותו הדין דחובשין לשמעון אי מניית ראובן קטלינן לי' לשמעון ואי לא מניית ויקום והתהלך על משענתו ונקה שמעון רק שבחו יתן וכמבואר (בכתובות ל"ג ע"ב) ובסנהדרין ע"ח ע"ב) נמצא דעדות ראובן איננה מבוארת עוד.

ואין אנו יודעים עוד. אם על עסקי נפשות בא או על עסקי ממון.

דאי מניית תהי' עדות רציחה. ואי לא מניית.

תהי' רק עדות חבלה בעלמא. ועדות זו תלויה במיתת ראובן וקשורה בה.

דברק אז יתברר לנו משפטו ודינו של הרוצח או החובל. ואיך נאמר בזה דפלגינן דיבורא.

ולא מהימן אנפשי'. ונאמן רק ששמעון הרג את איש ולא אותו ושוב אין משפטו של שמעון תלוי כלל במיתת ראובן המעיד.

ונהו עדות אחרת לגמרי שלא העיד ראובן כלל דהלא אין אנו יודעים כלל מה שם העדות שלו. אם עדות רציחה או חבלה.

ואם נאמר בזה דפלגין דיבורא ולא מהימן אנפשי'. שוב אין שינה לומר דבמיתת ראובן יתברר משפטו של שמעון.

וא"כ לא יתברר לעולם. ומה שם נקרא לה.

וא"כ פשוט דלא שינה בכה"ג פלגין דיבורא. ואין שינה לומר פלגין דיבורא רק באופן דמעיד שהשקהו סם הממית בנדאי לסוף יום או יומים נאמדהו למיתה.

ובאופן דלפי עדותו אין לתבנש לרוצח כלל רק דתכף קטלינו לי'. כיון דברור לנו שימות בנדאי.

ונמצא דאז הניא עדותו על הרוצח עדות שלמה שהרג נפש. ושוב אפ"ל בזה דפלגין דיבורא.

ומהימן לנו שהרג שמעון נפש. אבל לא אותו.

ועי' בתנאים ס"ק י"ב שמסתפק בזה אם בכה"ג ממיתין תכף להרוצח דדילמא איתרחיש ניסא וחי ויבאר בסמוך א"ה. וגם דעתו נוטה שאין להמיתו תכף ורק נמתין עד שימות.

וא"כ שוב לא שינה לומר דפלגין דיבורא כמ"ש. ועי' בתנאים בסי' ל"ד בס"ק כ"ג וכ"ו בפירושא דפלגין דיבורא דתלי לה בשתי שי' הראשונים ז"ל יעוי"ש: שו"מ בתנאים סי' ל"ח סק"א הביא שם דברי הרדב"ז ז"ל שכ' גם בפלוני רבעני לאונסי דפלגין דיבורא והוי פרבע לאחר ולקח פתב דבפלוני רצחני א"א לפלוג דיבורי' שהרי שור שחוט לפניה.

עיי"ש שמפרש דברי דלפי"ז צ"ל דגם ר"י ס"ל פלגין דיבורא. וכתב עלי' דהוא נגד משמעות כל המחברים דבלאונסו לא פלגין דיבורא כלל.

וסברת הרדב"ז ז"ל דלא שינה פלגין דיבורא בעדות הנרצח דהרי שור שחוט לפניה. ג"כ צריכה ביאור לענ"ד.

וברעניי אינני מבין בלא"ה איך שינה בזה פלגין דיבורא וכמ"ש בפנים מסבירות: ז) ואשר ע"כ נלע"ד דינני' של המרדכי ז"ל דמכשיר עדות הנרצח לאו מטעם דפלגין דיבורא הוא. וחד דינא הוא כמו בפלוני רבעני לאונסי דגם לר"י מצטרף עם אחר להורגו אף דלא ס"ל פלגין דיבורא דגם הכא איננו נוגע לי' העדות כלל.

וכמ"ש הסמ"ע ז"ל דמאי נ"מ לי' בזה שימות או יגלה הרוצח. ומחמת שנאת ותאנות נקם ג"כ לאו נוגע מקרי כמ"ש מהרי"ט ז"ל.

ומה שהקשה התנאים ז"ל דאיך מקבלין עדותו להרוג הרוצח. הלא אם ישאר בחיים נחייבו ליתן שבת ורפוי.

וא"כ הני נוגע בעדות. וכן מ"ט מכשירינו קרובי הנרצח הלא אף דכשמעידין כבר מת. ואין פאן שבת ורפוי. מ"מ בשעת ראי' לא ידעו מזה דאולי יחי' ויתרפא. ובעינן תחלתו וסופו בכשרות. נ"ל דעיקר דין דתחלתו וסופו בכשרות ל"ש הקא. דלא שינה רק אם לאותה עדות עצמה הי' פסול בשעת ראי' ואח"כ נתפשר לה. משא"כ בנ"ד.

פשראו קרובי הנרצח ששמעון הרג לראובן קרוכם. שהיהו מפת מנות ועדיין הוא חי. הי' הדין תלוי ועומד אז. דאי מניית ראובן קטלינו לי' לשמעון. ואי לא מניית לא קטלינו לי' ורק שבתו יתן. והקרובים האלה לעדות נפשות הם פשרים להרוג לשמעון ולעדות ממון הם פסולים.

ובזה פשיש נפשות אין ממון. וכשיש ממון אין נפשות. א"כ ל"ש תחלתם בפסול דאינם פסולים רק לעדות ממון אם נשאר הנרצח בחיים. אבל אם מת ומשפט מנת עתה להרוצח. לעדות זו הי' פשרים גם מתחלה. דלא הי' פסולים רק אם הי' נשאר בחיים דהי' אז עדות אחרת ומעשה אחרת.

עדות ממון על חבלא בעלמא ועתה הניא עדות נפשות על מעשה רציחה ולעדות זו פשרים מתחלה ועד סוף. ואף כשהנרצח בעצמו מעיד. ובנדאי על עסקי נפשות בא להעיד. להרוג את הרוצח אם ימות. ולעדות זו פשר ג"כ מתחלה ועד סוף. ועיקרו אינו בא בתורת עדות לב"ד רק על מיתת הרוצח.

דלתבנע שבת ורפוי אם ישאר בחיים. הוא בע"ד עצמו. ומי פתי יסור הנה לבוא בתורת עדות לב"ד על תביעות עצמו. וגדולה מזו פתב הש"מ (פתובות די"ח ע"ב) ומוכא בנובי"ק חאהע"ז סי' ע"ב. דטעם דפלגינדיבורא בבא להעיד על עצמו ועל חבירו. דמתוך שהוא קרוב אצל עצמו ויודע דאין קרוב נאמן.

אף שאומר בפי' על עצמו אין פונתו להעיד על עצמו כלל רק על חבירו עיי"ש. וכן פתב פי' זה ביד רמה להרמ"ה ז"ל במס' סנהדרין עיי"ש. א"כ בנ"ד פשיטא שלא בא להעיד בתורת עדות לתבנע דמי חבלה. ועיקרו אינו בא רק להרוג לרוצח אם ימות.

ולעדות זו פשר מתחלה ועד סוף. ואין פאן חשש משקר ופסול נוגע ובע"ד פלל: ח) אמןם נ"ל קצת בזה דדינן' של המרדכי ז"ל במחלוקת שנוי' והוא.

דְּבִהֲגָהּ אֲשֶׁר יי בב"ק פָּרַק שׁוֹר שְׁנָגַח דו"ה כָּתַב וְנ"ל שָׁם. רְאוּבֵן שְׁהַרְג אֶת שְׁמֵעוֹן אַע"פ שְׁחִיב מִיָּתֶה מְשַׁלֵּם דְּמֵי לְיוֹרְשִׁים בְּבָא לְצֵאת יְדֵי שְׁמִים אִי נָמִי אִי תִּפְסִי יוֹרְשִׁין לֹא מִפְּקִינֵן מִיִּנְיָהוּ עכ"ל.

וּמוֹבָא בְּקִצוּהָ ח ס' ת"י ועיי"ש בְּדְבָרֵי שְׁפֵן נִרְאָה לְכַאוּרָה גַם שֵׁיטַת רַש"י וְנ"ל בְּב"ק דְּנ"ג ע"ב גְּבִי שׁוֹר וְאָדָם שְׁדַחְפוּ לְבוֹר לְעֲנִין כּוֹפֵר שׁוֹר חִיב אָדָם וּבוֹר פְּטוּרִין. וּפְרַש"י וְנ"ל אָדָם דְּהוּא בַר קְטָלָא וְאִי נָמִי לֹא אֶתְרוּ בִּי פְטוּר מִדְּמִנְא דְּבִי חֲזַקְנָא וּבוֹר דְּכִתִּיב שׁוֹר וְלֹא אָדָם.

וּמְדַכְתֵּב רַש"י וְנ"ל טַעְמָא לְפְטוּרָא דְּאָדָם מִצַּד קַלְב"מ. וְא"כ הָא קִי"ל דְּבְכָל קָם לִי בְּדַרְבָּה מִיִּנְיָא חִיב לְצֵאת יְדֵי שְׁמִים.

וּמְהִנְיָא תְּפִיסָה כְּמִבְּנָאָר בְּב"ק ד"ע ע"ב וּבב"מ דְּצ"א ע"א וּבְרַש"י שָׁם. וְע"כ דְּס"ל כְּהִנְיָהּ אֲשֶׁרִי דְּמַחְוִיב בְּדְמֵי הַנְּהָרְג בְּבָא לְצִי"ש.

וּמִקְרָא דְּעֵלִי וְלֹא עַל הָאָדָם לֹא מְמַעְטִינֵן רַק כּוֹפֵר אֲבָל לֹא דְּמִים. וְעֵי"ש בְּקִצוּהָ ח דְּשִׁי הַרְמַב"ם וְנ"ל לֹא כֵן בְּפ"י מַה' נִזְקֵי מְמוֹן דְּס"ל דְּדְמִים בְּלֹא"ה לִיכָא לְבֵן חוֹרִין עֵי"ש וּלְפִי"ז נ"ל דְּלִשְׁי רַש"י וְהַג"א וְנ"ל דְּאָף כְּשֶׁמַּחְוִיב מִיָּתֶה מ"מ אִיכָא חִיב לְצֵאת יְדֵי שְׁמִים לְשַׁלֵּם דְּמֵי הַנְּהָרְג: וּמְהִנְיָא תְּפִיסָה.

א"כ בְּנֻדָּי הַנְּרַצָּח אֵינֵן פֶּשֶׁר לְהַעֲיִד עַל הַרוֹצֵחַ גַם לְהַמִּיתוֹ. כִּינֵן דְּאִיכָא בְּנֻה גַם עֵדוּת מְמוֹן לְצִי"ש.

וּמְהִנְיָ תְּפִיסָה מְשׁוּם זֶה בְּנֻדָּי מִקְרֵי נוֹגַע וּבַעַל דִּין ע"ז. וְאָף דְּמַקְבְּלִין עֵדוּתוֹ רַק עַל אַחַר שְׁיָמוֹת מ"מ יוֹרְשִׁין דִּידְנָא מִיִּנְיָא הוּא דְּקִיָּרְתִי וְאִיהוּ הוּא דְּקַמְוִרִית לְהוּ.

וְא"כ אִף אִם יִצְוִינֵן שְׁאֵינֵן קְרוּב כ"כ לְיוֹרְשִׁי שְׁפָסוּל לְעֵדוּת. מ"מ כִּינֵן דְּמִיִּנְיָא הוּא דְּקָא יִרְתִי א"כ נִפְסַק הַדִּין עַפ"י בַּעַל דִּין עֲצָמוֹ.

וְלֹא עַפ"י עֵדִים כָּלָל. דְּבַע"ד אֵינֵן בְּגִדָר עֵדוּת כָּלָל.

דָּאָם הִי רַק פְּסוּל מִצַּד נְגִיעָה וְחֻשְׁשׁ מְשַׁקֵּר. א"כ כְּשֶׁמַּת וְלִיכָא גְבִי נְגִיעַת מְמוֹן שׁוֹב נִסְתַּלַּק הַפְּסוּל.

מִשָּׂא"כ בַּע"ד אֵינֵן בְּגִדָר עֵדוּת כָּלָל. וְגַם לְאַחַר מוֹתוֹ לֹא נוֹכַל לְפָסוּק ע"פ.

וְלֹא שְׁיָיָה ג"כ לְחַלּוֹק עֵדוּתוֹ לְהַרְוֵג הַרוֹצֵחַ ע"פ. וְלֹא נִחְיִיבוּ בְּדְמֵי הַנְּהָרְג.

דְּאִיף שְׁיָיָה בְּנֻה לְמַפְלַג דִּיבוּרָא. דְּזֵה בְּלֹא זֵה אִי אֶפְשָׁר.

וְעִי בְּרֹא"ש פ"ק דְּמַכּוֹת ס' י"ג. וְעִי מ"ש בְּנִתְיָבוֹת ס' ל"ג סַק"ב וְדוּק.

וְא"כ לְפִי"ז ע"כ דְּהַמְרָדְכִי וְנ"ל דְּמַכְשִׁיר עֵדוּת הַנְּרַצָּח קָאִי בְּשִׁיטְתֵּי דְּהַרְמַב"ם וְנ"ל דְּאִין חִיב בְּדְמֵי הַנְּהָרְג כָּלָל. וְשִׁפִּיר מְקַבְּלִינֵן עֵדוּת הַנְּרַצָּח דְּלְהַרְוֵג הַרוֹצֵחַ לְאוּ נוֹגַע וּבַע"ד הוּא כָּלָל: וּלְפִי"ז אַפ"ל בְּשִׁי רַש"י וְנ"ל דְּאֲזַזִּיל לְשִׁיטְתוֹ דְּס"ל דִּישׁ חִיב דְּמֵי הַנְּהָרְג בְּבָא לְצִי"ש וּמְהִנְיָ תְּפִיסָה וְכִינֵן דְּאִיכָא חִיבָא דְּמְמוֹן לְצִי"ש.

אף דאין ב"ד יכולים לכופו משום דקם לי בדבריה מינן מ"מ הוא נוגע ובע"ד בנדאי וקרוב אצל עצמו ופסול. ושפיר פי' בפרכת הש"ס הרוג יציל דהוא מטעם קרוב לעצמו ול"ק כלל מפלוני רבעני לאונסי וא"ש.

ואף דבהגהת אשר"י פ' זה בורר כתב ג"כ דקרובי הנרצח פשרין להעיד. אף דס"ל דאיפא חיוב דמי הנרגב בבא לצי"ש.

אפ"ל דמינרי בקרובים לנרצח ולא ליורשי. וא"כ אינם פסולים מחמת הנגיעה דממון. כיון דליורשים רחוקים ניהו. ועי' במרדכי ז"ל שתי גרסאות.

וגרסא אחת לענין קרובי הנרצח וז"ל. ונ"מ שהם קרובים לנרצח ורחוקים ליורשי ע"ש נדוק.

ומ"ש עוד בהג"א דקרובי המנקה יכולין להעיד על המפה לגרשו מבית הפנסת. עי' במתנה אפרים ה' עדות שתמה ע"ז דכיון דבטלה מקצת עדותן על המפה לענין לחייבו ממון.

א"כ אמאי נאמנים וגם פלגינן דיבורא ל"ש בכה"ג עיי"ש. ואולי במקום דאין שבת נרפוי.

ושאר דברים אין גובים בבבלי ועי' בחו"מ סי' א' ס"ב ברמ"א ובהג"א ב"ק פ' החובל. וא"כ אין מעידין כלל לחייבו ממון: ט) עוד נ"ל לישב קוש'י' מר אבא שי'.

דהנה בהגהת אמרי ברוך בחו"מ סי' ל"ג על מ"ש הרמ"א דקרובי נרצח פשרין להעיד הקשה מירושלמי מפורש בפ' ז"ב ובפ' שבועת העדות דאי' שם תני ר' ישמעאל ופשטו העדה וכו' שלא יהיו העדה לא קרובי המפה ולא קרובי המנקה אמר ר' יוסי כו' מכאן אתה אומר שלא יהי' הדיינים קרובי הנדונים ומנין שלא יהי' העדים קרובי הנדונים אמרה תורה הרוג ע"פ דיינים הרוג ע"פ עדים מה הדיינים אינם קרובי הנדונים.

אף העדים אינם קרובי הנדונים ע"כ. אמנם י"ל דנהו רק לר' ישמעאל אבל אליבא דר"ע דיליף דקרובים פסולים להעיד מפסוק דלא ימתו וכו' לא שפענין לפסול קרובי הנרצח עכ"ד הא"ב.

א"כ עכ"פ לר' יוסי ס"ל שם דקרובי הנרצח פסולין להעיד. וא"כ מכ"ש הנרצח עצמו דאין לה קרוב לו מהוא לעצמו.

וא"כ שם במכות הא דפריף הרוג יציל דפרש"י ז"ל דהקוש'י' רק לר' יוסי דס"ל דאף בלא התרו מציל את הנדון מפני קורבה. שפיר פרש"י ז"ל דפרכת הש"ס הרוג יציל הוא מטעם קורבה.

ילדינא קיי"ל דנרצח וכן קרובי פשרין להעיד. ול"ק מפלוני רבעני כלל.

ופשוט. ואדרבה לפי"ז יהי' קצת צ"ע דברי המרדכי ז"ל שהקש' מזה.

וצ"ע: י) ובפסקי מהר"מ ריקאנטי ז"ל בסי' תנ"ז העתיק דינן דהמרדכי ז"ל וכו' בסוף וז"ל ואפי' הנרצח עצמו אם יכול לדבר עדיין דמה לי הרגני ומ"ל רבעני לאונסי אלא משום דהו"ל עדות שא"א יכול להזקמה.

וצ"ל בטעמא דלא הוי עדות שאתה יכול להזימה עפ"י מאי דהק' התנאים ז"ל בסוס"י ל"ג דממ"נ במאי מיירי דאם הוא כ"כ בכתובת מת עד שאפ"י הרוצח יתרג תכף גם בעודנו חי. א"כ אינו בתורת הזמה דעדים יאמרו דגברא קטילא בעו למקטל.

ואי דאין כ"כ בכתובת מת דאולי יחי'. א"כ כ"ז שהוא חי גם הרוצח לא יתרג.

ואם ימות שוב אינו בתורת הזמה דאטו בתרי קטלי וכו' ואי דכי יבואו זוממין פבר יהי טריפה וקטלינו לרוצח אף שהוא חי ואפשר גם להרוג אותו פשהונום מלבד דזה דוחק דיהי' הורגין לרוצח כ"ז שהוא חי.

אף שהוא נדאי טריפה. מ"מ אולי יקרה לו נס כמ"ש היש"ש דלאו פל טריפה מת.

ועוד דא"כ העדים אינם בזוממי זוממין כיון דלא יהי' נהרג רק פשיהי' טריפה עיי"ש: (יא) ובעניי לא אדע מה זה מסתפק התנאים ז"ל אם יש גונא פשיהי' הורגין לרוצח אף דהנרצח עודנו חי.

הלא הוא ש"ס ערוף בגיטין דמ"ג ע"א דבעי שם חצי עבד וחצי ב"ח יש לו קדושין או לא ומביא מברייתא המית מי שחצי עבד וחצי ב"ח נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשי'. ואי אמרת קדושי' לאו קדושין יורשין מנא לי'.

אמר רב אדא בר אבהו פשעשאו טריפה ומאי יורשי' נפשי'. אמר רבא שתי תשו' בדבר חזא דיורשי' קתני ועוד כופר הוא ואינו משתלם אלא לאחר מיתה.

ועי' ברש"י שם. ובאב"מ בסי' ח' מביא בשם שיטה מקובצת בב"ק דעיקר הטעם דאינו משתלם כופר רק לאחר מיתה.

הוא משום דכתיב השור יסקל וכמיתת הבועלים כף מיתת השור ורוצח אינו נהרג עד שיקום הנרצח לגמרי עיי"ש הרי מוכרח מזה דאין ציור בעולם פשיהי' הורגין לרוצח כ"ז שהנרצח חי.

דאל"כ משכח"ל שפיר שישלם גם כופר מחיים ונשפיר איכא לאוקמי מאי יורשי' נפשי'. וצע"ג: ואסיים בברכת השלום כנפשך ונפש בנה המפלל לד' בעד טוב שלומך כל הימים: וחיאל מיכל ראבינאוויץ [לעכאוויטש טו"ב כסליו תרס"ב] סימן מ תקירה בהא דקיי"ל אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין ע"פ אם הונומו קודם גמ"ד אם יש בהם חיוב מלקות מלאו דלא תענה וכן איה הדין בעדי ב"ג וב"ח אם הונומו קודם גמר דין גרסינו (מפות ד"ה ע"ב) מתני' אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהם וכו'.

ובגמ' שם. חייבי מלקיות מנין ת"ל רשע רשע.

חייבי גליות מנין אתנא רוצח רוצח. ופרש"י ז"ל בד"ה חייבי גליות מנלן.

העידוהו שחייב לגלות והונומו ותנן במתני' סופג את הארבעים מנלן עד שיגמר הדין דהני הואיל ולא מפאשר זמם קא מתרבו לא אתי מלקות דידהו מגז"ש דרשע רשע דמהווא לא ילפינו אלא עדים זוממין שהרשיעו הנדון ללקות דהאי רשע רשע בנידונין פתיב עכ"ל וכ"כ תוס' ז"ל: א) ונסתפקתי לפי"ז בעדים שהונומו קודם גמ"ד אי איכא מלקות בהו עכ"פ מלאו דל"ת.

דגלי עלי' קרא דלקי מנהי' אם בן הכות הרשע במקום דליכא חיובא דכאשר זמם כמבואר לעיל בד' ב' וא"כ אם הוזמו קודם גמ"ד דליכא חיובא דכאש"ז ילקו מלא תענה. למאי דפי' רש"י ותוס' ז"ל דמגז"ש דרשע רשע לא ידעינו רק מלקות דמכאשר זמם אבל לא מלקות דמלא תענה.

וא"כ מגז"ש דרוצח רוצח נמי לא נוכל למילף רק לחיובי גליות. אבל בעלמא י"ל דלוקין מלא תענה גם בהוזמו קודם גמ"ד.

וכן יש לחקור בעדי בן גרושה וב"ח דמלקות דידיהו בהוזמו. ג"כ מלא תענה אפשר דלקי גם קודם גמ"ד.

דאין לנו לימוד לדידהו ואפשר דכיון דידעינו בסחיבי גליות דאין סחיבין רק עד שיגמר הדין ע"פ. והתם המלקות מלא תענה.

שוב ילפינו מינייהו לכל מקום דגם מלא תענה אינם סחיבים קודם שיגמר הדין. וזה כפי נסתפקתי בזה.

ועי' בס' אמרי שפר לדידי הרב הגאון ר' אלי' שליט"א הגאב"ד דמארימפאל בסי' ל"ח מ"ש שם אלי בארנפה בנידון זה. וש"מ שנסתפק בזה המנחת חינוך מל"ז ולא העלה לפשוט: ב) ואין להוכיח מהא דמהדר הש"ס ללמוד דבסחיבי מלקיות אין לוקין מכאשר זמם עד שיגמר הדין.

ואי נימא דמלא תענה לוקין העדים גם קודם גמ"ד. א"כ מאי נ"מ בהו בין קודם גמ"ד לאחר גמ"ד סוף סוף איכא מלקות.

ומוכרח עכ"פ דבסחיבי מלקיות אין לוקין פלל קודם שהוזמו מגז"ש דרשע רשע. דאין זה הקרח.

נדא די"ל דהש"ס בעי אליכא דר"מ בד"ד שם דס"ל דבמעידין לחבירו שחיב מלקות והוזמו לוקין שמונים משום ל"ת ומשום כאש"ז. וא"כ אם הי' שייך חיוב דכאש"ז קודם גמ"ד הי' לוקין שמונים.

ועתה לא ילקו רק ארבעים מלא תענה. ועוד דנ"מ גם לרבנן דר"מ בהעידו שחיב מלקות שמונים שעבר עבירה דאית בה תרי לאווי.

א"כ אי מכאשר זמם ילקו שמונים. ואי מלא תענה לא ילקו רק ארבעים.

ועוד נ"מ למאי שחקרתי במק"א דעדים זוממין דקנסא הוא. אם גם פשלוקין או נהרגין מכאש"ז הוי קנסא ואם יודו יפטרו.

וכן נראה מד' רבה לעיל ד"ב ע"ב מדע שהרי לא עשו מעשה ונהרגין ומשלמין וברש"י שם. ועי' הגרש"ש בכתובות ל"ג הרגיש בזה.

א"כ איכא נ"מ. דאם הי' סחיבין גם קודם גמ"ד מכאש"ז.

וכל דאיכא חיובא מכאש"ז אז אין לוקין פלל מלא תענה. דלא קרא דלקי עלי' רק היכא דליכא חיובא דהזמה.

וכמבואר בתוס' ב"ק דע"ד ע"ב בד"ה הו"ל עיי"ש. אזו הי' חייב המלקות רק קנסא ואם מודו מפטרו.

ואם יהי' החיוב מלא תענה. הוי פמלקות דעלמא ולא מהני הודאה אמנם ד"ו צריה בירור עוד עכ"פ מ"ש מקודם בנדאי הוי נ"מ רבתיא.

וא"ר פלל מזה: ג) והי' נ"ל להוכיח דגם מלקות מלא תענה ליפא קודם גמ"ד מש"ס דב"ק (דף ע"ד ע"ב) דמוכח דר"א ס"ל דהכחשה לאו תחלת הנזמה היא מדקאמר עדים שהוכחשו בנפש לוקין ואי ס"ד הכחשה תחלת הנזמה היא אמאי לוקין הו"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מב"ד אין לוקין עלי' וכתבו שם בתוס' ז"ל לקראש ד' הש"ס.

אע"ג דבעלמא קיי"ל דאם רק אפשר לבוא לידי חיוב מיתה. אף דהשתא התרו למלקות ולא למיתה ולא יכול לבוא עכשוי' לחיוב מיתה.

מ"מ הו"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד. א"כ אף אם ס"ל לר"א הכחשה לאו תחלת הנזמה היא ואם הוכחשו ואח"כ היוזמו אינו נהרגין.

מ"מ הו"ל לאו שניתן לאזהרת מב"ד פיון דמשפחת לה מיתה בהאי לאו בהוזמו לחוד. וכ' דה"ט בזה.

משום דבלא תענה גלי קרא דלקי מנהי' אם בן וגו' וכינון דגלי קרא מוקמינו לי' לקרא במקום שאינו יכול לבוא לידי חיוב מיתה פגון עדי בן גרושה וב"ח או עדים שהוכחשו בנפש למ"ד הכחשה לאו תחילת הנזמה וא"כ לא יוכל לבוא לידי חיוב מיתה.

אבל למ"ד נהרגין אין סברא להעמיד בזה הפסוק פיון דיוכל לבוא לידי חיוב מיתה פשהוזמו לבסוף. ואי נימא דעדים שהוזמו קודם גמ"ד איפא מלקות מלא תענה.

א"כ מאי מוכיח הש"ס מדר"א דאמר עדים שהוכחשו בנפש לוקין. דילמא מיירי בהוכחשו קודם גמ"ד וכינון דהוכחשו ופא הרוג ברגלי' שוב לא יגמרו ב"ד הדין.

ולא יבוא לידי חיוב מיתה אף אם יוזמו דאין העדים זוממין נהרגין עד שייגמר הדין ע"פ. וא"כ לא הוי שוב לאו שניתן לאזהרת מב"ד עכשוי'.

וממילא לקו משום ל"ת. וע"כ דגם מלקות ליפא קודם גמ"ד.

ועי' באמרי שפר שם לידידי הרב הגאון הנ"ל מ"ש אלי לתרץ זה: ד) אמנם ראיתי דז"א. דאפ"י אם נאמר דבהוזמו קודם גמ"ד בעלמא ליפא מלקות גם מל"ת ע"כ צ"ל דהוא משום דילפינו מחייבי גליות דג"כ המלקות מלא תענה, ומ"מ בעינן גמ"ד כמ"ש.

א"כ זה שייך רק בהנזמה אבל לא בהכחשה. דכל הלמודים בש"ס הוא דוקא בהנזמה.

אבל לא בהכחשה. והכחשה מהנזמה ליפא למילף בנדאי דהנזמה חידוש הוא.

וא"כ אפתי תקשה מנ"ל להש"ס להוכיח מר"א דילמא מיירי בקודם גמ"ד והוכחשו ופא הרוג ברגלי'. ועל הכחשה בנדאי לוקין גם קודם גמ"ד.

וע"כ צ"ל דאדרבה דהכריח הש"ס דר"א מייירי לאחר גמ"ד. דאי קודם גמ"ד מאי אריא הונקשו אפי' הונומו נמי.

דס"ל להש"ס דמלא תענה לוקין בהונומו גם קודם גמ"ד. וא"כ מדאמר הונקשו בנפש.

ע"כ דמייירי באחר גמ"ד. דאז אם הונומו חייבין מיתה.

וע"כ אמר שהונקשו. ומוכיח הש"ס שפיר.

וא"כ יהי' אדרבה ראי' מש"ס זה. דגם קודם גמ"ד לוקין העדים מלא תענה.

וקצת י"ל דליכא לאוקמי הא דר"א בקודם גמ"ד דא"כ מאי קמ"ל. אכל בלאחר גמ"ד קמ"ל דהכחשה לאו תחלת הנזמה.

נדוחק: ה) אכן מצאתי בשיטה מקובצת שם אהא דר"א ונ"ל עדים שהונקשו בנפש וכגון שנגמר הדין על פיהם קודם שהונקשו דכיון דהכחשה תחלת הנזמה היא א"כ צריך שיגמר הדין קודם ההכחשה דאין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין ע"פ עכ"ל בשם תלמידי הר"פ ו"ל ועיי"ש עוד בד"ה הו"ל דמוכח מד' דמלקות דכאש"ז הוי קנס עיי"ש. עכ"פ למדנו מדברי' ו"ל הלכות גדולות בזה. דפשיטא לי' דבהונומו קודם גמ"ד ליכא מלקות מל"ת.

ובהכחשה תלי' לה במחלוקת דהכחשה תחלת הנזמה. דאם הכחשה תחלת הנזמה.

דין הנזמה עלה נאין לוקין ג"כ קודם גמ"ד. ועי' ש"ס כתובות (ד"כ ע"א): נאם לאו תחלת הנזמה היא.

לוקין גם קודם גמ"ד. ונפשט חלק מספיקתינו.

וא"ש בלא מוקי הש"ס הא דר"א בקודם גמ"ד ולעולם ס"ל הכחשה תחלת הנזמה. דז"א. דאם היא תחלת הנזמה אז אין לוקין גם בהכחשה קודם גמ"ד. וא"ש: ו) שוב התבוננתי בזה ונראה לי שיש להוכיח ד"ז מש"ס ערוף בסנהדרין (נ"ב ע"ב) דאיתא שם אמתני' דדיני נפשות פותחין בזכות.

הכי אמרינן אמר רב יהודה הכי אמרינן להו מי יימר פדקאמריתו א"ל עולא והא חסמינן להו וכו' אלא אמר עולא הכי אמרינן יש לה עדים להזמן א"ל רבה וכי פותחין בזכותו של זה שהיא חובתו של זה.

וכפש"י ו"ל לחזר אחר עידי הנזמה כדי שיהרגו הראשונים. ופריף הש"ס ומי הניא חובתו והתנן אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהם.

נאי ס"ד דגם אם הונומו עדים קודם גמ"ד אף דאין בהם חיוב הנזמה מ"מ לוקין מלא תענה א"כ מאי פריף הש"ס ממתני' דאין העדים זוממין נהרגין. הרי אפתי הוי חובה לעדים דיתחייבו עכ"פ מלקות אם יונומו.

נהרי מוכרח מזה דס"ל להש"ס דאף מלא תענה אין לוקין בהונומו קודם גמ"ד. וכמ"ש בשיטה מקובצת.

וא"כ לכא'ו ע"כ ס"ל לש"ס דמחייבי גליות ילפינו לכל מלקות מלא תענה דבעינו גמ"ד דוקא. וא"כ ה"ה בעידי בן גרושה וב"ח ג"כ ליכא מלקות בהונומו קודם גמ"ד אפס יש לחלק.

דבחיבי גליות דילפינו בהו מגז"ש מחייבי מיתות דאין לוקין קודם גמ"ד. ע"כ דגם מלא תענה אין לוקין בהו מקודם.

דאם לא פן מאי נ"מ. פיון דלעולם אין בהם חיוב מפאשר זמם.

וליכא למימר כמ"ש לעיל לענו חייבי מלקיות. א"כ שוב ילפינו להיפך חייבי מיתות מחייבי גליות.

דגם בהו אין לוקין פלל קודם גמ"ד. אכל בעידי ב"ג וב"ח וכן עדים דעלמא דלאו חייבי מיתות וחייבי גליות י"ל עדיין תבעי: העולה מדברינו.

דבחיבי מיתות וחייבי גליות בנדאי אין לוקין העדים מל"ת קודם גמ"ד. ובעידי ב"ג וב"ח אין לנו הקרח מש"ס.

ומסתברא דילפינו מחייבי מיתות וחייבי גליות. וליכא לעולם מלקות בהונומו קודם גמ"ד: (ז) וידידי הרב הגאון מוהר"א קליאצקי שליט"א בתשובתו אלי בספרו נשם.

פכת דבעידי ב"ג וב"ח בלא"ה פשוט דאין לוקין העדים בהונומו קודם גמ"ד. פיון דעדותן לא מהניא פלל עד אחר גמ"ד אפי' אם האמת פדבריהם.

דקיי"ל הי' עומד ומקריב ע"ג המזבח ונדע שהוא ב"ג וב"ח פל קרבנות שהקריב קודם לכן פשריו. ונמצא דאין בעדותן פלום קודם גמ"ד עיי"ש ואינו נ"ל.

נדא דעיקר הסברא תמוה דאטו משום שאין תועלת בעדותן רק מפאן ולהפא ולא למפרע. לאו עדות שקר מקרי ומדוע לא ילקו מלא תענה.

ואין שייכות זה לזה לדעת. ועוד דגם למפרע נעשה חלל לענו דבני' הוו חללים ואף דגם הם לא יחללו עבודה רק מהיום.

מ"מ מהניא עדותן למפרע לפסול פנים שנולדו עד היום: סימן מא שלום וכ"ט לכבוד ידידי הרב הג' חריף ובקי מ' חנוף אברהם העניף שליט"א ברילל בפיעטרקוב: אחדשה"ט וכו' א) ראיתי מה שהקשה כ"ת בהקובץ "פנסת חכמי ישראל" סי' צ"ה למ"ש במנח"ח מ' תקנ"ח דאם אנס חרשית קטנה חייב לקדשה ע"י אבי' אבל אם היא גדולה פטור מעשה דולו תהי' לאשה פיון דאינו יכול לקדשה.

והק' מש"ס דמכות דף ט"ז דמהדר לאשפוחי מלקות בלאו דלא יוכל לשלחה באונס שגירש ע"י פיטול העשה, והא משכח"ל באנס חרשית קטנה וקדשה ע"י אבי' ואח"כ גרשה על ידו ושוב אינו יכול לכונסה דהיאעמה תומה פחיי האב וא"כ הו"ל שפיר בטלו ולוקה.

או שגרשה ואח"כ חרשה הוא בנדים. וצ"ע עכ"ד: ב) ונ"ל לתרץ ברונחא.

מ"ש דמשפחת לה באנס חרשית קטנה וקדשה וגירשה ע"י אבי' ושוב אינו יכול לכונסה. זהו לק"מ.

דְּהַשׁ"ס מְהַדֵּר לְמַצּוֹא מְלָקוֹת בְּאוֹנֵס שְׁגִירָשׁ. ע"י שְׁבִיטָל לַעֲשֵׂה.
וְהֵינּוּ שְׁבִיטָלָה שְׁגִירָשָׁה הִיא עֲלֵי חַיִּיב עֲשֵׂה דּוּלוּ תְהִי לְאִשָּׁה כ"י. וּבְעַמּוּד וְהַחֲזֵר קָאִי.
רַק דָּאֵח"כ בִּיטְלָה בְּיָדִים וְלוֹקָה לְמ"ד בְּטָלוּ וְלֹא בְטָלוּ. מִשָּׂא"כ בְּגוֹנוֹנָא שְׁהִיְתָה חֲרָשִׁית
וְגִירָשָׁה ע"י אבִי.

א"כ מְעוֹלָם לֹא נִתְחַיֵּיב בְּעֲשֵׂה דְבְעַמּוּד וְהַחֲזֵר. וְלֹא הִיא לְגַבֵּי נִיטְקָה לַעֲשֵׂה כָּלֵל.
וְהִיא כְּכֹהֵן שְׁגִירָשׁ. דְּלֹא מִטַּעַם בִּיטְלוּ הוּא דְלוֹקָה.

וְרַק דְּלֹא הִיא הָעֲשֵׂה עֲלֵי כָּלֵל מְעִיקָרָא מְשַׁעַת גִּירוּשִׁין. וּפְשׁוּט.

אָכֵן מ"ש עוֹד דְּמִשְׁכַּח"ל כְּגוֹן שְׁגִירָשָׁה וְאֵח"כ חֲרָשָׁה בְּיָדִים. זֶהוּ צָרִיף יֵשׁוּב.

דְּבַכָּה"ג שְׁפִיר בְּטָל לַעֲשֵׂה שֶׁהִיא עֲלֵי בְּתֵר הַגִּירוּשִׁין: ג) וְנִרְאָה בְּזֵה דְבָר חֲדָשׁ. לְמֵאִי
דְּקִי"ל דְּבַכָּל הַתּוֹרָה כְּלוּלָה כָּל הַיָּכָא דְאִיכָא מְמוֹן וּמְלָקוֹת מְלָקֵי לְקֵי מְמוֹנָא לֹא מְשַׁלֵּם.
וּבְחֻבְל בְּחֻבְלוֹ גִּילָה לֹן קָרָא דְמְמוֹנָא מְשַׁלֵּם מְלָקֵי לֹא לְקֵי וְכַמְבֹּאֵר בְּכַתּוּבָת (דף ל"ב
ע"ב). וְכַתֵּב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ד מְהִלְכוֹת חוֹבֵל וּמְזִיק הִלְכָה ט' הַחוֹבֵל בְּחֻבְלוֹ בְּיוֹם
הַפְּעוּרִים חַיִּיב בְּתַשְׁלוּמֵי אִפִּי בְּמִזִּיד.

אֵע"פ שְׁעָבֵר עֲבִירָה שֶׁהוּא חַיִּיב עֲלֵי מְלָקוֹת וְהִיא כָּל הַמְּחַנְיָב מְלָקוֹת וְתַשְׁלוּמֵי לּוֹקָה
נְאִינּוּ מְשַׁלֵּם שְׂאִין אָדָם לּוֹקָה וּמְשַׁלֵּם. כִּף הֵם הַדְּבָרִים כְּפִל חוּץ מְחוֹבֵל בְּחֻבְלוֹ שֶׁהוּא
מְשַׁלֵּם שְׁהָרִי בְּפִירוּשׁ רַבְתָּה תּוֹרָה חוֹבֵל בְּחֻבְלוֹ לְתַשְׁלוּמֵי שְׁנָאֵמֵר רַק שְׁבָתוֹ יִתֵּן.

וְכֵן הוּא בְּטוּש"ע ח"מ ס' תכ"ד ועיי"ש בַּסַּמ"ע סק"ג. ועי' בְּהַפְּלָאָה לְכַתּוּבָת שֶׁם
וּבְמַנְח"ח מ"ט שְׁבִיטָרוּ טַעֲמֵיהוּ דְּהַפּוֹסְקִים ז"ל.

דְּכִינּוּ דְגִלֵי קָרָא בְּחוֹבֵל בְּחֻבְלוֹ לְעִנּוּן לֹא דְלֹא יוֹסִיף שְׁמִשְׁלֵם נְאִינּוּ לּוֹקָה ה"ה לְגַבֵּי לֹא
אֲחֵר גְּזַה"כ הוּא דְמְשַׁלֵּם נְאִינּוּ לּוֹקָה עֵי"ש וְהִנֵּה הַש"ס בְּמַכּוֹת שֶׁם אָמַר אוֹנֵס בִּיטְלוּ
וְלֹא בִיטְלוּ הִיכִי מְשַׁפְּחֵת לֵה אִי דְקַטְלָה קִים לִי בְּדִרְבָּה מִינֵי וְהָרִי מְבֹאֵר מִהַש"ס דָּאֵם
בְּשַׁעַת בִּיטוּל הָעֲשֵׂה.

עֲשֵׂה מְעֲשֵׂה שְׁשִׁיף בְּה דְקִים לִי בְּדִרְבָּה מִינֵי. שׁוּב אֵין בּוֹ מְלָקוֹת.

אִף דְּעִיקָר חַיִּיב הַמְּלָקוֹת הוּא עַל עֲבִירָת הִלָּא דְהֵינּוּ הַגִּירוּשִׁין. מ"מ כִּינּוּ שְׂאִין עֲבִירָת
הִלָּא בְּנִיטְקָה לַעֲשֵׂה לֹא נִגְמָרָה עַד שְׁגַם הָעֲשֵׂה יְבִטָל בְּיָדִים וְכַמ"ש רַש"י ז"ל בְּסוּגָא
שָׁם.

א"כ אִם בְּשַׁעַת בִּיטוּל הָעֲשֵׂה נִתְחַיֵּיב דְבָר הַפּוֹטְרוֹ מְמַלְקוֹת מְצַד דְּקִלְב"מ. מְסַלְקִינּוּ אוֹתוֹ
מְעֲשֵׂה מִינֵי.

נְאִינָה יְכוּלָה לְגָרוֹם לוֹ חַיִּיב מְלָקוֹת גַּם עַל מְעֲשֵׂה הַקּוֹדֶמֶת. ועי' בְּגִיטִין דְּנ"ב ע"ב
בְּתוֹד"ה מְנַסֵּף וּבְדו"ח לְהַגְרַעַק א"א ז"ל שָׁם: ד) וּלְפִי"ז נ"ל לְמֵאִי דְמְבֹאֵר בְּב"ק (דף פ"ה
ע"ב) דָּאֵם חֲרָשׁוֹ נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי כְּלוּ.

וְא"כ כִּינּוּ דְבִטוּל הָעֲשֵׂה יֵהִי ע"י שְׁחֲרָשָׁה בְּיָדִים וְחֻבְלָה. וְנִתְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם דְּמֵי כְּלוּלָה.

ותשלומין דחובל בתבירו פוטרם ממלקות אף דלאו אחר. א"כ כמו דלא מצי הש"ס לאשכוחי כגון דקטלה משום דקלב"מ.

ואין הביטול גורם לו לחיוב מלקות. כמו כן גם אם ביטל ע"י שחבלה ג"כ פטור ממלקות למפרע.

דתשלומין דחובל בתבירו פוטרם ממלקות. וא"ש דלא משכח"ל בהאי גונא.

ומ"ש ידידי במכתבו השני דאפתי משכ"ל כגון שתקע באזנה וחיךשה דליכא חיוב ממון בכה"ג כמבואר בב"ק (דף צ"א) לק"מ. דכמו דחשיבנן לה גרמא לענן חיוב תשלומין משום דאיהו אפיעית אנפשי' כמו כן לא יתחייב מלקות משום ביטול העשה.

דאין עבירת הלאו נגמרת עד שיבטל לעשה בידיים. וא"כ בכה"ג נדאי לא מקרי ג"כ ביטול בידיים.

ופשוט. אמןם דאי בעינא אמינא לי' דמשכ"ל.

כגון שחרשה ע"י תבורה בשבת. ולא התרו בו משום שבת וקיי"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין אבל לא ממלקות.

ע"י פתובות דף (ל"ה ע"א) וחקולין דף (פ"א ע"ב). וא"כ מממון של חבלה פטור בכה"ג משום חיוב שבת.

וממלקות אינו פוטר בשוגג ורק אונתא רחיקתא היא לאוקמי בכה"ג. וע"י בתוס' שם ובגהש"ס שהקשה בלא"ה שמשכח"ל שנהרגה במזיד ובלא התראתה ובהג' הב"ח ו"ל ומהרש"ל ו"ל ומהרש"א ו"ל.

ובמנח"ח שם: ה) ומה שהקשה ידידי עמ"ש בחת"ס (חאו"ח ס' ר"א) דישאל שאומר לכהן לאכול תרומה ל"ש לומר בזה שלוחו של אדם פמותו ולחייב הישראל משום דבכה"ג יש שליח לד"ע דשליח אינו בר חיובא.

דקפידת התורה היא דוקא שלא יאכל זר תרומה. וע"ז הקשה מהא דאמר הש"ס בב"מ (דף י' ע"ב) באיש דאמר לאשה אקפי לי קטן.

והתוס' בנזיר (דנ"ז ע"ב) כתבו דסוגיא זו אזלא אליבי דר"ה דאשה שגרא להקרי. א"כ אין כאן מעשה עבירה כלל.

ומ"ש מזר שאומר לכהן לאכול תרומה. ולכאו' י"ל דבאשה שהקיפה שאני.

דנעשה עצמות העבירה דהוא ההקפה שניקף ישראל. משא"כ בכהן שאכל תרומה דל"ב העבירה כלל.

אבל ז"א. דגם הכא לא נעשית עבירה דמקיף כלל.

נעצמות ההקפה שניקף ישראל. הוא רק עבירה דניקף שאסור להיות ניקף.

ותרי עבירות חלוקות הן. וי"ל באופן אחר מפהן שאכל תרומה ואכמ"ל: ו) ואמרתיה בההוא עגינא דבר חדש.

והוא.

דלכאורה יש להבין במאי דקאמר הש"ס שם דאיכא בינייהו איש דאמר לאשה אקפי לי קטן. ובתוס' פתבו דה"ה דהו"מ למימר אקפי לי גדול אלא שהגדול לא יניח עצמו להקפיה עיי"ש.

וקשה דאמאי לא אמר איש דאמר לאשה אקפי לי. ובזה ל"ש תי' התוס' דאינו אומר לעשות פן באחר כמובן.

דלמ"ד דכל היכא דשליח לאו בר חיובא מחייב שולחו. א"כ ה"נ הו"ל פאילו הקיף את עצמו וחיוב.

ולמ"ד כל היכא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד לא מחייב שולחו. ה"נ לא אמרינן בזה שליחות ופטור ובשיטה מקובצת שם תי' בשם הרמב"ן ז"ל וקר"ן ז"ל מה שהקשו תוס' דלימא איש דאמר לאשה אקפי לי גדול משום דבכה"ג פינון דאי בעי גדול לא עביד דכו"ע לא מחייב שולחו דלאו שליחותי' עביד אלא שליחותי' דניקף עיי"ש.

ואפתי תקשי דלימא דאמר לאשה אקפי לי ולכאורה אפ"ל למאי דמבואר בש"ס דמכות (דף כ' ע"ב) דאחד המקיף ואחד הנקיף חייב דלא תקיפו שנים במשמע א"כ באיש דאמר לאשה אקפי לי.

אף דלא נימא בזה שליחות. מ"מ עכ"פ חייב משום לאו דניקף, ורק דאם נאמר שליחות הו"ל פאילו הקיף את עצמו ולוקה שמים כמבואר במכות שם.

עכ"פ לא הנה נ"מ גדולה כ"כ. ולזה אמר אקפי לי קטן דלחד מ"ד מחייב שולחו ולאידך לא מחייב שולחו.

ועוד שהרמב"ם ז"ל לא הביא לפסק הא דמקיף לעצמו חייב שמים. ועי' במנחת חינוך מצנה רנ"א שכ' דנראה דלא ס"ל בן.

וא"כ א"ש מאד: אמנם שבת וראיתי דאפתי קשה. למאי דמבואר בש"ס דמכות שם דאין הנקיף לוקה רק במסייע להמקיף.

וכפרש"י ז"ל מזמין השערוות להמקיף דאל"כ הו"ל לאו שאין בו מעשה. א"כ אפתי הו"ל לש"ס בב"מ שם למימר נ"מ באמר לאשה אקפי לי.

ובאופן שלא סייע בהקפה. ואם נאמר בזה שליחות והו"ל פאילו הקיף את עצמו.

א"כ מחייב בנדאי אחת אף לדעת הרמב"ם ז"ל. ואי לא נאמר שליחות בזה.

לא מחייב כלל דאף דעכ"פ עבר על לאו דניקף. מ"מ לא מחייב פינון דלא סייע הו"ל לאו שאין בו מעשה: ז) ונראה לחדש בזה.

דעד כאן לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה. רק באופן דאם לא נאמר דין שליחות אז לא תהי' העבירה כלל אמשלת.

בגון באומר לאשה אקפי לי קטן. או בכהן שאומר לישראל קדש לי אשה גרושה דאם אין שליחות אין פאן עבירה למשלח ולהכי לא אמרינן שלוחו פמותו שתהי' נחשב מעשה העבירה עלי' משא"כ באומר לאשה אקפי לי.

דאף אם אין פאן שליחות. מ"מ עבר על לאו דניקף כמ"ש תוס' בב"מ שם.

ועי' ברמב"ם פי"ב מהל' עפוי"ם ה"א בהשגת הרמב"ד ובכ"מ שם ובשו"ע סי' קפ"א סעיף ד' עיי"ש. ואין נ"מ לנו מהשליחות.

רק אם נחשב שעבר על הלאו ע"י מעשה או לא והוא נ"מ רק לענין מלקות אבל לא לענין עצמות העבירה. דהעבירה עבר עכ"פ בכה"ג לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה.

דאין השליחות נוגע לעצם העבירה. ובנדאי יש שליחות בזה לכו"ע.

וא"כ ניחא דלא אמר הש"ס באומר לאשה אקפי לי. דלכו"ע חייב משלח.

ובפרט אם נאמר דגם פשהקיף לעצמו אינו לוקה רק אחת א"ש מאד. ועוד ראי' מסוגיא זו להרמב"ם ז"ל דגם במקיף לעצמו אינו חייב אלא אחת וא"ש ועי' בנוב"י קמא אה"ע סי' ע"ה לענין אם המעשה בטל אם אומרין אשד"ע יעוי"ש: ח) ומ"ש במכתבו השני לסייעני.

ממ"ש ברמב"ם פ"ג מה' ע"ז ה"ט העושה ע"ז לעצמו אע"פ שלא עשאה בידו ולא עבדה לוקה. ותמה בלח"מ פיון שעשאה אחרים אמאי לוקה הא הו"ל לאו שאין בו מעשה.

ותי' דמירי שעשאה בשליחותו. וקשה הא אין שליח לדב"ע דגם עמ"ש הרמב"ם ז"ל דאפי' עשה לו אחר חייב הקשה החינוך ז"ל במצוה כ"ז דנימא אשד"ע ומנח"ח פתב דלאו מדין שליחות נגעו בזה.

רק דזהו גופא אסרה תורה שלא יצווה לעשות. וכ"ז ניחא לענין הלאו שאסרה תורה שלא יעשה גם ע"י אחרים.

משא"כ לענין מלקות דניחא פאילו עשה בעצמו אפתי קשה והא אין שליח לדב"ע והו"ל לאו שאין בו מעשה. ולמאי שפתבתי לחדש דבכה"ג יש שליחות פיון דהעבירה בלא"ה על המשלח ניחא.

ע"כ דברי ידידי: ואף שפא לסייעני מ"מ אומר לו. פי דברי הלח"מ ז"ל אין לתרץ בזה דמבואר ברמב"ם שם דהעושה לזולתו ע"ז עובר משום לאו דאלהי מסכה וגו'.

ועיי"ש במנח"ח דלפי"ז עובר משום שני לאוין בעושה לעצמו עיי"ש. וא"כ פיון דע"י השליחות דנחשב פאילו עשאה בעצמו נתוסף עלי' עוד לאו שוב ל"ש שליחות דהו"ל, שליח לדב"ע.

וצ"ל בכננת הלח"מ דכיון דע"י דבורו אתעביד מעשה חייב כמ"ש המנח"ח שם. ומ"ש בסוגיא דב"מ א"ש דשם לא נתוסף עלי' שום איסור ע"י השליחות לדעת הרמב"ם ז"ל דגם במקיף לעצמו אינו עובר רק על אחת וזה עובר בלא"ה דניקף הוא: ובזה הנני ידידו ב"מ דו"ש נטובו? חיאל מיכל ראבינאוויץ סימן מב חקירה שחקר הגאון ה"גדול" זצ"ל ממיןסק מעפב מתנות פהונה ואינו נותן לכהן אם עובר פלאו דלא תגזול.

או לא: א) בחורף תרנ"ה בקינות עוד בחיים חיתו של הגאון הגדול מאור הגולה כקש"מ
ירוחם יהודה ליב זצ"ל ממיןסק. והרבה השתעשעתי אז אתו בחד"ת הגיד לי מה
שסתפק בכעלים שעכבו מתנות פהונה ולא נתנו לכהן.

אם לא שינה בזה גזל ממש לעבור בלאו דלא תגזול. כ"ז דלא אתא לידן דכהן.

או דכיון דמשלחן גבוה קזכו. שינה בזה גזל ממש לעבור בלאו.

דהרי הוא של השבט בכ"מ שהוא. ואמר אז להביא ראי לזה מדרש"י ז"ל בכורות (דף
ל"ו ע"ב) בד"ה הכי השתא שכתב לחלק דלהכי חשדינן לי' לישראל אגזל דכהן אע"ג
דאדם פשר הוא ביה מילתא דלא בעי לשוחטו לבכור אלא עפ"י מןמחה וז"ל.

דנהי דקדשים בחוץ לא אכיל דבכרת הוא השוחט קדשים בחוץ. מיהו אגזילה דכהן דלאו
בעלמא חשיד עכ"ל.

ומדחילק רק ששם איפא פרת והכא לאו בעלמא. משמע דעכ"פ לאו גמור איפא בזה
דהוי גזילה ממש.

ולפי"ז הקשה בש"ס דמכות (דף ט"ז ע"א) דקאמר דלא משפחת לה בלאו הניתק לעשה
דלא תגזול בטלו ולא בטלו משום דאיתא בתשלומין. ונהרי משפחת לה שפיר בלא נתן
המתנות פהונה לכהן.

ועבר בלא תגזול כדמוכח מרש"י ז"ל בכורות ואח"כ הזיקן או שאכלן דקיי"ל בחולין
(דף ק"ל ע"ב) דהמזיק מתנות פהונה או שאכלן פטור. וכיון דליתא בתשלומין.

וא"כ שפיר לוקה על הלאו דביטל לעשה ע"כ דברי' ז"ל: ב) ואני אמרתי אז לחזק
הקושל. דלכאורה יש לומר למאי דאיתא שם בחולין תרי לישני בטעמא דמזיק מתנות
פהונה פטור.

ללישנא קמא הוי טעמא משום דכתיב זה. ופרש"י ז"ל דמשמע בעודן קנימות חייב ליתן
אבל אינן קנימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין.

וללישנא בתרא קאמר הטעם משום דהו"ל ממון שאין לו תובעין. ופרש"י ז"ל אין לו
בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לה.

וכתבו שם בתוס' ז"ל דאיפא בין הני תרי לישני דללישנא בתרא דפטור משום שאין לו
תובעין נהי שאינו יכול להוציא בדינינים מ"מ מחויב לצאת ידי שמים. וללישנא קמא
דפטור מזה אפי' לצי"ש פטור.

ועי' בר"ן שם. ובכ"מפ"ט מהל' בכורים פתב דכן דעת הרמב"ם ז"ל לכתוס' ז"ל דללישנא
בתרא חייב לצאת ידי שמים ופסק פלישנא בתרא ולחומרא.

וכן פסק בהד"א בטוש"ע יו"ד סי' ס"א סעיף ט"ו דחייב לצי"ש. וא"כ לכאורה איפא
למימר דלא מקרי ביטול העשה אם מחויב בה לצאת ידי שמים ובשיטה מקובצת בב"מ
ר"פ איזהו נשך משמע ג"כ דעת ראשונים ז"ל דאם מחויב בעשה לצי"ש מקרי ניתק
לעשה.

ועי' במפרשי הי'ם ריש ב"ק מ"ש בזה: ג) אכן מש"ס דמכות נ"ל להכריח אחת משתי אלה או דהיכא דאינו מחוייב רק לצי"ש לא מקרי גיתק לעשה. או דקיי"ל דמזיק מתנות פהונה אף לצי"ש פטור דהש"ס שם פריה דמשפחת לה ביטלו בפאה דרחמנא אמר לא תכלה.

לעני ולגר תעזוב. ותנו מצנות פיאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין וכו' ופרש"י ו"ל משפחת לה בביטלו פגון שטחן את החטין דתו לית לי' לקיומין לעשה שיקרי קנאו בשנוי פדתניא דבעודן חטין מחייבו ליתן אכל אם טחן לא.

ומבואר בש"ס חולין שם דהאי דינא דמזיק מתנות פהונה הוי גם במתנות עניים פדפריה שם מבעה"ב העובר ממקום למקום וצריה לטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני וכמו שביארו התוס' ו"ל שם דחד דינא אית להו.

והא דאמרין בפאה דאם קנאו בשנוי תו לא מחייב לתת. הטעם דהוי פמזיק מתנות פהונה.

וכמו שפרש"י ותוס' ו"ל פריש פרק רה"ג אמתני' דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור וה"נ מהאי טעמא הוא. א"כ מדפריה הש"ס דהוי ביטלו בטחן החטים דקנה בשנוי.

ע"כ או דפטור אף לצי"ש. או דאף שמתחייב לצי"ש.

מ"מ לא מקרי תו גיתק לעשה. ועי' בפרש"י ו"ל בב"ק דס"ו ע"א שכתב הטעם דלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור משום דקנה בשנוי והו"ל ממון שאין לו תובעין.

וכן פרש"י ו"ל בב"ק דצ"ד ע"א בד"ה אף דזהו גם טעמא דת"ק שם בפאה דקנה בשנוי והו"ל ממון שאין לו תובעין. עכ"פ פינון דקרי לה הש"ס בכה"ג ביטול העשה א"כ במתנות פהונה כה"ג ג"כ מקרי שבטל לעשה.

וא"כ משכ"ל לאו דגזל בביטלו ולא בטלו. וקשה קוש' ה"גדול" ו"ל.

ועי' בתוס' ב"ק (דף ס"ו ע"א) בד"ה לא הספיק ליתנו עד שצבעו. שכתבו דהוא דין אחד עם מאי דאמרין שם (בדף צ"ד ע"א) גבי פיאה דקנה בשנוי יעוי"ש והוא כמ"ש: ד) ובאותו מעמד אמרתי לתרץ, דלק"מ.

דפשוט הוא בכ"מ דגזלן לא נעשה במחשבה בעלמא ואם הי' אצלו דבר של חבירו וחישב עלי' לגזלו לא נעשה ע"ז גזלן טרם שיעשה מעשה גזילה. וכמו שפרש"י ו"ל בב"מ (דף י' ע"ב) בד"ה גגו חצירו וקרפיו מנין ונ"ל שאם נכנסה שם ונעל בפני' לגונבה שהיא חייב.

וכמו שביאר בקצוה"ח סי' שמ"ח סק"ב דדוקא נעל בפני' לגונבה דהי' בזה מעשה גניבה אבל במחשבה לחוד לא נעשה גנב. וא"כ אפי' אם נימא דשייך גזל ממש במעבב מתנות פהונה לעבור גם בלאו גמור.

מ"מ במחשבה לחוד שחישב לעכבן ולא ניתן לכהן לא נעשה גזלן. ואימתי נעשה גזלן רק פשוט או שאבדו דעשה מעשה גזילה.

א"כ לא שייך למחשבי בכה"ג בביטלו ולא ביטלו. דמעולם לא נתחייב בעשה פלל.

דלא נעשה גזלן עד ששרף. ולא נתחייב מעולם בעשה.
משום דהוי מזיק מתנות פהונה ופטור. ובטלו לא הוי רק אם נתחייב בעשה ובטלה אח"כ.
משא"כ בכה"ג הוי פכהן שגירש דמעולם לא נתחייב בעשה כלל. וא"ש.
והספיק אז לדברי בזה ואמר כי פונתי לדעתו בזה. וגם הוא אמר פן בישוב הקושיא: ה)
אפס פשאני לעצמי נלע"ד דיש עוד מקום עיון בזה.
דהנה קיי"ל בעלמא דאם מגביה דבר של חבירו ע"מ לחסרו מן הבעלים ולאבדו. נעשה
עלי גזלן תכף בהגבהה ונתחייב בהשבה.
וכמבאר בש"ס גיטין (דנ"ג ע"ב) גבי מנסה למ"ד מנסה ממש. דמשו"ה לא אמרינו
דקלב"מ.
דמעידנא דאגבי קניא מתחייב בנפשי לא הוי עד שעת נסוף. והיינו דבהגבהתו ע"מ
לנסוף.

פיון דהוא לחסר מן הבעלים נעשה גזלן. ועי' תורת גיטין שם.
וכן מבאר בב"ק (דף צ"ח ע"א) גבי הזורק מטבע של חבירו לים הגדול דקאמר וה"מ
דאדני' אדוניי אבל שקלי' בידני' מגזל גזלני' השבה בעי מיבעד. ויעוני' בחו"מ סי' שפ"ו
ובש"ף שם.
וא"כ אם באמת שייך גזילה ממש במעבב מתנות פהונה. וקיי"ל בכ"מ דאינו נעשה גזלן
רק בעושה מעשה גזילה בקנין דאז נעשה גזלן ונתחייב בהשבה.
אבל המזיק ממון חבירו ולא עשה קנין כלל ולא שקלי' גם בידני'. זהו רק מזיק ולא גזלן.
ומזיק לחוד. וגזלן לחוד.
והוא פשוט ומבאר בכ"מ. ובחיוד בש"ס דב"ק דצ"ח שם דמחלק בין אדני' אדוניי לשקלי'
בידני'.

וא"כ אם נאמר דשייך במעבב מתנות פהונה גזל ממש וא"כ אם הגבי' או נטל בידני' ע"מ
לשרוף ולאבד. תכף נעשה גזלן בהגבהתו כמו בעלמא במגבי' חפץ חבירו ע"מ לאבדו.
ומתחייב תכף בהשבה מעליא. דהוי גזלן גמור בקנין גזילה.
וכששרף אח"כ ביטל ממש לעשה דהשבה. וא"כ משפחת לה שפיר בבטלו בכה"ג והדר
תקשי קושני' ה"גדול" ז"ל.
ועי' פתובות דף ל' ע"ב). וע"ע בס' ים התלמוד בריש ב"ק דכ' ג"כ בכה"ג: ו) אכן אפשר.
דבעלים המגביהין מתנות פהונה שפידם ע"מ להזיק. ל"ש דנעשה גזלן בהגבהה פיון
דמונח ברשותם מקודם.

וכמו בגזבר הנוטל מן ההקדש דלא מעל בנטילה אף שנתפנין לגזול ולא הוי כמו באחר
דמעל בנטילה. פיון דמונח מקודם ברשותו וכ"כ בהדיא בהפלאה פתובות (ד"ל ע"ב)
דבעלים המגבי' תרומה שלו שהפריש ולא נתן לפהו.

ל"ש לומר מדאגבין קניא דהוי פגזבר. וכן העיר גם פבוד ידידי הרב הגאון מ' מרדכי אלי' שליט"א הגאב"ד דוואַשילקאווא.

אך לפי"ז פינון דלא שייך קנין גזילה. ממילא לא שייך גם חיוב השבה כולל.

וכששרף או אבד בינדים הוי רק מזיק ולא גזלן. וא"ש בלא"ה דברי הש"ס דמכות.

וכן מסתבר דלא שייך בכה"ג גזילה ממש. ועי' ברש"י ב"מ (דף כ"ו ע"ב) בד"ה עובר יעוי"ש.

ועי' בחו"מ סי' ל"ד בקצות סק"ח ובנתיבות ובמשו"ב שם: ז) ובמ"ש לעיל להוכיח מש"ס דמכות דפריף דמשפחת לה בטלו בלאו דפאה. וקשה לכאורה הא טעמא דפטור כשקנה בשנוי הוא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעין וכפרש"י ו"ל בב"ק (דצ"ד ע"א).

וא"כ לכאורה בנדאי איכא חיוב לצאת ידי שמים. כמ"ש הראשונים ו"ל גבי מזיק מתנות כהונה דלטעמא דממון שאין לו תובעין איכא חיוב לצי"ש.

וסד דינא הוא למתנות כהונה ומתנות עניים כמבואר שם. ואפ"ה חשיב לה הש"ס בטלו לעשה.

ומוכרח אסת משתי אלה. או דלא קיי"ל פהאי לישנא דממון שאין לו תובעין ואפי' לצאת ידי שמים פטור או דגם במקו"ב עדיין לצי"ש מ"מ שפיר מקרי בטלו לעשה.

ראיתי עתה דיסוד זה אינו. ומוכרח הוא ההפך מזה מדברי כל הראשונים ו"ל.

דבחולין שם גבי מזיק מתנות כהונה פסקו פלישנא דממון שאין לו תובעין וסגיב לצי"ש וזאת נראה מוכרח מפשטות הסוגיא דב"מ (דף ס"ב ע"א) גבי לאו דרבית. וכן מפשטות ד' הראשונים ו"ל שם.

דאף באינו מקו"ב בקיום העשה רק לצאת ידי שמים מקרי לאו הנפק לעשה ואין לוקין עלי' וא"כ באמת יקשה דהאיך אמרינן דמקרי בטלו לעשה כשקנה הפאה בשנוי. הא אפתי מקו"ב הוא בקיום העשה לצאת ידי שמים.

ואפתי לאו הנפק לעשה הוא: ח) אולם באמת נראה דלק"מ. דנראה פשוט דאף דאיכא חיוב לצאת ידי שמים במזיק מתנות כהונה או מתנות עניים.

מ"מ אין זה מצד חיובא דמצנות נתינה לכהן או מצנות תעזוב לעניים. דפשוט הוא דמצנות נתינה או מצנות תעזוב לא שייכא רק כשהוא בעין משא"כ בלידתא בעין לא שייך דיהי' חיוב נתינה או עזיבה לשלם בדמים.

והא דאיכא חיוב לצאת ידי שמים הוא רק מדין גזל השבט או גזל עניים. אבל מצנות נתינה ועזיבה כבר בטלה לה לגמרי.

א"כ א"ש מאי דחשיב לה הש"ס בטלו לעשה כשקנה הפאה בשנוי. משום דבאמת מצנות תעזוב נפקעה לגמרי דאינה אלא כשהתבואה בעין אבל כשקנה התבואה בשנוי ל"ש דיהי' על הדמים מצנות תעזוב.

ורק מדין גזל עניים בעלמא יחויב לצי"ש בשילום דמים. ודין ממון בעלמא הוא ולא מצד מצות תעזוב.

וא"כ שפיר הוי בטלו לעשה דתעזוב לגמרי ולא הוי תו ניתק לעשה כלל וא"ש. ועי' ב"ר"ן בסוגיא דמזיק מתנות פהונה: ט) והי' נראה עוד בזה.

דהנה בכו"פ סי' ס"א סט"ו בשו"ע עמש"ש בפנים דאם הזיק מתנות פהונה חייב לצי"ש. כתב בכרתי לעי' בתנאים סי' כ"ח שפ"ל שם היכא שחייב לצי"ש אי מהנאי תפיסה.

ומשמע דעת רבינו ז"ל דגם בזה יש סברא לומר דמהנאי תפיסה. וקשה לכאורה מש"ס דסנהדרין (דף פ"ח ע"א) דאמר שם גבי זקן ממרא.

פאה בפלוגתא דר' ישמעאל ורבנן. דתנו מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה כו' עד שלא מירחו מירחו מעשר ונותן לו.

משום ר"י אומר אף מפריש מן העיסה. וכתב רש"י ז"ל בד"ה אף מפריש מן העיסה וז"ל אם טחנה ולשה ולת"ק טחנה פטור דקנני בשנוי.

ואם בא עני ונטל פדי פאה משטחנה לר"י לא הוי גזל לרבנן הוי גזל עכ"ל, וכבר כתבנו דהא דפטור לת"ק כשקנני בשנוי. מבואר מדרש"י ותוס' ז"ל בב"ק (דס"ו ודצ"ד ע"א) דהוא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעין.

וכמו בלא הספיק ליתנו לו עד שצבעו בראשית הגז והיינו דהוי מזיק מתנות פהונה. וא"כ גם הכא בפאה עכ"פ יהי' חייב לצי"ש גם לבתר דקנני בשנוי.

ולמאי דכתב בכו"פ דיש סברא לומר במזיק מתנות פהונה דמהנאי תפיסה. א"כ גם הכא מהנאי תפיסה דמ"ש.

וא"כ היכי כתב רש"י ז"ל דאם בא עני ונטל פדי פאה משטחנה ת"ק הוי גזל. הלא גם לת"ק מהנאי תפיסה אף לבתר דקנני בשנוי: י) וע"כ הי' נראה דמנכרח מזה דאם קנה התבואה בשנוי לת"ק או אכל העיסה לר"י.

ליכא חיובא כלל אפי' לצאת י"ש ולא דמי למזיק מתנות פהונה. דפסקינו דמחויב עכ"פ לצאת י"ש.

דזהו דוקא באם כבר הי' מבנרר חלק הפהו. כגון שאכל תרומה קודם שבא ליד פהו. או כגון זרוע ולחיים וקבה שהו מבנררין לחלקו של פהו מעצמן. משא"כ אם אכל טבלים שלא הנפרש מהו תרומה עדיין.

נראה מד' הש"ס בחולין שם (דף ק"ל ע"ב) גבי הא דמיתי ברייתא מניין לבעה"ב שאכל לפירותי טבלין כו' שפטור מן השלומין ת"ל לא יחללו וגו' אין לה בהו אלא משעת הרמה ואילף.

הא משעת הרמה ואילף מיהא משלם ואמאי ליהוי כמזיק מתנות פהונה. הרי דס"ל להש"ס בס"ד דברייתא דלא כר"ח וס"ל דמזיק מתנות פהונה חייב.

ואפ"ה אם אכל טבלים פטור. וע"כ דבזה מודו כו"ע מגזה"כ דלא יחללו וגו' דאין להן
בהן אלא משעת הרמה ואילף.

וקודם הרמה אין לו לפהו שום זכין' ול"ש לחיובין' לבעה"ב פלל. ועמש"ש בס' לב ארי'
ע"ד תוס' ז"ל בד"ה דאתו לידין' יעוי"ש.

וא"כ י"ל ה"ה נמי פשעשה בעה"ב שנוי בתבואה וקנאה בזה. ולא הוברר מעולם חלק
עניים פלל.

י"ל ג"כ דליפא חיובא פלל אפי' לצי"ש דהו"ל פאוכל טבלים. וחד דינא למתנות פהונה
ומתנות עניים בכ"ז פמבואר בש"ס שם.

ואף דבדברים שאינם טובלים ל"ש הפרשה פלל. מ"מ לא נימא משו"ז דיש להן לעניים
חלק בתבואה יותר מכהנים בטבלים.

אמנם מדרש"י ז"ל ותוס' ז"ל גבי לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו. שפי' דטעמא משום
דהו"ל מזיק מתנות פהונה.

וכ"כ פל הראשונים ז"ל שם. ואדרבה הקשו מאי קמ"ל ר"ח מתני' היא עיי"ש בתוס'
(דף קל"ז ע"ב) בד"ה עד שצבעו.

נראה בעליל דלא ס"ל לחלק בכה. וע"כ הדבר עוד צריך תלמוד אצלי ועיון רב: יא)
ובסוגיא זו דקיימו ולא קיימו.

ראיתי לבעל הפלאה ז"ל בחי' על סדר הש"ס. שהק' אמ"ש תוס' ז"ל בד"ה הניחא (דט"ו
ע"א) דלא מקרי קיימו אלא אם קיים העשה בתוכ"ד לעבירת הלאו.

א"כ תקשה מתני' דאונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם פהו הוא לוקה
ואינו מחזיר. וע"כ הא דישראל מחזיר ואינו לוקה מייירי לפי"ז שמתחזיר בתוכ"ד
לגירושין.

וא"כ יקשה פהו נמי בתוכ"ד יחזיר ויבטל הגירושין למפרע. דהא דקיי"ל דתוכ"ד פדבור
דמי חוץ ממגרש וכו' היינו מדרבנן אבל מדאורייתא גם מגרש ואינה יכולים לחזור
תוכ"ד כמו שפי' רשב"ם ז"ל בב"ב דף קכ"ט.

וא"כ יקשה אמאי פהו לוקה ואינו מחזיר. יחזיר ויבטל הגירושין מדאורייתא עיי"ש
שהניח בצע"ג: ולענ"ד הי' נראה בזה.

דכינן דהתורה ניתקה הלאו דלא יוכל לשלחה לעשה לומר דנהו עונשו של הלאו דעשה
זאת והנצל ממלקות כפרש"י ז"ל בסוגיין. א"כ אם נאמר דאין לו תקנה בקיום העשה
רק בתוכ"ד לגירושין.

יקשה דהרי אז אם מחזירה מבטל הגירושין למפרע. ולא משום קיום העשה הוא פלל
דאינו מקיים עשה פלל בחזרתה פינן דנתבטלו הגירושין.

וע"כ דתקנתא דעשה, תהי' אחר עבור התוכ"ד של הגירושין.

דָּאָז תּוּ אִין בֵּיכּוּלְתּוֹ לְבַטֵּל הַגְּיוּרֹשִׁין לְמַפְרָע. וְאָז יֵשׁ לוֹ עֲצָה זֹו דְקִיּוּם הָעֲשָׂה בְּתוֹכ"ד
מֵאָז נִגְמְרָה עֲבִירַת הַלְּאָו דְלִיתִי בְּחִזְרָה לְמַפְרָע.

וּבְתוֹכ"ד זֶה יְהִי הַדִּין דְּמִתְנִי דְיִשְׂרָאֵל מִחֲזִיר וְאִינוּ לֹוּקָה וְכֹהֵן לֹוּקָה וְאִינוּ מִחֲזִיר. כִּלְלוּ
שְׁל דְבָר.

דַּע"כ הוּא דְקִיּוּם הָעֲשָׂה בְּכָאן הוּא בְּתוֹכ"ד שְׁנִי. וְשִׁפִּיר אֲמַרִּינּוּ דְכֹהֵן לֹוּקָה.

אַבֵּל בְּתוֹכ"ד קָמָא עוֹד לֹא נִגְמְרָה הָעֲבִירָה דִּיכּוּל לְעִקְרָה לְמַפְרָע. וּא"ש: סִימָן מַג יִחְקוֹר
בְּעֵנִין אִם מְהֵנְיָא שְׂאֵלָה בְּמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה אִו לֹא.

[וְכִבֵּר נְדָפִס בְּשִׁמִּי בְּקוֹנֵץ פְּנֹסֶת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל. תְּרַנְנוּ סִי קַנ"ג:] א) הַטּוּרֵי אָבֹן ו"ל
בְּמִס' ר"ה (דָּף כ"ח) פְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת דְּמֵהֵנִי שְׂאֵלָה בְּמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה.

אַמְנָם בְּמִנְחַת חִינוּף מְצַנֵּת ש"ס חוֹלֵק ע"ז וְכַתְּבַּ דְנִרְאָה לוֹ פְּשׁוּט דְעַל מַעֲשֵׁר בְּהֵמָה אִין
יְכוּלִים הַבְּעָלִים לִישְׂאֵל דְּכָל הַתְּרוּמוֹת וְהַקְּדָשִׁים דִּיכּוּלִים הַבְּעָלִים לִישְׂאֵל עֲלֵיהֶם הוּא
מְשׁוּם דַּע"י דִּיבּוּרוֹ הוּא קְדוּשׁ.

מִשָּׂא"כ בְּמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה דְקִי"ל בְּבִכּוּרוֹת (דָּף נ"ט ע"א) דְעֲשִׂירֵי מֵאֲלֵי הוּא קְדוּשׁ. וְכִינּוּ
דְלֹא קְדִישׁ ע"י אֲמִירַתּוֹ רַק מַגְזָה"כ לֹא מְהֵנִי שְׂאֵלָה: ב) וְלִכְאוּרָה הִי נִרְאָה לִי לְהוֹכִיחַ
דִּין זֶה מִש"ס עָרוּף בְּבִכּוּרוֹת (דָּף ל"א ע"א) דְאִיתָא הֵתָם תְּנִי רַבְּנֵי כָּל הַבִּכּוּרוֹת אָדָם
וְרוּאָה חוּץ מִשְׁל עֲצָמוּ וְרוּאָה אֶת קְדָשֵׁי וְאֵת מַעֲשְׂרוֹתֵי וְכו' וּמְפָרֵשׁ הַש"ס.

וְרוּאָה אֶת קְדָשֵׁי דְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלֵיהֶוּ וּמַעֲשְׂרוֹתֵי דְאִי בְּעֵי שְׂדֵי בִי מוּמָא בְּכּוּלְנִי
עֲדָרִי. וּמִדְלֹא אָמַר גַּם בְּמַעֲשְׂרוֹתֵי הַטַּעַם מְשׁוּם דְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלֵיהֶוּ.

ע"כ דְּבַמַּעֲשֵׁר בְּהֵמָה לֹא מְהֵנְיָא שְׂאֵלָה וְכַדְבְּרֵי הַמִּנְחָ"ח. אָבֹן אִין זֶה מְוַכְרַח דִּי"ל דְלֵהֲכִי
לֹא שְׁיִיף בְּמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה דְנִהֵימְנִי בְּמַגוּ דְאִי בְּעֵי מִתְשִׁיל עֲלֵיהֶוּ.

מְשׁוּם דְכִינּוּ דָאָם יִשְׂאֵל עַל הַמַּעֲשֵׁר יִצְטָרֵף לְעֵשֶׁר מְחֻדָּשׁ א"כ לֹא יִרְוִיחַ כִּלְלוּ בְּשְׂאֵלְתּוֹ.
וּמִמִּילָא לֹא הָוִי מַגוּ דְנִהֵימְנִי עִי"ז.

וּמְוַכְרַח לְזִמְרַת הַטַּעַם דְאִי בְּעֵי שְׂדֵי מוּמָא: ג) שְׂבִתִּי וְנִרְאִיתִי דְזֶה אִינוּ. דִּנ"ל לְחֻדָּשׁ דָּאָם
נִצְמַר דְּמֵהֵנְיָא שְׂאֵלָה בְּמַעֲשֵׁר בְּהֵמָה.

שׁוֹרֵת הַדִּין דְלֹא יִצְטָרֵף לְעֵשֶׁר מְחֻדָּשׁ לְמֵאֵי דְקִי"ל בְּבִכּוּרוֹת שֶׁם דְּמִנְיָן הָרְאוּי פּוּטֵר.
וְאִם מְנָה תִּשְׁעָה וּמֵת הָעֲשִׂירֵי כּוּלָּן פְּטוּרִין אִפִּי' בְּלֹאוּ טַעְמָא דְעֲשִׂירֵי מֵאֲלֵי קְדוּשׁ.

מְשׁוּם דְּבִשְׁעָה שְׂמִנָּה הִי מְנִינָה הָרְאוּי לְהַשְׁלִים וּפּוּטֵר. מְשׁוּם דְּכַתִּיב אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת
הַשֹּׁבֵט וְלֹא יִשְׁכָּר עֹבֵר.

וְכַמְבּוּאָר בְּש"ס שָׁם. וּלְפִי"ז נִרְאָה לְכְאוּרָה דָאָם קָרָא שָׁם מַעֲשֵׁר עַל הָעֲשִׂירֵי וְאִח"כ
נִשְׂאֵל עֲלֵי'.

וְנִימָא דְמֵהֵנְיָא שְׂאֵלָה לְעִקְוֵר מְמַנּוּ שָׁם עֲשִׂירֵי לְמַפְרָע. מ"מ יְהִי כָּל הַתְּשֻׁעָה פְּטוּרִין וְלֹא
יִצְטָרֵף לְעֵשֶׁר עֲלֵיהֶם מְחֻדָּשׁ.

דְּכַבֵּר אִיפְטָרוּ לְהוּ בְּמִנְיָן דְּשִׁפִּיר קָרִינוּ בְּהוּ יַעֲבֹר וְלֹא שְׂכָבֵר עֵבֶר וְלֹא גְרַע מְאִילוּ מֵת
הַעֲשִׂירִי וְלֹא קָרָא עֲלֵי שֵׁם מַעֲשֵׂר כָּלֵל מְעִיקְרָא. וְלֹא עוֹד אֶלְא דַּנ"ל דְּבִכָּאָן.

גַּם הַעֲשִׂירִי יִפְטֹר וְלֹא יִצְטָרֵף לְצַרְפוֹ לְגִנְרוֹן אַחַר דְּגַם בִּי שְׁיִיף הָאִי טַעֲמָא דְּיַעֲבֹר וְלֹא
שְׂכָבֵר עֵבֶר. וְדִינְיָן כְּמוֹ הַתְּשֻׁעָה בַּכַּה"ג.

וּלְפִי"ז לְכַאוּרָה קָמָה רְאֵינִי מִש"ס דְּדָף ל"א שֵׁם מְדַלָּא אָמַר גַּם בְּמַעֲשֵׂרוֹתֵי הַטַּעַם
דְּנִאָמֵן מִשׁוּם דְּאִי בְּעֵי מִתְּשִׁיל עֲלֵיָהּ. וְאִזְ הִי פְטוּר מִלְּעֲשֹׂר עוֹד הַפַּעַם מִשׁוּם דְּאִיפְטָרוּ
כּוֹלְהוּ בְּמִנְיָן הָרְאוּי.

וְע"כ דְּבַמַּעֲשֵׂר בְּהִמָּה לָא מְהַנְיָא שְׂאֵלָה מִשׁוּם דְּמַאֲלֵי קוּדְשׁ. וְדַלָּא כְּטו"א ו"ל.

וּסְבָרָא זֹו דִּיהֵי שְׁיִיף בַּכַּה"ג לְפַטוּר בְּמִנְיָן הָרְאוּי הַצַּעֲתִי בְּשְׂכָבֵר הַיָּמִים לְפָנֵי כְּבוֹד הַגָּאוֹן
הַג' מוה' ר' חַיִּים שְׁלִיט"א אב"ד דְּבְרִיסקָ וְהַסְכִּים עַל יְדֵי בְּנֵה: ד) וְהַנְרָאָה בְּזֵה לְתַרְזַן
דְּבְרֵי הַטו"א ו"ל.

דְּבִאָמַת צָרִיף לְהִבִּין דַּעֲתוֹ דְּמְהַנְיָא שְׂאֵלָה בְּמַעֲשֵׂר בְּהִמָּה. דְּמֵאִי מְהַנְיָא אִם יִשְׁאֵל וְיַעֲקוֹר
דְּיַבּוּרוֹ לְמַפְרַע כִּינּוֹן דְּמַאֲלֵי הוּא קְדוּשׁ.

וְנִרְאָה דְּהַסְבָּרָא כְּפֵה הִיא. לְמֵאִי דְּמִבְּנוֹרָא בְּכַוּוֹת שֵׁם (דָּף נ"ח ע"ב) יְכוֹל הִי לֹו מְאָה
וְנִטְלַע עֲשֻׂרָה.

עֲשֻׂרָה וְנִטְלַע אֶחָד יְכוֹל יְהִי מְעוֹשְׂרִין ת"ל עֲשִׂירִי וְאִין זֵה עֲשִׂירִי. וּמִבְּנוֹרָא מְזֵה דְּבַעֲיָנוּ
דְּוָקָא שְׁיִיָּהּ מְנִין לְשֵׁם מַעֲשֵׂר וְאִזְ הוּי עַל הַעֲשִׂירִי קְדוּשַׁת מַעֲשֵׂר.

וּפְשׁוּט דְּאָף אִם הַעֲבִיר הַצֵּאֵן בְּפִתּוּחַ הַדִּיר וּמְנָה א' ב' עַד י'. וְלֹא הִי בְּדַעֲתוֹ כְּשִׁמְנָה.

לְשֵׁם מַעֲשֵׂר לְהַקְדִּישׁ הַעֲשִׂירִי. בְּנִדְאִי לֹא שְׁיִיף בְּמִנְיָן כְּזֵה שְׁלֵא הִי בְּמַחְשָׁבָה לְשֵׁם מַעֲשֵׂר
כָּלֵל.

דְּנִימָא דְּהַעֲשִׂירִי מַאֲלֵי קְדוּשׁ. וְגַם דְּיִפְטָרוּ בְּמִנְיָן הָרְאוּי.

דְּלֹא הוּי מְנִין מַעֲשֵׂר כָּלֵל. וְא"כ כִּינּוֹן דְּלֹא קְדוּשׁ הַעֲשִׂירִי.

אִם לֹא בְּיָרַר ע"י מְנִינּוּ מִי הוּא הַעֲשִׂירִי. שְׂקָרָא וּמְנָה א' ב' עַד ט' וְנִבְרַר מַאֲלֵי הַעֲשִׂירִי
וְשְׁיִיָּהּ מְנִינּוּ כְּלוֹל לְשֵׁם מַעֲשֵׂר דְּוָקָא.

נִמְצָא דְּגַם הַעֲשִׂירִי אָף שְׂגוּזָה"כ הוּא שְׂקָדוּשׁ מַאֲלֵי אָף אִם לֹא קָרָא שֵׁם עֲשִׂירִי. מ"מ ע"י
מְנִינּוּ הַתְּשֻׁעָה הַנְּבָרֵר לְהִיּוֹת עֲלֵי שֵׁם עֲשִׂירִי.

וּמָה לִי אִם קָרָא עֲלֵי שֵׁם עֲשִׂירִי בְּהַדְּיָא. אוּ דַע"י שְׂקָרָא לְהִיּוֹצֵא בְּתַשְׁיַעֲי תַשְׁיַעֲי.

מִמִּילָא גְרַם וּבִינְרָר בְּזֵה דַּעַל הַבָּא אַחֲרֵי הֵנָּה שֵׁם עֲשִׂירִי וּמִמִּילָא שׁוּב קְדִישׁ מַאֲלֵי. אָבֵל
כִּינּוֹן שַׁע"י מְנִינּוּ הֵנָּה עֲלֵי שֵׁם עֲשִׂירִי וְעִי"ז קְדִישׁ.

שׁוּב מְהַנְיָא שְׂאֵלָה דְּהוּי כְּכֹל הַקְדֵּשׁ פִּי דַּעֲלָמָא דְּמְהַנְיָא שְׂאֵלָה. וְהִכָּא נְמִי ע"י הַמְנִינּוּ שְׁלוֹ
נְתַקְדֵּשׁ הַעֲשִׂירִי וְע"י שְׂאֵלָתוֹ בְּאַמַּת עוֹקֵר כָּל עֵיקָר מְנִינּוּ שְׁהִי לְשֵׁם מַעֲשֵׂר וְעִי"ז נְתַקְדֵּשׁ
הַעֲשִׂירִי.

וְזֵה לֹא קִנְשָׁה דְּאִיף שְׁיִיף שְׂאֵלָה אִמְנִין דְּהוּי מַעֲשֵׂה וְלֹא דְּבוּר. דַּז"א.

דְּהַמְנִין בְּעֶצְמוֹ אֵינּוּ כְּלוּם כִּלְאֵי מַחְשַׁבַת עֲשׂוּרִי. וְנִמְצָא דְעֵיקָר הוּא דְבוּרוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ וְע"י שְׂאֵלָה הָיָה לְמַפְרָע כְּמִנְיָן בְּעֵלְמָא שְׂלֵא בְּמַחְשַׁבַת מְעֵשָׁר.

וּמִמִּילָא לֹא שְׁיָיָה דִּיהֵי' הַעֲשִׂירִי קְדוּשׁ מֵאֲלֵי' דְכ"ז וְנִקְיָא אִם מְנָה תִּשְׁעָה וּבְמַחְשַׁבַת מְעֵשָׁר, מִשָּׂא"כ כָּאֵן דְע"י שְׂאֵלְתוֹ עוֹקֵר מְנִיגוֹ לְמַפְרָע. וְאֵין עַל עֲשִׂירֵי שְׁם עֲשִׂירֵי כְּלָל.

וְלֹא שְׁיָיָה גַם דִּין דְּמִנְיָן הָרְאוּי בְּזָה. דְכ"ז אִם הִי' מְנִינְ לְשֵׁם מְעֵשָׁר, אֲבָל כָּאֵן דְעוֹקֵר הַמְנִינְ לְמַפְרָע.

ל"ש בְּזָה יַעֲבֹר וְלֹא שְׂכַבְר עֵבֵר. דְעֵקֵר מַחְשַׁבַת מְעֵשָׁר מְמַנִּיגוֹ לְמַפְרָע.

וְלֹא עֵבֵר תַּחַת הַשְּׂבָט לְשֵׁם מְעֵשָׁר כְּלָל. וּמִנְיָן בְּזָה אֵינּוּ כְּלוּם לְכַטוּר.

וְא"ש סְבִרְתָּ הַטו"א ז"ל דְמַהֲנֵי שְׂאֵלָה. וְלֹא תִקְוָה גַם מִשָּׁ"ס דָּף ל"א דְלֹא קִאָמֵר גְּבִי מְעֵשָׁר מְגוֹ דְאֵי בְּעֵי מִתְשִׁיל עַלְיָהּ.

דְאָף דְמַהֲנֵי שְׂאֵלָה. מ"מ ל"ש דִּיפְטָרוּ בְּמִנְיָן הָרְאוּי כְּמ"ש.

וְא"כ כְּשִׁישְׂאֵל יִצְטָרֵף תּוֹ לְעֵשָׁר מַחְדָּשׁ. וְלֹא יִרוּיִם כְּלָל מְנָה וְלֹא הָיָה מְגוֹ.

וְא"ש: ה) וַיְדִידֵי הָרַב הַגַּאב"ד דְּוֹאֲשִׁילְקָאוּעַ יַחֲוִי הָעִיר בְּזָה בִּתְשׁוֹ' הָאֲרֻנְפָה אֲלֵי. דְזָה פְּשׁוּט דְאָפְלִי' אִם נִאָמֵר דְמַהֲנֵי שְׂאֵלָה בְּמַעֲשָׁר בְּהַמָּה.

מ"מ אִם קָרְאֵלְתְּשִׁיעֵי וְלֹאֲחַד עֲשָׂר עֲשִׂירֵי דְהֵדִין דְקִדְוִישִׁין. וּבְנֻדָּאֵי לֹא מְהַנְיָא בְּהוּ שְׂאֵלָה כִּינּוּן דְקִדְוִישִׁי בְּטָעוֹת ג"כ מַגְזָה"כ.

וְהָיָה כְּמוֹ בְּתַמּוּרָה דְפָסְק הָרַמְבַּ"ם ז"ל פ"ד מִנְדָּרִים דְלֹא מְהַנְיָ שְׂאֵלָה מִשׁוּם דְאִיתָא בְּטָעוֹת. וְא"כ א"ש דְלֹא אָמֵר בִּשָּׁ"ס גְּבִי מְעֵשָׁרוֹתֵי' הָאֵי טַעְמָא דְאֵי בְּעֵי מִתְשִׁיל עַלְיָהּ מִשׁוּם דְהָאֵי טַעְמָא לֹא שְׁיָיָה בִּתְשִׁיעֵי וְאֲחַד עֲשָׂר שְׂקִרָאָן עֲשִׂירֵי.

וְהָאֲרִיף עוֹד לְפַלְפֵל הָרַבָּה בְּזָה. וְהִנֵּה גַם בְּמַנְח"ח כְּתוּב בְּפְשִׁיטוֹת דְבִתְשִׁיעֵי וְאֲחַד עֲשָׂר לֹא מְהַנְיָ שְׂאֵלָה כִּינּוּן דְאִיתָא בְּטָעוֹת.

אֲמָנָם לְמ"ש לְעֵיל דְע"י שְׂאֵלְתוֹ עַל הַעֲשִׂירֵי נְעַקֵּר כֹּל הַמְנִינְ וְהָיָה כִּלְאֵי מְנָה כְּלָל. א"כ אִם יִשְׂאֵל עַל הַעֲשִׂירֵי.

כִּינּוּן דְעוֹקֵר בְּזָה הַמְנִינְ לְמַפְרָע. מִמִּילָא גַם מִתְשִׁיעֵי וְאֲחַד עֲשָׂר תְּנַפְקַע קְדוּשָׁתוֹן דְכִאֲוִלוֹ לֹא הָעֵבִיר כְּלָל תַּחַת הַשְּׂבָט דְמִי.

וְגַם לְזָה הָעִירֵינִי דִּידֵי הָרַב הַגָּאוֹן שְׁלִיט"א: ו) וּבְמִנְחַת חִינּוּף שְׁם הָעִיר בְּהָא דְאִיתָא בְּמִתְנִי' דְנְדָרִים (דָּף י"ח ע"ב) דְמַעֲשָׁר בְּהַמָּה מְקַרֵי דְבָר הַנְּדוּר אָף דְעֲשִׂירֵי מֵאֲלֵי' הוּא קְדוּשָׁה. וּמִטְעַם זֶה לְדִידֵי' לֹא מְהַנְיָ שְׂאֵלָה.

וְכַתֵּב דְע"כ שְׁם טַעְמָא אֲחֻרְיָנָא. דְהָא חֲלָה וְתִרוּמָה לֹא מְקַרוּ דְבָר הַנְּדוּר אָף דְשְׂאֵלָה אֵיכָא בְּהוּ עֵי"ש.

וּבְאֲמַת לְמ"ש א"ש מְאֹד. דְאָף דְעֲשִׂירֵי מֵאֲלֵי' קְדוּשׁ מ"מ בְּעֵינּוּן שְׂיָבֵר הַעֲשִׂירֵי ע"י מְנִינְ לְשֵׁם מְעֵשָׁר.

וְאִם לֹא יִמְנָה כְּלָל. אוֹ בְּמִנְיָן שְׂלֵא לְשֵׁם מְעֵשָׁר.

לא יהי העשירי קדוש גם מגזה"כ. וא"כ בנדאי דבר הנדור מקרי.

ונהו נ"ל טעמא שדחקו התוס' ז"ל במס' תגיגה (ד"ח ע"א) לתרץ דברי הש"ס דקאמר טעמא דאין מעשרין ביו"ט משום סקרתא. ולא קאמר משום דאין מקדישין ביו"ט יעו"ש. ולקאורה הלא פינו דעשירי מאלי' קדוש לא שינהא הא דאין מקדישין. ומצאתי שבתאמת בבכורות דף נ"ח תי' פן בסוה"ד.

ולמ"ש נחא דעכ"פ פינו דרק ע"י מנינו ומחשבתו חניל הקדושה על העשירי מגזה"כ. א"כ ממילא המנינו גופי' אסור משום דאין מקדישין ושפיר קשה לתוס' ז"ל.

ועי' בטו"א בתגיגה שם: ז) שו"מ בתוס' בנדריים (די"ח) אמתני' דשם וז"ל ואם של מעשר סתמא נדר אסור. וא"ת והלא עשירי מאלי' הוי קדוש וא"כ לא הוי דבר הנדור.

וי"ל דבעי העברת מנין ואם הי' י' ונטל אחד בלא מנין אינו קדוש כדאמר בפירק מעשר בהמה ומיקרי שפיר דבר הנדור עכ"ל. וד' תוס' אלו פנראה נעלם מהגאון בעל מנח"ח ז"ל.

עכ"פ מבואר בדבריהם כמ"ש: סימן מד יצו ד' את הברכה. אשר והצלחה.

לכבוד הרב הגאון המפורסם. חריף נפלא ובקי עצום כש"מ אליעזר שליט"א ראבינאוויץ אב"ד בסמאלעוויץ [פעת מד"א דמינסק]: אחר דבר מבוא השלום.

א) ראיתי לכת"ה שי' במכתבו במרוצת דברי' הקשה בדברי הש"ס בתמורה (דף ה' ע"ב) דפריה שם לרבא דס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. ונהרי המקדים תרומה לבכורים דאמר רחמנא מלאתה ודמעה לא תאחר.

ותנו המקדים אע"פ שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי א"ל רבא שאני התם דא"ק מפל מתנותיכם תרימו. וקשה ל"ל קרא דמפל מתנותיכם הלא מוכח דמהני אף מקרא דמעשר מן המעשר.

דדרשינו לי' מעשר מן המעשר אמרתי לה ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר. דמעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה.

עכ"פ מוכרח מזה דמהני הקדמתו אף שעבר על ל"ת דלא תאחר, וכת"ה שי' מותיב והוא מפרק לה עפ"י מ"ש רש"י ז"ל בשבת (דף קכ"ז ע"ב) בד"ה שהקדימו בשבילים וז"ל בסוה"ד והני מילי בשנתמרח בפרי לוקה אם הקדים מעשר לתרומה אבל אם הקדים למעשר קודם לתרומה בשבילים אינו לוקה הרי נראה מדברי' דס"ל דאם הקדים מעשר לתרומה בשבילים אינו עובר בל"ת.

דכינו דאפתי לא בא לכלל חיוב תרומה ומעשר אין בה איסור הקדמה. וא"כ א"ש דמקרא דמעשר מן המעשר לא מוכח פלל דמהני הקדמתו.

פינו דמירי פשהקדים בשבילים דליכא עדיין איסור הקדמה. ומוכרח לומר מקרא דמפל מתנותיכם.

וא"ש.

ושוב פתב שְמָצָא שְהַקְשָה פֶן בְּשִׁמְחַת יו"ט בְּבִיזָה. וְנֶעְלַם מִכ"ת דְּרַש"י ו"ל בְּשִׁבְת הַגָּ'ל.

עכ"ד כת"ה: ב) וְתָמָה אֲנִי שְׁלֵא שָׁם לְבוּ לְדַבְרֵי רַש"י ו"ל (בְּבִיזָה דִי"ג ע"א) בְּהָא דְמוֹקֵי הַש"ס הָתָם בְּרִייתָא דְמִי שְׁהִי לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָן שְׁל טָבֵל. בְּטָבֵל טָבוּל לְתַרוּמַת מַעְשָׂר וּפְרִיף פּוֹתֵשׁ ל"ל לִימָא לִי פִי הִיכִי דִיחִבּוּ לִי הִכִי נְמִי יְהִיבָנָא לָךְ.

אָמַר רַבָּא קִנְסָא וּפְרַש"י ו"ל וְנ"ל עַל שְׁהַקְדִּים וְגַרְם לְהַעֲרִים לְעַבְרָן עַל דְּבַרֵי תוֹרָה שְׁהַמְשִׁנָּה סֵדֵר הַמַּעֲשָׂוֹת עוֹבֵר בְּלָאוּ מְלֶאכֶתָהּ וְגו' לֹא תֵאָחֵר דְּהִכִי קָאָמַר לֹא תֵאָחֵר תְּרוּמָה לְהַקְדִּים לָהּ מַעְשָׂר עכ"ל.

הָרִי אָף דְמוֹקְמִינֵן לְבְרִייתָא בְּשְׁהַקְדִּים בְּשִׁבְלִים מ"מ קִנְסִינֵן לִי לְלוֹי עַל שְׁגָרְם לְבַעֲה"ב לְעַבְרָן עַל לָאו דְלֹא תֵאָחֵר. מְבֹאָר מְזָה לְדְרַש"י ו"ל עֲצָמוּ.

דְּגַם בְּשִׁבְלִים אִיפָא אִיסוּר הַקְדָּמָה. וּבְאָמַת צַע"ג לִישָׁב סְתִירַת רַש"י ו"ל מִשְׁבֶּת לְבִיזָה שָׁם.

עכ"פ לְדַבְרֵי רַש"י ו"ל בְּבִיזָה שְׁפִיר הַקְשָה הַשְׁמַחַת יו"ט. דְּלִפִּי"ז גַּם מְקָרָא דְמַעְשָׂר מִן הַמַּעְשָׂר דְּמִיירֵי בְּשְׁהַקְדִּים בְּשִׁבְלִים נְמִי מוֹכַח דְּמַהֲנֵי הַקְדָּמָתוֹ: ג) וְעוֹד קָשָׁה לִי עַל מָה שְׁתִי כַת"ה דְּלֶהֱכִי לֹא קָאָמַר מְקָרָא דְמַעְשָׂר מִן הַמַּעְשָׂר.

מִשׁוּם דְּבַהַקְדָּמָה בְּשִׁבְלִים אִינוּ עוֹבֵר כָּלֵל בְּלֹא תֵאָחֵר. א"כ לִפִּי"ז יִקְשָׁה טוֹבָא דְּגַם מְקָרָא דְּמַפְל מִתְּנוּתִיכֶם לֹא מוֹכַח מִיָּדִי.

דְּנִרְאָה פְּשוּט דָּאָם נֹאמַר דְּלִיפָא אִיסוּר הַקְדָּמָה בְּשִׁבְלִים מִשׁוּם דְּאִפְתִּי לֹא בָּא לְכָלֵל חַיִּיב תְּרוּ"מ. א"כ ה"ה גַּם כְּשֶׁנִּתְמַרַח בְּכָרִי אָף לֹא רָאָה עוֹד פְּנֵי הַבֵּית.

ג"כ לִיפָא עוֹד אִיסוּרָא דְּהַקְדָּמָה דְּאִפְתִּי לֹא נִתְחַיִּיבּוּ בְּתְרוּ"מ עַד שְׁיִרְאוּ פְּנֵי הַבֵּית. וּלִפִּי"ז מְנַלֵן מְקָרָא דְּמַפְל מִתְּנוּתִיכֶם דְּמַהֲנֵי הַקְדָּמָה בְּאִיסוּר.

דִּילְמָא מִיירֵי קָרָא כְּשֶׁנִּתְמַרַח בְּכָרִי אָבֵל קוֹנָם שְׁרָאָה פְּנֵי הַבֵּית. דְּעִיקַר קָרָא.

צָרִיף לְחַיִּיבוּ בְּתְרוּמָה גְּדוּלָה כְּשֶׁהַקְדִּים בְּכָרִי. אָבֵל מְנַלֵן דְּאִשְׁמוּעִינֵן גַּם זֶה דְּמַהֲנֵי.

דִּילְמָא מִיירֵי רַק קוֹנָם שְׁרָאָה פְּנֵי הַבֵּית דְּאִפְתִּי לֹא נִתְחַיִּיבּוּ בְּתְרוּ"מ וְלֹא עָבַר בְּלֹא תֵאָחֵר וּלְהִכִי מַהֲנֵי. אָבֵל אִם הַקְדִּים אַחַר שְׁרָאָה פְּנֵי הַבֵּית דָּאָז עָבַר בְּל"ת בְּאָמַת לֹא מַהֲנֵי.

וּבְתוֹס' בְּשִׁבְת (דָּף קכ"ז ע"ב) גְּבִי הָא דְקָאָמַר הַש"ס שָׁם מֵאִי רָאִית. הִינְנוּלְאוּקְמִי קָרָא דְּמַחַיִּיב בְּתְרוּמָה גְּדוּלָה כְּשֶׁהַקְדִּים בְּכָרִי וּקָרָא דְּפִטֵר כְּשֶׁהַקְדִּים בְּשִׁבְלִים.

הָאִי אִינְדֵּגֵן וְהָאִי לֹא אִינְדֵּגֵן וְכַתְּבוּ שָׁם בְּתוֹס' וְנ"ל מְדַנְקֵט אִינְדֵּגֵן מְשָׁמַע אִפִּי לֹא רָאָה פְּנֵי הַבֵּית. תִּימָה אִפִּי הַקְדִּים בְּכָרִי נְמִי לֹא לְחַיִּיב אֱלָא בְּאִינְדֵּגֵן וְרָאָה פְּנֵי הַבֵּית.

וִי"ל דָּאִי לֹא פְתַב וְהִרְמִוּתֶם ה"א דְּכֹלָם חַיִּיבִים אִפִּי לֹא אִינְדֵּגֵן הַשְׁתָּא דְּכַתִּיב קָרָא מוֹקְמִי לִי בְּמַסְתַּבֵּר דְּהִינְנוּ לֹא אִינְדֵּגֵן שְׁאִפִּי רָאָה פְּנֵי הַבֵּית לֹא הִי חַיִּיב. אִי נְמִי י"ל הָא דְּנִקְט אִינְדֵּגֵן הִינְנוּ כְּכָל דִּינוּ שְׁרָאָה פְּנֵי הַבֵּית אֱלָא דְּמִילְתָּא דְּפָסִיקָא נְקֵט דְּאִיפָא לְמ"ד בְּב"מ דְּלֹא בְּעֵי רָאִית פְּנֵי הַבֵּית אֱלָא בְּזוּתִים וְעַנְבִּים בְּלִבְד דְּלֹא בְּנִי גִוְרֵן נִינְהוּ עכ"ל.

הרי דמסתפקים התוס' אם הא דמחייבין בתרומה גדולה כשהקדימו בכרי. הוא דוקא לאחר ראית פני הבית.

או דגם קודם ראית פני הבית חייב: וא"כ לצד זה דגם קודם ראית פני הבית חייב בנדאי קשה דלא מוכח מידי מקרא דמכל מתנותיכם דמהני הקדמתו. דילמא מיירי דוקא קודם שראה פני הבית.

אבל לאחר ראית פני הבית לא מהני הקדמתו כלל. ואפ"י אם נאמר פהצד השני דלא מחייב בתרו"ג רק בשראה גם פני הבית.

מ"מ יקשה דזהו רק לפי האמת דמהני בכ"מ מסתברא לאוקמי קרא דוקא אחר שראה פני הבית. אבל לרבא דס"ל כ"מ דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני.

א"כ אדרבה מסתברא לאוקמי קרא קודם שראה פני הבית. דליכא איסור הקדמה ומהני ההפךשה.

וגלי קרא דחייב בתרומה גדולה פינו דאיצטון ונתמרח בכרי. וכצד הראשון שבתוס'.

אבל לאחר ראית פני הבית. לא מהני הפךשותו כלל כמו בכל התו"כ דלא מהני.

וא"כ כמו דלא מוכח מקרא דמעשר מן המעשר כמו כן אין הכרח מקרא דמכל מתנותיכם. שו"מ במנח"ח מצנה ע"ב שכתב בהדיא לשי' רש"י ז"ל בשבת דבשבלים ליכא איסור הקדמה.

גם בנתמרח בכרי ועדן לא ראה פני הבית ליכא איסורא לפי"ז וקשה טובא: ד) ולבאר כל חמירא בזה הי' נראה קצת. דהנה עיקר דין זה אם הקדים בשבלים אם עובר בלא תאחר או לא.

נראה לכאורה דזהו אבעיא בירושלמי פ"ג דתרומות ה"ג וכמו שכתב גם כת"ה דכן נראה פשוט דברי הירושלמי שם. ואפ"ל דזהו טעמא דרש"י ז"ל בשבת (קכ"ז ע"ב) דבהקדים מעשר לתרומה בשבלין אינו לוקה.

דדקדק לומר אינו לוקה. והיינו משום דאבעיא דלא אפשיטא הוא שם בירושלמי.

אמנם דלרבי שמואל בר אבא מבעיא לי' שם. מ"מ לרבא בש"ס דילן ע"כ דפשיטא לי' דאיכא איסור אף בשבלים וכמו שהוכחנו מהא דמייתי ראי' מקרא דמכל מתנותיכם דגלי רחמנא הכא דמהני הקדמתו.

ואי ס"ל דבשבלים ליכא איסור. א"כ גם פשנתמרח בכרי עדיין ליכא איסור עד שיראה פני הבית.

וליכא ראי' מקרא. די"ל דקרא מיירי פשנתמרח בכרי אף קודם שראה פני הבית וע"כ דלרבא פשיטא לי' דגם קודם שבא לכלל חיוב דתרו"מ איכא איסור הקדמה.

ובהכי ניחא מ"ש רש"י ז"ל בביצה שם דעבר על לא תאחר אף דמיירי בשבליים. משום דרבא הוא דמשני לה התם דקנסא הוא ללוי.

ולכן שפיר פ'י רש"י ו"ל דהקנסא הוא על שגגתם לעבור על דברי תורה. דהוא על לא דלא תאחר.

דלרבא לשיטתו ע"כ דאיכא איסור גם בשבליים. ועדיין יש מן הדוחק בזה ואינו מיושב כ"כ: ה) ויותר הי' נ"ל בזה לפמ"ש בפני משה ו"ל לפרש האבעיא בירושלמי שם.

דהכי איתא התם רבי שמואל בר אבא בעי מעשר ראשון שהקדימו בשבליים עובר או אינו עובר אלא על הסדר. וכ' המפרש ו"ל ונ"ל מעש"ר שהקדימו בשבליים דקיי"ל דפטור מתרומה גדולה אם זה הני כהקדים המעשר ראשון ועובר או דילמא אינו עובר אלא על סדר שהקדים המאחר להמקדים וכאן שלא הנפרשה התרומה כלל אינו בכלל זה ואינו עובר ולא אפשיטא.

עכ"ל.

וכ"כ בס' נחלת יהושע בסי' ה' פמו שהביא גם כתיב בכתבו. ואף שמה שפטור מתרומה גדולה במעש"ר שהקדימו בשבליים.

הוא דוקא חלק המעשר שנתן לגוי אבל הכרי שגשאר לבעה"ב חייב בתרו"ג כמבואר ברש"י (ביצה די"ג ע"ב) בד"ה פטור. ולחנם הביא כתיב מדברי הר"ש פ"ה דפאה מ"ב.

צ"ל דמירי דהכרי שעשיר עלי' באמת כבר נתרמה ג"כ. ורק שעשיר עלי' משבליים שלא נתרמו עדיין.

ואין הקדמה רק בהמעשר עצמו. והתורם מדבר שנגמרה מלאכתו למעשר על דבר שלא נגמרה ג"כ תרומתו תרומה.

וע"כ אבעיא לי' אם שייך לעבור משום ההקדמה שבמעשר עצמו. פינן דפטור מתרומה גדולה.

וכמו שכתב כתיב ג"כ וזו. ובאמת אינו דוחק ג"כ לפרש פן דהכרי כבר נתרמה.

דבאמת כל הני דוכתי דנזכר מעש"ר שהקדימו בשבליים. או שהקדימו בכרי.

הכל אמצע שר גופי קאי. דהכרי לעולם חייב בתרומה גדולה.

וכמו כן י"ל דגם ההקדמה לא הי' אלא במעשר גופי: ולפי"ז הי' אפ"ל בהקדמה דזהו פשיטא דאם הקדים מעשר ראשון בשבליים באופן דגם אלה שעשיר עליהם לא נתרמו עוד. והי' הקדמה בהם.

בזה פשיטא דאיכא לאו דלא תאחר. דכו"ע מודים דמצוה הוא לכתחלה גם בשבליים להקדים תרומה למעשר וכמ"ש הר"ש פ"ה דפאה מ"ב.

וא"כ אפ"ל דגם בדיעבד איכא לאו וכן הירושלמי לא מבעינא לי' רק על המעשר שפטור מתרו"ג, ובאופן שעשיר על כרי שפיר נתרמה. וי"ל שזהו ג"כ פנונת רש"י ו"ל בשבת דמ"ש דאם הקדים מעשר לתרומה בשבליים אינו לוקה.

כּוֹנְנָתוֹ לְהֶאֱבֵעִיא בִירוּשְׁלָמִי בְּאֶנְפֵן שְׁלֵא הִי הַקְדָּמָה רַק בְּהַמְעָשָׁר, וְזֶהוּ בְּעֵינֵי דְלֵא אִיפְשִׁיטָא שָׁם וְלָכֵן כְּתֹב דְּאִינוּ לֹקָה. אַבְּל לֹא מִיַּיְרִי הִיכָא שְׁהִי הַקְדָּמָה גַּם בְּחֻלְק הַבְּעָה"ב.

דְּבָזָה וְנֻדְאֵי לֹקָה ג"כ. וּא"ש לִפִּי"ז שְׁלֵא יְהִי סְתִירָה כְּלָל לְדְבָרֵי בְּבִיזָה שָׁם דְּשִׁפִּיר עֹבֵר בְּלֵא תְּאַחַר הִיכָא שְׁהִי הַקְדָּמָה מִמֶּשׁ גַּם בְּשִׁבְלִים.

וּא"ש גַּם ש"ס דְּתַמּוּרָה דְּשִׁפִּיר מוּכַח מְקַרָא דְּמַהֲנֵי פִּינּוּ דְלַעוּלָם אִיפָא אִיסוּר הַקְדָּמָה. וּא"ש גַּם קְוִשְׁנֵי הַשְּׁמֻחַת יו"ט דְּלֵא קְאָמַר מְקַרָא דְּמַעְשָׁר מִן הַמְעָשָׁר אַף דְּקִימִינּוּ הַשְּׁמֻחַת לִפִּי"ז דְּגַם בְּשִׁבְלִים אִיפָא אִיסוּר.

מ"מ מְקַרָא דְּמַעְשָׁר מִן הַמְעָשָׁר אֵין רֵאִי דִּיל דְּמִיַּיְרִי בְּאֶנְפֵן שְׁעֵינְשָׁר עַל כְּרִי שְׁכָּבַר נְתַרְמָה וְאֵין הַקְדָּמָה בְּחֻלְק הַבְּעָה"ב. וּבְהַמְעָשָׁר גּוּפִי' הוּא בְּעֵינֵי בִירוּשְׁלָמִי דִּיל אֵינוּ עֹבֵר כְּלָל.

וּא"כ אֵין רֵאִי מְקַרָא זֶה. לְזֶה קְאָמַר מְקַרָא דְּמַכְּל מִתְּנוּתִיכֶם דְּמִיַּיְרִי בְּהַקְדָּמִים בְּכָרִי.

וּא"כ אִפִּי' אִם הַפְּרִי שְׁעֵינְשָׁר עֲלֵי' כְּבָר נְתַרְמָה. מ"מ אִיפָא הַקְדָּמָה בְּמַעְשָׁר גּוּפִי'.

פִּינּוּ דְּמַחְוִיב וְעוּמָד לְתַרְוּם מְהַמְעָשָׁר. וּא"ש הַפְּלִי' (וּבְעֵינְקַר מ"ש רִש"י ז"ל דְּהַמְקַדָּמִים מַעְשָׁר לְתַרְוּמָה לֹקָה לֹא זְכִיתִי לְהַבִּין לְמֵאֵי דְּמַבְּנֹאָר בִּיש"ס (תְּרוּמָה דָּף ד' ע"ב) דְּטַעַם דְּמ"ד לֹקָה בְּמַקְדָּמִים תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים.

אַף דְּלֵאוּ שְׁאֵין בּוּ מַעְשָׂה הוּא. מִשּׁוּם דְּבְדִיבּוּרֵי' עֲבִיד מַעְשָׂה.

וּכְתֹב רִש"י ז"ל שֶׁם שְׁקוּרָא עֲלֵי' שֶׁם שֶׁם וּמְבִיאָהּ לְקַדְוִשַׁת תְּרוּמָה. וּא"כ מֵאֵי מַעְשָׂה עֲבִיד בְּדִיבּוּרֵי' בְּשְׁקוּרָא מַעְשָׁר קוּדָם לְתַרְוּמָה הֵלֵא לֹא נְתַחְדָּשׁ לְנוּ שׁוּם דְּבָר ע"י קְרִיאַת שֶׁם מַעְשָׁר.

הֵלֵא מְקוּדָם זֶה הִי טָבֵל לְתַרְוּמָה. דְּבְהַקְדָּמִימוּ בְּכָרִי עֶסְקִינּוּ.

וְעַכְשָׁי' ג"כ טָבֵל לְתַרְוּמָה. וְהַמְעָשָׁר גּוּפִי' הֵלֵא אֵין בּוּ שׁוּם אִיסוּר לְמ"ד מַעְשָׁר רֵאֲשׁוֹן מִתְּרֵי לְזָרִים.

וְהִכִּי קִי"ל. וְאֵין בּוּ קַדְוִשָׁה לְכו"ע.

וּמ"ט יְלָקָה וּבְטַח מְצָא פִּן בְּאֵינָה תּוֹסַפְתָּא אוּ מְכִילְתָּא. וְאַנְחֵנוּ לֹא נִדַע טַעְמוֹ שֶׁל דְּבָר וּצ"ע: ז) מֵה שְׁהַקְשָׁה כְּתִיב"ג לְמֵאֵי דְּאֶמְרִינּוּ (בְּתַמּוּרָה ד"ד ע"ב) דְּלֵהֲכִי אֵינוּ לֹקָה בְּמַקְדָּמִים תְּרוּמָה לְבַכּוּרִים מִשּׁוּם דְּהו"ל לָאוּ שְׁנִיתָק לַעֲשָׂה דְּמַכְּל מִתְּנוּתִיכֶם תְּרִימוּ א"כ מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּהֵאֵי לָאוּ מְלָקוֹת בְּבִיטֵל לַעֲשָׂה כְּגוֹן שְׁשֻׁרְף הַפְּרִי אַח"כ וְלֹא מְצִי לְקִיּוּמֵי לַעֲשָׂה.

וּלִפִּי"ז קִשָּׁה טוּבָא מִש"ס (דְּמַכּוֹת דַּט"ז) דְּאָמַר שָׁם דְּלֵא מִשְׁכַּח"ל מְלָקוֹת בְּלֵאוּ הַנִּיתָק לַעֲשָׂה רַק בְּאוּנָס שְׁגִירֵשׁ אוּ בְּלֵא תְּכַלָּה דְּפָאָה. הֵלֵא מִשְׁפַּחַתֵּינוּ לָהּ גַּם בְּלֵאוּ זֶה דְּלֵא תְּאַחַר.

ושוב כתב דלק"מ דר"י במכות שם לשיטתו בירושלמי פ"ג דתרומות דס"ל דאין מלקות
פלל בלאו זה ואמר שם מה מקנים ר"י מלאתה ודמעה ל"ת. היינו מ"ש לאו זה מפל
הלאונו.

ומשני פתר לה בביעור. ופ"י המפרש שם דהינו דלר"י עיקר קרא קאי לזמן הביעור.
ושוב תמה על המפרש ו"ל דהאיה יחלוק על מתני' דמפרש דאיכא לאו במשנה סדר
המעשרות. וע"כ פתב דצ"ל בביעור ור"ל דטעמא דר"י דליכא מלקות הוא משום לאו
הניתק לעשה כמו דאמרינו בבבלי.

וע"ז אומר דאימתי יהי מלקות בלאו זה. בביעור הכרי ושרפה דלא מצי לקיומי לעשה.
ועוד האריף בזה כת"ה בחריפות עצומה: ח) אכן מה שנ"ל בזה. דלא דמי האי ניתק
לעשה לדעלמא.

דלא שיניף לומר דאיכא מלקות בלאו הניתק לעשה אם לא קנים לעשה למ"ד קיימו ולא
קיימו או פשיטלה למ"ד בטלו ולא בטלו. רק היכא דחייבתו תורה לקנים עשה בטר
עבירת הלאו כגון באונס שגירש או בלא תכלה דפאה או בלאו דלא תגזול.

דהתם קיום העשה הוא ענשו של הלאו. כאילו אמרה תורה אם עברת על הלאו עשה
זאת והנצל.

ואין עבירת הלאו נגמרה עד שיבטל לעשה או שלא יקיימה וכ"ז מבואר ברש"י ו"ל שם.

משא"כ בלאו דהקדמה מה שניתקה התורה לעשה דמכל מתנותיכם תרימו. אין הפוננה
שעל המקדים לקנים העשה בטר עבירת הלאו.

דהרי העשה פתיבא רק בלויים שהם יתרמו תרומה גדולה מן המעשר. ואיך שיניף לומר
דבמאי שיתרום הלוי ניתק הלאו שעבר הישראל.

ואם לא קנים הלוי להעשה או יבטלה ילקה הישראל אתמהה. וע"כ דמאי דהוי בכאן
לאו הניתק לעשה.

הינו דהוי כמו לאו דתמורה שניתקה תורה לעשה דוהי' הוא ותמורתו דהוי ג"כ עשה
דממילא וכמ"ש תוס' בחולין דפ"א. והינו דניתקה התורה הלאו ממלקות ורק העשה
דממילא היא ענשו של הלאו וכן הוא כאן בלאו דל"ת ניתקה התורה אותו ממלקות.

והוי כאילו אמרה תורה אין בלאו זה אלא מה שאמרתי לך. דהינו בתמורה מה שיניף
שניהם קודש.

ובכאן שיתרום הלוי תרומה גדולה. אבל בנודאי לא שיניף לומר דמלקות הישראל
העובר.

יהי' תלוי בקיום וביטול העשה אצל הלוי וע"כ דלגמרי נתקה אותו התורה ממלקות: ט)
איכא דמצאתי תנא דמסייע לי' לכת"ה והוא דראיתי בפ"י הרדב"ז על הרמב"ם פ"ג
מהלכות תרומות הכ"ג עמ"ש הרמב"ם שם שאין לוקין על לאו זה.

ו"ל ואיכא למידק דגריסין בפ"ק דתמורה טעמא דאין לוקין על לאו זה משום שקלאו הנתיקת לעשה הוא דכתיב מפל מעשרותיכם תרימו וכתב רש"י ז"ל ונתקני לקלאו ממלקות והעמידו בחוזר ומפריש ואע"ג דלא סמיכי להקדדי חשיב לי לאו שנית"ל.

ולפי"ז הי צריק לחזור ולהפריש על הסדר וסתם מתני דקתני מה שעשה עשוי משמע שאין צריק לחזור ולהפריש וכ"מ מד' רבינו. וי"ל לדעת רבינו דאקשינן עלי דרבא דאמר כ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ מדתנן אע"פ שהוא עובר בלאו מה שעשה עשוי א"ל רבא שאני התם דא"ק מפל מעשרותיכם וגו' פלומר גילה הפתוב דבכל גונני תהי תרומה ומה שעשה עשוי והא דאמרינן דלאו שנית"ל הוא לא לענן שתיקב לחזור ולהפריש כדפרש"י ז"ל אלא פלומר נתק לעשה כאילו הוא עשה ואין לוקין עלי.

אבל לפי שי רש"י ז"ל אם לא חזר והפריש ואבד הפרי לוקה שהרי לא יקיים עשה שוב ומה דתנן מה שעשה עשוי היינו לענן דשם תרומה ושם בפורים עליהם לכל הדברים אע"פ שהקדים ז"ל ז"ל ואי לאו דמסתפינא הנה אמינא שלא נתפונן רש"י ז"ל לומר שחוזר ומפריש מן הפרי אלא שחוזר וקורא שמותם על הסדר ועדיין דברי רש"י צ"ע עכ"ל נהרי מבואר בדברי דפשוטות דברי רש"י ז"ל מורים דהעשה הוא.

היינו שהוא בעמוד והפריש שנית ולפי"ז אם אבד הפרי לוקה: י) אמנם לא זכיתי להבין דברי. איך נוכל לומר פן בדעת רש"י ז"ל דהוא בחוזר ומפריש.

הלא האי קרא דמפל מתנותיכם בלויים פתיב. ולומר דצריכים להפריש תרו"ג ולא הוי כמעשר ראשון שהקדימו בשבילים א"כ איך נוכל ללמוד מזה לגבי הישראל שהוא בחוזר ומפריש.

וגם איך יספור רש"י ז"ל שיטה חדשה כזו שלא שמענוה מעולם. גם מה שר"ל בכוננת רש"י ז"ל שאין חוזר ומפריש מן הפרי רק שקורא שמותם על הסדר.

לא ידענא היכי שמעינן זה מקרא דמפל מתנותיכם. ולענ"ד ברור דכוננת רש"י ז"ל במ"ש והעמידו בחוזר ומפריש דאלוי קאי.

דהיינו דלא הועילו לו מעשי שהקדים ליקח המעשר ראשון. וחוזר ומפריש תרומה גדולה דרש"י בעצמו בזה הדבור מביא הש"ס דלקמן דרשינן לי להקדימו בפרי שצריק לתרום תרו"ג.

וע"כ כמ"ש דאלוי קאי. והכוננה דניתיק לעשה בכאן הוא כמ"ש לעיל.

וכן נראה פוננת הרדב"ז בד' הרמב"ם ז"ל. וסייעתא מדברי למ"ש דלהאי פירושא לא שייק דיהי' מלקות באבד הפרי.

דרך למאי דבעי לומר בפרש"י ז"ל כתב דאיכא מלקות אבל לא לפי הרמב"ם ז"ל. אשר לענ"ד הוא גם פרש"י ז"ל.

והוא כמ"ש דלא שייק בזה קיימו ולא קיימו בטלו ולא בטלו: יא) עוד כתב כה"ג ליישב מדוע נד רש"י ז"ל בביצה (דף י"ג ע"א) מפי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מה' תרומות שפי טעמא דקנסו ללוי בלקח מעשר בשבילים משום דהפקיע ממנו תרומה גדולה.

וְרַשׁ"י ז"ל פ"י מִשׁוּם דְּגָרַם לְעֵבֹר עַל לָאוּ דְלֹא תֵאָחֵר. ד"ל דס"ל פִּינּוֹן דְּמַה"ת חֲטָה אַחַת פּוֹטְרַת הַכָּרִי.

וְשִׁיעוּר דְּעֵינן יָפָה וְרַעָה הוּא מְדַרְבְּנָן. וְאַף שֶׁהֵנוּב"י (חֶלֶק יו"ד ס"א ר"א) בְּמַהְדוּ"ת פְּתַב דִּישׁ שִׁיעוּר גַּם מְדַאֲרֵי תֵאָתָא לְמַצּוֹת נְתִינָה.

וְחֲטָה אַחַת הוּא רַק לְהוֹצִיא מִיָּדֵי אִיסוּר טָבֵל. וְכ"כ לְהַדְיָא בְּחֵי תוּס' רִי"ד (בְּקַדוּשֵׁין דְּרַף נ"ח) מוּבָא בְּמ"מ פ"ו מִמַּתְנֵי עֲנִיִּים.

וְכ"כ הֶרְדֵּב"ז בְּפ"י עַל הֶרְדֵּב"ז בְּפ"י עַל הֶרְמֵב"ם פ"ה מִבְּפּוּרִים. מ"מ נִרְאָה שִׁי הֶרְבֵּה רֵאשׁוּנִים ז"ל דְּלֹא כְּזֶה.

דְּהַר"ש ז"ל (פ"ב בְּבִפּוּרִים מ"ב) הֵק' לְשִׁי ר"ת ז"ל דְּבִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר ג"כ בְּעֵינֵי מְוָקָף מְדַרְבְּנָן הו"ל לְמִתְנֵי דְשָׁנָה תְּרוּמָה לְתַרּוּ"מ לְעֵנִין מְוָקָף כְּמוֹ דְּתַנִּי דְשָׁנָה לְתַרּוּ"מ דִּישׁ לָהּ שִׁיעוּר אַף דְּהוּא ג"כ מְדַרְבְּנָן.

וְכֵן הִקְשָׁה הֶרְמֵב"ן ז"ל בְּגִיטִין ל"א. וְכֵן הִקְשָׁה בְּתוֹס' שָׁם.

וּמֵאֵי קוֹשְׁיָא דִּילְמָא הָא דְתַנִּי דִּישׁ לָהּ שִׁיעוּר. הֵינּוּ לְעֵנִין מַצּוֹת נְתִינָה דִּישׁ לָהּ שִׁיעוּר מְדַאֲרֵי תֵאָתָא.

וְע"כ דְּכָל הַגְּדוּ רַבְּנוֹתָא ס"ל דְּגַם לְמַצּוֹת נְתִינָה אֵין שִׁיעוּר מַה"ת. וִי"ל שְׁגַם רַשׁ"י ז"ל ס"ל כֵּן.

וְא"כ אֵין סְבָרָא כָּלֵל שִׁיקְנָסוּ לְלוּי עַל שְׁהַפְסִיד לְכַהֵן אוֹתָהּ חֲטָה. וְאֵי דְבַעַה"ב הִי מְקַנִּים חַיּוּבוּ מְדַרְבְּנָן.

אֵין סְבָרָא שִׁיקְנָסוּ לְגוֹרַם לְעֵבֹר רַק אִיסוּרָא מְדַרְבְּנָן. וְע"כ נִטָּה רַשׁ"י ז"ל מִפִּי הֶרְמֵב"ם ז"ל.

וּפ"י שִׁיקְנָסוּהוּ מִשׁוּם שְׁגָרַם לְעֵבֹר עַל ל"ת. עַכ"ד כְּת"ה שִׁי בְּקִיצוֹר: יב) וְלְפִלְיָאָה אֲצִלֵי עַל כְּת"ה"ג.

דְּאֵין נ"מ כָּלֵל בְּנִידוֹן דִּינֵן מִשִׁי הַתּוֹס' רִי"ד ז"ל וְהַחֹלְקִים עֲלֵי. דְּהֵלָא אַף אִם יֵשׁ שִׁיעוּר מְדַאֲרֵי תֵאָתָא לְמַצּוֹת נְתִינָה, מ"מ לֹא הֶפְסִידוּ הַלוּי כָּלֵל לְכַהֵן.

דְּהֵלָא אַף דְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שִׁיקְדִּימוּ בְּשַׁבָּלִים פְּטוּר מִתְּרוּ"ג. אֵינּוּ רַק חֶלֶק הַמַּעֲשֵׂר אֲבָל שְׂאֵר הַכָּרִי שֶׁל בַּעַה"ב חַיִּיב כְּמִבְּנֵי אֲרַבְרָשׁ"י ז"ל שָׁם ע"ב.

א"כ נִמְצָא דְלֹא הֶפְסִידוּ כָּלֵל. דְּגַם עֲתָה עַל בַּעַה"ב לְהַפְרִישׁ.

וְלְתוֹס' רִי"ד ז"ל עֲלֵי לְהַפְרִישׁ כְּדֵי נְתִינָה. וְלְהַחֹלְקִים חֲטָה אַחַת.

וּמַה זֶה שֶׁפְּתַב כְּת"ה דְּאֵין סְבָרָא שִׁיקְנָסוּ עַל שְׁהַפְסִיד לְכַהֵן אוֹתָהּ חֲטָה. דְּהַרִי גַם חֲטָה לֹא הֶפְסִידוּ.

וְלוֹמַר דְּנ"מ הֵיכָא דְּהַקְדָּמָה דְּמַעֲשֵׂר הִי רַק בְּשַׁבָּלִין. וְחֶלֶק בַּעַה"ב כְּפָר נִתְרָם מְלֵבֵד דְּדוֹחֵק הוּא.

עוד לא פשוט הוא דבכה"ג איפא לאו דלא תאחר פנין דע"י ההפרשה נפטר המעשור מתרו"ג. ואיה פתב רש"י ז"ל דגרים לעבור על ד"ת.

ובעיקר מ"ש להכריח דכל הגי ראשונים ז"ל חולקים אתוס' רי"ד ז"ל. דאל"כ דילמא קא דתני דיש לה שיעור לתרומת מעשור פתרומה היינו לענן מצנת נתינה דיש גם לתרומה שיעור מה"ת.

לדעתי אין מזה הכרע. דאם אין להפרשת תרומה שיעור מצד עצמה.

לא שייך למתני דשנה לה תרומת מעשור לענן נתינה. דחלוקין הו לגמרי דתרומת מעשור. נתינה ביה תורה שיעור בהפרשה.

להוציא מידי טבל. וממילא הוא חלק הפהגים וצריך ליתן מה שהפריש.

ובתרומה גדולה אין ביה שיעור בהפרשה להוציא מידי טבל. ורק מצד מצנת נתינה.

ובפרט לשי' הרמב"ן ז"ל דהפרשה ונתינה הו שתי מצוות. וכבר כתבו האחרונים להסביר בזה גם דיני' דתוס' רי"ד ז"ל.

א"כ נמצא דחלוקין הו. דבתרו"מ יש שיעור להפרשה.

ואין שיעור פלל מצד הנתינה. ובתרו"ג השיעור רק מצד נתינה ולא מצד ההפרשה.

והפרשה ונתינה שתי מצוות הו: יג) וראיתי בס' יראים לרבינו הרא"מ ז"ל דבר חדש בדין זה דמעשור ראשון שהקדימו בשבילים והוא במצות חלה סי' קמ"ח ז"ל שם תנו בחלה פ"ב המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד פהו.

פי' שאמר בעודו קמח יחול עלי' שם חלה. אבל הפריש קמח ואמר פשתעשה עיסה יחול עלי' שם חלה.

חלתו חלה אע"פ שהיא פטורה עתה. בשבת במפנין דף קכ"ז וכו' אמר ר"א אמר רשב"ל מעש"ר שהקדימו בשבילים פטור מתרו"ג וכו' למדנו שהתורם בעודו פטור שפטור.

פגון שאמר לא יחול שם תרומה עד שימרח ויגיע לחיוב וכענן הנה מועיל דקיי"ל כר"א בן יעקב דאמר בקידושין בפ' האומר יותר על פן אמר ראב"י פירות ערוגה זו מחוברת יהי' תרומה על פירות ערוגה זו תלושה לכשיביאו שלישי ויתלשו והביאו שלישי ונתלשו דברי' קיימינו.

עכ"ל בס' יראים שנדפס מחדש וכו' בפ' תוע"ר דהרא"ם ז"ל חולק על פל הראשונים ז"ל בזה דס"ל דאין חילוק בין מעשור לחלה. ודלא כהר"ש ז"ל ספ"א דתרומות והרשב"א ז"ל בחי' לקידושין דמ"ו ותוס' רי"ד ז"ל שם ותוס' בע"ז דנ"ו.

דכולם כתבו לחלק בטעמא דמעשור חל אפי' בשבילים ומפריש חלתו קמח אינה חלה משום דבמעשור גזה"כ הוא. והרא"ם ז"ל ס"ל דשיון הפה מעשור וחלה בזה ומעש"ר שהקדימו בשבילים מיירי שאמר לא יחול שם תרומה.

ר"ל מעשור. עד שתמרח וכענן זה מועיל גם במפריש חלה קמח יעו"ש: יד) והנה אם באמת צדק המפרש בכוננת ושיטת הרא"ם ז"ל הי' ניחא בזה לתרץ דברי רש"י ז"ל

שְׂדֵבְרֵי סוּתְרִים לְכַאוֹרָה מְאֹד מְשַׁבֵּת (דָּף קכ"ז ע"ב) לְבִיּצָה (דָּף י"ג ע"א) כַּמִּישׁ לְעֵיל
דְּבִשְׁבֵּת שֶׁם פֶּתַח דְּבִמְקָדִים מְעַשֵּׂר לְתַרוּמָה בְּשִׁבְלִים אֵינוֹ לוֹקָה, וּבְבִיּצָה פֶּתַח דְּגַם
בְּשִׁבְלִים אֵיפָא לָאוּ דְלָא תֵּאָחַר.

וּלְפִי הַגְּמָ"ל י"ל דס"ל כשי' הרא"מ ז"ל בְּזֶה דְּמַעְשֵׂר רֵאשׁוֹן בְּשִׁבְלִים אֵינוֹ חָל תְּכַף דְּהוּי
כְּמַפְרִישׁ חֲלָה קַמַּח. וְרַק דְּמִיָּרִי דְאָמַר לֹא יַחֲוֵל שֶׁם מְעַשֵּׂר עַד שְׁתַּמְרַח.

וּא"כ נִמְצָא דְעֵבְיַת הַהַקְדָּמָה דְּמַעְשֵׂר לְתַרוּמָה נִגְמְרָה רַק פְּשָׁמִירַח. וְאִזּוּ חָל הַהַפְרָשָׁה
דְּמַעְשֵׂר וְאֵיפָא הַקְדָּמָה אָבָל כ"ז שְׁלֹא מִירַח דְלָא חָל הַמְעַשֵּׂר עֲדִינָן.

אֵינוֹ בְּלָאוּ עוֹד. וּלְבִסּוּף גַּם פְּשָׁמִירַח וּבָא לִידֵי חֲלוֹת הַמְעַשֵּׂר.

אַף דְאֵיפָא לָאוּ. מ"מ מְלַקוֹת לֵיפָא.

דְּכִשְׁנַתְמַרְח נִמְצָא דְעוֹבֵר לְמַפְרַע עַל הַפְּרִשְׁתּוֹ. וְאִין פָּאן הַתְּרַאֲת וְדַאי בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה
דְּאוּלֵי לֹא יִמְרַח פְּלָל וְכִשְׁמִירַח אֵין לְהַתְרוֹת בּוֹ.

מִשׁוּם דְּהַתְרַאֲה בְּשַׁעַת עֲשִׂיַת הָאִסּוּר בְּעֵינָן. כְּמַבְנֵאָר בְּמַכּוֹת דַּט"ו בְּסוּגְיָא דְקִיָּמוֹ וְלֹא
קִיָּמוֹ.

א"כ א"ש מְאֹד בְּדִיּוּק דְרַשׁ"י ז"ל שְׁפַתַּב בְּשַׁבֵּת דְּמַקְדִּים מְעַשֵּׂר בְּשִׁבְלִים לֵיפָא מְלַקוֹת.
אָבָל בְּאַמַּת הַלָּאוּ אֵיפָא פְּשָׁמִירַח לְבִסּוּף דְּעוֹבֵר אִזּוּ לְמַפְרַע.

וּא"ש דְּבַרְי' ז"ל בְּבִיּצָה שֶׁם: טו) אָמְנָם לְדַעְתִּי אֵין לוֹמַר כֵּן גַּם בְּשִׁי' הַרַא"מ ז"ל דְּהוּא
נִגְדַּ סוּגְיָא עֲרוּכָה (בְּבִיּצָה דִּי"ג ע"א) דְאֵיתָא הֵתָם א"ד אָמַר אַבְיֵי מַחְלוּקוֹת בְּשִׁבְלִים
אָבָל בְּקַטְנִיּוֹת ד"ה אִסּוּרֵייתָא לֹא טְבָלָא מִיתִיבֵי מִי שְׁה' לוֹ חֲבִילֵי תַלְתָּן שֶׁל טְבָל הַר"ז
כּוֹתֵשׁ וּמַחְשֵׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ בְּהֵם וְכו' וּמֵאֵי בְּטָבָל טְבוּל שֶׁל תַּרוּמָה.

לֹא בְּטָבָל טְבוּל לְתַרוּמַת מְעַשֵּׂר כְּדַר"א אָמַר רַשְׁב"ל דַּר"א אַרְשָׁב"ל מְעַשֵּׂר
רֵאשׁוֹן שְׁהַקְדָּמָה בְּשִׁבְלִים שְׁמוֹ טוּבְלוֹ לְתַרוּמַת מְעַשֵּׂר. הֲרֵי דְמוּקֵי הַש"ס הַאי בְּרִיָּיתָא
דְּקַרִי לֶה טְבָל בְּחִבְלִין.

בְּמַעַש"ר שְׁהַקְדָּמָה בְּשִׁבְלִין. וְאַף דְּחִבְלִין לֹא הָווּ גְמַר מְלָאכָה.

מ"מ הֵכָא שְׁמוֹ טוּבְלוֹ. הֲרֵי דְחָל שֶׁם מְעַשֵּׂר תְּכַף מְדַטוּבָל גַּם לְתַרוּמַת מְעַשֵּׂר תְּכַף גַּם
קוֹדֵם גְמַר מְלָאכָה.

וְע"כ כְּמוֹ שְׁפַתְבוּ כָּל הָרַאשׁוּנִים ז"ל דְּבְמַעְשֵׂר גִּזְה"כ הוּא דְחָל קוֹדֵם גְמַר מְלָאכָה. וְאִידָּ
נוֹכַח לוֹמַר דְּיַחְלֹק הַרַא"מ ז"ל ע"ז.

וְע"כ דַּט"ס הוּא בְּיַרְאִים. וְצ"ל כְּמוֹ שְׁהַגִּי' בְּשֶׁם חֲדָשׁ דְּכַצ"ל כְּגוֹן שְׁאָמַר יַחֲוֵל שֶׁם מְעַשֵּׂר
בְּעוֹדוֹ שְׁבָלִין אָבָל אָמַר לֹא יַחֲוֵל שֶׁם מְעַשֵּׂר עַד שְׁתַּמְרַח וְיִגִיעַ לְחִיּוּב חֲטִיב הַלּוּי גַּם
בְּתַרוּ"ג.

וְכַוּוֹנַת הַרַא"מ ז"ל כַּמ"ש כָּל הָרַאשׁוּנִים דַּע"כ בְּמַעְשֵׂר שְׁאֵנֵי דְחָל בְּשִׁבְלִין. דַּע"כ מִיָּרִי
בְּשִׁבְלִין הֵתָם.

דאם לא חל עד שתמרח בכה"ג חייב בתרו"ג. ומלבד דגם הסבא מצד עצמה ישרה.
דכינן דלא חל מעשר רק במירוח א"כ הוי כמעשר שהקדימו בפרי. עוד דכירנא משפכר
הימים שראיתי בס' הרוקח שהביא לשון הרא"ם ז"ל וכמו שהגיה השם חדש.
ואינו עתה בנדי. עכ"פ מ"ש בתוע"ר בדעת הרא"ם אין לו מקום פלל לדעת: טז) ובמ"ש
הראשונים ז"ל דבמעשר גזה"כ הוא דחל גם בשבלים.

מקא דדרשינן מעשר מן המעשר ולא תרומה ותרו"מ מן המעשר למעשר ראשון
שהקדימו בשבלים. וא"כ חזינן דחל עכ"פ בשבלים.

קשה לי למ"ש השאג"א ז"ל בסי' צ"ז דהא דאין תורמין מדבר שלא נגמרה מלאכתו
לכתחלה. הוא דוקא קודם מירוח משא"כ לאחר מירוח אף דלא ראה עוד פני הבית ולא
נתחייב מה"ת.

מ"מ תורמין לכתחלה דשפיר קרינן בי' פדגן מן הגורן יעו"ש. וא"כ למ"ש תוס' בשבת
(קכ"ז ע"ב) בחד תי' דהא דמחייבין בתרומה גדולה כמעשר שהקדימו בפרי היינו דוקא
לאחר ראית פני הבית.

א"כ מנלן באמת למדרש הא דמעשר מן המעשר למעש"ר שהקדימו בשבלים. דילמא
בשבלים בלא"ה לא מהני דהוי דבר שלא נגמרה מלאכתו והוי כמפריש חלה קמח.

ויקרא להקדימו בכרי קודם ראית פני הבית דתורמין בזה אף לכתחלה להשאג"א ז"ל.
ואשמועינן דפטור מתרו"ג ומנלן לחדש דגם בשבלים מהני.

ויעו"פ במל"מ פ"ג מה' תרומות יעו"ש. וצ"ע: יז) והנה אם הפרי שעושר עלי' כפר
נתרמה.

רק דהמעשר גופי' עוד לא נתרם אי שייך בכה"ג הקדמה לעבור בל"ת. מה שבעצם
המעשר איכא הקדמה שעשאו מעשר קודם שהפריש עלי' תרומה.

שכתבתי לעיל לדבר פשוט דשייכא בכה"ג הקדמה. אכן נ"ל כעת שהוא מחלוקת
הראשונים ז"ל.

ודעת רש"י ז"ל נראה דלא שייכא בכי האי גונא הקדמה. דהש"ס בתמורה (דף ד' ע"א)
מביא מתני' דמאי פ"ז הי' לפני' שתי כלפלות של טבל ואמר מעשר של זו בזו הראשונה
מעושרת.

של זו בזו וש"ז בזו וכו' ואתמר רבי אלעזר אמר לוקה מפני שהקדים מע"ש שבה
למעשר ראשון שפכתה. וכו' רש"י ז"ל דמעיקרא מקמי דאמר של זו בזו קיימא
להפריש ממנה מעשר ראשון ומעשר שני, והשתא פי מפריש ממנה מעשר ראשון
ומעש"ש בשביל איך פלפלה נמצא מעשר שני של פלפלה זו קודם למעשר ראשון
שהי' עומד להפריש מאיך פלפלה קודם לכן וכו' ובצאן קדשים פתב דכוננת רש"י ז"ל
בכ"ז דבא לתרץ דלא תקשי א"כ אין לדבר סוף כשהפריש מעשרותי' מכרי אחת ואח"כ
מכרי השני נמצא מקדים מעשר שני של פרי הראשון למעשר ראשון של פרי השני וכי
התחייבה תורה להפריש כל מעשרותי' בכרי אחת ובפעם אחת.

ע"ז כתב ד'שאני הקא פיון דאמר של זו בזו נעשו פכרי אחת. ומדצריה רש"י ז"ל לכל זה ולא פ' פשוטו.

דאיכא בכאן הקדמה בהמעשר שני גופי' שהפריש מפרי שני על הראשונה. והמעשר שני זה טבול עדיין למעשר ראשון דעוד לא הפריש עלי' מעש"ר.

ואיכא בי' גופא הקדמה. ובאמת שמצאתי פן להשיטה מקובצת ז"ל בסוף המס' שפי' פן יעוי"ש: עכ"פ מדברי רש"י ז"ל מוכח דלא שייכא הקדמה בכה"ג.

אם ליכא הקדמה בפרי שעושר עלי'. ומדברי ר"ג ז"ל שם משמע קצת דמפרש לה בפשיטות דמקדים מע"ש של כלכלה ראשונה למעשר ראשון של שני' ואסור לו לאדם שייפריש מעש"ש עד שייפריש מקל כלכלה מעשר ראשון.

ומשמע מזה דס"ל דשייכא הקדמה גם בשתי כלכלות וכתמיהת הצ"ק. ואולי ט"ס שם בד' רבינו גרשם ז"ל: ואמר בזה ברפת השלום לכת"ה שי' ולכל הנלוים אלי' כנפש תדרשנו לטובה ולברכה כה"י יחיאל מיכל ראבינאוויץ ב"ה.

סלוצק ר"ח ניסן תרנ"ג] סימן מה שלום רב מאדון השלום לכבוד אבא מארי הרב הגדול בתורה ויראה וכו' כש"מ מרדכי יונה ראבינוויץ שליט"א בפלוצק: אחדשה"ט וכו' א) אשר הקשה פבד אבי יחי' במס' תמורה (דכ"ג ע"א) אמר רב הונא אמר רב הפל מודים שאם משך אחת והקריבה שהשני' מתה.

לא נחלקו אלא בבא לימלה דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים ואמרינו לי' התכפר בשאינה אבודה ואבודה מתה. ורבנו סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינו לה' התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה.

מותיב ר"מ ולא עשו תקנה בקדשים והתניא יאכלו מה ת"ל מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלים עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע. יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהא נאכלת על הגסה מאי לאו אפי' רבי לא רבנו.

והקשית למ"ש תוס' שם ד"ה דרבי סבר לא עשו תקנה בקדשים וז"ל תימה למ"ו הרמ"ר וכי מאבדין קדשים בינדים פיון דבידו לתמן וי"ל פגון שיש רינח בדבר פגון דאבודה פחושא ושאינה אבודה שמינה דאמרינו לי' התכפר בטובה וכחושא תמות עכ"ל.

ולפי"ז פיון דגם רבי חש לתקנתא דקדשים אם אין רינח בדבר. וא"כ מאי מקשה רב משרשיא מהאי ברייתא דאין אוכלין עמה חולין ותרומה.

הא שם אין רינח בדבר פלל. ומדוע נאבד קדשים להביא לידי נותר בינדים.

וגם רבי יודה בזה. ע"כ קושיתך.

ומצאתי שהרגיש בזה בחי' הרש"ש שם: ב) ונראה לתרץ ברווחא בעזה"י. דהנה רש"י ז"ל שם בד"ה מאי לאו אפי' רבי.

זה לשונו ושמע מינה עשו תקנה בקדשים דקתני לא יאכלו חולין עמה כדי שלא תבוא לידי נותר ותפסל. וצריף לה הלא בגמרא אמרינו טעמא כדי שלא תהא נאכלת על הגסה.

והיינו משום דאכילה גסה לא נשמה אכילה. ומאי טעמא פתב רש"י ז"ל טעם אחר שאינו בפרייתא שלא תבוא לידי נותר.

הלא דבר הוא: אכן פשוטיק יותר נראה דדברי רש"י ז"ל מְזַנְקִים שְבַעֲתִים. דמְזַנְקִים לְפָרֵשׁ פֶּן טַעְמָא דְבְרֵייתָא.

דאם נאמר בפשטות דברי הפרייתא דהטעם משום שלא תהי' אכילה גסה. א"כ יקשה מאי מוּתֵיב רב מְשַׁרְשֵׁיא מִינָהּ מאי לאו אפי' רבי וש"מ עָשׂוּ תַקְנָה בְּקַדְשִׁים.

הלא גם רבי ס"ל דאיכא מצות עשה באכילת שירי מנחות לפהגים. ואכילה גסה בכל מקום לא נשמה אכילה.

א"כ בנדאי אסור לו לאכול חולין ותרומה בשיש לו שירי מנחות הרבה. משום שלא יוכל לקיים מצות עשה דאכילה ואין זה שייכות כלל למחלוקת רבי ורבנן בעשו תַקְנָה בְּקַדְשִׁים.

דטעמא רבא אחרניא איכא בזה. וע"כ מזה דעיקר הטעם הוא משום שלא יבוא לידי נותר ויפסל ונשפיר מוּתֵיב ר"מ דמאי לאו אפי' רבי וש"מ עָשׂוּ תַקְנָה בְּקַדְשִׁים.

דאל"כ מאי נִיחֻוּשׁ בְּזָה. אם יבוא לידי נותר יבוא דלא עָשׂוּ תַקְנָה בְּקַדְשִׁים.

ומְזַנְקִין דְבְרֵי רש"י ז"ל. וטעמו ונימוקו עמו.

אכן לפי"ז באמת צריך להבין מאין לי' לר"מ לחדש טעם חדש שאינו בפרייתא ומוּתֵיב מִינָהּ דִּילְמָא טַעַם הַבְּרֵייתָא בְּפִשְׁטוּת שְׁלֵא יוּכַל לְקַיֵּים מִצְוַת עֲשֵׂה דְאֶכֶלְהּ. מְשׁוּם דְתַהֲי' אֶכֶלְהּ גְּסָה וּל"ש אֶכֶלְהּ.

ואין שייכות כלל למחלוקת רבי ורבנן בעשו תַקְנָה בְּקַדְשִׁים. ודבר זה צריך ביאור באמת: ג) והנראה בזה דהנה השאג"א ז"ל בסי' צ"ו העיר אם המצות עשה דאכילת פסח וכן מצות אכילה דכל הקדשים.

אם המצוה לאכול כל הבשר. או דהמצוה רק על כזית מהפסח וקרבו.

ועל השאר אין מצוה לאכול מטעם קיום עשה. ורק מטעם שלא יבוא לידי נותר, ויעני' בס' מנחת חינוך מצוה קל"ד הביא חקירה זו לענין מצות אכילת שירי מנחות.

ועיי"ש שדעתו דאין מ"ע רק באכילת זית ראשון. ובהשאר אין מצוה רק שלא יבוא לידי נותר: ד) ומפבר אמתית לזה פדמות ראי' דאדרבה המ"ע היא באכילת כל הפסח והקדשים והמנחות דאל"כ יקשה.

מ"ט הדין דאין שוחטין פסח על היחיד והטעם משום שיבוא לידי נותר. לייתי עשה דעשיית פסח ולדחי ל"ת דלא תותירו שיזדחה הל"ת בשב ואל תעשה.

וכה"ג כתב המנח"ח במצוה צ' לפרש דברי הש"ס (בפסחים דף נ"ט) דאמר ר"י בנו ריב"ב אף מחוסר פפורים בשאר ימות השנה טובל ואוכל בקדשים לערב. ופריך הש"ס מאי אולמא דהאי עשה.

היינו דאכילת קדשים. מהאי עשה דהשקמה ומשני דמעלה ומלינה בראשו של מזבח.

והק' שם הא גם בראשו של מזבח עובר על לאו דל"י חלב חגי ע"ב. ות"י דעשה דוחה ל"ת דל"י.

ול"ש דל"ה בעידנא דאדרבה העשה מקיים קודם שעובר אל"ת. וכ"ה ממש בזה. ועיי"ש שכתב דגם למ"ד אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש. אפ"ל דבכה"ג שהל"ת נדחית בשוב וא"ת נדחה.

וע"כ דהמ"ע דאכילה היא על כל הפסח. וא"כ כיון דהיחיד לא יכול לאכלו כולו. נמצא דלא יקיים המצוה. וא"כ אין מ"ע בשחיטת הפסח כולו כיון דלא יוכל לאכלו שיעקרו לא בא אלא לאכילה.

אכן באמת אין ראי' זו פדאי להכריע מכמה טעמים. ועי' (בדף צ"א ע"א בפסחים) וברש"י ז"ל במתני' שם וברמב"ם (פ"ב מה' ק"פ ה"ב): ה' אכל באמת נ"ל להכריע ספק הנ"ל מסוגיא זו דתמורה.

מדמותיב רב משרשיא מברייטא זו דלא יאכל עם המנחה חולין ותרומה. ואם נימא דיש מ"ע באכילת כל המנחה.

א"כ אין זה שייכות למחלוקת דרבי ורבנן בעשו תקנה בקדשים. דהרי הטעם פשוט שלא יקיים המ"ע באכילה גסה.

וע"כ דהמ"ע אינה רק באכילת פזית ראשון והשאר אינו מצוה באכילה רק מטעם שלא יבוא לידי נותר. א"כ שפיר מקשה דלרבי אי ס"ל דלא עשו תקנה בקדשים.

א"כ מאי טעמא חיישינן בזה שיבוא לידי נותר. דמצד המ"ע די באכילת זית ראשון. וא"ש.

ונראה שהיא ראי' גדולה ומכרעת דהמ"ע בפסח וקדשים ומנחות הוא רק פזית ראשון. וכדמסיק המנח"ח ז"ל: ו) ולפי"ז א"ש גושיתך דמה נרויח בזה שיאכל עמה חולין ותרומה.

וא"כ תשאר גושית' תוס' ז"ל וכי מאבדין קדשים בידיהם. דהשתא א"ש.

דכיון דמצוה בקדשים לאכול על השבע דהויא אכילה חשובה. ולהכי אם הי' לו אכילה מועטת המצוה שיאכל חולין ותרומה עמה כדי שתהי' נאכלת על השבע.

א"כ בשיש לו אכילה מרובה ונאמר ג"כ שיאכל חולין ותרומה עמה. אז יקיים המצוה עשה מן המובחר.

שיאכל בסוף פזית אחד מהמנחה על השבע. והשאר לא יאכל כולו ומ"ע יצא ומן המובחר.

משא"כ עתה שאסור לו לאכול חולין ותרומה עמה. א"כ הכזית הראשון שהוא דעל המצוה.

השאר אין מצוה כמ"ש. אוכלו לתיאבון ולא על השבע.

וימה ש'יאכל בסוף על השבע. זהו אינו מהמצנה פלל.

וא"כ לרבי דלא עשו תקנה בקדושים היכא דמרויחין בזה. א"כ יאכל חולין ותרומה
וירויח הרבה שיקיים המצנה פהלקתה ועל השבע.

והשאר לא יאכל פלל וא"ש מאד: ובה אומר שלום לה פנפשה ונפש בנה המפלל לד'
בעד אריכות ימיה בטוב ואין טוב אלא תורה: יחיאל מיכל ראבינאוויץ